8
2-G
7

6
5 N
10

Tomo Unico
T= #º 7. J. ?.

I I f. 19

C. IV. nº 36

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA ROMA

RERVM BVRGVNDICARVM LIBRI SEX,

In quibus deſcribuntur res geſtæ Regum, Ducum, Comitumque vtriuſque Burgundiæ; ac in primis

PHILIPPI AVDACIS,
IOANNIS INTREPIDI,
PHILIPPI BONI, Imperij Belgici conditoris,
CAROLI PVGNACIS;

qui è Valeſia Francorum Regum familia apud Burgundos imperarunt.

Quorum poſtremus liber, qui eſt ſextus, continet Genealogias familiarum eorum maximè Principum de quibus in vniuerſo Opere fit mentio, docens quoque rationem ſtemmatum per auita Inſignia diſponendorum.

AVCTORE
PONTO HEVTERO DELFIO.

Cum Indice rerum memorabilium ſtemmatumque locupletiſſimo.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
M. D. LXXXIIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM.

CARMEN IN HISTORIAM BVRGVNDICAM PONTI HEVTERI, CONſcriptam à Petro T. P. M. F.

NON hic inuenies ſtolidi facta impia Caij,
Nec quem non potuit Seneca emendare Neronem,
Et quos prӕtereà perpeſſa eſt Roma tyrannos,
Aut Siculum tellus, his fœcundiſſima monſtris,
Qui taciti æterna debebant nocte latêre
Exemplis alios ne talibus iritarent.
Vix hic inuenies, quod non imitabile dicas,
Aut certè paucos in tanto corpore næuos:
Hic Burgundiaci cernes primordia regni,
Et quæ bella ferox cum forti Aurelia gente
Geſſerit ancipiti collidens pectora Marte:
Hic & facta leges miranda vtriuſque Philippi,
Scipiadûm factis æqualia Romanorum;
Hic Bonus, ille Audax, dicti de moribus ambo;
Hic etiam Intrepidi pectus mirabile Iani,
Et quem Pugnacem dicunt cognomine Carlum,
Improba quem tandem ſpes ambitioſa ſefellit,
Dum gentem bello fortemq́ue inopemq́ue laceſſit:
Et Comitumq́ue, Ducumq́ue domos ab origine prima,
Miſtaq́ue Germanis Belgarum ſtemmata noſces,
Quæ noſter minimè fucatis omnia verbis
Pontus ab Auctorum conquiſita vndique turba
Proſequitur: fidei ſummæ, immenſiq́ue laboris
Cernis opus: fruere his ergo, æternumq́ue valeto.

AD PHILIPPVM SECVNDVM HISPANIARVM MONARCHAM CATHOLICVM, REGEM NOSTRÆ TEMPESTATIS POTENTISSIMVM AC INVICTISSIMVM,

Ponti Heuteri Delfij Epiſtola dedicatoria.

CRANTOR Philoſophus olim peregregrius, ac Poëta non indoctus, Platonis auditor, Rex Sereniſſime, cùm humanarum cogitationum, ac quę ex his naſcuntur actionum, rationem inire percuperet, ſolerti eas diuiſione metitus, in quatuor diſtinxit partes. Primam virtuti tribuens, ab eius nos ſcopo aberrare non poſſe voluit, ſi cogitationes, actioneſque omnes ad temperantiam, iuſtitiamq́ue direxiſſemus. Alteram valetudinis curæ attribuit, prudenter iudicans aduerſam, multis mentem ac ſæuis inuoluere moleſtiis, rationem non rarò perturbare, animumq́ue quem in rebus excogitandis ac exequendis, maximè liberum erectumq́ue eſſe decet, planè deiicere, ac in ordinem cogere, ad huius verò conſeruationem cibi ac exercitij moderatam rationem, pro vniuſcuiuſque corporis temperamento, inſtitui debere iubebat. Tertiam partem honeſtis voluptatibus dandam cenſuit, quas cùm vnicuique è proprio liceat depromere animo, neceſſe non eſſe vt extrinſecus quæramus. Poſtremam vitæ noſtræ partem, comparandis opibus, corporis vſui neceſſariis reliquit, quòd non ſolùm inopia neceſſariam valetudinis curam ſæpius impediat, ſed honeſtarum voluptatum meditationi dedito plurimum noceat, ac permagnum his adferat impedimentum, qui ad arduum illud virtutis aſylum, cum fame non imbecilli animo luctantes contendunt. Hæc ante Crantorem, cùm perſpexiſſet diuinus ille eius præceptor Plato, eandem ſententiam paucioribus complexus eſt verbis, aſſerens primam ortus noſtri partem patriæ deberi: alteram amicos, cognatos ac affines iure optimo ſibi vendicare: quod reſtat priuatæ neceſſitati relictum. Ieſus Chriſtus philoſophiæ ac ſalutis noſtræ auctor, poſt vtrumque paulo breuiùs eandem rem exprimit, cùm nos ante omnia cæleſte regnum quærere iubet, promittens cætera omnia vltrò nobis acceſſura. Sciebat enim ſapientiſſima illa æterni patris mens, nil nobis boni ſine virtute obuenire poſſe, fruſtraq́ue alia omnia hac neglecta expeti, pro-

ti, proinde ne in quærendis opibus conſeneſceremus, quæ his potiora ſint docet. At ea quæ ad valetudinis conſeruationem pertinent negligi debere nuſquam nec præcipit, nec conſulit. Languente enim corpore, animus ægritudine non caret. Cùm verò inter ſe probè congruunt, è quibus id conſtat, ſenſus exteriores, ac interiores, ſolertiùs, liberiuſque officio ſuo funguntur, ingenij indoles alacriùs vim ſuam exerit, creſcit iudicij acumen, intenditur memoriæ vigor, virtutis quoque imaginatiuæ, quam Græci φαντασίαν vocant, vſus ſequitur purior, ac quo nihil in hac vita optari poteſt præſtantius, ſentimus multò ſuauius, temperatiſſimam in mente harmoniam, è diuinæ lucis ſcintillulis, omnium hominum animis impreſſis, ſeſque ſemper vno eodemque modo habentibus reſilientem, quas ſi adoleſcere liceret, natura nos ad rerum cæleſtium cognitionem duceret. Certè ex animi ac corporis iuſta proportione, honeſtæ illæ à Crantore nobis commendatæ voluptates petuntur, qui ſuauiſſimè ac liberrimè ſeipſo tum fruitur, cùm è rationis dictatu eas metitur, corporeiſque voluptatibus, à natura inſtitutis, vtitur, non abutitur. Indiget enim vita humana venere, cibo, potu, veſte, ac domicilio, quibus poſterioribus comparatis, Chriſtus quod ad corpus attinet, nos eſſe contentos iubet, reliquas verò cogitationes ac actiones, ad virtutis ac iuſtitiæ ſcopum dirigendas, vt ad perennes voluptates viam nobis ſternemus. Hæc cogitanti cui nō mirum videatur, cùm inhoneſtæ voluptates paucæ ſint, (ſi cum honeſtis comparentur) ac pro maiori parte in tragœdiam deſinant, homines tamen tanto animi impetu ac ardore eò ferri, ſeque tam profundè iis immergere, vt ab his planè abſorbeantur, ac in bruta animalia transformentur? idque eo magis mirandum, quòd nos natura omnes ad bonum tendere, ac properare ſummo conatu videamus, quanquam in eius electione tam ſimus varij, quot fermè terrarum orbis fert homines. Magna certè abditaque debet eſſe cauſa, quæ tam diuersè hominem de bono iudicare cogit. Maior enim pars honores, opes, corporis robur, venerea, innumeris immenſiſque animi bonis, ac voluptatibus præfert. Quotus enim quiſque Creatorem vniuerſitatis in operibus ſenſibus ac menti expoſitis quærit? vbi ſunt qui ſe feriò cognoſcere ſtudent? Quot ſunt qui in cognitione rerum appetendarum ac fugiendarum tempus terendum cenſeant? cùm contracto ſupercilio hæc fermè omnes ſeſe ſcire iactitent, ac proinde alios quàm ſeipſos iudicare malint. Eheu quàm pauci ſunt, qui literarum ſtudia ſeriò, iuſtaque de cauſa appetunt, aut vt decet applicant, decepti iudicio ſenſus communis, qui honeſtas voluptates animo corporique nimium communes iudicat,

dicat, adeoq; magnificè de corpore ſentit, vt parum aut nihil menti relinquat. Fateor equidem opes in tranſigenda hac vita non parum poſſe, etiam apud iuſtiſſimos; pręmiumque virtutis quod ad corpus attinet, ſi mediocritas ſeruetur, non contemnendum haberi. Callimachi enim Poëtæ ſententia percelebri eſt decantatum, Diuitias ſine virtute claros nunquam efficere homines: Virtutem quoque ſine diuitiis perrarò, ac niſi humana quis ſuperarit, auctoritatem parere. Poëta Leſbia diuitias ſine virtute auctoritatem veram ſtabilemque adferre non poſſe exiſtimauit: ſimul verò coniunctas, finem bonorum iudicauit. Nam qui ob ſolum corporis robur, aut quòd ſint diuites potenteſq;, ſtolidè ferociunt, animo interim ignorantiæ veterno ſtupente, quàm parum quæſo à Leonibus, Tigris, ac Vrſis differunt! Ignorantia enim neglecto animo, ac qua is viuit virtute, iudicium ad corporea detrahit, abblandientibuſque ſenſibus, variis illecebris vt ſibi contempta iuſtitia inſeruiatur, vt plurimum euincit, certè leui momento, ſine ratione huc illuc ab opinionibus hos rapi ſingulis horis videmus. Quare nil mirum ſi honeſtas voluptates planè ignorent, corporeas ſectentur, virtutem contemnant, aut nullam eſſe putent quam non ambitio aut auaritia pepererit. Sed quid philoſophia cum Principe, dicet aliquis? plurimum certè, ſi Platoni credimus dicenti, beatam fore Rempublicam in qua Principes philoſophantur. Sed cui ego hac epiſtola profuiſſem, ſi auaro aut ambitioſo ſeruiens genio, eam ex inanibus conſuiſſem aſſentationibus, conquiſitiſque magno animi impetu falſis laudibus, Maieſtati tuæ inflatas vento buccas, fumos vanos ac ſtolidos exhalantes propoſuiſſem? Nil enim quàm quo animus excoli poſſit, ac melius ſapientiuſque viuere queamus, ſcripto eſt exhibendum, firmiſſimè enim hæc memoriæ hærent. Adulator enim ſibiipſi infamiam, ei cui adulatur (ſi fuerit admiſſus) ſtultitiæ nomen parit. Diogenes interrogatus quænam inter omnes beſtia maximè noceret: è feris (inquit) obtrectator; è cicuribus adulator. Principes fictis onerare virtutibus, verba eorum ad inſtar oracula excipere, ac ad cælum tollere, factis diuinitatem aſſcribere, ac vt ſummatim dicam, eos inter diuos collocare, quibus ita viſum eſt, faciant, ego Chriſtianos Principes, tuamque imprimis Maieſtatem pro homine non pro diuo coli velle, humanitatis tuæ tibi probè conſcius, ſat ſcio. Quare vt in recenſendis laudibus, ita etiam in humanæ imbecillitatis ac fragilitatis commemorandis exemplis, moderatum ac prudentem eſſe decet. Laudes enim ac virtutes Principum à Deo ortæ ad eum ſunt referendæ: vitia vt hominum propria ac omnibus communia, priuatis ac ſubditis ſunt diſſimulanda modeſteque ferenda,

ab iis verò qui penes eos cum auctoritate ac poteſtate ſunt, adhibita prudentia ſummo ſtudio emendanda, cùm nihil in hoc inferiori orbe abſolutum perfectúmque reperiri poſſit. Reges enim tradito per maiorũ manus regno, imperare Deus iuſſit: Subditos verò his obedire, non leui tranſgreſſoribus ſtatuta pœna, publicæ tranquillitatis ergò, cuius ipſe ſuo nomine Reges conſtituit cuſtodes. Sed cæca ambitio, famelica auaritia, ac ſui ipſius edax inuidentia, omni tempore magnis Principibus, Imperiiſq; oblatrantes, ac quantum truculentæ belluæ potuere negotij faceſſentes, huic diuinæ conſtitutioni opponere ſeſe ſunt conatæ. Verùm quis conuellet quod Deus in pedes erigit? Quis alleuabit quod ille deiicit? Tibi verò Rex magnanime Hiſtoriam Burgundicam, honeſtarum ſanè mearum voluptatum opus laborioſum, at non iniucundum, dedicare ſtatui, quòd ſtirpi Burgundicę à proauo tuo paterno Imperatore Maximiliano primo inſitus, inter multos, magnoſque Principes, qui ſeſe mihi ſuper hac re deliberanti offerebant, optimo id tibi iure vendices, non exiguam Burgundię partem legitima ſucceſſione poſſidens. Confido Maieſtatem tuam, ea animi benignitate ac candore exiguum opus munuſculumque admiſſurum, qua à me humilitate ac obſeruantia offertur. Quod ſi impetrauero, certus ſum nominis tui ſplendorem, qui per vniuerſum terrarum orbem latiſſimè radios ſuos diffundit ac extendit, liuidoſque multorum oculos perſtringit, garrulos ac loquaces non laturos, obtrectatores verò in aperto nil auſuros. Deus Opt. Max. conditor ac conſeruator Imperiorum Maieſtatem tuam, liberoſque in ſpem tanti imperij natos, mente corporeque ſanum regnis ſuis diu conſeruet, pacem ac ocium è magnis aliquando curis tribuat, quale Auguſto Cæſari datum ſcimus, cùm in hunc orbem Deus mittere eſt dignatus, Ieſum Chriſtum Dominum ac Seruatorem noſtrum.

Maieſtatis tuæ obſequio
addictiſſimus

Pontus Heuterus Delfius.

AD LECTOREM AVCTORIS
EPISTOLA.

NON eſt quod à me expectes, amice Lector, vt pro Operis huius commendatione laudem tibi hiſtoriæ plenis buccis perſonem. Id enim à tot iantiſq́; eſt factitatum viris, vt planè actum agerem. Extant enim hac de re veterum Græcorum ac Latinorum encomia, non ſiluere noſtri temporis ſcriptores. Philoſophi hiſtoriam doctrinæ ſuæ viuam rationem eſſe teſtati ſunt. Cicero temporum teſtem, veritatis lucem, memoriæ vitam, vitæ magiſtram, ac vetuſtatis nunciam vocat, ita vt nequaquam hiſtoria in qua narrationis libertas à nullius dependet nutu, nec lucem vereri, nec calumniam timere debeat, etiamſi in ea aut Cæſariani ſermonis puritatem, Liuianam inimitabilem cum ſumma grauitate vbertatem, Saluſtij caſtam breuitatem, Curtij numeroſos flores, aut Taciti ſententioſam concinnitatem deſideres. Magnos enim auctores impensè admiramur ac veneramur, imitamur difficulter, exprimimus ac effingimus rariſſimè. Neque horum à me virtutes aequus depoſcet Lector, gnarus ſuo vnumquemque niti genio, cuius impulſu ad id quod proprium ſingulis ac peculiare eſt, omnibus in rebus trahimur, quod his qui in auctorum lectione multum verſantur non minus notum, quàm conſiderando ſuaue ac iucundum eſt, cùm propter incredibilem rerum naturalium varietatem, tum ob ſingularem delectationem, quam ex diuinæ omnipotentiæ ac ſapientiæ admirabili conſideratione, capimus ac haurimus. Certè in re literaria ſemper licitum fuit, vt vnuſquiſque pro ſuo modulo id confidenter in publicum adferret, quo ſe poſteris prodeſſe poſſe exiſtimaret. Si Poëtas, quorum maior pars laborat, vt delectet, non grauatè admittimus, quare eos ſcriptores qui inter primos ac ſummos numerari nec poſſint, nec cupiant, ac tu ipſe cum poſtremis collocandos non cenſes, cum medius ſaltem aliquid, ad publicam vtilitatem adferre non permittis? Si opinione fallimur, noſtri tantùm temporis iacturam (ſi ita hoc tempus appellari debeat) facimus, infelix labor ſine alicnius detrimento mox euaneſcet. Exemplum clarorum auctorum, in deſcribendis Burgundiæ Principum vitis, qui è Valeſia Francorum Regum orti ſunt familia, non per omnia ſequor, quòd liberiore ſtilo res pleraſque enarrauerim. Id autem ea à me factum eſt cauſa, ne quid in hoc Opere meritò Lector deſideraret, cùm maior pars rerum à me deſcriptarum hactenus à nemine quod ſciam libero ſtilo Latinè ſit conſcripta. Vſus autem ſum in concinnanda hiſtoria, non ſolùm Latinis auctoribus omnibus qui inſtituto meo ſeruiebant, ſed Francicis etiam ac Belgicis tam prælo excuſis, quàm manuſcriptis quamplurimis, quorum nunc maior pars, à noſtri temporis barbarie, durantibus ciuium furiis eſt diſcerpta. Habui enim autographa quorundam ſcripta, ſtilo barbaro ante annos trecentos ac ducentos ab eius temporis impolita literatura, ſed incorrupta veritatis ſcriptoribus, partim hiſtoricè per capita, partim in modum Annalium, ac Diariorum exarata. Vſus etiam ſum autographis Annalibus, ante centum ac triginta annos, à Monacho non indocto elaboratis. Hos ego cum cæteris cùm ſatis eſſem vſus, monaſteriis ſincerè remiſi, qui poſtea contra meam multorumq́; expectationem, magno cum dolore, partim ſunt diſcerpti, partim exuſti, pleraque in vſum pharmacopolarum ablata, pauca non omninò barbaro quorundam ingenio etiamnum cuſtodita, quo meliori ac feliciori ſeculo bibliothecis reddantur. Edidi opus vixdum adhibita extrema manu, coactus calamitate bellorum ciuilium, quibus infelices Belgæ iamdudum à maleſanis miſerrimè agitati, necdum finem vident. Hæc, euerſis non ſemel fortunis, ſtudiis meis ſæpiſſimè impedimentum attulere, ac tandem aliò conſilia ac animum, erepto planè ocio, auertêre. Quare ne cœptus deperiret mihi omninò labor, ſuffuratus paucos dies, opus ſub limam reuocaui, atque in hanc quam vides formam coactum, Plantino tradidi. Cauſa verò aduerſæ meæ fortunæ hæc fuit. Lectus à Deo ætatis meæ anno trigeſimo quarto in ordinem Eccleſiaſticum, ſedibusq́; aliquoties pulſus, ac fortunis exutus, quòd religionis ac politicarum rerum perturbationem probare non poſſem, variè, vt multi alij, ſum iactitatus. Gorinchemi enim in Hollandia munere Philippi ſecundi Hiſpaniarum Monarchæ, Canonici functus ſum officio. Inde pulſus primùm Traiectum ad Rhenum, hinc ad infelices Mechlinienſes, deinde in Flandriam ad vicum Iabbecanum prope vrbem Brugenſem migro, vnde poſt quinquennium à fera barbarie etiam exactus, in Hollandiam patriam meam ad cognatos reuertor, qui quanquam magno fortunarum cum detrimento, ciuilis belli calamitates inſigniter eſſent experti, ac ab omnibus publicis muneribus ac honoribus amoti, me tamen non ſolùm benignè receperunt, ſed (vt in prouerbio eſt) aras ac focos humaniſſimè communicarunt. Hoſpitio enim per quadriennium vſus ſum, nepotis

mihi

mihi ex fratre Ioannis Heuteri, *viri honorati, quem ego ob ſanguinis coniunctionem laudare non debeo. Is verò eſt, vt abundè domi, ac apud exteros inclaruerit. Neque parum etiam ſum ſublevatus liberalitate* D. Arnoldi Sasboutii, *viri clariſsimi, qui ſummus apud Belgas, imperante Carolo Quinto Imp. eiusq́; filio Philippo, defunctus muneribus, in Hagacamitis patria ſua, nunc priuatus viuit, meq́; non ſemel, vt ſtudia promoueret, auro iuuit, ac è bibliotheca ſua inſtructiſsima humaniſsimè libros ſubminiſtrauit. Cæterorum quoque cognatorum amicitia liberaliter vſus, non eſt quod ab eis ſanguinis iura requiram, quanquam pars hac adhuc tempore, aut omnibus, aut pro parte fortunis multata, in exilio vt poteſt viuit, expectantes cum non paucis Belgarum myriadibus, vt ſummus aliquando Deus calamitatibus Belgicis finem imponat, inter quos ego vnus, dum pro me, ac matre fermè ſeptuagenaria ſatago, eamq́; è paternæ hæreditatis portiuncula (ſacerdotia enim omnia mihi ſunt erepta) ægrè alo, perpende amice Lector, quis ſtudiis locus fuerit relictus. Sed cùm Deo res humanas curæ eſſe certò ſciam, forti animo poſita in eum fiducia, quod tulerit, ad extremum vſque ſpiritum feremus, præſertim eo vt hactenus fecit, nos iuuante ac animos addente. De ordine hiſtoriæ non eſt quod te Lector multum admoneam. Eum enim inſtitui quem res operisq́; natura exigebat, ac qui in communem hominis captum, vel facillimè cadit. Annos a Calendis Ianuary numero, vitatis quorundam hac in re tricis. Francorum nobilitas, quos imitantur Belgæ, cognomina ducit à pagis, vicis, caſtellis, oppidis aut vrbibus, diuerſiſsimo Romanorum modo, cognominaq́; variant, pro mutatione dominy. Hinc tanta cognominum varietas, mutatio, ac multitudo in Francicis hiſtoriis, quibus Latinas addidimus terminationes, ne Latinorum offenderemus aures, omiſsis etiam Francorum, Belgarumq́; diphthongis ac triphthongis, quas Latini ignorant, præterquam in Genealogiis, vbi libertate aliquando vſi ſumus, ne planè à patria voce ad alienam deficeremus. Cùm in nominum varietate in hiſtoria laboras, ſcireq́; cupis quis ſit de quo mentio fiat, conſule Genealogias noſtras, quæ lucem hac in re tibi adferẽt. Particularem Ducatus, ac Comitatus Burgundiæ deſcriptionem, quemadmodum & Belgy, non neceſſariam duxi, quòd ante multos annos typis excuſæ, ac nunc poſtremò ab Abrahamo Ortelio in mundi Theatro, opere nunquam ſatis laudato, abſolutiſsimè ac elegantiſsimè ſint delineatæ. Ea verò quæ iuſtè deſiderari poſſunt, cùm mihi non viſa regione eſſent incognita, amittere malui, quàm falſa aut leuia adferre. Sed ſi Deus vitam otiumq́; dederit, ac amici promiſsis ſtare potuerint, ſpero hac in re Lectori aliquando me ſatisfacturum. Profectus enim ſum ſub finem anni 1582. in Comitatum Burgundiæ, hæſiq́; paucos aliquot dies Dolæ, vbi me in ſuam recepit amicitiam D. Claudius Muſæus Senator Curiæ Dolanæ. Eſt illi cognatus D. Petrus Saulgetus, vir eruditus, ac honeſto loco natus, qui de inſtituti operis mei ratione, amici Belgici literis certior factus, mirum quo amoris affectu me ſit complexus, certè tanto ſtatim deſiderio iuuandi ac promouendi operis flagrauit, vt ſuis impenſis, per celebriora Comitatus Burgundiæ loca me peracturum ſe promitteret, ac vt itineri ſe comitem me accingerem, inſtanter vrgeret: quod cùm negotia mea non permitterent, contracta ac inita firmiſsima amicitia, eaq́; omnibus familiaritatis iuribus confirmata, pollicitus mihi eſt eximiam in deſcribenda Burgundia operam, congeſſurumq́; ſe omnia, quæ ad Comitatus plenam deſcriptionem neceſſaria videbuntur, eaq́; ſe mihi primo quoque tempore tranſmiſſurum: quod ſi præſtiterit, per me amice Lector, tanto fructu non fraudaberis. Supereſt vt te humaniter rogem, hanc meam operam boni vt conſulas. A te enim imprimis fructum laboris huius expecto, qui in eo eſt poſitus, vt conatum noſtrũ ſincerè interpreteris. Nam fructus qui ex dedicatione ſperantur, aut exigui ſunt, aut certè temporary. Et ſi contigerit liberalem nanciſci Patronum, quicquid inde accedit, cum auctoris vita finitur. At qui à vobis ſperantur fructus, æternos ſtatuimus. Ieci retia, ac expandi caſſes, capturus ne ſim dignos labore fructus, in vobis eſt ſitum. Quod ſi ſucceſſus ſpem fefellerit, conſolabor me conditione multorum auctorum, ac temporis bene impenſi parua iactura, certus tamen fore ſemper, quibus hiſtoria manebit ſacroſancta. Iudicate Lectores adhibita prudentia pro veſtro arbitratu, ac cogitate homines nos eſſe omnes, ſtatura, vultu, colore, voce, habitu, temperamento, fortuna, eruditione, ac præcipuè iudicio planè diſsimiles.* VALETE.

DE PRIMA BVRGVNDIONVM ORIGINE, AC IN GERMANIAM GALLIASQVE IRRVPTIONE.

LIBER PRIMVS.

QVI res geſtas ſuperioribus ſeculis memoriæ mandauêre, vnanimi ferme omnes conſenſu teſtantur, Burgundos è Wandalis, Septētrionalibuſque Gothis eſſe ortos, ac circiter annum à natiuitate Ieſu Chriſti ducenteſimum octogeſimum ſedibus pulſos, magna multitudine in eam Germaniæ partem irrupiſſe, quæ tum Alemannia dicta, ob amnis Rheni propinquitatem, agrorum fertilitate, nullis Germanorum Prouinciis cedebat, contra quos vario ſucceſſu aliquandiu pugnantes, tandem ſedes quas vi nequiuerant, liberali incularum benignitate obtinuiſſe, iis nimirum Alemanniæ partibus, quæ nunc Palſgrauiatus, ſiue Palatinatus Rheni, ac Marchionatus Badenſis titulo gaudent. Nomen (quicquid alij ſentiant) plane Germanicum duco, tractum ex more Septentrionalium populorum, vicatim habitantium, ac proinde à Germanis vulgo Bourchwoonders dictos, quam vocem eius temporis Galli, corrupta Latina, Germanicaque lingua aſſueti in Bourgonders deprauarunt, duarum vocum, paucis mutatis literis, coitione, quod differentibus linguis, facile vſu venit. Huc vt adducar facit, quod vetuſtiſſimi Germani, expreſſo Cæſaris ac Taciti teſtimonio nullas habitarūt vrbes, ſed pagos, vicoſque, paruo interuallo inuicem diſtantes, quos variis exprimētes nominibus, Bourgen quoque appellarunt, vnde vox Bour, aut Burt (quæ vicinum ſonat) manauit. Verùm qui hoc tempore pagos incolunt, ignorantia vetuſtatis, appellati Bour/ contumelioſum ducunt, non aduertentes hanc vocem è pagis olim in vrbes oppidaque demigraſſe, ac in hunc vſque diem perſeuerare cùm ciuem hoc tempore Germani, Belgæque, Burger, ex antiqua deriuatione vocitent. Quod autem plerique ſuſpicantur vocem, Bourgons, deductam ex antiquiſſima, ignotaque Scytharum Septentrionalium (nūc Tartarorum) lingua, quemadmodum & Lombardus, Gepidas, Wādalus, Baſtarnas, Neuros, Getas, Dacos, Alanos, Procuſtas, Boranos, Carpos, Hunnos, Gothos, Cimbros, non è prima nomenclatura populi cuius regionem inuaſerant, plane incertum eſt, cùm Germanicæ linguæ antiquitas (non tamen vt nunc frequentibus ſibilis ſtrepens) omnem non ſolum hominum memoriam, ſed literarum cuiuſcunque etiam nationis cuſtodiam longè ſuperet, ac olim multo latius diffuſiuſque variis nationibus, quam nunc in vſu fuerit. Non quod inficias ire velim, diuerſarum gentium nomina fuiſſe commixta, quo tempore Septentrionales populi, immenſa hominum colluuie, Europam Africamque inundarent, eorumque appellationes, Græcos, Italos, Gallos, ac Hiſpanos deprauaſſe, quod eas vernaculo ſermone ac ſcriptis exprimere nequibant, ac dixiſſe, ſcripſiſſeque loco, Weſtgothen/ Ooſtgothen/ Wandalen/ Weſtwalen/ Alman/ Gaerman / Noortman / Ooſterlinden/ Bourchwoonders: Viſigothi, Oſtrogothi, Vandali, Veſtfali, Alemanni, Germani, Normanni, Oſterlingi, Burgundi, quemadmodum & nos hodie nomina antiqua puriùs referentes, vocamus, Gothos Gotlant, Dacos/ Denemerc/ Hunnos Hungaren/ Suecos Sweden. Cæterorum populorum nomina, ſucceſſu temporum, bellorum iniuria, ac imprimis crebris populorum migrationibus, omninò interiere. Cauſam ſanè nominis certam, incognitæ nationis adferre velle, perquam difficile eſt, quod confluentes variis è gētibus homines, facilè nouum nomen admittant, ignorantes quo è populo maior adueniſſet numerus; idque tam Burgundis, quàm cæteris nationibus longè ante tempora Iulij & Auguſti Cæſaris, quàm pòſt accidiſſe potuit, Germanica lingua (vti dixi) de antiquitate, cum Latina, imò & Græca certante. Quicquid ſit, dubium non eſt, Burgūdos Septentrionalium Germanorum partem eſſe, pulſoſque à vicinis Gothis, quorum tū vires immenſæ, potentiaque terribilis erat, anno (vti diximus) poſt natum Chriſtum 280. centeſimo ac quadrageſimo

antequam Franci, liberi Germaniæ populi, Gallias inuadentes, pulſis Romanorum præſidiis, regnum ibi nouum conderent. Hieronymus in Chronicis quæ Euſebij coniunxit, ait anno Christi 377. Valentiniano, ac Valente Romano orbi imperantibus, Chriſtianis ſacris Romæ Damaſio Præſidente, veniſſe ad Rhenum (intellige ex Alemannia, vbi centum circiter annos habitarant) octoginta Burgundionum millia, quod in eum vſq; diem (vt ipſe ait) viſum nunquam fuerat. Hi cùm viginti ac nouem ad Rhenum conſediſſent annos, hominum numero valde aucti, amnem ſub Rege Gundeco, vbi nunc Argentoratum videtur, anno Chriſti 406. traiecerunt, allecti non ſolum fertilitate Galliç (cum qua eo tempore Germania adhuc inculta, conferri non poterat) ſed etiam incitati leuitate Imperatoris Valentiniani, qui ad conſtitutum diem auxilia eis contra Alemannos pollicitus, fidem fefellerat. Indignabundi igitur vim vireſque omnes contra imperiũ vertunt, pulſiſque Romanis propinquas Galliarum Prouincias occupant, eo facilius quod Romanum Imperium ſeneſcere, ac mole propria preſſum ſuccumbere, torpére indies Martio vigore, conſpicerent. Vſus igitur Rex Gundecus occaſione circa annum Chriſti 420. occuparat quicquid à tranſitu Rheni in Occidentem ad mare, & ab Italiæ Alpibus, vſq; ad Ararim, & Rhodanum agrorum conſpicitur, poſſidebatque Orientem verſus, quicquid ſecundum rectam Rheni ripam, ad vſque flumen Neccarim pertinet, & quicquid montibus Heluetiorum, olim vno nomine iura appellatorum concluditur, inter quæ hoc tépore numeratur pars Elſatiæ, vniuerſa Heluetia, Ferretta, Monsbeliardus, Valencia, Auenio, Aurantia, Lugdunum, Arelatum, Maſſilia, Delphinatus, Sabaudia, Pedemontana ditio, quæ regiones per ſeptingentos circiter continuos annos, nullo quàm inferioris Burgundiæ nomine notæ fuêre, quemadmodum Prouinciæ cis Ararim ſitæ, ac in hunc vſq; diem Comitatus ac Ducatus Burgundiæ appellatę, ab eo tempore in hunc vſque diem, Superior Burgundia ſunt dictæ. Gundecus blandientis fortunæ curſum ſecutus, cùm ſemel Ararim, ac Rhodanum tranſiiſſet, per Burgundiam ſuperiorem ducto exercitu, occupat ditionem Neuernenſem, Borbunenſem, Mornantum, Aruernos, Charoloum, Forestios, Bauloſios, cum parte Languedoci, animo Galliæ imperium complexus, niſi fata obſtitiſſent Francorum. Verum tum maximè nomen Burgundicum clareſcere, potentia terrori, fortuna admirationi eſſe cœpit, cùm Hunnos magna hominum incondita multitudine Galliam anno Chriſti 433. inuadentes, iuſta cruentaque pugna ſuperatos, diſcedere coëgiſſent. Imperator Valentinianus Gundeci fortuna motus, Galliarum Præfecturam Aetio, Senatori Romano committit, qui ſerpétem Burgundi ambitionem repreſſurus, magno exercitu collecto (in quo ſtipendiarij tum primũ Franci militabant) in Burgundos monet. Gundecus animoſa ſuorum iuuentute ſtipatus, haud procul Lugduno Aetium æquo loco nactus, prœlium committit. Verùm quod illi res eſſet cum Duce Romano prudenti, experto, ac ex veteri Romanæ diſciplinæ inſtituto bellante, cùm aliquandiu fortiter reſtitiſſet, victus tandem, magnaque affectus clade, pacem ab Aetio petiit, eaque conditione impetrauit, vt Araris ac Rhodanus Burgundici regni limites manerent, Romaniſque omnibus in bellis Burgundionum auxilia mitteret, Aetio ad has conditiones in tanta oportunitate delendi hoſtis externi, deſcendere coacto, quod Francis Galliæ imminętibus, Weſtgothis apud Toloſates (nunc Gaſcones) regnantibus, non ſatis fideret, ſed imprimis quod conciliandi eſſent vicinorum omnium animi, quo maioribus viribus Attilæ Hunnorum Regi reſiſteret, qui armatis quingentis hominum millibus, vniuerſam Germaniam crudeliter vaſtabat, ignarus Aetius Italiam ne, an Galliam eſſet inuaſurus. Verùm Attila exercitus tertia parte, in Hiſpaniam contra Gothos miſſa, cum trecentis virorum millibus, Gallias petit, ratus deuicto Aetio, neminem vniuerſa in Europa contra ſe venturum, nec ſtaturum. Inſtructo igitur exercitu, quod itineris ratio ſic exigeret, Attila in Burgundiam (ex Lugdunenſi clade nondum refectam) contendit. Gundecus omnibus in vnum coactis Burgundis, Attilam Rheni amnis tranſitu prohibere conabatur, ſed cum maxima nobilitatis parte anno 451. oppreſſus, eſt interfectus, poſt quam cladem, nunquam veteris potentiæ faſtigium, Wandalicę ſtirpis Burgundi reparare potuerunt. Reliquit Gundecus filios quatuor, Gũdebaldum, Schilpericum, Gundimarum ac Godeſillum, qui Burgundiam communi conſilio tranquillè aliquandiu adminiſtrauêre, profecti cum ſuperſtite nobilitate iuuentuteque ad Aetij caſtra, eoſq; ſta-

tim magno cum militum numero ſunt conſecuti, Theodoricus Weſtgothorum Rex, ac
Merouęus Francorum præfectus, quibus Aetius Romanas legiones, ac vniuerſæ Galliæ
vires iungens, cum Attila in campis vrbi Catalauno ſubiectis (quam Franci hodie appel-
lant Chaalons, ſitam in ea Belgię parte, quam idem Campangam vocát) à meridie ad no-
ctem fortiſſimè pugnauit, tam obſtinata vincendi cupiditate, ab vtraque parte in mor-
tem ruentes, vt ſanguis per decliuia, humiliaque loca, inſtar torrentium pluuia incitato-
rum decurreret, donec ſuperatus Attila, fuga ſibi conſulere cogeretur, deſideratis cētum
ſexaginta virorum millibus, cum Aetius decem tantum millia perdidiſſet, inter quos
Theodoricus VVeſtgothorum Rex cecidit. Magna reconditaq; hic apparuit Aetij pru-
dentia, qui Hunnos, Burgundos, VVeſtgothos, Francos, ac Gallos perpetuos Romani im-
perij hoſtes, inter ſe cómiſſos fregit, ac debilitauit, ſine Italici militis memorabili incom-
modo, neque iiſdem ab Imperatoris amicitia alienatis. Attila ſe victum faſſus, è Gallia
in Pannoniam (nunc Hungaria) reuertitur, refectiſque viribus in Italiam contendit,
cumque iuſtum hoſtem nuſquam reperiſſet, damnuin, decuſque excidio nobiliſſimarū
vrbium, ac miſerabili Prouinciæ vaſtatione, pro parte ſarciuit. Burgūdi poſt hanc pugnam
circiter viginti quinque annis quieti, animos, vireſque nonnihil repararunt, donec anno
471. Thoriſmundus VVeſtgothorum Rex, magno cum exercitu improuiſos adortus, tri-
butum polliceri annuum coēgit, quanquam eius fratri Theodorico iuſtis viribus auxilio
iuiſſent, contra Richardum Alemannorum Regem. Sed triburū non fuit penſom, quod
eodem tempore Franci, diſſenſione Romanorum, ac obitu fortiſſimi Ducis Aetij, ani-
mis aucti, Galliis imminerent. Clodius namque, ſiue Clodoueus, poſteaquam ſæpe fru-
ſtrà tentatas à Merouco, ac Schilperico Gallias conſideraſſet, primus pulſis vbiq; Roma-
norum præſidiis, fundamenta regni Francici, in Gallia poſuit, animumque ſubigendis
quoque Burgundis, domita Gallia adiecit. Sed cùm iuſtam belli cauſam nō haberet, pu-
deretque eos inuadere, quibuſcum fœdus paulo ante icerat, tandem caſus hanc obtulit.
Gundibaldus natu maximus filiorum Gundeci, factus Burgundiæ Rex, fratribus contra
quam promiſerat, hęreditarias in regno portiones denegabat. Quare Schilpericus ac Gū-
dimarus, communicatis conſiliis, viribuſque Gundibaldum nil minus timentem regno
pellunt. Verùm ab Alemannis (quo confugerat) ac Burgundicis amicis ſecreto adiutus,
fratres Viennæ genio indulgentes, occupata vrbe opprimit, captoque Schilperico ceruı-
cem abſcindi iubet. Gundimarum in Turri mœnibus coniuncta fugientem, cùm ſtatim
expugnari nequiſſet, igne circumuentum, cum omnibus qui intus erant miſerabile in-
cendium abſumpſit. Interea Godeſillus fratrum natu minimus vir factus, conſilio Clo-
douei hæreditariam portionem à fratre petit, qui multa promittendo cùm nil præſtaret,
Godeſillus ac Clodoueus fœdus faciētes, Burgundiæ regnum æqua portione inter ſe di-
uidunt, quod Clodoueus Clotildim Schilperici à Gundebaldo Viennæ capite truncati,
filiam vxorem duxiſſet. Defendit ſe Gundibaldus initio ſtrennuè, verum temporis ſuc-
ceſſu Clodoueo viribus fortonaque longè inferior, pellitur Borbonia, Aruernis, Langue-
doco, omnibuſque ditionibus quas poſt Aetij obitum Burgundi denuò occuparant.
Quare cùm pacem petiiſſet, exorante Clotilde ea conditione impetrat, vt quæ bello
amiſiſſet, fratri Godeſillo, cum Lugdunenſi Prouincia cederent. Sed cùm Godeſillum
temerè paci confidentem fatali fratribus vrbe Vienna oppreſſiſſet, cœpiſſet, ac interfici
iuſſiſſet, Gundibaldi perfidia, impietateq; Clodoueus motus, eum ob crudelitatem, ho-
ſtibus pariter ac amicis inuiſum, Burgundia pellit, eumque omni theſauro in Italiam, ad
Oſtgothos fugere cogit, vbi exactæ ætatis decrepitus ſenex anno 508. patria, regnoq; iuſtè
exulans, moritur. Clotildis continuas regiæ familiæ calamitates apud Burgundos animo
non ſuſtinens, vxoriis artibus Sigiſmundo, Gundibaldi filiorum natu maximo, Burgun-
diæ regnum anno 510. à marito impetrat, ea conditione, vt ditiones ad Rhodanum ſitas,
qua is Septentriones reſpicit, Clodoueo relinqueret. Verùm Sigiſmondus in regno con-
firmatus, legibus vi latis, ſtandum non iudicans, ſuſcepto contra Clodoueum bello vinci-
tur, eadente in pugna fratre Gothomaro. Ipſe intra primos repreſſus limites, pacem per-
ſolutis Clodoueo belli ſumptibus, redimere cogitur. Hic Sigiſmondus philtris ſecundæ
vxoris mente captus interfici iuſſit filium Sungericum, ſiue Sugericum, priore matrimo-
nio è filia Theodorici Oſtgothorum Regis natum, qua occaſione Clodamirus, mortui

Clodouei filius Rex Aurelianorum, bello Sigiſmondum cum vxore, liberiſq; captum, Aurelius arctiſſima obſcuriſſimaque cuſtodia concludi iuſſit, vbi impia muliere, cum liberis extincta, Sigiſmondus magna pecuniæ ſumma tandem perſoluta, egrè fuit dimiſſus. Arbitratus vero hanc infelicitatem, ob indignam innocentis filij necem, ſibi diuinitus accidiſſe, regno Gondimaro fratri tradito, Augaunenſi cœnobio, ſua pecunia ædificato (quod ſitum apud Heluetios, deinde D. Mauritio fuit dedicatum) ſe incluſit, ſacratarumque regularum decretis, anxiè, ſeuereque obſeruatis, vitam ſanctè finiuit. Rex Gundimarus quod æquis conditionibus à Clodamiro recuperare non poſſet, quæ fratri Sigiſmondo eripuerat, Viennæ bellum incautè gerentem, ſuperatum occidit. Sed Schildebertus, & Clotarius Clodamiri fratres, magnis coactis copiis, Gundimarum relicta Burgundia in Hiſpaniam ad Gothos fugere coëgerunt, vbi exul anno 526. obiit, extinctaque eſt cum eo Vuandalica regum Burgundionum ſtirps, cùm variante fortuna, centum viginti annis, Galliæ parti imperaſſet, ſucceſſitque eis magni illius Clodouei, primi Francorum in Gallia Regis ſtemma, quod Burgundiæ regnum, in varios Principatus diuiſum, mutatis complurium nationum nominibus, aut veteribus coniunctis, Burgundiæ nomen arctioribus limitibus circumſcripſit. Quod vt Lector planiùs intelligat, neceſſe eſt narrationis meæ filum, mentione rerum à Franciæ Regibus geſtarum, nonnihil interrumpi.

QVOMODO FRANCORVM REGES BVRGVNDIAM IN DIVERSA REGNA DIVISERINT.

SCHILDEBERTVS ac Clotarius (magni Clodouei primi in Galliis Francici regni conditoris, ſuperſtites filij) exacto Burgundia, vniuerſaq; Gallia, Gundimaro, regnum eius diuiſerunt, excepta inferiori Burgundia, qua Auſtraſiam (nunc Lotharingia) attingit, hanc Theodorico, fratri notho donarunt. Succeſſit illi filius vnicus Theodobertus, vir ſtrennuus ac induſtrius, morienſque anno 549. fit filius eius Theobaldus, inferioris Burgundiæ Rex, ſed cùm ſine liberis anno 557. mundo decederet, teſtamento in aſſem ſcripſerat hæredem, Clotarium patruum magnum, Sueſſionum regem, prætcrito patruo Schildeberto, vnde primo diſſidium, deinde funeſtũ inter fratres bellum fuiſſet ortum, niſi matre Clotilde, ac nobilitate interueniente Schildebertus abnepotis ſui teſtamẽtum ratum habuiſſet, morienſque anno 563. etiam ſine liberis, omnem diſſidij occaſionem ſuſtuliſſet. Effectus itaque Clotarius Rex vtriuſque Burgundiæ, ac totius Galliæ, moriens quatuorè legitimo thoro reliquit filios, Scherebertum Pariſiorum: Sigibertũ Auſtraſiæ: Schilpericum Sueſſonum: Guntranum Aurelianorum, ac Burgundiæ illi propinquæ Regem, quod & eius fratres, ſuas ex illo regno portiones, prout eis erant ſitæ, obtinuerant. Guntranus liberis non procreatis anno 597. moriens in ſolidum ſcripſit hæredem Schildebertum Auſtraſiæ Regem, filium defuncti fratris ſui Sigiberti. Schildericus moriens anno 601. duos reliquit filios, Theodoricũ Aurelianorum ac Burgundiæ ſuperioris: Theodobertum Auſtraſiæ cum parte inferioris Burgundiæ Regem. Theodoricus vir erat manu promptus, ambitioſus, inquietus, belli appetens: Theodobertus moderatioris ingenij, paciſque amantior. Verùm inſtigante auia Bruneſchilda muliere turbulenta, iunctis fratres viribus Clotarium Schilperici Sueſſonum Regis, patrui ſui defuncti filium, teſtamento patrui Schereberti Pariſiorum quoque Regem nondum pubeſcẽtem, regno pellere volebant. Sed tutores re intellecta, quicquid verſus Septẽtrionem ad Rhodanum eorum pareret imperio occupant. Theodobertus acceptis à fratre Theodorico auxiliis, eo euentu breui damnum reſarſit, vt ignominioſam tutores pacem facere nõ dubitarent. Clotarius ſui iuris per ætatem factus, nec indecorè paci ſtandum ratus, arma contra patruos, ſed parùm proſperè reſumit. Quare ad artes conuerſus, diſſidium quod nunquam poſtea componi potuit, inter patruos excitat, adeò vt extincta amicitia, exutoque affectu fraterno, magnis vtrinque inſtructi copiis, in aciem deſcenderent, concurſumque rum primum, inter Francicos proceres ciuili bello fuiſſet, niſi intercedente nobilitate, pro tempore res compoſita foret. Poſt hæc duxit Theodoricus vxorem Hermenbergam, filiam Victerici Regis Vueſtgothorum apud Hiſpanos, quam tamen intactam finito anno patri remittit, quod inultum Victericus, multis in eum cõcitatis Regibus non reliquiſſet,

reliquiſſet, niſi in ipſo ingentis belli apparatu, diem obiiſſet. Theodoricus deinceps cœlebs vitam tranſegit, è concubinis tamen multos ſuſcepit filios. Creuerant interea, maturuerantque malitia auiæ Bruneſchildę fratrum odia, concurriturque ciuili bello bis acriter, ſed vtraque pugna victor Theodoricus captum fratrem Theodobertum, conſilio auiæ, contra omnia humanitatis naturæque iura occidi iubet, regnumq; eius, ſpretis paruis liberis occupat, rerumque ſucceſſu animo elatus, ſecretò magnas copias, quo Clotarium Franciæ regno pelleret aut occideret parabat, conſilium ſpecie nuptiarum quas cũ defuncti fratris filia celebrare velle ſimulabat, tegens. Sed rebus fermè omnibus paratis, ſubitò torminum dolore correptus obiit, relictis quinque ex illegitimo thoro filiis, quos Clotarius facilè pellens, vniuerſæ Galliæ monarcha anno 618. eſt effectus, offerente ei fortuna, Theodorici, ac Theodoberti regnis, quòd his nulli ſuperſtites forent legitimi filij, quæ adeò prudenter moderateque gubernauit, nullum vt vnquam regem, maiori beneuolentia fideque coluerint. Superioribus enim Burgundis pręfectum dedit Vuarnhardum, virum è prima Burgundionum nobilitate, maximęque auctoritatis; Auſtraſiis Radonem; inferioribus Burgundis Harpagonem, ſanctè promittens, nemini dignitatem quoad viueret ſe erepturum, ſi perſtitiſſent in fide. Vuarnhardo ſucceſſit filius Godius, huic Vuilebaldus, Vuilebaldo (apud Francos regnante Dagoberto) Flaucatus, regnante Clodoueo præfuit Arcembaldus, poſt hunc Ebroinus. Clodoueō diem ſupremum claudente anno 662. Lotharius ei in Francorum, Burgundionum, ac Auſtraſiæ regno ſucceſſit. Huic Schildericus, illi Clodoueus, tum Dagobertus, deinde Theodoricus, poſtremus tandem è Francorum ſtirpe fuit Schildericus, qui obiit anno 740. dictuſque eſt ob ignauiam ſtupidus, quòd primus è magni Clodouei ſtirpe, regij muneris oblitus ad voluptates animũ deflexiſſet, omnibuſq; propter ſuperbiam, crudelitatemque odio, ac contemptui eſſe cœpiſſet, quare prouinciarum præfecti, ad dominationem Præfecturas conuerterũt, manſereque tamen Burgundi Franciæ Regibus circiter annis ſexaginta fideliſſimi, donec anno 727. Gerardus Ruſillonius, vir nobilis magnæque auctoritatis, Francorum Regum ignauia vtendum ratus, Regem ſe facere Burgundionum eſt conatus, ſed à Carolo Martello in ipſo conatu oppreſſus, ac occiſus: Burgundi ad antiquam Francici regni obedientiam rediere, Mortuo Martello, anno 741. Carlomannus ac Pippinus eius filij, ſumma concordia Franciam, Burgundiam, ac Auſtraſiam per quinquennium rexêre, dein Carlomanno monaſticæ diſciplinæ vitam dedicante, ad vnum Pippinum tria regnorum gubernacula deuênere, quo mortuo ad filium eius Carolum magnum, ac deinde ad huius filium Lodouicum Pium, is quatuor reliquit filios, qui imperium aui Caroli virtute partum, hac ratione diuiſêre. Maximo natu Lothario, Romani Imperij Occidentalis, tertio in ordine Imperatori, euenit Italia, inferior Burgundia, inferior Germania, ac Auſtraſia. Carolo Caluo ceſſit Francia, cum ſuperiori Burgundia. Lodouico attribuitur Hungaria, Bohemia, Auſtria, cum vicina Germania. Pippinus natu minimus Aquitaniæ Rex declaratur. Imperator Lotharius moriens tres reliquit filios: Lodouicum Imperatorem, ac Italiæ Regem: Carolum Regem totius inferioris Burgundiæ: Lotharium Regem Auſtraſiæ, quæ deinceps ab eo Lotharingia dici cœpit. Carolus non diu ſuperſtes liberis nõ procreatis obiit. Quare eius fratres Lodouicus ac Lotharius Burgundiam diuiſêre. Verùm Lothario breuis etiam æui Rege mortuo conabatur Carolus Caluus Francorum Rex eius patruus Burgundiam, ac Lotharingiam ſuo adiicere regno, ſed territus ab Imperatore Lodouico, ac admonitus à Pontifice Romano, negotiũ illi inſuper faceſſentibus Nortmannis nouis, externiſque Franciæ hoſtibus, propoſito abſtinuit. Poſtremò obiit & Imperator Lodouicus, Caroluſque Caluus in eius locum Romæ coronatur, potentiſſimus Europæ Monarcha, cùm eius ſceptrum agnoſcerent, Hungaria, Germania, Italia, Frãcia, Burgundia, Lotharingia, Belgę quibus fortunę beneficiis cumulatus, Boſonem vxoris ſuę Iudithæ fratrem, vniuerſæ Lombardiæ præfecit, vxorem ei dans Ermengardim, filiam defuncti Imperatoris Lodouici, deſponſatam olim Baſilio Imperatori Conſtantinopolitano. Mortuo Carolo Caluo anno 877. ſucceſſit filius Lodouicus Balbus, Rex Italiæ, Franciæ, ac Burgundiæ, ſed qui biennio patri non ſuperuixit, relicta vxore grauida, quæ Carolum Simplicem peperit, quo regnante Præfecti aliquot ingenij eius imbecillitate abutentes (vnde cognomen eſt ſortitus) repetito veteri exemplo, Pręfecturas ſinguli ſuas

 occupa-

occupauêre, præcipuè verò Francia varijs tumultibus, ſeditionibuſque ambitioſorũ hominum audacia eſt agitata, cùm quiſque (deficiente Caroli Magni virili ſtirpe) ad ſe trahere ſummam rerum conaretur, inter quos iam dictus Boſo, ab vxore Ermengarde muliere ambitioſa incitatus, ab iis Burgundiæ inferioris ordinibus Rex eſt nominatus, qui ab amne Rhodano ad alpes vſque Galliam inhabitabant, menſeque Octobri anno 879. eum Regia prope Viennam corona, præſtito ſacramento inſigniunt. Sed regno nondum bene confirmato, dum in hoc totus eſt, à Lodouico ac Carlomanno filiis è prima vxore Lodouici Imperatoris opprimitur, vxoreque cum liberis in hoſtium poteſtatem redacta (excepto Lodouico filio natu maximo) pellitur omnibus noui regni ditionibus, excepta Lugdunenſi prouincia, cuius fortè, fideliq́ue opera per omnem vitam vſus hoſtibus quanquã potentiſſimis ſtrenuè ſemper reſtitit, ac conſtituta Arelati ſede regia, per omnem vitam regnauit. Nam cùm Rex Lodouicus paulo pòſt moreretur; cumq́ue frater Carlomãnus biennio ſubſequeretur relicto filio Lodouico adhuc puero, oritur inter Franciæ Proceres diſſidium, quis tutoris nomine regnum adminiſtraret, ac Normannis reſiſteret, qua Boſo vſus occaſione, pleraq́ue quæ priores Francorum Reges bello eripuerant, recuperauit, iuſtiſque munitionibus, ac rebus neceſſariis inſtructa, ab omni Francorum vi tuta in poſterum reddidit, ſubditos verò ea prudentia rexit, aliis vt militibus ei opus non fuerit. Quare quicquid Franci apertis ſecretiſque artibus moliebantur, eum non Burgundiæ, ſed Prouinciæ, aut Arelatum Regem per contumeliam (quemadmodum & ſcriptores aliquot eius temporis eum appellant) nominantes ſucceſſu caruit, quam viri ſagacitatem tandem animaduertentes, ne vno eodemq́; tempore cũ Boſone, ac Normannis bellum eſſet gerendum, vxorem ei ac liberos, poſt ſextum captiuitatis annũ (quo tempore Auguſtoduni ſuperioris Burgundiæ oppido, apud Richardum Boſonis fratrem, Francorũ ibi Regium Præfectum, ſub honeſta cuſtodia fuerat detenta) certa pecuniæ ſumma, poſt initam pacem perſoluta, remiſerunt. Boſo pace nouo regno quæſita moritur anno 889. regni decimo, ſuccedente conſenſu Imperatoris Arnulfi, Papæ Stephani, ac patrui ſui Richardi filio natu maximo Lodouico, qui ad Italiæ regnum, ab Italis contra Berẽgarium vocatus, eo pulſo quinquennio regnauit, poſtea dolo ab eodem Veronæ captus, oculiſq́; priuatus, ac in Burgundiam remiſſus, accepti dedecoris dolore victus breui moritur, relicto filio Carolo Conſtantino puero, ſub tutela Hugonis Præfecti Arelatium, viri non ſolùm nobilis ac potentis, ſed etiam prudentis ac induſtrij, eaq́ue de cauſa ab Italis quoque, Regem Rodolphum faſtidientibus, (vti capite ſequenti narrabimus) in Regem eſt coronatus, qui Rodolphi voluntatem redempturus, ei tradit quicquid in Burgundia ditionis pupilli, ſuo adhuc tenebatur præſidio. Carolus verò Conſtãtinus vir factus, cùm animaduerteret, ſe infirmioribus niti viribus, quàm vt ſumma cum iniuria ab Hugone Rodolpho tradita, à filio eius Conrardo, armis recuperare poſſet, contentus patre Lugdunẽſis Prouinciæ ſedem Viennæ ſtatuit, contemptoq́ue Regio titulo, Ducem ſe Viennæ appellari voluit, deleto hac ratione regno, à Boſone apud inferiores Burgundos, magna cum laude cõdito, quod partim Regis Rodolphi ſucceſſores tenuêre, partim Franci, ac vrbium præfecti, nouis inſtitutis titulis inuaſêre, poſteaquam Boſo cum ſui ſanguinis ſucceſſoribus, quinquaginta circiter tantùm annos regnaſſet.

NOVVS BVRGVNDIÆ INFERIORIS REX IGNOTÆ STIRPIS FRANCICAM INDE STIRPEM PELLENS.

OCTAVO elapſo anno poſteaquam Boſo (quem Bouini Arduennæ Comitis filium fuiſſe quidam volunt) Arelati conſtituta ſede Regia, Prouinciæ Lugdunenſis regnum, vi armiſque partum ſtrenuè defenderet, omnes inferioris Burgundiæ ditiones, quæ Helueticis montibus continẽtur, pulſis Francis, Regem è Præfecto ſalutant, Rodolphum filium Conrardi, Comitis Stratlingenſis, eiq́ue (perſpectis virtutibus) obedientiæ ſacramentum præſtant, vniuerſa Heluetia, Vhtlandia, Briſgoia, Sungoia, Cremerlandia, Ferretta, Monbeliardus, pars Sabaudiæ, cum ditionibus vicinis. Imperator Arnulfus, Heluetiorum rebellione excitatus, magnis coactis viribus, conatur Rodolphum pellere, ſed is vitata pugna impeditis montium iugis exercitum continens, ita ſe defendebat, vt

nullis viribus opprimi potuerit, variiſque ſatis felici euentu, cum Imperatore bellis geſtis anno 911. regni ſui viceſimo ſecundo moritur, relicto ſui nominis filio, Rodolpho ſecundo, ac filia Agnete vxore Bertoldi Comitis Briſgoiæ. Rodolphus ſecundus Princeps fuit potens, ac bello fortunatus. Normannos magna manu fines ſuos inuadentes, cum dedecore veſtigia repetere coëgit. Hunnos vaſtata Germania contra ſe properantes, illata clade, in Italiam fugauit. Orto deinde inter eum ac Burchardum Alemannorum ſiue Sueuorum, nunc Bauarorum Ducem bello, infeliciter pugnat. Sed cùm multo maiori apparatu bellum repararet, territus Burchardus, tradita ei in matrimonium filia Berta, pacem facit, quibus tranſactis nuptiis, ac ab Italis contra Berengarium vocatus (qui Lodouicum Prouinciæ Regem, vti diximus, excæcauerat) eo pullo Italiæ quinquennio imperauit. Tandem quoque Itali, ſolita leuitate eum deſerentes, Hugonem Arelatium Præfectum ad regnum vocant. Hugo iudicans Carolum Conſtantinum, cùm primum virilem ætatem attigiſſet, regni paterni adminiſtrationem à ſe tutore repetiturum, nõ omittendam ratus præſentem occaſionem, milite, ac pecunia pro re inſtructus, Maſſilia claſſem ſoluens, Italiam petit, terra Regis Rodolphi potentiam veritus. Cùm menſe Iulio anno 926. claſſem Piſam appuliſſet, Rodolphus conſiderans Italiæ proceres vrbeſque, pro maiori parte ad Hugonem deficere, accederetque mors ſoceri Burchardi, qui ad Nouariam à paucis Italis latronibus fuerat iugulatus, immenſum exportans theſaurum, ſuis omnibus ſaluis in Burgúdiam eſt reuerſus. Triennio vix elapſo Itali Hugonis imperium pertæſi, Rodolphum reuocant. Sed Hugo traditis ditionibus omnibus, quæ etiamnum in Burgundia ſuum agnoſcebant imperium, cum Rodolpho ne rediret tranſegit, ſummopere eo gaudente, quòd inſperata ratione, Rex totius fermè inferioris Burgundiæ efficeretur. Moritur Rodolphus anno 936. relicto immaturæ adhuc ætatis filio Conrardo, quẽ Otto magnus Imperator, aſtutis promiſſis in poteſtatem redactum, honeſtè educandum curauit, primoque pro Imperatore contra Lodouicum Regem Francorum, filium Caroli ſimplicis, induit arma. Suæ poteſtatis per ætatem Conrardus effectus, Burgundiæ regnum dicto Imperatori tradidit, denuoque ab eo beneficiarij feudi nomine recipit, quo facto in libertatem reſtituitur, ducitque Imperator viduus, eius ſororem Adelheidam, viduam Lotharij Regis Italiæ, filij dicti Hugonis. Rex verò Conrardus in vxorem accipit Mahteldim filiam Lotharij Règis Francorum, filij Regis Lodouici vltramarini, quæ et in dotem attulit Lugdunum, Viennam, ac Arelatum, quas vrbes Franci deficiente Boſonis regno occuparant, qua de cauſa Conrardus totius Burguodiæ inferioris Rex eſt effectus. Peperit Conrardo Mahteldis, Rodolphum poſtremum Burgúdionum Regem, ac filias duas: maior natu Berta oupſit Odoni Comiti Campangę ac Carnutum: Giſlam natu minorem primò duxit Erneſtus Sueuorum Dux, peperitque ei Hermannum ac Arnulfum. Secundò Conrardus Salicus Franconiæ Dux, pauloque pòſt Imperator, qui ex ea genuit Imp. Hendricum. Poſteaquam Rex Conrardus Burgundiæ circiter 25. annis præfuiſſet, anno 990. moritur, eodem tempore quo Hugo Capetus Francorum regnum variis tumultibus exagitans, Caroli Magni ſtirpem pellere, regnumque inuadere conabatur. Rodolphus tertius in locum patris Conrardi, Rex inferioris Burgundiæ factus anno 1027. Angliæ Regi iunctus, Imperatorem Conrardum (qui ſororem ſuam Giſlam in vxorem duxerat) in Italiam proficiſcentem comitatur, quo ſua præſentia cum multis aliis viris Principibus, Imperatoris comitatum honoraret, ac inaugurationi Romæ præſidio eſſet. Cùm regnum quadraginta duobus fermè annis cõtinuis in pace, nullis tamen creatis liberis, gubernaſſet, ſenex factus decreuit in ſolidum hæredem ſcribere Hendricũ Imperatoris Conrardi, ac ſororis Giſlæ filium. Sed Burgundicæ nobilitatis pars maior victa donis, ac onerata immenſis Odonis Campangæ Comitis promiſſis, qui Bertam ſororem Regis Rodolphi natu maximam matrimonio tenebat, Regẽ ab his cogitationibus auertere ſtudebat: cumque eum in propoſito perſiſtere animaduerterent, dolo capere, cogereque conabátur. Sed detectis inſidijs, cùm eum ad accerſendum Imperatorem paratum conſpicerent, ſupplices impetrata venia, ne propoſitum præcipitaret induxerunt, donec exacta iam ætate, eos rebelli in conatu etiamnum perſiſtere expertus, conſignatũ Imperatori Conrardo teſtamentum, addita corona, ſceptro, cæteriſque Regiis ornamentis, mitteret, moriens anno 1032. qua de re Odo certior factus, legatos Imperatori Con-

rardo mittit, peritque ratione vxoris Bertæ, Burgundiæ ſibi regnum concedat, promittēs (vti Conrardus ac Rodolphus fecerant) beneficiarium obedientiæ iuſiurandum ſeſe præſtaturum: ſed cùm nil impetraret (Conrardo Hungaros oppugnante) iuſto cum exercitu in Burgundiam proficiſcitur, receptus ab his qui viuenti Rodolpho, ſua cauſa moleſti fuerant. Verùm cùm Imperator Conrardus opinione citiùs bellum Hungaricum confeciſſet, ac cum victore exercitu rectà Burgundiam peteret, Odo eius aduentum expectare non auſus in Campangam, reuertit: Imperator verò omnibus in oppidis munitiſque locis admiſſus, à ſingulis Ordinibus iuſiurandum, ac à dubiæ fidei Principibus obſides accipit. Atqui hac ratione defiit quarta Regum Burgundiæ ſtirps, cùm a coronatione primi Rodolphi, ad vſq; mortem poſtremi, 144. annis imperaſſet. Cęterùm à morte poſtremi Rodolphi ad vſque mortem Imperatoris Hendrici quinti, nullus apud Burgundos, præter Imperatores, Regium nomen geſſit, idque rariſſimè; cùm nulli ſcriptores, pauca tantùm vetuſtiſſima diplomata, eius rei mentionem faciant, ita vt ſtudio feciſſe iudicari poſſint, quo paulatim Regium nomen apud Burgundos obſoleſceret, redigeretur& regnum veterum Romanorum more in Prouinciam, aut quò variis Regulis imperio ſubditis diuideretur, proferrenturque Germaniæ, diminuerentur verò Galliç limites: quod vſu veniſſe noſtro nunc æuo, animaduertere poſſumus, initiumque eius rei dediſſe videtur mors Imperatoris Hendrici quinti. Cùm enim liberis non genitis ei ſucceſſiſſet Lotharius Saxonici ſanguinis Imperator, ac proinde Præfecti aliquot Burgundiæ inferioris, ſeſe amplius Imperio obligatos non arbitrarentur, quòd eius familia imperare deſiiſſet, cui ex teſtamento poſtremi Rodolphi, Burgundiæ regnum debebatur, Præfecturas in Principatum, ac gubernationem in dominationem verterunt, primuſque fuit Reinoldus Comes Salinarum, negans dicto Imperatori Lothario conſuetum fidelitatis iuſiurandum: qua de cauſa is irritatus, ea quę Reinoldus in Burgúdia poſſidebat, Conrardo Zeringenſi, filio Bertoldi Zeringenſis, eius nominis tertij, donat, qui exinde hoc vſus eſt titulo: *Conrardus de Zeringen, Dux ac gubernator inferioris Burgundia, Dei ac Imperatoris gratia, ordinatus Dux Thuregia.* ob quam Imperatoris donationem, infeſtiſſimum, diuturnumq; inter Conrardū ac Reinoldum oritur bellū, cùm hic occupato, ille dono frui vellet, multumque ſanguinis hinc inde fuſum, ac ſucceſſoribus etiam bellum traditum, ad vſque tempora Imperatoris Frederici Barbaruſſæ durauit, qui compoſito diſſidio, partes inuicem conciliauit. Quare cùm nil prætereà, de Burgundiæ regno ſcribendum ſuperſit, quòd inferioris Burgundiæ aliquot ditiones tempore Imperatoris Lotharij imperio ſint coniunctæ, cæteræ variis regulis, nouis aſſumptis titulis, ceſſerint, vertam calamū ad deſcriptionem ſtatus ſuperioris Burgundiæ, quæ hoc tempore in Ducatum, ac Comitatum diuiſa, Burgundicum nomen ſola magno cum honore tuetur, ſi primùm breuiſſima narratione aperuerim, qua ratione inferioris Burgundiæ præcipuæ ditiones, extincto Burgundiæ nomine, variorum Principum imperio ceſſerint.

POSTREMA INFERIORIS BVRGVNDIÆ CONVERSIO.

EAM inferioris Burgundiæ partem, quæ nunc Sabaudia vocatur, anno 958. Rodolphus poſtremus Burgundiæ inferioris Rex, donauit Beroaldo filio Hugonis Ducis Saxoniæ, fratri Imperatoris, Ottonis ſecundi, cùm inopia coactus, ſedes, fortunamque quærens, ad ſuum ſe regnum contuliſſet, ſed multo minori terrarum ambitu, ea donatio circumſcripta fuit, quàm nunc continetur Sabaudia, contentus Moriennæ Comitatu, cuius primus haberi, & dici cœpit Comes hæreditarius. Ducta vxore ſuſcepit filium nomine Humbertum, ſiue Huberrum, qui ducta Adelheida filia vnica Marchionis Segusianorum, eiusquoque Marchionatus dominus eſt factus. Humbertus reliquit filium Amatum. hic Humbertum ſecundum, iſte Amatum ſecundum, qui comitatus Imperatorem Hendricum quartum ad Italicam coronationem, ab eo eſt donatus Comitatu Sabaudiæ, Imperij iam tum beneficio, qui ex eo tempore relicto Moriennæ mentione, ſe Comitem Sabaudiæ &c. primus ſcripſit, cuius poſteri Sabaudiæ fines, matrimoniis, emptione, ac bello vſque in annum Chriſti 1416. Comitum titulo mirum in modū auxêre.

Tum

Tum enim Amatus ſeptimus ab Imperatore Sigiſmundo, conſilio Cōſtantienſi, primus Sabaudiæ Dux eſt renunciatus, reiecto Comitis titulo, quo prædeceſſores circiter quadringentos annos, contenti fuerant. A dicto Beroaldo Duces Sabaudiæ hodierni genealogiam deducunt, ac ſcuti inſignia cum Saxoniæ inſignibus miſcent. Apud Heluetios hac ratione Burgundiæ titulus euanuit. Poſteaquam Imperator Fredericus Barbaruſſa, diſſidium inter Comites ſuperioris Burgundiæ, ac Duces Zeringæ compoſuiſſet (qua de re cauſa donationis Imperatoris Lotharij, ſuperiori capite pauca attigimus) Ducibus Zeringæ maiorem Heluetiæ (quæ nunc Suitſia, mutato regionis nomine à pago Switz primis Prouinciæ libertatis authoribus dicitur, contigitque annis 1314. 15. 16.) partem cum oppidis, Loſanna, Geneua, ac Sedunenſi ciuitate adiudicauit, quibus hæc familia præfuit vſque in annum 1218. tum enim Bertoldus quintus Zeringæ ac inferioris Burgundiæ Dux (eo enim vſi fuerant inter alios titulo) libens non genitis moriens, duæ eius ſuperſtites ſorores, hæreditatem æqua portione diuiſerunt. Maximæ natu Agneti (quæ nupſerat Egoni Comiti Vrachio ac Furſtenberchio) ceſſit nigra Sylua, Briſgoia, ac Sueuię pars, vſque eſt cum marito titulo Comitis Friburgæ. Anna altera ſoror, nupta Sigiſmundo Comiti Kiburgenſi, ſortitur Vchtlandiam, cum reliquā Heluetiæ ac Burgundiæ inferioris parte, prætereà Loſannam, Geneuam, ac Sedunum. Reliquit hic Sigiſmundus filiū Hermannum iuniorem, ac fratrem Hermannum ſeniorem, cui anno 1263. obuenit vniuerſa Sigiſmondi hæreditas, cum eo tempore, cùm filio Hermanno iuniore, nullis aliis relictis libens, vita decederet. Anno 1264. obiit & Hermannus ſenior, vnica relicta filia Eliſabetha, quam duxit Euerardus Habſpurgius, acquiſitis his nuptiis, bonis familiarum Zeringenſium, ac Kiburgenſium. Moritur Euerardus Habſpurgius anno 1280. relicto Euerardo ac Hermanno filiis. Hermannum Euerardus (orto inter fratres leui de cauſa iurgio) à ſe interfectum adeò doluit, vt ea de cauſa voluntario ſuſcepto exilio, ac decoctor factus, ampliſſimū patrimonium partim Auſtriacis, partim Sabaudiæ Comitibus vendiderit, cuius exemplum ſucceſſores aliquot ſecuti, mirum in modum nouarum dignitatum dominia auxerunt, diſtractoque in multa minuta mēbra corpore, ſucceſſu tēporis, nomen Burgundicum planè obliterarunt, ſuperiori tantùm Burgundia, nominis dignitatem aliquo modo tuente, cuius tamen limites, tam Imperatores quàm Francię Reges, in eas quas nunc videmus, ſenſim redegerunt anguſtias. Quando ac qua ratione, ciuitates ad Rhodanum ſitæ inferiorique Burgundiæ ſemper connumeratæ, extincto nomine Burgundico nouos ſumpſerint titulos, Francici ſcriptores ſatis ſuperque demonſtrant. Anno enim 1036. poſt mortem Beroaldi primi Moriennæ Comitis, Viennæ Comitatum è temporanea dignitate, inuaſit Guido cognomine Craſſus. Huic ſucceſſit filius Guido ſecundus, deinde Guido tertius, qui primus Delphini titulum ſumpſiſſe dicitur. Arelatum occupat Odo (Otto Germani efferunt) Rodolphi poſtremi Burgundiæ Regis ſororis filius, vterque tamen ſe imperij beneficiarium profeſſus, obedientiæ ſacramētum dixit, quos Præfecti aliarum ciuitatum imitati, temporarias Præfecturas hæreditarios Principatus fecerunt, è quibus nonnulli filiabus tantum relictis aliorum Principatus iure nuptiarum auxerunt, aut à potentioribus pulſi ſunt vicinis, imperium tamen omnes ad tempora vſque Hendrici quarti agnouerunt, quo ciuile bellum eum Pontificibus Romanis gerente, vſi temporis oportunitate, imperij iugum auxilio Pontificum ac Francię Regum excuſſère: pars potentioribus vicinis ſe in clientelam vltro dedêre: alij propriis freti viribus, acquiſitam abſoluti Principis authoritatem, dignitatemq́; armis ſtrenuè & feliciter defenderunt, donec Capetici ſanguinis Francorum Reges, Galliarum Monarchiam ambientes, variis artibus, inferioris Burgundiæ ditiones omnes (exceptis Heluetiis, ac Allobrogibus) ſuo adiecère imperio.

EXORDIVM COMITATVS BVRGVNDIÆ.

ANNO 888. (quo tempore vtraque Burgundia variis mutationibus eſt agitata) nomen Ducum, Comitumque, diuerſi Burgundiæ Præfecti è temporaria dignitate, hæreditariam facere ſunt conati: ſed non ſemel ab Imperatoribus, ac Franciæ Regibus caſtigati, importunæ ambitionis conatum omittere ſunt coacti, vt legere licet de Præfectis Auguſtodunenſibus, Maſconenſibus, Arelatenſibus, Viennenſibus, Moriennēſibus, Monbe-

Monbeliardi, Mont-ſant-Ioannis, Laudunenſibus, Digeonenſibus, Cabillonenſibus, Salinarum, ac ſimilium locorum. Verum vbi nunc eſt Burgundiæ Comitatus, primum hæreditariam dignitatem ſcriptores obtinuiſſe narrant Reinoldum quendam eius loci magnæ nobilitatis authoritatiſq; virum circiter annum Chriſti 1045. à quo deinceps Comitum Burgundiæ genealogiam deducunt. Reliquit filium Guilielmum, qui obiit anno 1087. ſuccedente filio Stephano, qui in Syria contra Mahumetiſtas pugnans anno 1116. moritur, relicto filio Guilielmo ſecundo, qui cognominatus eſt puer, obiitq; anno 1126. à ſuis interfectus, nullos relinquens liberos, ſucceditque ei Reinoldus ſecundus Comes Maſconenſis, ac Cabillonenſis, quod ſe Guilielmi pueri proximum hæredem diceret. Conſtat certè ipſum è poſtrema Regum Burgundiæ ſtirpe ortum, quod filius eſſet ſororis Imperatoris Conradi. Verùm cùm & hic poſt ſterile matrimonium, extremum clauſiſſet diē, Comitatū, ſine Imperatoris Lotharij conſenſu, inuadit Reinoldus tertius ſuperioris cognatus, qui contēpta imperij maieſtate, Cōrado tertio Imperatori ſacramētum dicere recuſauit, comparatoque exercitu ſe Regem Burgundiæ vi facere eſt conatus, abnuenteſque mandata Burgundos clade affecit, donec à dicto Imperatore bello fatigatus, imparemque ſe expertus, eiurato nomine Regio, in Imperatoris verba iuraret. Peperit ei vxor Iuditha Simonis Ducis Lotharingiæ filia, vnicam filiam Beatricem, quam duxit (priore vxore mortua) Imperator Fredericus Barbaruſſa, his nuptiis Comes Burgundiæ factus. Quare vt diſſidium inter Comites Burgundiæ & Duces Zeringæ propter donationem Imperatoris Lotharij (de qua ſuperioribus capitibus eſt dictum) tolleret, conceſſit Bertoldo filio Conradi Zeringenſis, vrbem Loſannam, Geneuam, ac Sedunum, quo ex tempore Duces Zeringenſes, actione Burgundicâ, è dicta donatione nata, ceſſerunt. Donauit Imperator Fredericus Guilelmo vxoris ſuæ patruo Comitatum Maſconēſem, Cabillonenſem, ac Salinarum, additis viciniis campis, agriſque ad amnem Ararim ſitis, reliqua ſibi ſeruans, qua ratione Comitatus Burgundiæ, in ordinem redactus, anguſtis quos hodie videmus limitibus circumſcribi cœpit. Otto Imper. Frederici filius tertio natu, à patre Comes Burgundiæ anno 1183. nominatur, duxitque Margaretam filiam Tibaldi Comitis Bloſij, quæ vnicam filiam Beatricem quoque dictam peperit, vxorem cum adoleuiſſet Ottonis Meraniæ Ducis, eique in dotem attulit Comitatum Burgundię: ſed graui diuturnoque bello, à Stephano Comite Maſconenſi, ac Cabillonenſi Otto fuit vexatus, qui ius ſibi in Comitatu eſſe dicebat. Verùm compoſito tunc anno 1210. tam finium quàm tituli cauſa ortum diſſidium, contentus Stephanus titulo Comitis Burgundiæ, domini Cabillonenſis ac Salinarum, cùm prædeceſſores ſeſe ipſiſſent, Comes Palatinus Burgundiæ. Reliquit Otto filium Ottonem, qui adoleſcens nullis creatis liberis Plaſſeburgi occiſus deficiente maſcula Meraniæ Ducum ſtirpe ciuitatum Burgundiæ Ioanni Cabillonenſi ſeniori, dicti Stephani filiò anno 1236. reliquit. Is verò tres habuit vxores: ex Iſabella Curtenaica ſecunda vxore ſuſcepit Ioannem Cabillonenſem Auxerrę Comitem, cuius filij Guilielmi filius nomine etiam Ioanni, dictum Comitatum anno 1370. Carolo Quinto Francorum Regi vendidit. Stephanum Vigorij dominum, ac Petrum Challonnium: Poſtrema vxor Laura Commercenſis peperit Ioannem Arlaij, ac Challonnij regulum, à quo familia Challonnica originem ducit, qui poſtea Aurantij Principes, per nuptias ſunt facti, & Ioannam vxorem Roberti Comitis Tonnerræ, filij Roberti Ducis Burgundiæ. Mahteldis prima Ioannis Cabillonenſis vxor, filia Ottonis tertij Ducis Burgundiæ peperit Hugonem, liberorum omnium Ioannis natu maximum Comitem Burgundiæ huius nominis tertium, cedente ei patre anno 1262. Sed cùm anno vno patris mortem præceſſiſſet, reliquit ex vxore Alida filia dicti Ottonis, Ducis Meraniæ (quæ non pauca etiamnum in Comitatu Burgundię poſſidebat) ſex filios, quibus nuptiis veteris controuerſiæ ſemina planè ſunt ſublata, factuſque eſt hoc matrimonio totius Comitatus abſolutus Comes, quæ cauſa fuit reſumendi tituli, Palatinus. Filij autem hi fuêre: Otto, Odo, ſiue Othelinus, patre auoque mortuis Burgundiæ Comes. Hugo dominus Fraſannæ, Gendraij, ac Aſpremontij. Stephanus adoleſcens obiit. Reinerus Comes Montbeliardi. Henricus fratris ſui Ottonis captiuus, liberis non creatis diem clauſit, conatus (matris conſilio) controuerſias familiarum Meraniæ, & Cabillonenſium renouare, Comitatumque Burgundiæ inuadere. Ioannes Cabillonenſis. Otto patri

anno

anno 1278. ſuccedens Francicos Principes in Italiam proficiſcentes eſt comitatus, vlciſcendis Sicilianis veſperis. Duxerat Mahtildim filiam vnicam Roberti Comitis Atrebatenſium, qui prope Corttacum à Flandris anno 1302. magno prœlio victus occubuit, factuſque eſt etiam Comes Atrebatenſium, quanquam fruſtra lite intentata, Robertus Artetius aduerſaretur. Vnicum è Mahtilde ſuſcepit filium, ſed qui ſine liberis obiit, & filias duas. Ioanna natu maxima nupſit Philippo Longo nondum Francorum Regi, peperitque ei tantum filias quatuor, è quibus Ioanna natu maxima nupſit Odoni Burgundiæ Duci huius nominis ſexto, in dotem ei adferens Comitatum Burgundiæ & Arteſiæ, quo actioni cederet, quæ cognatæ ſuæ Ioannę (filiæ vnicæ Lodouici Hutini Francorum Regis ac Margaretæ filiæ Roberti tertij Burgundiæ Ducis) in regno Franciæ debebatur. Atqui hac ratione ſub vnius Principis imperium Comitatus, Ducatuſque Burgund. conceſſere: altera Philippi Longi filia Margareta, nupſit Lodouico Comiti Flandriæ patri Lodouici Malani: quam ob cauſam is poſt matris ac Philippi poſtremi Burgund. Ducis mortem Comitatus Burgundiæ & Arteſiæ hæreditatem adiuit, Ioanne Francorum Rege Ducatum Burgundiæ ſibi vendicante. Blanca tertia Philippi Longi filia vxor fuit Imberti Viennenſis. Maria quarta Loncampi prope vrbem Pariſienſem Deo virginitatem dedicauit. Blanca altera Comitis Ottonis quarti filia, nupſit anno 1307. Carolo Pulchro Francorum Regi. Nunc breuem Ducum Burgundiæ deſcriptionem aggrediamur.

INITIVM DVCATVS BVRGVNDIÆ.

ANNO 888. creauit Eudo, ſiue Otto Francorum Rex, ac Angium Comes Richardum Comitem Auguſtodunenſem filium (vt quidam volunt, cùm tamen multum dubitem) Roberti Saxonis Comitis Andegauenſis, Ducem ſuperioris Burgundiæ, qui moriens anno 920. quatuor reliquit filios: Rodolphum, Boſonem, Hugonem, ac Richardum. Rodolphus patri in Ducatu ſuccedens eligitur anno 923. (amoto Carolo Simplice) Francorum Rex, fratribus adminiſtrationem Burgundiæ committens. Princeps fuit prudens ac ſtrenuus, qui poſt præclata belli edita facinora, liberis non ſuſceptis anno 936. moritur. Verùm cùm tres eius iam dicti fratres, nullis quoque procreatis liberis vita excederent, Lotharius Francorum Rex Ducatum variis regulis diſtribuit, quorum e numero Hugo quem Francici ſcriptores Album cognominãt: meliorem facilè portionem cum Ducis titulo obtinuit, moriens anno 956. reliquit Hugonem Capetum, qui partim vi, partim dolo Franciæ regnum occupauit: Ottonem Burgundiæ Ducẽ, Ottonem & Hendricum. Verùm Ottone poſt ſterile matrimonium, ſupremum diem claudente anno 964. ſucceſſit ei frater Hendricus, qui etiam liberis non creatis vitam deſerens, Ducatum teſtamento reliquit nepoti ex fratre, Roberto Francorum Regi, filio Hugonis Capeti, qui omnibus pulſis, qui in Ducatum ius prætendebant, filium ſuum Robertum anno 1002. Ducem conſtituit. Hic filium genuit Hendricum, qui patrem morte præceſſit, duobus relictis filiis, è quibus Hugo natu maior cùm viginti & vnum annis Ducatui præfuiſſet, vxore Iola liberis non relictis moriente, mœrore propter eius deſiderium cõfectus, monaſterio ſe incluſit, relicto Ducatu fratri Ottoni, qui ædificata Abbatia Ciſtenſi, ibidem in dextero chori latere eſt ſepultus, translato è Cilicia (vbi ſupremum diẽ, profectus ad bellum Saracenicum clauſerat) cadauere, ſucceſſit illi filius Hugo ſecundus anno 1102. qui etiam in Abbatia Ciſtenſi eſt ſepultus, cui è quinq; filiis ſucceſſit natu maximus Otto quartus Dux Burgundiæ factus anno 1123. ducta Maria filia Tibaldi Comitis Campangæ, Bloſij, ac Carnutum, quæ ei quatuor liberos peperit, mortuuſque ſepelitur apud patrem. Sequitur eum filius Hugo tertius anno 1163. qui etiam ad Saracenicũ profectus bellum, Chriſtianæ multum Reipub. profuit, non ſolùm Burgundis, ſed & Francorum caſtris (diſcedente Rege Philippo) præfectus, ſepultuſque eſt iuxta prædeceſſores, relicto ex Aliſa, filia Mathæi Ducis Lotharingiæ, filio Ottone quinto Burgundiæ Duce, qui anno 1192. belli ſocius fuit Regi Francorum Philippo Auguſto contra Imperatorem Ottonem, ac Anglos. Mortuo ſucceſſit ei anno 1218. filius Hugo quartus ſex tantum annorũ puer. Vir factus comitatus eſt Regem Lodouicum ſanctum in Africam contra Saracenos. Duxerat Beatricem filiam Roberti Comitis Dreuſij, quæ tres ei filios peperit.

petit.

perit. Eudo natu maximus in vxorem accepit Maliteldim filiam ſeniorē vltimi Arcembaldi Borbonij, qua ſterili matrimonio defuncta, duxit Iſabellā Neuerſiam, quæ ei duas peperit filias, ipſe ante patrem obiit. Iola natu maior primum nupſit Ioanni Triſtanu filio Regis Lodouici Sancti, & poſt huius mortem Roberto Bethunienſi Flandrię Comiti, cui duos peperit filios, ac tres filias. Ducis Hugonis filius natu minimus, Ioannes, cognominatus eſt Borbonius, quod relicto paternæ familiæ nomine, Borbonij vxoris cauſa aſciſceret. Duxerat enim Agnetem alteram vltimi Borbonij Arcembaldi filiam, ex qua vnicam filiam Beatricem ſuſcepit, quam duxit Robertus Francicus Dux Clermontij & Bauvaſij filius natu minimus Regis Lodouici Sācti, quo e matrimonio ducta Genealogia Ducum Borboniæ, Vendomæ, ac Monpenſerij, in hunc vſque diem perſeuerat. Robertus Ducis Hugonis filius natu ſecundus, tertius huius nominis fit Burgundiæ Dux cùm Eudo ſiue Otto frater natu maximus, ante patrem Hugonem diem ſuum obiiſſet nullis relictis filiis, ſed duabus tantum filiabus anno 1257. comitatus eſt Francorum proceres, vindicandis Sicilianis veſpetis, ſed infelici quemadmodum & cæteri euctu. Duxit Agnetem Regis Lodouici Sancti ac Margaretæ Raimondi Berengerij Prouinciæ Lugdunenſis Comitis filiam, quæ ſeptem ei liberos peperit: Hugo natu maximus dominus Monſregij patre mortuo Dux Burgundiæ huius nominis quintus inauguratur. Otto, ac Ioannes. Margareta vxor Regis Lodouici Hutrini (quæ adultera iudicata in carcere vitam finiuit) peperit Ioannam vxorem Philippi Comitis Eureſij Nauarræ Regis, qui vxoris cauſa, durante vita, actionem in Burgundię Ducatum allegabat. Ioanna altera Ducis Roberti filia nupſit Philippo Valeſio, qui poſt mortem Caroli Pulchri Frācorum Rex eſt coronatus, quo è matrimonio natus Rex Ioannes primus huius nominis, materno iure Burgundiæ Ducatum Philippo poſtremo Duce ſine liberis mortuo occupat, excluſa matertera ſuæ Margaretæ filia eiuſque liberis, matris adulteria, liberorumque eius incertam ſobolem cauſatus. Tertia Ducis Roberti filia Beatrix, vxor fuit Hugonis Bruni Marchæ Comitis. Iſabella filia quarta, Regi Romanorum nupſit. Hugone quinto Burgundiæ Duce, liberis nō ſuſceptis, vita decedente, ſuccedit anno 1315. frater Otto ſextus, qui Francorū Rege Philippo Lōgo mortuo, eius fratri ad regnū properāti ſe oppoſuit, allegans Francię regnū deberi Ioannæ filiæ vnicæ Regis Lodouici Hutini, ac ſororis ſuæ Margaretæ, Salica tū lege nondum ſatis adulta. Verùm Philippus Longus, iuncta Ottoni anno 1316. matrimonio filia ſua Ioanna, natam è Ioanna filia ſeniore Ottelini Comitis (vti diximus) Burgundiæ quæ ei Comitatum Burgundiæ ac Arteſij in dotem adferebat, conſenſum, ſilentiumque redemit. Genuit Otto è Ioanna, filiam Ioannam vxorem Amati Comitis Sabaudiæ, & filium Philippum in Ducatu Comitatuque Burgundiæ, ac Arteſiæ ſucceſſorē. Is vxorem duxit Ioannam filiam vnicam Guilielmi Comitis Aruernæ, & Boloniæ, quę mortuis parētibus dictos Comitatus, marito Philippo in dotē attulit. Sed is in oppugnatione Caſtelli Aguillonij apud Aquitanos periit. Dum enim obſeſſi facta eruptione, equeſtri prœlio decertant, Philippus cadentis equi mole coſtis ruptis, poſt tertium diem expirauit anno 1346. triennio ante patrem Ottonem, ſepultuſque eſt Ciſtenſi cœnobio, relicta vxore grauida, quę poſthumum cui patris nomen eſt datum, peperit; duxitque Margaretam Lodouici Malani, Flandriæ Comitis filiam hæredemque vnicam, infantiæ annos vixdū egreſſam. Sed Philippus Poſthumus, decimoquarto ætatis anno Rovrēj prope Digeunem, decimo Kal Decemb. anno poſt Virginis partum milleſimo, treceenteſimo, ſexageſimo primo, morbo extinguitur, relicta Margareta, vndecimo ætatis anno, virgine, ac vidua. Defuncti verò Philippi mater, ſecundis nuptiis Ioanni Valeſio, Francorum Regi defuncta priore eius vxore Bona, iungitur. Veteri Ducum Comitumque Burgundiæ virili ſtirpe extincta, Ioannes Valeſius Francorum Rex, Burgundię Ducatum occupat (fruſtra aduerſum nitente Ioāna Philippi ſorore, Comiti Sabaudiæ nupta) teſtatus ſe id duabus de cauſis iure facere. Primo ratione regni in cuius poteſtatem Ducatus, deficiente virili ſtirpe, recidiſſet, aſſerens filiabus in eo ius non eſſe: deinde quod filius foret Ioannæ materteræ magnæ, vltimi Ducis Philippi, cùm pater Philippus Valeſius diu ante acceptā coronam in vxorem duxiſſet Ioannam, filiam natu ſecundam Roberti tertij Ducis Burgundiæ. Hoc iure nixus Rex Ioannes Valeſius, Burgundia Comitem Sabaudiæ, ac Carolum Regem Nauarræ prohibet, cuius tamen auia fuit Margareta filia natu maxima dicti Du-

cis

cis Roberti, niſi dictæ Margaretæ obiecta adulteria, liberorum ius, actionemque euertiſſent, quibus tamen cùm Nauarrei fidem non adhiberent, bello ius perſequendum cenſentes, Anglorum freti auxilio, non parum Francis detrimenti intulere, eo tamen euẽtu, vt Burgundia in hunc vſque diem pulſi iniqui iuris aduerſa auſpicia deplorent. Francorum Rege Ducatum inuadente, Comitatus Burgundiæ, ac Arteſiæ, hæreditario iure ad Margaretam Lodouici Malani matrem Flandriæ Comitem, deuoluitur, tum temporis adhuc viuentem, quòd filia eſſet Regis Philippi Longi, ac ſoror auiæ Philippi, poſtremi Burgundiæ Ducis. Verùm enimuero, cùm Rex Ioannes Valeſius Burgundis Principem importunis precibus poſtulantibus, Philippo filiorum natu minimo, Burgundiæ Ducatum dono dederit, qui exinde patre mortuo, in vxorem duxit Margaretam, Lodouici Malani Flandriæ Comitis filiam ac hæredem vnicam, mortuo Lodouico Malano, iterum ſub vnius Principis imperium, è Regia Francorum Valeſiorum ſtirpe orti, Ducatus, Comitatuſque Burgundiæ deuenerunt, cuius vitam nunc deſcribere aggredior, collectam è ſcriptoribus, qui huius Ducis tempore vixerũt, à quibus quanquam neque fidem, neque diligentiam deſiderare poſſim, barbaries tamen quæ horum ætate, per terrarum Orbem miſerè eſt graſſata, effecit, vt præter ſermonis puritatem (in vernaculo etiam Gallorum ſermone) natiuum, vniformemque illum orationis filum, neceſſarias locorum rerumque deſcriptiones, ac præcipuè temporis perſonarumque ſeriem, nullis intermixtis nugis, fabuliſque magno cum deſiderio requiramus, vtpote veram, viuamque hiſtoriæ animam, quæ omninò illi ſunt obſeruanda, qui Lectorem nuda veraque rerum geſtarum ob oculos ſubiectione, docere ac delectare ſtatuit. Vt verò ea quæ de Ducibus ac Comitibus Burgundiæ præcedentibus capitibus, itemque de eorum Regibus prolixiùs ſunt narrata, breui in tabella Lectori ob oculos ponantur, Genealogica eorum ſchemata ſubiicere, non abs re viſum fuit.

GENEALOGIA REGVM BVRGVNDIÆ IN GALLIIS E VVANDALICA AC FRANCICA STIRPE ORTORVM.

- Gundeocus primus in Galliis Burgūdioorum Rex, obiit anno 451. his relictis liberis legitimis
  - Gundibaldus Burgúd. Rex
    - Sigiſmōdus Burgund. Rex.
    - Gondimarus Burgúd. rex, obiit an. 526. regno pulſus.
  - Schilpericus
    - Clotildis vxor magni Clodouei primi Fraocorum Regis Chriſtiani, è quibus ſunt oati
      - Schildebertus.
      - Clotarius Rex Francorum, & vtriuſque Burgundiæ.
        - Scherebertus Rex Pariſiorū.
        - Sigibertus Rex Auſtraſiæ.
          - Schildebertus Auſtraſiæ Rex, obiit anno 601.
            - Theodoricus Rex Aurelianorum ac ſuperioris Burgundiæ, obiit ſine liberis.
            - Theodobertus Rex Auſtraſiæ ac inferioris Burgundiæ, obiit quoque ſine liberis.
        - Schilpericus rex Sueſſonum.
          - Schilpericus Sueſſonum Rex
            - Clotarius factus eſt anno 618. vniuerſæ Galliæ monarcha, obiitque anno 632.
              - Dagobertus Rex Franco rum ac Burg. obiit an no 646.
                - Clodoueus rex Francorum & Burgundionum, obiit anno 662. tribus relictis filiis
                  - Lotharius Rex Francorum, & Burgund.
                  - Theodoricus Rex Franc. & Burgund. obiit anno 666.
                    - Clodoueus Rex Franc. & Burgund. obiit anno 693.
                      - Clotarius Rex Franc. & Burgúd. obiit anno 719.
                      - Dagobertus Rex Franc. & Burgund. cuius Curiæ magiſter fuit Carolus Martellus ſupradictus, qui Gallias pulſis Saracenis in libertatem reſtituit, domuitq; Saxones, Sueuos ac Bauaros. obiit Dagobertus anno 715. relicto
                        - Theodorico Francorum ac Burgund. Rege, qui obiit anno 732. ſucceſſitque ei filius
                          - Schildericus ſtupidus vltimus Frácorū Burgundionumque Rex, è ſtirpe magni Clodouei, qui à Papa Zacharia in monaſterium eſt concluſus, creato eius io locum Francorum, Burgund. Rege Pippioo Caroli Martelli filio, patre Caroli magni, cuius deinde ſtirps in imperio ac dictis regnis ſucceſſit, vt ex ſubiecta patet tabella *
                        - Clotarius Rex Frác. tantùm paucis menſibus regnauit, obiitque ſine liberis.
                    - Schildebertus rex Franc. & Burgund. cuius Curiæ magiſter fuit Pippinus, qui ex Alpiade concubina genuit filiū nothum Carolum Martellū Galliarū ſuo tempore vnicum defenſorem.
                  - Schildericus Rex Franc. & Burgund. obiit anno 677.
                - Sigebertus Rex Franciæ Orientalis, quę nūc Lotharingia.
        - Guntranus Rex Aureliaoorum.
      - Theodoricus nothus Clodouei filius, Rex fuit inferioris tantùm Burgundiæ
        - Theodobertus Rex tantùm inferioris Burgundiæ, obiit anno 549.
          - Theodobaldus Rex tantùm inferioris Burgundiæ, obiit ſine liberis anno 557.
  - Gondimarus.
  - Godeſillus.

CARO-

- Pippinus Caroli Martelli filius factus eſt Françor. Rex, &c. anno 751. Cal. Maij, obiitque anno 768. octauo Calend. Oct. cùm ſuſcepiſſet ex vxore Bertha filia Imp. Conſtantinopolitan.
  - Carolomannus Rex Franc. cum fratre Carolo obiit ſine liberis, regni anno tertio.
  - Bertha.
  - Rolandus
  - Carolus magnus Ro. Imp. Rex Franscor. &c. habuit vxores quinque, ac Concubinas octo, obiit Aquiſgraui, quinto Cal. Febr. anno 814. hora quarta, ſepultuſq; ibidem in Fano D. Virginis, anno ætatis ſuæ 72.
    - Carolus Rex Francor. obiit ante patrem.
    - Pippinus Rex Italię obiit ante patrem.
    - Lodouicus Pius Imp. Frāc. Rex obiit anno 840.
      - Lotharius Imp. obiit tertio Calend. Oct. anno 855. monachus, his ex vxore relictis liberis
        - Lodouicus Imp. ac Rex Italiæ. Obiit ac ſepultus eſt Mediolani anno 875. circa Calend. Auguſti: reliquit
          - Ermgardis vxor Boſonis Burgūdiæ inferioris parte Regis, cui peperit
            - Lodouicū Burg. infer. pro parte Regē à Berengario in Italia excęcatū, qui reliquit
              - Carolū Conſtātinū, qui omiſſo Regis Borg. titulo, Ducem ſe Viennæ nominari voluit.
        - Lotharius vnde dicta Lotharingia.
        - Carolus Rex Prouinciæ Lugdunenſis titulo tenus.
      - Lodouicus Rex Germanię
        - Lodouicus Rex Germaniæ.
        - Pippinus Rex Aquitaniæ.
        - Carolomannus Rex Bauariæ & Italiæ, genuit è concubina
          - Arnulfum Romanor. Imperat.
        - Carolus Craſſus Imper. ac Franc. Burgund. Rex. Obiit anno 888.
        - Hildegardis.
      - Carolus Caluus Imp. Rex Franc. ac Burg obiit pridie Nonas Octobr. anno 877
        - Carolus ante patrem obiit.
        - Carolomaonus excæcatus à patre.
        - Lodouicus Balbus Imp. ac Fraue. Burgund. Rex: obiit anno 879.
          - Lodouicus obiit ſine liberis.
          - Carolomannus Rex Frācorum, genuit
            - Lodouicū Franc. Regē, qui eſt dictus Nihilus, obiit ſine liberis
          - Carolus Simplex Frācor. ac Burgūdionum Rex, obiit anno 925. Cùm adhuc puer eſſet, occupat Francor. Regnum, Otto ſeu Eudo Angium Dux, quem Carolus vir factus, in prœlio ſua manu occidit. Regnauerat & ante Ottonem Rodolfus Burg. Dux voluntate Procerum. Tandem captus Carolus à Comite Vermanduorum vitam in carcere finiuit, ſuccedente filio
            - Lodouico Rege Frācorum, ac Burgund. qui obiit anno 943. ex vxore Gerberga relinquēs filios tres, quæ ſoror erat Ottonis primi Rom. Imperatoris.
              - Lotharium Francorum ac Burgund. Regem, qui obiit an. 976 cùm ex vxore Henima ſuſcepiſſet filios duos, ac filiā vnicam
                - Lodouicum Francor. ac Burgund. Regem: obut ſine liberis anno 985. ſuccedēte fratre Carolo Rege Frācor. ac Burg. qui eodē anno ante Coronationē ab Hugone Capeto captus, proditione Anſelini Epiſcopi Laudunenſis, Aureliis in cuſtodia obiit.
                  - Lodouicus ac Carolus paternæ infelicitatis participes in carcere quoque nullis procreatis liberis diem finiere, extincta hac ratione in Galliis, maſcula Caroli Magni ſtirpe, Regnum ad nouam Capeti peruenit familiā, gubernatumque eſt à multis pręclaris Regibus ſui ſanguinis in hunc vſque Chriſti annum 1583.
              - Carolus Lotharingiæ Dux, cui iure Francorum debebatur regnum, vi ac armis Capeti eſt excluſus, relinquēs ex vxore liberos tres
                - Otto Dux Lotharingiæ in prœlio occiſus liberos non reliquit.
                - Gerberga vxor Lamberti Barbati, aut Lōgicolli fratris Com. Hānonię excluſa maiori parte paternę hęreditatis Comes Louanienſis eſt dicta, vnde Brabantiæ Duces originem ducunt. vide Genealog.
                - Hermingardis vxor Alberti Comit. Namurcenſis.
              - Arnolphus Archiepiſcopus Rhemenſis.
        - Iuditha primum Anglor. Regi: deinde Comiti Fland. nupta.
      - Pippinus Rex Aquitaniæ, obiit ante patrem, reliquit
        - Carolus
        - Pippinus.
        - (vterque eſt à patruo Carolo Caluo Imper. Aquitania ob rebellionem exactus an. 853.)
    - Rotruda.
    - Bertha.
    - Giſella.
    - Theodora.
    - Hiltrudis.

SCHEMA

SCHEMA DVCVM BVRGVNDIÆ.

Richardus Comes Auguſtodunenſis, creatur anno 888. ab Odone Francorum Rege primus Burg. Dux, obiitq; anno 920. ſucceſſitq; filius

Rodolfus Burgund. Dux fit anno 923. Fräc. Rex, obiitque 936. ſine liberis.

Boſo Dux Burg. obiit ſine lib.

Hugo Dux Burgūd. obiit ſine lib.

Richardus Dux Burg. obiit quoq; ſine liber. Deinde Lotharius Fräc. Rex Ducatum variis diuiſit, inter quos Hugo Albus facilè meliorē partē cū titulo Ducis obtinuit, moriēs anno 956. reliquit

Hugo Capetus partim vi, partim dolo Franc. occupauit regnum.

Otto Burgūd. Dux, obiit anno 964. ſine liberis.

Otto iunior Dux Burg. obiit quoq; ſine liber.

Hēdricus Dux Burgūd. obiit etiam ſine liberis, relinquens Ducatum nepoti ex fratre Hugone Capeto nato, nomine Roberto, vt ſuprà patet.

Robertus Fräc. Rex ac Burgund. Dux poſt obitū patrui Henrici, ſucceſſitque illi filius

Robertus ſecūdus Dux Burgūdiæ eſt factus anno 1002. ſucceſſitque illi filius

Hendricus ſecundus Burgūdiæ Dux ante patrē obiit, cùm duos creaſſet filios:

Hugo primus Dux Burgund. obiit ſine liberis

Otto tertius Dux Burgund. cui vxor peperit

Hugo ſecundus Ottonis tertij filius, Dux Burgund. eſt factus anno 1102. quinque relictis filiis, è quibus Otto 4. natu maximus ſucceſſit

Otto quartus Dux Burgūdiæ anno 1123. reliquit ex Maria Comitis Bloſij filia liberos quatuor

Hugo tertius Dux Burg. anno 1163. nati ſunt ei ex Aliſa filia Ducis Lotharingię

Otto quintus Dux Burg. fit an. 1192. ſucceſſitque ei filius

Hugo quartus Dux Burg. anno 1218. peperitque ei vxor Beatrix filios tres:

Eudo ſiue Otto natu maximus, primò duxit Mahteldim Borboniam: deinde Iſabellā Neuerſiam, relictaq; filia Eudo obiit ante patrem Hugonem, ſucceſſitque illi frater.

Robertus tertius Burgūd. Dux an. 1273. reliquit ex vxore Agnete

Ioannes dictus Borbonius natu minimus

Hugo 5. Dux Burg. obiit ſine liberis.

Odo aut Otto 6. Dux Burg. anno 1315. duxit Ioannam filiā natu maximam Philippi Longi Franc. Regis ac Ioannę filiæ Ottonis quarti Burg. Comitis, obiitq; an. 1348

Margareta vxor Lodouici Hutini Franc. Regis eſt facta 1305

Ioanna vxor Philippi Valeſiorū Comitis, poſteà Franc. Regis, peperit ——

Beatrix nupſit Hugoni Brunio Marchæ Com.

Iſabella Regi Roman.

Philippus Dux ac Comes Burg. ac Arteſiæ, duxit Ioannam filiam ac hæredem Guilielmi Comitis Aruernorum ac Boloniæ. Ipſe obiit anno 1345. relicto vnico filio:

Ioanna vxor Amati Comitis Sabaudiæ.

Ioanna vxor Philippi, Eureſij Comitis, quem his nuptiis Nauarræ Regē fecit. Auia enim eius paterna vnica fuerat regni Nauarræ hæres,

Ioannem huius nominis primū Francor. Regem, cui ſunt nati è Bonā Lutzēburgica

Philippus Dux Aurelianorum, obiit ſine liberis,

Philippus Dux & Comes Burgundiæ, Aruerni & Boloniæ, obiit ſine liberis anno ætatis ſuæ decimoquarto, cùm ei eſſet deſpōſata Margareta Lodouici Malani Flādriæ Comitis filia ac hęres vnica, quam deinde duxit Philippus Audax, Dux Comesq; Burgundiæ, Arteſiæ, Neuerſij, Raſtellę ac Eſtampij, filius natu minimus Franc. Regis, Ioannis primi.

Carolus Eureuſius Nauarræ Rex.

..... Barrenſium Dux.

Carolus 5. Fräc. rex.

Lodouicus Angium Dux.

Ioannes Biturigum Dux.

Philippus Burgund. Dux, ac cauſa vxoris Comes Burg. Flandriæ, Arteſię, Neuerſij, Raſtellæ ac Eſtampij. Vide Capeti Genealog.

SCHEMA

SCHEMA COMITVM BVRGVNDIÆ.

Reinoldus dictus Imp. Romanorum beneficiario iure iurãdo primus fit Burgundiæ Comes, qui ſtabili eſt vſu poſſeſſione, idque circa annum à partu Virginis 1045. ſucceſſit ei filius

Guilielmus Burg. Com. qui obiit anno 1087. ſucceſſitque filius

Stephanus Burg. Com. obiit in Syria an. 1116. ſucceſſitque filius

Guilielmus ſecundus Comes Burg. dictus puer à ſuis interficitur anno 1126 nullis relictis liberis, ſucceſſitq; illi cognatus proximus

Reinoldus ſecundus Comes Maſconenſis, Cabilonẽſis, ac Burgundiæ, quod Guilielmi pueri eſſet hæres proximus. Sed cùm etiã ſine liberis moreretur, ſucceſſit proximus hæres

Reinoldus tertius cognatus Reinoldi ſecũdi, niſi coactus Imp. ſacramentum dicere voluit. Suſcepit ex Iuditha filia Ducis Lotharingiæ vnicam tantùm filiam

Beatricẽ Burgundiæ Comitem, quam duxit Imperator Fredericus Barbaruſſa, cui anno 1183 ſucceſſit filius,

Otto Com. Burg cui eſt nata ex Margareta vxore vnica quoq; tãtùm filia dicta

Beatrix Burgũd. Comes, vxor Ottonis Meraniæ Ducis, cui diuturnum fuit bellum cum Stephano Comite Maſcon. ac Cabil. Peperit Beatrix

Ottonẽ tertium Burgundiæ Comitem, qui obiit ſine liberis, ſucceſſitque Ioannes Cabillonenſis filius ſupradicti Stephani, qui tres duxit vxores, his ſuſceptis liberis

Iſabella ſecunda vxor peperit
- Ioannẽ Auxerræ Com.
- Stephanum
- Petrum.

Mahueldis prima vxor peperit
- Hugonem Burgundionem Comitem factum anno 1262.
  - Otto 4. Burgund. Comes, an. 1278. reliquit ex vxore Mahtelde Arteſiaca
    - Ioanna liberorum omnium natu maxima fit anno 1306. vxor Philippi Pictonum Comitis, poſteà Franc. Rex dictus Longus, peperitque
      - Ioanna natu maxima vxor fit anno 1317. Odonis aut Ottonis ſexti Burgundiæ Ducis, in dotem ei adferens Comitatum Burgundiæ & Arteſiæ. Atqui hic primum Ducatus & Comitatus ſub vnius Principis deuenêre imperium.
      - Blanca nupſit Imberto Delphino Vieonenſi, anno 1327.
      - Margareta Francica natu minima, nupſit Lodouico Neuerſio Flandriæ Comiti eodẽ quo ſorores anno. Ipſa obiit ann. 1382 vnico relicto filio
        - Lodouico Malano Flandriæ Comite, cui è Margareta Brabantica eſt nata
          - Margareta filia hæreſq; vnica, vxor Philippi Audacis Burgundiæ Ducis.
      - Maria Longcampi prope Lutetiam Pariſiorum Deo virginitatem dedicauit.
    - Robertus dictus Arteſius, ſine liberis anno ætatis ſuæ 16. obiit.
    - Blanca nupſit anno 1307. Carolo pulchro Marchæ Comiti, poſtea Franc. Regi, qui anno 1314. renũciarunt omni actione quam in Burg. Comitatum allegare poterãt, cedẽtes ſorori Ioannæ vxori Regis Philippi Longi. Repudiata tandem Blanca ſine liberis obiit.
  - Hugo.
  - Stephanus.
  - Reinerus.
  - Hendricus.
  - Ioannes.

Laura Commercia tertia vxor peperit
- Ioannem Challonniũ Arlaij dominum, vnde Challõnicæ familiæ origo deducitur.
- Ioanna.

VITA PHILIPPI AVDACIS E REGIA VALESIORVM FAMILIA PRIMI BVRGVNDIÆ DVCIS,

LIBER SECVNDVS.

Annus à partu Virginis 1334.

PHILIPPVS Valeſius, primùm ſine terra cognominatus, deinde Turonenſium, poſtremò Burgundiæ Dux, cognomine AVDAX, natus eſt anno à natiuitate Ieſu Chriſti 1334. patre Ioanne Valeſio Duce Nortmanniæ (quandiu Rex Philippus Valeſius vixit, eo mortuo Rex Francorum primus huius nominis) matre Bona Lutzenburgica (quidam perperam appellant Mariam) filia Ioannis Comitis Lutzenburgij, ac Bohemiæ Regis, cognomine Cæcus. Tres habuit fratres ſe natu maiores: Carolum natu maximum, mortuo patre Francorum Regem huius nominis quintum: Lodouicum, primum Andegauenſium Ducem, adoptioneq́; Reginę Ioannæ Neapolis Regem: Ioannem Biturigum Ducem. Matris Bonæ ſumma cura ſunt educati. Animaduertens enim maritum Ioannem, eiuſque patrem Anglico occupatos bello, vix aliis rebus animum adiicere, filiorum cuſtodiam, educationemq́ue, expertis prudentibuſque viris commiſit, qui primam ætatem ad viua virtutum exemplaria formare conati, vitiis in odium adductis, pellere ſuperbiam, auaritiam, faſtum, libidinem, cæteraſq́; prauas cupiditates adnitebantur, animoſque generoſos aſſuefaciebant ad humanitatem, liberalitatem, moderationem, ac continentiam, ſæpiùs inculcantes amorem ac reuerentiam, certiſſimum tutiſſimumq́ue Principum virorum eſſe præſidium. Relictis artibus quibus ætas puerilis ad humanitatem informari ſolet, ad arma tractanda eos inſtruxêre, ac imprimis pro ætate equum regere docebant, ex eo armatum decurrere, gladio ac leui lancea inter ſe, ac cum æqualibus experiri. Deinde crebra venatione, corpus ad omnem laborem aſſuefacere, frigus ac æſtum, famem, ſitim, ac ſomnum, cæteraque incommoda, quæ tempore vſui eſſe poſſent, perferre, cum harum rerum continuatione non ſolum corpus exercitatione roboretur, ſed etiam ingenij animiq́; vires vegetentur, ac vegetantur. Liberales diſciplinas, communem populi ſenſum excedentes vix attigerũt, cùm eius temporis Principes, humaniores literas magis admirarentur, quàm ſectarentur. Barbaries enim quæ per orbem terrarum, Romano deficiente Imperio, longè lateque graſſabatur, hominum mentes tam altè obſederat, vt nullos minus ad eloquentiam humanitatemq́ue, quàm viros nobiles, exerceri debere exiſtimarent, Principeſque Chriſtiani, à dicti Imperij occaſu, in hunc vſque diem ambitione excæcati, inter ſe ſæuire non deſtitetant, ac proinde arma quàm literas neceſſaria magis cenſebant. Exacta pueritia moritur auus Rex Philippus Valeſius, patremq́ue Ioannem, ac matrem Bonam, eius loco Regum Francorum corona redimiri vident, quo bellum contra Anglos (olim Britanni) parante, vt paternas vlciſceretur clades, ac perdita recuperaret, prima & ipſi ſeriò arma induunt, manu conſilioq́ue Franciam poſthac defenſuri. Diuturnum enim funeſtiſſimumq́; inter Anglos, Francoſque bellum, hac de cauſa erat ortum. Philippus Pulcher Francorum Rex tres ex vxore reliquit filios, ac filiam vnicam: Lodouicum Hutinum: Philippũ Longum: Carolum Pulchrum: Iſabellam vxorem Eduardi ſecundi Anglorum Regis, eorum ſeriem à Guilielmo, Anglici regni occupatore, filio notho Roberti Nortmanniæ Ducis, numerando. Iſabellæ tres dicti fratres ætatis ordine inuicem Francorum in regno ſuccedunt, cùm nulli proles maſcula naſceretur, adeò vt mortuo Carolo Pulchro, fratrum natu minimo, eius in locum Francici Proceres, Philippum Valeſium iam ſæpe nominatũ, filium Caroli primi Valeſiorum Comitis, qui frater fuit dicti Regis Philippi Pulchri, Regem coronarent. Eduardus tertius Angliæ Rex, filius Eduardi ſecundi, ac Iſabellæ Franciciæ iam nominatæ, conſiderans coronatione Philippi Valeſij, ſe matremq́ue Iſabellam adhuc viuentem, Francici regni imperio planè ſpoliari, Princeps ætatis vigore, ac loreq́; iuuentutis flagrans, ac ab inquietis turbulentiſq́ue hominibus qui Salicam Legem pro cõmento habebant concitatus, poſteaquam fruſtra vltro citroq́ue, componendi diſſidij

cauſa

cauſa ſæpius conueniſſent, bello ius perſequendum ratus anno 1346. iuſto inſtructus exer- 1346.
citu, ex Anglia in Franciam traiicit, ac Philippum Valeſium, animoſa Francorum iuuen-
tute ſtipatum, prope pagum Creciacum (ſitus eſt in Comitatu Pontiaco, ea Belgarum
parte, quæ nunc Picardia dicitur) magno prœlio ſuperatum, victumque, fuga ſibi conſu-
lere cogit, occupatiſque eius tractus aliquot oppidis, Caletum quoque, poſt annuam ferè
toleratam obſidionem, Francis eripit, quod ex eo tempore Angli, circiter ducentos, ac
decem continuos poſſederunt annos: his enim elapſis Franci, imperante Hendrico ſe-
cundo, ductu Franciſci Lotharingi, Guiſiorum Ducis, pulſis Anglis, Caletum cum Co-
mitatu Guinenſi, recuperarunt. Hoc prœlio animis quaſi claſſico, ad acerbi belli reſtau-
rationem concitatis, Franci cogitabant quibus rationibus acceptum dedecus reſarcirét,
veteremque bellicæ virtutis opinionem repararent: Angli verò qua via, parti decoris fa-
mam, magis magiſque augerent, extenderentque. Sed in ipſo apparatu Rex Philippus
anno 1350. moritur, relicto filio Ioanne, tam belli, quàm regni hærede, qui patre multo 1350
infortunatior anno 1356. cum Eduardo Vualliæ Principe dicti Regis Eduardi filio natu 1356.
maximo, in campis Pictauienſibus congrediens, ingenti pugna victus, cum filio natu mi-
nimo Philippo, tum temporis Turonum Duce (cuius nunc vitam ſcribo) capitur, quo
prœlio Philippus, vix viginti & vnum annos natus, fratribus deſperata victoria prœlio
excedentibus, tanto mortis contemptu patrem defendit, vt tam hoſtes quàm amici, ge-
neroſitatem animi eius admirati, vnanimi voce Audacis ei cognomen deferrent, non
quòd coronato Carulo ſexto fratris filio, ſolenni Principum conuiuio, medium ſe inter
Regem, fratremque natu maximum Lodouicum Angium Ducem ingeſſerit. Nam ſi id
verum fuiſſet, plus cognomento dedecoris, quàm honoris peperiſſet. Quam enim laudem
meritus fuiſſet, quòd cum fratre natu maximo diſſidij cauſam, ex intempeſtiua ac inde-
cora ambitione ortam, ſolenni Regiæ coronationis conuiuio, vir iam iuſtæ ætatis quæſi-
uiſſet? Hæc vt credam facit, quòd Ioannes Froſſardus, qui hoc tempore vixit, ac Regum
Caroli quinti, ac ſexti vitas Gallicè diligentiſſime ſcripſit, ne verbum quidem de conui-
uali hoc diſſidio faciat, curioſè alioqui deſcribés, Caroli ſexti coronationem, Principum
præſentiam, Regij prandij locum, & conuiuas, tam prolixa moleſtaque diligentia his ac
ſimilibus inhærens, vt feſtinanti Lectori non immeritò faſtidium pariat. Oliuerius Mar-
canus qui anno 1435. Gallicè ſcripſit, natus anno 1380. vir primæ nobilitatis, ne verbum
quidem de hac fratrum contentione meminit, cùm tamen diuerſas cognominis Auda-
cis adferat cauſas. Quare ea eſt veriſimillima, quòd cùm varij nobiles Angli (cæſis, captis,
aut in fugam actis Regię Turmæ nobilibus) Regem capere conarentur, ſolus, ne id fieret,
præter ætatis vires acerrimè pugnans adnitebatur Philippus, donec ab omnibus ferme
deſertus Rex, vulneratus Philippus, ac à patre arma ponere iuſſus, nec tamen parens, mi-
rati Angli adoleſcentis generoſitatem, ac imperterriti animi, in extremo etiam vitæ pe-
riculo vigorem, è numero vnus alta voce clamans, ait: *Dede te Philippe Audax*. quæ vox à
circumſtantibus excepta, æterni cognominis cauſa fuit. Captus itaq; cum patre Audax,
ab Eduardo Principe Vualliæ in Angliam ducitur, primumque Londini, deinde in Ar-
cem Vindeſoræ, honeſtæ cuſtodiæ committuntur, vnde quadriennio cum duobus men-
ſibus elapſo, cùm pacem Reges feciſſent, cum patre in Franciā reuertitur, expectans quod
in Anglica cuſtodia pater promiſerat, vt Ducatus Burgundiæ ſibi traderetur. Poſtularát
enim à morte poſtremi Ducis ſæpius à Rege Burgundi Principem, verentes ne extincta
libertate regno coniungerentur. Sed Rex Ioannes in Angliam, obſidum liberandorum
cauſa profectus, morbo Londini, antequam regni ſui ſtatum componere, ac promiſſo ſa-
tisfacere poſſet, extinguitur, anno 1364. tertio Idus Apriles. Frater verò Audacis natu ma- 1364.
ximus Carolus Rex coronatus, patris promiſſum eodem anno, poſtridie Cal. Iunij, fratri
Audaci ſine vlla difficultate exoluit, addita conditione, ſi maſculam prolem ex vxore nō
ſuſcepiſſet, Francorum regno, Burgundiæ Ducatus redderetur, filiabus omni iure ſucceſ-
ſionis ſpoliatis. Audax conditione accepta, poſteaquam Regi Ducatum Turonenſem re-
ſtituiſſet menſe Maio, anno 1366. inſtructus iuſto ac armato comitatu, cui præerat Reine- 1366.
rus Carnolius dictus Archipresbyter, per vniuerſam Burgundiam, ab omnibus ordini-
bus, oppidiſque, magna cum gratulatione eſt receptus, ac veterum Ducum more, præſti-
to, acceptoque ſolenni ſacramento, inauguratus. Dehinc ſtatu regionis compoſito, diſſi-

dus Procerum ſublatis, præſidiis confirmatis, ac largitione, humanitateque, omnium animis conciliatis, Lutetiam Pariſiorum ad Regem fratrem reuertit, cui deinde per omnem vitam, omnibus in rebus, ac præcipuè ad recuperanda, quæ ſuperioribus cladibus fuerant amiſſa, non parum profuit. Verùm quia pax quam pater cum Anglis fecerat, temerè violanda non videbatur, conſultabant qua æquitatis ſpecie, quo tempore, ac qua via, decretum iam animo bellum eſſent exorſuri ac geſturi, ardēte etiamnum Francia duplici bello, cum Carolo nimirum Nauatræ Rege (qui vt ſuperius eſt dictum, matris cauſa in Burgundiæ Ducatum ius allegabat) ac coniuratione veterum nouorumq; militum, qui prædas agendo, ac pecunias extorquendo, miſere Franciam affligebant. Horum autem tria graſſabantur genera. Primi erant Veterani non exauthorati, qui per cauſam ſtipendij nō ſoluti, reuera autem quod Ioannem Regem in Anglia captiuum detineri ſcirent, liberos ac regni Proceres cladibus conſternatos, parum in commune conſulturos arbitrarentur, Reinero Carnolio, qui Archipresbyter cognominabatur, viro nobili, ac militię gnaro Duce creato, Burgundiam, Borboniam, Prouinciamque Lugdunenſem prædabundi peruagabantur, donec Auenionem vbi tum Antipapa Innocentius, cum magno Eccleſiaſticorum Procerum comitatu ſedem habebat, veniſſent, quem ſubito aduentu adeò terruerunt, vt datis acceptiſque vltro citroque obſidibus, Archipresbyter in vrbem ad Antipapam iret, ac ab eo quadraginta millibus aureorum liliorum delinitus, conuerſum inde agmen, multa agrorum populatione ſaturatum, ad Franciæ Regis ſtipendium reduceret. Qui relicto Archipresbytero, Duce Ruffino Gallico Aurelianum agrū, ac Roberto Carnollo Aruernos deprædabantur, licentia allecti prædatoria, Principum ſtipendia auerſabantur. Secundum coniuratorum genus conſtabat è confluxu ac colluuie infimæ plebis, quæ temerè ex omni Gallia, ſine certo, aut alicuius nominis experientięq; Duce errans, nil præter miſeram ruſticis vitam relinquebat, boniſque eorum ac corporibus, vti in proſcripto vrebarut regno: dumq; contra ſe parari arma intelligunt, furibundam rabiem in nobiles conuertunt, vociferantes hos eſſe veros populi ſanguiſugas, tyrannos, ac oppreſſores, bella è bellis ſerentes, quo miſeræ plebis cruore ac ſudore, nomē, opes, ac dignitatem pararent. Inde væſanum lymphaticumque agmen peruagatur Bauuaſios, Bnenſes, Marnos, Sueſſones, denique vniuerſam Picardiam, paucis diebus ſupra centum quadraginta nobilium Caſtella funditus euertentes, nobiles captos confodientes, ſtrangulantes, aquâ ſuffocantes, exurentes, aſſantes, aut in partes ſecantes, vxores ac filias in conſpectu conſtupratas cum famulis ac infantibus iugulantes, nullumque crudelitatis genus in captiuos captiuaſque nobiles omittentes. Contra hanc Galliarum peſtem, nobiles ſtatim arma induunt, quibus cùm acceſſiſſent Burgundionum auxilia, primū apud Claromontem, deinde ad oppidum Meldenſe (quod nunc Maux dicitur) poſtremo haud procul Ambiano, cum latronibus congreſſi, ſemperque ſuperiores, ſupra nouem millia interficiunt, poſt quas clades paulo quietiores, tandem orto diſſidio diſſipantur, abiectiſq; armis, ſecretò ad ſua quiſque redit, ſed diligenti per vniuerſum regnum inquiſitione facta, capti huius factionis infames milites, pœnas vt ſanguinarij latrones dedêre non vulgares. Tertium coniuratorum genus veteres erant omnes etiam, ſed exauthorati milites, ſine Duce, poſteaquam pax eſſet facta, per regnum vagantes, nimirum, Germani, Belgæ, Angli, Scoti, Itali ac Galli, qui bellica licentia raptoq; paſſim viuere conſueti, ſi domum poſitis armis reuerterētur, ſciebāt ſecundū leges, niſi vellet puniri, ſibi fore viuendū, ac ex diurno opere victum quęrendum, quo vitæ genere iamdudum non aſſueti, retentis armis oportuna inuaſerant munierantque loca, e quibus vicinos omnes hoſtium loco habentes, popularionibus, rapiniſque vexabant, eo confidentiùs, quòd Archipresbytero idem conatus non malè ceſſiſſet. Præfectos legerant ex omnibus ordinibus nationibuſque expertiſſimos, vetuſtiſſimoſque milites, inter quos pleriqne erant viri nobiles ordinis equeſtris, ſed obærati, ac decoctores. Cùm delectu habito, ſupra viginti veteranorum peditum millia recenſuiſſent (exceptis qui munita occuparant loca) fortunam tentaturi, prima in Campangis locant caſtra, prædaque repleti in Burgundiam proficiſcuntur, oppidis pagiſque qui ſua incendi, aut vim experiri nolebant, pecunia multatis. E Burgundia petunt Maſcones, Foreſtios, ac Prouinciam Lugdunenſem, nemini parſum, niſi qui ſe ſuaq; redemiſſet. Rex Ioannes hoc tempore adhuc in viuis, carcereque liberatus Iacobo Borbo-

nio Monpeſſulani præfecto ſcribit, collecto quàm poſſet iis in partibus maximo equitum peditumque numero, prædatores pelleret aut opprimeret. Borbonius excita Regionis nobilitate, conſcriptiſque tyronum aliquot millibus, ac non contemnendo è Burgundia accepto auxilio, tria equitum, ſeptem peditum millia, cùm in vnum coëgiſſet, confiſus equitatui qui apud prædatores fermè nullus erat, Brignei prope Lugdunum contra viginti veteranorum peditum millia aciem inſtruit vnam, ſimplicemque peditibus in phalangem conſtipatis, ac ab vtroque latere equitatui (à quo victoriam ſperabat) munitis. Prædonum duces Borbonij peditem contemnentes, tres acies inſtruunt: Mediam eamque infirmiſſimam contra Borbonij pedites ſtatuunt, reliquis duabus è veteranis coactis tanto impetu equitatum inuadunt, vt reflectendorum equorum erepto tempore, cominus pugnare cogerentur: quod cùm plerique ex equis deſilientes alacriter feciſſent, poſt acrẽ tamen pugnam, renouatumque à prædatoribus impetum, fuſi equites profligantur, cadente Comite Foteſtano, ac cum eo ſupra centum vitis nobilibus, ipſo Borbonio, cum filio Petro vulneribus confecto, ac poſt triduum Lugduni vita excedente. Tyronum peditatus equitum clade perterritus, proiectis turpiter armis, fugam arripit, deſideratiſque tam in pugna quàm ſuga pluſquam tribus hominum millibus. Capti ſunt pluſqnam ducenti nobiles: præda in Borbonij caſtris reperta cum pecunia quam pro redemptione nobiles numerarunt, tanta fuit, vt prædatores ditaret. Hac victoria elati, vniuerſam Lugdunenſem Prouinciam, niſi omnia exuri, oppidaque in diſcrimẽ expugnationis adduci vellent, ad rerum ſuarum iniquiſſimam redemptionem cogebant, donec regione expoliata, commeatuque deficiente, in duo ſe agmina diuidere cogerentur, quorum alterum Pontem Sancti ſpiritus occupans (oppidum eſt ad ſeptimum milliare infra Auenionem poſitum) Antipapæ Innocentio ſacratiſque Proceribus, memoriam Archipresbyteri quotidianis excurſionibus renouabat. Secunda hac prædatorum pugna exciti, qui Franciæ vmbilicum è munitis locis quotidie vexabant, plerique his relictis, citato profecti agmine, iis ſe coniungunt. Antipapa Innocentius, iuſto præſidio contra tantam multitudinem deſtitutus, ſacram indicit militiam, vitiorum omnium abſolutam pollicitus veniam, qui facia induiſſet arma. Sed cùm magna hominum multitudo Auenionem conueniret, pecuniæque inopia rebus neceſſariis deſtituti, breui ad ſua quiſque eſt dilapſus. Quare cùm alia Pontifex circumſpectaret conſilia, tandem huc confugit. Gerebat hoc tempore bellum Monferrati Regulus cum Galeacio ac Barnaba Mediolanenſium Vicecomitibus, Stephani Vicecomitis filius, ægreque Vicecomites Monferratenſis inferior opibus ſuſtinebat. Quare conſilio Antipapæ prędatores è Ponte ſancti Spiritus Auenionem prementes, ad ſtipendium allicit, Antipapa eis ſeſquimeſtre ſtipendium in promptu numerante, ebrumque forti fideliique eo bello Monferratenſis eſt vſus opera. Quibus Italica expeditio cordi non fuerat, per Burgundiam, ac Campangam, relicta Lugdunenſi Prouincia, in Carnutum fines conſederunt, vbique infami populationum ac rapinarum ſuarum memoria relicta. Dixi poſt victoriam Lugdunenſem prædatores in duo ſe diuiſiſſe agmina. de priori iam ſcripſimus. Alterum Duce nobili Guſcone Seguino Batefollio in Aruernos profectum, oppidum Briodum occupat, egregieque munitum, integro tenent anno, finitimos omnes iniquiſſimis tributis ad inopiam redigentes, donec tandem ſecretioribus apertis ſcriniis Dux Præfectique auro onerati, militem præda ſaginatum ex Aruernia deducerent, proficiſcente Batefollio cum his quos infamis militiæ iamdudum pudere cœperat, domum. Maior verò pars rapinis ac furto viuere aſſueta, militatiſque diſciplinę oblita, in omnem ſe licentiam effuderat, Principumque ſtipendia contemnentes, ſui animi ſuæque ſortis Ducem, qui hoc feroci vtebatur titulo, creauerant: *Deo amicus, orbi terrarum hoſtis*. hi aliquot occupatis oppidis, multiſque munitis caſtellis, Ducis ſui titulo ſumma diligentia ſatisfaciebant, vſque adeò vt Francorum Rex Carolus Quintus, ignominiam animo diutius non ſuſtinens, iuſto tamen exercitu, cui Dux prudens cum auctoritate pręeſſet, opus eſſe videns, fratri Philippo Audaci negotium committit, qui peculiari damno doloreque contra prædatores, quòd toties Burgundiam infeſtis armis populabant, irritatus, breui ſex veteranorum peditum, ac duo equitum millia coëgerat. Hos quo diuerſis locis Nauarro ac prædatoribus reſiſtat commodius, in tres partes diuidit: Bertrandum Gueſclinum cum mille peditibus, ac ducentis equitibus in fines Nuttmanniæ

mittit: Ioannem Reinenum cum duobus peditum millibus, ac ducétis equitibus in Eureſios contra Nauarrum proficiſci iubet, qui in itinere peditum equitúmque numero valdè ſunt aucti, ac commiſſas ſibi prouincias ſtrenuè feliciterque obierunt. Ipſe Audax creſcē te indies tanti Ducis ſama exercitu, prædatores in Carnutum arcibus ſe continentes aggreditur, obſeſſa arce Merchetanuilla, quæ poſt paucos dies ad deditionem coacta, omnes qui intus erant, rebus ſaluis abire permittit, Guilielmoque Chertrano quadraginta cum militibus ad cuſtodiam relicto, pergit ad caſtellum Camerolum, cuius præſidiarij Carnutenſibus ſupra omnes infeſti. His ad arbitrium ſeſe dedere coactis, externos milites omnes, armis, boniſque ſpoliatos, ac poſt octo dies Francia ſe exceſſuros, nec intra proximum quadriennium, Nauarro ſtipendia facturos promittentes dimittit, Gallos verò omnes ſuſpendio ſtrangulari iuſſit. Arx Carnutenſibus donata ſtatim ſolo æquatur. Hinc profectus arcem Druanam vi expugnat, omnibus qui intus erant interfectis, prædā militi concedit. Eodem ardore caſtellum Preux aggreditur, ſed à muris repulſus, ad obſidionem operibus adhibitis ſe conuertit, donec præſidiarij multis ſuorum interfectis, pluribuſq; vulneratis, nec vſquam auxilium expectãtes, de deditione agere incipiunt, maximè territi tormento bõbardico, quo tum tẽporis primũ reperto, mœnia magno cum ſtrepitu ac terrore quatiebantur. Pacti igitur externorum militum vitam, exuti armis ſarcinisque, conditione Camerolenſium Gallias relinquunt, Franci milites ad vnum omnes in crucem ſunt acti. Philippo Syluio Preux commiſſo, cùm ad caſtellum Comaum exercitus eſſet ductus, vita fortuniſque omnibus conceſſa, deditionem faciunt, coactus cum eis mitius agere, quod Comes Monbelgardi, ac Lodouicus Neucaſtellius cum pleriſque aliis Burgundiæ Proceribus rebellione facta, circa Beſantium, non mediocri contracta manu, prædas agebát. Quare Comaũ Philippo Arcerio octoginta militũ præfecto cõmittẽs, exercitui apud Carnutes paucis diebus quietẽ cõceſſit, maiore inutilioreq; eius parte Auxerræ Sancerræque Comitibus perſequendis prędonum reliquiis derelicta. Ipſe cum expedito agmine (qui à voluntariis in itinere non parùm augebatur) magnis itineribus per Campangam in Burgundiam contendit, reperitq; fideles Burgundos magno numero cum armis paratos, aduentum ſuum ſollicitè, Archipresbytero Duce, præſtolari. Iunctis igitur viribus, hoſtes perſequi inſtitit. Sed Monbelgardus aduentum Audacis expectare non auſus, Rhenum tranſierat. Audax eius ditionem populationibus ac incendiis vaſtat, donec Comes clade ſuorum victus, deprecatoribus vſus Burgũdiæ nobilibus cum Neucaſtellio cæteriſque rebellibus, in gratiam rebus omnibus reſtitutis recipitur. Compoſito Burgundiæ ſtatu, cum veteri exercitu, dimiſſis Burgundis, contra prædones reuertitur, quorum maior pars, relictis inualidis caſtellis, oppidum Charitatis ad Ligerim ſitũ, nomine Regis Nauarræ, ante tres menſes occuparat, commiſſa Bertrando Salleo, ac Ortingo Anglis veteranis Ducibus oppidi cuſtodia, iunxeratque ſe eis cum trecentis lanceanis peditibus, Robertus Briccerius, indieſque minutis prœliis Burgundos laceſſebant, ac prædas agebát, donec miſſus à Rege Carolo Morauus Fienmus Equitum magiſter (Franci Conneſtablum vocant) nouo cum milite flumine ac terra clauderentur, breuique rerum omnium inopia coacti, vita fortuniſque retentis, oppido excedere parati erant. Verùm Audax vltimæ eorum neceſſitatis gnarus, ſuo omnia arbitrio committi volebat, coactique ad iniquam conditionem fuiſſent, niſi Rex Carolus cum eis tranſigi iuſſiſſet, quo exercitus in auxilium Caroli Bloſij mitteretur, bellum cum Monſortij Comite, pro Britonum Ducatu gerenti. Aperiuntur igitur, vita omnibus conceſſa impedimentis ac armis exuti, portæ, iurant in proximum triennium Nauarro ſe non militaturos, dolente Audace, quod, vti decreuerat, pro arbitrio de militaris diſciplinæ corruptoribus, ad aliorũ exemplum, pœnas ſumere non poſſet. Tantis affecti prædones continuis cladibus, quod bellum inter Francos & Anglos ſenſim repullulaſceret, vbi ſe tutius poſſe confidebant,
1369. huic aut illi parti dant nomina. Verno tempore anni 1369. Audax diu antea cum fratre Rege meditatas nuptias tentare conſtituit. Ea autem erat Margareta filia hæreſque vnica Lodouici Malani Comitis Flandriæ. Exercitu igitur poſt deditionem Charitatis, Auxerræ, Sancerræque Comitibus, ac Bertrando Gueſilino Ducibus in auxilium Caroli Bloſij miſſo, ad Regem Pariſios proficiſcitur, deque Flandricis nuptiis diu multumque conſultantes, decernunt nec ſumptibus, nec laboribus parcendum, donec impetrarint,

quod

quòd Eduardum Anglorum Regem pro filio Aidmundo eaſdem ambire ſcirent, gnari non exiguas vires Flandrica affinitate illi acceſſuras,qui Margaretæ nuptias impetraſſet. Comitis Lodouici mater Margareta cum maxima Flandricæ nobilitatis parte pro Audace erat: Comes Lodouicus, Gandenſes, populuſque Flandricus pro Aidmundo. His omnibus tamen non obſtantibus, poſteaquam ſæpe vltro citroque legati commeaſſent, tandem Audaci virgo Gandaui poſt ſeptennem ſollicitationem promittitur,non tantum patris,ſed & omnium Flandriæ Ordinum conſenſu, Rege Carolo nõ ſolùm magnis muneribus animos expugnante,ſed quæcunque Comes populuſque poſtulabant, liberaliter concedente. Comiti enim Lodouico ducẽta aureorum Liliorum millia donauit, nobilibus eorumque vxoribus dona miſit;poſtremò erga omnes,quos aliquid penes Comitem, populumque poſſe cognouerat liberalitatem exercuit, qui poſteaquam ſemel Gallicum attigiſſent aurum,mirum quàm eis Anglici ſorduerint proci. Ordines ac populum in ſuas partes Rex traxit, reddẽs quę dolo extorſerat oppida anno 1304. Rex Philippus Pulcher, Inſulas, Duacum, cum Orchiaco. Froſſardus ſcribit tria hæc oppida Philippo Pulchro, certa pecuniæ ſumma, fuiſſe oppignorata, quam his nuptiis Rex condonarit. Itaque Comitem, tranſactis ſponſalibus, dicta oppida repignuratione facta, cum quinquaginta millibus aureorum Liliorum recepiſſe, rurſumque Comitem Regi cõdonaſſe annuum cenſum decem millium Florenorum, cum vſuris. Adhęc centum millia aureorum Liliorum ex veteri debito contractus Clamecij facto. Poſtremò quæ Rex Comiti debebat pro militum ſtipendio, quos eius cauſa Greuelingæ in præſidio contra Anglos habuerat, vetera omnia, exoleta, ac pruinde deſperata ſolutionis debita. Cautum inſuper erat, ſiquis ſucceſſorum Audacis, maſcula ex vxore non procreata prole obiens obiiſſet, dicta tum tria oppida ad Francici Regis obedientiam reuerterentur; addita conditione, ſi eius temporis Rex, præſcripto die Comiti Flandriæ annuum cenſum decem millium Florenorum aſſignaſſet: quod cæſo ad Nanceum Carolo Pugnace, cùm factum non fuiſſet, dicta tria oppida (controuerſia hac de re orta, paucorum dierum hinc inde conuentu ſopita) Flandrię vetuſto corpori annexa, omni Francico iure ſunt liberata. Receperat Rex Carolus redditis Inſulis, Duaco, ac Orchiaco à Margareta Francica Comitis Lodouici matre, Fanum Odomari, Heſdinum, Bethunã, ac Airam, dederatq; dictæ Margaretæ literas ſua manu ſigilloque roboratas, quibus pollicebatur, cõfectis nuptiis, dicta quatuor Atrebatenſis ditionis oppida ſe reſtituturũ, idemque ſe facturum, ſi diſſolutis ruptiſque nuptiis, Inſulas, Duacum, cum Orchiaco, Flandri ſibi reſtituiſſent: quæ bona fide vltro citroque ſunt obſeruata, pauloque pòſt in celebri Flandriæ Ordinum conuentu, Audax eiuſque vxor, ſolenni cum cærimonia iurauère, ſeſe nunquam permiſſuros, vt Inſulæ, Duacum, nec Orchiacum à Flandria deinceps vlla de cauſa alienarentur, quæque iurarant publicis tabulis conſignata, Ordinibus ad actæ rei memoriam, cuſtodienda, tradiderunt. Flandriæ populus nunquam putarat Regem tria iam dicta oppida traditurum, eaq; de cauſa in nuptias ſub hac conditione conſenſerat. Sed cùm ſe opinione deceptos viderent, Comitemque iam etiam cum vniuerſa nobilitate, pro Audace ſtare conſpicerent, pudore victus, tacitè quàm inuitus, nuptias admittebat. Regij Conſiliarij Peronæ Audaci conſignatas extorſerant tabulas, in quibus diſertè pollicebatur, Margareta in vxorem ducta, ac patre eius Lodouico mortuo, ſe tria dicta oppida regno reſtituturũ. Sed cùm tabularum iniquitate moti, repetitionem oppidorum vſque ad mortem Caroli Pugnacis diſtuliſſent, irriſi, ac exploſi, concordibus iuriſperitorum ſententiis, docentium huiuſmodi contractus, contra bonos mores, publicam quietem, contractuum ſtabilitatem, ac iuſtitię normam à vitilitigaroribus leguleis repertos, nullius roboris nec poteſtatis eſſe, pudore confuſi tacuere. Apud Angliæ Regem cuius filio Aidmundo Margareta fuerat promiſſa, Lodouicus ſe excuſat, quòd filiæ ſuæ materna auia, ac Aidmundi mater conſobrinæ fuiſſent, auiamque Aidmundi paternam paternæ auiæ ſuæ filiæ amitam fuiſſe, quod in vtroque parente ſanguinis vinculum, Vrbanus Pontifex ſoluere nollet. Verùm priuſquam Audax Margaretam duceret, vrgentibus Flandris, Rex Carolus Burgundiæ Ducatum, eo iure Audaci reliquit, quo eius pater Rex Ioannes à poſtremo Duce Philippo acceperat: quod quanquam ægrè, cùm tamen aliter res ſucceſſura non videretur, tandem Rex conſentit. Hæc inter alios ſcriptores Ioannes Bodinus libro de Repub. ſexto cap. 5. teſtatur, aſſerẽs Burgundię

Ducatum

Ducatum Philippo Audaci Margaretam ducenti, addita clauſula æternæ poſſeſſionis ac ſucceſſionis, conceſſum tam pro filiabus quàm filiis, èaque de cauſa, cæſo ad Nanceū Carolo Pugnace, eius cognatum Neuerſij Comitem pro Maria Caroli filia, aut pro ſeipſo Burgundiæ ſucceſſionem à Rege Lodouico æquiſſimo iure petere potuiſſe, ſed eum id neglexiſſe, quod quàm fuerit falſum, in vita Mariæ Caroli Pugnacis filiæ demõſtraturum me, ſi Deus vitam dederit, ſpero. Pactorum, conuentorumque tabulis poſt has ſtipulationes conſignatis, Comiti Lodouico Inſulæ, Duacum, cũ Orchiaco traduntur, quæ iuſtis Flandrorum firmata præſidiis, Audax Gandaui decimotertio Kal. Iulij huius anni, magno Gallorum Burgundionumque nobilium comitatu ſtipatus, Margaretam ducit, nuptiiſque magna cum ſolennitate, populique lætitia, decimoquarto die finitis, ſequente noua nupta, Digeonem in Burgundiam proficiſcitur, vbi renouatis nuptiarũ ſolẽnibus Margareta, incredibili Ordinum, ac populi lætitia, pompaque excipitur. Interea pace rupta, bellum inter Francos ac Anglos, ſi vnquam aliâs, magno apparatu maioribuſque animis ac odiis inſtaurabatur, apud Gaſcones Lodouico Angium, apud Aruernos Ioanne Biturigum Duce Audacis fratribus rem gerentibus. Ipſe Pariſios ad Regem profectus, vniuerſæ Picardiæ gubernationem accipit, Regeque expeditionem in Angliam parante, vt ſi fieri poſſet, eò bellum è Francia transferretur, claſſi præficitur. Verùm quod oportunitas deducendæ claſſis, rebus omnibus imparatis nondum adeſſet, conſilium altiſſimo premunt ſilentio, Audace interim in Comitatu Pontiaco Anglos acriter oppugnante, cuius omnia oppida præter Neſlam, omnium munitiſſimum, in poteſtatem pulſis Anglis redegit. Interea maritimis Nortmanniæ locis, maximè portu Harfleuano, quæ neceſſaria erãt cum ſumma diligentia adminiſtrantur, Rothomagum vbi miles conueniebat, Rex Audace comitatus proficiſcitur, adeò vt Rex Eduardus conſilium coniectura aſſecutus, parata ex aduerſo non minori claſſe, Angliæ portus iuſtis præſidiis permuniret. Cæterum quo Franciæ Regem à cogitatione inuadendæ Angliæ auerteret, filium Ioannem Lancaſtriæ Ducem, equitum peditumque mediocri inſtructum numero, Caletum mittit, iubetque maiores conducere copias, ac amicos confœderatoſque euocare, que tum è numero primus cum trecentis venit equitibus Robertus Comes Namurcenſis. Rex Carolus Lancaſtrum, ad regni interiora tranſgreſſurum veritus, dimiſſa expeditione Anglica, Audacem Nortmannum militem, contra Lancaſtrum ducere iubet, qui prope Abbeuillam Somanum amnem tranſiens, Monſtreuli exercitum reficit, ac ex vniuerſa Picardia, magna cum diligentia auget. Habebat Lancaſter mille octingentos equites, balliſtariorum peditum (qui, vt hoc ſemel moneam, arcufetreo ſcorpione, vt nunc ſclopetis, vtebantur) quinque millia, cum paucis haſtatis. Caſtra in valle Torncham, tertio à Caleto milliari locarat, quæ à Septentrione habebant Guinctam, ac Caletum, ad Meridiem modici colles dumetis vetuſtiſque aliquot arboribus nemoroſi aſſurgebant, quos oportunis locis, additis operibus muniebant. Oriens & Occidens, ad agrorum paſcuorumque neceſſitatem multis foſſis erant impediti, quæ vepretis ac ſenticetis conueſtiebantur, interque hæc ſalices, minoreſque quercus eminentes, locum natura munitum efficiebant. Quare hic Lancaſter balliſtarios fermè omnes locarat: equites ac haſtati verſus meridiẽ ſedentes, in mandatis habebant, quemadmodum & balliſtarij, ne munitionibus iniuſſi progrederentur, ſed accedentem hoſtem ſtrenue ſeruato loco exciperent. Habebat Audax equitum quatuor, peditum nouem millia, regiiſque ſtrictiſſimis prohibebatur mandatis, pugnandi cauſa in campum ne deſcenderet, quamobrem in colle qui hoſtibus ex aduerſo proximus imminebat, caſtris locũ capit, foſſa ac vallo egregiè munit, eiuſdem cuius Lancaſter propoſiti, vt nimirum veniẽtem hoſtem munitionibus repelleret, caſtra verò non oppugnaret, hoc in ſtatu ad menſem vſque Octobrem, duobus fermè menſibus vterque ſuos gerendæ rei occaſionem capians continuit; Anglia ac Caletum Lancaſtro, Bolonia, Arteſia, Picardia, ac Flandria Audaci commeatum affatim ſuppeditante. Non tamen adeò obſtinatè à pugna abſtinebant, nec contineri alacres ſemper Gallorum animi poterant, quin aliquando in ſubiecta valle leuibus prœliis vires animoſque experirẽtur, ſed nunquam maiori conatu, irrito tamẽ euentu, quàm paulo poſt Idus Auguſti, tum enim quadringenti nobiles Franci equites, ac totidem latrones inſcio Audace, Sole necdum oriente à ſiniſtro latere Anglorum caſtra inuadunt. Sed dum Namurcẽſis equitum

pars

pars qui ea nocte ibi excubuerant, è vallo repugnat, ipſe cæteris armatis auxilio aduolat, ac vno tempore in caſtris ad arma conclamant, exiſtimantes Audacem omnibus viribus ſe oppugnatum veniſſe. Franci equites quòd ſuo conſilio fortuna defuiſſet, poſteaquam vltro citroque aliquandiu æquato damno pugnaſſent, in caſtra rediere. Inſtante menſe Octobri Rex Carolus contentus quòd æſtate extracta, e Francorum finibus Anglos continuiſſet, Audaci ad ſe vt veniat, dimiſſa exercitus parte, mandat. Paret fremens frendenſque, quòd, nullo hoſti illato damnu, regredi primus cogeretur. Ne tamē poſtremum agmen ab inſequentibus moraretur, multis nocte in caſtris relictis ignibus, ac paucis pro ſtatione equitibus, ſilentio exercitum educit. Cùm iam luceſceret, ac vt voluerat Audax ignis derelicta abſumeret, mirabundi Angli decem equites exploratum mittunt, qui relata veritate, quòd magnis itineribus Audax longius præceſſiſſet, Caletum Lancaſter exercitum circa veſperam reducit, eodemque tempore Audax ad Fanum Odomari veniēs, maiore exercitus parte dimiſſa, Pariſios ad Regem proficiſcitur, reperitque menſe Februario anni 1370. fratres Angium, ac Biturigum Duces, eòdem conueniſſe, quibuſcum 1370.
de belli ratione Rege conſultante, decernunt proximo vere in Aquitania Dux Angium, apud Quercios ac Limoſios Biturix diuerſis exercitibus hoſtem inuaderet, Audace curam gerente nequid Picardia detrimenti acciperet. Dum fratres exercitus conſcribunt, Audax Carolos duos, hunc Franciæ, illum Nauarræ Regem inuicem conciliat, nō parum hac pace Anglis incommodans, quòd Nauarrus munita oportunaque aliquot Normanniæ loca poſſideret, vnde Angli incurſionibus Franciam vexare mirifice potuiſſent. Nauarrus Franciæ Regis ſororem in matrimonio habebat, cuius opera (ad perpetuę, vt videbatur, amicitiæ confirmationem) factum eſt vt is Pariſios ad Regem Carolum, communicatum proficiſceretur, filios ei ſuos, Carolum ac Petrum obſides relinquens, donec Angliæ regi bellum denuntiaſſet, intuliſſetque. His perficiendis rebus duobus fermè annis conſumptis, proficiſcitur Audax æſtate anni 1372. ad bellum Aquitanicum, comitante 1372.
Biturigum ac Borboniæ Duce, Bertrandoque Gueſclino, non ita dudum Magiſtro equitum à Rege nominato, ſtatimque partim vi, partim deditione in poteſtatem redigunt, Fanum Seueri, Pictones, Subiſam, Fanū Ioannis Angeli, Engulemam, Taleburgū, Sanctones, Fanum Alexanti, Fontenaum, Touaram, Niortum, Maremortuum, Rochellam, Rupem ad flumen Ionam, Nannetum, multaque alia Aquitaniæ, pulſo in Angliam Lancaſtro, munita loca. Hac felici expeditione vna æſtate peracta, Audax relicto in Aquitania fratre Biturigum Duce cum Gueſclino, à Rege in Pariſios reuocatus, ducentis equitibus, ac quingentis cinctus peditibus proficiſcitur. Lancaſter enim nouo in Anglia conſcripto exercitu, menſe Auguſto anni 1373. triginta militum millia Caleti expoſuerat, 1373.
ignaro Audace quam Galliæ partem eſſet inuaſurus, ac proinde omnia Picardiæ Arteſięq; oppida, firmis munitę præſidiis: ad quæ Lancaſter ſe fruſtra tempus triturum iudicans, Picardorum agros omni bellica clade peruaſtat. Sed à trecentis Audacis equitibus, pabulatores Angli (deſideratis quadringentis, multiſque captis) ter præda exuti, apud exercitum ſe continere ſunt coacti. Quum enim non eæ eſſent Audaci vires, æquo vt loco Lancaſtrum expectare, ac caſtra caſtris conferre poſſet, equitibus in varias manus diſtributis, excipere hoſtium pabulatores ex improuiſo iuſſerat: ipſe interea proficiſcentem Lancaſtrum ſequebatur, neminem ab eius exercitu ſine iuſto præſidio, aut certo detrimento diſcedere permittens, nonnunquam de improuiſo à fronte, lateribus, aut tergo ſe oſtendens, agmenque laceſſens, qua ratione Francorum agros à populationibus liberabat: Anglos verò ad extremam rerum omnium penuriam adduxerat, quærenteque mille modis Lancaſtro ſummi certaminis occaſionem, Audax in locum æquum non deſcendebat. Quare nocte dieque continuato itinere, tandem magno militum labore equorumq; laſſitudine, tranſmiſſis non ſine damno Somona, Iſara, Sequana, Ligeri, Matrona, Alba, aliiſque amnibus, Burdigalam Lancaſter peruenit, cùm vexaſſet Picardos, Sueſſones, Campāgos, Bituriges, Foreſtios, Aruernos, Limoſios, Dordonios, Perigortos, vniuerſamque Galliæ longitudinem fermè eſſet emenſus, ac aliquot ab vtraque parte viri nobiles, leuibus in præliis cecidiſſent, inter quos ab Audacis parte periere, Barlamontius, Montignius, ac Varlannius, reguli claro Belgarùm loco nati. Exercitum Lancaſter Burdegali dimittit. Audax ſuo cum milite in Perigortos ad Angium Ducem, ac Gueſclinum, pau-

loque poſt Pariſios ad Regem reuertitur, ſalutaturus Imperatorem Carolum quartum,
qui interpoſita perſonæ ſuæ Maieſtate, nominiſque authoritate, an pacem facere poſſet,
Pariſios tentatú venerat, cui cum vxore Margareta decimo Ianuarij anno 1374. clienta-
re ſacramentum de Comitatu Burgundiæ dicit, inde Brugas Flandrorum, vbi Lancaſter
cum pleriſque aliis viris principibus expectabatur, tẽtaturi, an bellum in pacem commu-
tare poſſent, ac proinde inducias certi temporis inter ſe pacti, quæ locum tantum eſſent
habituræ in ditionibus quæ amne Somona, ac oppido Caleto interiacent. Dux Angium
Anglis (quos ſemel deceperat) non ſatis fidens, apud fanum Odomari, cùm præſidio ſex-
centorum equitũ ſubſtitit. Audax cùm Brugas veniſſet, Anglos nõ ita dudum conueniſſe
reperit, verum priuſquam in communicationem deſcenderent, varias inter ſocerum Lo-
douicum, ac Flandriæ Ordines componit controuerſias, ea adhibita prudentia, ab vtraque
vt parte gratiam iniret, tantuſque erga eum nobilium populiq; ortus eſt fauor, vt Comes
Lodouicus non obſcura angeretur æmulatione, motus generi humanitate, liberalitate, ac
magnificentia planè regia, qua omnium in ſe animos oculoſque verterat, menſa eius in-
ſtar regiæ ſtrata, omnibuſque expoſita, veritus (his Audaci artibus longè impar) ne ſolita
ſubditorum erga ſe reuerentia ac ſuprema exiſtimatio, ad generum, ſe ſpreto, transferre-
tur. Sed Audax ſocerum his torqueri nugis animaduertens, ita ſe domi ac foris, clam pa-
lamque geſſit, vt Flandris iuſtum exemplar veræ obedientiæ, honoris, reuerentiæ, ac amo-
ris erga legitimum præberet principem, nullis ſe poſthac vel minimis, iniuſſu ſoceri, miſ-
cens negotiis, quæ moderatio antiquum animi reddidit Lodouico vigorem. Franci ac
Angli Brugis de pace nõ cõuenientes Cal. Maij anni 1375. inducias pangunt duraturas ad
1375. vſq; Cal. Apriles anni 1377. interea (vt credi volebãt) de pace circũſpectius acturi: reuera
autem quo interea populis reſumpto animo, reparatiſque nonnihil opibus, ipſis arma
multo infeſtiùs reſumpturis, ſufficere poſſet, quod verum fuiſſe euentus docuit. Fine
enim induciarum inſtante, quum de pace frigida ſubinde illata eſſet mentio, populumq;
inani ſpe fruſtrati eſſent, bellum ab vtraque parte magno animo reſtauratur. Octauo Cal.
1377. Iulij, anno 1377. moritur Galliæ flagellum Eduardus tertius Anglorum Rex, quum an-
num circiter vnum, filio natu maximo Eduardo, Vualliæ ac Aquitaniæ Principi ſuper-
uixiſſet, relicto Regno nepoti Richardo, dicti Principis Eduardi filio, vndecim annos
nato, eius nominis ſecũdo. Carolus Francorum Rex, morte Eduardi intellecta, Ioannem
Viennenſen maris præfectum (Ammiralem Franci vocant) cum Ferdinando Sanchio
Præfecto maris, Hendrici Caſtellæ Regis (de quo mox plura) ad obſidendum Caletum
mittit, Audace cum tribus equitum ac octo peditum millibus ſubſequente, terraq; op-
pidum obſeſſuro. Sed continui imbres Caletorum paluſtres agros aqua regentes, Auda-
cem, ne inſtiturum iter teneret, impediuere: quare conuerſo ad Ardeã exercitu, eam ob-
ſidione cingit. Dicti maris præfecti Audacis diſceſſu cognito, quum ſine eo nil efficere
poſſent, claſſe Angliam ac minores eius Inſulas inuadunt, imbecilliora oppida diripiunt,
pagos, villas, agroſque rapinis, ac demũ incendiis peruaſtant, magnaque tandem præda di-
tati, ad naues nullo accepto detrimento redeunt, cùm longis induciis, ac recenti morte
duorum Principum, denique noui regis pueritia, apud Anglos (Lancaſtro tamen guber-
natore creato) omnia neglecta, ac ſine præſidiis fines portuſque reperiſſent. Interea Au-
dax Comingeum Ardeæ præfectum de auxilio deſperantem, vita boniſq; omnibus cõ-
ceſſa, ad deditionem compulerat, quique volebant in oppido manere, aut Caletum mi-
grare poterant, Fani D. Piati regulo Ardeæ præfecto, qui veteribus munitionibus no-
uas addens, oppidum inexpugnabile reddidit. Inde Audax caſtra ad oppidum ponit At-
duicum, quod ſtatim iiſdem quibus Ardea conditionibus (quemadmodum & Vauclin-
ga, cũ Planca) portas aperuit, Anglis cum omnibus impedimentis, Caletum migrantibus,
quorum oppidorum iudicium vniuerſus Oiæ Comitatus eſt ſecutus. Re igitur hac æſtate
1378. bene geſta, Pariſios ad Regem initio anni 1378. dimiſſo ferme omni exercitu contendit,
manſitq; in proximum vſque ver, quod tum Lancaſtræ ac Cantabrigæ Duces fratreſq;
iuſto inſtructi exercitu ex Anglia in Britones traieciſſent, futuri auxilio Carolo Nauarræ
Regi inconſtantiſsimo, qui mortua vxore Ioána, ſorore regis Franc. Caroli quinti, pacem
ante ſex annos initam, eo derelicto ruperat, Angliſq; ſe dennò coniunxerat, pollicitus ſe
traditurum munitiones quas in Normannia ac Eureſio præſidiis obtinebat, quod Audax
futurum

futurum iudicans, omnes dictarum prouinciarum munitiones, pulſis Nauarreis (excepto inexpugnabili oppido Cherburgo, quod Anglico tenebatur præſidio) in poteſtatem redigit, ſtatimque Rothomagum ad Regem ſe confert. Lancaſter cũ intellexiſſet Cherburgum firmo Anglorum cuſtodiri præſidio, cæteras verò munitiones Audacem occupaſſe, relicta Nortmannia, exercitum ad obſidionem oppidi D. Malę ducit. Iacet hoc oppidum in finibus citerioris Britanniæ, in conſpectu Nortmanniæ, vbi mare exiguum ſinum, ingentem verò, ſed non ſatis nauibus tutum aperit portum, in quem defluens eiuſdem nominis amnis in mare ſe exonerat Oceanum. Pauci abierant mẽſes, quòd oppidum Gueſclinus eiectis Anglis recepiſſet. Quare Rex Carolus, ne opportuniſſimo iterum loco pelleretur, Audacem, Biturigem, ac Gueſclinum eo feſtinare, communibuſque conſiliis ac viribus expugnationem impedire iubet, qui cùm vnis in caſtris cõueniſſent, luſtrato exercitu, millia hominum ſexdecim reperiebant, aduerſiſque fluuij in ripis inimicę acies conſidentes, quotidie æſtu recedente, paruis inter ſe prælijs quid aduerſarius poſſet, ac ſui auderent, experiebantur, ſummi tamen prælij fortunam Galli vitantes, quod Regis Caroli animo immotum ſediſſe ſcirent, vniuerſis viribus æquo loco cum Anglis nunquam decertare, ſed ducere bellum, Anglicæq; fortunæ impetum ſedendo eludere, curſum impedire, ac ardentes præteritarum victoriarum memoria pugnæ cupiditate animos, patientia emollire ac frangere, ſępe repetens, pręſtare ſe regni pauperis, quàm nullius regem vocari: quo conſilio factum eſt, vt oppida regioneſque, quas pater & auus acribus, ſed infœlicibus prælijs amiſerant, ipſe remiſſo belli genere, ſuorumque ſanguini parcens recuperaret, tum primum inſurgens, rigidaq; circunferens arma, quum feſſi fractique Angli exercitũ dimiſiſſent, imitatus cautos aleatores, qui ſtare ab aduerſario fortunam videntes, parum: à ſe, multum in diſcrimen adducunt. Hinc fiebat vt caſtra tantùm caſtris conferrentur, quæ Franci (ne inuiti pugnare cogerentur) foſſa valloq; idoneis locis muniebant, proficiſcente hoſte breui interuallo ſubſequebantur, caſtris locum capiente, idem faciebant; ea obſtinati animi diligentia hoc inſtitutum ſeruantes, vt quamdiu Carolus quintus Franciæ imperauit, nunquam eos Angli ad tentandam ſummi certaminis aleam perducere potuerint, quamuis id ſępius ſedulo omnibus rationibus tentarint, profecti per vniuerſam ferme Gallię longitudinem, cum triginta bellatorum millibus, primum Lancaſter, deinde Robertus Canolius, à Caleto Burdigalam vſque prædationibus ac incendiis omnia vaſtantes, quo vel hoc rerum ſuarum detrimento irritati Galli, ad pugnam elicerentur, ſed fruſtra, teſtante Rege, ſe nec fumo nec flamma, ſed aduerſa pugna dignitatem, vitam, ac regnum perdere poſſe. Quare Angli (qui minutis prælijs audaciſſimos pugnaciſſimoſq; amittebant) dolentes ſe tanto apparatu ac labore nil profeciſſe, quàm quod innoxios Galliæ agreſtes, rebus omnibus exutos, deſperatione milites effeciſſent, defeſſis langueſcentibuſq; ſuorum animis ac corporibus, tandem exauthorato exercitu domum redibant, tum Caroli Regis duces, in diuerſa agmina diuiſi, caſtella, oppidaq; aggrediebantur, ac priuſquam Angli iuſtis viribus opem ferre poſſent, vi, promiſſis, aut dolo, in poteſtatem redigebant. Hac qua dictum eſt ratione Audax cæteriq; ordinum ductores ad fanum D. Malæ cum Lancaſtro bellum gerebãt, qui cum ſe actis ad oppidum cuniculis, eodemq; aliquoties non ſine iactura promptiſſimorũ oppugnato, nil proficere, brumamq; inſtare videret, relicto oppido, exercitum in Angliã reducit. Biturix cũ Gueſclino Anglici belli reliquias apud Britones perſequitur. Audax Rothomagũ ad Regẽ, atque inde ambo mẽſe Nouẽbri Pariſios proficiſcuntur, vbi manſit, donec exortũ inter Flandros ciuile bellum, Lodouico Malano eorum Comite nobiles, Gandenſibus plebem defendentibus, in Flandriam eum traheret: quod ab exordio ad finem vſque perſequar, vt vel hinc Lectores diſcant, quàm debili inſtabiliq; fundamento orbis huius quies innixa conſidat. Florebant inter omnes ſuę magnitudinis Europę Prouincias hoc tempore ſupra modum Flandri, ac diuturnæ cõtinuęque pacis beneficio, portuum, fluminumque commoditate, oppida, vrbeſque omnis generis mercibus abundabant, quæ è varijs Europæ plagis Brugas ac Gandauum maximè aduehebantur, rurſumque euehebantur, minora verò oppida pagique ſupra naturalem agrorum fertilitatem, continua exterorum commeatione diteſcẽtes, tanta rerum omnium abundantia preſſi diffluere conſpiciebantur, vt ſæpius agrorum fructus, iuſti pretij emptore deficiente, viliſſimè venirent, cultoribus proinde omni

intemperantiæ genere ea abſumentibus. Comes Lodouicus ſummo adnitebatur ſtudio,
in hac ſe ſuoſque felicitate cõſeruare. Sed fatalis rerum omnium viciſſitudo, quæ nil ſem-
per florere permittit, cuiuſq; imperio omnia quæ ſub Lunari orbe ſunt conſtituta, ſubia-
cere videmus, aut quiſpiam ſimplicis æterniique corporis intellectus, à Deo ad corrigenda
vitia humana cum poteſtate miſſus, modum ac rationem, turbandi huius feliciſſimi ſta-
tus inuenit, Flandroſque obſtinato ſeptennali crudeliſſimo excæcatos bello, tantis parua
de cauſa inuoluit miſeriis, vt cum paucis comparari poſſint, cauſa hæc fuit. Lodouicus
Malanus Flandriæ Comes, cùm beato Flandriæ ſtatu, mortua vxore in ipſo ætatis vigore,
animum curis liberum, ad voluptates conuertiſſet, eas maximè in vrbibus venabatur,
aptoſque ad hoc ſibi miniſtros vbique aſciuerat. Inter hos Gandaui facilè primum occu-
patat locum Ioannes quidam Hion, ciuis Gandenſis, plæbea familia ortus, amicis, diui-
tiiſque præpollens, validi corporis, ingenij actis, ac magni animi vir, qui iamdudum palam
ac ſecretò, bonis maliſque artibus Lodouico operam ſuam probarat, ac proinde ab eo or-
natus Præfectura Nautarum (quam vernacula Gandenſi lingua Deken appellant) quæ eo
tempore dignitas, Gandenſi in vrbe apud populum, ſiue honorem ſiue quæſtum ſpectes,
parem non habebat. Huic Hioni veteres intercedebant inimicitiæ, cum alia plebea præ-
potenti quoque ac diuiti familia, cuius rum Princeps habebatur quidam Gisbertus Mat-
thias, cui ſex viriliſ ætatis erant fratres, qui in ſumma poſt Hionem apud nautarum ordi-
nem, propter diuitias erant exiſtimatione. Gisbertus Hionem gratia ac authoritate apud
Comitem valere videns, timenſque ne capta oportunitate, virus antiquarum inimicitia-
rum, acerbitatemque inueterati odij, in ſe ſuoſque aliquando euomeret, animo verſat
qua ratione deturbata Principis gratia Hione, eius locum occuparet. Conſilio igitur cùm
1379. fratribus inito, inſtantibus Maij Cal anno 1379. cùm vis diſplicuiſſet, tandem hûc confu-
giunt. Sciebat Gisbertus Comitem pro ætatis conditione prodigum, regiam agentem vi-
tã pecunia ſemper indigere, ac proinde eos ſummopete amplecti, qui nouas rationes cõ-
parandi auri, ſolerti ingenio excogitare ſciebant. Indixerat hoc tempore ludicrum haſta-
torum equitum Gandaui decurſum, expectabat nobiles vicinarum prouinciarum vtriuſq;
ſexus multos, cumque in hanc rem à Gandenſibus millia aliquot florenorum petiiſſet, re-
ſponſum medio in foro à Goſſino quodam Mulardo fuerat, Gandenſes nil amplius in
exercitium ſuarum voluptatum cõferre ſtatuiſſe, quare ita commotus Brugas proficiſci-
tur, impetrataque ab iis pecuniæ mediocri ſumma, maioreq; promiſſa, diſſuadentibus a-
micis, permittere inconſultis Gandenſibus ſtatuit, vt foſſam nauigabilem (quod iam ali-
quot annis ſummo à ſe ſtudio petierant, ſed intercedentibus Gandenſibus ſemper nega-
tum fuerat) ex vrbe ſua in flumen Liſam, ad vſque oppidum Denſam, perducerent. Inter-
ea expenſis Brugenſium nummis Gandauum reuertitur, ac cum familiaribus qua ratione
rem expediat pecuniariam agitat. Gisbertus in omnem vigilans occaſionem, cum vno qui
Comiti à cubiculis erat, familiaritatem contrahit, eoque ad cœnam vocato, cùm inter
confabulandum de cogenda pecunia loquerentur, Si velit (inquit) Hion Comitis fiſcus, è
nautarum tribu, quotannis cenſu viginti millium florenorum, nullo ciuium cum de-
trimento, augebitur, cùm eum externi nautæ ac mercatores ſint ſoluturi, tantum eſſe o-
pus conſenſu totius ordinis, qua in re præfectum Hionem plurimum poſſe. Cubicularius
Comiti verba Gisberti refert, qui ſtatim appellatus, ac de re tota interrogatus, adeò facilẽ
expeditamque noui tributi viam verbis facit, vt Comes donec id obtinuiſſet, nil non ten-
tandum iudicaret, accerſitoq; Hione, ac præſente Gisberto re declarata, mandat conuo-
cato nautarum ordine, communem eblandiatur, aut extorqueat ſua authoritate conſen-
ſum. Hion nil minus quàm Gisberti technas ſuſpicatus, mirabatur repentinum hac de
re Comitis conſilium, quis author, vnde noua Gisberti cum eo familiaritas. Sed ne anti-
quum gratiæ locum perderet, pollicitus extremam diligentiam, diſcedunt. Gisbertus do-
mi fratribus conuocatis, quæ cum Comite acta erant ediſſerit, omneſque obteſtatur ad
opprimendum Hionem omnes animi neruos enixè intendant, id autem futurum, ſi per-
ſuaſis amicis clientibuſque effecerint, ne Comes opera Hionis, apud nautarum ordinem
voti compos fiat, quod illi omnes alacriter promittunt. Conuocatis enim omnibus nau-
tis, cùm Comitis petitionem Hion expoſuiſſet, multiſque rationibus ordinem ad conſen-
tiendum inuitaſſet, rogatis ſententiis, maior pars à Gisberto eiuſque fratribus clam per-
ſuaſa,

ſuaſa, petitionem reiicit. Hion Comiti renuntiata, petit cœpto abſiſtat, veteremq́ue or-
dini libertatem nil nouando relinquat, alias cogendæ pecuniæ rationes ſe explicaturum,
hanc enim ob tributi perpetuitatem omnium ſermonibus lacerari. Verùm Comes auri
auidus, deceptuſq́ue Gisberti verbis, qui per ſolum ſtare Hionem, ſecretò Tribulibus con-
ſentientem aſſeuerabat, propoſito inſiſtit, priuatumq́ue Hionem Præfectura nautarum,
Gisbertum omnibus eo tendentem artibus ornat, qui ſtatim auxilio eorum qui à ſe ſta-
bant, Comitem voti compotem effecit: quæ res non parùm ſiniſtram opinionem, quam
de Hione Comes iamdudum conceperat, confirmauit, acquiſitumq; nouũ gratiæ locum
Gisberto ſtabilem fecit, niſi cauſa calamitoſi fuiſſet belli, quo ſeptem continuis Flandria
annis miſerè deflagrauit, quodq́ue Comitem Lodouicum oppidis boniſq; pro maiori
parte exutum, vicinorum emendicare coëgit auxilia, honoreq; fermè, ac exiſtimatione
ſpoliatum, infelicem ei vitæ exitũ accerſiuit. Hion iamprimum Gisberti dolos inſidiaſq;
perdoctus, ira ac vindictæ cupiditate ardens, ſtatuit Comitis leuitatem, & Gisberti impro-
bitatem quoquo modo vlciſci, interea publico abſtinens, ac qua ratione rem aggredere-
tur, cum paucis ſed fideliſſimis amicis conſultans. Stephanus Gisberti fratrum vnus, non
dubitans quin Hion, immenſam irarum molem pectore premens, ſuo tempore eſſet eru-
ctaturus, quod venenum poſtea, non ſine mediocri cura ac labore reſtingui poſſet, per ig-
notum ſicarium diſſimulanter trucidandum iudicabat: ſed reliqui fratres ſanguinis non
auidi, nec Hionem admodum timendum arbitrati, Stephanum à propoſito deterruêre.
Interea Hion diu multumq; meditatus, quid in ſui vltionem potiſſimum moliretur, ſta-
tuit tandem excitato ciuili bello, Comitem cum Gandenſibus committere, iudicans ſi
huic nobilitas ſe cõiunxiſſet, illis populum Flandricum, natura rerum nouarum auidum,
non defuturum, certus Francorum Regem Comiti auxilia non miſſurum, quod Brito-
num Ducem Anglica arma iuuantem, ad ſe recepiſſet, ac quibus potuerat modis iuuiſſet.
Verùm etiamſi Audace Comitis genero exorante, Rex auxilia miſiſſet, ſeſe cõtra Anglos
vocaturum, atq; in vrbem Gandenſem admiſſurum, Comiti propter negatã filiam valde
infenſos. Gandẽſes verò hac ratione ac dolo, ad arma cõcitat. Brugenſes, vt ſupra diximus,
impetrata à Comite poteſtate ducendæ foſſæ, conductis ſexcentis operis, hiſq; paucis ar-
matis ciuibus, præſidij cauſa in ſpeciem adhibitis, Denſam profecti fodere incipiunt, e-
uulgata fama ſe non foſſam nauigabilem cupere, ſed aquæ fluuialis commoditate, vrbem
Brugenſem iuuare velle. At Gandenſes amicorum Hionis inſtinctu, auerſionem fluminis
ab vrbe Gandenſi, in Brugenſem interpretati, vix contineri poterant, quin ſtatim armati,
pellendis Brugenſium foſſoribus, vrbe excurrerent. Sed rebus adhuc omnibus imparatis,
ſeditionem Hion augeri, armis vero nondum vti cupiebat. Ægrè ferebant enim imprimis
nautæ (inſtigantibus Hionis clientibus) hanc ſibi à Comite iniuriam fieri, quòd non ita
pridem in eius poſtulationem conſenſiſſent, iratiq́ue Gisberto, Hionem veterem præfe-
ctum, animis oculiſque requirebant, congregatiq́ue cum multis ceterorum tribuum po-
pularibus ad eius domum conſilij auxiliiq; cauſa concurrebant. Suadet qui libertatem
ſartam tectam velint, veterum more albos galeros, quò à cæteris dignoſcerentur, ſume-
rent. Obſoletæ rei noua repetitio placuit plebi, eumq́ue ſtatim Præfectum alborum ga-
lerorum ſalutant, diſcurrenteſq́ue eodem momento per vniuerſam vrbem, cogunt ſarto-
res omni alio opere relicto, albos galeros ſuere, quibus ornati Denſam proficiſcuntur, pul-
ſiſq; Brugenſium foſſoribus, cœptum opus diſiiciunt. Hoc initio animis ad bellum irrita-
tis, Hion iniuriæ odioq́ue vires adhibiturus, perſuaſo Senatu ad Comitem, Malæ prope
Brugas agentem, legatos mitti curat, petitum veterum priuilegiorum ſtabilitatem, recen-
tis tributi nautici abolitionem, ac vt ipſis tradat ciuem Gandenſem, quem Eceloni capti-
uum detinebat, quo ſecundum patrias leges de eo ſtatuerent. Princeps huius legationis
opera Hionis, erat Gisbertus, eo conſilio, vt ſi liberiùs pro populi libertate egiſſet, Comi-
tis gratiam amitteret: ſin neglexiſſet, à populo vrbe pelleretur, aut occideretur. Sed Giſ-
bertus intellecto dolo, Gandenſium cauſam apud Comitem agens, omnia quæ petebant,
impetrauit, ſi depoſitis albis galeris, ad opera quiſque ſua rediſſet: ſed Hione in contra-
rium nitente, quòd hos vltionis ſuæ paratiſſimos fore prouidebat miniſtros, nil eſt effe-
ctum. Quare Comes initia rebellionis oppreſſurus, Prætorem rerum capitalium (Balli-
ſum vocant) Rogerium Vternum virum nobilem, cum ducentis equitibus Gandauum

mittit,cui ſe Gisbertus cum ſuis iungere debebat,captumq́; Hionem, Goſſinum Mulardum,Arnulſum Clericum,Simonem Colpardum,præfectoſq́; omnes rebellionis in arce capite truncare,alboſq́; galeros diſſipare.Sed ab Hione (qui tale quid fieri poſſe præuiderat) admoniti, cum armis in omnem occaſionem parati erant. Venit interea Vternus cum equitibus Gădauum,prælatoq́; Comitis militari ſigno , Veneris forum occupat.Iungit ſe ei Gisbertus ſtipatus nautarum ac lanionum parte. Ad Hionis verò domum ſtatim cõueniunt ſexcẽti armati albis induti galeris,quibus cum ſe numeroſiſſimus textorum iunxiſſet tribus , ad Veneris forum properant. Gisbertus venientium multitudine territus, cum fratribus, omnibuſq́; ſanguine ſibi iunctis vrbe profugit. Vternus commiſſa pugna ſolus occiditur, diſcerpitur Comitis vexillum,eiuſq́; equites vrbe pelluntur, quiq́; eis in auxilium venerant, domum dilabuntur. Gisbertus ad vindictam quęſitus,cùm domi non eſſet repertus,nec quiſquam ſuæ factionis, in fortunas ira effuſa,diripiendæ enim Albatis datæ.Senatus proſpiciẽs Comitem dignitatis conſeruandæ cauſa, facinoris vltionem non neglecturum,conuocato populi cõſilio, ex omnium voluntate, duodecim legatos,venię impetrandæ cauſa ad eum mittit, quod palam Hion in concilio approbans , clam tamen hæc contra molitur. Ædificarat Comes haud procul vrbe domum , cui nomen dederat Vuandelgem,non minus(vt tempora tum poſtulabant) munitam,quàm ſumptuoſam, ſecreti ſeceſſus cauſa. Ad has Hion profectis legatis , ad conſtitutum diem Albata capita conuenire iubet. Adſunt armatorum decem millia. Gaudet tantas ſibi vires ad res perturbandas ex vrbe acceſſiſſe. Quare vt eorum ſibi animos deuinciat, ac omnem cœptæ pacis occaſionem perturbet,domum vt diripiant ſuadet,quòd cùm non minus lætè quàm ſtrenuè feciſſent,diſcedens ſecretò ignem à paucis iniici curat,diuulgata fama, incendiũ fuiſſe fortuitum. Legati Gandenſes,cùm Malę ad Comitem veniſſent,ac ſupplices venia rogata impetrataque domum reuerſuri eſſent , nuntiata domus ſuæ ſpoliatione ac conflagratione,legatos reuocat,cumq́; ſceleris ignaros,Hionis cum Albatis facinus eſſe didiciſſet,dolore ac ira commotus, grauiſſimis oneratos minis , domum remittit , ſtatimq́; per vniuerſam Flandriam militem conſcribi iubet. Hæc cauſa fuit luctuoſiſſimi ciuilis belli, quod per ſeptem annos geſtum , ducenta Flandrorum millia & amplius ferro conſumpſit. Hion audiens Comitem cõſcribere militem, firmandas Gandenſium partes , antequam eius vires in vnum conueniſſent,ratus, conuocata populi concione docet , quid ab irato Principe,ſuorumque libertati infeſto ſit expectandum,niſi viriliter reſiſtendo , proprios eum affectus moderari , ac ſubditorum libertatem conſeruare armis cogant. Bello igitur communi conſenſu decreto, ſummæ eum rei præficiunt , ipſe inferiores præfectos creat,eductiſque duodecim virorum millibus,Brugas (fruſtra Senatu,ac nobilitate obſiſtente) auxilio plebis nouarum rerum cupidæ admittitur,ſtatimque belli ſocietate inita, miſſis Gandauum ducentis obſidibus , ac pro arbitrio vrbis ſtatu compoſito , die tertio Dammum recipitur, vbi rebus omnibus ex voluntate etiam conſtitutis , duobuſq́; diebus cum opulentioribus conuiuia agitans , cùm tertio die ſummo mane ægrotare cœpiſſet, circa noctem moritur,non ſine ſuſpicione veneni,quod in conuiuio à nobili femina propinatum dicebatur. Hione mortuo, cęteri præfecti Gandauũ repetunt,eumq́; in Fano D. Nicolai ſepelientes, magnificis exequiis iuſta ſoluunt. Deinde nemini ſumma rerũ commiſſa, in eius locum quatuor pari poteſtate tribunos ſubſtituũt militares: Eraſmum Hatſellium, Ioannem Brunenſ. Ioannem Bollium,ac Petrum Syluium veterem Hionis clientem,omniumque eius ſecretiſſimorum conſiliorum participem , virum ingenij acerrimi ac manu prompti,ſed turbulenti, ac crudelis animi , quod vniuerſo huius belli tempore, probè demonſtrauit. Cùm hi quatuor armatum populum eduxiſſent, fauore auxilioque plebis Cortraco,ac Iperis recipiuntur. Iperenſes enim cùm Magiſtratus reſiſteret, ſumptis armis Antongij regulum cum equitũ turma Magiſtratui in auxilium miſſum , interfectis quinque equitibus cum Magiſtratu oppido pellunt. Poſthæc vniuerſa Flandria (ea quæ Gallicè loquitur excepta) in duas partes ſeceſſit. Populus Gandenſium , nobilitas, quique munera publica gerebant,opulentique homines, Comitis partes ſequebãtur, qui Brugas, Iperas ac Cortracum ad hoſtem defeciſſe videns, Andenardam octingentorum militum cuſtodia firmat,hiſque præficit Ghiſtellium, Villerium, Cornaum, Anghianum, Antongium, Bonelum, Stamburgum, Marquellium, Montignium, ac Hamedam , quos ſtatim

Ganden-

Gandenſes,vim fruſtra experti,arcta cingunt obſidione (aucta enim eorum erant caſtra
auxiliis quatuor Præfecturarum,Vuazenſium,Gersbergenſium, Brugēſium,Iperenſium,
Cortracenſium,Poperingorum,Franconatum, Meſſinenſium,ac multarum aliarum re-
gionum) adductis ad oppidum ſexaginta hominum millibus, qui terra fluuioque omnia
complexi(interfluit enim Audenardam Scaldis) introitum exitumque omnibus ademe-
rant. Interea Comes Teneramundam venit,comitatus Vrlano, Raſſingemio, Sueuege-
mio,Brederodio,Lauara,Dala,Villano,Vuindeſcoto,Philippo ac Hugone Rouio, nobi-
libus Burgundis,ab Audace cum turma equitum centum viginti miſſis: qua de re certio-
res qui Audenardam obſidebant,Eraſmum Harſellium cum octo militum millibus,mul-
tiſque lembis nocte Teneramundam mittunt, vt ante lucis ortum inexpectatus præſi-
dium opprimat,ſed profectione à ruſticis Comiti nuntiata,ad reſiſtendum Teneramun-
danos reperit paratos,nil tamen ea de cauſa animo perturbatus breui oratione militibus
ad virtutem accenſis,quod dolo nequiuimus,vi tentemus,inquit,fortuna ſortibus aderit,
præda erit,præter oppidum opulentum,Comes ipſe cum primæ nobilitatis viris, quos ca-
ptos circa veſperam ouantes in caſtra adducemus,ſimulq; ſigno inuaſionis dato, à flumine
ac terra ſummis viribus oppidum ab ortu Solis ad vſque meridiem oppugnat. Sed cum
omnia conatus nil ſuccederet,militem ab oppugnatione reuocatum, Andenardam redu-
cit,multis vtrinque occiſis,inter quos à parte Comitis cecidit Hugo Rouius Burgundus.
Qui Audenardæ obſidebantur,commeatus inopia laborabant. Gandenſes id ſcientes,ſta-
tuerant obſidionem non dimittere,niſi oppido cum præſidio in poteſtatem redacto, quo
muris portiſque deiectis, nauigatio Scaldis libera Gandenſi populo pateret. Nobiles ve-
rò omnia potiùs ferre quàm populi ſeruitutem ſubire,ac proinde oppidum ſeruare,aut ſi-
mul omnes emori ſtatuerant. Angebatur non parùm hac de cauſa Comes. Tradere enim
tot primæ nobilitatis viros ad arbitrium inſanientis populi, aut longa fame confectos,
tandem exuccos,oſſeoſq; miſero ac indigno mortis genere ante oculos ferè ſuos animam
exhalantes conſpicere, non ſine ſumma exiſtimationis ſuæ labe fieri poſſe intelligebat,
deerantque ei iuſtæ leuandæ obſidionis vires. Quare matri Margaretæ, Attrebatenſium,
Burgundionumque Comiti, de pace ſumma diligentia ſatagenti, ſeriò aures præbebat.
Sed Gandenſes nullas conditiones admittebant,niſi Audenarda ad arbitrium cum præſi-
dio ſibi foret tradita;donec Audax Atrebatum,indeque Tornacum veniens, miſſo Gan-
denſium in caſtris Abbate D. Martini,colloquij locum petiiſſet,qui eius authoritate mo-
ti,pontem Ronnæ medio fermè inter Audenardam ac Tornacum itinere nominant,vbi
poſt decimum quartum diem,hiſce conditionibus pacem faciunt: Quicquid contra Co- „
mitis dignitatem,authoritatemque,contra eius ſubditos,ac cuiuſcunque generis, condi- „
tioniſque miniſtros,Gandenſes commiſerint,Comes vrbi populoq; Flandrico condonat. „
Captiui ab vtraque parte dimittuntor. Comitis domum Vuandelgemum intra annum „
Gandenſes reſtauranto. Antiqua vrbis priuilegia ſarta tecta manento. Comes Gandaui „
habitato. Muri ac portæ Audenardenſes Audaci dono datæ manento. Pace ſecundo „
Nonas Decembres promulgata, liberatur obſidione Audenarda, redduntur obſides,
dimittuntur captiui, ac quiſque lætus domum reuertitur. Comes, Audaxque In-
ſulas petunt,interpoſitoque iureiurando pacis tabulis ſigilla ſua appendunt. Hinc Comes
Brugas, poſtremo cum ſæpè rogatus,diutius differre non poſſet,Gandauum proficiſcitur,
nulla adhuc placati animi ſigna vultu præ ſe ferens. Quare prudentiores pacem non fore
diuturnā ominantes,initam ab eo(quod verum erat) nobilium liberandorum cauſa dice-
bāt. Audax cū Pariſios menſe Ianuario anni 1380.rediiſſet,nouo ſtatim bello inuoluitur. 1380.
Thomas enim Comes Buchingamiæ Eduardi tertij Anglorum Regis filius natu mini-
mus Caletum tribus equitum ac decem peditum millibus inſtructus appulerat, Brito-
num Duci auxilium laturus, qui Anglis fœdere coniunctus,à Francis penè Ducatu erat
exutus. Colligebant Franci vires Troiæ quæ eſt in Campanga, quum Thomas inſtructo
exercitu Caleto proficiſcens, Picardiam inuaderet. Audax militum numero, virtuteque
ei fermè par,fortunam tentaſſet,niſi regium obſtitiſſet decretum. Quare veteri innixus
conſilio, caſtra caſtris conferebat, proficiſcentes ſequebatur, carpendo cùm latera, tum
poſtremum agmen detrimentum inferebat, aut iter morabatur, minutiſque in prœliis
ferè ſemper Angli ſuccumbebant. Proinde cum ad vniuerſi certaminis aleam Francos

pertrahere non poſſent, multarum rerum inopia laborantes, citato agmine per Burgundiam ac Gaſtinios in Bauſenſes tandem perueniunt, exercitumq́; aliquandiu reficiunt. Occuparat enim Audax oppidum Cœnomanorum, quod hodie Mans appellant, quo Anglos tranſitu fluuij, qui Carnutes præterlabitur, prohiberet: creuerátq́; eius exercitus ad ſex equitum millia, exceptis peditibus, adeo vt coniurata nobilitas dicere auderet, ſe etiam inuito rege, cum hoſte conflicturos, feciſſentq́; (conniuente Audace) niſi ſubitus regis Caroli morbus, eorum qui ordines ducebant, ardorem ſedaſſet, Audaxq́ue cum fratribus (relictis ad exercitum legatis) Pariſios eſſet profectus, vbi poſt paucos dies Rex Carolus huius nominis quintus decimoquarto Cal. Octob. cum morte vitam commutauit, quâ de cauſa dilabente Francorum exercitu, Angli à nemine prohibiti magno tamen cum labore, flumen quod oppidum Nannetum præterfluit tranſmittunt, ad eiuſque obſidionem ſeſe parant. Caroli quinti filius natu maior, annos duodecim natus Rex Francorum ſalutatur, ac coronatur, dictus Carolus ſextus, commiſſis à Franciæ Ordinibus regni gubernaculis eius patruis. Lodouicus enim Anguium Dux, qui mortui Regis theſaurum emptis amicis ſecreto inuaſerat, Franciæ gubernator eſt nominatus. Ioanni Biturigum Duci commiſſa eſt Lugdunenſis prouincia, Languedocum cum Gaſconia: Audaci Nortmannia, cum Picardia: Duci Borbonio adoleſcentis regis Auunculo vicinæ Borbonijs ditiones. Mortuo paulo ante Regem Bertrando Gueſclino, in eius locum, Magiſter equitum legitur Oliuerus Cliſſonius. Franciæ ſtatu hunc in modum ordinato, erat Audax Pariſijs, ſollicita cura prouincias ſibi demandatas regens: ac quod poſt mortem Caroli quinti, Anglorumq́ue poſtrema in Britones expeditione, Francorum res aliquandiu pacatæ fuerint, vertam ad Flandros calamum, vbi inita pax vix menſem hac de cauſa ſtetit. Comite Lodouico Gandaui habitâte, plebs nulla bella incommoda adhuc experta, ſed prędandi dulcedine infecta, ponere arma, ac ad diurna opera redire, incitantibus ad bellum ſecreto præfectis, neſciebat, qui cum militare imperium quæſtuoſum ac honorificum eſſent experti, priuatam vitam faſtidiebant, Comitiſq́; acerbitatem, quum pacatum nil præſeferret, aliquando cõtra ſe erupturam timebant: quo ille animaduerſo, omnibus rationibus adnitebatur albos vt galeros ponerent: quumque id impetrare non potuiſſet, ira plenus Inſulas Gandauo erat profectus, vbi paulò poſt nuntiatur, propinquos Oliuerij Vterni, à Gandenſibus opera Hionis occiſi, quod ſecundum leges in homicidas non animaduerterent, his bellum indixiſſe, coniuraſſeq́; cum eis viros nobiles (quod omnium exiſtimationi intereſſe cenſerent) è Brabantia, Haononia, ac Flandria multos, ac mediocri collecta militum manu, deprehenſas in flumine Scaldi quadraginta Gandenſium naues frumento onuſtas, in prædam vertiſſe, ſocios nauales auribus, naribus, pollicibuſq́; deſectis excæcaſſe, ac in vindictam Vterni, à nautarum maximè Tribu iugulati, Gandauum remiſiſſe. Gandenſium Pręfecti, quòd Comes nec vim prohiberet, nec nobiles pacis violatores puniret, eum facinoris authorem eſſe clamitabant: dubitabat Senatus, ac ne temere ad arma redirent ſuadebat: cuius authoritate Ioannes Brunius contempta, aſſumptis intempeſta nocte clam quinque virorum millibus, Audenardam, nullo reperto præſidio occupat, duaſq́; Gandauum reſpicientes portas, ac quod interiacet muri deiicit. Comes niſi recuperata Audenarda, de bello cogitandum non cenſebat, ſanctè affirmans, ſe inſcio nobiles pacem rupiſſe, ac proinde violatores in exilium ſe acturum, ſi in Ioannem Brunium eodem modo animaduertiſſent: quæ cum bona fide dici arbitrarentur, pacem renouant, Audenardamq́; Comiti reſtituunt, qui demolita reſtaurari iubens, oppidum multo quàm vnquam fuerat munitum magis reddidit. Ioannes Brunius Gandauo exulare iuſſus, Athum Hannoniæ migrat, quem Comes aſtu nactus, Inſulis interfici iuſſit, capite ſtipiti, trunco rotæ impoſito: quod Populum Gandenſem, præcipue verò Præfectos adeò commouit, vt tertiò pace rupta bellum decernerent, non quidem apertè contra Comitem, ſed nobilitatem, quos violata fide, vbi poterant, in ciues Gandenſes ſæuire affirmabant. Creato igitur Tribuno in locum Brunij, Ioanne Lonajo, magno agmine egreſſi, animi dolorem, diripiendis incendendiſq́; nobilium Caſtellis, quæ in ditione ſtabant Gandenſi, ſaturarunt. Contrà nobilitas ſecreto Comitis conſenſu, Duce Lodouico Haſlano, filiorum Comitis ex illegitimo thoro ſuſceptorum natu maximo, Audenardam, Teneramundam, Aloſtum, ac Gaueram occupat, noctes dieſq́ue adeo infeſtè agros

Ganden-

Gandenſium his è locis populantes, vt diſiectis molis quæ vento aquáue circumaguntur, inopia ciues laborare inciperent, nulluſque ad res neceſſarias comparandas, vrbe ſine valido præſidio egredi auderet: quibus rebus Comes inductus (quum veteres iniurias concoquere animus non poſſet) pace rupta militem cogit; exulibus profugiſq́; omnibus qui pro ſe arma capere vellent, libertate propoſita. Ex his quum octingenti ditionem Iperenſem infeſtis populationibus vexarent, congregatis in vnum vicinis, latrones circa Poperingam præda onuſtos nacti, interfecta maiori parte, cæteros in fugam agunt, recuperataq́; præda, captiuos Iperis capite plectunt. Interea Comes opera auxilioque nobilium, ac eorum ciuium qui ob ſtatas opes, inquietam turbulentamque Populi dominationem oderant, quantumuis opifices, ſellularijque contrà niterentur, Brugis intromittitur, capitiſque ſeditionis authoribus, atque his omnibus qui ab initio contra ſuam dignitatem Gandenſium partes enixe fouerant, capitali omnes ſupplicio afficit. Gandenſes ob has res animis non fracti, coacta ciuium ſociorumque mediocri manu, menſe Maio, Duce Eraſmo Likerkio Teneramundam properant. Sed præſidiarij cum ciuibus eis obuiam profecti, acri edita pugna, ac quinquaginta interfectis, Aloſtum iter vertere cogunt, à quibus cùm admiſſi eſſent, magno confœderatorum congregato numero, maioribuſq́; Gandauo acceptis auxilijs, Teneramundam arcta obſidione cingunt, qua in re dum toti ſunt, clam à Brugenſium Textorum ordine vocati, mille quingentos Textores Gandenſes mittunt, qui nemine reſiſtente admiſſi, Veneris forum occupant, ac quibus pro tempore poterant rebus, maiora expectantes auxilia raptim ſe muniunt. Sed Brugenſium nobilitas, ac qui cum his prò Comite ſtabant, reliquis Tribubus ad arma excitis, docet Gandenſes ea de cauſa veniſſe, vt ex eorum ſanguine ac bonis, pœnas reperant, quod reiecto fœdere tempore Hionis inito ad Comitem defeciſſent, quibus hortationibus, Brugenſium animi ex metu in iram accenſi, iis ducibus acerrimum pro ſemicapta vrbe prælium cum Gandenſibus ineunt, qui quanquam à proditoribus Textoribus ſumma ope iuuarentur, reſiſtere tamen diu non potuerũt, ſed amiſſis octingentis, captiſque quadringentis viris, cæteri vrbe ſunt pulſi, reiq́; bene actæ nuntius ſtatim Inſulas ad Comitem mittitur. Qui Teneramũdam obſidebãt, hac clade nil territi, multo quam vnquam antea maiore vi oppidum premunt, igneque ædium tectis iniecto, præſidiarij cõcepto terrore fuga ſibi nocte conſulunt, ciues bona ac vitam pacti portas aperiẽtes Gandauum obſides mittunt. Dum hæc in Orientali Flandria ad Teneramundam geruntur, in occidentali parte nobiles, ac qui cum eis Comitis partes iuuabant, mediocri manu Poperingam obſidebãt. Sed Iperenſium Gandenſiumque aduentantibus copijs, diſcedere ſunt coacti. Huiuſmodi furiis dum Flandri inter ſe debacchantur, Brugenſes hinc inde miſſis legatis, conditionibus ſupra enumeratis tertiæ pacis authores fiunt, ſed quæ paucis hebdomadibus durauit, quod Gandenſes ſibi perſuaderent, Brugis, ac apud Franconates opprimi, qui bello ſuas partes fouiſſent, ac inter hos præcipue Textores, quorum præfectos capite plecti, cæteriſque arma eripi querebantur. Facta igitur manu Denſam, Tiletum, Ruſelaram, Cortracum, ac Iperas, occupant, firmiſq́; præſidiis munita, Dixmudam non admiſſi obſident, omniumque confœderatorum auxilia huc cõuocant, prœlio bellum, ſi Comes in aciem deſcendiſſet, finituri, quòd eum Brugenſium, Franconatiumque copiis inſtructum Thororum veniſſe ſcirent, expectareq́; auxilia Neuporto, Vuinxberga, Veurna, Caſtero, ac finitimis è locis, producereque in aciem poſſe equitum tria, peditum viginta millia, præſeferebatque Iperas expugnare velle. Ioannes Bollius ac Arnoldus Clericus, cum quinq́; Gandenſium millibus, eo in præſidium miſſi, aſſumptis tribus Iperenſium millibus, Petro Syluio qui nõ minori cum manu, Gandauo in auxilium ſociorum feſtinabat, obuiam proficiſcuntur, quò iũctis viribus in aciem deſcenderent. Caſtra Comitis Thoroti adhuc erant. Syluius Cortraco Ruſelaram venerat, cum (Comitis caſtra vitaturus) obliquo itinere Clericus obuiam proficiſci volebat. Sed ſecuti Gandenſes conſilium Bollij, recto itinere Rosbecã contendunt, quo maturius Syluio coniuncti, tutiùs cũ Comite confligerẽt. Verum is per exploratores de eorum itinere edoctus, prope Rosbecam oportuna in valle arboribus vepribuſque conſita, decem millia electorum peditum Duce Aſone, filio notho, ac Gualtero Anghiano in inſidiis collocat, in quibus Bollius ac Clericus cum octo peditum millibus præcipitati, vix tentata defenſione, deſideratiſq́; tribus virorum millibus,

libus, ſalutem Iperas ac Cortracum fuga quærunt. Bollius quanquã inſidiarum ignarus, quod Roſbecani itineris, ac proinde cladis author fuiſſet, Cortraci ab inſaniẽtibus Gandenſibus, in partes eſt diſſectus. Poſt hanc victoriam Comes cum exercitu Dixmudam, quæ adhuc obſidebatur, contendit. Gandenſes relicta obſidione, inſtructa acie, obuiam proficiſcuntur, ac prope pagum Vuoneneum, tam obſtinatis concurrunt animis, vt diu victoria in incerto fuerit. Verùm annitente nobilitate, tandem Comes rem obtinuit, interfectis duobus Gandentium millibus, exceptis eorum confœderatis ac captiuis, quorum maior pars diuerſis in locis, capite pœnas luit. Dein iuſto hoſte nullibi reperto, exercitus in prædam effuſus, adeo auare hoſtilem animum, in eos qui Gandẽſibus fauebant, exercuit, vt præda Brugas vęnum aduecta, bos duodecim, pinguis porcus ſex, veruex tribus ſtuferis (moneta Belgica eſt, quæ quadragies ſumpta piſtoletum Italicum pendit) emeretur. Tum victorem exercitum Iperas Comes ducit, qui duplici clade animis conſternati portas aperiunt. Idem fit Cortraci, quibus ex oppidis quum mille circiter viros in carcerem coniecisset, maiori parte capite plexa, quadringẽtos Inſulis, Brugis, ac Duaci diſperſos, obſidum loco arctiſſima cuſtodia concludi iubet. Vniuerſa Flandria, excepto Gandauo, duobus ſecundis prælijs ſubacta, quum in Comitis exercitu triginta hominum millia conueniſſent, menſe Septembri Gandauum contendit. Sed Vrbem amplam, ac militari populo abundantem non ita claudere poterat, quin nonnullis tutò locis prædatum ac pabulatum exirent, nocte dięque caſtris eius minutis prælijs infeſti: quod cum Iodocus, ac Triſtamus Halevuinus, occupare pontem Euergenſem conati, impedire vellent, cum aliquot Brugenſibus ac Franconatibus ſunt occiſi. Vt verò Gandenſes Comiti oſtenderent, vrbem ſex legionibus obſidione claudi non poſſe, Eraſmum Harſellium vna cum legione, hoc eſt, ſex virorum millibus, ad rem gerendam emittunt. Is primo Aloſtum expugnat diripit, ac incendit, deinde Teneramundam tendens, Philippum Namurceum cum præſidio ciuibuſque ſibi obuium, diuturno cruentoq; tandem prælio ſuperatum occidit, oppidum expugnat, ac diripit, quemadmodum & Gersbergam, magnaque onuſtus præda, nullo accepto detrimento, Gandauum citato itinere reuertitur. Iam hyems appetebat, quare Comes, cùm ſe diu paluſtri in loco manere non poſſe ſciret, relicta ſuperbæ vrbis obſidione, exercitum in circumiacẽtia Gandauo oppida diſtribuit. Tempore brumali quarta pax, iiſdem quibus alię conditionibus facta, poſt quartum menſem violatur, adeò vt pacem reſumendarum tantum virium cauſa facere viderentur. Brugẽſes bello occaſionem dedêre, repetentes quæ ſuperioribus bellis rapta, Gandaui erant diuendita: quod quum iniquum, ac factu difficile videretur, primum æmulæ vrbes vindictæ auidæ inter ſe latrocinari, deinde maiori coacta manu, liberè prædas agere, donec à Comite Brugenſes concitari Gandẽſes exiſtimantes, menſe Ianuario anni 1381.

1381. occupant ditionem Vuazenſem, Denſam, Aloſtum, Gersbergam, præſidiiſq; firmant. Dehinc ad vrbem vocant exules, ac capitis reos, quorum cum magnus conueniſſet numerus, infamium militum dux reperiri non potuit, niſi Ioannes quidam Elſtius, Cortraco ob ſcelera profugus, qui ſui ſimilibus creatis ordinum ductoribus, ad prædas crudeliter agendas, nobiliumq; euertendis arcibus, vires animumq;, occupata ac munita arce Suttegemia, conuertit. Sed tandem cum dimidia maleficorum parte à Lodouico Haſlano oppreſſus, ac captiuis omnibus ſecum percuſſis, Elſtius cæteriq́ue Præfecti, cum paucis effugerunt. Interea Comes veterem exercitum quatuor legionum in vnum coëgerat, receperatq; Denſam ac Aloſtum, ſeq; ad prœlium aut vrbis obſidionem parabat. Sed Gandenſes Duce Eraſmo Harſellio, ac Ioanne Lanoio, cum decem peditum millibus ad Comitem contendũt, obuiamq; in itinere caſu facti, his qui ex Audenarda ac Denſa, ad eum properabant, ſeptingentis interfectis, reliquos domum refugere cogunt. Peruenerat Harſellius ac Lanoius Neuelam, audiebantq; Comitem cum quatuor legionibus appropinquare, ſciebant inſuper legionẽ Gãdauo ſibi in auxiliũ miſſam, duce Syluio ac Clerico in itinere eſſe. Verùm ne hos victorię ac honoris participes haberet, nõ expectata legiõe, virtute ſuorũ cõfiſi, Comiti inſtructa acie obuiã proficiſcũtur, qui gauiſus eorũ inexpectata temeritate, exercitum in quinque acies, vt mutuo opem ferre poſſent, ordinat. In prima, cui Ghiſtellæ regulus præerat, Brugẽſes ſtabãt: in ſecũda Franconates: in tertia Iperenſes ac Cortracẽſes: in quarta Poperingij, Bellẽſes, Borborgij, Meſſinẽſes, Bergẽſes, Caſſetani.

tani. Quintam ipſe Comes cum multis viris nobilibus regebat, habebatque apud ſe Dua-
cenſes, Inſulenſes, Audenardenſes, ac octingentos equites, conſtabatque vnaquæq; acies
quatuor peditum millibus: Harſellius ſuos in tres Acies diſtinxerat, primam ipſe ducebat:
alteram Lanoius: tertiam præfectus albatorum. Tympanis crepitantibus, ad manus ve-
niunt, pugnatur diu ac acriter dubia fortuna, quod laborantibus Comes ſua acie ſemper
opem ferret, qua ratione Brugenſes, fermè primo impetu ab Herſellio obtriti, reſumptis
animis fugam ſtiterant, eodemque modo ſuccurrit Iperenſibus ac Cortracenſibus
fermè ab albatis in fugam actis. Tandem Gandenſes feſſi fractiq;, quum diuerſæ acies in
eos impetum redintegrarent, pelluntur, ac Neuelam effuſa fuga aguntur. Subſequitur
veſtigia victor exercitus, inſtauratque diuerſis oppidi locis pugnam. Lanoius cum multis
templi turrim occuparat, defendebatque ſe ſtrennuè, ſed ſummiſſo igne cùm dolorem
ferre vltra non poſſet, cum paucis è feneſtra ſe deiiciens, ſubſiſtentium haſtis gladiiſque
exceptus, adhuc ſpirans in flammam quam fruſtra fugerat, inicitur. In ipſo templo cum
multis aliis, Ioannes Elſtius, Iacobus Berſtanus, Matthias Colfius præfecti cõcremantur.
Herſellius his quos fuga obtulerat coniunctus, vitata flamma, ab altero templi latere ali-
quandiu fortiſſimè repugnat, donec à multitudine oppreſſus, cum omnibus interficitur.
Ceciderunt hac pugna ciuium Gandenſium ſex millia. Syluius cum legione pugnam
procul aſpiciens impeditus magnis foſſis, paruiſq; paludibus, auxilium in tempore ferre
non potuerat, ægreq; Gandaui apud populum ſe excuſans, quo dolorem acceptæ cladis,
fuſo hoſtili ſanguine ſedarent, triginta ac nouem Brugenſium captiuos eis obiicit iu-
gulandos, ignobili ſanè iniuſtaque vindicta, animum ſui impotentem ſatiare cupientes.
Dein reſumptis animis, Syluium ac Clericum (Præfectum in locum demortui albato-
rum Præfecti) quindecim peditum millibus inſtructos Cortracum mittunt. Sed quum
Comes cum viginti millibus in auxilium veniret, agmen Neuelam, indeq; Dẽſam con-
uertunt, benigneq; admiſſi, ac decem peditum millibus aucti ad Comitem contendunt,
pugnæque ei copiam faciunt. Sed is multitudine audaciaq; hoſtium motus, quum Har-
ſellium decem peditum millibus inſtructum, ægrè ſe ſuſtinuiſſe recordaretur, conuerſo
agmine, exercitum in oppida, lociſque circa Gandauum munitis diſpargit. Syluius Cle-
ricuſque & ipſi ſuos Gandauum reducunt, eodem migrantibus, cum liberis, vxoribus, ac
fortunis, Dẽſæ incolis. Poſtremæ enim defectionis ſibi conſcij, iratum Comitem expe-
ctare nolebant, qui iram omnem in ædificia cõuertens, iniecto igne oppidum ſolo æquat.
Syluius cum iter Audenardam verſus haberet, in vindictam exciſæ Denſæ, nil in oppidi
circuitu integrum relinquit, adeo vt quæ in prædam cedere non poterant, igne corrum-
peret. Exinde Clerico mille quingentorum militum præſidio Gauetam cuſtodiendam
tradunt, qui poſt paucos dies præſidij Audenardenſis partem ex prædatione domum re-
deuntem prælio vincit, multiſque interfectis, prædaq; recepta, cæteros numero circiter
centum quinquaginta in Abbatiam Baudeloënſem fugatos vi expugnat, omnibus qui
intus erant interfectis, ac inter hos nobilibus non paucis. Gualterus Anghianus Aude-
nardæ præfectus, duplici ſuorum clade ad vindictam irritatus, cum ab exploratoribus di-
diciſſet, Clericũ maiori militũ parte Gauerã miſſa, cũ reliquis Baudeloni genio indulge-
re, intẽpeſta nocte iter ingreſſus, cùm ſub aurorã in conſpectu Abbatiã haberet, oportunis
locis in inſidiis cõſedit, nothũ verò Comitis filiũ, attributis ei centũ equitibus, vt in con-
ſpectũ ſe daret, præmittit: quorũ paucitate Clericus contẽpta, cũ ſuis erũpit. Cedit pugnã-
do Flander, donec Clericũ longius Baudelono abductũ, Anghianus à tergo Abbatia ex-
cludẽs vrgeret, Flãder à fronte ſumma vi premeret. Clericus ſuos ad virtutẽ cohortatus,
inter primos pugnãs cõfoditur, ac cũ eo pugnaciſſimi quiq;, paucis rei triſtis euentũ Ga-
uerã ac Gandauum adferentibus. Tot breui tempore Gandenſes amiſſis Præfectis, me-
mores quorundam inſcitia temeritateque ſuperiores eſſe acceptas clades, vni ſummam
rerum committendam rati, conſilio Petri Syluij eligunt Philippum Arteuillam filium
Iacobi Artenillæ, qui anno 1336. ac ſubſequentibus, excluſo huius Comitis Lodouici
Malani patre, primum Gandenſe, deinde vninerſæ Flandriæ imperium aſtu inuaſit, te-
nuitq; vſque in annum 1345. tum enim à Gandenſibus propriis in ædibus eſt trucidatus.
Philippus igitur Arteuilla, præſtito acceptoque fidelitatis ſacramento, quum albatorum,
vilioriſq; plebis beneuolentiam affabilitate ac liberalitate ſibi conciliaſſet, capi, ac in ſua

præſentiæ

præſentia capite plecti iubet quatuordecim honeſti loci ciues, proditionis (vt credi volebat) conuictos, cùm mendacium velum tantùm foret vindictæ, quam flagranti deſiderio ab iis expetebat, quòd ipſi auctorum parentes, patris ſui mortem procuraſſe exiſtimaret. Hoc Gandenſis vrbis ſtatu Comes è Flandria, Brabantia, Mechlinia, Hannonia, Namurco, ac Arteſia (quæ ei à paucis diebus morte matris Margaretæ acceſſerat) magnum exercitum coëgerat, tertio Gandauum menſe Iunio obſidione cingens; variiſq́; minutis prœliis, multi indies vtrinque cadebant. Gualterus Anghianus, conſcriptis quatuor virorum millibus, ad Comitis caſtra properabat, ſed quo facinore aliquo edito ei gratior foret, Gersbergã, quod paulo ante à Comite ad Gãdẽſes defecerat, ex itinere aggreditur, portas aperiri iubet. cùm ſtultè nullo muniti præſidio negaſſent, diuerſis locis oppugnatum tandem expugnat, qui fugere nequibant cum infantibus mulieribuſque, interficit, oppidum diripit, ac incendit. Gandenſes auxilium miſerant, ſed quod ſe Anghiano impar intelligens, domum redierat. Venit interea Comitis in caſtra Anghianus illuſtri familia ortus, magnæque expectationis ac animi iuuenis, audax, ſtrenuus, ac gloriæ cupidus, ſed quod talibus plerunque accidit, parùm cautus, quamobrem Gandenſes occaſionem quærebant, vti eo in inſidias pellecto ſtragem Gersberganam vlciſcerentur. Sed cùm varij conatus in irritum ceſſiſſent, tãdem infelix in eorum deuenit manus, qui è clade Gersbergana Gandauum profugerant. Hi enim ab ea parte vbi Anghianus caſtra habebat, clam oportuno loco dumetis cõſito, nocte magnum numerum in inſidiis collocant. Orto die Gandenſes mediocri armatorum præſidio pabulatum ſe ire ſimulantes, nota inſidiarum loca tranſeunt. Anghianus vigore ætatis præferuidus, loco non explorato, cum expeditis eis obuiam procedit. Pugnatur dimidiata hora ſtrenuè: tum Gandenſes ſe premi ſimulantes, eum vltra inſidiarum loca pertrahunt. Exurgunt ſubitò Gersbergani, inconditiſque vocibus, *Gersberga, Gersberga, trucida, trucida*, vociferantur. Noto Gandenſes exaudito ſigno cõſiſtunt, fronteq́; quos fugerãt vrgẽt, à tergo inſidiatores premunt. Anghianus præſenti animo vitam aliquandiu tutatus interficitur, ac cum eo Ioannes frater illegitimo patris thoro natus, nobileſq́; viri hi, Toſſonius, Montignius, Fani D. Chriſtophori regulus Dongnius. Hameda multis vulneribus in terram deiectus, adhuc ſpirans è manibus hoſtium abripitur: militum vulgus deſideratis trecentis, ad caſtra præcipiti fuga defertur. Illuſtris viri, aliorumque nobilium mors, adeò Comitem commouit, vt relicta obſidione exercitum ad commeatus impediẽdos in proxima loca diſtribueret, decem millibus Florenorũ (moneta Belgica eſt, ſemipiſtoletum Italicum pendens) pro Anghiani aliorumque nobilium cadauerũ redẽptione ſolutis, domumq́; Anghiani corpore ad ſepulturam remiſſo. Deinde legatos ad Albertum Bauarum Hollandiæ, &c. Comitem, ad Ducem Brabantiæ, ac Epiſcopum Leodienſem mittit, petens ne rebelles Gandenſes commeatu, vllaque re neceſſaria, iuuari è ditionibus ſuis ſinat, communem enim omnium Principum debere eſſe cauſam in tuenda dignitate, ac proinde curandum, vt Gandenſes exemplum cæteris præbeant, ne quis temerè contra legitimum Principem arma induat. Brabanti, Namurcenſes, ac Hannones Principibus ſuis in gratiam Comitis obtemperarunt. Leodienſes, Hollandi, ac Zelandi minimè, quantumuis Comes Albertus omni ratione Comiti Lodouico gratum facere ſtuderet. Precario enim fermè reguli huius temporis liberis populis imperabant. Cùm igitur infauſtè huius belli finis nullus niſi calamitoſus appareret, Ordines Brabantiæ, Flandriæ, Hannoniæ, ac Leodienſium de compoſitione acturi, vtriuſque partis conſenſu Harlebeci prope Cortracum conueniunt. Adeſt & Comes Lodouicus. Gandẽſes duodecim ſpectatiores è Senatorio ordine ciues mittunt, quorũ princeps erat Gisbertus Gruterus, ac Simõ Beta. Multis vltro citroq́; verbis habitis, pax hiſce cõditionibus concluditur: Comes omnia quæ in hunc vſque diem commiſerant, ea conditione condonat, ſi eius poteſtati commiſiſſent ciues ducentos obſidum loco futuros, quos is eſſet nominaturus, ac ſi quando vnus eorum diem obiiſſet, alium tum eius loco ſummiſiſſent, quo numerus obſidum conſtaret, quibus Comes vitæ libertatiſque ſpem faciebat, non tamen promittebat. Hæc Gandaui nuntiata, facilè cogitabant Arteuilla ac Syluius primos ſe futuros, quibus è ducentis ad Comitem foret eundum, deinde reliquos Ordinum ductores, quorum animis, non corporibus, Comes quantum in ſe foret, ſalutem eſſet conceſſurus. Proinde lectis in Senatu pacis capitibus, videnteſque Gruterum,

ac Be-

ac Betam, ad ea admittenda animis inclinare, ait alta voce Syluius: Qua autho- „
ritate freti, Gisberte ac Simon, aut estis optimos huius vrbis ciues, crudeliſſimo „
Comiti ad vſque ducentos in manus tradere? An ne vt Gisbertus Matthias eiuſq́; fratres „
in hos irarum ſuarum virus euomant? Comeſq́; tandem animum vindictæ auidum, eo- „
rum ſanguine ac ſupplicio ſaturet? Nónne apparuit Brugis, Iperis, Cortraci, aliiſque locis, „
quo veniæ genere Comes vtatur? cum ſingulis his in oppidis, vltra quingentos viros inter- „
fecerit, nulla de cauſa quàm quòd huic vrbi fauere ſciebat? Taceo quot eiuſdem claſſis „
homines in Arteſia, aliiſque obſcuris carceribus ſedentes, duriorem morte vitam tolerét, „
crudeliſſimum vitæ exitum expectantes. Ducenti quos tradi petit, qui nam hi forent per „
Deum immortalem, an ne vrbis huius defenſores acerrimi? populi parentes? libertatis a- „
matores? vxorum liberorumq́; noſtrorum propugnatores. vt his ſublatis, cum ignaro re- „
rum populo pro libidine ageret? ad quid enim aliud tendit, ducentos petere perpetuos „
obſides, niſi ſi quem ad ſupplicium ſui impotens ira odioq́ue animus deſideret, aliquo è „
ducentis veneno clam necato, hunc eius in locum depoſcere, eaq́ue ratione omnes nos „
carceris expectatione nunquam quietos, miſerrimo timoris genere, perpetuò ſibi deuin- „
ctos habere, ac quem velit ad mortem rapere? Recordarentur Apologi de bello Luporum „
ac Ouium, quas quandiu canibus eſſent iuncti, ſuperare lupi non potuere, iis verò tradi- „
tis, oues quoque omnes ſtatim lupis prædæ fuiſſe. Hæc ac ſimilia cum flagranti oculorum „
intuitu proloqueretur, Senatum Populumq́ue aſtantem in diuerſa ſtudia trahens, Syl-
uius exerto pugione Gisbertum Gruterum, inſpectante trepidanteq́; Senatu, ſauciat, Ar-
teuilla Simonem Beram, Curia cum Senatoribus ſanguine conſperſis, eodemq́ue momé-
to arma conclamantes, proditos ſe vociferantur. Legati nominatarum regionum, cum
hæc Brugis (quo ſe cum Comite Harlebeco contulerant, Gandauo reſponſum expectan-
tes) audiuiſſent, re infecta domum reuertuntur. Comes veteri innixus conſilio, longo ob-
ſidionis genere inſtituto, Gandenſes inopia ad deditionem compellere conabatur. Iam
enim famem ac multarum rerum penuriam ſentiebát, quod tantùm è quatuor præfectu-
ris, idq́ue admodum parce, ac ſummo cum periculo iuuarentur, quemadmodum & ab
Hollandis Zelandiſq́ue, qui furtim farinam vaſis incluſam ſubinde tranſmittebant, Co-
mes enim Albertus magnam, ne facerent, conſtituerat pœnam. Quare quanquam parcè
iuuarentur, cauſa tamen fuit ne in irati Comitis poteſtatem venirent. Qui vrbe egreſſi
commeatum quærebat, aut ſiquis aliunde inferre conabatur, à Comitis præſidiariis, qui è
proximis oppidis caſtelliſq́; nocte dieq́ue excurſiones faciebát, capiebantur, aut malè mul-
tabantur, adeò vt ad poſtremum neceſſitate cogente, coactis duodecim virorum milli-
bus, Duce Franciſco Agricola in Brabantiam proficiſcerentur. Louanij ac Bruxellæ non
admiſſi, ſiquid emere cupiebant, quantumuis Dux Ioanna prohibuiſſet, non negabatur.
Verùm cùm hæc in diurnum victum, non ad vrbis ſubleuandam inopiam facerent, coge-
renturq́ue (ne vicinos contra ſe irritarent) à maleficio abſtinere, relicta Brabantia in Leo-
dios proficiſcuntur, donanturq́ue ab Epiſcopo Arnoldo Arculeo, ac Senatu, ſexcentis bigis
frumento onuſtis, quas ſine detrimento læti Gandauum agunt. Conuenerat Bruxellæ A-
gricola Ioannam Brabantiæ Ducem, cuius ſororem Margaretam Comes Lodouicus in
matrimonio habuerat, pepereratq́; ei Audacis vxoré, ſupplexq́; multis precibus ab ea vt
pacis author fieri vellet, impetrauerat, adeò vt mẽſe Aprili anno 1382. Tornaci eius opera 1382.
cõuenirent legati Brabantiæ, Hollandiæ, ac Leodienſiũ. Comes eo mittit Raſſeeũ, Gon-
gnium, & Villanum. Gandenſes mittunt Arteuillam cum duodecim Senatoribus. Sed
poſtulante Comite, nullaſq́ue alias pacis conditiones admittente, quàm vt omnes virilis
ſexus ciues Gandenſes, ſubſequẽtibus fœminis ac pueris, intra decimumquintum ac ſexa-
geſimum ætatis annum conſtituti nudis capitibus ac pedibus, veſtiti tantùm ſupra nudũ
corpus, linea talari veſte, collo laqueum inſertum portantes, medio Gandauum inter ac
Brugas itinere vbi eos eſſet expectaturus, omnes ſe eius arbitrio ſine vlla conditione ſub-
mitterent, rei indignitate Arteuilla motus, re infecta, domum reuertit. Expoſita Gandaui
Comitis poſtulatione, magnus omnes timor inuaſit, intelligentes quàm auido Comes cæ-
teræq́; vrbis hoſtes animo vindictam non vulgarem ſitirent. Verùm poſt varias delibera-
tiones decernunt (qui bello præerant) acie aut fame potius emori, quàm vel minimum
imbecillis animi teſtimonium poſteris de ſe relinquere. Proinde Arteuillã quinq́; electiſ-

ſimorum veteranorum millibus ſtipatum Brugas mittunt, vnaq; cum eo quos Comitem imprimis ad ſupplicium quærere exiſtimabant, duorum tantum dierum cibaria (quibus vrbs vix carere poterat) ſecum ferentes, ita animatos, vt ſi æquis conditionibus pacem impetrare non poſſent, vi commeatum parare, aut pugnando ſimul occumbere. Quinto igitur Nonas Maij Brugas contendentes, paulo poſt meridiem, primo ab vrbe milliari caſtra in loco nonnihil accliui locant, quæ in fronte humum habebant depreſſam, vliginoſam, ac paluſtrem, latera muniebant catenatis bigis, quæ pondere impedimentorum, iuſtę munitionis ſpeciem præbebant, his quæ habebant tormenta impoſuerant. Tergo parum timebant, quod Gandenſium fines in propinquo eſſent, paucique haſtati aciem clauderēt. Brugenſes Franconates, eorumque vicini hoſtium aduentu cognito cum armis, ad viginti circiter peditum millia, paucis horis iuſſu Comitis parati aderant, ad hoc dudum inſtituti, vt Comitē Gandauum proficiſcentem comitarentur. Expectabat enim quotidie vt inopia coacti, ad dedendam vrbem legatos mitterent, idemque Brugenſes ſibi perſuaſerant. Quare genio indulgentes ac ebrij (ob ſacri ſanguinis feſtum quod vicinorum confluxu ſingulis annis hoc die, magna religionis cum reuerentia populorumque lætitia ſolet celebrari) hoſtes omnes præ ſe contemnebant. Suadebant rei bellicæ periti, vt prœlio abſtineret, nec famelicis deſperatiſque, ebrios ſecuroſque obiiceret, famem enim ſine ſanguine bellum confecturam. Volebat Comes horum acquieſcere conſilio, ſed cum contumelioſis clamoribus multitudo rogaret, an ne cū quatuor legionibus, cōtra vnā eſſet in aciē deſcēſurus, minitarenturq; ſigniferis, niſi explicatis vexillis ad tympanorū ſonitū vrbe exiuiſſent, coactus ſigna efferri iubet. Addit agmini octingētos equites, quos tū habebat. Arteuilla cùm procul hoſtiū ſigna aduenire cōſpexiſſet, commeatū oēm militibus, vt corpora curarent, proponi iubet, præfatus: Hodie Brugas, aut apud ſuperos cœnabimus. Deinde ad precationes remq; diuinā audiendā cōuerſi, finito Chriſtianorū ſacrificio, nō parū Eccleſiaſticorum Oratorum concionibus animantur, tandemq; in proximo colle, quem Beuerhout vernacula lingua appellant, aciem inſtruunt vnam, propter paucitatem, veteranis pugnaciſſimiſque haſtatis in fronte collocatis, qui à dexteris palude, à ſiniſtris ac tergo bigis ac paucis haſtatis muniebantur. Sol radiis hebeſcentibus ad occaſum vergens, vtrinque parum moleſtus erat. Brugenſes ſub vexillis exeuntes, quum regi non potuiſſent, in multas ſe acies diuiſerant, aduentantes non quo decebat, ac ductores volebant, ordine, ſed vt ſolent ebrij inſolenteſque ſine metu homines, in pugnam, vt cuique caſus locum dederat, inconſideratè ruentes, primi tamen hoſtem Duce Pukeanorum Regulo, infeſtis haſtis excipientes, victoriæ locum dederant, ſi reliqui præfectis dicto audientes fuiſſent. Hi enim multitudine freti, contempta palude, bigarumque munitione exporrecta acie, Gandenſes vt in orbem pugnarent, à lateribus circumuenire conabantur: ſed quum pauci obedirent, extenuata ſemel acies ac ab Arteuilla impulſa diſſipatur, reſiſtēſq; cum paucis Puccius interficitur, reliqui abiectis turpiter armis omnes vrbem repetunt, Gandenſibus tanta celeritate veſtigiis eorum inſtantibus, vt ſimul porta Gandenſi intrarent. Comes quadraginta equitum comitatu fugientibus immixtus vrbem intrat, portas claudi, præſidia diſponi, in forum conuenire populum iubet. Sed dum per vrbem cum funalibus diſcurrens, viaſq; catenis claudens hoſtem excludere conatur, Arteuilla occupatis iam publicis locis, ſuos medio foro in acie continebat, fabriq; ferrarij, textores, fulloneſq;, concitante Simone quodam Cocermos armati ſe Gandenſibus iungebāt. Quare Comes ab omnibus deſtitutus, abiectis quoque armis, proximam portæ Boueriæ pauperis viduæ domunculam ſolus ingreditur, à qua (ſępius enim ſtipem propria ei manu dederat) ſub tecto, in immundo infantium cubili locatus, ſtramine, pannoſiſq; veſtimentis tegitur: quumque per omnia vrbis ædificia quæreretur, milites aliquot in hanc ædiculam cruente tabulatum aſcendunt, locum vbi tectus iacebat aſpiciunt, nec vltra ſcrutantes, viduæ quicquam de Comite ſe ſcire neganti credunt, quod vnum Arteuillæ ad ſummam fœlicitatem defuit. Dum Comitem fruſtra quærunt, ſi qui partium eius fautores in eorum manus veniebant, extemplo in forum deducti ante pedes Arteuillæ iugulabantur, ac inter hos maximè pelliones, lanij, proxenetæ, piſcarij, quod contra fœdus tempore Hionis cum Gandenſibus initum, eiuxe ſemper Comitis partes fouiſſent. Externo mercatori iuſſu Arteuillæ parſum, multa tamen his diebus vendere eſt coactus,

quæ

quæ nondum ſunt ſoluta. Nil enim vſquã ſecretum aut clauſum ſinebant hoſtes, Comitem occultari ſimulantes. Id enim initium perfringendarum domuũ, vel ſi reſiſteretur, cædis cauſa erat. Iuuabat Gandenſium furorem egentiſſimus quiſque Brugenſium, hinc vbique lamentatio, ac conclamationes exaudiebantur. Nobilibus ignobilibuſque matronis, ac virginibus cariſſimas res tegere, nec ſuo arbitrio vti licitum fuit. Luctuoſiſſima nocte peracta, ſucceſſit dies nihilo lætior, quum per Franciſcum Agricolam è dictis Tribubus viri fœminæque quos nox texerat, reperti, exitu miſerabili vita ſpoliarentur, ac cum his quicumque à poſtrema defectione dignitate claruiſſent, aut munus publicũ geſſiſſent, inter quos iugulati fuere Theodoricus ac Ægidius Lihterveldij, Vualterus, & Ioannes Bouinus. Armati enim per vrbem victores implacabili odio hoſtes conſectabãtur, hinc plenę cædibus viæ, cruentum forum, quemcunque ſors per tenebras aut lucem offerebat, trucidatus. Cecidere e populo in vrbe Barbarico ritu iugulati, ſupra tria hominum millia, extra vrbem in pugna ac fuga cum Puccio ſex millia. Poſtero die Brugas veniunt omnia ferme Gandenſis vrbis opificum Collegia, conſilioq́; Artevillæ Vrbi præficiunt Petrum Sylujum, ac Petrum Vuintetum, attributo peditum duorum millium præſidio. Dein Portam Gandenſem, ſanctæ Crucis, D. Catherinæ, quæ recta Gandauum reſpiciunt, cum muris, turribuſq; interiacentibus demoliri iubent, foſſamque repleri, vt eis nocte dieque aditus in vrbem pateret. Poſtremò apertè ad prædam verſi, quinque continuis diebus bona eorum quos Comiti fauere iudicabant, diripiunt, terra aquaque Gandauum tranſmittunt, ſubſequente cum victore exercitu, ac quingentis obſidibus è præcipua Brugenſium nobilitate lectis, Artevilla. Mercatores tantis affecti iniuriis, exinde relicta ſeuiſſima vrbe, ſe primum montibus ad Schaldim, deinde Antvverpiam contulere, poſthac vitam ac fortunas ciuilibus Flandrorum furiis committere amplius nolentes. Victoria Gandaui nunciata, ſpe ac metu attonitos tenuit ciues, donec de rei veritate conſtitiſſet, tum repente tantum oritur gaudium, quale æquum eſt inter homines ad extremam rerum omnium neceſſitatem redactos, ac de vita omnibuſq; fortunis deſperantes. Occluduntur tabernæ, diſcurrunt viri fœminæq; per vrbem, hic credit, alter dubitat, donec Senatus tubis campanarumq; ſonitu, vulgo dubitationẽ omnem exemiſſet, tum inuicem gratulantur, diuorum templa gratias Deo agentes inuiſunt, miranturq; tantam breui momento rerum mutationem, quum aut laqueo, aut fame pereundum exiſtimaſſent. Captis enim Brugis, Sluzæ ac Damnium Artevillæ portas aperiunt, vbi tanta vini ac frumenti reperta eſt copia, vt ab hominum memoria ea vilius Gandaui nunquam venerint. Hac inſpirata victoria Artevilla inſoleſcens, ac gratulatione adulationeque hominum ſui communiſque vtilitatis oblitus, dum recens timor, omnium oppidorum portas aperit, Audenardę exercitus partem mittere obliuiſcitur. Fugerat enim maior ciuium pars ablatis cariſſimis rebus. Sed dum Artevillam predę Brugenſi inhęrere vident, reſumptis animis ad ſua reuertuntur, admonitioneq; paucorum nobilium paruum præſidium hinc inde colligentium communibus animis quæ erant neceſſaria ad defenſionem apparant. Re Comiti nuntiata Inſulis (quo è fuga ſe receperat) Halevuinũ quadringentis equitibus præfectum auxilio mittit, qui ſtatim oppido permunito, ac omni commeatus genere prouiſo, effecit vt fruſtra id Artevilla poſtea obſederit, imò inſignis, quę mox ſubſecuta eſt, cladis occaſionem præbuerit. Dum Brugas Gandẽſes auidè ſpoliant, Comes auxilio pauperculæ vilia induit veſtimenta, ac lembo intempeſta nocte per Amoris aquæ põtem ex vrbe enauigat, ſoluſq; pedibus per inuia auiaque Inſulas verſus iter inſtituit, quumque ſecundo ab vrbe milliari aberraret, incidit fortunæ beneficio in Theodoricum Hõſcotanum, Ioannæ filiæ ſuæ nothæ maritum. Is enim cum certò intellexiſſet ſocerum in hoſtium manus non veniſſe, ſolus cum famulo circa vrbem quærens huc vſque errauerat. Præbito igitur Comiti ſuo, ipſe famuli accepto equo, ſimul Inſulas perueniunt. Artevilla maiori Gandauo educta manu, cum Franciſco Agricola Brugas redit, ibique militum aucto numero, Iperas contendit, qui nulla interpoſita mora portas aperiunt, quorum iudicium ſequitur vniuerſa (Flandricè loquens) Flandria, excepta Teneramunda ac Audenarda: quo nuntio Comes ira ac dolore victus, Iperenſium, Corrracenſium, aliorũq; aliquot oppidorum obſides interficit, eademque cęterorum omnium fuiſſet fortuna, niſi nobiles eum à crudeli propoſito deduxiſſent. Artevilla ægrè ferens ſolos Audenardenſes,

ac Teneramundanos, vniuerſæ Flandriæ iudicium, Gandenſemq; fortunam contemnere, collectis ex vniuerſa Flandria, circiter centum virorum millibus, quinto Idus Iunij Audenardam corona cingit, non tamen ab initio adeo arctè, quin præſidium nocte dieq; erumpens, ferè ſemper hominum aliarumque rerum præda capta in oppidum reuerteretur, donec erectis operibus, præſidiiſque conſtitutis, incluſi ſeriò obſiderentur. Halevuinus expugnationem non veritus, obſidionem verò diuturnam timens, imbelli vulgo exire coacto, pecus, iumenta, canes, feles, ac quicquid poterat, ſale condit, aut fumo indurat. Artevilla ſe ſe oppidum vi expugnaturum diffidens, ne fruſtra tantum exercitum ad exigui oppidi obſidionem detineret, tria peditum millia in hoſtiles partes prædatum mittit, iniungens nobilitatem omni cladis genere vexarent. Hi primum propè Brugas ſpoliant ac exurunt Comitis natale ſolum, Malam, deinde nullis nobilium ædibus, neque caſtellis quo aditus patebat, in vniuerſa Flandria parſum, Inſulaſque aucto numero excurrentes molis quæ vento agitatur, cũ ſplendidioribus ædibus, direptis ac incenſis, agros vaſtãt, pagos exurunt, ac quod nullus occurreret hoſtis, audaci inſolentia vlterius progreſſi, pagos, villaſque agri Tornacenſis peruaſtant, prædæque dulcedine allecti proximis Francorum pagis, villiſque non abſtinent. Erat hoc tempore Audax Baupamæ apud Atrebatenſes, occaſionem incitandi armandique Regis contra Gandenſes quærens, quod alia iuuandi ſocen qui ſe rogauerat, non eſſet via. Perſcribit igitur Regi fratribuſq;, Gandenſes armata manu Franciæ fines ingreſſos prædas feciſſe, ac incendia excitaſſe, iniuriam inſanientis populi reprimendam, ne his Franciæ ſex coniuncta, paulò ante ſopitas magno labore calamitates redintegret. Hæc agitantem Comes Baupamæ adit, ac poſt ſecretam aliquot dierum communicationem bene animatus Inſulas, Audax verò Senliacum ad Regem reuertitur, repertoque fratre Biturigum, ac cognato Borbonij Duce, iis ſoceri cauſam probat, Regemque ad ferendum auxilium inducunt. Artevilla Audacis Comitiſq; communicatione intellecta, iudicans armari contra ſe Regem, miſſis legatis pacem ſubmiſſè petit, quumque extemplo eam non conſequeretur, ad Richardum Angliæ Regem ſe conuertit, facileq; fœdus ac auxilium impetraſſet, ſi importuno tempore de ſolutione ducentorum millium aureorum liliorum, quæ ante quadraginta annos Flandri Anglis mutuo dederant, ſiluiſſet. Stolidum enim Angli ridentes Artevillæ faſtum, ſpe repletum dimittunt. Interea de pace Gallica non deſperãs, enixè pro ea laborabat. Sed Rex cum Anglis eum fœdus percuſſiſſe intelligens, abiecta pacis cogitatione, magno cũ exercitu in Flandriam contendit, Gandenſes oppreſſurus antequam Angli ad ferendum auxilium parati eſſe poſſent. Artevilla regis copias apud Atrebates conueniſſe intelligens, relictis quadraginta virorum millibus Duce Harſelliu ad Audenardæ obſidionem, Gandauum proficiſcitur, animatoque populo, nouem veteranorum millia vrbe educit, ac cum ſexaginta peditum millibus, Cortracum contendit, tranſitu fluminis Liſæ Regem prohibiturus, aut ſi vi tranſire conetur, æquiſſima Flandris cõditione, in eius ripis cũ Rege de Flandriæ imperio certaturus, attributis nouem peditum millibus Petro Syluio, ac tribus millibus Petro Vuintero, vt idem hic Comenei, ille Varveci faceret. Haſlanus nothorum Comitis natu maximus iuxta Armenteriam cum centum quinquaginta equitibus Liſam tranſierat, ac incendiis populationibuſque, villis pagiſque erat infeſtus. Ruſtici magno numero congregati pontem reſcindunt, ruſumque debili opere fimo, arborumque foliis conſtrato reficiunt, exinde in Haſlani equites conuerſi, in fugam omnes agunt. Vix ipſe cum triginta equitibus tranſierat cum pons rumpitur, qui ſuperſtabant merguntur, cæteri varias in partes fuga delapſi, à ruſticis interficiuntur. Rex interea cum exercitu, ad oppidum Lenſium, indeque Seſclinum venerat, deque tranſitu Liſę diu conſilium habitum, tandem decernitur vt prima acies è viginti peditum ac tribus equitum millibus conſtans, quam Magiſter Equitum Cliſſonius, Gurgundięque Mareſcalcus ducebant, Comeneum ac Varvecum proficiſceretur, tranſitum aſtu aut vi tentatura. Alteram aciem in qua Rex erat, Audax, Biturix, ac Borbonius regebant, conſtabatq; ſex equitum, ac tribus electorum Balliſtariorum peditum millibus. In tertia, cui præerant Bloſius, Euſius, ac Fani D. Pauli Comes, erant duo equitum, quinque peditum millia, rectaque Inſulas contendebat, vt quis foret primæ aciei euentus expectaret. Quum Equitum Magiſter Comeneum veniſſet, ſummam tranſeundæ Liſæ fluminis difficultatem rupto ponte,

auctiſque

auctiſque autumnali tempore rapidiſſimis aquis, flumine lato, ripis altis, hoſtiumq́; millibus duodecim ab altera parte ad tranſitum impediendum paratis, reperiebat. Dumque his difficultatibus remedium quærit Fani D. Piari regulus, eo loco quo Deula Liſam interfluit, quingentis circiter ſupra hoſtium ſtationem paſſibus, decem nactus ſcaphas aſſeribus contexerat, ac ab vtraque fluminis ripa firmiſſimis cānabinis funibus deligauerat, inſcioque equitum Magiſtro quadringentos equites traiecerat: quod cùm Syluius à ruſticis didiciſſet, maiorem quàm erant veritus numerum, nocturnaq́; formidans prœlia, Piato tempus aduocandi auxilij concedit, ſed appetente luce cum ſex peditum millibus ad equites opprimendos contendit, qui etiamſi nocte pluuia, ſine cibo potuq́ue armati ex equis nunquam deſcendiſſent, aucti tamen per noctem mille quingentis veteranis peditibus balliſtariis, ex equis deſcendunt, peditiq́ue iuncti audacter cum Syluio confligunt. Elegerant enim locum paludoſum, vt tantùm à fronte ad eos patêret aditus: quare non diu Syluius cum inermibus ruſticis contra probè armatos equites pediteſque veteranos reſtitit, ſed capite ac humero vulneratus ſuos effuſe fugientes Brugas cōtendens cū maiori parte eſt comitatus. Magiſter equitum eodem tempore ad detinēdos Syluianos acerrime ad pontem pugnabat, edictumq́; in caſtris propoſuerat, quo certus militum numerus Piato in auxilium proficiſci iubebatur. Verùm ſubitò pōtem ab hoſtibus derelictum videns, eademq́ue hora nuntium de Piati victoria accipiens, ponte ſupra vetera ligna refecto, exercituque in alteram ripam traducto, Comeneum ac Varvecum occupat. Cùm hos ſtatim Rex cum omni exercitu eſſet ſubſecutus, Iperenſes timore correpti, miſſis ad Audacem legatis, à Rege pacem, perſolutis quinquaginta aureorum Liliorum millibus, redimunt. Idem & Berga, Duinkerka, Greuelinga, Caſletum, Borborga, Veurna, Bella, Poperinga, Meſſena, cum vniuerſa occidentali Flandria, Regi quadraginta aureorum Liliorum millia ſoluentes faciunt, quanquam plæriq; ſpoliati forent, coactiq́; inſuper Gandenſium Præfectos, qui non fugerant, Audaci tradere, à quo capite puniti, rebellionis pœnas luerunt. Brugenſes ſummoperè idem facere cupiebant; ſed quòd quingenti eorum obſides Gandaui detinerentur, ciuiumq́; pars maior in Artevillæ caſtris, aut ad Audenardam militaret, poſtremò quòd Syluius ac Vuinterus ſupra vetus præſidium, cum his qui è pugna Comenienſi effugerant, Brùgas veniſſent, impediebantur. Artevilla Regis tranſitu intellecto, cum ſexaginta peditum millibus Cortraco Roſſegemum, indeq́ue Rosbecá vbi Regis caſtra erant, proficiſcitur, quadrataq́ue vna acie è tanta multitudine, veteri liberorum populorum inepto more inſtructa copiam pugnandi facit, omninò ſe rei bellicæ imperitum oſtendens, cùm ſola multitudine, cùius maior pars ferro recta non erat, confiſus, nil quo latera munirentur inſtitueret, ſciretq́ue tamen Regem tribus Francorum more inſtitutis aciebus aduentare, auctaſq́ue eius eſſe copias à Picardis, Arteſiis, ac Flandris Gallicè loquentibus, adduxiſſeq́ue Comitem Lodouicum quindecim ſubditorum millia. In ſecunda Regis acie, quæ decem peditum, octo equitum millia habebat, dimiſſiſq́ue equis pedeſtri pugna erant certaturi, Rex erat quatuordecim tum annos natus, cū auunculo Borbonij Duce, multiſq́ue aliis è prima Francorum nobilitate viris. In tertia acie quę Regiæ aciei ſiniſtrum latus claudebat, erant peditum quindecim, equitum ſex millia, ducebaturq́ue à Biturige, ac Magiſtro equitum. In prima acie quæ Regiæ dextrum latus muniebat, ſexdecim virorum millia ſtabant, regebaturq́; ab Audace, Marſcalco Burgundiæ, multiſq́; aliis Burgundionum Proceribus. Comitis Lodouici acies, Regiæ tergum claudebat, parata opem ferre, ſiquid durius alicui accidiſſet. Caſtris præſidio erant relicta quinque peditum millia, ac quadringenti equites. Cùm ab vtraque parte claſſicum ceciniſſent, contra Regem Artevilla cum veteranis conſtitutus tanto in eum impetu fertur, vt quanquam è fortiſſimis conferta ſtaret acies, impulſa tamen veteranorum haſtatorum impetu vacillaret, ac ſummo in diſcrimine verſaretur; caderentq́; nonnulli nobiles, primos retinere conantes. Audax Regis periculum animaduertens, equitatu ſuo diducto, apertum hoſtium dexrerum latus circumuenire quantum poterat conabatur, idemq́; à ſiniſtro latere faciebat Biturix, ita vt à fronte ac lateribus pugnare coacti, nec vbique æquè bene armati, conſtipatum phalangis corpus variis locis aperiretur, in quo tanta ab armato equite, balliſtariiſq́; peditibus ſtrages edebatur, vt vniuerſa tandē acies inclinaret. Qui enim in medio ſtabant, ab vtroque latere in vnum coacti, nec fugere, nec pugnare poterant,

rant, neque primis mediiſque vltimi ſeruatis ordinibus receſſum dabant, ſed propria
mole multitudineque oppreſſi ſuffocabantur, qui verò in fronte pugnantes Regem
premebant, à tergo ſuſpiriis gemitibuſque morientium exauditis, remiſſo pugnandi
ardore terrebantur: quod Regij ſentientes, quingentorum refocillati equitum auxilio,
illato pede Artevillæ aciem proterunt conculcantque: idem eodem momento ab vtro-
que fit latere, ita vt non amplius iam Flandri pugnarent, ſed à fronte ac lateribus in ar-
ctum coacti ingentibus ſtratorum cumulis campum replerent, donec à poſtremis facta
primùm fuga, diuerſis omnes regionibus Cortracum, aut proximas ſiluas peterent. Ce-
ciderunt è Flandris ſupra viginti quinque hominum millia, inter quos nouem ciuium
Gandenſium millia ceciderũt. Rex circiter viros mille deſiderauit, ac aliquot primo im-
petu nobiles. E reliquis duabus aciebus, vix centum ceciderunt. Hoc mudo pugnatum
eſt ad Rusbecam ſeptimo Cal. Decembres in decliui colle, vbi nunc mola frumentaria
quæ vento circumagitur ſtat, diciturq́; locus vernacula Flandrurum lingua, Goutberghe,
quod aureum montem ſonat. Artevilla inter mortuos adhuc ſpirans inuentus, poſteaquã
cum Rex aſpexiſſet, cadauer ad arborem ſuſpendi iuſſit, ſtatimque cum victore exercitu
Cortracum ingreſſus fœminæ ſtuprantur, viri interficiuntur, oppidum militi datur diri-
piendum. Syluius ac Vuinterus cum tumultuari Brugenſes animaduerterent, cum omni
præſidio Gandauum proficiſcuntur. Idẽ fit ab his qui cùm Harſellio ad Audenardæ obſi-
dionem erant relicti. Quare Brugenſes Gandenſium præſidio liberati, ciuibuſque ex ca-
ſtris Audenardenſibus domum reuerſis, quamquam quingenti obſides Gandaui adhuc
eſſent, deprecatore Audace ſeſe Regi dedunt, ac ne vrbs diriperetur, vtq́; à Gandenſibus
diruta reſtaurare poſſent, ſexaginta millia aureorum liliorum perſoluunt. Primus qui
populum Brugis ad res nouandas concitare eſt auſus, Chriſtophorus fuit Scoranus, cum
paucis enim, ſublato Comitis vexillo, ordo Eccleſiaſticus ſtatim eſt ſecurus, tum populus
arreptis armis nil ſibi moræ facit. Si ſtatim à prælio Rex Cortraco relicto, Gandauum pe-
tiiſſet, ſine cæde & ſanguine vrbe eſſet potitus, tanta ibi conſternatio. Sed cùm Brugis,
Audenarda, ac ex prœlio Duces rediiſſent, animato conſolatoq́; populo portas obſtruunt,
muros armatis complent, omnibus qui per ætatem poterant arma capere iubent, propin-
quoſq́; villicos cum omnibus rebus in vrbem recipiunt. Audax bello finem imponere
cupiens, victorem exercitum ad obſidendum Gandauum Duci ſuadebat. Verùm quòd
brumale ſolſtitium, pluuias tempeſtateſq́; minaretur, cæteris principibus in Franciam re-
uerti ſatius viſum fuerat. Diſcedens Rex Cortraco ignem iniici iubet, quanquam Audax
cum ſocero extremis precibus, ne fieret, fruſtra contendiſſent. Verſabatur enim Francis
ante oculos accepta anno 1302. propè Cortracum ad pagum Groningam clades, pendẽ-
tibus ad rei memoriã in ſummo Cortracenſiũ templo ſupra quingentis deauratorũ cal-
carium paribus, equeſtris ordinis viris qui ceciderant, à Flandris eo tempore detractis.
Quare pertinacius obniti nolens, è publicæ domus turri inſigne horologium campa-
namque auferri, ac Digeoni in Burgundia ad publicum vſum aptari iubet, omnibus qui
ad ſe confugiebant, nobilibus ignobilibuſque in tutum deductis, qua humanitate fœmi-
nas complures à militum improbitate defendit. Nam præter prædam conceſſum militi
erat abducere captiuos quos vellet (nemine tamen interfecto) quò ſe magna poſt pecu-
nia redimerent. Cortraco deflagrante, Rex Tornaci de pace tractabat. Verum Gandenſes
Flandria hoſtem excedere videntes, recepto animo pacem recuſabant, dicentes, ſtabile ta
paciſci non poſſe, quod Comitis animus inueterato odio obſeſſus, nulla re quam vita ſan-
guineq́; ciuium Gandenſium placari poſſet, proinde ſe paratos eſſe in Regis tranſire pote-
ſtatem, modo vt regni hæreditarium membrum, non bello partam prouinciam ſuſcipe-
re ſe in clientelam, ac contra inimicos omnes defendere velit. Rex ſciẽs Flandriam mor-
tuo Comite patrui ſui Audacis dotem eſſe, irriſis Gandenſibus in Franciam reuertit, cùm
præfeciſſet Ghiſtellæ regulum Brugenſium vrbi ac vniuerſæ Flandriæ, Piatum Iperis,
Iumontium Cortraco, Laumegemium Audenardę. Comes cùm Regi ac Proceribus gra-
tias egiſſet, ſalutato genero Atrebatum proficiſcitur. Gandenſes in locum Philippi Arte-
villæ rei bellicæ præficiunt Franciſcum Agricolam virum ſtrennuum ac prudentem, qui
1383. menſe Ianuario anni 1383. tria Gandenſium millia Ardenburgum, vbi circiter quadrin-
genti Gaſcones ac Burgundi in præſidio erant, ducit, noctes dieſque vrbi incurſionibus
infeſtos,

infeſtos, quibus expugnatis, præſidium interficit, oppidumq; incendit. Deinde vt vrbi contra regis reditum proſpiciat, miſſis in Angliam legatis, fœdus auxiliumque impetrat, venienteq; menſe Maio Epiſcopo Norduichiano ſexcentis cum equitibus, ac duobus balliſtatiorum peditum millibus, Agricola ei iunctus recipit, fugientibus Francis, Greuelingam ac Duinkerkam, quibus è locis cum finitimis omnibus moleſti eſſent irritati agreſtes, cùm circiter duodecim millia è ſuis armaſſent Anglis, obuiam profecti prœlium committunt. Sed à balliſtariis magno damno affecti, deſideratis quinque millibus, cæteri domum dilabuntur, poſt quam victoriam Gandenſibus ſeſe iungunt cætera quæ ad mare iacent oppida, Sluſam vſque cum infirmioribus in continente ſitis, omni cladis genere eos peruaſtantes, qui Gandenſe imperium repudiabant. Aucto his è locis exercitu, Agricola ac Norduichius ad obſidendas Iperas proficiſcũtur, quod intellexiſſent Piarum cum maxima præſidij parte in Franciam ad Anglicum profectum bellum, in vrbe tantùm reliquiſſe Ioannem Vtreum Burgrangę dominum, ac Petrum Zixanum cum trecentis peditibus. Adductis igitur Agricola viginti peditum millibus, arctiſſimè cum Anglis Iperanos obſidet. Sed ea fuit exigui præſidij ac ciuium virtus conſtantiaque duobus menſibus cũ dimidio, vt omnes hoſtium conatus fregerint, adiuti paucis bombardis, qui circiter annum 1366. reperti, quanquam rudi adhuc opere, Iperenſibus ſummo tum vſui, hoſtibus verò eorum compluribus exitio fuêre. Itaque tempus ad vrbem fruſtra terentes decimoquarto Cal. Septemb. obſidionem ſoluunt, quod Francorum Regem magnis inſtructum copiis in auxilium obſeſſis feſtinare intelligerent. Durante Iperarum obſidione, impetrat à Iumontio Comes, Cortraco reſtaurato munitoq; defendendum ſuſcipiat: ac quoniam ciues à poſtrema vaſtatione fermè omnes Gandauum migrarant, paucoſq; Iumontius milites haberet, reſtitutis oppido veteribus immunitatibus, nouiſq; pro tempore additis, multi redierunt. Audax Iumontio in ſupplementum ſexaginta equites miſerat Britones, qui ex improuiſo obuiam facti, haud procul vrbe Brugenſi ducentis Anglorum equitibus prædatum profectis, non paucis deſideratis, reliqui Britones Inſulas fugêre. Interea Comes perſuadere Norduichio conabatur, vt deſerto rebelli populo Iperas non oppugnaret, vſus opera Epiſcopi Leodienſis, qui ad caſtra Anglica profectus, nil tamen impedientibus Gandenſibus impetrare potuit. Veritus igitur Comes ne Anglorum auxilio dignitate ac ditione Gandenſes ſe exuerent, extrema coactus neceſſitate iterum ad Audacem ſe conuertit. Erat is eo tempore Campangæ, quæ in Flandria agebantur, non admodum lætis accipiens auribus. Anglos enim auxilio Gandenſium in Flandria aſſueſcere egerrimè ferebat. Proinde Regi, ne id permitteret, iam ante perſuaſerat, qui magno rurſum coacto exercitu, Atrebatum, indeque, vt dixi, Iperas leuandæ obſidionis gratia properabat. Sed Gandenſes domum, Angli Borborgum, Bergas, ac Duinkerkam diſceſſere. Audax primæ aciei præfectus Anglos ſequebatur, præmiſſis Burgundis, quibus præerant Challonius, Vergius, Neucaſtellius, Monbeliardus, Granſſius, Rius, Subrenomius, Fani Deſiderij regulus, Charnius, Bellemontius cum pleriſque aliis. Angli vires Bergis cõiunxerant, ſed Norduichio Caletum fugiente, Borborgum ad oppidum magis munitum, quinque virorum millia ducunt. Rex direptis incenſiſq; Bergis, Borborgum corona cingit, fruſtraq; aliquoties oppugnatum, tandem vita boniſq; conceſſis in deditionem accipit. Angli Flandria excedentes, direpta Greuelinga, Caletum contendunt. Franci Borborgum ſtupratis feminis, trucidatiſq; viris, diripiunt ac incendunt. Neuportenſes Agricolam relictis Iperis Angliſq; domum properãtem inſecuti, poſtremo agmini inſigne detrimentum intuliſſent, niſi Gandenſes tale quid veriti auxilium ab vrbe ſubmiſiſſent, quo Agricola confiſus Neuportum expugnat, ciues trucidat, oppidum prophanis ſacriſq; in prædam conceſſis, incendit. Occidentales Flandri Caleto Sluzam vſque habitantes Anglos infeſtiſſimos ſenſère. Spoliati enim, iugulati, aut exuſtis villis pulſi, miſeriarum omne genus ſunt experti. Rex contentus Anglos Flandria expuliſſe, in Franciam reuertitur. Audax cum ſocero apud Fanum Odomari manſit. Rege Borborgum obſidente occupat Agricola Audenardam. Cùm enim præfectus Laumegemius, iuſſu Comitis cum præſidij maxima parte Regia ad caſtra eſſet profectus, ciues vigilias parum cautè obeuntes, Agricola ab exploratoribus certior factus, cum quadringentis expeditis peditibus, ſingulis ſcalam adferentibus, nocte per foſſam, quæ piſcandi gratia erat exſiccata, nemine qui re-

ſiſteret inuento,tranſcendit, rectaque ad forum tendens,triginta vigiles interficit,ac cum his Florentium Heulanum,Franciſcum Crupeningum,ac ciues quos cum armis in publico reperiebat.Simon Bramæus, Textorum Gandenſium Præfectus, qui maiori manu Agricolam ſubſequebatur, effracta Gandeli porta Textores introducit. Prima luce Agricola fœminis pueriſque exire iuſſis, Gandauo Coloniam euocat, quæ infeſtis populationibus Tornacum vſque omnia vexans, Arnulfum Gauerenſem Scornai Dominum, omnibus ferme fortunis exuit, qui ira ac dolore victus,iurat ſe nunquam cum Gandenſibus in gratiam rediturum,priuſquam de damno illato ſatisfeciſſent, aut ab eis ſua recuperaſſet, quibus Gandauũ relatis,priuati nobilis minas ridentes cõtempſerunt. Mẽſe Octobri Angli cum Francis inducias paugunt, quibus Gandenſes Anglorum confœderati, obſiſtente ſupra modum Comite Lodouico, ſunt comprehenſi. Vtrinque enim promiſerant inducias pacemque cum hoſte per ſe non facturos. Dolens igitur Comes Lodouicus omnem ſibi vindictæ rationem (quòd eſſet Francico fruſtratus auxilio) ereptam, animo impotenti ſuccumbente dolori, apud Fanum Odomari (quò ad Audacẽ de bello cõſultatus
1384. venerat) quarto Idus Ianuarij anno 1384. moritur,ſepeliturq́; cũ vxore Margareta (quæ ante ſex annos in Comitatu Rethelẽſi obierat) Inſulis in fano D. Petri. Iacobus Meierus, ac Flandriæ Chronica, aliá quàm ego hic Froſſardum ſecutus, Comitis Lodouici mortis cauſam adferunt;nimirũ Iohannẽ Biturigum Ducẽ Audacis fratrẽ, apud Fanũ Odomari cum Comite Lodouico actibus verbis cõtendiſſe ob Comitatũ Bolonienſem, qui cũ iure hæreditario ad Biturigis vxorẽ eſſet deuolutus, volebat Comes Lodouicus Biturigẽ beneficiariũ ſibi iuſiurandũ dicere, quòd Bolonia ac Arteſia Flandriæ vetuſta mẽbra, beneficiario iure ſeruato, Flandriæ filiabus Francorũ Proceribus matrimonio iunctis, ſint tradita. Biturix indignũ ratus, ſe qui Regis eſſet filius, frater, patruus, ac Biturigũ Dux, Comiti Flandriæ obedientiæ ſacramentũ dicere, cùm de obſoleto iure diſceptãtes ad iurgia veniſſent, ira Biturix incenſus, pugionem Comiti Lodouico in pectus icciſſe, è quo vulnere tertio die obierit, celante ac tegẽte Audace miſerrimum caſum, propter vindictam quam à proprio fratre in iuſta ſoceri cauſa, ſumere ſe æquum fuiſſet. Quare nil miror Froſſardum, qui hoc tempore vixit, factum aut ignoraſſe, aut ſtudio conticuiſſe, ne ſuæ ætatis Principum indignationem, evulgato humanæ imbecillitatis ſui temporis memorabili exemplo incurreret. Reliquit Comes Lodouicus (præter Margaretam Audacis vxorem) filios qui.iq;, ac filias duas, illegitimo omnes thoro ſuſceptos, inter quos Lodouicus Friſo vnus Pratenſium familiæ originem dedit. Funus exequiarum aſſiſtẽtibus vicinarum prouinciarum viris illuſtribus eſt celebratum. Deinde Audax cum vxore Margareta quinto Cal. Maij Comites Flandriæ Brugis primùm, deinde cæteris Flandriæ oppidis (Gandauo excepto) inaugurantur, quemadmodum & apud Attrebatenſes, Burgundos, Rethelenſes, Neuerſios, Salinas, ac Mechlinienſes, quæ omnia dote vxoris illi acceſſere, firmatiſq; vbique præſidiis, ac regionum compoſito ſtatu, vxore Atrebati relicta, Pariſios ad Regem reuertitur. Menſe Maio, durantibus induciis, Scornaus Audenardam aſtu Gandenſibus eripit. Cùm enim Agricola Gandauum ad nuptias nepotis ex fratre eſſet profectus, Audenardæ cuſtodiam Petro Vuincio commiſerat, quod cùm Scornaus è ſuæ partis ciuibus didiciſſet, trecentos expeditos pedites, nocte in propinqua oppido ſilua abdit. Albeſcẽte cælo, plauſtra duo commeatu onuſta à quatuor ſingula veteranis, ruſtici in modum ſupra arma veſtitis ad oppidum agi curat, qui portæ Gersberganæ propinqui, rogatique vnde venirent, ex Hannonia cum frumento venum reſpondebant. Demiſſo à Gandenſibus ponte ſublicio, quum iunctim plauſtra conſtitiſſent, clam eorum vnus, vnicuiq; ferreum malleum, qui ſubiugales equos temoni connectit, eximit, equoſque ſcutica ad iter feſtinandum incitatos, onereque liberatos in oppidum agit. Portæ cuſtodes, dolo conſpecto, arreptis armis in aurigas inſurgunt. Illi præſenti animo ſe defendentes, cuſtodes aliquot interficiunt, reliquos fuga oppidum petere cogunt, fiſtulaque in hunc vſum parata inflataque vigintiquatuor viros duodecim equis inſidentes, in auxilium accipiunt, ſubſequente Scornao, ac cum trecentis peditibus portam occupante. Conclamatur omnibus oppidi viis ad arma. Sed priuſquam Vuincius Gandenſes in tabernis perpotantes cogere poſſet, Scornaus oppido potitus, eos ſine ordine diſcurrentes interficiebat, trecentiſq; circiter iugulatis, qui poterant cum Vuincio Gandauum fugientes triſti nuntio Agricolæ
nuptias

nuptias perturbant. Recuperauit hic Scornaus abundè quod ei Gandenſes damni intu-
lerant, repertis in Agricolæ ædibus, ſupra octo aureorum liliorum millibus, excepta pręda
quam è Gandenſibus ac Audenardenſibus eorum fautoribus congeſſit. Scribit ſtatim A-
gricola Audaci, ſuos inducias, occupata Audenarda, violaſſe: proinde oppidum reddi cu-
ret, niſi velit Gandenſes, apud Angliæ Regem de iniuria conqueri. Audax ſe conſilij par-
ticipem diſſimulans, Scornao Agricolæ literas per eundem tabellarium mittit, iubetque
oppidum reddi. Reſpondet Scornaus, ab eo tempore, quo Gandenſes direptis pagis vil-
liſque, graue fortunis ſuis detrimentum intuliſſent, ſe neque pacem, neque inducias cum
eis feciſſe, ſed hoſtili ſemper in eos animo manſiſſe. Proinde ſe Audenardam propria au-
thoritate occupaſſe, nec redditurum priuſquam à Gandenſibus ſibi eſſet ſatisfactum. Per
cauſam damni Scornao illati Gandenſibus Audenarda eripitur; quæ res cùm primo iur-
gium inter Herſellium ac Agricolam excitaſſet, deinde contumelioſis verbis alter alte-
rum mentiri dixiſſet, poſt paucos menſes Harſellius ab ignoto ſicario in foro deambulans
confoditur, nemine dubitante quin Agricolæ opera factum, qui poſt dictum iurgiū, ſæpè
Harſellium proditionis (quod tamen conſtare non poterat) poſtularat. Quare populus
rei indignitate motus, Agricolæ dictaturam deponere iubet, ac eius loco Balduinum Ri-
ceum creat, exauthorato etiam Petro Siluio, Vuintetum verò ac Vuincium, in carce-
rem coniicit, alioſque eorum loco ordinum ductores legit. Ricius multa nouando, vrbis
ſtatum immutabat, pecuniam verò à nocentibus pariter ac innocentibus exigebat, adeò
vt populus natura rebus nouis gaudens efficacem ſe bello paceque dictatorem legiſſe exi-
ſtimaret, cùm tamen in hoc vnum is incumberet, vt dictaturæ tempus non minus fortu-
nis ſuis quàm Reipublicæ augendis commodis ſeruiret. Tandem cùm armatam manum
magna cum expectatione eduxiſſet, ac Audenardam aliaque loca irrito euentu tentaſ-
ſet, populus mutata voluntate, dignitatem Agricolæ ac Siluio reſtituit. Sexto Idus Apri-
les anno 1385. Audax Ioannem filiorum natu maximum, ac Margaretam filiarum pri- 1385.
mam in matrimonium tradit Guilielmo ac Margaretæ, filio ac filiæ Alberti Bauari, Co-
mitis Hollandiæ, &c. ſatagente Ioanna vxoris ſuæ matertera Brabantiæ Duce, vidua
Vuenceſlai Lutzenburgij, quorum nuptiæ regali pompa Cameraci, aſſiſtẽte Franc. Rege,
cum multis Ducibus & Comitibus ſunt celebratæ. Filiæ maritis in dotem attulère
quinquaginta aureorum liliorum millia. Audax filium Ioannem Comitem Neuerſij, Ba-
uarus filium Guilielmum Comitem Oſteruantij nominauit. Margareta Audacis vxor
cum noua nupta Atrebatum conceſſit. Audax cum filio Ioanne Regem in Pariſios pro-
ficiſcentem comitatur, quod inſtante menſe Maio, bellum, finitis induciis, à Francis, An-
glis, Gandenſibuſque, ſummo apparatu inſtauraretur, petierantque Gandenſes à Rege
Richardo, vrbi ſuæ Anglicum Præfectum, qui eis virum nobilem Ioannem Borſerium
miſerat, de cuius prudentia ac virtute, omnes eius temporis ſcriptores vnanimi conſenſu
teſtimonium perhibent. Vetitus enim Borſerius Regis Caroli tertiam contra Flandros
expeditionem, Gandauum cõmeatu, armis, aliiſque rebus neceſſariis præmuniit. Indu-
ciarum tempore exacto, Guido Pontallerius Burgundiæ Marſcalcus, ac Iumontius, hic
Ardenburgi, ille Cortraci præſidens, ducentos equites prædatum in Quatuor præfectu-
ras (nomen eſt Regionis Gandauo contributum) mittunt, quibus Agricola cum mille
quadringentis peditibus, eadem de cauſa in hoſtilem regionem profectus fit obuiam. Pu-
gnatur aliquandiu acriter, tandem Marſcalcus deſideratis circiter octoginta equitibus
fuga ſibi conſulere cogitur. Erat miſerrima huius belli facies. Iumontius enim vir natura
ſæuus ac crudelis, ſi Gandẽſem aut qui partes eorum defendebat nactus fuiſſet, amputa-
tis auribus, naſo, pollicibus, aut erutis oculis, luxatiſue cubitis poplitibuſque domum re-
mittebat. Gandenſes, ſi vir nobilis, eius famulus, aut partium fautor in manus veniſſet, eã-
dem vtebantur crudelitate, habebantque in ſylua Gandenſi dicta Reſpalla, quadringen-
tos ſicarios, qui accepta libertate nobilis ibi viri domum occuparant munierantq́;, tanta
ſæuitia noctes dieſque in omnem ſexum graſſantes, ſcribere vt pigeat: & quanquam no-
biles mille technis latrones opprimere eſſent conati, Gandenſibus eos iuuantibus, in caſ-
ſum omnia tentarant, durauitque horum tyrannis, quandiu bellum; tum enim deſerti,
imò & oppugnati à Gandenſibus ſunt diſſipari. Poſt ſecundam cum equitibus Marſcalci
pugnam, Agricola ſex peditum millibus aucto exercitu, obſcura nocte multis cum ſcalis
Arden-

Ardenburgum oppreſſurus Iumontium, qui huc Cortraco migrarat, obſeruato tempore quo cuſtodiæ mutantur, contendit. Diſceſſerant enim vigiles, tribus qui in mœnibus deambulabant exceptis, dum ſcalas Gandenſes erigunt, vnoq; in murum euadente, reliquis aſcendentibus manum porrigebat. Sed per tenebras non ſatis ea hora denſas, vnus viſum Gandenſem lancea pedeſtri in foſſam deturbat, cæteriq; duo arreptis armis, auxilium præſenti animo inclamantes ſe defendũt, dum proximi vigiles rapto agmine in murum contendunt, tympaniq; ſonitu Iumontium cum præſidio ad arma excitant. Forti conatui fortunam defuiſſe Agricola conſiderans, ſuis omnibus ſine detrimento receptis, alio iter conuertit. Iumontius contra Agricolæ aſtutiam ac vigilantem audaciam, nõ ſe ſatis prouidum eſſe poſſe hoc periculo doctus, poſthac vigilias maiori cura obiuit, inſtituitque vt nunquam veteres loco diſcederent, priuſquam nouę aduenissent, certus ſe eſſe Helenam quam ardentibus animis non ad nuptias, ſed ſupplicium Gandenſes expetebant. Proficiſcitur Agricola eadem nocte Brugas, ſed cùm ab exploratoribus didiciſſet nil in vrbe negligenter agi, Dãmum (vbi Ghiſtellæ dominus pridie Brugas profectus in præſidio erat) contendit, ciueſque cum paruo præſidio decimoquarto Cal. Auguſti opprimit, direptiſque fortunis aduerſæ partis ciues interficit. Ghiſtellani vxorem patrui propinquam, ac cum multis illuſtribus feminis quæ ad eam viſendam variis e locis conuenerant, captã, honeſto excepit conuiuio, conſolatuſque iuuauit ab omni iniuria ſe eius cæterarumque dignitatem ac corpus protecturum, addens, non cum mulieribus, ſed viris ſe bellum gerere, promiſſique fidem ſancte exoluens memorabili continentiæ exemplo, vniuerſæ nobilitatis gratiam ac beneuolentiam mirificè ſibi conciliauit. Brugenſium magna multitudo duce Ghiſtellano Dammum proficiſcitur, ſed Agricolę nouum Gandauo auxilium aduenisse intelligentes, domum ex itinere reuertuntur. Die quo Agricola Dammum occupat, ducit Carolus ſextus Francorum Rex, conſilio operaque Audacis, ac Ioanne Brabantiæ Ducis, vxorem Iſabellam ſeu Eliſabetham filiam Stephani Ducis Bauarię. Veritus igitur Audax ne occupato Dammo Sluzam Gandenſes magno Brugenſis mercaturæ incommodo aliquando etiam inuaderent, ac oportuniſſimum maris portum Anglis traderent, perſuaſo Rege, cum magnum in Atrebates exercitum coẽgiſſet, tertiam contra Flandros expeditionem ſuſcipit, Dammumq; obſidione cingens, fruſtra aliquoties oppugnat. Iuſto enim Agricola præſidio munitus, inſuper bombardicis tormentis adiutus, facile hoſtem muris pellebat, ex Anglia quotidie auxilium expectans, donec ſpe fruſtratus quod Francorum Magiſter equitum in Scotiam cum claſſe aduectus Anglorum fines popularetur, Agricola intempeſta nocte clam cum præſidio ciuiumque maiori parte, oppido cum impedimentis profectus, ac à nemine laceſſitus Gandauum peruenit, poſteaquã ſex hebdomadis, Francici exercitus vim, in exiguo oppidulo, non minori cũ laude quàm virtute ſuſtinuiſſet. Franci Dammum ingreſſi, cùm præter ignobilem prædam nil relictum conſpicerẽt, ira accenſi pluribus locis (fruſtrà Rege ac Audace prohibente) ignem iniiciunt, profectiq; caſtra in pago Arteuilla, ſecundo ab vrbe Gandenſi milliari locant, vnde quatuor Præfecturas tam infeſta populatione deinde incendiis peruaſtant, miſeris vt ruſticis nil planè reliquum maneret, quàm quod ante eorum aduentum in loca tuta detulerant, cumque ſatiandæ auaritiæ agreſtium fortunæ non ſufficerent, ad ſcelera conuerſi, interficiendis viris, ſtuprandiſque feminis, animi acerbitatem placant. Rex vrbi obſidionem minatus, cùm non moueri ciues videret, autumnus verò in[...]ueſceret, pridie Idus Septemb. relicto Gandauo, apud Atrebates exercitum dimittit. Iungitur hoc tempore Sluza Flandrię, cùm Audax Guilielmo Comitis Namurci filio natu maximo (cuius familiæ imperium iam longo tempore agnouerat) donaſſet eius loco ditionem Bethunienſem, ædificatque Sluzano in portu Audax turrim quadrato è lapide, quæ Arx minor dicta nunc diruta eſt, ſed addidit Carolus ſextus Francorũ Rex caſtrum maius, quod etiãnum hodie extat, ne vllo vnquam tempore Anglis, oportuniſſimi portus potiundi ſpes foret, eademque opera oppidum muro lateritio circundatur. Cùm Rex in Franciam rediiſſet, conſilio Audacis (qui Franciæ veterem belli gloriam, militiæq; ſuæ infelicia rudimenta vendicanda cenſebat) Anglico bello ſummo apparatu animum adiicit, transferreque e Francia in Angliam bellum cogitat, conuerſis eo vniuerſæ Franciæ viribus, quo Angli pro aris ac focis dimicare quoque aliquando cogerentur, ſed conatum felici euentu cari.

ru-ituturum videbat, niſi Flandria Galliç coniuncta cum Francis vires coniunxiſſet, eaq́; ratione præcipuis Francorum Proceribus conſilium non improbari ſciebat. Proinde omnes ingenij vires, ad pacem, ſalua dignitate, cum Gandenſibus ineundam conuertit, traxeratq́ue Agricolam in ſuam ſententiam, ſi Gandenſi populo abſolutam omnium præteritorum veniam, redditis confirmatiſq́ue veteribus immunitatibus, promittere vellet. Cum Agricola ſentiebant non pauci magnæ exiſtimationis ciues, expectabantq́; occaſioné cum populo de pace agendi, quorum Principes erant Rogerius Euertuinus nauta, ac Iacobus Ertbutius lanio, quibus ſe coniunxerat vir nobilis Ioannes Heila, detuleratq́; ad Euertuinum ac Ertburium Audacis literas, quibus anteactæ rebellionis obliuioné vrbi populoq́ue pollicebatur, conueneratq́; Gaueræ Agricolam, eumq́; ſerio paci ſtudere affirmabat, cuius verbis animati, timore tamen Burſetij Angli, Petri Siluij, aliorumq́ue Præfectorum non prius ſe mouent, quam ſui ordinis ciuibus fermè omnibus, ac Præfectis reliquarum tribuum idem perſuaſiſſent, tum famam de pace in publicum ſpargere audent, diplomaq́ue Principis in vrbe eſſe, quo præterita omnia condonabat, priuilegia immunitateſq́; reſtituebat, ac noua ſe tempore oportuno daturum promittebat, aſſeuerare non verentur. Populus pacis mentione, quæ à nouo Comite afferebatur, lætatus, pro maiori parte eis fauebat, experientia doctus, ſe bello compendij parum, diſpendij verò plurimum conſecutos. Opes enim in bello, præter præfectos, ac qui munera publica gerũt, neminem parare, ſed inani ſe laudis titillatione, vanaq́; libertatis ſpecie ad lanienam pro ignobili præda duci, ciues interfici, aut membris mutilatos domum reuerti, agros vaſtari, villas pulſis colonis exuri, pecus diripi trucidariq́ue, oppida caſtellaq́; dirui, mercatum dilabentibus alio mercatoribus magno vrbis damno frigeſcere, iuuentutem humanitatis oblitam facinoribus contaminari, ferinos induere mores, exlegem omnia audere, ac ſpe impunitatis peccandi illecebra omnibus præbita, nil præter quietam ciuilémq́ue vitam in vitio ponere, ac proinde ordinem nullum pati, denique omné ſexum ætatemq́; odio, ira ac diſcordia inter ſe ardere, quorum tamen maior pars vna in regione, ac nonnunquam ciuitate nata educataq́; nuptiis iamdudum ſanguinem miſcuiſſet, quem luctuoſiſſimo hoc ciuili bello barbara rabie largè effundere in virtute ponebant, regioni, vrbi, oppidis, corporibus ac fortunis ſuis imperátibus hominibus ambitione perditis, turbulentis, ſeditioſis, decoctoribus, ac inquietis, qui Superiorem nec leges, Deum nec homines vereri didiciſſent, ſed affectuum æſtu, animiq́ue libidine agitati, quicquid in mentem veniebat, per cauſam tuendæ libertatis faciebant. Adhæc animaduertebant, populum militemq́; moribus planè agreſtibus ac indomitis, intra extraque vrbem fanda infandaq́; committere, conniuentibus præfectis, quò eos deuinctiores, obſequentioreſq́; haberent. Ciuilis enim belli concitatores impulſoreſq́; ſe eſſe ſcientes, diſcordias odiaq́; ſeminare non deſiſtebant, quòd ea ratione non ſolùm ſentirent ſe rem facere, ſed ab altera etiá parte honore affici, ac ad imperiú euehi viderent. Proinde viri probi, quietiſq́; amantes nil aliud quá aliquando ab horũ tyrannide liberari optabant, ſatis ſuperq́; pro Hionis cauſa vindicanda pertuliſſe ſe ac feciſſe iudicantes. Conſiderabát enim, quanquá vrbs opibus, viris, amicis ac fortuna adhuc ſatis ſecúda floreret, ea téporis ſucceſſu ad ſummum aliquando felicitatis faſtigium peruentura, magnoq́; tum ſuo malo ruitura, cogitabantq́; ſi nouus Princeps, multo potétior Lodouico, Gandenſiú peruicacia irritatus, extremas à contumacibus pœnas expetere cœpiſſet, neceſſe fore vt aliquádo ab omnibus deſerti ad iniquas códitiones deſcédeiét, cùm cófœderati cú fortuna plerunq; partes mutare cóſueuiſſent. Ab alia parte Audax animo verſans Gandenſiú exéplo populum plebéq́ue Galliarum contra Principes leui momento ad arma cócitari poſſe, ſeq́ue his malis inuolutum magna cum difficultate Anglis reſiſtere, traheretq́; obſtinata vindictæ cupiditate nobilitatem in maximas ſe miſerias, imò vitæ ac fortunarum omnium diſcrimen, repreſſis affectibus, Reipublicæ cauſa nonnihil de iure ſuo decedendum cenſuit, pauciſq́ue omnino exceptis, ab vtraque parte pacem ardentibus votis requirebant. Nulla enim vniuerſa in Flandria, Flandrice loquens (Gandauo excepto) ciuitas erat, quæ non bis dolo aut vi capta, ea quæ victis (præſertim ciuilibus bellorum furiis) accidere ſolent, pertuliſſet, omitto incendia quibus maxima pars, poſt editas ciuium ſtrages, publicataq́ue fœminei ſexus pudicitia, conflagrauit, idq́ue à Gandenſium, Comitis, Anglorum, aut Francici Regis mi-

litibus,

litibus, inter ſe certãtibus, quis alterum feritate, ac ſæuitia ſuperaret. Crudeliſſimus enim ſæuiſſimuſque latro, partium fideliſſimus, fortiſſimuſq; propugnator habebatur, brutaque hac dominante perſuaſione, vindictæ libido de priuatis inimicitiis ſanguinariam cupiditatem ſatiabat, bona rapiebat, debitor creditore interfecto ſatisfeciſſe ſe gloriabatur, inhumana, peruerſa, diſtortaque ingenia naturalem feritatem ſaturabant, mulieres ſtuprabant, virgines corrumpebant, pueros contaminabant, ſcelus pulſa ſine pudore iuſtitia virtutis in ſolio collocabant, agricolas interficiebant aut deu[illegible]rabãt, nobilium diuitumque Caſtella multis abhinc retroactis ſeculis ad Regionis ornatũ variis locis, pulcherrimo artificio, magnoque ſumptu extructa demoliebantur, aut incẽdebant, denique quicquid peruerſa mens, malus animus, ac gaudens ſcelere indoles, omni timore excuſſo auderet, nuſquam omittentes. Hac ob cauſas cùm omnium ordinum homines domiti bellum odiſſent, populus Gandẽſis verbis Euertuini, ac Ertburij aures animoſq; præbens, auxiliũ eis ſuum pollicetur, conueniuntque ex pacto ſummo mane in forũ, prælato vexillo Flandrico ac Burgundico clamantes: *Conuenite ad Flandriæ leonem* (hoc enim animal nigri coloris in vexillo aut ſcuto aureo præſefert depictum Flandriæ Comes) *Princeps Comeſq́; noſ. cr. facta omnium delictorum gratia, Gandenſi populo veteres immunitates reſtituit.* Ioannes Burſerius, ac Petrus Syluius coniuratione intellecta, in publicam domum reſiſtendi animo eodem tempore centum armatorũ præſidio muniti conuenerant. Sed cum Euertuinum ac Ertburium quadringentorum armatorum comitatu ſtipatos, quibus ſeſe Præfecti omnium tribuum coniunxerant, aduenire conſpiciebat, timore correpti fugiunt, ac ſe clam Syluius in pauperis ciuis domum abdit. Hæc cùm fierent, oportunè Ioannes Heila ab Audace miſſus publicis cum Tabulis præteritorum veniam continentibus aduenit, quibus populus gauiſus, Gauera vocato Agricola, ex eius ſententia ſtatim ad Audacem idem Heila legatus mittitur, impetratiſque a fine Nouembris ad Cal. vſque Ianuarij induciis, de pace acturi Agricola, Euertuinus ac Ertburius quinquaginta ſtipati equitibus Tornacum proficiſcuntur, ſequiturque poſt paucos dies Audax cum vxore, filio Ioanne, nuru ac matertera Ioanna Brabantiæ Duce. Legati Gandenſium primo induci non potuere vt in genua procumbentes, veniam ſupplices ab Audace peterent, quod cùm is ægerrime ferret, Ducis Ioannæ rationibus inducti tandem poſito faſtu, veniam ſupplices petiere, procumbẽte cum eis Audacis vxore ac nuru, veniamq́ue cum lachrymis vrbi ſuæ ſummiſſe decoreq́ue rogante ac impetrãte. Omnibus ſine exceptione ignotum, vrbi immunitates decimoquarto Cal. Ianuarij anno ſeptimo, poſteaquam miſerrimum hoc ciuile bellum initium cepiſſet, reſtitutæ. Audax ſuo cum comitatu Inſulas proficiſcitur, Gandenſes læti domum: Statimq́ue per vniuerſa vrbis loca pax per Præcones prouulgatur, quemadmodum & ſubſequentibus diebus per vniuerſam factum eſt Flandriam. Petrus Syluius, cæteriq́ue ordinum ductores, excepto Agricola, iam tandem ſerio, ac ſine ſimulatione pacem initam eſſe videntes, ſtatuunt cum Burſerio in Angliam migrare. Cautum enim dilertis verbis inter pacis erat conditiones, qui vellent, in vrbe rebus omnibus
« ſaluis manerent: qui non, iiſdem ablatis migrarent. Agricola abitum diſſuadebat, affir-
« mans de Audacis Principis magnanimi generoſique verbis promiſſiſque dubitare nemi-
« nem debere. Reſpondet Syluius: Sis memor Agricola, homines nos eſſe nulla maiorum
« claritate notos, ſed plebeos, plebem contra nobiles concitaſſe, ac proinde eoſdem, conni-
« uente Audace, omnibus nos artibus hoſtili ſemper animo perſecuturos, quod tu non ita
« dudum didiciſſes, ſi Stabuli Præfecturam, quam tibi Audax obtulit, accepiſſes. Iugulatus
« enim à ſordidiſſimo vili[illegible]ſſimoq; aulæ Audacis aſſecla, animi eorum acerbitatem expe-
„ tita dudum victima ſaturaſſes. Sed quemadmodum dignitatem eam prudenter recuſaſti,
« ita imprudente conſilio vitam tuam Gandauo committis. In memoriam reuoca quot vi-
« ros bonos interfici iuſſeris, nulla de cauſa quàm quòd paci principiq́ue fauerent, aut tuis
« contradicere conſiliis auderent, quorum facilè Princeps Harſellius, quis tua opera iugu-
« latum fuiſſe ignorat. Recordare ſtrages quas tuo ductu nobilitas pertulit, quorum arces
« diruiſti, ſanguinem tu[illegible] ſiti, bona diripuiſti, in famulos neceſſarioſque hoſtili animo ſæuij-
« ſti, horum exurget aliquis, qui te noctes dieq́ue ad necem quæſitum, ſparſo cruore tuo,
« Audacis gratiam venabitur, communeſque iniurias vlciſcetur. Inſidiatorum, ſeditio-
« ſorumq́ue latronum nos loco habentes, quæ his iniuſta, inquiunt, afferri poteſt nex? Cõ-

mune

mune enim omnibus eſt principibus, immortali eos perſequi odio qui populi libertatem ſupra dignitatis exiſtimationiſq; ſuæ ampliſſimum faſtigium euehere conantur, ſcientes qui populum ſeducere, regerę, ac intrepidè ad vitæ fortunarumq; periculum adeundum inducere poſſunt, viros eſſe debere non vulgaris ingenij, ſed iudicij acris, ac in rebus agendis prouidos, qui vi aut aſtu oppreſſi populum rerum ignarum quiduis facilè admittere. An putas Agricola, Audacem ob fidem compendij ſui cauſa huic vrbi datam tua cauſa perpetuo cum timore viuere velle, ne aliquando leui occaſione te impulſore rurſum cum populo Gandenſi, ac vniuerſa Flandria bello ſit certandum? minimè, ſed promiſſi fidem facilè eludet Caiphæ ſententia, aſſerentis, *Satius eſſe vt vnus moriatur, quàm vniuerſa Reſpublica periclitetur*, quum ab omni antiquitate principes promiſſis non diutius ſtandum iudicarint, quam vſus, fortuna, aut neceſſitatis ſimulatio exigeret, mille ſemper rationibus inſtructi, quibus ſpecie recti fidem fallant, ac iniuſtum iuſti habitu veſtiant. Proinde ſi vitæ rebuſq; tuis probe Agricola cõſultum volueris, accinge te nobiſcum itineri. Ad hæc ille: Si mors mea apud Audacem tanti eſt, vt eam ignobili ductus timore, nulla fidei promiſſorumq; ratione habita, nec Sacramenti religione ductus planè procurandam exiſtimet, quum amicis vbique terrarum ac opibus abundet, non minus id apud Anglos Germanos, Italos, Hiſpanos, imò & Turcas per ſicarios efficere poterit, quàm Gandaui. Qua igitur de cauſa voluntarium mihi conciſcam exilium, cùm neceſſario alicubi terrarum vita ſit finienda, eiuſque caſus expectandus? Si enim Audax fidem feſellerit, mihi, conſanguineis, affinibus, neceſſariiſq; omnibus, mea mors ſine dedecore continget; illi apud poſteros in omne æuum cum ignominia exprobrabitur. Quod ſi promiſſis ſteterit, vtriuſque honori conſulet. Denique in omnem euentum ego à ciuibus meis laudabor honoraborq;, aut probatus cum deſiderio deplorabor, cùm vobis neutrum continget, qui ciues neceſſariosq; omnes ignauo mortis terrore (quæ tamẽ preſſis veſtigiis, omnes vbiq; ſemper homines ſubſequitur) deſeritis, idq; peſſimo ciuibus relicto exẽplo, ac ſi Principis ſui verbis promiſſiſq; nulla ratione fidere deberet, cũ hoc modo reuerentiã ac amorem quẽ inter bello cõſumptos ciues noſtros ac principẽ, omni arte alere, ac ad maturitatem perducere deberemus, planè extinguitis, principi occaſionẽ eripiẽtes vt ex veſtro euentu populus diſcat, quid ab eo ſperare debeat. Quare potiùs in patria vitæ fortunarumq; finẽ periclitabor, quã ſub faſtoſis ſuperbiſq; Anglorũ alis tectus, exiguũ vitæ tẽpus, muliebri timiditate trãſigere. Nocui, fateor, nobilibus imò & ignobilibus, ſed id belli potius vitio, quã naturæ acerbitati aſſcribi debet. Multa enim præter Ducũ voluntatẽ, ciuili præſertim bello miles cõmittere ſolet. Sed nõ conqueretur de mea inſolẽtia Ghiſtellanus, cum eius vxorẽ, cùm præcipuis Brugẽſis ditionis nobilibus matronis Dammi in poteſtate haberẽ. Quæ mihi cũ Harſelliis ſimilibuſq; priuatæ ſunt inimicitiæ dignitatis conſeruandę cauſa ſuſceptę, contemno, patriamq́, ea de cauſa deſerere imbecillis paruiq; animi indiciũ eſſe cenſeo. Rationes tuas (inquit Syluius) è magno animo profectas nõ improbo, ſed mea longè alia quam tua eſt conditio, quippe qui Ioannis Hionis cliens ab ipſo belli exordio acerrimum me Comitis nobilitatiſq; hoſtium ducem ſum profeſſus. Tu poſt Artevillæ mortem inter Præfectos primum es notus. Proinde nunquam vitam meam Gisberto Matthiæ eiuſque fratribus propinquiſque fidere potero, qui Gandauum redeuntes animum ira, odioq́ue furentem cæde cruoreque inimicorum ſedare conabuntur, niſi propriæ vitæ proditor deſertorq; ab omnibus haberi velim. Adhæc neceſſarij Gisberti Gruteri, ac Simonis Betę, quos Artevilla ac ego in ipſo confodimus Senatu, quis dubitat coniuente Audace annixuros, noſtro vt cruore, ſanguini illorum parentet. Poſt hos ſermones vale vtrinq; dicto, Syluius, Vuinterus, Vuincius, ac pleriq; alij Burſeriũ ſecuti Gãdauũ relinquũt, non mediocri exportato auri argẽtique pondere è prædis collecto, fideq; publica ab Audace impetrata deducti ſunt Duce Ioãne Heila à ducẽtis armatis ciuibus ſine detrimento Caletũ, indeq; in Angliam traiicientes Syluius à Rege Richardo opera Ducis Lancaſtræ, annuam penſionem Londini obtinuit è vectigalibus, quæ externi mercatores, lanam in inſula ementes, ſoluere Regi coguntur. Poſt hæc Audax ad pręmia conferenda cõuerſus Euertuinum nautarum, Erburium Præfectura inferiorum operarum ornat, Gisberto Matthiæ cum ſuis præterito. Non ita dudum Syluius Londini egerat, cùm ei mors Agricolæ, vt prædixerat, violenta nuntiatur. Nam eùm ſolus ſine armis

E (prohibuerat

(prohibuerat enim Audax, nequis prætet nobiles, ac qui iter faciunt, cum armis incederet) extra vrbis mœnia deambularet, Gallodinns filius Harſellij nothus clam à tergo ac-
1386. cedens, capiti læthale vulnus inflixit. Circiter Idus Ianuarij anni 1386. Audax cum vxore Gandauum proficiſcitur: excipitur omnium Ordinum non minore lętitia quàm honore: neceſſariiſq; rebus compoſitis, Sluzam ad opera inſpicienda, atque inde Cortracum petit, vbi ad Liſam, quemadmodum & Audenardæ ad Scaldim contra Gandenſium rebelliones, ædificari arces iuſſit. Iperas muro in hunc vſque diem ceſpititio cõtentas, lateritio cingit, ſuburbiiſq; (quæ eo tempore amplæ à frequenti populo habitabantur) dirutis, populum in Occidẽtalibus Flandriæ pagis migrare iuſſit, quos ex eo tempore mirum in modum, vt nunc apparet, auxêre. Neuportum quoque extructa arce muro lateritio muniuit, quemadmodum & Veurnam, Bergas, Borborgum, Dixmudæ portas tantùm ex latere cocto ædificari iuſſit. Reliquæ cùm ceſpititium tantummodo vallum habuiſſent, ciuili hoc bello deiecta in pagi formam fuêre redacta, quemadmodum in hunc vſque diem multis videte licet Flandriæ oppidis. Inſulis Prouinciale Flandrorum concilium, vbi a ſententia ſui magiſtratus tanquam iniqua, ad Principem ſuperioremq; Iudicem, vt litem ex æquo & bono finiat, prouocaretur, inſtituit. Sed cùm Flandricè loquens Flandria domeſticis iudiciis contenta, nunquam Inſulas (quòd Gallica lingua exercerent iudicia) appellarent, concilium negotiis litibuſque deſtitutum euanuit, manentibus tamen in hunc vſque diem Inſulis acceptorum expenſorumq; Flandrię Comitis quæſtoribus, quod Barbarè Cameram computorum vocant. Atqui hac ratione ex voto Flandriæ ſtatu conſtituto Audax à Rege Anglico præfectus bello tantam nauiũ multitudinem Sluzis ac Nortmanniæ portubus cogebat, vt nullius ſuperioris ætatis Regis apparatus, cum eo æquari potuerit, adeò vt non ſolùm Gandenſes, ac eorum confœderati, ob Agricolæ inexpectatam necem principi non ſatis fidendum arbitrantes, vererentur ne terra aquaq; obſiderentur, ſed etiam Portugalliæ Angliæq; Reges, tanti apparatus vim ſuſpectam haberent. Stabant enim Sluzæ in anchoris (in huius enim portus canalem, è tota Gallia, exceptis Britonibus, conuenerant naues) mille, ducentæ, octoginta ſeptem omnis generis naues, procul malorum multitudine in mari ſyluæ ſpeciem præbentes, magno ſumptu ab Audace conductæ ex vniuerſis Franciæ, Flandriæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ, ac Oſtlandiæ maritimis oris. Flandri, Atrebatenſes, Picardi ac Nortmanni, panem nauticum coquebant, carnes ſalſas, fumo induratas, eiuſdemq; generis piſces, vinum, ceruiſiam, cæpe, allia, cæteraq; nautici commeatus genera, Sluzam aduehebant, nouum immenſumque vectigal, à Francorum populis exigitur, quod læti contribuunt, ſperantes iniuriaſq; cladeſque ab Anglis illatas, hac expeditione ſe vlturos. Verùm omnis apparatus in ſpeciem tantùm ab Audace parabatur, quod Regi ob ætatis immaturitatem aperire conſultum non erat. Primùm quo Regius fiſcus, longo continuoq; bello exhauſtus, hac ratione immenſo auri pondere, ſine tumultu repleretur. Deinde vt Gandenſes cæteriq; rebelles, conſpecta Regis potentia, Audaciſque penes eum authoritate in officio cõtinerentur. Tam etiam quo Anglis demonſtraret, quæ quantæque è poſtremis cladibus vires Francis remanſiſſent ſi his in vnum collatis bellum Flandris iuncti ipſis inferendum ſtatuiſſent. Sed præcipua cauſa erat, vt Lancaſtræ Ducem inſtructa claſſe in Portugalliam (olim Luſitaniæ pars) tendentem domi retineret. Proficiſcebatur enim cum electo milite in Hiſpaniam, quo Hendricum Caſtellæ Regem Portugallenſium hoſtem, regno pelleret, vxoriſq; ſuæ Conſtantiæ hæreditatem (quod Petri Regis Caſtellæ filio eſſet legitima) adiret. Verùm quo hæc Lector melius intelligat, neceſſe eſt Caſtellanorum Regum hiſtoriam ab anno 1365. repetitam ob oculos ei ponere. Alfonſus Caſtellæ Rex huius nominis vndecimus, numero trigeſimus ſecundus moriens, reliquit Petrum ac Alfonſum legitimo thoro ſuſceptos, ex illegitimo verò, Hendricum, Teilleum, ac Sanctium. Petrus omnium natu maximus patri in regno ſuccedit vir crudelis, ſæuus, contumax, ſanguinarius, iracundus, impius, ſubditos ſacri profaniq; ordinis, nobiles pariter ac ignobiles graui premens tyrannide, qua de cauſa non ſolùm ſubiectorum contra ſe odia, ſed etiam multorum Chriſtianorum Principum inimicitias concitauit, imprimis cùm vxorem Blancam filiam Petri Ducis Borboniæ caſtam pudicamque feminam in gratiam concubinæ Pallidæ, ac Alfonſum fratrem germanum, matremque fratrum illegitimorum, nulla de cauſa interfici iuſſiſſet,

iis data oportunitate non parſurus, ſi vitę ſuę inſtitutum diſplicere intellexiſſet, quod iam antea non paucos ſacri profaniq́ue Ordinis Proceres ea ſola de cauſa è medio ſuſtuliſſet, infeſtiſſimum ſe profeſſus hoſtem omnium qui virtutem ſectabantur. Minas admonitionesq́; homo confidens Regum, Principum, ac ſummorum Pontificum ridebat contemnebatq́;, fretus amicitia ac confœderatione vicinorum Mahumeticorum Regum. Quapropter Pontifex Vrbanus, diu multumq́; à Caſtellæ ordinibus rogatus, ac de ſceleribus impietateq́ue hominis ſatis ſuperq́ue inſtructus, quum indignũ iudicaſſet qui Chriſtiano populo leges daret, iuridica citatum via, nec, vt erat animo contumaci, comparentem, Eccleſiaſticis cenſuris fulminibusq́; oneratum lata ſentia proſcribit, ſubditisq́; à ſacramento ei præſtito liberatis, creandi noui Regis poteſtatẽ facit. Caſtellani à ſacramento liberi anno 1366. eo amoto, Regem coronant Hendricum, fratrem eius illegitimo thoro ſuſceptum natu maximum, virum indolis probatæ, prudentem ac ſtrenuum, qui opera Audacis amicitiæ fœdus cum Carolo quinto Francorum Rege init, adiutusq́ue octo Frãcorum veteranorum peditum millibus Duce Bertrando Nicolaolo nobili Britone, ac tranſeuntibus ipſo pugnæ momento Hiſpanis, fratrem Petrum viginti Saracenorum millibus, paucisq́; Hiſpanis ſtipatum acie ſuperat, vniuerſaq́ue pellens Caſtella, cogit ad implorandum auxilium in Pictauos ad Eduardum Anglorum Regis Eduardi tertij filium natu maximum fugere, quem quod pacem cum Francis feciſſet, magnis promiſſis ad opem ſibi ferendam, pellicendumq́ue Hendricũ inducit, relictis ei tribus filiabus, donec fidem in perſoluendis belli ſumptibus liberaſſet, obſidibus. Rex Hendricus de fratris Anglorumq́ue fœdere ac apparatu certior factus, legatos ad Franciæ Regem auxilium petitum mittit, docens quãti eius interſit, ne Caſtellæ regno fratet Petrus Anglorum beneficio potiatur, ſecretioribus mandatis iniungens legatis, Audacem propter ſingularem viri prudentiam, ac apud regem authoritatem, imprimis omni cura diligentiaq́ue concilient. Rex Carolus ac Audax Caſtellanos Hendrico Notho ſtudere intelligentes, cum eo amicitiæ fœdus renouant, ſua non intereſſe cenſentes legitimo an illegitimo Rex Hiſpaniarum natus foret thoro, ſed pluſimum ne bellicoſæ nationis vires Anglis iungerentur. Proinde ſi Francorũ auxilio Hendricus Caſtellæ regno potiretur, non dubitabant eum cum ſucceſſoribus, immenſi beneficij vinculo deuinctum in Francorum amicitia permanſurum, ſubmiſſurumq́ue hoc tempore auxiliarem cõtra Roſchellam claſſem, cum terra eam eſſent oppugnaturi, quod paulò pòſt, pulſis Roſchella Anglis, auxilio imprimis Caſtellanæ claſſis factum eſt. Fœderis igitur tabulis vtrinque rite conſignatis, Rex Carolus Bertrandũ Gueſclinũ iuſto peditum equitumq́; numero inſtructũ, ad Regem Hendricũ mittit. Interea Eduardus Vuallię Princeps veterano inſtructus Anglorum exercitu, comitante Rege Petro, ex Aquitania in Hiſpaniam proficiſcitur, cui rex Hendricus inter Noiaram, & Nauarettam anno 1366. ſecundo nonas Apriles (vbi flumen Iberus veterem Caſtellam à Nauarra ſeparat) Hiſpanorum, Francorumq́ue copiis obuiam factus prœlium committit, ac poſt longam cruentamq́; pugnam ſuperatus, fuga ſibi conſulere cogitur, deſideratis circiter octodecim virorum millibus, ac Gueſclino Frãcorum Duce inter alios ab Anglis capto. Caſtellani Martis iudicium ſecuti portas regi Petro ſupplices aperiunt, qui multo quàm antea truculentior, interficiendi proſcribendiq́; finem nullum faciebat. Vualliæ Princeps cum paucis vitam obtinuiſſet, Regis Petri ſtatu confirmato, cum exercitu in Franciam reuertitur, alienato plane ab eo animo, quod defoſſum Hendrico fratri aurum ab Hiſpanis proditum conquerens ſe in præſentiarum belli ſumptus non poſſe Anglis reſtituere diceret. Rex Hendricus poſt aduerſam pugnam ad Arragones fugerat, adiutusq́ue nouo Francorum, Arragonum ac Caſtellanorum auxilio, bellum reparabat, quo Rex Petrus intellecto, Vualliæq́; Principis fruſtra implorato auxilio, coactis quadraginta Hiſpanorum, ac viginti Saracenorum millibus, tertio nonas Auguſti anno 1368. iterum cum fratre cõgreditur, ſed poſt diuturnam acremq́ue pugnam perditis viginti hominum millibus ſuperatur, ac inter nobiles, ignobilesq́ue captiuos vnus, à nobili Hiſpano cui vitam concrederat, in proximi villici caſa abditur, vbi fortuito caſu Rex Hendricus ſuperueniens, poſteaquam multa vltro citroque contumelioſe eſſent locuti, ira, odioq́ue accenſi inuicem inuolant, quumq́ue aliquandiu luctati, Hendricus peius haberet, inexpectato viri nobilis aduentu adiutus, fratrem Petrum pugione, quo is erat cinctus confodit; quo ex tempore

nemine negotium faceſſente ſceptro Regis Hendrici paruère, Caſtella, Galicia, Seuilla, Corduba, Toletum, Leon, quæ ea prudētia in pace donec viueret texit, vt merito dubites maiori ne cum beneuolentia, an Petrum odio ſint proſecuti. Reliquit Rex Petrus è priore vxore Iſabella ſorore Ferdinandi Regis Portugalliæ qui hoc tempore regnabat duas tātum filias, cum tertia Beatrix nomine natu maxima Baionæ in Aquitania olim diem clauſiſſet. Conſtantia ſecundo natu nupſit anno 1371. Ioanni Lancaſtræ Duci, Eduardi tertij Anglorum Regis filio quarto, priore eius vxorę mortua, ac paulò poſt Iſabella, Petri altera filia vxor fit Aidmundi dicti Regis Eduardi filio quinto. Quamobrem veritus Rex Hendricus ne aliquando Angli Proceres, Caſtellæ Regnum vxorum iure ſibi debitum, armis repetendum iudicarēt, miſſis in Galliam legatis veteris fœderis renouationem opera Audacis impetrat. Sed cum Angli Principes eo regnante, Francico ſemper implicati bello excurſionibus magis quàm bello, cum ex Aquitania laceſſerēt, paruis eos aliquot prœlijs ita repreſſit, vt deinceps dum vixit, Hiſpaniæ finibus abſtinerent, paceq́; regno procurata cōfirmataque, anno 1379. menſe Maio moritur, relicto filio Ioanne, quem cum vxore Leonora Arragoniæ Regis filia, Ferdinandus Portugalliæ Rex Caſtellæ Regem coronatum intelligens, indicto bello Anglicos Principes ſororis filiarum maritos, ad recuperandum ſe adiutore Caſtellę regnum vxoribus debitum euocat, qui cum poſt longam deliberationem, conſiſi Portugallēſium auxilio proficiſcendū ſtatuiſſent, Aidmundus anno 1381. cum tribus equitum millibus præcedit, fratre Lancaſtro, qui illico cum exercitu ſubſecuturus erat, claſſem inſtruente. Sed Audax miſſis in Scotiam militaribus copiis, Lancaſtrum domeſtico irrętitum bello propoſitum tenere non eſt paſſus. Quapropter Portugallus imparem ſe exiſtimans Regi Ioanni, cum magnis Caſtellanorum copiis, ac ſex Francorum equitum millibus in aciem prodeūti, dimiſſa neptium ex ſorore infœlici cauſa, cum eo pacem, medio inter duo caſtra campo, reclamanteq́; Aidmundo facit, qui exinde de profligando Ioanne deſperans, cum omnibus Anglis domum reuertitur. Sequenti anno moritur Leonora vxor Regis Ioānis, ducitque paulò poſt Beatricem filiam ac hæredem vnicam dicti Ferdinādi Regis Portugalliæ, qua affinitate non ſolum noua pax ſtabilitur, ſed Portugallia cæteris Hiſpaniæ regnis vniri videbatur. Verum Rege Ferdinando non diu poſt filiæ nuptias moriente, Portugalliæ populus ac præcipue Vlyſſiponenſes, dominationem vicinorum non ferētes, quòd natio arrogans ſit ac imperioſa, Regem ſibi eligunt Ioannem (male Froſſardus Dionyſium vocat) dicti Regis Ferdinandi filium, illegitimo thoro natum, ordiniſq́; D. Iacobi Compoſtellani equitem, Hypodiaconū, à Pontifice Vrbano vinculo ſolutū. Duas huius facti adferebant Portugalli cauſas: Primo, quod non minus ipſis quam Caſtellanis libertas eligendi regis, cuiuſcunq; conditionis, permitti deberet: Deinde quod Beatrix regis Ioannis vxor, præter legitimi matrimonij ordinem nata eſſet, quum pater Ferdinandus amore matris eius correptus, promiſſis muneribuſq́; effeciſſet, vt relicto marito equeſtris ordinis viro, matrimonium contra Chriſtianæ legis decreta ſecum iniret, e quo Beatricem marito viuēte ſuſcepit, coactuſq́; inſuper ſit (Regis libidini, iurique maritali cedere nolens) e Portugallia in Caſtellam fugere, vbi eodem quo Rex Ferdinandus anno menſeq́; è viuis exceſſit, adeò vt Beatricis mater vno eodemque menſe vidua duobus orbata maritis nō ſine Chriſtianæ puritatis offenſione, malutorumq́; hominum riſu conſpiceretur. Rex Ioannes, ne vi ac effictis calumniis hęreditario vxoris priuaretur Regno, magno exercitu coacto, Vliſſibonam vbi nouus Rex fortunam tentaturus vires omnes contulerat, anno 1384. obſidione cingit, ſperans ſe breui vrbem cum Rege in poteſtatem redacturum, quod à maxima nobilitatis parte deſertus, ſolo ferme populi auxilio niteretur. Sed quod Vliſſibonenſes mari ſatis libere vterētur, obſidio vltra annum eſt tracta, tum comparata à Caſtellanis claſſe, Vliſſibonenſes in vrbem compulſi rebus ſuis timere cœperunt. Quare Rex ſe breui rerum inopia cum vrbe in hoſtium manus venturum conſpiciēs, ſuorum conſilio nobiles duos in Angliam legatos ad Regem, eiuſque patruos mittit, ſuppetitias, ac Lancaſtræ Ducis filiam, primis nuptiis natam vxorem petens, pollicitus ſe ei auxilio futurum, cùm Caſtellæ regnum vxoris ſuæ hæreditatem repetere ſtatuiſſet: quę Caſtellanorum Regi nuntiata, ſtatim ad Arragoniæ, Franciæque confœderatos Reges mittit, ac auxilium iuſta in cauſa petit, imprimis verò vt Audacem concilient imperat, quod non ſolum patrem Hendricum extremis neceſſitatibus

ceſſitatibus conſilio ac re enixiſſimè ſemper iuuiſſet, ſed Carolo ſexto Rege ſub tutoribus agente, propter prudentiam, ſummamque conſtantiam, ac quæ ex his naſcitur ſolidam authoritatem, Francorum facilè Procerum Princeps eſſet habitus. Audax legatis auditis, bono ſint animo iubet, non minus Regis Ioannis, quàm patris eius Hendrici res curæ ſibi futuras pollicetur. Exin Regi Carolo antiquum patris cum Caſtellæ Regibus fœdus, fortem, fidelemque eorum operam in recuperanda Roſchella ac vniuerſa Aquitania exponit. Sed cùm propter Anglicum bellum veteranos ſacramento adactos, in Hiſpaniam mittere nollent, omnibus qui nomina non dederant, proficiſcendi Rex poteſtatem facit. Cumq; longinqua militia non æquè omnibus cordi eſſet, proficiſcerenturq; pro apparatu qui in Anglia à Lancaſtro inſtruebatur, pauciores, Audax evulgata Anglicæ expeditionis falſa fama, Lancaſtrum ab Hiſpanica profectione deterrere conabatur, cùm tamen in abdito cordis receſſu ſtatuiſſet, adoleſcentis Regis Caroli vitam ſtatumque fortunæ inſtabilitati non committere, præſertim cùm ea Anglos læto adhuc vultu proſequeretur. Vt verò Ioannis Caſtellæ Regis animum confirmaret, Riæ dominum ducentis præfectum Burgundis equitibus in Hiſpaniam præmittit. In Scotiam verò Ioannem Viennenſem armatum mille equitibus, ac tribus peditum millibus traiicere iubet, qui Schotis coniunctus tam infeſtis populationibus Anglos vexauit, vt Lancaſter ſero ad liberandam obſidione Vliſſibonem cum claſſe veniſſet, niſi propitij iis ſuperi, ſoluendæ obſidionis occaſionem dediſſent. Reliquerat Caſtellæ Rex in oppido Santaremo haud procul Vliſſibonę trecentos Britones ac Gaſcones in pręſidio, è quibus oppidani, quòd furtis, ſtupris, pulſationibuſque graſſarentur, ſexaginta occiderant, reliquos oppido eiecerant. Caſtellæ Rex timens ne ad vetera Portugallenſium iura redirent, eaq; de cauſa à tergo commeatu intercluderetur, cum ſe fruſtra diu Vliſſibonam obſidere, milites profluuio ventris magno numero interire, ac Lancaſtri indies claſſem expectari animaduerteret, dimiſſa Vliſſibona, Santaremum proficiſcitur, cauſaque tumultus intellecta, veniaque ciuibus data, Francos, relictis in oppido Hiſpanis, abducit. Ioannes Portugalliæ Rex obſidione præter opinionem liberatus, quatuor circiter ac viginti virorum millia vrbe educit, hisq; quingentos Anglos equites veteranos, bellandi ſtudio ex Aquitania in Portugalliam profectos iungit, ac caſtra haud procul hoſtibus locans, cùm inexpectato eos aduentu attonitos reddidiſſet, ad pugnam tamen ſeſe promptè expedire conſpicit. Portugallenſium caſtra erant in pago Iuberotho, vbi haud procul templo, Anglorum conſilio; ita aciem inſtruxerant, vt ab vtroque latere foſſis, arboribus, aliiſque impedimentis munirentur, ibique balliſtarios, ſagittarioſq; omnes collocarant, in fronte Angli equites dimiſſis equis cum Portugallis ſtabant, ingreſſum regiæ viæ, quæ vix denos milites in fronte admittebat, cuſtodientes. Caſtellæ Rex circiter octoginta hominum millia in caſtris habebat, confiſuſque virtuti Francorum, eorum conſilio hoſtium munitiones adoriri ſtatuit, ſeſſo Reinero Limoſio caſtrorum præfecto, cum Francis, Burgundis, Britonibus, ac Gaſconibus prima acie: alteram Rex ipſe Hiſpanorum cinctus iuuentute ducebat. Franci hoſtium munitiones poſtridie Idus Auguſti anno 1385. aggreſſi, atrocem cum Anglis pugnam ineunt, ſed quod ſtudio cedentes inexplorato loco feruentius inſequerentur, ab vtroque latere ſagittis obruti, nec minus atrociter à fronte impugnati oppreſſique; cum Reinero Limoſio, ac Riæ domino interficiuntur, captiuis eodem momento ad vnum interfectis, quod Regis Caſtellæ aciem pleno paſſu accedentem, nouam inſtare pugnam Angli iudicarent. Rex enim Ioannes, nobileſque Caſtellani ſtratagematis hoſtium, caſuſq; Francorum ignari, in eaſdem tracti inſidias, poſt breuem pugnam diſſipantur; Rege donec Burgos perueniſſet, fugam non intermittente, deſideratis circiter viginti tribus hominum millibus, quæ victoria Portugalliæ Regi, cùm Vliſſibonam magna cum pompa multiſque ſpoliis intraſſet, adeò omnium animos conciliauit, vt neglectis maternis natalibus, nobiles ei omnes qui ab initio deſciuerant, ſacramentum dicerent, vitam, fortunaſq; contra hoſtes vouerent. Ipſe omnibus in gratiam receptis, ac ſingulos blandè allocutus, præteritorum obliuionem pollicetur. Poſt hæc nouem inter ſe menſium inducias Reges pangunt, quæ Cal. Maij anno 1386. finirentur, interea hic in Angliam, ille in Franciam auxilij petendi cauſa legatos mittit. Lancaſter fortuna Portugallenſium animo elatus, à Rege Richardo ac Angliæ Ordinibus mille quingentos equites, ac tria balliſta-

 riorum

riorum peditum millia è Regis fiſco in ſex menſes ſoluta impetrat, quibus cum tria equitum, ac decem peditum millia, ex amicis, clientibuſque coacta adiunxiſſet, ducentis onerariis, paucíſque triremibus, ac octodecim magnis Portugallenſium onerariis exercitu impoſito, cum vxore Conſtantia, liberiſque ex ea ſuſceptis claſſem ſoluit, eius animi vt Caſtellæ regnum ſuis vendicet, aut in conatu emoriatur. Inſigni hac claſſe proſpera nauigatione vſus, portum ciuitatis Corunnæ in Galicia inuadit. Sed cùm paucis ante diebus eo ab Audace tria equitum millia, quæ Roſchellæ naues conſcenderant, miſſa intraſſent, relicto oppido fruſtra per menſem ſæpius oppugnato, ac trecentis pabulatoribus leui in pugna amiſſis, Compoſtellam D. Iacobi Apoſtoli prodigiis celebrem occupat. Præfectus Francorum, cùm ſciret Anglos agrorum vaſtationibus pugnam quæſituros, inſtructus ab Audace, Regi conſulit, edicto propoſito ruſticis ad certum diem fortunas omnes in oppida conferre iubeat, tum quod relictum fuerit, militibus in prædam donet, ne Angli commeatum reperiant, quod cùm rex feciſſet, atque elapſo qui conſtitutus erat die, non ſatis diligenter omnes paruiſſent, Francis reliqua in prędam concedit, qui multo quàm agreſtes diligentius Regis mandato ſatisfecerunt. Angli verò longè lateque non ſine periculo pabulatum iuſto cum præſidio ire cogebantur. Lancaſter Compoſtellæ ſedens caſtrorum Præfecto (Franci Marſcalcum vocant) cum exercitu Galiciæ ciuitates tentare iubet, qui partim vi, partim metu in poteſtatem redegit Rianſam, Villafrancium, Ponteuerdam, Vigam, Bajonam, Montſortum, Ribadauiam, Nojam, Braganſam, Otanſum. Dum hæc in Hiſpania geruntur, Gallica claſſis Sluzæ rebus omnibus inſtructa, in anchoris ſtabat. Rex Carolus vniuerſa Galliæ nobilitate, ac magna militum multitudine comitatus, omnes Flandriæ ciuitates, excepto Gandauo, milite repleuerat. Ab altera parte Angli in armis erant, Portus, ciuitateſq; maritimas, iuſtis præſidiis munierant. Sed cùm Audax tanto apparatu Lancaſtri in Hiſpaniam profectionem tardare, impedire vero non potuiſſet, cæteriſq; in rebus conſilij propoſitum tenuiſſet, ſcriptis ad fratrem Biturigum Ducem literis, petit profectionem, brumalis ſolſtitij propinquitatem cauſatus diſſuadeat, ſe qui auctor, concitator, ac præfectus Claſſis foret, ſaluo honore facere non poſſe. Biturix quod inſtante menſe Decembri non ſine periculo claſſem ſoluere poſſent, haud difficulter penes Regis concilium euincit, vt expeditio in proximum ver anni 1387. differatur. Quare magno cum tumultu Rex Flandriam relinquens, exercitum, claſſemq; ingenti Anglorum gaudio, riſuq; dimittit. Remanſerant Sluzę quindecim onerariæ ingentes Audacis ſumptu inſtructæ, oræque Flandrorum maritimæ præſidio futuræ, præeratq; eis Iacobus quidam Boc vir plebeus, ſed qui in re nauali ſecundum non habebat. Ex eis ſex præſidio mercatorum aliquot nauibus Roſchellam petentibus proficiſcuntur, quas redeuntes Arondellæ Comes, Anglorum maris Præfectus inuadit, duplicique bellicarum nauium, ac virorum numero Boccum ſuperãs, poſt quatuor horarum acertimam pugnã, maxima nauium parte expugnata, cum hominibus mercibuſque captum Boccum Londinum ducit, vbi anno captiuitatis quarto, carceris tædio interiit, fruſtra Audace pro viri ſtrennui libertate ſatagente, ac Regis Portugalliæ fratrem, aut decem aureorum liliorum millia, pro eius redemptione offerente. Audax Lancaſtrum Hiſpania, niſi iuſto bello expelli non poſſe videns, conſilio fratri Ioanni communicato, Duci Borboniæ Regis Caroli Auunculo prouinciam vt ſuſcipiat perſuadent, qui equitum peditumq; non contemnē-
1387. do coacto numero, menſe Aprili anni 1387. Burgos præmittit Lignacum ac Paſſacum tribus cum equitum millibus, qui in munita Caſtellæ Galiciæque oppida, equites diſtribuentes, pugnam in Borbonij aduentum differebant. Bellabat interea Audacis artibus Rex Ioannes cum Anglis, vitanſque vniuerſæ pugnæ diſcrimen, vaſtatis agris, exercitum illorum inſequendo carpebat, leuibuſque præliis vexabat. Sciebat enim Lancaſtrum ſecunda pugna Caſtellæ regno potiri: aduerſa, militum tantummodo aliquot millibus iacturam facere poſſe. At is Audacis ſe conſiliis artibuſq; in Hiſpania quoque peti animaduertens, ac proinde maiore vi opus eſſe iudicans, Potrugalliæ Regem cum exercitu accerſit, ſimulq; profecti Caſtellanorum agros omni bellica clade peruaſtant, fruſtra eos hac iniuria ad pugnam irritantes. Tandem inopia coacti quod ad inculta, aut paulò antè corrupta perueniſſent, copias diuidere pauloque poſt diſcedere coguntur. Cùm enim præter campos thymo aliiſque odoriferis fruticibus arbuſtiſque plenos, paucos ſecundum flu-

mina herboſos reperirent,pagi pecore ac frumento ſpoliati eſſent,agreſtes in oppida fugiiſſent,homines equiq́ue fame macieq́ue cōfecti ex omnibus quæ ſors offerebat, victum quærebant. Quare ſolutis ventribus alui profluuio acutiſq́ue febribus correpti, magnò numero interibant; adeò vt Portugalli domum, Angli Compoſtellam reuerterentur, vbi Lancaſter exercitu luſtrato, vix è quatuordecim bellatorum millibus, quatuor ſupereſſe ſana reppetit. Ipſe tandem grauiſſimo quoque implicatus morbo, exercitu exauthorato, qua poſſint via domum reuertantur concedit. Ioannes Holantus Lancaſtri legatus à Caſtellanorum Rege per legatum petit, vti cum Anglis per eius regnum ſine iniuria in Aquitaniam proficiſci ſibi liceat: quod non ſolùm liberaliter Rex concessit, ſed eandem libertatem ab Arragoniæ, Nauarræ, Franciæq́ue Regibus ei impetrauit. Verùm Anglica corpora Caſtellæ delitiis, cibo, aërìſq́ue mutationi non aſſueta, pro maiori parte interiere, pauci cum Holanto Bajonam Aquitaniæ vrbem ſalui peruenere. Caſtellæ Rex prœliis inferior, bello autem ſuperior, Lancaſtri diſceſſum ſollicitè expectabat, vetitus ne Compoſtellæ cum vxore, liberis, ac pleriſque adhuc militibus manens, nouo ex Anglia; Galliaq́ue conſcripto exercitu, bellum auxilio Portugallenſium reſtauraret: & certe feciſſet, niſi dolore animi corporis morbus auctus, imperare ſibiipſi eſſet coactus, fremens frendenſq; tantos apparatus irrito ſucceſſu, fortunam deſtituiſſe. Ne tamen de rebus Hiſpanicis deſperare videretur, Portugalliæ Regi ne exercitum dimitteret antequam Borbonius cum Francis diſceſſiſſet, perſuaſerat. Cum enim octo Francorum equitum millia haberet, ſi his peditem Hiſpanum Rex Caſtellæ iunxiſſet, diſſipato Anglorum exercitu, non immerito ſibi Portugalliæq; timere videbatur. Sed Caſtellæ Rex bellum diuino fauore confectum videns, Borbonio muneribus delinito, in Franciam redire perſuaſerat, maiorem regni vaſtationem veritus, ſi Franci prædæ cupiditate, hoſtili metu liberi inter ſe coniuraſſent. Ita enim natura comparatum eſt, vt externorum auxilia exigente neceſſitate ſint grata, contra moleſta ac ſuſpecta. Diſcedente Borbonio, Franci milites cōtineri non potuere, quin ex itinere oppidum Bahalonum expugnatum diriperent, interfectiſq; incolis incenderent. Lancaſter cōſiderans inuitis ſe ſuperis Caſtellanos oppugnare, rebus omnibus in naues impoſitis, cum vxore ac liberis claſſem ſoluens, relicta Galicia, Portugalliam petit, indeq́ue menſe Octobri Regiis triremibus vectus, Baionam, quæ eſt apud Aquitanos, appellit, vnde paucos ante dies Ioannes Holantus in Angliam, Hiſpanicæ infœlicis expeditionis nuntius traiecerat. Poſt hæc filius, nepoteſq; Hendrici Nothi Caſtellæ cæteriſq́ue Hiſpaniæ regnis ſine controuerſia potiuntur, cōfirmaturq; eorum regnum, poſtquam Hendricus huius Regis Ioannis filius natu maximus menſe Aprili anno 1389. in vxorem duxiſſet Catharinam filiam Lancaſtri natu maximam è Conſtantia natam, quibus nuptiis (ſopita de Caſtellæ regno cōtrouerſia) Lancaſter eſt adeptus, quod vi conatus nunquam potuerat, filiam (cùm è Conſtantia filium non ſuſcepiſſet) Caſtellæ Reginam conſpiciens. Ioannes Ferdinandi Portugalliæ Regis filius Nothus, ſuſcepit è Lancaſtri filia priore matrimonio nata, vtriuſque ſexus liberos, quorum maſcula proles in annum vſque 1579. bello paceq́ue non ſolum apud Luſitanos, ſed incognitas etiam antea Aſiæ Africæq́ue nationes ſumma cum laude præfuit. Apud Caſtellanos Hendrici Nothi ſoboles cùm in filiam deſiiſſet, quæ Arragoniæ Regi Ferdinando matrimonio iuncta fuit, tandem quoque filiam Ioannam regnorum omnium hæredem reliquit, quæ Philippo Auſtriaco, Cæſaris Maximiliani primi filio, Belgatū Principi nupta, cùm vtriuſque ſexus liberos peperiſſet, maſcula progenies in hodiernum vſque diem anni 1582. non ſolum vniuerſæ Hiſpaniç, ſed etiam Regno Siciliæ, Sardiniæ, Neapolis, Indiæ Oriētali, ac Occidentali, Inſubribus, ac Belgis potentiſſimè imperat. Atqui hac ratione Audax voti in Hiſpania compos effectus, non vulgariter lætabatur, animo reputás curarum molem, pericula, ſumptus, clades, ac irritos conatus complures, antequam eo perueniſſet. Exinde pacem Britonum Duci à Rege Carolo impetrat, eo Bloſij, indeq́ue Pariſiis ad Regem perducto, pollicenteq́ue ſe Magiſtro equitum Cliſſonio caſtella quæ occuparat, ac aurum quod extorſerat reſtituturum, renunciaturumq; Anglico fœderi. Quibus omnibus fœlici ſucceſſu peractis, cùm ſe totum ad Anglicum bellum conuerteret, Gulielmus Geldriæ Dux, fœdere cum his inito, Regi Carolo, ac Ioannæ Duci Brabantiæ, bellum ſuperbis miſſis literis indicit. Franciæ Audax, cognitis ſuperbi Ducis infirmis viribus,

nil timebat: Brabantiæ ob has cauſas vim fieri nolebat. Ioannes huius nominis Brabantiæ Dux tertius, ſuſcepit ex vxore ſex vtriuſque ſexus liberos, Ioannem, Hendricum, Eduardum, Ioannam, Margaretam, Mariam. Filij tres patrem, legitimis non relictis liberis, morte præcedunt, Ioanna filiarum natu maxima nupta Vuenceſlan Duci Lutzenburgenſi, Duces quoque fiũt Brabantiæ, ac Limburgi: Margaretam ducit Lodouicus Malanus Flandriæ Comes, generantque filiam Margaretam Audacis vxorem: Maria iungitur Reinoldo Geldriæ Duci, ſed nullis ſuſceptis liberis, moritur anno 1398. ſepeliturq́; Bruxellæ apud Franciſcanos. Vuenceſlaus Brabantiæ, Limburgi, ac Lutzenburgi Dux, nullis è Ioanna relictis liberis moritur, quæ cum hoc tempore fœcunditatis annos exceſſiſſet, Margaretæ Audacis vxori eiuſq́; liberis, poſt matertetæ Ioannæ mortem Brabantia ac Limburgum iure propinquitatis debebantur. Quare cum Dux Ioanna timore Anglorum, ab eo Regeq́; auxilium petiiſſet, ſuum eſſe bellum Audax iudicans, ei Guilielmum Trimolium, ſexcentis Burgundis equitibus præfectum mittit, maiora promittẽs auxilia, ſi Geldrus ab iniuria non deſtitiſſet. Sed quum Albertus Bauarus Hollandiæ Comes fruſtra diſſidium componere eſſet conatus, natum è veteri controuerſia oppidi Grauæ ditionis Cucæ, Caſtellorum, Gangellum, Milla, ac Vuhtum, Geldrum in ordinem cogere ſtatuit. Tria hæc Caſtella ante aliquot annos oppignorauerat Hensbergæ Regulus, liber eorum Dominus Eduardo Duci Geldriæ, acceptis viginti quatuor millibus veterum ſcutorum, qui paulò pòſt inopia pecuniæ ius ſuum tranſtulit in Ioãnem Meurſij Comitem, acceptis triginta quinque millibus veterum ſcutorum, is poſtremo actionem omnem, bello finitimorum vexatus, ac proinde pecunia indigus vendidit dicto Vuenceſlao Lutzenburgi ac Brabantiæ Duci, conſenſu filij ſui natu maximi, ac poſtremam pecuniæ ſummam à Vuenceſlao accipiente. Controuerſia oppidi Grauæ ac ditionis Cucæ hoc modo ſe habet. Tempore Ioannis tertij Brabantiæ Ducis anno 1323. Dominus Grauæ ac Cucæ erat Otto Heruelius, qui pecuniæ inopia, dicto Duci Ioanni vendidit ſupremum oppidi Grauæ imperium, ſeruatis annuis cenſibus, omnibuſq́; emolumentis, tantum ſe Ducis Brabantiæ clientem ac beneficiarium profeſſus. Moriens liberis nõ genitis, hæreditatem Grauæ adiit cognatus eius Ioannes Cucius, Ducique Vuenceſlao, vt Otto Ioanni, beneficiarium præſtat iuſiurandum. Hoc diem ſupremum obeunte, filius Ioannes vt pater à Vuenceſlao Grauam accipit, ſed cùm non diu ſuperuixiſſet nullis procreatis liberis, Ioannes Cucius filius Hendrici Cucij proximum ſe hæredem aſſerens, à patruo Ioanne Vuemaro Cucio excluditur, qui Vuenceſlao mortuo à Ioanna eius vidua Grauæ beneficium accipit. Sed antequam iuſiurandum præſtare poſſet, à Guilielmo Geldrorum Duce captus, Neomagi in carcere moritur, ſubſtituitque Geldrus filium Vuemari Ioannem, data ei vxore filia illegitimo thoro nata, vt oppidum Geldriæ beneficium vi faceret, dicitque Ioannes Guilielmo (contempta Brabantiæ Duce) beneficiarium ſacramentum, inſuperque præſidium contra Brabantos admittens, ac tandem Grauæ poſſeſſione cedens, acceptis in Geldria eius nomine annuis aliis reditibus. Hæ odij, controuerſiarumq́; cauſæ inter Brabantos Geldroſq́; hoc tempore fuere. Sciebat Dux Geldrus Ioannam ab hærede Audace adiutum iri, quare fœdus cum Anglis auxilium indies expectans pepigerat. Trimolius è Gangelo, Milla, ac Vuhto Geldrus quotidianis excurſiunibus vexans, poſtridie Idus Nouemb. Stralam oppidum occupat, diripit, ac incendit, quinquagintaq́; Anglos in præſidio repertos, cum præfecto ad vnum vſque interficit, magnamque prædam ad præſidiaria caſtella, derelicta Strala abducit. Geldrus ſuæ gentis miſſo præſidio, reſtaurari
1388. munirique Stralam curat. Initio anni 1388. Ducis Ioannæ Ordinum ductores, ex vniuerſa Brabantia non mediocri coacto exercitu, Geldrorum agros prædabantur, Grauamq́; aliquoties fruſtra oppugnatam arctè obſidebant, ac pontem in flumine Moſa, ne ab ea parte commeatu iuuaretur ædificarant. Sed opere nondum perfecto, præſidiarij obſcura nocte oppido egreſſi opus igne corrumpunt. Brabanti à Rauaſtainæ regulo haud procul Graua ad Moſam imperanti petunt, vt traductis decem Brabantorum millibus, Grauam trans ac cis Moſam premere liceat, dumq́; re impetrata caſtrorum vigilias trans Moſam negligentiùs obeunt, Dux Guilielmus cum equitatu ex improuiſo ſuperueniens, ac ſecutos inermeſq́; inuadens, occiſis, ac in Moſa ſubmerſis circiter quatuor millibus, cæteros in fugam agit, quæ clades adeò Brabantos, cis Moſam oppidum prementes pertur-
bauit,

bauit, vt nullius imperio parentes, armis, tormentis, tentoriis, commeatu relictis, vitæ tantum fuga conſulerent. Oppidani de hoſtium clade ac perturbatione nihil adhuc ſciebant, eoſque relicta præda, oppido ſtructis inſidiis diſceſſiſſe ſtudio opinabantur, donec Dux Guilielmus ſeptemdecim militaribus ouans ſignis, multiſq; nobilibus captiuis præ ſe actis, certus victoriæ aduenisset nuntius. Tum vndique ab omni ſexu in hoſtium caſtra ad prædam diſcurſum. Audax aduerſæ accepto pugnæ nuntio, quod à Rege huic bello præfectus foret, quinquaginta hominum millia breui armat, perq; Lutzenburgēſium ac Arduennatum dumenes ne tantæ multitudini florentiſſimam Brabantiæ partem prędæ exponeret) in Iuliacenſes mouet, quorum Duci (huius Geldrię Ducis patri) Leodienſis, ac Colonienſis Antiſtites æ Rege, opera Audacis, ea conditione pacem impetrant, quod promitteret ſe Regis in poteſtate futurum, ac niſi filium Guilielmum ad officium, ſatiſfactionemque perduxiſſet, Regi oppida Ducatus Iuliacēſis omnia, Geldris oppugnandis ſe traditurum. Sed dum pater duobus comitatus Epiſcopis ad filium proficiſcitur, ſtolidè ferocem animum flectere nullis rationibus potuit. Cùm enim Regis potentiam, exercituſque magnitudinem ob oculos pater poneret, tāto, inquit, mihi meiſq; victoria glorioſior quæſtuoſiorq; erit. Tandem patre Ducatus Iuliaci exhæredationem minitante, conſiderans Anglico fœdere, nil præter magnifica ſe conſecutum promiſſa, patris arbitrio ſe ſuaque committit, à quo ad Regis tentorium perductus, ſupplex in genua procumbēs, de ſuperba belli indictione, contumelioſiſque ſcriptis dictiſque ſe excuſat, Anglicoque fœderi renuntians, pacificatore Audace, veniam pacemque impetrat, Regeque ei dexteram præbente, in intimam eius familiaritatem adhibetur. Deinde cum Brabantis pax concluditur: Habeto, ſtatuatque quod quiſque tum obtinebat: Brabanto ſummum in Grauam „
imperium maneto, poſſeſſorque ſe eius beneficiarium, præſtito iureiurando, profitetor: „
captiui vtrinque gratis dimittuntor: belli vtraq; pars ſumptus ſuos ferto. Menſe Octobri „
Rex eadem qua venerat via cum exercitu in Franciam reuertitur, ac cum eo Trimolius
magna ditatus præda. Septimò Cal. Iulij anno 1389. inter Francos, Anglos, Scotos, Hi- 1389.
ſpanos, horumq; confœderatos triennales panguntur induciæ, Carolo Francorū Rege vi- 1390.
geſimum primum ætatis annum attingēte. Quare Audax ac Biturix tutelam deponunt, 1391.
eique regnum quod in hunc vſque diem prudenter gubernarant reſtituunt, Audace in 1392.
Burgundiá, Ioanne ad Bituriges ſuos proficiſcente. Regem belli cura liberatum (cum aliquandiu Pariſiis adoleſcentiá exercuiſſet) libido inceſſit, vniuerſæ Galliæ vrbes, oppidaque peragrandi, principes, populos, linguas, moreſque viſendi ac noſcendi. Patruo igitur certiore facto, Burgundiam petit, Audax in eius aduentum excita nobilitate cum filio Ioanne, Chaſtilloni ad Sequanam obuiam procedit, Regem cum fratre Lodouico, ac auunculo Borbonij Duce, Digeone vrbe Ducatus Burgundiæ primaria, ſummo cum apparatu, honore, ac lætitia excipit. Conuenerat enim huc nobilitas Burgundica, illuſtriſſimis, ſpecioſiſſimiſque matronis non omiſſis: cùmque dies decem vario lætitiæ genere abſumpſiſſent, Rex ad Antipapam viſendum, Auenionem contendit, iuſſo ſubſequi Audace, qui inſtructiſſimo comitatu cum fratre Biturigum Duce, Regem Villanoua ad Rhodanum inſequitur, iiſdeque vno comitatu Auenionem ad Clementem Antipapam perueniunt, octoq; diebus eccleſiaſtica hilaritate conſumptis, Villanouam reuertuntur, vbi poſt paucos dies Rex iuuenum conſilio, ac præcipuè fratris Lodouici (qui ęgre ferebat ſenes patruos Regem Regnumq; gubernare) vtrumque patruum non ſatis honorificè dimittit, retento Borbonio, ac fratre Lodouico. Hæc prima fuit occaſio immortalis diſſidij in Audacem, ac Lodouicum Aurelianorum Ducem, germanum Regis fratrem, de quo mox plura ſcribemus. Biturix ac Audax, qui nam ſubiti indecoriſque dimiſſionis auctores forent nil dubitantes, cum clam biduo inter ſe communicaſſent, ac de tuenda dignitate hinc inde fidem dediſſent, ad ſua reuertuntur. Rex poſtquam inuiſiſſet Monpeſſulanos, Lugdunenſes, Tholoſates, ac alias pleraſque vrbes, in Pariſios citatis equis reuertitur, ac vtrumq; patruum denuò accerſiri iubet, quāquam Lodouicus Aurelianus obliquis artibus, opera Crucecij ac Magiſtri equitum Cliſſonij (qui adoleſcentia Regis fratriſq; eius vti abutique deſiderabant) contra niteretur. Ea enim erat Biturigis Audaciſque auctoritas, potentia amicorum, clientumque multitudo, vti Rex ipſe non ſatis ſui iuris haberetur. Cùm non ita pridem Cliſſonius, capitalis Britonum Ducis inimicus, eundum à

Regis

Regis amicitia alienaſſet, Audax iterum pacem procurat, ac quod induciarum cum Anglis pactarum finis inſtaret, vti in pacem commutarentur ſatagebat, eoque eius ac Lancaſtri Ducis opera, res erat perducta, vt Angliæ Rex Ambianum pactuos, ad Regem Carolum mitteret. Sed tùm de pacis conditionibus qui nominati fuerant, conuenire non poſſent, inducias in annum prolongant. Poſt hæc pax bis iam antea ab Audace, inter Regem, Britonumque Ducem facta, occaſione Cliſſonij, veteris Ducis hoſte rumpitur. Cum enim circa Solis occaſum Petrus Craonius grauiter Cliſſonium vulneraſſet, in Britones clam aufugit. Hûc Rex iure in eum acturus à Duce reperebat: ille alio diffugiſſe aſſeuerabat. Rex aliter perſuaſus, cum Duci grauiter minatus nil ſe proficere videret, magno exercitu conſcripto, in Britones tendit. Biturix ac Audax extremis ingenij viribus Regem ab expeditione deterruerant, ſed Lodouicus Aurelianus, eiuſque amici, Regi perſuaſerant Britonem contempto imperio Regiam læſiſſe maieſtatē: patrui negabant, affirmantes controuerſiam Craonij, Cliſſonij, ac Ducis priuatorum eſſe hominū, quæ iuridica via finiri deberet, Regis tanti nō intereſſe, vt ea de cauſa ante latā ſententiam, bellum ſit ſuſcipiendum. Verendū enim ne Angli veteris rei ſpectu fœderis, Britones defendēdos ſuſcipiant, ac proinde induciæ ſpes proxima pacis, incommoda Francorum damno violētur. Non enim temerè ſingularium affectibus ſeruiendo, Franciæ plebem veteribus belli calamitatibus inuoluendam. At Rex à fratre perſuaſus, cum quæ omnia ad bellum parata eſſent, patruis ſequi iuſſis, cum triginta vitorum millibus Britones petit. Sed ecce rem nouam, admirandamque. Rex qui in hunc vſque diem mediocri ſemper vſus fuerat valetudine, equo inſidens, ac cum exercitu ciuitati Cœnomanorum, quam Franci Mans appellant, propinquus, cerebri membranulis, (ſubito à flaua bile iudicio medicorum) inflammatis repentino corripitur furore, equoq; calcaribus concitato, diſtricto gladio obuios quoſque ſine iudicio notitiaq; inuadit, vulneratque vociferando: *Occidite proditores*. Frater eius Lodouicus (cui ante paucos dies Aurelianum loco Turonēſium dederat Ducatum, ac proinde poſthac Aurelianum vocabo) amanuenſeſque aliquot, in ſummo diſcrimine equorum velocitate periculo ſunt erepti. Tandem confluentibus vndique nobilibus, à robuſto nobili Nortmanno, qui medium erat complexus, equo abripitur, ac ad oppidum Creilium perducitur, dilabenteque exercitu, expeditio dimittitur. Poſt paucos dies ceſſante inflammatione, Rex mentem recipit, ſed ex interuallo per omnem vitam cum magna valetudinis iactura, ſæpius reiterata, tandem ex ea perijt. Francorum Ordines durante morbo, regni adminiſtrationem Biturigi ac Audaci committunt, qui ſe à Regiis adulatoribus, cæteriſque inimicis vlturi, in carcerem coniiciunt, Beggium Villaneum, Ioannem Marcerium, Ioannem Ripenum, Cliſſonio ac Montaguo fuga elapſis, ac proinde publicatis bonis exilio multatis. Magiſtrum equitum Cliſſonij loco creant Philippum Arteſium Comitem Euanum. Villaneus, Marcenus ac Riuerius poſteaquam biennio arcta horridaque cuſtodia ſqualuiſſent, opera vxoris Biturigis, quæ imprimis pro Riuetio laborabat, dimittuntur. Poſt hæc denuò pro pace Franci Proceres Boloniam, Angli Caletum conueniunt, erectiſque inter duo oppida medio in campo tentoriis, in communicationem deſcendunt. Sed quanquam Audax & Lancaſter ſummis viribus pro

1393. compoſitione laborarent, nil tamen eſt factum quam vt induciæ quæ anno 1393. feſto
1394. Natiuitatis D. Ioannis Baptiſtæ initium eſſent habituræ, pangerentur. Poſtremò induciarum
1395. anno Richardus Anglorum Rex Iſabellam Caroli ſexti filiam, duodecim annorum
1396. puellam, ſibique poſtremis induciis deſponſatam, anno 1396. poſtridie Cal. Nouembres,
1397. magna cum pompa vxorem ducit: ac quoniam de pace ne hoc quidem tempore conue-
1398. nire poterant, in triginta annos inducias prolongant. Huius anni æſtate Ioannes Comes Neuerſij filiorum Audacis natu maximus, è Gallia multis cum nobilibus, fortique militum manu in Hungariam proficiſcitur, auxilio Imperatori Sigiſmundo Lutzenburgio, contra Baiatzethum Turcarum Regem, quam expeditionem diffuſiùs in vita dicti Ioannis proſequemur. Anno 1397. denuò inter Brabantos Geldroſq; bellum oritur, ob homicidium à nobili Geldro Buſcoduci perpetratum ac punitum. Dux Guilielmus, à Geldra nobilitate incitatus, cùm vlciſci vellet, valida equitum coacta manu, fines Buſcoducenſium ac Langeſtratenſium populationibus uexat. Dux Ioanna cùm Audacem de iniuria certiorem feciſſet, in auxilium ei proficiſcitur Vualrauius Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes

Comes cum trecentis, ac Theodoricus Dixmudanus cum quadringentis equitibus, qui-
bus cum ſe Brabantorum animoſa iuuentus iunxiſſet, iuſto hoſte quocum confligeret
non reperto, Iuliacenſibus ac Geldrenſibus, populationum talionem inſigniter reddidit.
Anhonij tamen Lemnichij, ac ciuitas Iuliacenſis pecunia agrorum cladem redemerunt.
Tandem fugientibus vndique colonis, commeatus inopia coacti, cum præda in Braban-
tiam reuertuntur. Dux Guilielmus conſiderans ſe Brabantis auxilio Audacis innixis im-
parem, à Roberto Bauaro Comite Palatino, creatum loco effeminati Vuenceſlai Lutzen-
burgij Imperatorem, in proximam æſtatem auxilium impetrat. Ab altera parte Audax
Francorum armans iuuentutem, in vxoris materteræ auxilium iuſto cum exercitu pro-
perabat. Quo nuntio Dux Guilielmus territus, animoque reputans Geldriæ Ducatum
vtriuſque exercitus prædam premiumque futurum, Præpoſiti (vt vocant) Traiectenſis ad
Moſam, aliorumque quos in Brabantia habebat amicorum opera, quàm poteſt occultiſ-
ſimè, ne Audax impediret, cum Ioanna Brabantica pacem facit, quod quanquam is æger-
rimè ferret, (cum iam ſerio Geldrum ſubigere, ac Imperatori alterum Imperium oppo-
nere decreuiſſet) materteram tamen offendere nolens, exercitum dimittit. Induciæ inter
Anglos Francoſque nuptiis Regis Richardi pactæ, ſartæ tectę manebãt, donec anno 1399. 1399.
Rex Richardus ab Hendrico Lancaſtro (filio Ioannis Lancaſtri, hoc tempore vita defun-
cti, de quo ſæpè ſumus locuti) patruele captus, ac regno vitaq; ſpoliatus fermè violarẽtur.
Rex enim Carolus, eiuſq; auunculus Borbonius oportunitate Anglici tumultus vtendũ
rati, ſollicitarant Burdigalenſes, Baionenſes, ac vicinas ciuitates ad defectionem, gnari
his in vrbibus ſanctam gratamque eſſe Regis Richardi memoriam, cuius vt indignam
vlciſcerentur necem, ad Galliæ antiquum imperium tranſituros ſperabant. Sed dictæ vr-
bes, quòd moderato ab Anglis recti eſſent imperio, dominum mutare nolebant. His cõ-
ſiliis Borbonius præfuerat, quum Audax inducias nulla de cauſa violandas cenſeret, ſua-
deretque. Conſiderabat enim Anglico bello immenſos ſe ſumptus, magnaſque curarum
moles ſuſtinuiſſe, quod Brabantorum, Flandrorumque populus, Anglis quam Gallis fo-
ret addictior. Adde quod ea adhuc eſſet Anglorum fortuna, vt bellum inferrent, propel-
lerent tantum Franci, vrentibuſq; Francorum agris, læta pace Anglorum, iniquiſſima
populorum conditione, virerent. Sanæ igitur mentis Francum horrere bellum debere.
Quum Richardum pro certo mortuum, eiuſque loco Hendricum Lancaſtrum patrue-
lem, coronatum intellexiſſent, pactas cum Richardo inducias in viginti ſex annos enm
Rege Hendrico extendunt, initium habituras Cal. May anni 1400. poſtulantes Iſabella 1400.
Regis Richardi vidua domum remittatur, quam ſequenti anno 1401. Caletum aductam 1401.
Audaci ac Borbonio tradunt. Excepit eam Audax ſua in prouincia celebri pompa, ma-
gnificiſque conuiuiis Abbevillæ honorauit, indeq; Pariſios cum Borbonio dimiſſam, ipſe
in Arteſiam, indeque in Flandriam componẽdis regionis negotiis proficiſcitur. Sed dum
voti vbique compos læta pace vitam ſe finiturum ſperaſſet, ex æmulatione Lodouici
Aureliani nepotis ex fratre, natæ paulò antè inimicitiæ quum vires accepiſſent, aſſumpta
odij truculentia, vehementius erumpere cœperunt, qua de re cum pauca paulò antè atti-
gerimus, nunc res ipſa altius eſt repetenda, diffuſiuſq; explicanda, quod ex hac ſcintilla
incendium ſit natum, quo vniuerſa Gallia centum quinquaginta octo continuis miſera-
biliter deflagrauit annis, extinguiq; nõ potuit, niſi multo venenatiore excitato igne, quo
Galliarum populi variis ob religionem erroribus opinionibuſq; infecti ita exarſere, vt è
ſummũ fœlicitatis faſtigio in imũ calamitatis fundũ deciderint. Odij verò hę cauſę fuere.
LODOVICVS Valeſius, vnicus Regis Caroli ſexti frater germanus Dux hoc tempore
Aurelianorum in vxorem duxerat Valentinam filiam Ioannis Galeatij Vicecomitis, ac
ptimi Ducis Mediolanenſis, procreatam ex Iſabella Audacis ſorore. Sed Valentina ma-
ternæ indolis nil præſeferens, paternis ſcatebat ac imbuta erat vitiis, ardens ambitione
inſatiabili, ſuperba, faſtuoſa, temeraria, impia, ſui ſtudioſa, quæque omnes infra ſe videre
concupiſcens, eo bonis maliſque artibus contendebat. Verùm aſtutè hæc ſimulata affabi-
litate, humanitate, pietate, ac liberalitate texebat: cumq; marito in dotem attuliſſet Co-
mitatum Vertuzij, matris olim dotem in Compãga ſitam, inſuperque quingenta aureo-
rum liliorum millia muneratæ pecuniæ, (vt inquit ille: Qui dotatam ducit, dominam
ducit) vera effecta domina, adoleſcẽtis mariti animum (qui octodecim tantum erat an-
norum

horum cùm eam duceret) quo ipſa paterq́ue Galeas volebat impulerat, ac tam flagranti ambitione accenderat, ſingulæ vt ei horæ inſtar anni moleſtæ forent, quod priuatus beneficiariuſq; Dux, ſine abſoluto viueret imperio, ac proinde noctes dieſq; meditantes, quibus rationibus, regni gubernatione patruis deturbatis, ipſi rerum gubernacula conſequerentur, ac cum fratre imbecillis ingenij Rege, pro arbitrio agerẽt, denique quomodo ſenſim viam ad regnum ſibi pararent, fiſi immenſis opibus ac potentia patris Galeacij. Verùm quamdiu tutores patrui Regem, regnumq́ue in poteſtate habebant, nil ſe tutò tentare poſſe Aurelianus animaduertebat, quod Francorum ordines ob immaturá ætatem grauiora ſibi regni negotia committere nollent, ſed patruis ſtatæ ac maturæ ætatis Principibus, quorum experta pace belloq; forti fideliq; opera vſi ſemper fuerant. Quieſcebat igitur Aurelianus durante tutela, ſed non adeo prudenter, quin patrui iamdudum ſecretos animi ægri affectus erumpere intimo cordis flagranti receſſu conantes perſentirent. Regi ſui iuris effecto, Aurelianus vxoris conſilio eorum ſibi amicitiam familiaritatémq; conciliat, quorum conſuetudine eum delectari videbat, quoſque familiares, intimos, ac è conſiliis fuiſſe ſemper ei nouerat, quorum opera Rex patruos, incitante Aureliano, cùm Auenione Antipapam inuiſiſſent, Villanoua (vti ſcripſimus) non ſatis decore domum dimiſerat, quæ res non ſolum eorum animos pupugit, ſed imprimis exacerbauit Margaretam Audacis vxorem fœminam animi alti, generoſi, ambitioſi, ac ferocis. Quare quod iamdudum fœmina natu grandis, probè affectus ſpirituſq́ue Valentinæ iunioris perſpexiſſet, marito importunis ſermonibus aſſeuerabat, eius hæc artibus inſtinctuq́ue fieri, ac proinde diligenter rebus ſuis proſpiciendum, Lodouicum enim ac Valentinam ad regnum aſpirare. Audax contrariis rationibus hanc animo vxoris inſitam opinionem euellere conabatur, cùm tamen rei veritatem eam perſpexiſſe, dicereq́ue agnoſceret, ſed diſſimulanda ad tempus iudicans, quod id animi eorum ægritudinem omnibus eſſet detecturum, ſe tum hominum ſecundo fauore conſiliis conatibuſq; eorum obuiam tuto iturum. Creuerat Margaretæ ac Valentinæ odium, cùm Rex fratris Lodouici maximè conſilio, Britonum Duci inuitis patruis bellum inferret, quod pater Margaretæ ac Britonum Dux è fratre ſororeq́ue nati eſſent. Sed quum ob Regis furorem, expeditio in Britones eſſet diſſoluta, Franciæq́ue ordines Biturigi ac Audaci regni adminiſtrationem commiſiſſent, adeò ægrè Valentina tulit, vt nec linguæ temperaret, nec vultus color ſubſiſteret, ſed etiam inuita animi vehementem ægritudinem omnibus proderet, quod marito in tanta oportunitate neglecto omiſſoq;, patruis foret obediendum, qui poteſtate vſi, Cliſſonium (bonis fiſco adiudicatis) in exilium egerant, omneſq́ue Regis intimos miniſtros familiareſq́ue, à quibus ſecreta ſcire conſueuerant, aula pepulerant aut in carcerem coniecerant, quibus extrema in neceſſitate, auxilio eſſe non poterat, niſi quod Cliſſonio bellum cum Britone gerẽti auxilia ſecreto mitteret, verùm ferre coacta, quod Brito Audacis reſiſteret armis. Adhæc odium augebant muliebres illæ ordinariæ ridiculæq́ue æmulationes, quod Valentina Margaretam, Regis maritiq; ſui amitam vbique honoratiorem locum occupare, ac ſe ſilente ſermones cum principibus ſerere dolebat, ipſamq́ue reginam conſiliis eius planè agi videbat. Quare ei ſoli imputabat, quod apud Reginam veneficiis mentem Regis loco mouiſſe, Carolum filiorum eius natu maximum interfeciſſe, omniumq; reliquorum valetudinem tentaſſe debilitaſſeq́ue accuſaretur, quo omnibus è medio ſublatis, maritus Lodouicus Rex, ipſa Francorum Regina aliquando conſpiceretur. Hac vt laboraret infamia, proprij filij Caroli repentina effecerat mors. Is enim cum Carolo Regis filio in ſuo ludens cubiculo, cùm inter pueros pomũ Valentina conieciſſet, à proprio ictus filio, antequam prohibere potuerat, præmorſam partem deuorarat, pauloq́ue pòſt in morbum incidens, ſubito deceſſerat, quo regiorum liberorum præfectis nuntiato, vitata eius familiaritate, regios pueros diligentiùs exinde cuſtodierunt. Cùm filij Valentinæ caſus, liberorumq; regiorũ periculum vulgò innotuiſſet, non ſolùm in proprij mariti indignationem, ſed hominum omnium odia inuidiamq́ue Valentina incurrit, habebaturq; publicè pro venefica homicida, præcipuè verò à Pariſienſibus, qui ex omni antiquitate Regibus ſuis ſingulari amoris affectu dediti, eam in vrbe videre nolebant. Quare Aurelianus vitæ eius timens, ad Arcem Aſueram ſecedere iubet, indeq́ue Neufcaſtellam ad Ligerim, vbi menſes aliquot, dum feruens populi ira

nonnihil

nonnihil reſediſſet, delituit. Dehinc paternis literis viro reconciliata in libertatem reſtituitur, multò quam vnquam antea venenatiore odio tumens, quod ſub pectore captiuitatis tempore, ab atra bile percoctum in Audacis familiæ perniciem (à qua ſola dignitatem ſuam exiſtimabat læſam) euomere per fas nefaſque properabat, marito noctes dieſque importuna, ſi vir haberi velit, regni adminiſtrationem, quam patrui per triginta annos obtinuerant, aliquando etiam inuaderet, neque diutius vitam dignitatemque ſuam in periculo verſari ſinat, effecitque continuis lachrymis ac blanditiis, vt Lodouicus eam mendaciis oppugnatam fuiſſe, tandem ſibi perſuaderet, multoq; quàm antea c[illegible]ior prudentiorq; habita, conſilia iam ſeriò conferebant, quibus Audace eiuſq; familia, dignitatis faſtigio deiecta, ipſi eò peruenirent. Sed quicquid moliebantur, ac in quas ſeſe vertebant formas, obſtante Audacis experta prouidaque ſenectute, nil ſuccedebat. Quare cùm Aurelianus extrema ſibi tentanda, apertaq; via aliquid conandum cenſeret, ab Imperatore Vuenceſlao, Præfecturam Lutzenburgenſem impetrat, ac per ſimulationem muniendorum finium, iis in partibus militem, pecuniamq; cogit. Init præterea fœdus cum Guilielmo Geldriæ Duce, quo Audacis vires diuerſis in partibus diſtrahat. Adhæc conabatur inuadere annuos regni cenſus, iuſſis quæſtoribus, ne alibi quàm ſuum ad fiſcum de acceptis expenſiſq; pecuniis rationes redderent. Quibus rebus Audax motus, ac quod omnibus iam parere iudicaret, Aurelianum Regis infirmitate confidentem, ad regnum vi tendere, ſtatuit omnibus viis obuiam ire, ac legitimos Regni hæredes iuſta in cauſa defendere, adeò vt ſimultas in apertum tandem prorumpẽs bellum primum Aurelianus anno 1402. prope Pariſiorum vrbem, cum non mediocri militum manu in campum deſcenderet, iunxeratque ſe ei Guilielmus Geldriæ Dux, cum quingentis equitibus, contraque prodit Audax non minore Burgundionum Flandrorumque manu coacta, commiſſaque fuiſſet inter patruum cognatumque crudelis pugna, niſi Regina, Biturix (qui natura mulieroſus ac leuis fratrem Audacem deſeruerat) Borbonius, multiq; alij illuſtres viri, ſedato Audacis animo, pacem compoſuiſſent. Animaduerte amice Lector, quibus Ambitio furiarum alumna miſeros mortales inuoluat calamitatibus, quumque orbis terrarum Principes, feræ belluæ pudeat, immane monſtrum cœtibus hominum commendaturi, nullo non æqui iuſtique colore obuelant teguntq;, eo vſque vt ſummi quoque numinis cultum in mille formarum ſpecies mutatum, ignaro rerũ populo obtrudere non vereantur. Hæ fuerunt cauſæ veteris diuturnique inter Francos Burgundoſque odij, ac belli quod duorum Principum virorum (vt libro tertio ſcribemus) parricidio fuit confirmatum. His è nugis bella ciuilia, homicidia, latrocinia, ac graſſationes ſunt ſecutę, quam ſubſequentium Ducum vita narrabit. Simulata igitur pace, inter patruum cognatumque facta, exercituque ab vtraque parte dimiſſo, Rex, ſanitate recuperata, quum ea quæ acta eſſent, intellexiſſet, patruo adminiſtratione remoto, fratri Aureliano regni curam committit, qui colligendo auro intentus, noua omnibus hominum ordinibus tributa imponit, cauſatus æs alienum longo bello contractum, tandem aliquando diſſolui oportere; ſed prudentiores Aurelianum ſibi ſtudere iudicabant. Verùm antequam indictum tributum cõferri potuit, Rege iterum furore correpto, Audacem regni Ordines ad gubernationem reuocant, Aurelianum oneri non ſufficere dicentes. Quum Rex ad mentem rediiſſet, fratrem ac patruum ſe mente capto regnum communi conſilio gubernare voluit. Sed ſtatim denuò in morbum relapſo, Frãciæ Ordines cõſilio Reginæ, Biturigis, ac Borbonij, vtrumq; adminiſtratione mouent, certi eos nunquam in commune cõſulturos, ſed odio ac æmulatione populum in nouas calamitates præcipitaturos. Exinde Aurelianus Lutzenburgum contendit, pacemque inter Lotharingiæ Ducem, ac vrbem facit Metenſem. Audax in Britones proficiſcitur, Duce vidua (quòd Dux maritus ante biennium Audace liberorum ſuorum tutore inſtituto obiiſſet) cum Henrico eius nominis quarto Angliæ Rege ſecundas contrahente nuptias, ac proinde quatuor cum filiis in Angliam quò ibi educati vxores ducerent traiectura. At Audax tutor cognatuſque puerorum, quum ex ordinũ Britonum conſilio regionis ſtatũ compoſuiſſet, Ioãnem, Arthurum, Richardũ, ac Ægidiũ defuncti Ducis filios, vti in Francia educarẽtur, ac vxores acciperẽt, Pariſios perduxit, iiſq; poſtquã de rebus neceſſariis prouiſum eſſet, in Picardiã prouinciã ſuam proficiſcitur, pauloque poſt filio Anthonio Raſtellæ Comiti ac futuro Brabantiæ Duci Vua- 1402.

leranus Lutzenburgius, Fani D. Pauli Comes filiam Ioannam hęredem vnicam deſpon-
det. Vix nuptiæ magno ſumptu, celebritateque Procerum Franciæ Atrebati duodecimo
Cal. Apriles factæ finiuntur, quin ſtatim induciæ inter Francos Angloſque ante annos
aliquot pactæ, a Francis violantur, cauſati Regem Hendricum, Iſabellæ Regis Richardi
viduæ, annuam propter nuptias detinere penſionem: reuera autem odium eos aduerſus
Regem Hendricum ſtimulabat, quod interfecto Rege Richardo Iſabellæ marito, vi re-
gnum occupaſſet, eratque belli non indiligens concitator dictus Vualetanus, quod ſoro-
rem defuncti Regis Richardi in vxorem duxiſſet. Audax his non obſtantibus, omnibus
in conſiliis bellum diſſuaſerat, gnatus Aurelianum ex eo compendium ſuique nocendi
occaſionem quæſiturum. Angli Francis mari paratiores, claſſem è Francia in Flandriam,
vino aliiſque mercibus onuſtam tendentem intercipiunt. Quare Flandri menſe Maio
1403. anni 1403. Pariſios ad Regem & Audacem legatos mittunt, petitum vt neutrius partis
habiti, mercaturam vtroque in regno exercere poſſint. Audax legatione Regis Concilio
propoſita, contradicente Aureliano nil obtinuit. Volebat enim Flandros, vt Franciæ be-
neficiarios, bello paceque eandem cum eis ſubire fortunam, contra quem ne vix ſopitum
ſua culpa recrudeſceret bellum, pertinacius Audax contendere noluit, Flandris iubens,
maritimos portus oppidaque iuſtis muniant præſidiis, ſibi reliqua curæ futura. At illi ar-
matis nauibus, ſæpius cum Anglis variante fortuna congrediuntur. Hoc rerum ſtatu Au-
dax conſiderans ſe ac vxorem vitæ curriculo fermè peracto ad finem vergere, filios virilis
ætatis, quemadmodum omni vita fecerat, Galliæ poſthac contra hoſtes operam nauare
poſſe, eamque in rem ſatis ſuperque Ioanni natu maximo futuro Burgundiæ Duci Co-
mitique Flandriæ, Arteſiæ, ac Burgundiæ, opum, viriumque fore, vt Anthonio natu ſe-
cundo ante obitum quoque prouidearur, animum intendit. Britonum igitur rebus ſuprà
manu impoſita, in Picardiam, Pontiacum, Arteſiam, ac Flandriam proficiſcitur, vbique
contra Anglos præſidia diſponens, inde Bruxellam Brabantiæ vrbem, ad materteram
Ioannam contendit, ab eaque impetrat vti filium Anthonium Brabantiæ ac Limburgi
hæredem declaret. Verùm hac de re conuocati ordines, nulla ſe ratione, Ioanna viuente,
alij ſacramentum dicturos affirmant. Pollicetur ſe Audax ditionem Antuerpienſem, ac
Mechlinienſem Brabantiæ vniturum, pignoriq; eis daturum Teneramundanam ditio-
nem, donec Grauam ditionemq; Cucanam vi aut amicitia Geldro cedente Brabantiæ
in perpetuum iunxiſſet. Sed maiores ſe immunitates antequam conſentirent, obtenturos
ſe Brabanti ſperantes, Ducem ſeſe agnituros, niſi mortua Ioanna negant, Audacem terre-
re putantes actione, quam eius temporis Imperator Vuenceſlaus Lutzenburgius in Bra-
bantiam allegabat, cauſa obligationis, qua ſe dicta Ioanna marituſq; Vuenceſlaus belli vr-
gente neceſſitate, Imperatori Carolo quarto patri dicti Vuenceſlai deuinxerant. Sed Au-
dax olfacto fuco, conciliatis ſibi præcipuis Brabantiæ nobilitatis familiis, opera imprimis
Vuezemalæ reguli, voti fit compos, familiam Lutzenburgenſem nil veritus, quum Ger-
maniæ Proceres deſerto ob ignauiam Imperatore Vuenceſlao, in eius locum Robertum
Bauarum legiſſent. Quòd autem deſiderabat ante obitum filium Anthonium Brabantiæ
Ducem deſignari, cauſa erat, ne ei frater Ioannes ætatis prærogatiua negotium (ſe mor-
tuo) faceſſeret. Ordinibus igitur poſthæc denuò conuocatis, Anthonius magnæ materte-
ræ ſuæ Ioannæ hæreditarius nominatur Præfectus, præſtatutq; hac de cauſa à Brabantis
Limburgiſq; Anthonio fidelitatis ſacramẽtum. Vt verò nonnihil gratiæ referret, ditionẽ
Rhienſem, cuius eſt metropolis Antvuerpia, Brabãtiæ vnit, quæ in eum vſque diem regio
ſui iuris (vt etiamnum eſt Mechlinia) ſemper fuerat. Omnibus igitur rebus ex voto per-
actis, quum Audax Bruxellæ feſtos ageret dies, lenta ſenſim febri corripitur. Quare ma-
terteræ, filiis, ordinibuſq; Brabantiæ ac Flandriæ valedictis, iter Burgundiam verſus inſti-
tuit, ſed febri indies magis magiſq; ingraueſcente, cùm ad oppidum Hallam tertio Bru-
xella milliari perueniſſet, itineris iactationem amplius non ferens decumbere cogitur,
ibiq; poſt paucos dies ſexto Cal. Maij anno 1404. filiis oculos claudentibus, ſeptuageſi-
1404. mum ingreſſus annum extinctus Deo animam reddidit. Præcordia (excepto corde) in-
teſtinaq; Hallæ in D. Virginis fano conduntur. Cor apud D. Dionyſium propè Pariſios
in patris Ioannis ſepulchro ponitur. Cadauer Digeoni Ducatus Burgundiæ vrbe primæ
apud Carthuſianos ſuo iuſſu ædificatos nobili mauſoleo ſepelitur. Vxor Margareta libe-
riquæ

riq; cadauet expectantes inſigni exequiarum pompa iuſta ſoluunt: cumque rei familiaris
ſtatum magno ære alieno grauatum Margareta repetiſſet, ne à creditoribus vexaretur,
matronales fereтro claues, cingulum, marſupiumq;, ſecundum regionis leges impoſuit.
hoc enim facto creditoribus prærerquam in ſupellectilem, ac ea quæ bona vocant mobilia,
ius non erat, vſuratum curſus ſiſtebarur, ac de ſorte debiriſque in hoc tempus vſuris,
certis ſolutionis ex pacto conuenroque datis rerminis conuenire cogebãnt. Mirum certè
videri potuit Audacem qui quadraginta annis Gallias adminiſtrarat, à menſariorum
tabulis liberare ſe non potuiſſe, ſed iuſti æquique in homine magnanimo teſpectus, domeſtica
externaque bella, redemprio filij, multorumque è Turcica capriuitate nobilium,
munera nouis clientibus ad conciliandos nouo in regno animos tribui ſolira, cum ære
alieno immerſerunt. Margarera de ſortis vſurarumq; ſolutione cum menſariis in certos
dies pacta, partim ipſa, partim filij, matre mortua, plenè perſoluerũt. Vndecimo enim poſt
Audacis mortem menſe, Margareta apoplexia Atrebati tacta maritum decimoſexro
Cal. Septembres anno 1405. vita excedens ſequitur ætatis anno quinquageſimo ſexto, ſe- 1405.
pelirurque Inſulis in D. Virginis fano, iuxta parrem Lodouicum, poſteaquam cum Audace
caſto vixiſſet matrimonio triginta ſex circitet annos. Patrem non minus corporis
lineamentis, ac humorum remperamento, quam animi affectibus referebat. Erat enim
in ea animus excellus, ferox, ambiriosus, vindictæ in eum à quo ſe lęſam exiſtimabat, percupidus,
ac qui nunquam ſincerè cum inimico in gratiam redire porerat, nullaq; ratione
ferens quos dignitaris æmulatione ſecum certare exiſtimabat: quas animi affectiones
Audax in ordinem coacturus, non parum ſumma adhibita prudentia ſimulationeque per
omnem vitam laborarat, coactus nonnunquam aliquid de iure ſuo cedere, quòd præter
ampliſſimatum Prouinciarum dorem, eum parrem ſeptem præſtãtiſſimorum liberorum
effeciſſer, nimirum Ioannis Burgundiæ Ducis, Comitis Burgundiæ, Flandriæ, ac Arteſiæ.
Anthonij Ducis Brabantiæ, Limburgi, Comitis fani D. Pauli, ac Lignij. Philippi Comitis
Neuerſij, ac Raſtellæ. Margaretæ vxoris Guilielmi filij Alberri Bauari Comitis Hollandiæ,
&c. Catharinæ nuptæ Leopoldo Auſtriæ Duci cognomine Superbo, obiit ſterilis.
Mariæ matrimonio iunctæ Amadeo Duci Sabaudiæ. Bonæ quæ innupta moriens Atrebati
eſt ſepulta. Statura erat Audax eminenti, ad debitam membrorum ptoportionem
dimenſa, carne ſolida muſculoſaque, ac minimè flaccido adipe fluida, fronte, humeris, ac
pectore laro, facie fuſca, planeque virili, coma in humeros (vt tum moris erat) diffuſa, barba
raſa, cuius color quemadmodum & comę niger, oculis magnis, cęſiiſq;, naſo aquilino,
ore parumper parulo, mento oblongo, vniuerſaq; adeo membrorum diſpoſitio, intuentium
oculis ſalubre ac temperatum corpus offerebat, vulrus dignitas maieſtaſq; omnium
oculos perſtringebat, ac in ſui admirarionem venerationemque trahebat, quæ corporis
dotes non minoribus animi virtutibus decorabantur. Quamuis enim naturalis grauitas
faſtu non careret, affectarar tamen longo vſu benignitatem, affabilitatem, ac comitatem,
infimis etiam ſui conueniendi copiam faciens, neminemque poſteaquam probè dicentem
intellexiſſet, ſine neceſſatio reſponſo dimittens. Animo erat moderato, ac prouido,
acuti perſpicaciſq; iudicij, quo plus quàm cruentis pugnis ad optarum finem perduxit.
Æqui iuſtiq; propugnator, ſi quis alius, acerrimus, ac proinde inexorabilis punitor latronum,
furum, graſſatorum, extortorum, quod non minus prædonum bello, quam in cauſa
Cliſſonij Magiſtri equitum abundè comprobauit, cui Pariſiis vulnerato (quod de nongentis
aureorum liliorum millibus in numerata pecunia eſſet teſtarus, excepta ea quam
pro ſua, liberorumque Ioannis Bloſij redemprione Britonum Duci ſoluerat) hoſtis perpetuo
manſit, certus eam non potuiſſe illum ſine furto, extortione, ac miſerorum iniuſta
direptione collegiſſe. Francorum Regum quàm fortis fideliſq; propugnator ſemper extiterit,
res geſtæ ſatis declarant, non veritus peracto ferme vitæ curriculo capitales ſuſcipere
inimicitias cum Lodouico Aurelianorum Duce, nepote ex fratre, regnum affectante,
morienſq; cũ filios ad obſeruationem teſtamenti, ne ſe mortuo bella liteſq; orirentur, ſacramento
adegiſſet (præter alia enim cauerat vt ſi quis eorum ac qui ex eis naſcerentur
ſine liberis diem obiiſſet, in eius tũ ditiones ſuccederet frater natu maximus, aut qui ex
eo ſupereſſet maſculinæ ſtirpis ætare vincens, quod in cauſa fuit vt Philippus bonus patruelibus
ſuis Ioanni ac Philippo, ex patruo Anthonio natis in Hollandia: ac amitæ Mar-

garetæ in Brabantia præferretur) poſtremò petita ſingulorū dextera, inſuper polliceri coëgit, fortunas vitamq́; pro defenſione Regni, Regiſq́; Frācorum, quēadmodū ſe feciſſe viderant, expoſituros: quod non minus fortiter fideliterq́; quamdiu licuit exequuti ſunt, quàm ſanctè polliciti. Addit Petrus Audegeſtius (qui Flādriæ Comitū vitas Gallicè ſcripſit) teſtamento Audacem voluiſſe, vt ſi filius Anthonius ſine liberis deceſſiſſet, in Brabātiam tum ac Limburgum ſuccederet filius natu minimus Philippus Burgundus, quòd hæreditaria eius portio, cum fratrum portione comparari nō poſſet. Sed quòd præter Audegeſtium authorē hac de re alium non habeam, aſſeuerare temere nil volo. Extra aulam priuatim agens domeſtica viuendi conſuetudo moderata circumſcriptaq́; erat: in Aula magnifica planeq́; regia, vt tamen præter certum definitumq́; ordinē pauca conſpicerentur. Nec aleator, nec mulieroſus, nec ebrioſus fuit, vnde rariſſimè eius in aula comitatuque, contentiones, iurgia, rixæ, pugnæ, comeſſationes, intempeſtiuæ vigiliæ, nec ſomnus cernebantur; animus verò in eo perturbatus iracunduſq́; perrarò. De concubinis, illegitimis liberis, aut vllo incontinentiæ libidiniſq́; genere nil planè reperio, quæ tamen vitus inter Principes valenti corpore præditos perrara eſſe cūſueuit, quod libertas, rerumq́; omniū affluentia facile ſenſus vehementiſſimi voluptatis illecebris ac titillatione deceptos inficiant, animum emolliant, effœminentq́;. Fuit certè cauſa hæc continentia proſperæ Audaci valetudinis ad ſeptuageſimum vſq; annum. Arduis negotiis vacans, animum muſicis modulis lubēter reficiebat, collegeratq́; magno ſumptu in hūc vſum viros pueroſq́, varia vocis cōcinnitate, robore, claritateq́;, præſtantes. Deniq; etiamſi vitiis anxiè exquiſitis (prout humani nihil eſt perfectum) in quibuſdā iuſtè accuſari poſſet, ea multitudine virtutum tecta in obliuionē apud homines iuerant. Duas ob cauſas à ſcriptoribus aliquot proſcinditur. Primò quòd immenſis continuiſq́; pecuniarum exactionibus populum exhauſerit, ac in excogitandis nouis tributis ingenioſus fuerit, inexorabiliſque in exigendo. Verùm qui recto iudicio res ab eo geſtas adminiſtratāſque diiudicarit, ac quæ cū Anglis, Flandris, Portugallis, Francis, aliiſque regni hoſtibus bella geſſerit, quas copias terra marique pace bellóque magno ſumptu paratas ſemper habuerit, quot vrbes oppidáque perpetuis magniſque præſidiis cuſtodierit, neceſſarium fuiſſe confitebitur, populum extraordinariis grauare oneribus. Altera proſcindendi cauſa eſt, quòd vniuerſo vitæ tempore diſſidium in Chriſtiana Republica duorum ſummorum Pōtificum creatione ortum omnibus artibus aluerit, fouens partes Antipapæ Aueniouenſis contra Romanum Pontificem, quo primariam dignitatem ex Italia in Galliam, magno Francorum compendio, honore, ac quæſtu pertraheret, cùm alioqui diſſidium non fuiſſet duraturum, extremis poſt ſoceri Lodouici Malani mortem adnitens viribus, vt Flandros Antipapæ Aueniouenſis imperio ſubiiceret, qui tamen, eluſis eius conatibus, ſemper in Romani Pontificis obedientia perſeuerarunt, quamuis aliquando irritatus, per vniuerſam Flandriam (Gandauo excepto) ſacerdotes Romano Pontifici parentes publicis muneribus priuarit. Sed populus ſummis inſtātibus feſtis Gandauum frequens proficiſcebatur, ritéque expiatus, domum deterſis vitiis reuertebatur, donec Audace mortuo Aueniouenſis Antipapa Romano Pontifici cederet. Mortuus eſt Audax cùm ad ſummum felicitatis faſtigium perueniſſet, tantæ inter Francos exteróſque exiſtimationis, vt addi ad ſummam dignitatem nil potuerit, quippè qui nunquam exercitui pręfectus, hoſti tergū coactus dederit, viditq; auum, patrē, fratrem, nepotē ex fratre, Reges; omnibúſq; integra fide, corporis animiq; viribus, iis temporibus operam præſtitit, quibus ſe Franci (ex quo Chriſtianam religionem ſunt amplexi) calamitoſiores nunquam eſſe expertos, meritò confitentur. Quapropter nobilitati pariter ac populo æquè gratus, ſummáq; cū reuerentia ab omni ordinū genere cultus, induſtriæ ac virtuti eius, inter cætera præclara belli facinora acceptum ferebant, quòd Hiſpaniæ pulſis Anglis in Francorum fœdere cōſpicerentur, antiquáq; bellici decoris laus, gentiſq; dignitas, fractis Anglis apud Francos reſuſcitata vigeret, ac proinde merito Audacem, iis Francorum proceribus, Regibúſque connumerandum cenſebant, qui regnum turbulentis temporibus, armis, conſilióque protexerunt; pace verò parta, reſtitutiſque in integrum legibus, aurei populo ſeculi memoriam renouauerunt.

VITA IOANNIS INTREPIDI
BVRGVNDIONVM PRINCIPIS
STIRPIS VALESIÆ FRANCICÆ.
LIBER TERTIVS.

IOANNES Burgundus, filius natu maximus Philippi Audacis, ac Margaretæ Flandricæ, natus eſt Digeoni primaria Ducatus Burgundiæ vrbe quarto Cal. Iunij anno 1371. ſacra aqua lotus à Carolo Archiepiſcopo Lugdunenſi, è ſacro fonte eum ſuſcipientibus patruo Ioanne Biturigum Duce, Ioanne Epiſcopo Carpentorari, nomine Antipapæ Gregorij, ac Margareta Francica, magna eius auia. Pueritiam in Burgundia, Principum liberorum more educatus tranſegit, exceptis (quas vix attigit) liberalibus diſciplinis, quod Francica nobilitas continuis implicata bellis, liberos præterquam armis non exerceret, quibus tantum profecit, vt pro ætate pares paucos, ſuperiorem certè neminem haberet. Erat enim in robuſto, ſalubriq; corpore animus magnus, nil præter arma amans tractanſq;. Quare vix duodecimum ingreſſus annum, magno cum gaudio prima induens arma, patrem Regemq́ue contra rebelles Flandros, in auxilium Comiti Lodouico auo ſuo proficiſcentes comitatur, ac poſtea eoſdem contra Geldros: quibus expeditionibus cum militiæ rudimenta poſuiſſet, cætera omnia contemnens, acies tantum pugnaſq́ue ſomnians, difficulter ab Audace in aula retineri poterat: verebatur enim ne ebria adoleſcentiæ ætas, iuuenili calore ferociens in calamitates per imprudentiam rerumq́; inexperientiam ſe præcipitaret. Quare ad bellum cum temerè proficiſci nolebar, ſed prius more Principum liberorum probè educatorum, variis in rebus acuendo iudicio exerceri. Verùm vt certiori remedio pubeſcentis filij ardorem temperaret, Comitem Neuerſij appellatum, anno ætatis decimoquarto, Margaretam Alberti Bauari Comitis Hollandiæ filiam (vt in Audacis vita ſcripſimus) ei dat vxorem, quo tempore in Burgundia cum matre vxoreq́ue ſupra annum, amore nouę nuptæ detentus, eſt commoratus, cuius feruore in calorem mutato, Pariſios ad patrem profectus, regniq́; negotiis inſtrui cœptus, manſit vſq; in annũ 1396. ætatis ſuæ vigeſimum quintum: tum enim Imperator Sigiſmondus Lutzenburgius Hungariæ ac Bohemiæ Rex expeditionem contra Baiatzethum, quartum à primo Otthomanno Turcarũ Regem parabat, quod non ſolùm Imperatori Conſtantinopolitano maiorem Thraciæ, Macedoniæ, Theſſaliæ, Phocidis, Atticæq́; partem, ac ſibi fermè vniuerſam Seruiam, Illyriam (nunc Sclauoniá) Mœſiam (nunc Bulgariam) eripuiſſet, ſed inſuper armatis ducentis virorum millibus vrbem Conſtantinopolim octauo iam anno arcta obſidione premeret, expugnaſſetq́;, niſi Imp. Sigiſmondus ad auxilium ferendum rogatus, coactis vniuerſæ Germaniæ, Bohemiæ, Auſtriæ, ac Hungariæ viribus, Francorumq́ue (duce Ioanne Intrepido) accepto auxilio, in Bulgariam cum centum armatorum millibus irrupiſſet, coëgiſſetq́; Baiatzethum Conſtantinopoli relicta (quam ad extremam rerum penuriam redegerat) magnis itineribus Bulgariæ ſuppetias ferre. Sed priuſquam huius expeditionis euentum deſcribo, rem non ingratam Lectori facturum me ſpero, ſi breui digreſſiuncula Turcicæ militiæ diſciplinam, è variis peritis auctoribus decerptam, ob oculos poſuerim. Baiatzethus quartus ab Ottomanno Turcarum Rex, primus Prætorianos pedites equiteſq́ue inſtituit, perpetuaque eis ſtipendia aſſignauit, electos non è promiſcuo nomina dantium confluxu, ſed conquiſitis ex omnibus nationibus, etiam è captiuis Chriſtianis fortiſſimis animoſiſſimiſq́; iuuenibus, hiſq́; Mahumetica ſecta, Turcicaq́; diſciplina inſtructis. Pedites Ianitzaros: equites Spachis, aut Spachi-oglan, quod variis è nationibus collecti eſſent, appellauit. Verùm obſeruari hæc eius inſtitutio deſiit, poſteaquam deuicto Imperatore Sigiſmondo, à Conſtantinopoli, ſecundo iam anno iterum obſeſſa, decedere coactus obuiam proficiſceretur Tamerlani, magno Tartarorum Regi, qui decies centena hominum millia in armis ducens, vniuerſam peruaſtabat Aſiam, à quo inita pugna vi-

 ctus

ctus,captus,aureiſque catenis ferrea in cauea vinctus,ac per omnem Aſiam ad modum feræ beſtię fuit circunductus. Tamerlanes Aſia, Ægypto, ac Turcia euerſis, inſignioribuſq; vrbibus miſerabili calamitate deuaſtatis, in regnũ reuertitur. Baiatzethi verò filij animis perculſi, paterna inſtituta ſtatum reſumere non potuerunt. Sed Amurathes, ſeptimus ab Ottomāno Turcarum Rex, reſuſcitata Baiatzethi diſciplina, multa inſuper præclara addidit, ac inter alia hæc: Futurus Turcarum Rex preſente Mophti (nomen eſt ſummi Mahumeticæ religionis Præfecti, cui ſoli Turcarum Rex hunc exhibet honorem, vt ad ſe ſolio exurgens venientem venerabundus ſuſcipiat) ac tribus Cadileſcher, iureiurando hæc duo obſeruaturum ſe confirmat. Omnes animi corporiſque vires, opes ac potentiam, in Chriſtianos ſe conuerſurum, eorumq; regna, religionem, nomen quantum licebit, exturpaturum, quam verò poterit rariſſime contra religionis Mahumericę Principes gladium ſe ſtricturum. Deinde vltra biennium non ſe quieturum, ſed omnes vires tertio ad minimum anno, terra mariúe ad rem gerendam educturum. Primum æmulatione Romani Imperij, inuidia erga Chriſtianos Principes, ac religionis noſtræ odio ſtatuerunt, videntes opinionum myriadibus de ea perpetuò nos diſſidere, ac proinde Chriſti nomen, religionemq; ex Europa, quemadmodum ex Africæ, Aſiæque maiori parte fecerunt, pellere cupientes. Alterum ne longa ſubditorum pace (quod natio ſit ſi qua alia ſupra modum ambitioſa, inquieta, auara, ac crudelis) inteſtina ciuiliaq; bella orirentur. Denique ne multitudo peditum, equitumq; (quam perpetuis alunt ſtipendiis) per inertiam ad voluptates dilapſa eneruaretur. Habet enim hoc tempore Turcarum Rex circiter quinquaginta Ianitzarorum millia, ex omnibus nationibus, religionibuſque, maximè tamen Gręcis lecta, quorum opera magna ſæpius periculoſaque confecerunt bella: hac autem tempeſtate Conſtantinopoli, ad vrbis ſuiq; cuſtodiam (quemadmodum olim Romæ Imperatores Prætorianos habebant milites) circiter duodecim ſunt millia, qui præ cæteris multis magniſq; decorantur immunitatibus. Mortuo enim Turcarum Rege, donec ei alter ſit ſuffectus, diripere his licet Chriſtianorum Iudæorumq;, intra ac extra vrbem habitantium fortunas. Præter Ianitzaros parata ſemper habent centum quinquaginta equitum millia, electa quoque è fortiſſimis generoſiſſimiſq; Aſiæ Europæque iuuenibus, quorum duo olim Præfecti tantum fuêre, quos Turcica lingua Beglerbeis aut Baſſalars vocant. Qui Aſiaticis præeſt, ſedem in Aſia minori, quàm ipſi Natoliam (quod regionem Oriẽtalem ſonat) vocant, habet. Qui Europeis in Thracia, quam Romaniam, aut Romeli vocant. Sed cùm imperij limites bellica virtute ſæpius auxerint, Beglerbeorum numerus ſeptenarius eſt factus, ac pro neceſſitate equitatus eis & Ianitzari attributi. Habet enim Romaniæ Beglerbeus triginta Spachorum, ac viginti Tamarlorum millia. Natoliæ decem Spachorum millia. Caramanniæ (olim Ciliciæ) quinque Spachorum millia. Amandolæ (olim Armeniæ) ſeptem Spachorum millia, licitumq; eſt huic belli tempore triginta efficere millia. Mardum (olim Meſopotamiæ) decem Spachorum millia. Mizir (olim Ægyptus) ac magni Cairi in Ægypto Beglerbeis ſedecim Spachorũ, ac triginta Ianitzarorum millia parent, vt populum natura leuem, rebellem, nouiſq; rebus gaudentem in officio contineãt. Beglerbeis parent varij multiq; Sangeacz, hoc eſt nomen Præfecti vrbis, aut ciuitatis: his rurſum minores Præfecti, donec a Centurionibus, ad Manipulares, ſiue qui decem militibus præſunt, ſit peruẽtum. Spachi futuri, educantur in Turcicis clauſtris, qui cùm operam virtutemq; inter Ianitzaros probarũt, tandem ad equum magno cum gaudio aſſcripti, Spachorum ſtipendiis merent, quique è Spachis decem aſpros in diem accipiunt, binos alere equos ſinguli cum militari ſeruo coguntur. Qui quindecim aut vigintiquinque aſpris merent, tres aut quinque nutriunt equos, totidemq; militares ſeruos. Conſidera numerum quem Romaniæ Beglerbeus in aciem belli tempore educit, cùm ei ordinario ſtipendio pareant triginta Spachorum millia, horumq; ſinguli quinque, tribus, aut ad minimum duobus militent equis. Ad hunc honorem primum Ianitzari nituntur, cùm ex his Sangeacz, Baſſæ, Beglerbei, Vizirs nullo natalium apud Regem reſpectu, tantum ingenij, indolis, iudicij, prudentiæ, ac virtutis habito legantur. Timarli equites ſunt minoris virtutis exiſtimationiſq; quàm Spachi, ac proinde vt plurimum ſingulari equo militantes, ſtipendio non planè certo, ſed è pagis collecto, ac pro merito, virtute, aut ſæpius fauore diſtributo. Non rarò tamen ex hac claſſe ad digniores quoque prouehuntur. Qui

in poſtre-

in poſtremis Europæ finibus collocati ſunt in præſidiis, Inquingilar (quod prædonem ſignificat) vocantur. Qui in Aſiæ finibus eiuſdem conditionis equites excubant, Curtlarets appellantur. Hi à tributi vectigaliumque ſolutione, quemadmodum Ianitzari & Spachi quoque liberi ſine ſtipendio militant, rapto prædaque viuentes, quam non minus pacis quam belli tempore e finibus vicinorum agere poſſunt, neque hoc pacem, aut inducias violare exiſtimant, ſed militem virtutemq́; exercere dicunt. Et quanquam prædones prædonibus opponantur, quintamque partem prædæ Turcæ Pręfecto ſuo ſoluant, propinqui tamen Chriſtianorum coloni, villiciq́; ab his quietem menſtruo adhuc tributo redimere coguntur. Vtuntur & hac ratione comparandi inſtruendique militis. Habet Turca ſingulis in vrbibus ac oppidis Præfectum ac Iudicem, hunc Sangeacz, illum Cadis appellant, qui familias omnes perſcrutantes, ſciunt qui Mahumeticæ, qui Chriſtianæ ſint religionis, coactis Chriſtianorum Sacerdotibus baptizatorũ nomina certo tẽpore deſcripta adferre. Si Chriſtianus paterfamilias filiũ militaris indolis inter cæteros liberos habere iudicatur, militum tabulis inſcriptum, parentibus indicta capitis fortunarumque pœna, iubent enim Chriſti legem non docere, ſed his aut illis pro ætate armis diligenter inſtruere, adeò vt hoc de pucro maior parentibus cura incumbat, quàm de reliquis omnibus. Si enim ægrotare contigerit, Præfecti Iudiciſq́; aſſeſſoribus nunciant, inſpicitur morbus an ab illis ſit procuratus, an naturalis, grauiſſimeque puniuntur qui filios extinctos malunt, quam Turcis militare. Si tenuioris conditionis ſit Chriſtianus quàm qui filium ad militiam educare docereq́; poſſit, è parentum ſinu abreptum, aliquo Turcarum Regis horto (quos multos magnoſque omnibus fermè habet ciuitatibus) claudunt, vt cùm ætas permiſerit, fabris murariis, lignariis, ferrariis, aut foſſoribus ſeruiat, primamq́; ætatem labore, temperantia, Mahumeticaq́; in lege tranſigat, ac tandem pro indolis ratione ad Ianitzaros, aut alios ordines tranſſcribatur, eodemq́; modo qui à parentibus ſunt educati, anno duodecimo ad horti labores, Mahumetique legem transferuntur, paulatimq́; parentum natiuitatiſq́; obliti, ad minores, mediocres, aut maiores militiæ, vel ſi mereri poſſunt, maximarum dignitatum Præfecturarumque ordines perueniunt. His, cæteriſq́; omnibus, vt debita ſtipendia ſingulis menſibus ſoluantur, oppidorum, pagorumque incolæ pro fortunarum religioniſque conditione, annua menſtruaque tributa omnibus de rebus ſoluunt, quę miſeri quoque Chriſtiani in capita conſerre coguntur, exceptis extraordinariis exactionibus. Ditiones primum ſubactæ quartam omnium quæ poſſident, aut diurno ex opere lucrantur, præter iam dicta conferunt, adeò vt ſæpius non ſufficientes acerbiſſimis oneribus, proprios vænundare liberos, aut ipſi vænum ire cogantur. Qua ratione Beglerbei certos adminiſtrationis ſuæ annuos cenſus ſcientes, omnibus ſtipendia ſoluunt, magnamque inſuper pecuniæ ſummam ſingulis annis in Regis fiſcum mittunt. Hac innixus diſciplina Turcarum Rex, ſi bellũ ingruat, aut inferre ſtatuit, quatuordecim dierum ſpatio, ducenta electorũ militum millia, bene perſolutis ſtipẽdiis parata in armis habet, qui memores ſtipendiorũ, immunitatũ dignitatumq́; quibus præ cęteris decorãtur hominibus pericula adire nulla recuſant. Non enim apud Turcas præter ſeruos commemoratos nobilitas eſt, his honores, dignitates, ac tanti imperij adminiſtrationem impertit, immenſiſque eos opibus cumulat, quibus tamen ſæpiſſimè mortuo parente, liberi rebus agendis, militiæque inidonei, aut alia leui de cauſa priuantur, quod omnium opes, fortunæque ex eius arbitrio pẽdeant, vitæ quoque ac necis in omnes æqualem habeat poteſtatem. Cùm expeditionem Turca parat, mirum quo ordine, ornatu, decoreque Ianitzari, ac Spachi in aciem prodeant, præcedentibus centum circiter Azapporum (pedites ſunt tyrones euocatitij, vrbibusq́; imperati) ac his triginta ruſticorum millibus, qui ligonibus, dolabris, vectibus, ſecuribus, ſimilibuſque inſtrumentis, facturi viam exercitui ſunt inſtructi. Hoſtium finibus propinqui Ianitzari poſt Azappos in tres quadratas acies diſtributi proficiſcuntur, vix maiori interuallo aciebus inter ſe diſcretis, quàm commune peditis tormentum vim ſuam exerere poſſit, latera tergaque maioribus bombardis ſunt munita, poſtremam aciem decem electorum equitum millia claudunt. In Ianitzarorum ſecunda acie ipſe Imperator conſpicitur cinctus decem millibus veteranorum equitũ, quos Sulalars vocant, è veteranis prolatæque virtutis Ianitzaris, ad cuſtodiam Regij corporis lectis, quibus plerunque tria lectiſſimorum Spachorum millia iunguntur, quotum ſi mi-

 litares

litares ſeruos connumeres, decem millia fortiſſimorum quoque equitum explent. Ianitzaris (vt dixi) præcedunt Azappi in varias acies, creſcentis Lunæ ſpeciem habentes diſtributi, qui ſiue pugna ſit ineunda, ſiue ciuitas oppugnanda, primum ſemper hoſtium impetum excipere coguntur, eiuſq; ardorem infringere, ac ferrum hebetare, iacturam horum Turca paruiſaciente. Inter horum ordines quicquid ſupereſt tormentorum conſpicitur. Beglerbei cum immenſo equitatu Azapporum, Ianitzarorumque agmina magna circuitu lunata acie amplectuntur, adeò vt ad Turcici exercitus robur (quod e Ianitzaris Prætorianorumque equitatu conſtat) peruenire nõ poſſit, niſi pulſis diſſipatiſque Beglerbeis, Azappiſque, ac erepto æneis tormentis tempore, ne iterato reboatu globos immenſo cum impetu denuo emittant, quod etiamſi feliciter ſucceſſerit, nouus tum veterani exercitus impetus, aliorumque æneorum tormentorum vis eſt excipienda pellendaque, antequam de iuſta abſolutaq; victoria gloriari poſſit. Quod ad commeatum attinet, hac in re non minor eſt cura, ordo, diligentiaq;, quàm cæteris in rebus. Pauci enim ſeruos aut feminas habent, captiuis horum vſum ſupplentibus. In cibo enim ac potu temperantes ſunt Turcæ, vinum enim Mahumetus omnibus interdixit, ac proinde vulgus ſitim aqua; digniores ſaccaro, cinamomo, aliiſque aromaticis fructibus ac corticibus decocta pellunt. Equi iumentaque dominorum continentiá imitati, viridi herba vt plurimum ſunt contenta. In re Venerea non æquè continentes. Accepta enim à Mahumeto libertate, gens ſalaciſſima laſciuiſſimaque, nullo ſexus diſcrimine habito, in omne libidinis genus fœdiſſimè fertur. Atqui hæc de diſciplina, ordineq; militari Turcarum ſufficiant. Scripſere alij diffuſius, rationemq; inſtruendæ aciei, belliq; contra eos gerendi tradidere, interque hos doctiſſime vir clariſſ. Augerius Busbequius, Imp. Maximiliani ſecundi apud Turcam diu legatus. Quare nil mirũ, ſi his inſtructi artibus voluptuariis Aſiaticis, inermibus, ac ſine diſciplina ordineq; certo vagantibus Africanis, perpetuoq; inter ſe diſſidentibus digladiantibuſq; Europeis tot regna eripuerint. Enimuerò niſi Reges Principeſq; Chriſtiani, ſuis ſinguli limitibus contenti, poſitis odiis, ambitione ac auaritia pacem colant, nobilitas deſertis ſeductoribus in vnum ſentiat, populus priſtinæ obedientiæ memor, pulſis nouarum legum turbulentis conditoribus diſciplinam admittat, ac vires opeſq; omnes contra hoſtem, omnium ſaluti dignitatiq; infeſtiſſimum conuertat, proq; aris ac focis dimicare cogat, qui omnium fortunis capitibuſq; inſidiatur, verẽdum eſt ne breui occupatis omnium Chriſtianorum regnis, leges quoque nobiscum religione ac libertate eripiat. Sed iam ad Ioannis Intrepidi Turcicam expeditionem accingamur. Sigiſmondus igitur Lutzenburgius, Bohemiæ, Hungarięq; Rex, ac Romanorum in Occidente Imperator, ægrè ferẽs Baiatzethum non contentum ditionibus Cõſtantinopolitano Imperio ereptis, inſuper Bulgariam prouinciam ſuam pro maiori parte occupaſſe, miſſis legatis vt eam reſtituat iubet, niſi in vnum coactis omnium Chriſtianorum viribus, ipſum ferro perſequi ius ſuum malit. Baiatzethus legatos (reſponſum poſt paucos dies pollicitus) honeſtè excipi, ac pro Imperatoris dignitate tractari iubet, ſumma interim diligentia quæ in Bulgaria reſtabant in poteſtatem redigens, tum vocatis legatis ita reſpondet: Quæritis quo iure Bulgariam occupem? hoc, inquit, monſtrato exercitu ad pugnam inſtructo. Proinde ſi Imperator veſter meliori iure ſe niti exiſtimet, prodeat, ac libellos ſuos exhibeat, ſpero me tales cauſæ meæ patronos producturum, qui tabulis eius per omnia probè ſatisfaciant. Hoc reſponſo legati muneribus donati in Bohemiam reuertuntur. Sigiſmondus Barbari fraude ſuperbiaque irritatus ad vltionem ſe parat. Promiſſo igitur obſeſſo Imperatori Conſtant. breui auxilio, in Hungaria, Bohemia, Auſtria, vniuerſaq; Germania militem conſcribit, ac ab omnibus Chriſtianorum Principibus auxilia poſtulat. Italia parum præſtitit quod in Eccleſia diſſidio Cardinalium ſummi Pontifices duo creati forent, quorum alter in Prouincia Lugdunenſi vrbe Auenione, alter Romæ ſedem habebat, ſciſſo orbe Chriſtiano in partes duas, his Auenionenſem, illis Romanum, pro vero legitimoque Pontifice agnoſcentibus. Cęteri Italię Proceres in ordinem ferè erant redacti, quòd Ioannes Galeacius Mediolanenſium Dux primus (de quo iam ante) Italorum Principum ſui temporis potentiſſimus, regnum Italiæ affectaret. Quare Sigiſmondo ex Italia nil pręterquam voluntarij aliquot milites acceſſere. Anglia Hiſpanico, Francicoque bello implicita, paucos etiam tantùm voluntarios miſit, quemadmodum neque Hiſpania, quod Caſtellę Portu-

galliæq;

galliæq; Regum amicitia nondum confirmata, inuicem non ſatis fiderent, vexarenturq; perpetuò Hiſpanicorum Mauiorum bello. Sed Francia eo tempore peditum equitumq; militarium fons quidam perennis, non contemnendam veteranorum manum Sigiſmundo miſit, quod Rex Carolus omnibus qui ire volebant poteſtatem feciſſet. Ioannes Intrepidus patrem importunis precibus vrgebat, vt nobilibus itineri ſe accingētibus, comes ire poſſet. Audax generoſum filij conſilium, quanquam cum ſummo periculo coniūctum impedire nolens, conſenſu Regis voluntariorum cum militum ducem nominat. Exinde arma ſumpſere multo plures, vtriuſque conditionis veterani, quòd Audax ſupra omnes Francorum Proceres apud Francos, Burgundos, Anglos, Belgas, ac Hiſpanos imprimis diligeretur. Contulere ad inſtruendum Intrepidi comitatum, iuuandoſq; tenuioris conditionis nobiles Burgundiæ ordines, centum vigintiquinque millia aureorum liliorum, præter alia ſexaginta millia à Burgundis nobilibus, longinquam militiam detrectantibus liberaliter collata; adhæc ducenta aureorum liliorum millia à Flandris donata, quo bona eius cum venia, ſub Romani Pontificis ſtatutis, religionem exercere poſſent. Iuere cum Intrepido è prima Francorum nobilitate, Philippus Arteſius Euſij Comes Magiſter equitum, Comes Marchæ, Hendricus ac Philippus Barrenſis, Cuchiacus, Guido, ac Guilielmus Trimulius, Ioannes Viennenſis maris Præfectus (Franci Ammiralem vocant) Buciquantus caſtrorum Præfectus (Marſcalcum vocant) Comes Fani D. Pauli, Roiæ, Montereli, Riueræ, Antungi, Fani D. Piati reguli, Lodouicus Marſellius, Lodouicus Friſius, Ioannes Drinchemus tres Lodouici Malani Comitis Flandriæ filij nothi, delectuq; habito, octo equitum, quatuor electorum peditum millia recenſuerunt, ac inter hos ſupra tria virorū nobiliū millia. Ineunte vere, anno 1396. è Frācia proficiſcuntur, primā aciē Magiſtro equitum, Intrepido mediam in qua pedites erant, maris Præfecto poſtremam ducente. E Burgundia, Monbelgardo ad Rhenum, indeq; per ditionem Badenſem, fineſq; Sueuorum, Bauarorumque in Auſtriam perueniunt, militemq; ex itineris laſſitudine reficiunt. Duxerat enim Auſtriæ Ducis filius Intrepidi ſororem. Poſtremò Budam Hungariæ vrbem ad Imp. caſtra felici itinere appellunt, excipiunturque màgna cum lætitia. Poſt tertium quàm venerant menſem Imperator, rebus omnibus paratis, quarto Nonas Iulij caſtra mouens, centum inſtructus bellatorum millibus, octauo die Danubium tranſmittit, rectáque Bulgariam, non ita dudum à Baiatzetho occupatam petit. Cùm exercitus hoſtilem terram attigiſſet, Imperator Intrepidum trecentóſque eius comitatus nobiles, equeſtri ornat dignitate, quo fortiter contra Chriſti hoſtes pugnando, dignitatem inſigni edito facinore mererentur: vniuerſus verò exercitus hoc incedebat ordine. Hungariæ Magiſter equitum viginti equitum Hungarorum, ac decem peditum millibus inſtructus, quòd Turcicæ militiæ diſciplinam callerent, præcedebat. Secundam aciem Francorum Magiſter equitum, non mediocri militum manu incedens, externos omnes ducebat. Poſtremam aciem Bohemiæ Vicerex regebat, ſequente Bohemiæ Germaniæque nobilitate. Ipſe Imperator omnes acies perequitans, comitatus Intrepido, cęteriſq; Principibus, quæ neceſſaria videbantur imperabat; quarum rerum aſpectus, non paruo Intrepidum afficiebat gaudio, exiſtimantem non ſolùm his copiis Bulgariam recuperari, ſed Turcam vniuerſa Aſia pelli poſſe. Hoc igitur ordine proficiſcentes, Nicopolim Bulgarię caput petunt, eo animo vt eam expugnent, aut cum Baiatzetho liberare obſeſſos volente prœlio decernent. Nil igitur poſt tergum hoſtile relinquendum cenſentes, oppida, caſtelláque omnia quæ occurrebant expugnant, diripiunt ac incendunt, exceptis quæ voluntaria deditione in poteſtatem veniebant. Quare inſtantibus Cal. Septembribus, omnes Raſciæ Bulgariæque munitiones in manus Imperatoris, excepta Nicopoli, venerunt, quam variis locis obſeſſam, fruſtra ſæpius oppugnant. Erat enim vrbs ampla, natura arteq; munita, tuebaturque (non numeratis ciuibus) ab octo Turcarum equitum millibus, quibus quatuor præerant fratres, è quibus bini ad vrbis cuſtodiam remanſerant, reliqui ad Baiatzethum profecti, de Chriſtianorum viribus apparatuque, eum inſtruebant, ac ad auxilium ferendum vrgebant. Intrepidus munitæ vrbis longam fore obſidionem videns, neq; Baiatzethum ad confligendum, liberandoſque obſeſſos properare, iuuenili ardore impatiēs moræ, conuocatis Francis proceribus perſuadere conatur, vt dum Imperator vrbem oppugnat, in vlteriorem Bulgariam expeditionem cum exteris ſuſcipiant: quod cùm ſinguli

ii ſatis probarent, exploratum tamen prius paucos ſtatuunt mittendos, eligiturque ad hanc rem Cuchiacus, qui conſentiente Cæſare ſexto idus Sept. comitatus quingentis Francis, mille Hungaris Lancearijs, ac centũ Anglis Baliſtarijs equitibus Nicopoli profectus, omnia incendijs populationibuſq́; quaquauerſum veniebat, peruaſtabat. Turcæ proximis in oppidis excubantes quindecim millia equitum in vnum coacta, opportuno loco, caſtris munitis conſidunt, facilè vlteriorem agrorum vaſtationem prohibituros ſe exiſtimantes. Hungari præcurſores Cuchium de Turcarum copiis certiorem faciunt, eorumq́ue caſtra vno latere fluuio, ſilua altero muniri docent. Is cum maxima copiarum parte profundiſſima ſiluæ parte ſe abdit, indicto ſuis ſilentio, ac vt equorum hinnitum impediant iuſſo. Roiæ verò ac Fani D. Piati Regulus trecentis lancearijs, ac quinquaginta attributis balliſtarijs, in conſpectum hoſtium proficiſci, eoſq́; ad pugnam irritare iubet, ſenſimq́ue cedendo, extra munitionem pertrahere. Turcæ conſpecta paucitate, mille in eos equites emittunt, quos cum facilè Chriſtiani ſuſtinerent, duo millia addunt, tum ſe premi ſimulantes ſenſim cedunt, Turcæ ferociter inſtant, aduolant cæteri qui in caſtris erant, victoriæ prædæque (vt putabant) exploratæ participes eſſe cupientes, tantoque ardore ſyluam prætereuehuntur, vt à tergo occupatis eorum caſtris Cuchius inſtaret, antequam primi hoſtem ibi eſſe ſcirent, donec clamore, ac fuga à tergo percepta, maiores quàm erant Chriſtianorum copias rati diuerſas in partes dilaberentur, ſed Hungaris inſequentibus, ſupra tria Turcarum equitum millia paucis captis, cecidere. Cuchius nemine deſiderato in caſtra reuerſus ſummo verborum cum honore ab Imp. ac intrepido excipitur, omniumq́ue ſermonibus celebratur. Verum Philippus Artelius ſecreta æmulatione tactus imprudenter Cuchium feciſſe dicebat, quod cum tantillis copiis iuſto hoſtium cum exercitu eſſet congreſſus, ac parum decore, quòd Ducem intrepidum, honoris participem non feciſſet. Sed Imp. ac Intrepidus, occaſionibus vtendum gnari, facilè ſentiebant profiſciſci verba Artheſij ex animo gloriæ Cuchij inuido, ac proinde eum nouæ victoriæ, non immenſæ quæ ſubſecuta eſt ſtragi, occaſionem daturum ſperabant. Baiatzethus de obſidione Nicopolis ac ſuorũ aduerſa pugna certior factus, quod tamen vrbs viris commeatuq́ue ad menſes aliquot eſſet instructa, per otium quæ ad leuandam obſidionem neceſſaria erant parabat. Tandem acceptis ab Ægypti Sultano triginta equitum millibus, Nicopolim recta contendit. Noſcebat Chriſtiani exercitus copias vireſq́ue Rex Barbarus, edoctus non ſolum à variis exploratoribus, qui magno ſumptu conquiſiti in Chriſtianorum Principum aulis ignoti obuerſabantur, ſed imprimis à Ioanne Galeacio Mediolan. Duce primo. Naturæ enim congruentia iamdudum inter eos fœdus amicitiamq́; conciliarat. Erat enim vterque tyrannus inſatiabilis ambitionis, affectans Galeacius regnum Italiæ, quod Germaniæ Imperatoribus ſemper de Imperio inter ſe contendentibus, aut cum ſummis Pontificibus diſſidentibus, parum res Italas cordi eſſe videret. Variis igitur artibus procerum Italicorum Princeps effectus, potentia quoque ac diuitiis omnes ſuperabat, indignè ferens filiam Valentinam (vt in Audacis vita ſcripſimus) pro venefica haberi, ex aula Regia proſcribi, ac mariti Lodouici indignationem ei procurari. Proinde ſæpius Regi Carolo ſexto, eiuſque patruis ſcripſerat, ne ſuam filiæq́; dignitatem lædi paterentur, ſed inimicorum mendaciis circumuentæ, antiquum honoris gratiæq́ue locum reſtituerent. Filiam genero facilè reconciliat. At Rex eiuſque patrui literas Galeacij paruipendebant, quod adeò ferocem animum pupugit, vt occulto cum Anglis fœdere inito, Prouinciam ſe Lugdunenſem inuaſurum promitteret, quamprimum eorum exercitum in Aquitania, Picardiaque bellum gerere audiuiſſet. Sed cùm inducias Angli Franciq́ue in triginta annos paulò pòſt pepigiſſent, animi indignationem concoquere Galeacius eſt coactus. Interea hoc Turcico orto bello, plenè à genero de apparatu intrepidi, omniúmq́; Francorum edoctus, vindictæ tempus veniſſe ratus, adeo exacte omnia Baiatzetho tranſſcribit; vt ne nomina quidem Francicorum aliorúmq́; procerum omitteret, cõſilium addens, quo pacto cum exercitatiſſimis variis bellorum caſibus viris bellum gereret, idq́ue eo diligentius, quod intrepidum exteris præfectum ſciret, cui familiæ imprimis male volebat, ſtare per eam iudicans, quo minus gener Lodouicus, filiáque Valentina Galliarum Reges conſpicerentur, quod extremis ſemper votis expetierat, quo eorum auxilio Italiæ regnũ faciliùs inuaderet, de qua Galeacij profunda ambitione Baiatzetus edoctus,

ſecretiſſimo-

ſecretiſſimorum quoque eius conſiliorum particeps factus, non vulgaribus eum donis, maioribuſque promiſſis in amicitia cótinebat, ſcriptis verò eius ſine vlla ſuſpicione fidem adhibebat. Certus igitur Galeacij literis de Cæſaris Sigiſmódi viribus, apparatu, militum, præfectorumq́; numero ac virtute, exactiſſimo delectu veteranorum habito, equitumq́; auxilijs ex Ægypto acceptis, cum ducentis quinquaginta virorum millibus, ad leuandam obſidione Nicopolim magnis itineribus relicta Conſtantinopoli properabat, quintoque Cal. Octobres circa meridiem Hungari exploratores Baiatzethi aduentum Imperatori magno cum tumultu nuntiant. Intrepidus ſtrata menſa prandens, relictis dapibus prœlij ſignum ſuis in caſtris proponit. Temporis mométo Franci, exterié; omnes armati ad eius tentorium pulchro ordine conſpiciuntur, ac quod non ita pridem in concilio prima eis acies certo Hungarorum cum numero permiſſa foret, his non expectatis, neque dum Imperator vniuerſum exercitum ad pugnam inſtruxiſſet, iniuſſu ad pugnam primi ſoliq́; properant. Imperator re cognita, miſſo caſtrorum Præfecto, iubet ne cum hoſte manus conſerant, priuſquam ſignum dediſſet, ac plenè de hoſtium aduentu acierumq́; eorum ordine eſſet edoctus. Philippus Arteſius animaduertens Cuchium, cæteroſque ordinum ductores conſilium Imp. probare, eiq́; vt obediant ſuadere: Vultis (inquit) Hungaris, Bohemiſque victoriæ decus concedere, ſed nequaquam permittam, priſtinæ vt Francorum gloriæ virtutique hodie ab exteris ignominia inferatur. Proinde qui Regis Caroli dignitatem ſaluam velint, me ſequentur, explicatoque Regio vexillo ad pugnam progreditur, ſequente alacriter Intrepido. Sequuntur eodem momento Regis ſignum, cęteri Franci exteriq́;, quanquam prudentiores nil boni ominarentur, quorum e numero Ioannes Viennenſis maris Præfectus, ita Cuchium alloquitur: Sequamur ferocem, ſtolideque imperioſum Magiſtrum equitum, cùm rationi nec conſilio ſit locus, ne aliquando Franciæ decus, Regiamque dignitatem neglexiſſe accuſemur, ac de ignauia iniuſte códemnemur, cùm neceſſariò ſemel morti locus tempuſque ſit tribuendum. Sigiſmondus Imp. Francorum inconſultò feruore conſpecto, ſumma eum diligentia exercitum inſtruebat, hæc aſtantibus Proceribus vaticinatus: Vereor ne hodie Francorum ſtolida arrogantia, magnæ nobis cladis occaſionem præbeat. Iam acies in conſpectum venerant, incedebatque Baiatzethi exercitus, veterum Turcarum more lunata acie, mediú Ianitzaris, inter quos ipſe conſpiciebatur, tenentibus, hiſq́; omni equitatu in ſpeciem creſcentis lunæ munitis, præcedebant Azappi, hos decem equitum millia, è cornibus deducta, eorumq́; acie quàm maximè fieri poterat in latitudinem extenſa, vt immenſæ multitudinis aduentu hoſtes terreret: quibus Franci primùm obuiam tanto in eos impetu feruntur, vt compluribus interfectis loco cedere, atque in apertam Azapporum aciem fuga ſibi conſulere cogerent, inter quos (quod maior pars ferro non ſit tecta) horrendam deinde ſtragem, victoriam ſæpius magnis vocibus ingeminantes edebant. Verùm ab adueniente noua lunari acie in medium recepti, ac à coëuntibus cornibus vndique clauſi, cùm explicare aciem non poſſent, ſed à fronte ac lateribus ſtatariam inire pugnám cogerentur, equites omnes ex equis deſilientes, æquato cum peditatu periculo, atrocem cruentamque cum Ianitzaris ac Spachis ineunt pugnã. Equi ſeſſoribus vacui liberi inter duos exercitus campo vagabantur, quòd cùm aduenientes Hungari conſpexiſſent, Francos exteroſq́; omnes interfectos rati perturbãtur, ac antequam duces explorata veritate hos animaſſent, Franci cum immenſa multitudine pugnando defatigati, quod in tempore eis ſuccurri nó potuiſſet, in orbem aliquandiu ſtrenue pugnantes tandem opprimuntur, maximaque parte interfecta, reliqui viui in hoſtium poteſtatem deueniunt. Hungari primum Baiatzethi agmé cruore conſperſum aduenire videntes, proiectis nó tentata pugna turpiter armis, nulliuſque imperio parétes, fugam Danubiú verſus arripiunt, ac ab inſequente Turcico equitatu magno numero interficiútur. Imperator Sigiſmondus ac Rhodiorum equitum Præfectus, quinque tantùm nobilibus comitati viris, ac fortuito caſu duobus lembis in ripa Danubij repertis, fauente hic tantùm fortuna, amnem traiiciunt, indeq́; Conſtantinopolim, Rhodum, Dalmatiam, Croatiamque petens, poſt decimum octauum ab accepta clade menſem in Hungariam tandem rediit. A parte Francorú cecidit Ioannes Viennenſis, Guilielmus Trimulius cum filio Montarelli domino, Guilielmus Eufius, Bornus, Montaguellius, Philippus Bartenſis, tres Lodouici Malani filij nothi, multique alij inferioris

tioris

rioris dignitatis viri nobiles, morte tamen, occiſis Turcarum circiter viginti millibus, non inulta. Capti ſunt Ioannes Intrepidus, Marchiæ Comes, Philippus Arteſius cladis auctor, Cuchius, Hendricus Barrenſis, Guido Trimulius, Buchiquatus. Hi cum aliis viginti quinque, quòd è prima nobilitate eſſent, ſperaretque pro eorum redemptione auarus tyrannus magnum auri pondus, in carcerem non ſatis decorum coniiciuntur. Sexcenti captiui nobiles, militumque vulgus in lineam vſque veſtem exuti, pulſiq́; inter Ianitzarorum ſtationes, gladiis (quos cimiterros vocant) incuruis, ad ſatiandos tyranni ſanguinarios oculos, parentandúmque ſanguini Turcarum qui occubuerant, in partes ſecantur. Sunt qui ſcripſere Ioanni Intrepido vitam conceſſam, quod Turca quidam, qui ſe ex hominum vultu, corporiſque lineamentis, proſperam aduerſamque fortunam, ac fatum prædicere poſſe profiteretur, Baiatzetho dixiſſet: Viuat nobilis ille, eius enim opera cauſaque, plus Chriſtiani ſanguinis profundetur, crudeliorâque inter ſe bella gerẽt, quam credi aut ſperari poſſet. Ducitur exinde Intrepidus cum vigintiquinque nobilibus in vrbem Burſam, olim Pruſſia Bithyniæ caput, vbi Cuchius menſe Ianuario anni 1397. animi mœrore moritur, cadauerque aromatibus conditum in Frãciam ad ſepulturam mittitur, ſequiturq; cum paulo pòſt eodem in carcere aromatibus à putrefactione conſeruatus Philippus Arteſius, quorum morte Baiatzethus motus, veritus ne tandem omnes tædio carceris alieno ſub cælo interirent, deperirétque ſibi maior pro viuorum redemptione [illegible], cæteros (ducentis ducatorum millibus extortis, ac pro auro Venetorum, [illegible] menſariis ſpondentibus) cuſtodia dimittit. Audax à Flandris pecunia [illegible] ſtatim Genuamque ad fidem liberandam mittit, reuertiturque cum cæteris Ioannes Intrepidus Pariſios menſe Martio, excepto Guidone Trimulio qui Rhodi, ac Hendrico Barrenſi qui Venetiis obiit. Poſtrema Baiatzethi ad Intrepidum cæteris præſentibus verba faſtu barbarico plenã, quòd digna ſint viſa quæ poſteris ad memoriam relinquantur, hic inſerere viſum eſt. In hunc itaque modum per interpretem eſt locutus: Scio te præclaro nobilique ortum genere, potentes habere parentes, conſanguineos, affines, amicos ac clientes, patrémque tuum, cuius tu es filius natu maximus, poſt Regem omnium Franciæ Procerum potentiſſimum eſſe, téque animum circumferre excelſum, vultus tui ferocia ſatis loquitur. Proinde ne aliquando huius meæ victoriæ vltor exoriaris, te cæteris cum nobilibus iure belli captum, interficere poſſum, aut iureiurando adigere, quandiu vixeris, contra me, ſucceſſores meos, legémque Mahometis nũquam arma ſumpturum. Verùm abſit vt ignobili pœna, degeneri ductus terrore, in priuatos ſæuiam Proceres, qui in hoc à Deo magno creatus ſum, vanam vt Chriſtianorum ſuperſtitionem palam publicéque expugnem extirpémque. Quare ſi aliquando huius inauſpicatæ expeditionis, carceriſque recordatio animum tuum ad vindictam ſtimulauerit, deſideraueriſque bellicæ virtutis opinionem, antiquum gentis generiſque honorem, familiæque dignitatem recuperare, cupio enixéque peto, vt congregatis omnibus amicorum, Francorúmque viribus, ſemel iterum atque iterum experiaris, Orientem ne an Occidentem Deus Opt. Max. terrarum orbi leges dare voluerit, decreueritque fortuna futuro tibi magis tempore, quàm nunc fecerit, fauere, promitto te operam fruſtra non ſumpturum, prodibo meis amicorumq́; viribus inſtructus in aciem, ne generoſus ille animi tui ardor non inuento aduerſario fruſtra deferueat. Retulit hæc Intrepidus diſertis ſæpe verbis, Regi, ac Francorum cæterarumq́; nationum Proceribus. Sed cùm ſingulis domi bella non deeſſent, longinquam contra potentiſſimum ac feliciſſimum hoſtem militiam horrebant. Hic finis, euentuſque fuit Bulgaricę Ioannis Intrepidi expeditionis, quo è tempore, periculo ac experientia prudentior factus, multo pace belloque moderatior eſt habitus. Parentibus exinde iuſtis perſolutis, Dux Comeſq́; Burgundiæ, Arteſiæ, ac Flandriæ Gandaui vndecimo Cal. Maij anno 1405. prout pater teſtamento voluerat, inauguratur, ſtatimque exercendis paternis inimicitiis animum adiiciens, collimat omnia iræ odiiq́, tela in cognatum Lodouicum Aurelianum, quaſi hæreditarium hoſtem, tam obſtinato præoccupati iudicij propoſito, vt per omnem vitam nil aliud animus cogitarit nulla alia ſere ſenſus exteriores interioreſque magis fatigarint, pauca alias ob cauſas bella geſſerit. Erat enim vterque ambitioſus, turbulentus, ac faſtuoſus, quique Regem mentis egentem, ac regnũ gubernare pro arbitrio cuperet, ne & iis temporibus calamitatũ duces cauſæq́; deeſſent.

Actum

Actum ferè paucos menſes fuerat de nuptiis Lodouici Ducis Aquitaniæ filij natu maximi, quem tum Delphinum Franci vocabant, Regis Caroli ſexti cum Margareta Intrepidi filia natu maxima, ac Philippi Comitis Charoloi vnici Intrepidi filij cum Michaele filia Regis Caroli ſecundo natu, quas Rex, Regina, maiorque Fráciæ procerum pars, ſolo excepto Aureliano, valde probabat. Timebat enim ne Regis nuptiis confirmatus, inuaſis regni habenis, ad ſe opprimendum properaret. Quicquid tamen contrà moliebatur, non ſolum in nuptias ab vtraque parte eſt conſenſum, ſed tabulis rite factis obſignantur. Quámobrem Aurelianus, bellum cum irreconciliabili hoſte ac capitali inimico gerendum iudicans, ad corradendam vndique pecuniam animum intendit. Non enim niſi alterius partis internecione odium ſopiri poſſe exiſtimabat. Conſentiéte igitur phrenetico Rege, nouam per vniuerſam Franciam, ditionéſque quæ beneficiario iure ab ea dependent, pecuniarum collationem indicit. Intrepidus quò tenderet Aurelianus intelligens, præter neceſſitatem populum grauari palam querebatur, quòd diuturnas cum Anglis pepigiſſent inducias, veteranis verò e veteribus ſolutum eſſe tributis, quæque ſoluenda reſtarent ex annuo regni cẽſu numerari poſſe. Populi igitur opes ad maiorem neceſſitatem eſſe reſeruandas augendaſq́; Hæc in vulgus ſparſa incredibilem Intrepido apud Fráciæ populum præcipueque Pariſienſes, amorem fauorémq; conciliarunt, contrà Aureliano acerrima omnium odia; quo tamen ille neglecto, in tributi exactione perſeuerabat. Intrepidus Burgundis, Arteſiis, Flandriſque vetat, ne obolum conferant, vnde arrepta Aurelianus occaſione, regnis hærens alias quærit nuptias. Intrepidus conatum eius impediturus, per legatos à Rege Reginaque petit, vt ſponſalia ſolennibus tabulis conſignata ſarta recta eſſe velint: cumque frigido cum reſpõſo legati domum eſſent reuerſi, ipſe Pariſios proficiſci ſtatuit. Violantur interea inter Francos Angloſque induciæ. Quare quòd poſtremo Flandri bello cum Francis ſtetiſſent, Angliæ Rex Comitem Penbroci maris præfectum inſtructa quinque militum millibus claſſe ad Sluzam Brugenſium portum expugnandam mittit. Quumque repentino impetu ſumma vi oppidum inuaſiſſet, lethali accepto vulnere, deſideratiſque ſupra ſexaginta millibus, irrito conatu diſcedit. Intrepidus maritimis in locis præſidiis collocatis, Gandauo ſeptem virorum millia educit, numeroq́; in itinere aucto, feſtinanter Sluzanis auxilio proficiſcitur. Sed Thomas Clarenciæ Dux Anglorum Præfectus re intellecta, peruaſtatis proximis quamlatiſſime agris, cum præda ad naues reuerſus, in altum cum claſſe contendit. Intelligebat Intrepidus ab Aureliano hãc excitatam tempeſtatem, quòd eodem tempore Reginam, ac Lodouicum Delphinum, cum deſponſa ei vxore filia ſua Margareta in poteſtatem redigere eſſet conatus, vt in Germania vxorem filia ſua repudiata quæreret; perſuaſaque iam erat Regina, vt Aurelianũ Melunũ proficiſcentem ſequeretur, ſubſequente Lodouico Delphino, Lodouico Bauaro fratre Reginæ, aliiſque eiuſdem factionis nobilibus. Sed Intrepidus Pariſienſium literis certior de profectione factus, citatis inſequutus equis, Delphinum ciúſque comitatum inter Villanouam Corbeilamq́; repertum Pariſios reducit, tanto ciuiũ gaudio, omnis vt ei ſexus ordiniſque homines gratulatum ex vrbe prodirent. Poſt paucos exinde dies ſupplicem Regi exhibet libellum, petens plæriſq; in rebus regni adminiſtrationem nouaret, legeſque nonnullas municipales immutaret, ac ad populi commoditaté vtilitatéq; reduceret. Quum ſatis æque ei eſſet à Rege reſponſum, cum fratribus clientaris officij iuſiurãdum præſtat, ipſe quidem ratione Burgundiæ, Arteſiæ, ac Flandriæ; Antonius ratione Rethellæ; Philippus ob Neuerſij beneficium. Interea Intrepido e Belgis in auxilium adducit Ioannes Bauarus, electus Leodienſium Epiſcopus, cuius ſororem in matrimonio habebat ſex veteranorum millia, approperabatq́; e Lotharingia Aurelianus maiori cum manu, quo occupatis Pariſiis, Regeq́; in poteſtatem redacto, Burgundos pelleret. Sed cùm iuſto præſidio prę̨occupatam à Burgundis vrbem repeririſſet, haud procul mœnibus inſtructa acie pugnę̨ copiam facit, ſe eiuſq́; eius equites ſericis lanceatum linteolis acu inſcriptum, *Iacio aleam*: Intrepidus Belgis Pariſienſibuſq́; contra eductis haud longè famoſo ſceleratorum illo (Montfaucon vocant) patibulo ſuos ad pugnam animabat, purpureis lancearum faſciis exaratum ferentes, *Accipio conditionem*. Quum iamiam concurſuri viderentur, opera Reginæ, fratris eius Regis Nauarræ, Angium, Biturigum, ac Borbonij Ducum, Regiorumq́; conſiliariorum ſecunda ſubitò pax inter minantia conficitur tela, confirmaturque

omnibus diuini humaniq; iuris vinculis ſolennitatibuſq; , eo vſque vt inuidi Duces medio nudoque campo, omnium in conſpectu inuicē cōplecterentur ac exoſcularentur, eodemque momento exauthoratis militibus ab armis diſcederent, reuerterenturq; Intrepidus cum fratribus in Arteſiam ac Flandriam, vbi poſt paucos dies menſe Ianuario anni
1406. 1406. Rex [illegible] adminiſtrationem Picardiæ commendat: Is vero eo ſuo nomine [illegible]tim mittit Gulielmum Viennenſem Fani D.Georgij Regulum ſexcentis cum equitibus, ac quatuor peditum baliſtariorum millibus, qui neceſſaria loca præſidiis occupantes, nō parum Anglis moleſti fuere. Exinde Intrepidus filiam Mariā matrimonio collocat Adolpho Marcano Cliuenſium Comiti ſecundo huius nominis, qui anno 1417. ab Imperatore Sigiſmondo in Concilio Conſtantienſi primus Cliuię Dux fuit creatus, pauloque poſt filiam Aubinam deſpōdet Comiti Ponte[illegible]o Britono. Eodem ferme tempore Aurelianus filio Carolo natu maximo in vxorem dat Iſabellam fratris ſui Regis Caroli ſexti filiam, viduam Richardi Anglorum Regis, quibus nuptiis magna cum pompa vtrinque finitis, paceq; denuò inter cognatos renouata, Aurelianus iuſto cum exercitu ad obſidionē Burdigalis, quam Angli adhuc tenebant, regis iuſſu contendit, Intrepido non minoribus copiis, magnoque tormentorum apparatu, ad obſidendum Caletum proficiſcente. Cum vterque aliquandiu Anglos oppugnaſſet, prior Aurelianus motis caſtris obſidionem ſoluit, ſecreto, vti ferebatur, cum Anglis fœdere inito. Quare cum iam facilius Angli Burgundis reſiſterent, Regique eſſet perſuaſum, expugnari hoc tempore Caletum nō poſſe, miſſis literis iubet, vt dimiſſo exercitu oppidum quoque relinquat. Paret, ſed cum ſibi perſuaſiſſet Aurelianum honorem expugnati Caleti ſibi inuidentem hæc procuraſſe, fixoq; animi decreto in familiæ Burgundicæ exitium coniuraſſe, odio iram circum præcordia exagitante, ac ad extremam vindictę auiditatem animum inflammante, prēoccupare inimici conſilium optimum cenſens, e medio Aurelianum tollere ſtatuit, experturus ea ne ratione obtenta regni ægrotiq; Regis adminiſtratione, Frāciam inteſtino liberare poſſit bello. Dum aptos ad conſilij executionem viros diſquirit, moritur menſe Decembri Ioanna Brabantiæ Princeps, creaturque eius loco dux frater Intrepidi Anthonius Burgundus. Eodem ferme tempore vrbe pellunt Leodienſes Ioannem Bauarum electum Epiſcopum, quod (vti promiſerat) ſacris nō initiaretur: quæ res, vt paulò pòſt narrabimus, cruento bello occaſionem dedit, eliguntque eius in locum Hendricum Peruucium Canonicum, è Brabantiæ Ducum ſtirpe ortum, ſed qui Pontificis Gregorij conſenſum ob-
1407. tinere nunquam potuit. Peruenerat interea Intrepidus initio anni 1407. Pariſios, lectiſque certis fidiſque hominibus, interficiēdi Aureliani occaſionem ſecretiſſimè veſtigabat, idemque Aurelianus Intrepido ſtruebat, ſed is niſi iuſto ſatellitum numero ſtipatus, magnaq; Pariſienſium multitudine ſeptus, ac ſub veſtibus armatus in publicum non prodibat, & quod ante tenebras ſe ſemper domum conferret, occaſionem inimicis patrandi facinoris non dabat. [illegible] Aurelianus ſecurior incautiorque, quod [illegible] ciuium odia temere negligeret, manus hoſtium vitare nō potuit. Intrepido enim Pariſiis in ædibus Atrebatenſibus agēte, nono Cal. Decemb. veſperi paulò poſt horam ſeptimam, apud Barbetæ portam Aurelianus interficitur, ſimulate per regium cubicularium, iamdudū à Burgundis corruptum, Regis nomine ex ædibus Reginæ vocatus, ſeptemque tantum viris nobilibus comitatus ad Regem pergens. Facinoris præfecti erant quatuor: Rolandus Antouilius Nortmannus, Guilielmus ac Thomas Cort[illegible]ſij, Ioannes Motta, qui quatuordecim alios ſibi aſciuerant ſicarios. Cum ex improuiſo inſilientes primo ictu ſiniſtram Aureliano amputaſſent, arbitratus eos ignorare quem ferirent, alta voce exclamat. Quid agitis? Ludouicus Aurelianorum Dux Regis ſum frater. Tum vnus ſicariorum: Te Regis regnique proditorem quærimus, ſimulque eum omnes vno impetu inuadentes equo deturbant, vulneribuſque vniuerſum corpus lacerant, adeò vt perfracto cranio, cerebrum per viam ſpargeretur. Vnus e comitatu vir nobilis, qui ei olim à manibus ſeruierat, propria morte domini vitam defendere conatus ſupra cadentem confoditur. Reliqui ſex Comites, fuga ad Reginæ ædes delati, m[illegible]tabili voce auxilium inclamabant, quod priuſquam aduenire poſſet, ſicarij ad ædes Atrebatenſium ſe contulerant, diuerſiſque regionibus, quo inſequentes morarentur, ferreos murices, aſteriſcóſque probe aculeatos diſſeminauerant, idque ad certa viarum ſpatia, ne

tia,ne ex iis fuga prodiretur. Elapſa ſemihora Aureliani cadauer in propinquas domini
Rieuſſij ædes portant, indéque ad Cœleſtinorum cœnobium delatum in Sacello olim
ſumptu ſuo ædificato ſepeliunt, Intrepido cæteris cum proceribus ſepulturæ aſtante, ac
feretro manum pro more adhibente. Occluduntur vrbis portæ, Præfectóque cura inqui-
rendorum latronum demandatur, ſed cùm diligenter officio functus neminem repcriſ-
ſet, Si (inquit) mihi poteſtas fiat in Principum nō minus, quàm plebeorum ædes ſine diſ-
ſimulatioue inquirendi, breui ſicarios me inueſtigaturum ſpero: quod ei conceſſum In-
trepidus intelligens, ne facinoris authores ſe inſpiciente ad ſupplicium traherétur, patruo
Biturigum, ac cognato Angium Duci (quòd his nunquam cum Aureliano ſatis conue-
niſſe ſciret) à cæteris ſeuocatis, præſenti animo apertè confitetur, ſuo iuſſu procuratione-
que factum à Rolando Antouillo, cui Aurelianus honorificum quæſtuoſumq; officium
olim à patre Audace collatum eripuerat, ſe verò cognatum è medio tolli curaſſe, quod
populum iniqua tyrannide premeret, Regis, Regiorumque liberorum, ac ſuam mortem
meditatum eſſe ſciret, quo tādem regnum, quod ſemper affectarat, inuaderet. Dicti Prin-
cipes temeritate cognati, ac ſingulari audacia attoniti, nullo reddito reſponſo, nec eo (vt
ſolent) vocato, ad conſilium capiendū ſecedunt: quo ille animaduerſo, quòd cum exiguo
comitatu ad vrbem veniſſet, cum paucis clam diſcedens, non quieuit donec per interpoſi-
tos equos citato itinere, ſubſequentibus octodecim percuſſoribus, Baupamę in Atrebates
perueniſſet. Valentina Aureliani vidua, liberis, decoroque comitatu ſepta Regi ad genua
procumbens, vt de iniuſta viri nece ius fiat, ſubmiſſo vultu, ac genis lachrymarum multi-
tudine madentibus petit. Promittit Rex ſibi vltionem fraternæ necis curæ futuram, quū
primum plenè vereque de facinore foret edoctus. Peruenerat Intrepidus menſe Ianuario
anno 1408. Inſulas, conuenerantque eodem ordines omnium ſuarum ditionum, quibus 1408.
cum cauſas cædis probaſſet, Gandauum ad vxorem profectus, libellum publicat, quo cę-
dem iuſtè iureq; factam videri credique volebat, promittuntque ei non ſolùm omnes
ſubditi, ſed vterque etiam frater, extremam contra hoſtes operam, quod Aureliani paulò
antè hoſtiles probrorumque plenas ei miſiſſent literas, quibus adeò parum mouebatur,
vt vocatus Ambianum à patruo Biturigum, ac cognato Angium Duce, qui cōſanguineo-
rum ſopire conabantur ciuile bellum (verebantur enim ne ſe Intrepidus Anglis fœdere
iungeret) comitatus fratribus, Comite Cliuiæ, Namurci, ac tribus veteranorum equitū
millibus proficiſceretur, ſupraque forium vbi diuertebatur limen ſuperum, in modū Bur-
gundicæ crucis (quæ hoc modo X ſolet pingi) duas collocari iuberet trāſuerſas haſtas, hāc
ferrea acuta acie rigētem, alteram obtuſa cuſpide innoxiam, ſignificare volēs, bellum pa-
cemque ſe proponere, eligerent quod luberet, ſed de pace nulla ratione conuenire pote-
rant. Nam eùm Aureliani iuſtam honorificamq; ſatisfactionem, ac in percuſſores omnes
animaduerti peterent, Intrepidus contra ſibi, illiſque gratias agi, referrique deberi con-
tendebat, quod potentem, vafrumq; Regni inſidiatorem, Regiæque valetudinis exiſti-
mationiſque hoſtem, è medio ſuſtuliſſent. Quare cùm inter exacerbatos diuturno odio
animos pacem Principes crudo adhuc vulnere fruſtra ſe moliri conſpicerent, Pariſios
profecti Regis nomine Intrepido mandant, niſi vocatus ad vrbem non veniat, ſed is ea
paruipendens, ſtatim quatuor militum millibus munitus eos ſubſequitur, preſente Rege
cauſam ſuam purgare velle dicens. Pariſienſibus gratiſſimus eius fuit aduentus, ſperātes
exactionibus ab Aureliano inuentis, ſe eius aduētu liberatum iri. Poſtridie Nonas Mar-
tij, quòd Rex in furorem recidiſſet, Senatus ei datur. Patrocinabatur eius cauſæ Mona-
chus ordinis Franciſcanorum Theologiæ Doctor, ſummus eo tempore Pariſiis Orator
habitus, nomine Petrus Breuis: Accuſationis ſumma hæc fuere capita. Lodouicum Au- „
relianum regnum affectaſſe, ac vt eo perueniret, veneficiis Regiam valetudinem labefa- „
ctaſſe, liberorum eius mortem quæſiuiſſe, ſecreto fœdere cum Hēdrico Anglorum Rege „
contra fratrem Regem coniuraſſe, vt quemadmodum is patruelem Richardum, ita ipſe „
fratrem Carolum regno pulſum interficeret, diſſidium inter regem Reginamq; ſerere „
tentaſſe, quo Regina in poteſtatem redacta faciliùs cum ægroto Rege pro lubito ageret, „
occupaſſe beneficiariis militibus oportuna regni munita loca, quo neceſſario tēpore con- „
tra Regem vſui forent, petiiſſe à ſummo Pontifice Benedicto, fratre Rege inidoneo „
declarato, ipſi cura regni demandaretur. Debuiſſe igitur ac potuiſſe Aurelianum pro- „

pter memoratas cauſas, Regiæq; Maieſtatis læſionem, vbicunque terrarum repertus fo-
rer, iure occidi. Regina factionem Intrepidi in vrbe præualere videns, territa militari tur-
ba, Delphino, fratre, ac aliquot aliis comitata procenbus, Melunum ſeceſſit. Intereà Rex
menre tecuperata, cùm ea quæ acta eſſent didiciſſet, obſignatis tabulis propria manu ſub-
ſcriptis iure frarrem cæſum declarat, reuertiturq; Intrepidus cum fratribus Gandauum,
Regina verò cum dicto comitatu Pariſios. Valentina verò à Rege petit, reſpondere ſibi li-
ceat criminibus à Petro Breui, defuncto marito obiectis: quod cum obtinuiſſet, nec tamẽ
ſufficienter ea diluiſſet, ſed grauiſſima ſatisſactione perita pleroſq; offendiſſet, Rex è de-
creto conſilij ſe tempore oportuno, quod æquum foret facturum reſpondit. Dum itaque
Aureliani iuſtam (vt rebantur) vindictam quærunt, in Arteſia Intrepidus, ac Flandria mi-
litem contra Leodienſes cogebat, quod exactum vrbe Epiſcopum Ioannem Bauarum,
vxoris ſuæ germanum fratrem, omneſq; ei adhærentes, alicuius nominis ciues, ac viros ſa-
cros, Traiecti ad Moſam arctè obſiderent, electo in Epiſcopum Theodorico, Hendrici
Peruciſeorum Reguli filio natu ſecũdo, ſamilia quæ à Guilielmo, vnico Hendrici Ducis
Brabantiæ, quinti huius nominis filio, è ſecunda vxore nato, originem trahit. Pertraxerat
Intrepidum ad hoc bellum vxor, vxoriſq; frater alter Guilielmus Bauarus Hollandorum
Comes pollicitus ſuo ſe eum ære redempturum, ſi ab hoſte foret captus, pacto Hãnoniis
fidem ſuam interponentibus. Rebus igitur omnibus paratis, Intrepidus cum exercitu pri-
die Idus Septembres Anchianum, indeque Foutaneum proficiſcitur, vbi eum Regij tres
legati duo poſtulantes adeunt. Primò, vt belli huius cauſa, Regis eiuſq; conſilij arbitrio
permitteretur. Reſpondiſſe Aurelianos eius purgationi ac accuſationi, petereq; à Rege
ſententia prouinciata ius (quod nemini æquum eſt denegari) diceretur. Reddit Intrepi-
dus, ſe exercitum dimittere non poſſe, quòd Bauarus Traiecti inopia preſſus auxilio indi-
geat, ac proinde tempus non eſſe hinc inde legatos pro compoſitione mittendi. Belli hu-
ius arbitrium ad Regem pertinere, quod vtraque pars Patronum de iure neminem præ-
ter Imp. agnoſcat. Quod ad Aurelianos attinet, quãquam Rex literis propria manu ſub-
ſignatis, ac ſigillo confirmatis, iure cædem factam declaraſſet, ac ſe ea declaratione planè
abſoluiſſet, finito tamen bello ad Regem profecturum, facturumque quod æquum foret
promittit. E legatis viri nobiles duo in caſtris manẽt, tertius Regi à ſecretis, cum reſpõſo
Pariſios reuertitur. Peruenerant ad Intrepidi caſtra, Guilielmi duo, hic Hollãdorum, ille
Namurſenſiũ Comes, fraterq; eius Ioannes, Petrus Lutzeuburgius Comes Cõuerſanus.
E Burgundia Ioannes Challonnius, Trimulius, ac Mauboni regulus octingentis adductis
equitibus. E Flandria, ac Arteſia, Ioannes Bethunienſis, Ioannes ac Lodouicus Ghiſtel-
lanus, Ioãnes Bellanus, Ioãnes Villanius, Enguerranus Botnouilius, Brimellus, Crouiacus,
Motra, Chapella, multiq; alij Hollandi, Zelãdi, ac Hannones quatuor equitũ, ſex peditũ
millia, multis cum bigis commeatu onuſtis adducentes. Burgundus ſuo cum exercitu per
viam Brunhot incedebat, Hollandiæ Comes ab eo declinans, à latere ſequebatur, pabuli
commeatuſque cauſa, ſic tamen vt vterque exercitus poſt quintum diem vnis in caſtris
prope Montenacum conueniret. Leodenſes eùm fruſtra quatuor menſibus Traiectum
obſediſſent, cognito hoſtium aduentu, domum reuertuntur, diſputantq; variantibus ſen-
tentiis quid ſit agendum. Pervueiſius oppida præſidiis firmarent ſuadebat, inſtante enim
hyeme hoſtem neceſſario agris exceſſurum. Populus Intrepidum ſexdecim circiter viro-
rùm millibus inſtructum aduenire intelligens, contempta paucitate confligere malebat:
qua in ſententia Pervueiſius eos perſeuerare videns, per præconem ſignificari iubet, vt
omnes qui per ætatem arma ferre poſſent, ſummo mane extra vrbem ſonum edẽte cam-
pana maxima, ad certum locum armati conuenirent. Vix dum diluxerat, eùm quinqua-
ginta circiter virorum millia, ad campani æris ſonum variè pro fortunis armata conſpicit,
quibus cum octingentos equites, ducentoſq; Anglos ſagittarios iunxiſſet, ad hoſtem haud
procul Tungris caſtra habentem proficiſcitur. Burgundus, ac Hollandus ſexdecim viro-
rum millia quadrata acie, denſiſſimæ phalangis in ſpeciem inſtruunt, niſi quod frons cæ-
teris lateribus anguſtior, cunei formam præſeferret, quo facilius irrumpenti multitudini
reſiſterent, peramplamque hoſtium aciem aliqua parte hiantem intrarent, equites latera
claudebant, terga muniebãtur, concatenatis inter ſe bigis onerum põdere ſtabilibus, quas
cuſtodiebant ſexcenti equites, ac mille ducẽti balliſtarij pedites, quibus Anthonius Cro-
uiacus

uiacus præerat. Intrepidus dextrum cornu, Hollandus ſiniſtrum, mediam aciem Theodoricus Namurceus cæteris cum principibus gerebat. Pervuiciſius è Leodienſium multitudine, aciem triangularem tribus vndique cuneis eminentem fecerat, exiſtimans Burgundum Francorum more tribus diſtinctis aciebus Leodienſes inuaſurum. Cùm hoc modo vterque exercitus decliui in colle inſtructus, deſcenſum alterius expectat, Intrepidus hoſtilis aciei latera octingentis tantum equitibus muniri animaduertit, plauſtris propter triangularem formam vſui inidoneis. Iudicans igitur multis locis latera nuda eſſe debere, Antonium Crouiacum cum ſuis equitibus balliſtariiſque peditibus, ad hoſtium caſtra oppugnanda, tumultum in tergo excitandum, inuadendaque latera vbi minus eſſent munita, mittit. Leodienſes eum procul proficiſci videntes multitudine ſua, territum fugere arbitrabantur. Sed Pervuiciſius miles veteranus coniectura conſilium Crouiaci aſſecutus, quatuor militum millia ex aciei corpore deducta, contra mittere volebat. Populus quod compactum aciei corpus diſſoluere velle videretur, nõ intellecta cauſa, proditorem eum appellans nolebat. Proinde Pervuiciſius cùm perſuadere populo rem ſalubrem, planéque neceſſariam non poſſet, multis demonſtrationibus tandem impetrat, triangularem aciem in quadratam mutent, quo facto, vniuerſum exercitum contra extraordinarium equitatus peditatuſque Crouiaci impetum bigis impedimentiſque vndique ſepit, tergum verò octingẽtis equitibus ac mille haſtatis peditibus communit. Ipſe cum filio Epiſcopo, alteróque filio intra primos ordines locum capit, ſtipatus omnibus Anglis, multa nobilitate, ac fortiſſimis, optiméque armatis veteranis peditibus. Namurceus immenſæ multitudinis vnicam aciem, variis locis tentandam cenſens, tertia acie cæteris commiſſa Proceribus, cum duobus balliſtariorum peditum millibus hoſtium latera inuaſurus, extra ordines, vt Crouiacus procedit. Cùm Intrepidus tympanis tubiſque pugnæ ſignum dediſſet, pleno paſſu ad hoſtem cõtendens, magno eos impetu aggreditur, exceptuſq; eſt à viris, qui aut vincere aut mori ſe velle, obſtinatiſſimè duabus fermè horis dubio Marte pugnantes, demonſtrabant, ac non ſemel Burgundi ſummo cum periculo renouatum à multitudine impetum ægrè ſuſtinent, quanquam cum centum ſexaginta ſelectis equitibus Intrepidus aciem circumequitaret, fortiterque reſiſtentes animaret, ac ad decus laudemq; promiſſis accenderet, periclitantibus ſuo equitumque auxilio ſubueniret, defatigatis recentes ſubmitteret. Sed tympanorum crepitus, tubarum clangor, ac tormentorum reboatus faciebat, vt plus Intrepidi præſentia vultuſque vigor, quàm verba efficerent. Nondum de victoriæ euentu iudicari poterat, donec Crouiacus aciem hoſtium circumuectus ac dexterum latus non ſatis vbique permunitum repetiens, diſiectis bigarum retinaculis, impetum in male armatam belloque inexpertam plebem faceret, multiſque interfectis, non paucos in fugam ageret, ſex verò millia deſperantes de victoria, pleno paſſu, ſeruato tamen ordine aciei corpore pelleret, quos aliquandiu inſecutus, tandem per balliſtarios ac equites rupto ordine, maiorique parte interfecta, in proximas ſyluas fugere coëgit: deinde ad apertum hoſtium latus rediens, cùm pauci perterriti reſiſterent, magna ſtrage edita corporibus cumulatis tantum excitauit clamorem eiulatumque, vt qui in prima acie adhuc fortiter, dubia victoria pugnabant, attoniti perturbatiq;, miſto vincentium cadentiumque clamore, animis caderent, prodigioſum arbitrati; quod tam pauci à fronte reſiſtere, ac à tergo ſe inuadere auderent, poſſentque, nam eodem tempore Namurceus aliud latus inuadens, cùm non paucos balliſtis ſui transfixiſſent, timorem perturbationemque auxerat. Inclinata igitur ſemel acie, cùm Intrepidus impetum magna voce renouari iuſſiſſet, omnibus annixi nobiles ignobileſq; viribus hoſtem perturbant, ruptoque ordine in fugam præcipitem agunt, cadente inter primos dum retentare fugientes nititur Pervuiciſio duobus cum filiis, ac Salinarum apud Arduennam regulo, ſummo Leodienſium ſignifero, idque iuxta Intrepidi vexillum, ac cum his circiter quingentis viris nobilibus, Angliſque fermè omnibus, è militum verò vulgo triginta circiter millia ſunt deſiderata, quod Intrepidus pronuntiari per exercitum iuſſiſſet, neminem viuum caperent, rebellionem nimirum vna inſigni clade punire ac extinguere volens. Ceciderunt è Burgundi exercitu quingenti circiter viri, ac inter hos centum triginta nobiles, quorum è numero fuit Hendricus Vuaſſenarius, primaria Hollandiæ familia natus, ac Daniel Pulanus Guilielmi quarti Hollandiæ Comitis filius nothus. Tungri Leodiis in

auxilium profecti cùm rebus perditis veſtigia repeterét, ab inſequente equitatu cladem accepere. Audito Leodij pugnæ euentu, Senatus ad victores legatos mittit, prætentorum veniam, ac ex eorum arbitrio pacem petitum, offerentes Ioanni Bauaro veterem dignitatem, honorem, ac obedientiam, qui non ſolùm in rebellionis auctores, atque ordinum ductores animaduerterunt, ſed etiam in mulieres, viroſque ſacros ſæuierunt, eos ſine vlla commiſeratione binos inuicem colligatos, è ponte Leodienſi in Moſam deiicientes, cæteros magno numero omnibus ex oppidis gladio punientes, ac trunca corpora rotæ, capita pilis imponentes. Tabulæ quibus vetera vrbis priuilegia, oppidorúmque immunitates deſcriptæ continebantur, in vnum collatæ igni concremantur, pollicitique ducibus ducenta ac viginti aureorum liliorum millia, quorum partem repreſentarunt, recepto in vrbem magno cum honore Ioanne Bauaro, fortunarum direptionem redemerunt. Bellum hoc, inſigniſq; opera Intrepidi Leodienſium cladis, initium fuit diuturni inueteratique odij, quo exinde familiam Burgundicam ſupra omnes alias Leodienſes ſemper ſunt proſecuti. Intrepidus in Flandriam reuerſus, Inſulis quid Aureliani molirentur expectabat. Sed ij felicitate ac victoria eius moti animos ad pacem inclinarant, qui tamen non contemnendas copias, magnamque pecuniæ ſummam collegiſſent, ac multos Franciç Proceres in partes traxiſſent, decreuiſſentque, ſi malè pugnaſſet, Flandria Burgundiaque eum pellere, aut omni cladis genere regiones peruaſtare, ipſeque adeò Rex ab his perſuaſus ſtatuerat vi aut voluntate, ad ſatisfactionem fraternæ necis eum cogere, profectus hac de cauſa in Turonenſes. Sed intellecta victoria cum cæteris quieſcebat. Pariſienſes Intrepido Regis abitum, ac Aurelianorum cõſilia perſcripſerant. Is verò quatuor equitũ, duobus peditum millibus cinctus, citatoque itinere Pariſios profectus, magno ciuiũ gaudio excipitur. Legati Anglorum hoc tempore Pariſiis diſceſſuri, cùm Intrepidum contemptis Aurelianorũ copiis, conſpiratione ac Regis alienatione cum ſexdecim tantum virorum millibus contra Leodienſium quinquaginta millia, acie congredi auſum audiviſſent, admirati imperterriti eius animi vigorem, *Ioannem Intrepidum* nominarunt, quod deinceps ei in hunc vſque diem agnomen manſit. Erat adhuc Rex Turoni, Intrepidus Pariſiis, cùm Guilielmus Hollandiæ Comes ſine armis, inſigni cum comitatu ad eum venit, indeque ad regem in Turones profectus, pacem inter Burgundos ac Aurelianos tertiam conficit, quod tam ægrè Valentina tulit, paulo vt pòſt animi mærore confecta diem obiit, Intrepido ſummoperè gaudente. Erat enim femina impotentis animi, truculenta ac ferox. Pace confirmata Rex Pariſios, Intrepidus in Flandriam reuertitur, ſed menſe
1409. Auguſto anni 1409. à Rege ad bellum contra Britones vocatus, peditum equitumq; mediocribus inſtructis copiis cùm veniſſet, ſtatim Britoni pacem impetrat, copiarumq; parte dimiſſa, permiſſu Regis, ſolus regni adminiſtrationem inuadit, populiq; fauore ac gratia nixus, ſummaq; reuerentia ab omnibus cultus, dignitate non ſolùm Regem, verùm Proceres quoque omnes ſuperabat, qua de re animus faſtu elatus veteris odij venenum diſſimulare non potuit, ſed potentia vtendum ratus, violandæ pacis occaſionem dedit, capto ac de peculatu per Regium Senatum capitis damnato punitoque Montagui domino, primario aulæ Reginæ procuratore, ac fiſci Regij Præfecto, cùm tamen nullus dubitaret, præcipuam fuiſſe cauſam quòd ab initio Aurelianarum partium fotor vel præcipuus extitiſſet, poſtremiſque pacis conditionibus, ambiguis inſertis capitibus, pacem fermè impediuiſſet. Verùm huius morte acerbus animus nondum ſaturatus poteſtatem in omnes defuncti Aureliani amicos, clienteſque exercere cœperat, hos proſcribens, illos in carcerem conüciens, aut latebras quærere cogens. Quare Carolus Aurelianus eiuſque fratres, ne pro amicis nil poſſe, audereq; putarentur, Intrepidi ſe opponere tyrannidi ſtatuunt, iunguntq; ſe eis hi Franciæ proceres: Dux Britonum, Biturigum, ac Borboniæ. Albrethus Magiſter equitum, Foxij, Armigniaci, ac Clermũtij Comites cum pleriſque aliis: qua cõſpiratione Intrepidus intellecta, cõſenſu Regis Delphini curam ſuſcipit, eiq; Burgundos attribuit famulos, conuocatiſq; vndique Regis nomine armatis, breui Pariſios equitum quindecim, peditum ſeptendecim millia, Regio è fiſco ſoluta coëgerat. Aureliani anno
1410. 1410. equitum decem, peditum ſeptem millibus inſtructi caſtra Monhendrici poſuerant, medio fermè Pariſios inter ac Eſtampios itinere, minutiſque inter ſe prçliis quotidie certabant. Rex omnes Regni vires duobus in caſtris conueniſſe videns, veritus ne magnò

Francorum

Francorum detrimento, in mutuam ruerent cædem, non quieſcit, donec quartam inter
Principes pacem compoſuiſſet, ſecedẽtes dimiſſis copiis ſinguli in ſuas ditiones, promit-
tente Rege dimiſſis Burgundis, Aurelianiſq́; , ſe regni adminiſtratores nominaturum vi-
ros probatiſſimos, è ſingulis Francorum ordinibus lectos, ſiue ij nobiles, ſiue ignobiles fo-
rent, commiſſa omnium conſenſu Delphini tutela Biturigi ac Intrepido, qui eius curam
vitiis ſuæ quiſque factionis nobilibus, expertæque prudentiæ committũt, hic Biturigibus,
ille in Flandriam dimiſſo exercitu menſe Ianuario anni 1411. reuertentes. Menſe Mar- 1411.
tio Intrepidus Crouiaci Dominum, ac Adolphum Mairum conſiliarium ſuum, ad pa-
truum Biturigum Ducẽ mittit. Crouiacus (non obſtante pace) ab Aurelianis captus, con-
tumeliis probriſq́; onetatus, ac tandem eculeo impoſitus, miſerè laceratur, aſſeuerantes
eius conſilio concitationeque, patris ſui necem procuratam. Intrepidus, ipſeq́; Rex ſæpius
vt dimitterent Crouiacum, niſi pacem frangi cupiant, per literas fruſtra petierant. Quare
acri ſemel bello frãgendos iudicans Aurelianos, ad cogendam pecuniam, exhauſto po-
ſtremis expeditionibus fiſco, animũ intendit. Cũque Flandros imperij rigore (quod Bur-
gũdiæ Cancellarius in vanum tentarat) collaturos nil ſciret, aſtu arteque ingens auri põ-
dus collegit, auxitq́;, diuenditis aut oppignoratis publicis principum reditibus, obtinue-
runtq́; ab eo Gandenſes, magna pecuniæ collata ſumma, poteſtatem emendi dominia
tam libera, quàm quæ patronum agnoſcunt, quod hactenus ea in vrbe præterquam no-
bilibus, nemini licuerat. Verùm nil magis eius fiſcum ditauit, quàm quòd vnicum filium
Philippum Charoloi Comitem optimæ indolis, gratiſſimique aſpectus Principem iam-
primum pubeſcentem, Arteſiæ, Flandriæq́; populis oſtentaret, commendaretque. Futu-
rum Principem læti omnes ſuſcepere hominum ordines, ac dum pro ſe quiſque patris fi-
liique gratiam demereri cupit, immenſis vtrumq; donis proſequuntur. Rex Intrepidum
rupta pace, ad bellum ſe inſtruere, idemq́; Aurelianos moliri intelligens, conſtituta vitæ
fortunarumq́; pœna, vniuerſum per Regnum voce præconis promulgari iubet, ne quis
pro Intrepido aut Aureliano arma capiat. Ipſis quoque Ducibus niſi rebelles declarari ve-
lint, arma ponere iubet, iniquum iudicãs innoxiam plebem ab iis vexari, à quibus defen-
di deberent. Initio vtraque pars edicto paret, temporis verò ſucceſſu, contemptis negle-
ctiſque minis, quod ob meritis læſionem timendus Rex non admodum videretur, ad in-
genium redeunt, mittuntque inſuper Aureliani ad Regem legatos, conquerentes nemi-
nem eius in concilium, præter Burgundicæ factionis homines admitti, ſuos verò patriſ-
que amicos, ab eius aula, famulitio, ac conſilio excludi, petẽtes pro more conſuetudineq́;
regni, de patris nece ius dicat. Rex ſpecioſis verbis tempus trahebat, quod eius animus ad
Burgundos magis quam Aurelianos inclinaret, iam tandem perſuaſus, defunctum fratrẽ
regnum affectantẽ phreneſim ſuam per veneficia procuraſſe. Aureliani verba ſibi à Rege
dati animaduertentes, iterum eadem petunt, adiungentes, ſi renuat, aut tergiuerſetur,
ius ſibi armis, Dei amicorumq́; auxilio quæſituros, ac proinde ne ſe in iuſta cauſa rebel-
lium loco numerare velit, rogantes. Rebus igitur omnibus paratis, ne latum culmen ab
æquo recedere viderentur, bellum Intrepido per fœcialem, in hanc ſententiam miſſis li-
teris (vt quam proximè è Gallico tranſtulimus ſermone) indicunt: CAROLVS Aure- ,,
lianorum ac Valeſiorum Dux, Comes Bloſij, Baumontij, Dominus Euchij: Philippus ,,
Comes Vertuſij: Ioannes Comes Engulemæ fratres: Ioanni qui te Burgundiæ Ducem ,,
ſcribis. Quia iniquiſſimam turpiſſimamque cædem nefariè proditor, ac inſidioſe latro ,,
commiſiſti, necato domino patreque noſtro Lodouico Aurelianorum Duce, noſtri tuiq́; ,,
Regis vnico fratre germano, non obſtantibus pacis amicitiæque fœderibus cum eo non ,,
ita pridem initis: denique quia diuerſis rationibus fidem violaſti, proditionibus, inſidiis, ,,
probris, dedecore, ac ſceleribus te Regiamq́; Maieſtatem contaminaſti. Certiorem te fa- ,,
cimus, nos ex hoc tempore omnibus quibus poterimus modis ac viis, omni te cladis gene- ,,
re perſecututos, in auxilium ad eam rem perficiendam contra te, perfidioſaſque prodi- ,,
tiones tuas aduocantes Deum, omnes æqui iuſtiq́; vindices, ac ſiquid vſquam eſt diuini, ,,
adhæc ſingulos orbis terrarum bonos, rectique amantes viros. Quod vt certiùs tibi cõſtet, ,,
præſentes literas ſigillo meo, Carolus Aurelianus, conſignaui. Iargnaui 14. Cal. Auguſti, ,,
anno 1411. Has cum Duaci Intrepidus recepiſſet, connocatoque conſilio perlegiſ-
ſet, per eundem fœcialem hoc modo per literas reſpondit. IOANNES Dux Burgun- ,,

 diæ,

" diæ, Comes Flandriæ, Arteſiæ, Burgundiæ, Palatinus, dominus Salinarum ac Mechliniæ:
" Carolo qui te Ducem Aurelianorum, Philippo qui te Comitem Vertuzij, Ioanni qui te
" Comitem Engulemæ ſcribis, nobiſque non ita dudum per fœcialem bellum indixiſtis.
" Certiores vos facimus, ac omnibus hominibus notum cupimus, nos è medio ſublaturos
" inhumanas proditiones, ſceleraq; multis diuerſiſq; modis poſitiſque inſidiis, à Lodouico
" patre veſtro concepta, ac ad finem perducta contra Regiam Maieſtatem, noſtrum ve-
" ſtrumq; Principem, contra nobiliſſimos eius liberos: ac quo impediremus ne impius infi-
" deliſq; veſter pater ac proditor, ad deſideratũ impij propoſiti finẽ (in quẽ cõtra Regiã Ma-
" ieſtatẽ, noſtrũ veſtrumq; dominũ, contraq; generoſos eius liberos collimarat) perueniret,
" idq; tã impiè aperteq;, vt quicũq; vir bonus prudenſq; cẽſeri vellet, cũ inter viuos ferri nõ
" debere iudicaret, præſertim nos qui Regi ſanguine propinquiſſimi inter (Pares) Franciæ
" Proceres bis numeramur, Pariumq; Præfectus, poſt Regem agnoſcor, eaque de cauſa eius
" Maieſtati liberiſque multo quàm alius conſanguineorum aut ſubditorum deuinctior,
" tam notæ perfidiæ ſceleriſque hominem, ac tyrannum crudelem, viuere diutius abſque
" manifeſto Reipub. detrimento, dignitatiſque noſtræ labe, ſinere non potuimus. E medio
" igitur tolli ſcelus quia ęquitas poſtulabat, Regis liberorumq; eius ſalus exigebat, iuſſimus,
" non dubitantes quin non minus apud Deum pietatis iuſtitiæque, quam apud Regẽ pro-
" bi clientis officio ſatisfecerimus, ac quod ratio dudum importunis vocibus efflagitarit,
" ritè perſoluerimus. Sed quoniam tu fratreſque tui, impij infideliſque patris veſtri veſti-
" giis ſine ſimulatione inſiſtitis, peruenturos vos quo eius impietas infamiſq; perfidia ten-
" debat ſperantes, nõ parũ nos indicto bello exhilaraſtis. Verùm quod ad ea attinet quę ex-
" cepta belli denunciatione adiungitis, dico te fratreſque tuos, impiè, infideliter, perfidè, ac
" vt omnes ſolent quales vos eſtis proditores mentiri, ſperans Dei auxilio (qui perfectè ſcit
" ac nouit veram firmamque fidem, amorem, rectumque animum, quo quandiu viximus,
" ac poſthac viuemus, Regem, eius liberos, ac regni commodum, tranquillitatemque pro-
" ſecuti ſumus, ac ſemper perſequemur) eas vos adhuc daturos pœnas, quas impij, peruer-
" ſi, infideles proditores, coniurati, deſertores, rebelles, inobedientes, improbique nebulo-
" nes, quales tu fratreſq; ſunt tui, dare ſolent. Hæc vt noſtro iuſſu vobis ſcripta conſtent,
hiſce literis ſigillum noſtrum Duaci appendi iuſſimus, poſtridie Idus Auguſti anno 1411.
His literis multo quam antea magis ad vindictæ cupiditatem animis exacerbatis, vterque dux militem ſummo ſtudio colligebat, Principeſq; regni in partes trahere ſtudebat. Cum Intrepido Rex ſtabat, Pariſienſes, vniuerſaque Picardia (pars Belgiæ eſt ad Meridiem extenſa) tam obſtinatis animis, vt quum Rex in furorem hiſce diebus recidiſſet, Laniones Pariſienſes (inter Opificum Collegia Pariſiis tum temporis potentiſſimum) in fauorẽ Intrepidi arreptis armis Lodouicũ Delphinum eius generum regni adminiſtrationẽ, ægrotante Rege, ſuſcipere cogerẽt, operam ei ſuã vireſq; polliciti. Cumq; adoleſcẽs petitioni eorũ obtemperaſſet, eius ſtatim nomine edictũ, addita vitæ pœna ſi quis non paruiſſet, efflagitant, quo Aureliani vrbe excedere iubebãtur, parentq; eodẽ die mille ducẽti. Interea Aureliani Burgundis paratiores occuparant apud Veromãduos, Roiã, Neſlam, Hannum, Chauniũ. Borboniæ Dux Clermontũ aliaq; oppida Comitatus Bauvaſiẽſis, præſidiis munierat, quòd Burgundis vicini, excurſionibus eorũ vexarẽtur, quẽadmodum Aureliani è Veromãdius Atrebates populabãtur, duces verò eorũ Pariſiẽſibus inſidiabãtur, quo Regẽ, Reginã, ac Delphinũ in poteſtatẽ redigerẽt. Sed Valeranus Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes, ac Engerranus Bornouilla, Burgũdicæ factionis Duces vrbi pręſidio erãt. Clugnetus Aurelianorũ Præfectus duobus armatis peditũ millibus Raſtellã oppugnans irrito conatu multis ſuorũ deſideratis, cœpto deſiſtere cogitur, auctiſq; deinde ad octo millia copiis Baupaman Arteſię oppidũ aggreſſus, ab Hugone Buſſio ſtrenuè repellitur. Intereà Intrepidus ad quinquaginta hominũ millia in vnũ coëgerat, triginta millia è plebe Flãdrica, reliquos è Burgũdia cæteriſq; Belgis ductu Britonũ Ducis, Comitis Hollandiæ, Theodori Namurcẽſis, Cliuiæ, ac Epiſcopi Leodiẽſis. His acceſſerant cõplures è Frãcia veterani pedites equiteſq;, quòd Rex propoſito per vniuerſum regnũ edicto iuſſiſſet, ne quis niſi pro Intrepido arma indueret. Guilielmus Baldocus Caletorum præfectus poſtremò cum trecentis Anglis Balliſtariis ad Intrepidi caſtra venit. Hac multitudine ſtipatus obſidet Achiaram Comitis Dammartini, qui cum Aurelianis militabat, oppidum, traditurque ei

vita

vita omnibus fo[illegible] conceſſis. Hinc Hannum contendit, erumpenteſque præſidiarios cruenta ædita pu[illegible] mœnia compellit, oppidumq́; cis Somonam aliquoties fruſtra oppugnat. Tandem ponte duobus locis flumine ſtrato, cùm ſe præſidiarij tantæ multitudini variis in locis reſiſtere non poſſe exiſtimarent, intempeſta nocte, relictis in ſpeciem paucis ſenibus ac ruſticis, oppido clam excedunt. Prima luce quatuor locis oppugnationem Flandri aggrediuntur, nemineq́; reſiſtente in oppidum tranſcendentes, refractis portis exercitum intromittunt, omnibuſq́; interfectis, prædaq́; auecta, ignem publicis priuatiſq́; ædibus iniiciunt, miſereque [illegible] qui ſecretis locis ſe abdiderant: quo intellecto qui Neſlæ, Roiæ, ac Chaunij in præſidio erát, derelictis oppidis, incolæ ſeſe Intrepido tradunt, ab iniuria defenſi, quod pollicerentur neminem ſe poſthac niſi Burgundicæ forte factioois, intromiſſutos. His rebus fœliciter perâctis, Pariſios Petrum Eſſardum aduétum ſuum Regi ſignificatum mittit. Carolus Aurelianus cum omnibus copiis in Baumontios contendit, impedirurus ne Philippus Burgundus, è Rethello properans ſuis cum copiis fratri ſe iungeret. At is fratre ad oppidum Mondiderium relicto, Pariſios ſine detrimento peruenit. Intrepidus nil propterea de propoſito mutans cú Aurelianis facta poteſtate confligere maturabat, aut ſe eis, ſi in æquum locum non produſſent, expugnatis ante eorum oculos ſociis oppidis, timorem exprobraturum, quod non parum ad confirmandos ſuorú animos facturum cenſebat. Hos ingentis animi conatus, Flandri ſeditioſe dimitti petentes euertere, inſtate hyemem tempuſq́; quo dimiſſionem antequam è Flandria exirent erat pollicitus, commonſtratis tabulis clamantes, minanteſque niſi promiſſis ſtetiſſet, exercitumque trans Somonam duci iuſſiſſet, ſeſe filium eius vnicum Philippum, Gandaui ea de cauſa obſidem relictum, in partes ſectum patri remiſſuros. Rogabat Intrepidus præfectos, vt octo tantum dierum dilationem à milite impetrent, ne læſa exiſtimatione fugiſſe, ac prior caſtra vidente, exprobranteq́; hoſte, qui vnius tátùm diei itinere aberat, retro mouiſſe videretur. Præfecti omnibus artibus fruſtra Flándrum retinere conabátur, proditores enim eos appellantes conclamatis vaſis ad iter ſe parant: quo Intrepidus cóſpecto, prodit, ac nudo capite, iunctiſq́; manibus multitudinem ſubmiſſe orat, quatuor tantùm diebus hoſti frontem oſtentent, ac non ſuá ſolùm, ſed totius Flandriæ dignitatem tueántur, dedecuſq́; táto exercitu indignú non admittant. Sed ſurdis omnia. Vulgus enim decus dedecuſque, hoorem ac ignominiam rationi auſcultare non aſſuetum ſúſque déque ferebat, commodumque aliud niſi quod antè pedes eſſet non nouerat, pollicente etiam Intrepido nouas immunitates, liberationem tributorum contemnebat. Videns igitur nó eſſe tempus vtendi imperio, fremens frendeſq́;, ac vix lachrymis temperás ſequitur, adeo feſtinanter raptimq́; omnia agentes, vt multi colligendarum ſarcinarum tempus non haberent, relinquerenturq́; ſaucij ac ægroti, quos Aureliani trucidantes, derelictaq́; diripientes, Intrepidum ſe Francia depuliſſe gloriabantur. Flandros trans Somonam Peroná vſque comitatus Anthonius Brabantus Duacum perduxit, indeque in Flandriam reuerſi ponere arma nolebant, niſi certa tributorum genera tollerentur, Brugis aliiſq́; è locis pellentes, quos ea excogitaſſe, aut pro Intrepido adminiſtraſſe exiſtimabant. Admonemur hoc exemplo facilè populum ad arma concitari, ſed difficulter ad ea deponenda induci: qua de cauſa ſequentes Belgarum Principes, omnibus in bellis externo milite, aut tantú Belgis ad tympani ſonitum nomina dantibus ſunt vſi, perrarò, ac niſi extrema cogéte neceſſitate, populum armatum euocantes. Exinde Aureliani vim omnem contra Pariſienſes vertunt, quod in eius vrbis poſſeſſione totius belli ciuilis cardo verteretur, Rege nimirum ac Delphino in poteſtatem redacto. Primò igitur impetu Dyoniſij Fanum occupát, ac pleraſq́; in circuitu munitiones, ipſam verò vrbé, curá agéte Neuerſij, ac Fani D. Pauli Comite, ciuibuſq́; Burgúdicæ factionis occupare nó potuerunt. Intrepidus Perona Atrebatum cum nobilitate Arteſiaca Flandraque, ac externis militibus peruenerat, expectabatque fratrem Anthonium nouo cum milite, Comitemq́; Penbrochi, ac Arondellæ, cú mille ducentis equitibus ſagittariis, quos Anglorum Rex Hendricus in auxilium mittebat, quærens filio Hendrico natu maximò vxorem è filiabus Intrepidi, quò ea affinitate potentem vicinum, contra Francos Angliæ conciliaret. Dimiſſis ſeditioſis Flandris, ſepté iterum equitum, ac non contemnendam peditum manum coëgerat, reuerſuſque Peronam cú Somonam traieciſſet, Roiamque, Breceuliú, Bauuaſios, ac Giſartos pertranſiſſet,

tandem

tandem propè Pontoſam caſtra locat, tribuſq; ibi hebdomadibus quieſcens, magno peditum equitumque numero exercitus augetur. Iuſſerat enim iterum Rex, ne quis præterquam ad Intrepidi caſtra militatum proficiſceretur, qui aliter feciſſet, ſe cum inter rebelles, læſæq; maieſtatis reos, vbicumque in manus veniſſet, proſcriptis fortunis habiturum, puniturumque: quod edictum poſtea magna cum acerbitate tam contra nobiles quàm plebeos eſt obſeruatum, odiique vires ſuprà modum auxit. Aureliani interea omnes animi neruos intendebant occupanda Pariſienſium vrbe, ſed fruſtra, etiamſi aſtu occupato D. Claudij ad flumen Oſam Sequana ibi interfluente Fano, Pariſienſes multarum rerum inopia premerent. Rex tertiò per vrbem voce præconis Aurelianos pronuntiari rebelles iubet, per vniuerſum regnum eos proſcribit, præmia percuſſoribus proponit, fortunas occupanti concedit. Nec his contentus, Eccleſiaſticum Pariſienſes fulmen in eos iaculari iubet. Ingentes per omnia fana accenduntur cerei, magnoque æris campani ſonitu ſacris, aqua, igniq; eis interdictum populo ſignificatur. Eadem arma iiſdem accenſi furiis Aureliani in Burgundos retorquebant, non ſolùm verbis, ſed re graſſatutos ſe minitátes, cùm primùm poteſtas offerretur, certabantq; inter ſe odiis, cædibus, furtis, incendiis, ac omni miſeriarum genere, opprimebanturq; innoxij, quieti, mitiſque naturæ homines, à ſæuis crudelibúſque latronibus. Poſtremò Regis edicto multi vtriuſque conditionis equites pediteſque relictis Aurelianis, ad Intrepidi caſtra tráſiere, qui Pontoſæ exercitu aucto, receptóque cum Britonum auxilio Comite Ponteurio, inſtantibus Cal. Nouembr. cum quindecim equitum, octo peditum millibus caſtra Pariſios verſus mouens, vrbem Porta Iacobina intrat, obuiam ei lanionibus, cæteriſque qui partes fouebant, ciuibus magno cú gaudio inſignique cum pompa prodeuntibus, ſubſequēte regio Senatu, fratre Philippo, Præfecto vibis, ac mercatorum, plebe iteratis vocibus ſæpe ſuo more vociferante: *Noel, Noel*, quod Francis natalem Chriſti diem ſignificat, conclamarique ſolet publico in gaudio, aut cum Regi, eiuſque ſanguinis Principi aduentum gratulantur: cúmque poſt occaſum ſolis vrbem intraret, funalibus, laternis, magniſque ignibus comitatui eius lucē præbebant. Denique Delphinus ipſe aduentum ei gratulaturus domo exit, arctéque complexus, ad Regem Reginamq; deducit, à quibus non minore cum gaudio honoreque excipitur. Aureliani ſparſas circum vrbem copias, ad Dionyſij Fanum in caſtra cogunt. Intrepidus proxima nocte eductis ſex equitum, ac quatuor peditûm millibus, mane circa horam octauam Claudij Fanum inuadit, & quanquam iuſtum veteranumque in oppido Aureliani præſidium, multis cum bellicis tormentis reliquiſſent, defendetentque ſo ſtrennuè, tamen expugnat, ruptóque ponte multitudine fugientium, non minus aqua quàm ferro circiter mille petiere, capti quadringenti ac mille ducenti equi, deſideratis ſolùm viginti Burgundis. Munita Turris ad fluminis ripam ædificata multorum vitæ conſuluit, quam fruſtra aliquandiu Burgundi expugnare ſunt conati. Carolus Aurelianorum Dux omnibus cum copiis ad Claudij Fanum proficiſcitur, locatis ab altera fluminis ripa è regione Intrepidi caſtris. Sed cū ſe ſerò expugnato oppido ferte ſuppetias videret, nouo præſidio Turri impoſito, cùm ei de commeatu prouidiſſet, ad Dionyſij Fanum reuertitur, conſilióque Procerum ſuæ partis, quod Intrepido ſe impares iudicarent, exercitum per oppida diſtribuit, Proceribus ad diriones ſuas reuertentibus, qua de cauſa ſtatim portas aperiunt Claudiana turris, Fanum Dioniſij, Eſtampum, Dordanum, Comitatus Vertuſij, Eurcſij, Boloniæ, Clermontij, Valeſiorum, Sueſſones, expugnarq; Fani D. Pauli Comes arcem Cuchiacam, quem Rex virtutis cauſa equitum Magiſtrum creat, Carolo Albretho ob rebellionem dignitate exuto, ſæuitúque eſt hac hyeme in captiuos aliquot nobiles Ordinum ductores, omneſque huius factionis ciues Pariſienſes, rebus viræque ſummoperè timebant. Verùm in oppidis Aurelianicæ factionis, Burgundicæ partis ſtudioſi, Aurelianorum quoque vim iramque expetiebantur. Interea Ioannes Crouiacus in omnem liberandi patris occaſionem intentus, cùm intellexiſſet Monchai muniro Comitatus Vgellani caſtello Borboniæ Ducem reliquiſſe ſub cuſtodia Manſardij Syluij filium ac filiam, aſſumit octingentos fideliſſimos fortiſſimóſque equites veteranos, tantaque vi caſtellum non expectatus inuadit, vt expugnato præſidio, omnes qui intus erant, Rentiacum captiuos abduceret. Sed Borbonius ſtatim liberos cómutatione patris Crouiaci recepit, biennio poſteaquã contra paciſiura ab Aurelianis fuiſſet detentus.

detectus. Crouiacus iunior hac re non minus fortiter quàm feliciter peracta, apud omnes
vir manu conſilioque promptus haberi eſt cœptus. Interea vtriuſque partis duces variis
in locis bellum acriter gerebant. Amatus enim Viriacus Burgundus, mediocri ſuæ natio-
nis collecta manu Borboniam inuadit, populationibus ac rapinis Bellevillam vſque om-
nia peruaſtans, donec a Duce omni ferinè præda exutus, veſtigia repetere eſt coactus. Si-
mili ratione Hellij dominus Bituriges deuaſtâs ab incolis prope Leniciũ prœlio victus,
præda quoque exuitur. Comes Marchæ Aurelianum expugnare conatus, à Barbaſſano
Gaucurtio prope Genvillam equeſtri prœlio victus, cum octoginta equitibus Aureliam
captus perducitur, cæſis ab vtraque parte vltra quadringentis equitibus. Tribus aduerſis
prœliis Burgundi clade affecti, fortuna aliis in locis damnum compenſauit. Comes enim
Fani D. Pauli Alenſonios prœlio ſuperatos, interfectis quadringentis equitibus, captis
centum viginti, caſtellum D. Remigij inſuper expugnat. Pictauienſes à Rodolpho Gau-
curtio vrbe educti, haud procul mœnibus ab Hellio ac Bornovilla Burgundis prœlio vin-
cuntur. Interea Pariſienſes opera Intrepidi à Rege impetrant priuilegia anno 1382. ob ſe-
ditionem erepta, quæ res ſupra modum eorum animos Burgundicæ factioni deuinxit.
Aureliani fœdere cum Anglorum Rege inito, ſuppetias ab eo impetrant. Alienarat enim
Anglus ſeſe non ita pridem ab Intrepido, quod Hendrico filio diuturna nuptiarum ter-
giuerſatione filiam negare videretur, domumque cum copiis reuocarat, Comitem Pen-
brocliæ ac Arondellæ. His freti viribus Aureliani decreuerant Regem Carolum vi pelle-
re, editiſq; publicatis populum ab eius obedientia liberare, ac ad noui Regis electionem
concitare, Pariſiorum vrbem expugnare, ſpoliare ac diruere. Rex cognita eorum malitia,
cõuocat regni Ordines, lacrymiſque per genas fluentibus, ſingulos rogat obſecratque ne
ſe liberoſque in ſpem regni natos deſerant: quod cum ſinguli repetito veteri ſacramento
ſancte ſorent polliciti, animum eius confirmarunt. Intrepidus conſiderans Aurelianos di-
miſſo exercitu vrbes occupaſſe, munitiſſimam omnium Biturigum vrbem obſidere inſti-
tuit. Conuenerât eo Dux Biturigum ac Borboniæ, Comes Auxerræ, Carolus Albrethus,
Ioannes frater Ducis Barrenſis, Præſul Biturigum, Pariſienſium, Senſij, ac Carnutũ mul-
ta cum nobilitate muniti præſidio mille quingentorum equitum, ac quatuor millium
peditum. Ad hanc vrbem Intrepidus menſe Maio cum exercitu acceſſit anno 1412. co- 1412.
mirante Rege ac Delphino, expugnatque in itinere Artenaum, ac Regiam Dunenſem.
In Burgundos opera facientes initio Bituriges ſæpius erumpebant, donec operibus prohi-
biti ad muniendam vrbem ſe conuertunt. Produxerant enim Burgundi ad foſſarum vſq;
labra ænea tormenta, conuitiiſq; ſe mutuo inceſſanter irritabant. Aurelianos enim Bur-
gundi rebelles, Regiæq; Maieſtatis oppugnatores appellabant: contra hi Burgundos pro-
ditores ſanguine Regio pollutos, militeſq; infamis latronis vocitabant, addentes: pellite
veſtris è caſtris Ioannem ſicarium, ſtatim Regi portas aperiemus. Poſteaquã obſidio ſum-
mo cum detrimento nobiliſſimæ regionis vrbiſq; duos tenuiſſet menſes, aliquot dierum
induciæ de pace acturi panguntur. Sed Aureliani iis ruptis obſcura nocte ſpe capiẽdi Re-
gis, Delphini, ac interficiendi Intrepidi, ſubitò erumpunt. Perſuaſum enim eis fuerat, in-
duciarum fiducia vigilias ſtationeſque apud Burgundos negligi. Sed cum omnia opi-
nione duriora, ſtationes vigiliaſque probe diſpoſitas reperiiſſent deſideratis centum vi-
ginti militibus, ac circiter quinquaginta in hoſtium poteſtate relictis, vrbem fuga repete-
re coguntur. Poſthæc habita diligenti inquiſitione, qui cum hoſte ſentiiſſe, eumque de
vigiliis certiorem feciſſe ſunt reperti, in quatuor ſecti partes, ad aliorum exemplum arbo-
ribus, exercitui ſpectaculo, ſuſpenduntur. Tum oppugnatio ſumma cura repetitur, expu-
gnaſſetq;, aut ad deditionem Intrepidus obſeſſos compuliſſet, niſi Principes aliquot viri
ſuæ factionis interceſſiſſent, quorum facile princeps Dux erat Barrenſis, qui Delphino
perſuaſerat, Intrepidi victoriam ſibi regnóque luctuoſam fore, ac proinde de compoſitio-
ne agendum, ne tot primæ nobilitatis Regij ſtemmatis viri cum vrbe nobiliſſima in po-
teſtatem eius venirent. Quibus ille verbis inductus, conſtituta capitis pœna vetat, ne quis
æneum tormentum cõtra vrbem exoneret, pacem enim ſe procuraturum, ne Angli, dum
ſe Aurelianis auxilium ferre ſimulant, rem propriam agant. Intrepidus Delphinum mu-
tata mẽte à ſe alienatum iudicans, quod adoleſcentiæ eius hoc non eſſe conſilium facilè
perſpiceret, intempeſtiue obniti nolens, in Regis poteſtate futurum ſe reſpondit: qua vſi
occaſio-

occaſione Rhodiorum equitum Præfectus, ac Sabaudiæ Marſcalcus (qui non ita pridem legati in Franciam venerant) pacem inter factioſos quintam iiſdem quibus cæteræ conditionibus faciunt, qua iureiurando, ſcripto, ac ſigillis confirmata, in ſignum perpetuitatis Aurelianus ac Intrepidus vna menſa cibum ſumunt, conuiuia agitant, ſoli confabulantur, vno equo eodẽ momento vehuntur, ac in conclaui ſomnum capiunt. Dimiſſis menſe Octobri exercitibus, Intrepidus Regem, Delphinum, cæteroſq; Principes Pariſios proficiſ-
1413. centes comitatur; manſitq; ad initium vſque anni 1413. tum recrudeſcente veteri odio ad arma denuo reditum, conquerentibus Aurelianis, Regem ad nutum Intrepidi omnia agere, ſuæq; partis hominibus ad dignitates ac honores non patere aditum, cum tamen poſtrema pace diſertis verbis, ita pactum foret. Intrepidus ab Aurelianis Anglos in Francia detineri cauſabatur, ac amicos ſuos ab his oppugnari, militaréque cum his Comitem Armigniacum, ac plæroſque alios Aurelianicæ factionis Principes: cumque Rex his rebus componendis intentus in phreneſim recidiſſet, Aureliani Delphino perſuadere nituntur, dimiſſo in Flandriam ſocero, regni adminiſtrationem (cum per ætatem poſſit) ſuſcipiat. Sed res Intrepidũ diu latere non potuit. Proinde per interpoſitos homines clam concitat ciuium Pariſienſium ſex millia, ac ad Delphinum ire iubet, vinctoſq; poſtulare proditores, vt appellabant, qui eius adoleſcentia abutebantur. Cumq; pro imperio ac dignitate, ſeueris eos verbis increpans Delphinus abire iuſſiſſet, inſpiciẽte frendenteque eo, vi abducunt eius Cancellarium (hac voce Galli vocant Sigilli cuſtodem) Ducem Barrenſem, Riueræ Dominum, cum aliquot domeſticis. quam ob violentiam ira accenſus, ſocerum Intrepidum ſeditionis authorem aſpera oratione, qua is parum mouebatur, incuſat. Nec his vulgus captiuis cõtentum, interficit Regiis è Secretariis, Tapetariis, ac tormentorum Magiſtris quoſdam, ipſum Regem Delphinumq; propriis in ædibus cuſtodientes, vt nemo exire, nec ſine eorum permiſſu eos adire poſſet. Tandem ad duodecim millia congregati, quo à cæteris internoſcerentur, albos galeros capitibus imponunt, coguntq; Intrepidum, Lotharingiæ Ducem, ac complures Eccleſiaſtici prophaniq; ordinis proceres, ipſum deniq; Regẽ, Delphinũq; ſimiles ſumere, hiſq; ornati, chartulã Regi, in qua nomina continebantur procerum aliorumq; quos in vincula ſibi tradi poſtulabãt, tradunt, quorum è numero frater Reginæ vnus erat, non quieſcentes donec traditi forẽt. Poſtremò inſaniæ coronidem impoſituri literas Regi propria manu ſignatas extorquent, quibus hæc omnia iuſſu, voluntate, ac conſilio ſuo facta teſtari cogebatur. Quibus rebus Vertuzij Comes territus, duobus comitátibus vrbe egreditur, ſubſequentibus compluribus Aurelianicæ factionis viris, mulieribuſq;. Timebant enim ne à furente plebe, quemadmodum plæriſq; vtriuſq; ſexus euenerat, caperentur, iugularentur, aut aqua ſuffocarẽtur. Dum Pariſienſes in ſeditionem verſi tumultuantur, Delphinus clam literas ad Principes Aurelianos ſcripſerat, rogans ſe Regemq; populi captiuitate liberatum veniant. Læti inſperata occaſione, copias ad Ligurim cogentes binas ad vrbem mittunt literas. Prioribus Regem admonebant ſeſe ad auxilium eis ferendum properare: Alteris populo iubebant, vt Regem, Delphinum, captiuoſque omnes in libertatem reſtituerent, niſi vrbem euerti, populumq; interfici mallent. Quibus quòd Intrepidus militem nõ haberet territi, Præfectum equitum Rhodiorum, Antiſtitem Tornacenſem, addito nobili comitatu, ad Aureliæ Ducem mittunt, qui vltro citroque ſæpius commeantes tandem Pontoſæ ſextã pacem, iiſdem quibus cæteras conditionibus faciunt, condonãte Pariſienſibus Rege excitatæ ſeditionis iniuriam, ſolemnibuſq; ea tabulis confirmante, ſed quæ exiguo tempore rata fuere. Liberantur exinde captiui, qui adhuc in viuis erant; nam exceptis iis qui ſeditionis initio à furente plebe erant trucidati, ipſe Intrepidus ſecuri ſubiecerat Iacobũ Riuerium, Petrum Meſuiſium, ac Petrum Eſſardum, amicorum aliquando ſibi intimum. Poſt hæc Regni adminiſtratio committitur Delphino, qui ſtatim in carcerẽ duci iubet ciues aliquot Pariſienſes Intrepidi clientes, pauloq; pòſt quoſdam capitali ſupplicio afficit, migrantibus in Burgundiam ac Flandriam cum vniuerſa familia non paucis. Intrepidus, ſolo populi auxilio, alienato Delphino, non ſe ſatis tutum arbitratus, Regem prope Villanouam ad venationem cum paucis educit, ſeque grauiſſimis de cauſis in Flandriam vocari ſimulat, obtentoque commeatu, ſex equitum fideli comitatu iter citatis equis ingreſſus, tandem ad Fanũ Maxencij peruenit, vbi cùm noctem vnam quieuiſſet, præſidio ducento-

ducentorum equitum, quibus Ronrij Dominus præerat, Inſulas intrauit. Diſceſſu eius euulgato, Aureliani occupata vrbe, Regem, Reginam, ac Delphinum ſui iuris faciũt, coguntq́ue veteribus abrogatis, nouiſq́ue promulgatis edictis, antiquam Aurelianis dignitatem, honorem, ac auctoritatem reſtituere, proſcriptiſq́ue omnibus quos Intrepidus ad honores prouexerat ſuæ factionis hominibus, publicos priuatoſq; Magiſtratus committunt. Intrepidus hiſce rebus intellectis, Ioannem Crouiacum iuniorem ad Delphinum mittit, qui ab Aurelianis contra poſtremæ pacis pacta, vt olim patet, captus in arcẽ Monhendrici abducitur. Sed cum menſe Decembri rupta pace Intrepidus iuſto cum exercitu prope vrbem Pariſienſem caſtra haberet, pater Crouiacus viginti fideles veteranos equites Aurelianorum militaria ſigna ſupra arma ferentes, vt famam ſparſerant, Confluentiã mittit, qui in itinere ad Monhendricum vbi nullum erat præſidium, declinantes, intromittuntur, Arcis præfecto de eis nil inquirente. Sacerdos qui in arce rem diuinam facere erat conſuetus, ac iamdudum pecunia à Crouiaco corruptus, à præfecto impetrat, eum recreandi animi cauſa in oppido ſacrum audire permittat, quo abſoluto, ad equites viſendos pergunt, ſimulareq; ab his iriſus, Burgunduſq; vocitatus, ad oppidi portam perueniunt, vbi nullis repertis cuſtodibus, inſcenſo vterque equo, ex aſpectu citato ſe curſu cum viginti equitibus abripiunt, ac ad ſecundum milliare in ſilua cædua, equitum ſuorũ turmam nacti, cum Crouiaco, ac ſacerdote læti ad Intrepidi caſtra veniunt, ſingulari omnium lætitia ac riſu excepti, quod anno vix euoluto prior filius captiuum pacis tempore patrem, deinde pater filium ſimili tempore captum, non minus prudenter, quam fortiter liberaſſet. Intrepidus fuga Inſulas (vt diximus) è Francia delatus, ibi Flandriæ, ad Fanum verò Odomari Arteſiæ Ordinibus ſtatum rerum ſuatum exponit. Magna pecuniæ ſumma ei promittitur, ac pro parte numeratur, militem verò negant, ne pacem cum Anglis initam magno mercaruræ ſuæ damno violarent. Sequitur tamen eum è populo voluntariorum magnus numerus, nobilitaſq; fermè omnis Flandriæ ac Arteſiæ, accedunt è Burgundia equitum circiter duo millia, creſcebatq; amicis eius Pariſiis animus, qui non ſine periculo etiam ædibus incluſi latebant. Cal. Nouembr. Inſulis Intrepidum adeunt Daſnperrę Regulus, ac Eureſij Antiſtes, Regis ei nomine interdicentes fœdus neque affinitatem cum Anglis iniret, obſeruaretq; diligenter conditiones poſtremæ pacis, adiuncta capitis pœna, bonorumq; publicatione, ni paruiſſet. At is petitis indutiſq; ocreis, ſtatimq; conſcenſo equo, cùm nec ſyllabam legatis reſpondere eſſet dignatus, Audenardam proficiſcitur. Rex pacis violationem veritus edictum per vniuerſum regnum proponit, addita capitis bonorumq́ue pœna, nequis ſine ſuo conſenſu pro Aurelianis aut Burgundis arma ſumat. Interea Lodouicus huius nominis ſecundus Angium Dux, nomine Tenus vtriuſque Siciliæ Rex, Intrepido filiam Catharinam, quam ante paucos annos filio ſuo Lodouico vxorem petierat, intactam remittit, fœduſq́ue cum Aurelianis facit: quibus ille parum motus, Regi per literas de his quæ Aureliani agebant conqueritur, pacemq́ue ex æquo ſeruari poſtulat. Sed Rex eorum in poteſtate poſitus, ſe cùm oportunum viſum foret, reſponſurum dixit. Proinde Intrepidus pacem violari queſtus, militem diligentiſſimè eò confidentiùs conſcribit, quòd Delphinus ab Aurelianis (captis aliquot ſuis domeſticis, ipſeq́ue ab eis domi ad modum captiui concluſus) planè alienatus, ternis à ſe literis inſtanter auxilium petiiſſet. Sex igitur equitum ac quatuor peditum millibus inſtructus Pariſios petit. Aureliani quanquam ſumma diligentia militem cogerent, Intrepidi tamẽ diligentia victi, intra Pariſienſium ſeſe mœnia continebant. At is ad Fanum Dionyſij caſtris locatis Legatum caſtrenſem (Heraldum Franci vocant, qui quanquam cum ſumma dicendi libertate mandata perferat, eius tamen vel veſtem violaſſe neſas habent; Fœcialis, aut Caduceator Latinè dici poſſet, quòd multis in rebus conueniant, ſed cùm rurſus multis magniſq́ue in rebus ab iis diſcrepet, Legatum caſtrenſem vocare malui) Pariſios mittit, ſed qui ab Aurelianis minis contumeliiſq́ue oneratus, inauditus dimittitur. Quare inſtructo exercitu ad vrbem contendens prope portam Euſtatianam pugnandi copiam hoſti facit, qui ſe non mouentes vrbem cuſtodiebant, neceſſariiſq; præſidiis, ne Burgundica factio tumultum excitaret, ciues in officio continebant. Quare ad Fanum Dionyſij in vetera caſtra hoſti timore exprobrato exercitũ reducit, ac bis eundem Legatum caſtrenſem ad vrbem miſſum, extremaque legatione fermè violatum ampliùs mittere deſiit, in

Arteſiam, Flandriamque dimiſſo exercitu reuertens, iuſto tamē apud Sueſſones ac Compengam relicto præſidio. Arteſiæ Flandriæq; Ordines in auxilium vocati operam ei extremam pollicentur, modò contra Regem eiuſque liberos arma capere non cogantur, cuius tum temporis beneficiarij clientes erant. Aureliani perſuaſo Rege procurarant, vt Intrepidus hoſtis declaratus, publicatis bonis proſcriberetur, coactoq; maiori quā vnquam habuerant exercitu Compengam proficiſceretur, omnibuſque eum pelleret ditionibus.
1414. Compengam poſtridie Nonas Maij anno 1414. vita, boniſque omnibus conceſſa, deditionem conſentiente Intrepido facit, quod Arteſij Flandriq; contra Regem auxilia negarent. Deinde Sueſſones Rex aggreſſus, fruſtraque aliquoties oppugnans tandē expugnat, trucidantur omnes qui per ætatem arma ferre poterant, Præfecto Bornouilla cum captiua nobilitate capite truncato, feminis violatis, deinde iugulatis, impuberibus abductis, vrbe antiqua nobiliq; in prædam militi conceſſa, poſtremoque incenſa. Dehinc deditionem facit Lahonum, recipiturq; in gratiam Philippus Burgundus Comes Neuerſij, timēs ditioni ſuæ Retelenſi. Exinde Rex caſtra ad Fanum Quintini locat, interpellatq; eum ſemel atque iterum pro pace, Margareta Hannoniæ Comes, ac Antonius Brabantiæ Dux, ſed interceſſione Aurelianorum nil æqui potuit impetrari. Rex per Hannoniam Baupamam Arteſiæ oppidum proficiſcitur, quod poſt paucos dies conceſſa omnibus libertate, portas ei aperit. Poſtremo cum exercitu pluſquam cētum millibus militum Atrebatum cingit, vrbemque bimeſtri obſidione preſſam, multis irritis cruētiſque oppugnationibus vexat, donec tandem pax ſeptima, auctore dicta Margareta, Antonio, ac Flandriæ Ordinibus componitur, iiſdem quibus ſuperiores conditionibus coactis cōſentire Aurelianis, quòd Regis exercitus inteſtinorum torminibus laboraret. Rege diſceſſum parante, igne eius caſtra aliquot locis corripiuntur, concurriturq; eodem momēto à Burgundis ad prædam, ac à Francis ad defenſionem, violataque foret pax, niſi Delphinus interceſſiſſet. Dimiſſo exercitu Regio, Intrepidus coactis viginti quinque equitum millibus in Burgundiam proficiſcitur, Tonnerræ Comitem clientem ſuum, Aurelianicæ ſemper factionis ditionibus pulſurus, aut ad officium coacturus. Philippo igitur filio Flādriæ præfecto, per Hannoniam, Cameracenſes, Tiraſcham, Retelenſes, in Burgundiam peruenit, omniaq; Tonnerræ munita loca in poteſtatem redacta, filio Philippo donat, menſeq; Mar-
1415. tio (quanquam exercitum non contemnendum haberet) anno 1415. iureiurando ab vtraque parte præſtito, tabuliſque conſignatis pacem Atrebatenſem ſimulatè roborant.
1416. Anno 1416. Delphinus patre ægrotante regni gubernationem iterum ſuſcipit, cumque amore nobilis adoleſcentulæ correptus vxorem Intrepidi filiam, ad Fanum Germani ad Laiam dimiſiſſet, per literas genero minatur, ni vxorem reuocet, ſe paci Atrebatēſi non ſtaturum, nec Franciæ ſuppetias contra Anglos laturum, qui inſtructa armataq; claſſe, oportunitatem traiiciendi expectabant. Delphinus ſocero coactus paret, quanquam is exercitum non dimitteret, ſed clam etiam augeret, oportunitatem recuperandæ vrbis Pariſienſis captans, fruſtra conatus, cùm Franci magno prælio propè Azincurtum ſuperiori anno ab Anglis ſuperarentur, qua pugna Intrepidus vtrumq; fratrem amiſit, captiq; ſunt in Angliam abducti Carolus Aurelianorum Dux, ac Ioannes Engulemæ Comes fratres, Aurelianicæ factionis capita. Intrepidus cum viginti equitum millibus Lignaum vſque proficiſcitur, motum ibi Pariſienſium, ac occaſionem violandæ pacis expectaturus. Sed Bertrandus Comes Armigniacus Magiſter equitum in locum Caroli Albrethi, prælio Azincurtenſi occiſi, è clade profugus, cum ſex equitum millibus vrbem occuparat. Intrepido cum exercitu Flandriam repetente, in itinere nunciatur generum Lodouicum feruenti ſebre correptum obiiſſe, aut vt pleriq; volunt, veneno (quod is credere malebat) ab Aurelianis ſublatum, quæ res ſupra vtriuſque fratris interitum, non parum ęgrum animū dolore affecit. Dimiſſa exercitus parte in Brabātiam proficiſcitur, ſtatum regionis vt tutor, nomine Ioannis ac Philippi, nepotum ex fratre, compoſiturus, indeq; Rethellam, ac ad Fanum D. Pauli contendit. Interea Pariſiis, ac per vniuerſam Franciam nouum exactionis genus, homines longo bello attritos torquebat, ciueſque aliquot Pariſienſes Aurelianis noui tributi inuentionem imputantes, inita coniuratione Regem, ac Aurelianos proceres capere conantur, ac Intrepido regni adminiſtrationem, quo exactionibus liberarentur, deferre: qui de conſpiratione certior factus, nobiles eò aliquot præfectos clam
mittit.

mittit. Sed coniuratione per mulierem Aurelianis patefacta, iuſto Rex præſidio intro-
miſſo, conquiſitos coniuratos ſecuri percutit, iugulat, aqua ſuffocat, aut exuri iubet, maio-
ri tamen parte cum præfectis, quos Intrepidus miſerat, fuga elapſis. Quare ad bellum In-
trepidus redeundum iudicans, aſtu Baumontium occupat, Neſlam diripit, paulóq; poſt
iterum infœlici euentu Burgundicæ factionis ciues vrbem occupare conantur. Intrepi-
dus inducias ſuo tantum nomine cum Anglis in annum vſque 1417. facit, quæ deinde 1417.
prologantur ad Cal. vſque Octobr. anni 1419. Francorum ordinibus ægerrime ferenti-
bus. Exinde Valencenas ad Guilielmum Hollandiæ Hánoniæq; Comitem proficiſcitur,
cuius vnica filia Iacoba nupſerat Ioanni Delphino, fratri defuncti Lodouici, pacemque
inter ſe annitente Hollando faciũt, Intrepido Anglorum, Delphino Aurelianorum ami-
citiæ renunciante. Sed parum vtrique pax profuit, quòd Delphinus menſe Aprili repente
morbo extingueretur, non ſine manifeſta veneni ſuſpitione, quod Aureliani ob dictã pa-
cem ei propinaſſe exiſtimabantur. Intempeſtiua certe vtriuſq; Delphini mors, nullis re-
lictis liberis, Intrepidum Hollandúmq; non vulgari damno, doloreque affecit. Poſthæc
coadunato exercitu Pariſios tẽdit, euulgatis literis, quibus ſuſcepti belli cauſas reddebat,
omnibus pacem, excepto Lodouico Angium Duce, offerens, in quem ad extremum vſ-
que vitæ ſpiritum ob filiæ Catharinæ repulſam, ac vtriuſque Delphini mortem hoſtili
manſit animo. Exiſtimabat enim Lodouicum in necem eorum coniuraſſe, quo Carolus
filiorum Regis natu minimus, qui filiam Lodouici Mariam in vxorem duxerat, ad regnũ
perueniret, eiuſq; opibus, ac potentia vteretur ad occupãdum Neapolis, ac Siliciæ regnũ.
Bellum inter factioſos Principes acerrime in Picardia gerebatur, ceperantq; Burgundi
aliquot oppida ac caſtella, quod in Nortmannia Regiæ vires cõtra Anglos rem gererẽt.
Ipſe Intrepidus cum exercitu ab Ambianis erat receptus, expectans quid ſuæ factionis
Pariſienſes eſſent molituri, venitq; ad eum à Rege cum literis Cannij Dominus, quibus
iubebatur exercitum dimittere, in Flandriam reuerti, ac Regi cauſas ſcribere, quibus fre-
tus cum exercitu in regnum venire, caſtella, oppidaq; occupare ſit auſus. Quibus lectis
adeo excanduit, eodem vt momento ceruicem Cannio abſcindi iuberet. Sed domeſtici
ſedatata iracundia, oſtendunt Cannium Regi obedire coactum legationem ſuſcepiſſe,
quod cùm is aliis literis diſertè docuiſſet, Intrepidus ad ſingula exactè, ferociterque ſcri-
pto quoque reſpondens, redire ad Regem permittit, eodemq; die motis caſtris, cum tri-
ginta equitum, ac viginti peditum millibus, recta Pariſios contendit. Sed Armigniacus
equitum Magiſter, derelicta Anglis in predam Nortmannia, continuato noctes dieſque
itinere, prior iuſto cum præſidio vrbem ingreditur. Prôh Deũ immortalem, adeo ne ho-
mines odio, inuidia, ambitione, ac vindictæ cupiditate excæcari? Proficiſcente Intrepido
in itinere ſeſe dedunt Senliacum, arx Baumontij, Pontoſa. Deinde trãs Sequanam Mõ-
roga, Monfortum, vnde Pariſios legatum mittit Caſtrẽſem, iubens portas aperiri, quod
ad liberãdum Regem, ac Delphinum Aurelianica captiuitate adueniſſet. Sed Delphinus
Carolus ab iiſdem inſtructus legatum minis oneratum, ſtatim diſcedere iubet. Proinde
vrbis capiendæ rationem non videns, exercitum in Turonenſes conuertit, à Regina ante
paucos menſes eò ab Aurelianis ablegata in auxilium aduocatus. In itinere ſe ei tradunt
Paleſauum, Monhendricum, Dordanum, Eſtampium, Carnutũ, Galardanum cum plæ-
riſque aliis caſtellis, ac oppidis, quæ à vectigalibus ac tributis omnibus, prætcrquam ſalis,
magno incolarum gaudio liberat. Turonenſibus propinquus, Regina ſimulans ſe in ſa-
cello, portæ vbi inſidię latebant propinquo, ſacrum audire velle, in manus ſexaginta equi-
tum Burgundionum cum duobus ſui curã habẽtibus vltro ſe tradit, tertio flumine Ligeri
dum fugam molitur, ſubmerſo. Deinde vrbis, arciſq; portis reſeratis, præſidium Burgun-
dicum admittitur, conueniuntq; huc paulò pòſt duo legati, nomine omnium ciuitatum
partes eius ſectantium miſſi, traduntque Reginæ ac Intrepido regni adminiſtrationem,
quod euulgatis ſtatim literis omnibus ſignificant. Enimuero ne nouo in regno iuſtitiæ
exercitium deſideraretur, Intrepidus Ambiani generale Concilium inſtituit, ne ſuæ par-
tis litigatores Lutetianam requirerent iuriſprudentiam, Regium ſculpi iubens ſigillum,
in quo Regina viſebarur erecta, brachiis decorè ſecundum latera dimiſſis, in vtraque ma-
nu ſcutum tenens, dexterum arma Franciæ ſola, ſiniſtrum arma Franciæ ac Bauariæ
ſimul oſtendens. Poſthæc tertio Pariſios ſecretò ab amicis vocatus mouet. Verùm denuò

patefacta coniuratione, relicta Troiæ, quæ eſt apud Campangos, Regina, in Flandriã re-
1418. uertitur. Initio anni 1418. Senliacum Armigniacus obſidet, fruſtraque cum aliquoties id
oppugnaſſet, tandem Pariſios reuertitur, quòd varij Burgundionũ præfecti, ad leuandam
obſidionem militem cogerent, præſidium verò Senliacum erumpens extremumque Ar-
migniaci agmen inuadens, omnibus impedimentis exuit, multoſque captiuos in oppi-
dum perducit, è quibus viri quadraginta ſex, ac mulieres duæ interficiuntur, quòd prior
Armigniacus ceruices abſcindi iuſſiſſet quatuor obſidibus, quos pacti ſe oppidum tradi-
turos, ſi ante vndecimum Cal. Maij diem auxilium quod venerat non adueniſſet, ei tra-
diderant. Dum Aureliani fruſtra Senliacum tentant, Burgundi Rothomagum, Nortmá-
niæ vrbem primam, occupatum firmo muniunt præſidio, liberatis ab omni, ſalis excepto,
ciuibus tributo. Cumque nullo nõ calamitatis genere, miſerrimi Galliarum incolæ, ma-
gno numini dant pœnas, vexati, ſpoliati, iugulati, hinc ab Anglis, inde à popularibus aua-
ritia excæcatis, ac proceribus ambitione perditis, inq; mutuã perniciẽ brutarũ instar bel-
luarũ ſanguinolentè ruentibus, vt nullus nõ ſummopere admiretur crudelitatẽ pluſquã
Barbaram, quę inter homines eodem ſub cœlo natos, eidem Principi ſubditos, eiuſdẽ lin-
guæ, ſanguinis, religionis, ac conditionis exercebatur, tandẽ Papa Martinus, medeRi tan-
tis malis deſiderans, ac florentiſſimas regni vires contra Turcam vertere, Cardinales duos
in Franciam mittit, qui ſalutaribus admonitionibus eo rem deduxere, vt Rex, Regina,
Delphinus, Intrepidus, Aureliani Principes, ſe ſacrorum procerum arbitrio ſtaturos pro-
mitterent, accepturoſque pacis conditiones, quas eſſent præſcripturi, ſolo Comite Armi-
gniaco excepto, qui natura ferox ac truculentus, conceptæ pacis ordinem perturbauit,
tanto hac de cauſa odio Aurelianis omnibus per Franciam concitato, vt ſibi multiſque
ſuæ partis nobilibus ignobilibuſque, violentæ mortis occaſionẽ dederit. Nam cum mul-
ti denuò in vrbe coniuraſſent, rem Liladamo regulo, Pontoſæ in præſidio commoranti
ſignificant, qui in omnem occaſionem paratus duodecimo Cal. Iunij nocte circa horam
ſecundam, comitatus octingentis equitibus per portam D. Germanici in vrbem admitti-
tur, profectuſq; ſine tumultu cum ſuæ factionis ciuibus ad molem Chaſteleti, quadrin-
gentis aliis armatis ſuæ partis ciuibus ſe iungunt, ſimulq; per vrbem vociferantes clamabant:
Qui pacem cupiunt, nobis ſe iungant; numeroq; ſenſim aucto in quatuor tandem ſe agmi-
na diuidunt. Primum ad ædes Comitis Fani D. Pauli, vbi tum Rex aulam habebat, per-
git, eumq; conſcenſo equo vnà proficiſci cogunt. Secundum recta ædes Armigniaci petit,
qui plebeis indutus veſtibus, pauperis ciuis in domo latebat. Reliqua duo agmina ædes
inuadunt eorum, quos Aurelianicæ factionis eſſe ſciebant, cõiectis in carcerem omnibus
qui publica gerebant munia, eorumque loco ſubſtitutis Burgundis. Tanneguius Chaſte-
lerus vrbis præfectus, initio tumultus molem Anthonij occuparat, eoque mutato habitu
Delphinum receperat, ac cum præſidio per D. Anthonij portam, quam in poteſtate quo-
que habebat, Montargium miſerat, intromiſſo Mareſcalco Rieuſio, ac Barbaſſano, cum tur-
ma centum ſexaginta equitum, iungebantque ſe eis ciues Aurelianicæ partis ruſtici fa-
ctioſi, ac qui in re ſubita cogi potuerant milites, pugnabaturq; variis vrbis locis fortiter,
eo tamen euentu, vt Aureliani vrbe moleque Anthonij pulſi, deſideratis quadringentis
viris Burgundis liberam eius Regiſq; relinquerent poſſeſſionem, tum (vt moris erat) eius
nomine per præconem prouinciatur: Qui Aurelianum cuiuſcunque conditionis texerit,
capitis fortunarumque pœnam incurſurum: ſtatimque Armigniacus Pontificiæ pacis
perturbator, ab hoſpite vbi latitabat proditur, ac poſt paucos dies à furente plebe cum
quatuor ſuæ factionis captiuorum millibus iugulatur, inter quos centum ſexaginta viri
nobiles periere. Populus enim contra Aurelianos irritatus, non ſolùm quòd omnium ſu-
periorum calamitatum eos auctores duceret, ſed quòd poſtremam pacem ſolos reſpuiſſe
ſciret, ad ſexaginta circiter ciuium millia congregata, inuitis reclamantibuſque Burgun-
dis proceribus, omnes vrbis carceres effringunt, ac quos inueniunt cuiuſque ſexus homi-
nes trucidant, quorum è numero hi præcipui fuere: Comes Armigniacus equitum Ma-
giſter, Comes Grandpreus Regis Cancellarius, Romontius, Guerreus, Antiſtes Conſtan-
tienſis, Baieuſorum, Eureſiorum, Senliaci, Sanctonum, Abbas Cornillæ ac Compengæ,
præter hos quicunque Regi à conſiliis erant, fiſco præerant, ac aulæ ſeruiebant. Qui in
mole Chaſteleti detinebantur, effractis compedibus, arreptiſq; quæ ſors offerebat armis,
cùm

cùm vulneratis,occiſiſq; ciuibus nō paucis,aliquot horis ſe ſtrenuè defendiſſent, tandem
incenſa munitione, miſerabili maior pars morte extinguitur , cæteri feneſtris, tectoque
exilientes,infra ſtantium haſtis gladiiſq; excepti,in ignem reiiciuntur,cumq; omnes pur-
puream D.Andreæ crucem,Burgundiorum militare ſignum , ſuperiore in veſte præfer-
rent,in occiſi Armigniaci,Cancellarij,ac Romontij nudi tergoris cute eandem effingūt,
deinde nuda eorundem cadauera colligata,puerorum ludibrio per triduum relinquunt,
qui per vniuerſam raptata vrbem, quarto demum die extra mœnia, humili foſſa tegunt.
Quatuor diebus populi inhumana rabie mutua ſæuientis in viſcera furor durauit, perie-
runtque multi innocentes,quieti,ac neutrius partis homines,cùm debitor clam latrone
inſtigato,creditorem cecidiſſe, dolere ſe ſimular,ac cui quiſque malè volebat, Aurelianū
inclamando,impunè occidit,nemine inquirente verum ne an falſum foret. Liladami re-
gulus,cæterique Burgundionum Præfecti initio tumultus fruſtra carcerum effractionem
impedire conati,magno animi cum dolore hoſtium necem aſpiciebant. Examinatos e-
nim Intrepido perpetrati facinoris teſtes adducere maluiſſent, ac inſolita ratione , edito
memorabili clementiæ exemplo, dum hoſtium vitæ conſulunt,ciuili bello finem impo-
nere,cum contrà eorum morte , inſtar capitum hydræ,noui ſtatim hoſtes orirentur, qui
natas ex inueterato odio inimicitias, dum à clade hac Pariſiaca in annum vſque 1558.
continuo decertant bello,acerbiſſimè exercuerunt. Erat hoc tempore Intrepidus Digeo-
ni,certiorq; vrbem cum Rege in poteſtate eſſe, Troiam vbi Regina erat,contendit, dedi-
tionem ei facientibus omnibus, quæ circum vrbem erant Pariſienſem oppidis, cum vni-
uerſa Picardia. Regina decenti comitatu inſtructa cum eo Pariſios proficiſcitur, receptiq;
ſunt à ciuibus nullo lætitię omiſſo genere, ſpargebantur enim e feneſtris in lecticam Regi-
næ,comitumque eius arma,varij generis flores, lætaque acclamatione ac applauſu aduē-
tum eis gratulabantur. Recepta Rex vxore, Intrepido gratias agit, eumque pro arbitrio
regni ſtatum componere permitrit:quo facto,ſolum Delphinum,quod vnum reſtabat,in
partes trahere nequibat, quamquam Rex & Regina blandiciis, imperio, & minis idem
eſſent conati. Aurelianis enim inſtigantibus regni adminiſtrationem,contempto paren-
tum imperio ſumpſerat,militemque conſcribens, bellum contra Intrepidum, occupata
aſtu Compenga parabat. At ille omni ratione deuinciendum adoleſcentis animum exi-
ſtimans, diſſimulato quod parabat bello, Andegauum ei vxorem Pariſienſi tumultu ca-
ptam,cum vniuerſo muliebri mundo, ac ornatiſſimo comitatu mittit, Pariſiēſeſque ite-
rum carceres effringere conantes,ſex millibus ad obſidionem Monshendrici miſſis,capi-
ta ſeditionis capta , aqua aut laqueo ſuffocat, ac inter hos vtriuſque ſexus aliquot nobiles,
omni ratione quærens conciliato Delphino pacem cum Aurelianis firmam aliquādo fa-
cere. Sed is ab Armigniaci Comitis filio, Tanneguio Chaſtelero,aliiſque Aurelianis Pro-
ceribus mente ſpoliatus pacem nullam cupiebat,quàm quæ ad Intrepidi necem (in quā
cum ipſis coniurarat) viam eſſet factura. Cùm igitur ſui Sueſſonum vrbem occupaſſent,
ipſe ducto contra Turonenſes exercitu,eos in deditionem accipit. Quare Intrepidus nil
tentata pace proficiens,ad bellum ſe quoque conuertit. Obſidebant hoc tempore Angli
Rothomagum,vbi Intrepidus præſidium habebat. Sed quòd ei iuſtæ vires leuandæ obſi-
dionis deeſſent , paranduſque foret contra Aurelianos exercitus, Pręfecto ſcribit,quàm
poſſit honeſtiſſimis,cum Anglis tranſigat conditionibus,quod ille anno 1419. dedita vrbe 1419.
facit,ceditque vniuerſa demum Normannia Anglis. Interea Burgundi diuerſis in locis
cum Aurelianis bellum gerebant,expugnato Cuchiaco ditionis Caroli Aurelianenſis,
hoc tempore in Anglia captiui, muniriſſimo caſtello , dimiſſoque hoſte externo inter ſe
Franci ſæuiebāt. Rex, Regina,eorumq; filia Catharina, quam Hendricus Anglorum Rex
vxorem petebat,ac Intrepidus Pontoſæ erant , deque Anglicis nuptiis cum Rege Hen-
drico,qui eò venerat,fruſtra tractabant, quòd Anglus ſecunda fortuna inflatus, cum Ca-
tharina in dotem peteret omnes fermè Armoricas Galliarum Prouincias , nullo in eis
Gallorum Regi, relicto iure. Dum Anglorum Rex infecta re Rothomagum reuertitur,
Tanneguius Chaſteletus à Delphino miſſus Intrepidum adit, aſſerens eum mutata vo-
luntate inter factioſos Principes ſummopere pacē cupere,quo coadunatis viribus Anglos
faciliùs Gallia pellant, ſeq; miſſum vt colloquio dies locuſque deſignaretur. Intrepidus
cum Tanneguio ſolus aliquot diebus communicat, exiſtimās Aurelianos, fœlicitate An-

glorum motos iam ſerio de pace cogitare. Sed Delphinus ira ac furore percitus, ſimulata pace, Intrepidi mortem moliebatur, nil eo minus ſuſpicante, quòd pax quarto Idus Iulij antiquis conditionibus, octauò iam inita, ac omnibus diuini humaniq; iuris vinculis eſſet conſignata, præterita condonata: vocatus ad ſalutandum Delphinum Intrepidus, e terra porrecta manu teleuatus, in amplexum admiſſus, oſculo exceptus, multoque verborum cum honore in gratiam receptus, ac menſæ adhibitus, promittente Delphino, nunquam ſeſe præteritorum amplius memorem futurum, ſi animi corporiſque vires poſthac contra Anglos vertiſſet. Atque hęc omnia roborata tactu ſacrorum voluminum, inuocato ſanctę Triadis numine, manducato Ieſu Chriſti ſacro corpore, nulloque omiſſo iuriſiurãdi vinculo, nec requiſita diuina humanaque ad ſtabilitatem cæremonia, ipſiſq; conditionibus, Regis, Delphini, Intrepidi, aliorumq; procerum manu ſubſignatis, atque in publicũ ædictis, adeo vt imprimum omnes veram perpetuamque pacem, ac Saturni tempora ſperarent. Inſigne certè fragilitatis ac miſeriæ humanæ monumentum exemplumque, ne temere vllius verbis, minimè verò inimico reconciliato fidamus. Decreuerant Aureliani interficere Intrepidum ad Regem è comitatu abeuntis Delphini reuertentem. Sed quod Ioannes Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes ei cum octingentis equitibus partim Flandris, partim Arteſiis præſidio adeſſet, facinus in aliud tempus differre ſunt coacti. Equum in diſceſſu Delphino conſcendente, Intrepidus ſemicirculum in quo pedes cruraq; quieſcunt, honoris cauſa tenebat, eumq; ad tertium vſque milliare comitatur. Exinde Delphinus in Bituriges ac Turonenſes per cauſam belli Anglici, viginti militum millia conſcribens, Monterauij vbi flumen Iona Sequanam illabitur, cõtendit, mittenſq; Tanneguium Chaſteletũ Troiam ad Intrepidum cum literis propria manu exaratis, enixè petit ad ſe veniat conſultatum de ratione belli Anglici, ac recta regni adminiſtratione. At is ſine iuſto comitatu proficiſci temerarium, cum præſidio venire non ſatis decorum exiſtimans, reſpondet: Si Delphinus Troiæ præſente patre, eiuſq; Conſiliariis his de rebus tractatum venire dignetur, honori ac officio magis conſulet. Remittitur eadem de cauſa paulo poſt Tãneguius, ac Intrepidum ægrè perſuaſum Braiæ ad Sequanam pertrahit, vnde diuerſi vtriuſque partis legati ſæpius commeantes, tãdem Intrepido ſecuritatis fidem faciunt. Poſtremæ legationi præerat Valenciæ Epiſcopus, qui frater erat Caroli Pictauienſis, Antiſtitis Langrenſis, inter Conſiliarios Intrepidi intimus ac vetuſtiſſimus, proinde coniurationis minimè particeps, à quo perſuaſus fidem promiſſis iureiurando per Tanneguium repetito corroboratis adhibuit, eo confidentiùs quod Delphinus arcem oppidi Monterau (quod & fecit) tradíturum ſe promiſerat. Quare tertio Idus Septẽbres Braia diſcedens, cinctus quingentis equitibus, ac ducentis peditibus ſagittariis, circa horam poſt meridiem tertiam Monterauo appropinquans, Antonium Tolongeonem paucis comitatum equitibus ab oppido ſpeculatum venientem obuium habuit, aſſerentem in ponte munitiones ligneas, pontis latitudine æquis interuallis diſtantes ſe vidiſſe, magno Delphini ac qui cum eo erant commodo, ſummo autem cum periculo eorum qui eſſent ingreſſuri fabricatas, ſi Delphinus fidẽ fallere ſtatuiſſet, proinde quid opus facto eſſet maturè conſuleret. Aduocat Intrepidus medio in campo equitum concilium, ſententiaſque exquirit, plærique inſidias timebant, alij Delphinum tantæ exiſtimationis futurum Regem, fidem nunquam falſurum, nec perfidi hominis notam ſubiturum affirmabant. Intrepidus variantium ſententiis diſtractus, quod tempus, locuſque mortis adueniſſet, clarè omnibus audientibus ita loquitur: Ibo intrepidè ad Delphinum diuinæ permiſſionis
« nutum ſubiturus, ne in dubio vitæ neciſque caſu mihi exprobretur, ob incertam me vitæ
« cupiditatem, femineumq; mortis metum, impediſſe rupta pace communem tranquilli-
« tatem, cùm Franciæ populus ſatis ſuperque ambitionis noſtræ fera flagra pertulerit. Ete-
« nim ſi non iero, oſtenderoque Delphino me verbis, ſcriptis, iureiurandoq; ſuo fidem non
« habere, eaq; de cauſa exacerbatus bellum recruduerit, culpa in me transferetur, pacemq;
« me omnes ſimulatè, fictoque animo feciſſe, quod nec fidere, nec fidem vlli ſeruare didi-
« cerim, merito arguent, quæ res non ſolùm omnes viros bonos, ſed & vèteres amicos fau-
« toreſque à me alienabit. Proinde ſtabiliatur vel vitæ huius exitio pax: audiat feratq;, me
« mortuo, Delphinus huius culpæ ignominiam, ſi fidem fallere decreuit, quod tamen nulla
« ratione credere poſſum. His dictis, per caſtri portam quæ extra oppidũ fert Monterauum

arcem ingreditur, reperitq; omnia in aduentum ſuum, nequid ſiniſtri ſuſpicaretur, magnifice parata, ſequebaturque eum Carolus filius natu maximus Borboniæ Ducis, Arcembaldus frater Comitis Foxij, Noualę Regulus, Ioánes filius Comitis Friburgi, Fani D. Georgij Regulus, Vergius, Montaguus, Amacrienſis, Lenſius, Giacus, Pontallerius, cum pleriſque alijs, equites aderant pauci, pedites centum, iuſſis propè portam reliquis in acie manere. Accedit interea Tanneguius aſſerens Delphinum expectare, ac iureiurando iterum affirmans à nemine illi periculum imminere, quod Delphinus verbis fidem foret adhibiturus. Pergens igitur neminem ſe ſequi voluit præter Carolum Borbonium, Noualium, Friburgium, Fani D. Georgij Regulum, Montaguum, Vergium, Dancreum, Pontallerium, Lenſium, ac Giacum, cum Secretario Petro Sequinate. His comitatus ad primam accedit pontis munitionem, qui huic præerant iureiurando promiſſam ſecuritatem renouant, addentes Delphinum expectare. Verùm animo malum præſagiẽs, aut tres pontis munitiones ſuſpectas habens parum ſubſiſtit, rogatque num verbis fidem adhibere poſſit. Affirmant ſummo Numine in teſtem aduocato omnes. Primam igitur munitionem prætergreſſus, ac ad ſecundam perueniens, Delphinus (repetunt) te expectat: proinde & hanc dicto cum comitatu tranſgreſſus, vtræque munitionius poſtes, firmis operibus clauduntur, obuiuq; Tanneguij humero dexteram imponens, ad Fani D. Georgij Regulum inquit, huic viro præ cæteris vel maximè vitam concredo. Delphinus omnibus indutus armis, gladioque lateri alligato, tertiæ munitioni innitebatur, quique cum eo ſtabant ſub veſtibus armati erant. Intrepidus viſo Delphino dexterum genu, vt tum moris erat, ad terram inclinat, capiteque nudo eum veneratus, ait: Domine, huc a Rege patre tuo miſſus veni, de regni ſtatu tecum conſulturus. At ille: Itane cognate? ſed promiſſis non ſtetiſti. Tum Intrepidus: Quamobrem, ac qua in re? Quoniam Anglis (reddit Delphinus) bellum non intuliſti, neque oppida caſtellaque è poſtremæ pacis pacto tradidiſti. Adhæc Intrepidus: Anglis quantum potui ac licuit reſtiti, quæq; me traditurum recepi, fermè omnia in manu tua ſunt. Delphinus exerto gladio ſuos intuitus, ait: Mentiris proditor. Intrepidus quo in ſtatu res ſuæ forent è Delphini vultu, verbiſque iudicans, deuorata iniuria comiter reſpondet. Sed Delphinus dicere eum plura non paſſus, interrupta oratione repetit: Mentiris denuò proditor, eodemque momento ad aſtantes conuerſus latrones, ait: Tempus adeſt. Exinde Robertus Loreus, arrepta Intrepidi dextra, inquit: Surge, non enim decet Principem tam illuſtrem, hactenus in genua procumbere. Intrepidus ſentiens gladium à latere in tergum ſenſim lapſum, reducere in locum volebat, ſed dictus Robertus inſurgens: Stringere ne ait gladium, in præſentem conaris Delphinum? Vix finierat, cùm Tanneguius circunſtantes oculi nictu admonens Intrepidum contra toties datam fidem ſecuri inuadit, ac mentum amputat, dum trepidus, ac caput findere conatus fallitur, ictuſque vehementia eum in terram genu flectere cogit. Sed dum ſurgere, ac contra educere gladium conatur, irruentium ferientiumque multitudine oppreſſus, in terram ſupinus deiicitur, Oliuerius Laietus, Petrus Froterius, dum ei in inferiori hic vẽtre, alter in pectore gladium condit, mortem accelerauere. Noualius in auxilium properans vna confoditur; Friburgio ſtrictus è manu excutitur gladius, Fani D. Georgij Regulus in latere vulneratur, Anereus in manu: capiunturq; omnes Intrepidi comites, excepto Montaguo, qui vtramque pontis munitionem, mirabili agilitate tranſiliens, prope arcem à Burgundis arma clamitans eſt receptus. Tholongoneus cum peditibus, equitibuſq; in acie extra arcem relictus eum munitiones vi perfringere conaretur, à Delphini baliſtariis eſt repulſus. Occiditur Ioannes Intrepidus ætatis ſuæ anno quadrageſimo octauo, tertio Idus Septemb. hora poſt meridiem quarta, qui tum dies Dominicus erat Chriſtianis, ac cum eo Noualius, quemadmodum eiuſiuſſu Lodouicus Aurelianus vno cum Comite fuerat interfectus, ſed non pari auctorum infamia. Delphinum enim poſteaquam facta pace, ei patrui cædem condonaſſet, non puduit violata publica priuataque fide, irritis patriæ religionis ſacramentis, oblitum conditionis nataliumq;, ſtricto primum gladio latrones ad facinus præire, propriis oculis latrocinium inſpicere, cruoreque cadentis cognati pedes cruraq; maculare, innocentemq; Franciæ populum ad luendum, expiandumq; parricidium quaſi deuotam hoſtiam Philippo Bono, ſuccedentibuſq; Belgarum Principibus obiicere. Spoliatur cadauer toga, tunica, annulis, torque, cæteriſque

ornamentis,relinquiturq́; eodem loco ad mediam vſque noctem,volutaturq́; ter proprio in ſanguine,quo verè mortuum Delphinus cognoſceret. Adeò enim viri indolem horrebant, vt etiam ad vindictam reuicturum timerent,niſi planè mortuum conſtitiſſet. Summo manè ſepelitur in D. Virginis Fano ad gradus altaris D. Lodouici,indutus thorace,caligis,ocreis ac calcaribus. Poſthæc arx oppidi Mõteraui obſeſſa, poſt paucos dies Delphino deditur,omnibus qui intus erant,vita bonaq́; conceſſa,Intrepidi excepta, domeſticorumq́; eius ſupellectile,ſpoliatiq́; ſunt hac de cauſa Giaci domina, ac Philippus Ioſequinus. Exinde Delphinus ad Pariſienſes cæteraſq́; Franciæ vrbes ſcribit,interfectum Intrepidum,quod prior malo animo contra ſe gladium ſtrinxiſſet, poſtremaq́; pacis conditionibus ſtare noluiſſet. Sed Montaguus qui fidei Intrepido datæ, eiuſq́; violationi præſens fuerat, contrariis editis literis,omnẽ actæ rei veritatẽ publicat. Quare Ioannes Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes,Pariſiis hoc tempore agens, conuocatis omniũ in vrbe Ordinum Præfectis,vltro citroq́; iurant indignã necẽ cõmunibus ſeſe viribus ac opibus vindicaturos,nec præter communẽ conſenſum cum Delphino pacẽ ſe facturos,quod & reliquæ Burgundicæ factionis Francorũ ciuitates ſuis cũ Præfectis iurauêre:capiunturq́; iiſdẽ in vrbibus viri mulieresq́; cõplures,qui necis conſcij fuiſſe ſunt conuicti, iudicumq́; ordinariorum ſententia condemnati,capite puniũtur. Delphinus relicto Petro Guitrio Monterauij in præſidio, miſſiſq́; Burgundis captiuis in Bituriges, Andegauum proficiſcitur, acceptoq́; à Britonum Duce auxilio, ac collecto in Pictauis, Aruernis, Languedoco, Prouincia Lugdunenſi,ac circumiacẽtibus regionibus nouo milite, vires augebat, quibus Intrepidi mortẽ vlciſci volentibus,reſiſteret. Verùm Rex ac Regina filij parricidium deteſtati, è conſilio Procerũ Burgundicæ partis, miſſis per vniuerſum regnum literis,vetant ne quis pro Delphino, eiuſq́; latronibus arma ſumat, promittentes ſe breui iuſtis viribus parricidiũ vindicaturos: quare nõ pauci nobiles, derelicto Delphino, Burgundis ſe iungunt, quẽadmodum & omnes eius domeſtici ac familiares, quibus facinus (quod æqui eos iuſtique tenaciſſimos cognouiſſet) cõmunicare auſus non fuerat. Pariſios enim eo deſerto profecti,famã nomẽque maculare (ſi tantam impietatem approbaſſent) nolebant, intelligentes non vulgarẽ nec iniuſtam vindictam Philippum Burgundũ experiturum, bellumque propter potentiam amicorũque multitudinẽ non leue concitaturum. Hic Ioannis Burgundiæ Ducis, vitæ curſus exituſque fuit, qui non immeritò Intrepidus eſt vocatus. Princeps enim fuit qui animo imperterrito, ac audacia ſingulari, inimicitias potẽtiſſimorum hominum, bello paceque exercuit, hoſtẽque nunquam timuit, quanquam diuerſa factio maiori parte Francorũ Procerum ad ſe pertracta, iuſtum incutere metum potuiſſet. Regionum enim amplitudo, opes, fideſque ſubditorum, fauor, conſtanſque amor multarum Franciæ regionum, ac oppidorum, parem eum ſemper, ſuperiorem verò ſæpius fecere. Non minus à populo quàm à nobilitate fuit adamatus, quod bella ferè ſemper extra ſuos fines gereret, vbi nobilitati honor compendiumque quærebatur, populo militari inſolentia liberato, quies dabatur: qua de cauſa non niſi ſemel, pauciſque diebus ſubditi ſeditionem mouere, etiamſi à morte patris, vix vnquam ſine bello vixerit, immenſamque pecuniæ ſummam expenderit, quum tamen eius tempore Belgarum Principes precario fermè liberis populis imperarent. Sed quòd prudentum conſilio acquieſcebat, plus comitate, humanitate (quibus mirum in modum Belgæ deuinciũtur) ac naturali quodam aſtu, quàm violento imperio, impetrabat. Erat alioqui natura imperioſus, turbulentus, intrepidus, ac magni rebus gerendis animi, prudentiæ, perſpicaciæque mediocris, quodq́; ſuprà modum eſt mirandum in homine ſuperbo, tumido, ac faſtuoſo, conſilia iudiciaque ſuorum audiebat, credebat, ac ſæpius ſequebatur. Egregiam bellandi peritiam bellando erat conſecutus, eoq́; Duce Anglorum iugo Franciam liberari poſſe Galli ſperauerant. Ambitioſum ſuprà modũ fuiſſe apparet. Vt enim apud Francos à Rege primus conſpiceretur, nil intentatum reliquit. Verum commune hoc nobilitatis vitium eſt, quorum in foribus ac liminibus ambitio noctes dieſq́; excubat, omneſq́; ad exemplũ Luciferi Deo æquales haberi volũt. Mulieroſior patre multo fuit. Viua enim vxore pellices non ignobiles habuit, quarum facilè princeps extremis vitæ temporibus Giaci fuit domina, ipſaque Regis Caroli ſexti vxor non ſatis bene audiuit, quod Turonenſi captiuitate ab eo liberata, extremò ſemper exinde conatu partes Burgundicas etiã eo mortuo

fouerit,

fouerit, cùm anteà Aurelianis enixè ſtuduiſſet. Procreauit è concubinis Ioannem Antiſtitem Cameracenſem, ac Guidonem virum militarem. Vt Franci volunt, duas habuit vxores: Margaretam filiam Alberti Bauari Comitis Hollandiæ, &c. è qua ſeptem liberos ſuſcepit, ferme omnes antequã interficeretur matrimonio iũctos. Philippũ filium vnicũ, ditionumq́, omniũ hæredem. Margaretam vxorẽ primùm Lodouici Delphini, eo mortuo, Arthi Richemontij Britonum Ducis: obiit ſterilis. Catharinam deſponſatam Lodouico, filio Lodouici ſecundi Angium Ducis, ſed repudiata cum Angium Dux ſe Aurelianis iunxiſſet, ac poſtea à varijs principibus, imprimis ab Hẽdrico quarto Anglorum Rege pro filio Hendrico natu maximo ad nuptias expetita, cũ pater naturali inclinatione Frãcis quàm Anglis magis faueret, omnibus procis ſpe nuptiarũ eluſis, amicitia eorum cõtra Aurelianos vtebatur, donec ij aſtu intellecto, alias vxores quærerent, ac infelix Catharina ludibrium ſe tantum paternæ ſimulationis extitiſſe vidẽs, mœrore animi, anno ætatis trigeſimo ſecundo, Gandaui innupta obiret. Iſabellam filiam tertiam (nonnulli Aubinã vocant) vxorem Comitis Ponteuri fratris Ioannis Britonum Ducis, obiit ſterilis. Mariam duxit Adolphus tertius, Cliuiæ Dux primus, quæ ei peperit Ioannẽ Cliuiæ Ducẽ, Adolphum Rauaſtani regulum, ac filias ſeptem. Anna filia quinta nupſit Ioãni Duci Betfortio Anglorum Regis filio, obiitq́; ſterilis. Agnes iuncta fuit Carolo Duci Borboniæ, cui nouem peperit liberos. Altera Ducis Ioannis vxor (vt plærique Francorum volunt) filia fuit Lodouici Ducis Borboniæ tertij huius nominis, nuſquã tamen reperio quo eam tẽpore duxerit, quod ei nomẽ fuerit, quàm (vt ipſi ſcribunt) quòd ſterili matrimonio ei ſuperuixerit. Id ſi verum ſit, in vita Philippi Boni, vbi agitur de eius matre filias matrimonio collocante, eiq́; militem mittente, de nouerca intelligendum eſt, quo tamẽ eam nomine cæteri ſcriptores nunquam appellant. Deinde ſi nouerca fuerit, durante ciuili inter Francos Burgundoſque bello, quo Borbonij ferè ſemper pro Francis ſtetère, mortuo marito è quo liberos non ſuſceperat (omnium fermè Principum Chriſtianorum more) domum in Borboniam ſe recepiſſet. Præfuit Dux Ioãnes a morte patris quindecim annis, nunquam cum Aurelianis integro anno pacem habens. Staturæ erat mediocris, valetudinis proſperæ, robuſti neruoſique corporis, faciei, comæ in humeros dimiſſę, ſuperciliorum, detonſæ barbæ color, vt patris matriſq́; fuſca, frons anguſta, oculi parui, cæſij, feroces, ac minaces, naſus oblongus, os mediocre ac nonnihil patulum, mentum longiuſculum, non tamen adeò vt patris, ſed infrà nonnihil coactum, cui grata decorem addebat foſſula, facies quã patris carnoſior, adeò vt facile è vultu ac vniuerſi corporis habitu animum imperterritũ, imperioſum, turbulentum, ſenſuſque inquietos iudicaſſes, quippe qui nec ipſe quieſcere, nec alterius quietem pati poterat, etiamſi dominum, ac ſuperiorem agnouiſſes. Verùm cùm Principes ſuæ ætatis complures multis magniſq́; in rebus ei pares ferre faſtum non minus quàm ipſe ambitioſi haudquaquam poſſent, mirum videri debet nemini, imperitum vulgus horum ambitioni ſeruiens, gaudens, fauenſque ea pertuliſſe, quæ in vitæ eius filuque Philippi Boni deſcriptione (quam nunc aggredimur) cognoſcere licebit, idq́ue non ſine vtili recordatione ærumnarum ac calamitatum, quibus vita humana perpetuò agitata eruditur.

AD

AD BELGARVM ORDINES
AVCTORIS EPISTOLA.

NON potui omittere, Viri Clariſſimi, iuxta ac Prudentiſſ. quin ab ſoluta Philippi Boni vita, memoriam tanti Principis vobis hac Epiſtola dicarem ac commendarem, vel eo nomine vobis gratiſſimam exiſtimans, quod eius inſigni fortitudine, ſolerti, ac inſigni prudentia, cum ſumma felicitate coniuncta, ad antiquam fermè, vetuſti corporis pulcherrimam compaginem, longo tempore ſeparatis membris diſſolutam, redacti eſtis. Ante aduentum Iulij Cæſaris, variis ſeruiebant maiores noſtri legibus, ac Regulis, qui per cauſam tuendæ libertatis, affectibus ſuis ſeruientes, turbulentis eos premebant inſtitutis, aut calamitoſis inuoluebant bellis. A Cæſare vix tandem domiti, ac ſucceſſorum eius iugo aſſueti, liberiùs tamen multo (non diffiteor) reliquis viuebant Gallis, ſatisq́; feliciter in pace degebant, quamdiu communibus animis ac conſiliis Imperij Romani Maieſtatem vengrantes, ad eius ſe nutum componebant, abiectaq́; turpi rebellione, nec ç variis obediebant dominis, non ſemel cum clade experti, impias coniurationes felici ſucceſſu carere. Ruente propria mole Romanorum Imperio, Barbari Belgas inuaſere, ac latè edita vaſtitate, ſummas calamitates intulere, hinc Gothi, illinc Vuandali, ac Hunni, tum Burgundi, ac Franci, poſtremò Dani, eorumq́; vicini, quos communi nomine Noortmannos appellabant. Cùm hi ſacris neque prophanis parcerent, reſtiterunt tamen maiores noſtri fortiſſimè, ac non ſemel cæſis Barbaris, pro aris ac focis, pro legibus ac maiorum inſtitutis, pro vxoribus, liberis, vita ac ſanguine, adeo obſtinatè dimicarunt, vt tandem maiore Belgarum parte pulſi Barbari in Galliam Celticam ac Aquitanicam penetrarent, ſedeſq́; figerent. Sed quod ſine Principe maiores noſtri tum viuerent, turbulentiſſimi ac ſeditioſiſſimi homines, malis artibus Rempublicam inuadentes, per ſpeciem quoque defendendæ libertatis, bona ac fortunas miſeræ plebis, rapaci manu ac animo deuorabant. Excepit hanc calamitatem Caroli Magni ætas, Princeps certè eo tempore à Deo excitatus, qui ab improbitate nefariorum hominum, impiè Reſpublicas adminiſtrantium, populos liberaret, ſub cuius imperio pacem ac quietem nacti, eo vſque reſpirarunt, donec eius nepotes, ab auorum virtute degenerantes, ampliſſimi Imperij Prouincias, variis ac imbecillibus regulis concederent, nouis eos ornantes titulis, quos à priuatis officiis, ad hæreditarias dignitates tranſtulerunt: qua ratione factum eſt, vt etiam ante ætatem Hugonis Capeti, ſtirpis Caroli Magni extinctoris, vniuerſi ferme Belgæ, diuerſis ſeruirent Regulis, quorum pars Germanorum Imperatores, pars Francorum Reges agnoſcebat patronos, pauci titulo abſoluti Principis ſuperbientes, nullius ſe clientes ferebant. Hi continua inter ſe bella, eaq́; aliquando atrociſſima ob varias, friuolaſq́;, vt plurimum gerebant cauſas, inteſtinis laborabant ſeditionibus, accedebant populorum crudeliſſimæ factiones, ac bella plus quàm ciuilia, procerum ſanguinaria coniurationes, ſeceſſiones vehementes, periculoſa rebelliones, externorum inuaſiones, rerum ordinumq́; omnium perturbationes, quod imbecilles reguli, populis natura ferocibus, ac præteritorum temporum anarchia, prœliis pugnisq́; tantum aſſuetis, perſuadere obedientiam difficulter poterant, multo minus renitentes cogere, donec Deus his malu finem ad tempus impoſiturus, Philippo Audaci Burgundiæ Duci, in vxorem dedit Margaretam Lodouici Malani filiam, Flandriæ ac Atrebatum Comitem, quo tempore apud Brabantos imperabat Ioanna filia hæreſq́; vnica e ſex liberis Ioannis tertij Brabantiæ Ducis. Apud Hollandos, Zelandos, Friſios, ac Hannonios Albertus Bauarus. Apud Geldros, Guilielmus Iuliacenſium Ducum familia ortus. Apud Namurcenſes Theodoricus, è Flandria Comitum ſtemmate creatus. Apud Lutzenburgios Vuenceſlaus, Imperatoris Caroli quarti frater natu minimus. Vltraiectenſes ac Tranſiſulani, Antiſtitum precario contenti imperio, Imperatorem præcipue colebant. Philippi Audacis filius, Ioannes Intrepidus, quod perſequendis Aurelianis animi corporiſq́; vires deuouiſſet, de augendis finibus parum fuit ſollicitus, contentus illata clade contumaciam ſe Leodienſium contudiſſe. Tandem huius

filio

filio Philippo Bono, rerum potiente, illuſtre ac ſalutiferum Belgis ſydus apparuiſſe, veriſſimè Georgius Caſtellanus dixit. Tanta enim in eo Principe induſtria, cum ſumma felicitate ac pietate coniuncta fuit, vt circiter quindecim Belgarum Prouinciæ, partim iure hæreditario, partim teſtamento ac emptione, ad eius imperium, nulli illata iniuria, deuenerint, ac feliciſſimè multis annis ſub eo, legitimorumq́; eius ſucceſſorum dominatione floruerint. Qua in re ſummoperè diuinam prouidentiam admirari, ac profiteri cogimur, quæ non ſolùm iuſtis è cauſis hanc Belgicarum Prouinciarum ſub vnius Principis imperium, coniunctionem mirificè procurauit, ſed admirabili ratione, eorum contumaciam fregit, qui hac in re voluntati ſuæ opponere ſeſe nitebantur. Conditum ac firmatum à Philippo Bono, Belgicum imperium, auxit eius filius Carolus Pugnax, Geldriis, ac Zutphaniis, vetuſto corpori adiunctis, quo (dum Europæ Monarchiam animo meditatur) ad Nancaum ab Heluetiis cæſo, Francorum Reges ſeparare iterum Belgarum Prouincias conati, à Principibus Auſtriacis, non ſemel accepta clade, ſunt repulſi. Quare fundatum à tanto Principe imperium, auctum ac conſeruatum ab eius ſucceſſoribus, curate Viri prudentiß. ne ruat, aut luxata denuo membra, à iuſto legitimoq́; capite diſſipentur. Nihil enim in Rebuſpublicis pulchrius, quàm ſolidam corporis compaginem, è diuerſis Prouinciis, quaſi membris coëuntem, vnius Principis, tanquam pulcherrimi capitis vinculo, conſeruare ac fouere. Saluberrima videmus corpora, in quibus optimè ſingula membra, cerebri temperatæ proportioni reſpondent. Felices quoque ſunt Reſpublicæ, in qua Principi cum ſubditis bene conuenit, ſinguliq́; ſuo contenti munere, aliena non appetunt. Democratias enim ac Oligarchias, turbulentiſſimos ac à tyrannide nunquam liberos Reipublicæ ſtatus, viri probi merito ſemper horruere, quòd non ſolum quàm parum ſint diuturna, Philoſophorum rationes abundè doceant, ſed omnium etiam ſeculorum hiſtoria, diſertis id verbis, multis exemplis teſtentur. In hac enim ſæpius peßimus quiſque; in illa è peßimis, acerrimi, ac maximè ſubdoli, quiq́; bonis artibus peruerſè quam bene vti malunt, rerum ſummam ad ſe trahunt. In Democratia viget adulatrix, ac mendax eloquentia, in Oligarchia etiam diuina eſt facundia odioſa. Quid igitur mirum ſi diuerſis eas calamitatibus iactari videamus, cùm ad clauum ſedeant, qui ambitione, auaritia, odio, ac ira flagrant? Hinc fit vt plebs murmuret, boni gemant, populi coniurent, ac omnia criminentur, triſte ſpectetur ſilentium, erumpuntq́; tandem ſeditiones ac cædes, cum ſumma rerum diuinarum ac humanarum iactura. Exulante enim iuſtitia, quæ ciuilium bonorum eſt princeps, nil mirandum, ſi vitiorum acies irruant. Iuſtitia fundamentum humanæ ſocietatis iecit, ac niſi pellatur, conſeruat, religione homines optima ac ſanctiſſima imbuit, docens inhoneſta, turpia, ac iniuſta non appetenda. qua quidem perſuaſione quid ſanctius ac diuinius, quid præſtantius, ac quod magis ad quietem ac tranquillitatem Rerumpublicarum conducat? Non enim qui hac ſunt doctrina inſtituti, aut ſaltem perſuaſione initiati, hinc ab ambitione, illinc ab auaritia, ſimultate aut inuidia in tranſuerſum ſe ita abripi ſinunt, vt V vero iuſtoq́; palam deficientes, priuatam vtilitatem publico commodo, inſanam voluntatem rectæ rationi, inhoneſtam voluptatem tot animi bonis, potiorem habendam cenſeant. Fateor quod cum perfectis nuſquam viuitur: ſed reperiri tamen complures, qui ad iuſtitiæ normam, vitæ ſuæ rationem dirigant, nullus opinor negabit, quos admirari ac laudare, quàm imitari malumus. Qui enim ſciens ac volens à virtute ac iuſtitia deficit, fera bellua potius quàm homo haberi debet: At qui ab ignorantia ac inſcitia decipitur, inter homines, non belluas numeratur, quanquam munera publica obeuntibus, nihil iſtis, vt Comicus ait, reperiatur iniuſtius. Perſuaſione enim ſcientiæ tumentes, niſi inſcitiæ eorum iugum pertuleris, contracto ſupercilio peßimè de te iudicabunt. Sed qui ſciens ac volens à iuſtitia declinat, tyrannidem ſi cum poteſtate ſit, non diſſimulanter exercet. Virtutum enim vim ac naturam cognoſcens, earum laruas ac vmbras tyrannidi ſuæ conuenientes, callidè ac malitiosè amplectitur, viua earum lumina odit ac aſpernatur. Hinc iuſtitiam ſine temperantia exercet, vt crudelis animi rabię ſatiet: Fortitudinē ſine prudētia, vt in omnes temerè peccet: Prudentiæ opinionem ſine iuſtitia affectat, vt peruerſa naturæ ſuæ malitiam tegat: Temperans ſine Fortitudine haberi cupit, vt ſumma cum ignauia liberius viuat. Hæc qui clarius intelligere cupit, neceſſe eſt eum ſcire, virtutibus non ſolùm comites, ac filias innumerabiles, nexu indiſſolubili cohærere, ſed etiam præter contraria ſingulis vitia, perſonatas inſuper ſingulis

lis larvas, ſpecie recti vulgus decipientes comitari. Etenim vt iuſtitia iniuſtitiam habet contrariam, ſic & vindicta libido, perſonata eam comitatur laruam. Prudentiæ imprudentia eſt oppoſita, aſtutia ac malitia ſimilis. Cum parſimonia prodigalitas certat, aſſimilis eſt tenacitas. Fortitudini ignauia obſtat, temeritas comes eſt. Conſtantia inconſtantiam fugit, ferre pertinaciam cogitur. Temperantia, intemperantia bellum infert, deſidia in propinquo aſſidet. Magnanimitas puſillanimitati opponitur, imitatrix eſt eius confidentia. Magnificentia, ſorditiem odio habet, aſſimilatur profuſio. Tolerantia animum abiectum non patitur, veſtigiis tamen eius inſiſtere deſperationem fermè videmus. Modeſtiam, abſtinentiam ac ſobrietatem æmulatur auaritia, hoſtes verò ſunt immodeſtia, rapacitas, ac luxus. Prouidentia ſtultitiam non patitur, opertus timor mirificè exprimit. Infinitum eſſet omnia oratione perſequi: quin etiam qua ratione periti ac imperiti, ſcientes ac inſcij, virtutibus aut natura malignitate, aut ab inſcitia decepti abutantur. Sed fruſtra hæc vobis, quorum eruditio ac ingenij vis tanta eſt, vt facilè lepram à non lepra diſcernat: Proinde felicia poſthac animo præſagiens, precor rerum omnium moderatorem, vt vobis mentem ſanam, inter craſſiſſimas noſtri ſeculi tenebras dare dignetur, vt non ſolùm ſub antiquo Belgici Imperij ſtatu ſuauiſſimè poſthac viuamus, ſed etiam timore liberi, id ab exterorum hominum rapacitate, ac ab improborum ſimulata probitate, liberatum tandem aliquando, conſpiciamus. Interea hoc quicquid eſt imperij, auctor tantæ amplitudinis Philippus Bonus, *vti ſartum tectum conſeruetis, vobis commendat, ac pro ſua auctoritate iubet: Res autem à ſe geſtas, ac fideliter, diſtinctè, nudeq́ à me deſcriptas, æquis vt animis ſuſcipiatis admonet, quod ſi à vobis præſtitum fuerit, nomini ac eximiæ exiſtimationi conditoris Belgici Imperij, in perpetuum conſuletis, vobis verò ipſis rem longè honorificam facietis.* Valete.

VITA

VITA PHILPPI BONI, VALESIÆ FRANCICÆ STIRPIS, BVRGVNDIONVM PRINCIPIS, AC REGNI BELGICI CONDITORIS.

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS Burgundus, populi fauore BONVS cognominatus, filius vnicus Ioannis Intrepidi, ac Margaretæ Bauaræ, natus eſt Digeoni, primaria Ducatus Burgundiæ ciuitate, anno à nato Chriſto 1396. ſecundo Cal. Iulij, educatuſque ibi apud matrem ad mortem vſque aui paterni. Octo tum annos natus patrem in Atrebates, indeq; in Flandriam ſecutus Gandaui cum matre pueritiam tranſegit, Michaëlemq; filiá Caroli ſexti Franc. Regis natu tertiam, anno ætatis ſuæ decimoquinto in vxorem ducit, manſitq; Ordinum Flandriæ conſilio cum ea Gandaui apud matrem, ne funeſto ſanguinarióque Aurelianorum Burgundionumque bello vnicus ditionum hæres, in ipſo improuidæ ætatis ardore ſummo cum periculo obiiceretur. Pueritiam adoleſcentiamque, vt pater ac auus, per externa domeſticaque bella, plus in armis quàm diſciplinarum ſtudiis triuit. Viginti & tres, cum pater interficeretur, erat annorum. Verùm priuſquam conſilia aperio quibus inſtructus ad vltionem infandi parricidij ſeſe accinxit, paucis percurram quid viuo patre ſuis geſſit auſpiciis. Ioannes Intrepidus Anglis Harfleum apud Nortmannos oppugnantibus, in Burgundiam proficiſcens, filium Philippum Flandriæ Arteſiæque præficit, nil tamen ſine conſilio Ordinum dictarum regionum, reguliq; Rubaſij, ac Viuilſæ curatorum ſuorum fieri volens. Quare cum militiæ rudimenta Regiis in caſtris quæ Azincurti ampliſſima contra Anglos tum erant, poſiturum ſe ſperaſſet, dicti curatores à patre admoniti impediuere. Timebat enim Dux Ioannes Intrepidus, ne Aureliani, qui tum temporis fermè omnes Regi militabant, caſtriſque eius præerant, vnicum ſuarum regionum hæredem, vindictæ cupiditate interficerent. Et herculè ſi eorum manus effugiſſet, Antonij ac Philippi patruorum ſuorum fortunam, qui eo prœlio interierunt, fortè nõ euitaſſet. Carolus Albrethus equitum id temporis apud Francos Magiſter, ac Aurelianorum Procerum poſt Carolum Aurelianum facilè Princeps, ſæpius Philippo Regis nomine tanquam beneficiario clienti præceperat, vt iuſto inſtructus militari comitatu, Regia ad caſtra proficiſceretur. Sed curatores patrem plus iuris in filium quàm patronum habere iudicantes, per cauſam reficiendi animi adoleſcentem Atrebato in arcem oppidi Airæ pelliciunt, adeóq; ſtrictis ſæpiunt cuſtodiis, vt quid Francorum Anglorúmque gereretur in caſtris, planè ignoraſſet, niſi à domeſticis nobilibus (qui ſenſim ad Regia dilabebantur caſtra) deſertus ac admirabũdus cauſam quærens, à filio domini Aubugij qui ſolus remanſerat, eam didiciſſet. Re intellecta, tam acerbo patris voluntatem tulit animo, aliquot vt diebus cubiculo incluſus, lachrymis faméq; ſe cruciaret, donec audita Francorum inſigni clade, nobilium, ac vtriuſque patrui cæde, ab euentu de patris curatorúmque prudentia iudicans, mærorem deponeret, animúmq; ad noui belli curam conuerteret. Cameracenſes enim Anglorum victoria ac felicitate territi vrbem munire ſtatuerant, ac proinde quicquid extra mœnia ædium, arborũ, hortorúmque erat, ad certos vſque terminos magno poſſeſſorum damno demoliebantur, inter quos Canonici templi D. Geridij præcipui cùm damni compenſationem obtinere nõ potuiſſent, memores Flandrorum Comites ditionis Cameracenſis ab auorum memoria patronos ſemper extitiſſe, ad Ioannem Intrepidum in Burgũdia pro auxilio legatos mittunt. Is ſuos Cameracum controuerſiæ componendę cauſa remittit: ſed cùm æqui nil obtinere potuiſſent, Dux Ioannes Gandaui filio Philippo Canonicorum cauſam vt defendat, perſcribit. Mittit ſtatim Cameracum legatos Philippus: ſed cùm ferociùs quàm patri reſponſum foret, Canonicis ſecretò vt Inſulas migrent mandat, neceſſaria ſe ſuppeditaturum: quod cùm feciſſent, tria equitum millia cogit, bellóq; Cameracenſibus per fœ-

cialem indicto, duce Hectore Saueuſio contra vrbē mittit. Hector quòd ciues in pugnam non deſcenderent, omnia circumquaque vaſtat, diripit ac incendit, qua calamitate ciues domiti, cùm ſe externo deſtitutos auxilio impares animaduerterent, pacem petunt, operáque Guilielmi Bauari Hollandiæ Comitis impetrant, Canonicorum ædibus, villis, hortiſque reſtitutis, ac pro damno dato cenſu annuo quinquaginta aureorum liliorum conſtituto, quem certa pecuniæ ſumma cùm vellēt, redimere poſſent. Componiturq́; eadem opera Oenopoliæ vetus controuerſia. Ad hoc enim vſque temporis Canonici tam prophanis quàm ſacris hominibus vini immunitatem magno vrbis vectigalium damno communicarant, nunc certa pecuniæ accepta ſumma, vini priuilegia in ordinem coacta ſacratis tantum hominibus debentur. Hoc primum Philippi Boni auſpiciis bellum feliciter eſt peractum. Exinde Gandaui apud matrem vxoremq́ue manſit, ciuilis belli inter patrem Aurelianoſq́; futurus ſpectator, ac vter eorum regnū phreneticumq́; Regem in poteſtate eſſet habiturus, ſed imprimis quibuſcum conſilia factionemq́; Carolus Delphinus eſſet iuncturus, animum intendens, donec certior ab eo Monterauij patrem nefariè interfectum lachrymis per genas fluentibus, voce coloreq́; mutato: Michael, inquit, chariſſima vxor, Carolus frater tuus patrem meum trucidauit. Illa ſcelens magnitudine attonita cùm obticuiſſet, e vultu tamē mariti verum eſſe aduertens, vix recepta voce reddit: Domine mi, acerbius mihi nunriari nil potuit. ſtatimq́; dolore vocem denuò cōprimente, ad lachrymas gemituſq́; cōuerſa, oculos aqua diffluentes in cælum vertit, complicatis digitis manus premit, pectus tundit, mundum omnem abiicit, angitur, torqueturq́; tam acerbè, vt niſi ipſe Bonus eam eſſet conſolatus, gnatus quàm ſincero amoris affectu patrem ſuum ſemper coluiſſet, certum valetudinis periculū incurriſſet. Cùm enim maritum deperiret, eiuſque amori ipſe non ſimulatè reſponderet, verebatur ne fraternum ſcelus ſe ei iuſtè inuiſam faceret. Sed cùm ſanctitas probitaſq́ue vxoris perſpectiſſima ei foret, ſolito per omnem vitam amore ac honore, ſterili etiam matrimonio eam eſt amplexus. Poſthæc annos tantùm natus viginti & tres, magno animo ad vindictam ſeſe accinxit, menſeque Octobri anno 1419. paterno funeri iuſta ſoluēs, apud Atrebates ac Flandros inauguratus, magniſque muneribus exultus, vnanimi omnium Ordinum conſenſu ei auxilia vindicando parricidio promittuntur. Gādauum deinde reuerſus, legati Brugenſium Iperenſiumq́ue eōdem conueniunt: ac poſt ſecretiſſimam aliquot dierum cōmunicationem, Mechliniam ad Ioannem Brabantiæ Ducem, patruelem ſuū contendit, conuenerantq́ue eōdem Ioannes Bauarus eius auunculus, ac Margareta Burgunda, Guilielmi Bauari defuncti, non ita pridem Hollandiæ Comitis vidua, amita ſua, quibus cum ſecreto aliquot dierū conſilio habito, Inſulas pergit, conſtitutoq́; rei familiaris ſtatu, omnibus fermè qui apud patrē publicè priuatimq́; honores ac officia obierant, eadē cōfirmat, adeuntq́; hîc eum Pariſienſium legati, quorum Princeps erat Philippus Moruillerius primus concilij Pariſienſis Præſes, cuius conſilio ad omnes Francorum vrbes Burgundicę factionis ſcribit, vt bono ſint animo, breui ſe inducias cum Anglis eis procuraturum, ac proinde conſtanter libertatem defendant, quemadmodum hactenus ſatis feliciter feciſſent. Promittunt omnes extremam ei operam. Poſthæc Antiſtitem Atrebatenſem nobili comitatu inſtructum ad Angliæ Regem mittit, panguntq́; inducias quibus tantùm cōprehendebatur Carolus Francorum Rex, Philippus Burgundiæ Dux, ac qui horum partes ſequebantur. Quare Delphinus acerrimum contra vrbes contrariæ factionis bellum inſtituit, ac Burgundi contra Delphinares. Interea rationes quęrebat quomodo cum Anglis pacem faceret, iunctuſq́; potētiſſimo Regi faciliùs Delphinum pelleret, aut opprimeret:
1420. Tandem poſt varias legationes pax menſe Martio anno 1420. his conditionibus conclu-
“ ditur. Hendricus Anglorum Rex in vxorem ducet Catharinam filiam Caroli ſexti Fran-
“ corum Regis natu minimam, dotiſq́; nomine poſt Regis Caroli mortem Francorum ac-
“ cipiet regnum, filio Delphino propter impium ac ſceleratum in cognatum Burgundum
“ parricidium, exhæredato. Si Rex Hendricus ſine liberis vita deceſſerit, tum qui ei ſangui-
“ ne proximus erit, excluſo Delphino eiuſq́; liberis, Francorum quoque regno potietur: in-
“ terea quamdiu Rex Carolus viuet, Rex Hēdricus Francorum in regno eius Vicarius ma-
“ nebit. Neuter cum Delphino, eiuſq́; factionis Procere, pacem ſine alterius partis libero
“ conſenſu faciet. His conditionibus pace confirmata evulgataq́;, Anglorum Rex Troiæ

Carolum

Carolum Regem inuiſit,ac poſt aliquot dierum congratulationes,lætaq; conuiuia,ducit
diu adamatam Catharinam,celebranturque tanto apparatu nuptiæ,vt de ſumptuoſiori-
bus ac ſuperbioribus Gallorum hiſtoriæ non meminerint. Ad eas enim Troiæ conuene-
rat vniuerſa Anglorum,Picardorum,Burgundionum,Flandrorum,Atrebatenſium , Bra-
bantorum nobilitas: quibus finitis, Bonus ac Anglorum Rex cum exercitu contra Del-
phinum proficiſcuntur,Ioanne Lutzenburgio Fani D.Pauli Comite legato,ac cum no-
uem equitum millibus,multiſque peditibus Senſam obſidione cingunt, Francorum Re-
ge cum vtraque Regina Brai ad Sequanam relicto. Duodecimo obſidionis die Senſani
rebus omnibus ſaluis,deditionem faciunt,iis exceptis,quos necis Intrepidi conſcios, par-
ticipeſque fuiſſe conſtabat,qui Senatus Pariſienſis ſententia condemnati,capite plectun-
tur. Hinc caſtra Monterauum mouent,tertiaque hebdomade oppidum expugnant : arx
vndecimo Cal. Iulij,Senſanis conditionibus deditionem facit , effoſſumque patris cada-
uer,ac exuto thorace,caligis,ocreis,ac calcaribus,à ſanguine lotum mundatumq; Digeo-
ni apud Cartuſianos ſepulchro aui Audacis condi iubet , auctuſq; exercitus octo equitũ,
tribus peditum ſagittariorum millibus ; quos Ioannes Bethfordij Dux Anglorum Regis
frater adduxerat,Melunum caſtra mouentes,fruſtra aliquoties oppugnant:&quanquam
Francorum Rex ac Regina portas aperiri iuberent, nil proficiunt , reſpondente Præfecto
Barbaſſano,Regi portas oppidumq; patere,Anglis verò ac Burgundis regni hoſtibus mi-
nimè.Occupant alia in parte interea Burgundi oppidum Villanoua-Regis ad flumen Io-
nam ſitum,eodemque tempore Pariſienſes,opera conſilióque Boni, Anglorum ſe dedũt
Regi,qui fratrem Clarentiæ Ducem vrbi præficit, Anglicoque præſidio Molem D. An-
tonij,Louram,Neſlam,ac arcem Syluæ Vincennis munit, miſſo Ioanne Lutzenburgio
Boni hactenus apud Pariſienſes Præfecto,in Picardiam , quo incolas in verba Anglorum
adigeret. Interea Delphinus iuſtis coactis viribus,nequid in tergo hoſtile relinqueret , in
Prouinciam Lugdunenſem ac Languedocum proficiſcitur, expugnatoque oppido Pon-
ſantſpiritus, pulſóque iis è partibus Aurantij Principe,qui bellum pro Burgundo gerebat,
dictas regiones ſibi adiungit,auctiſque non mediocriter iis è locis viribus , cum exercitu
in Bituriges reuertitur , ſpeculaturus quo Anglorum ac Burgundionum conſilia tende-
rent,quibuſque rationibus illis occurrens Melunum obſidione liberaret,quod proculdu-
bio effeciſſet,niſi intempeſtiua Philippi Aureliani Comitis Vertuzij mors, qui frater erat
natu minimus Caroli Aurelianorum Ducis, impediniſſet. Eius enim viri conſilio ductúq;
Delphini fortuna verſabatur. Inter omnes enim qui eius tempore apud Francos Ordines
ducebant,nullus eo nec conſilio melior,nec manu promptior habebatur. Scribit igitur
Delphinus Barbaſſano,oppidum quàm poſſit æquiſſimis dedat conditionibus,quod cùm
feciſſet,ipſe tamen cum omnibus qui conſcij mortis Intrepidi habebãtur,Pariſios in car-
cerem eſt deductus, Regeſque eodẽ mox proficiſcuntur,à quibus per procuratorẽ Bonus,
vt ius de patris percuſſoribus, lata in præſentes abſenteſq, ſententia, fiat petit. Delphinus
ter citatus cùm non cõparuiſſet,bonis fiſco Regio addictis, per omnem vitam cum om-
nibus ſicariis Gallia exulare iubetur. Sed is contrà publicatis tabulis, de ſententia ad gla-
dij ſui aciem appellat. Inſtante hyeme , Rex Hendricus cum vxore Catharina in An-
gliam proficiſcitur,Bonus verò Gandani ad vxorẽ,exercitu in oppidis dimiſſo,Angliſque
Franciæ adminiſtratione relicta. Initio anni 1421.Rex Hendricus vxorem Catharinam 1421.
Londini Angliæ Metropoli corona Regia inſigniri iubet,conſcriptiſque quatuor equi-
tum, viginti quatuor peditum millibus, Caletum traiicit, magnis itineribus in Carnutes
contendens,quos tribus hebdomadibus Delphinus arcta obſidione preſſerat,adducéteq;
bono tria equitum millia, prælij occaſionem expectabant. Sed Delphinus copiarum ho-
ſtilium multitudine motus in Turonenſes exercitum reducit,Burgundi contra Iacobum
Harcurtium,qui Picardos Delphini nomine acriter oppugnabat, cõtendunt, coëunteſq;
Duce Ioanne Lutzenburgio Picardi menſe Iulio ad oppidum Ponſregij vbi Delphinus
præſidiũ habebat,caſtra locant. Sed præſidiarij loco diffiſi, ſecundo die clam nocte abeũt,
ac Aranæ munitæ arci ſe includunt. Picardi Pont-Regium, arcem Mariellam, ac Hiau-
curtum direpta incendunt. Circiter Cal. Auguſti Burgundus ad Fanum Riquerij caſtra
mouet,quod Delphinates iuſto cum præſidio inſederát. Harcurtius variis è locis auxilium
petierat,inſtruxerant ſe Brienſes,Valeſij,ac Champangi,citatoque itinere ad Harcurtium

I 2 conten-

contendebant, quo iunctis viribus Fanum Riquerij liberarent. Burgundus de aduentū eorum à captiuis (qui à leui ſuo equitatu ante biduum intercepti fuerant) certior factus, relicto Riquerij Fano, hoſtibus antequam Harcurtio iungerentur, obuiam proficiſcitur, tam feſtinanti itinere, vt ſuos Abbeuillæ ex equis ad cibum capiendum deſcendere non permitteret. Cùm nocte dieq; continuato itinere aurora appeteret, hoſtes inſtructa acie Blanqueragium contendere videt, pauloque pòſt ab eis ad Somonam quoque eſt conſpectus, non parum mirantes, cuius indicio proditi, tam ſubito relicta obſidione ac Harcurtio ad ſe opprimendos aduenisſet. Verùm etiamſi ab Harcurtio, contra quam promiſerat deſertos ſe animaduerterent, iungique eius equitatui propter hoſtium propinquitatem, ac flumen Somonam non poſſent, quod proximum erat, ad pugnam ſeſe alacriter expediunt, nobiles omnes qui primum eſſent cum hoſte concurſuri, equeſtri honore ab vtraq; parte decorantes: cumque iamprimum Bonus viginti & quatuor tantum annos natus nudo in campo cum hoſte eſſet congreſſurus, equeſtris dignitatis honorem e manu Ioannis Lutzenburgij accipere voluit. Sperabant Delphinenſes cum ætatis ardore cõcitatum temerè periculo ſe obiecturum, ac proinde capi, aut interfici poſſe: quod ſi contigiſſet, omni ſe laudum honorumq; genere à Delphino ornatum iri ſciebãt, quod vnico prælio ciuile bellum confirmata eius auctoritate extinxiſſent. Burgundus enim tum temporis nec liberos, nec fratres habebat. Inſtruit vtraque pars propter paucitatem vnam quadratam aciem, pedites in medio, equites ad cornua collocantes, animiſq; ſuarum ad fortiter agẽdum inflammatis, Delphinenſium equites pleno curſu in Burgundos feruntur. Itur eodẽ ardore ab his obuiam, deiiciuntur equis multi, confodiuntur non pauci, dumque reflexis equis impetum renouant, equitum Burgũdionum cornu ſiniſtrum pertinaciſſimo curſu Abbeuillam fuga petit, proiectumq; in terram militare ſignum, veteranus forte fortuna inueniens ſublatum extollit. Quare quos pudor fugere prohibebat, eo loco ducem eſſe exiſtimantes, ad ſignum diuerſis è locis conuenêre. At is octingẽtis tantum ſtipatus equitibus, ac acriter vndique ab hoſtibus impugnatus, fortiſſimè, quemadmodum & pedites ſui rem gerebat, donec conuolantes in auxilium equites, qui è fuga ad ſignum conuenerant, renouato impetu hoſtem terga dare cogerent. Equeſtria inſignia hoc prælio egregiè bonus meruit: nam nullus eo fortius depugnauit, ſæpeque vir viro congreſſus multos propria manu confecit, nobilique hoſtiũ equiti viribus inter omnes conſpicuo cum ſe equo detrahere conaretur, manum amputauit, fermeque circumuẽtus generoſiſſimi equi fortiſſimè repugnantis opera ſuis ſe reſtituit, deniq; cùm diu fugientes eſſet perſecutus hoſtes, duos propria manu nobiles abduxit captiuos. Præda in vnum coacta peditibus maiorem concedit partem, quod deſerti ab equitatu, non ſolùm fortiſſimè hoſtium peditatui, ſed & equitatui reſtitiſſent. Deinde cum centum viginti nobilibus captiuis Abbeuillam ouans eſt ingreſſus. Ceciderunt à parte hoſtium quingenti, à Burgundis circiter triginta ſex, exceptis captiuis, qui poſt primum congreſſum fugientes ſunt capti. Ioannes Lutzenburgius, cum aliquot primæ nobilitatis viris equitum ſiniſtri cornu fugam ſiſtere conatus in facie vulneratus cum Imbercurtio capitur: ſed parta victoria hoſti iterum extorquetur. Cùm Abbeuillæ Burgundus intellexiſſet poſt primam congreſſionem à ſiniſtro ſe equitum cornu fuiſſe deſertum, adeò ægrè tulit, vt qui ex eis inter familiares domeſticoſque erant, ſtatim dimitteret, nec dum viueret, eos vllo honore dignos iudicaret. Nobiles Delphinenſium captiuos propria pecunia redemptos Inſulis cuſtodiri iubet. Pugnatum eſt prope oppidum Mõtium apud Vimeos pridie Cal. Septem. circa meridiem. Menſe Nouembri portas Burgundis aperit Fanum Riquerij, adducitque eodem tempore Aurantij Princeps ſex equitum millia, cum quibus Ambianum proficiſcitur, comitãte vxore Michaele Atrebatum vſque, ac triſte ei vale dicente, quaſi præſaga futuri mens inſtantem quæ mox ſecuta eſt, ſentiiſſet mortem, indeque ad Arcem Syluæ Vincennis Reginam inuiſit, obſidente Anglorum Rege Vrbem Meldenſem, qua deditionem faciẽte, nuntiatur eodem die vxorem Catharinam filium peperiſſe, cui ſacræ ablutionis teſtes paternum Hendrici nomen indidiſſent. Bonus poſteaquam Francorum Regem ſalutaſſet, ac cum Anglis aliquot diebus communicaſſet, neceſſariis rebus compoſitis in Burgundiã pergit, exceptuſq; eſt à matre, ſororibus, ſubditiſq; omnibus, ſumma cum lætitia, ac poſteaquam eſſet inauguratus, magniſque muneribus exceptus, Arreſiam Flandriamque repetere

petere inſtituit. Sed certior Delphinum cum viginti militum millibus Coſnam ad Ligu-
rim arcte obſidere, præſidiarioſque obſides dedidiſſe, ſi ad cōdictum diem auxilium nō ve-
niſſet, oppidum ſeſe tradituros, ſumma cum diligentia per omnes ditiones militem con-
ſcribit, parabatque ſeſe Rex Anglus, quamquam aduerſa laborans valetudine, vt prælio
intereſſet. Scripſerát enim Delphino ſeſe ſtatuto die prælio pro Coſma certaturos. Sed is
hoſtes cum triginta bellatorum millibus appropinquare intelligens, redditis obſidibus in
Bituriges cum exercitu regreditur. Bonus, Coſna nouo præſidio commeatuq; affatim in-
ſtructa, Troiam reuertitur. Interea Rex Hendricus ad arcem ſiluæ Vincennis decumbēs,
indies magis magiſq; ingraueſcente morbo deficiebat, vocatoque fratre Ioanne Bethfor-
dij Duce, infantem ei filium commendat, ac ne cum Delphino pacem faciat, niſi Nort-
mannia Franci in perpetuum cedant, iubet, Franciæq; gubernationem ſuſcipiat, ac vt rei
bellicæ præſit rogat, imprimis verò omni ratione caueat præcipit, ne vlla diſcordiæ cauſa
Burgundis detur, ac proinde è carcere ne liberent eorum hoſtes Carolum Aurelianorum
Ducem, Ioaunem Engulemæ Comitem, cæteroſq; huius familiæ proceres, antequam fi-
lius Hendricus vir foret factus. Poſt hęc Hendricus Anglorum Rex huius nominis quin-
tus pridie Cal. Septembr. anno 1422. moritur. Cùm Bonus cum Bethfordio, cæteriſque 1422.
Anglorum proceribus ad arcem Syluæ Vincennis aliquandiu cōmunicaſſet, ac pacis cō-
ditiones renouatas cōfirmaſſet, Pariſios reuertitur, iuſtiſq; ibi Regi perſolutis, in Angliam
cadauer ad ſepulturam tranſmittitur, duobus parui temporis interuallo amiſſis maximè
neceſſariis. Obierat enim ante menſem vxor eius Michael longo diu conflictata morbo,
ſepultaque fuerat Gandaui apud D. Bauonem, magno mariti Flandrorumq; dolore. Erat
enim Princeps pia, humana, multiſq; virtutibus ornata, quæque ſingulari arte, inter ma-
ritum eiuſq; ſubditos pacem ac beneuolentiam fouere nouerat. Erant qui veneno ſub-
latam exiſtimarēt à nobili matrona ei famulante nomine Vrſula, vxore Copini Viuillæ,
quod ingraueſcente morbo Airá ſeceſſiſſet, miſerantq; hac opinione inducti Gandenſes
centum viginti armatos Airam legatos, qui Vrſulam poſcerent, ſed perſuaſi à nobilibus
eius cognatis, qui ſe eam Gandauum miſſuros promittebant, nec quicquá præſtabant, il-
ludi ſe cenſentes, præfectos legationis in carcerem coniiciunt. Menſe Octobri moritur
Pariſiis Carolus ſextus Francorum Rex, ſepeliturq; apud Fanum Dionyſij iuxta præde-
ceſſores, voceq; præconis, multis præeuntibus tubis, Pariſiis Hendricus ſextus Anglorum
Rex adhuc infans, Francorum quoque Rex proclamatur, iurantq; ordines omnes in eius
nomen, ſummæ verò rei patruus eius Betfordij Dux præficitur. Erat hoc tempore Del-
phinus Eſpallij in Aruernis, appellaturq; ibi, ac in oppidis partes eius ſequētibus Rex, mi-
ſerrima prorſus Galliarum conditione, quibus duo Reges, totidem exercitus, è variis cō-
flati nationibus, obedire, ac alere neceſſe erat. Menſe Martio anni 1423. Ambiani conue- 1423.
niunt Dux Burgundiæ, Bertfortij, ac Britonum, huiuſq; frater Arthus Richemontij Co-
mes, iurátq; communes ſe hoſtes amicoſque habituros, ac Carolum Biturigum Regem
perſecuturos, quæ ſolemnibus conſignata tabulis, deſpondet Bonus Bethfordio ſororem
Annam, ac dotis ei nomine (ſi ſine legitima prole è viuis deceſſiſſet) Artheſiam promit-
tit. Sed nuptiis conſummatis poſt aliquot annos, Anna ſterilis obiit. Sororem Margaretá
viduam Lodouici Delphini deſpōdet Artho Richemontij Comiti, indeque Atrebatum
proficiſcitur ſpectaturus ludicrum Delphinenſium Burgundionumq; equitum è prouo-
catione decurſum, quo Burgundionum cum laude abſoluto, nūtiatur Regem Carolum
ſeptimum (hoc enim eum nomine poſthac appellabo, quem Delphinum hactenus voca-
ui) quod ei filius Lodouicus eſſet natus, animo elatum, copias Ligurim trāſmiſiſſe, arcte-
que oppidum Creuantum in quo Burgundicū erat præſidium, obſidere. Exercitum igi-
tur ſumma cum diligentia cogit, mittitq; è Burgundia mater Duce Tholongoneo qua-
tuor equitum millia, quibus Auxerræ ſe iungūt Comes Salsberius, ac Suffortius, adductis
ſex millibus veteranorum equitum Anglorum. Creuanto appropinquántes hoſtium co-
pias decliui in colle ad pugnam inſtructas ſtare vident. Traiecto igitur Iona, exercitum ex
aduerſo inſtruūnt, ſagittariis equitibus pedibus pugnare iuſſis, quibus in hunc caſum pa-
rauerant duriſſimos aſſeres, quinque pedes longos, craſſitie pollicis, infra duobus ferreis
pinnis, quibus terra infigerentur armatis, vt his inſtar ſcuti ante ſe poſitis, tutius balliſtis
rem gererent. Ad hæc centum viginti ex vniuerſo exercitu robuſtiſſimos legerant equi-

tes,ac ducẽtos quadraginta balliſtarios pedites,qui extra ordinem à latere,ac à tergo ho-
ſtilem vexarent aciem,per præconem ſignificari iubentes, durante pugna neminem vi-
uum caperent. Deſcenderant Franci è colle in locum æquum,conſertaque acie, hoſtium
excipiunt impetum,cumq; ſe premi ſentirent, laxatis paululum primis ordinibus, rece-
ptóque è ſecunda acie recenti milite,pugnam magno animorum ardore æquabant, diu-
tiuſque Angli ac Burgundi dubio Marte certaſſent,niſi præſidium Creuanticum oppido
erumpens,Burgundis extra ordinem pugnantibus ſe iunxiſſet,Francóſque à tergo adorti,
poſt longam acrémque pugnam in fugam vertiſſent, cadentibus prima in acie trecentis
Schotis,qui hunc locum petierant,ac cum his ex vniuerſa acie circiter quinque virorum
millibus,captis tantummodo ducentis. Ex Anglis Burgundiſque circiter mille ſexcenti
ſunt deſiderati,ac inter hos ſexaginta viri nobiles, ne de incruenta gloriarentur victoria.
Exinde Burgundi domum reuertuntur, Angli ad obſidionem Montaquilonis cum priùs
apud Creuantios depoſuiſſent ſaucios,ac exercitum paucis diebus refeciſſent. Bonus cum
Artho Richemontij Comite, mẽſe Auguſto in Burgundiam contendens, ei ſororẽ Mar-
garetam matrimonio collocat, qui tamen hac non obſtante affinitate, eodem anno de-
ſertis Anglis,Burgundiſq; ad Regem Carolum tranſiit,orto inter eum Bethfordiumque,
leui de cauſa diſſidio. Rex Carolus tanti viri acceſſione lætatus, eum Magiſtri equitum
dignitate ornat. Vt verò hiſtorici Britones quidam teſtantur, non ſine ſecreto conſenſu
fratris ſui Ioannis Britonum Ducis, ac Philippi Boni, hęc trãſitio eſt facta: quod ſi verum
ſit, mirum Anglos non olfeciſſe. Hic erat Francici belli ſtatus, cum Burgundio in Hollã-
dia, aliud hac de cauſa naſcitur: Iacoba filia hæreſque vnica Guilielmi Bauari Comitis
Hollandiæ,&c. non ita pridem defuncti, nupſerat poſt mortem Ioannis Delphini primi
mariti ſui, Ioanni Brabantiæ Duci, Anthonij Burgundi filio. Ioannes Brabantiæ Dux, vir
erat inconſtantis valetudinis,ingenij mitis,ac animi parui. Contra Iacoba proſperæ vale-
tudinis, ingenij acris,ac alti animi,ſupra modum auida liberorum, quos è Ioãnis Braban-
ti matrimonio nunquam ſe conſecuturam ſibi perſuaſerat. Proinde cauſam occaſionem-
que diuortij quærens, in Hannoniam prouinciam ſuam ſecedit, negans ſe in Brabantiam
reuerſuram,quod contractæ nuptiæ ob ſanguinis propinquitatem legitimæ nec iuſtæ fo-
rent,coactaq; eſſet inſuper inuita illi nubere. Quas ob cauſas cum apud varios iudices de
nuptiarum iure litigatum foret, tandem Pontifici Martino Romæ cauſa defertur, cuius
ipſa non expectata ſententia, ſed verita mariti Ioannis, Philippi boni, ac Ioannis Bauari
patrui ſui potentiam (qui deſerto Leodienſi Epiſcopatu, ductaq; in vxorem Elizabetha
Lutzenburgica, Hollandiam occupare nitebatur) in Angliam profecta nubit Hunfredo
Glocestriæ Duci, fratri Regis Hendrici quinti, qui conſcriptis quinque Anglorum mil-
libus, cum noua nupta Calerum traiicit, indeque Hannoniam inuadens,aliquot oppida
occupat; facilè poſteà ſibi Hollandos, Zelandos,ac Friſios exiſtimans acceſſuros. Sed Bur-
gundus magis è re ſua arbitratus fore,ſi ſui ſanguinis Princeps dictis regionibus impera-
ret,quod materno iure eæ in ſuam poteſtatem eſſent peruenturæ, ſi Iacoba liberis non
relictis diem obiiſſet, nulla ratione nuptiis Gloceſtri conſentire volebat,antequam Iaco-
ba Pontificis Romani ſententia, à nuptiis Brabanti foret liberata:conueniuntque hac de
1424. cauſa menſe Ianuario anno 1424. Ambianum Bonus, Bethſordius, ac legati Ducis Bra-
bantiæ & Gloceſtriæ,cumque vnum ſentire non poſſent, hiſce verbis Burgundus Beth-
fordium allocutus, diſcedit: Cùm frater tuus quod ratio dictat ſequi nolit, patruelem
meum Brabantię Ducem non deſeram. Doluit ob hęc nõ parum Bethſordius veritus ne
ſenſim ab Anglorum amicitia alienaretur. Hiſce quęſtionibus æſtate tranſacta, ducit Bo-
nus menſe Nouembri, alteram vxorem Bonam, viduam patrui ſui Philippi, filiam Phi-
lippi Comitis Euſij, Pontifice Martino poteſtatem faciẽte, moriturque paulò pòſt liberis
non genitis Ioannes Bauarus eius auunculus, Bono ex aſſe rerum ſuarum hærede inſtitu-
to; quam ob cauſam negotium Hollandicum multò iuſtius ad ſe pertinere arbitratus, è
Burgundia, vbi tum erat, Flandriæ Arteſiæque ordinibus ſcribit, vt Duci Brabantiæ con-
tra Anglos ſuppetias ferant. Igitur Ioannes Lutzemburgius, Crouiacus,ac Liladamus nõ
contemnenda manu coacta, Duce Philippo Burgundo, Fani D. Pauli Comite fratre
1425. Ioannis Brabantiæ Ducis, initio anni 1425. acre bellum è Brabantia in Hannonia Anglis
inferunt. Glocester in Burgundiam Bono ſcribit, mirari vxorem ſuam ab eo paternis in
ditionibus

ditionibus oppugnari, contrà quàm variis locis pollicitus fuerat, violans ſumma cum in-
iuria conditiones propria manu non ita dudum ſubſignatas, ac ſigillo confirmatas. Lectis
literis, exiſtimabat Gluceſtrum cõtumelioſis verbis exiſtimationem ſuam læſiſſe. Reſcri-
bit igitur, literas eius iuſſu miſſas non credere. Sed cùm reſpondiſſet Glocelter ſuo iuſſu
ſcriptas miſſaſq́; Bonus ad ſingula accuratè reſpondens, dicit ſe falſò de violata fide accu-
ſari, paratumque ſe ſingulari certamine, pręſente Imperatore, aut Bethfordio, veritatem
comprobare. Accipit conditionem Gloceſter, fratreque Bethfordio iudice, diem ſe ſer-
uaturum promittit, quem is ſtatuiſſet: ſi verò iudicium abnuerit, Imperatorem ſe vel
quemuis alium Principem, ad quem controuerſa cauſa non ſpectet, admittere: adiungẽs,
ſi affirmare Bonus audeat, meliori iure Brabantum, quam ipſe faciat, niti, altero ſe cõgreſ-
ſu id refutaturum: petens ſuper ſingula ſcripto reſpondeat, ſigilloque proprio, quemad-
modum ipſe feciſſet, literas muniat. His in Flandria acceptis, reſpõdet ſe nullũ ſuffugere
nec iudicẽ, nec diẽ, ſed certare, eiusne, an Brabãtiæ Ducis iuſtior foret cauſa, ad Põtificis
Romani, non alterius ſpectare tribunal, ſperans vno certamine, nõ ſolum hanc, ſed quaſ-
cumque comminiſci poſſet, finiturum ſe controuerſias. Poſt hæc bello dant inducias,
proficiſcitur Gloceſter, quo ſe futuro certamini paret, in Angliam, vixq́; finibus Hanno-
niæ diſceſſerat, cùm Brabantiæ Dux præſidia eius aggreſſus, vniuerſam, obſeſſis Mõribus,
turbat Hannoniam. Quare coacta Iacobæ mater, pacem pręſentibus conſentientibuſq́ue
Brabantiæ legatis, hiſce facit conditionibus: Hannonia imperio Ducis Brabantię, rebelli- ,,
bus in gratiam receptis, cedito: Iacoba donec Romanus Pontifex ſententiam de iure nu- ,,
ptiarum pronuntiarit, in poteſtatem Boni venito, ei interea gubernatione Hollandiæ, ,,
Hannoniæ, Zelandiæ, ac Friſiæ relicta. Exinde Iacoba inuita reclamanſq́; ac poſteaquam
fruſtra à Brabantis, ac Gloceſtro auxilium petiiſſet, Gandauum abducitur, Hollãdorum-
que ſumptu pro dignitate tractatur. Sed fœmina ſeruitutis inſolens poſt quartum capti-
uitatis menſem, opera Theodorici Meruaci, ac Arnoldi Spirincij, adiuuante nobili ma-
trona, virilibus induta veſtibus, vrbe his comitata duobus, circa veſperam egreditur, para-
toſq́; conſcendentes equos citato itinere Antvuerpiam, indeq́; Bredam, ac Vuorichemũ
contendit, traiectoque Merua Vianam, indeq́; Gaudam tandem peruenit, vbi inito cum
Vltraiectenſibus, Tranſiſulanis, ac ſuæ factionis Hollandiæ oppidis fœdere, nouum Bur-
gundo concitat bellum. Nuntiata Iacobæ fuga maritimis Flandriæ oris claſſem Bonus
contra eam inſtruit, confiſus iis Hollandorum oppidis, quæ ſuas ſequebantur partes, hæ
autem erant: Dordracum, Leida, Harlẽmum, Delfij, Hagacomitis, Roterodamum, Am-
ſterodamũ, Schidamum, Horna, cum aliquot munitis caſtellis, quæ factio patria ſe voce,
Cabbelliaus, vocabat. At qui Iacobam tuebantur, Hour appellari gaudebant, erant autem
Schonhauium, Gauda, veteraq́; Viana, Montfortum, Narda, Vuorda, oppida ferè Hol-
landiæ omnia aquilonaria, Vltraiectenſes, ac Tranſiſulani, concurruntque primo ſub ad-
uentum Iacobæ factioſę ciuitates ad pagum Alfa, medio fermè itinere inter Leidam,
Vuordam, ac Gaudam ſitum, vbi Gaudenſes pulſis Harlemiis, Amſteltedamiis, ac Lei-
denſibus inſignem victoriam retulere. Bethfordius de fratris ac Boni bello, ſingularique
ex prouocatione certamine certior factus, componendi diſſidij cauſa Pariſiis conuentum
Anglicorum Francorumque Procerum habet. Decernitur omnium ſententia, cauſam
ſingularis certaminis eſſe nullam, ac proinde non eſſe neceſſarium vt compareant, nec al-
ter alteri aliqua de re propter verbum ſiniſtrè interpretatum ſatisfaciat: non enim inter
tanti nominis Principes, de vita ac honore temere eſſe certandum: quare ſiquid ſit quod
iuſta de cauſa animum alterutrius pupugerit, Chriſtiano animo obliuiſcentes, in gratiam
procerum ad componendam controuerſiam congregatorum inuicem condonent. Tam
æquę Procerum petitioni vterque pro animi ſui magnitudine facilè ceſſit. Paulò pòſt Bo-
ni mater, eius cõſenſu Agnetem filiam Intrepidi natu minimam matrimonio locat Ca-
rolo futuro Barboniorum Duci, celebratque nuptias in Burgundia Authuni magnificas,
paucisq́; poſt diebus Digeoni menſe Octobri moritur altera eius vxor Bona, nullis quo-
quę relictis liberis, cùm vix annus à nuptiis eſſet elapſus, ſepeliturque apud Cartuſianos,
magno ſui non minus propter probitatem quàm pietatem relicto deſiderio. Gerebat in-
terea acre cum cognata Iacoba bellum, cui Gloceſter tria balliſtariorum peditum millia,
Duce Saluateri, ac Hantrede regulis auxilio miſerat, quos è Zelandia vbi appulerãt pul-

ſurus Roterodami quatuor virorum millia coëgerat,adiunctiſque Cabeliauis, in Duflan-
diam Zelandorum Inſulam contendit,quod Angli haud procul Ziriczea, Duflandiæ ci-
uitate prima portum Bruvuershauenſem occupaſſent, eorumque numerum ab Hucciis
indies augeri nuntiabatur. Roterodamo claſſem ſoluens, fœlici nauigatione Bruvuerſ-
hauum appellit, dumq; militem in terram exponit, Angli omnibus viribus erumpunt:
fit pugna acris ac diuturna. Sed præſentia Boni non minus militis quam ducis officio
fungentis,ac virili voce ſæpius inclamantis: Me qui rem ſaluam volunt ſequantur ac imi-
tentur, aduenientibusq; eadem hora Ziriczeorum Duce Hendrico Verano,ac Franciſco
Borſellio auxiliis, Angli tãdem Hucciiq; in fugam diſſipati ad naues aguntur,perierèque
variis caſibus, tam in fuga, pugna, quàm in aqua circiter mille quingenti: qui potuere,
cum Saluatero, ac Hantreda Angliam malè habiti repetiere. Ex Huccia nobilitate pe-
rierunt Coſtus, Florentius, ac Eraſmus Hamſtedij, Ioannes Reneſſius, Ioannes Hompi-
lius, Andreas Valunus, Eraſmus Cruningius, Ioannes Sapinus. A Cabbeliauis, Andreas
Salinenſis,Andreas Bellanus,Philippus Mommorancius,Guilielmus Lalanus,Robertus
Brimeus,Theodoricus Boſſuus,cũ pleriſq; aliis. Nõ enim incruẽta Burgũdi victoria ſunt
potiti,nam ſine Boni præſentia, oportuniſq; Ziriczeorũ ſuppetiis, inſignis accepta clades
fuiſſet. Qui prælio ſuperfuère,equeſtri eodẽ in loco ornantur dignitate,nimirũ: Frãciſcus
Borſellius,Hendricus Veranus,Ioannes Prarius,Ioannes Egmondanus,Ioannes Halevui-
nus. Exinde diſpoſitis præſidiis,ac repulſis Anglis in Flandriam cogendo maiori militum
numero Bonus reuertitur,cuius diſceſſu erecta animo Iacoba coactis Hucciis mẽſe Apri-
1426. li anno 1426. Harlemum obſidione cingit, molem Moſæ obiectam perfodit,ne Delphi
ac Leidani obſeſſis opem ferrent. Erat Harlemi in præſidio Theodoricus Vtkerkius cum
ſexcentis peditibus, cui ſuppetias laturus filius Ioãnes Vtkerkius,armatis octingentis pe-
ditibus, ad oppidum properat,præmiſſo cum literis nuntio qui patrem de aduentu ſuo
admoneret, ſed captus literas prodidit. Iacoba verò motis caſtris cum exercitu no-
cte profecta Alfæ Vtkerkium inuadit, ac poſt breuem pugnam in fugam agit, in-
terfecta maiori militum eius parte,ac eo ægrè cum ducentis elabente,præſenſque pugnæ
Iacoba,poſt victoriam equeſtri honore decorat Ioannem Vuaſſenarium Vorburgi Regu-
lum Philippi filium natu minimũ, Ioannem Langerakium,Hendricum Craneburgium,
Theodoricum Meruanum,Gerardum Pulgeſtium, Euerardum Bauarum fratrem no-
thum,ac Arnoldum Gandenſem: conſideranſq; iuſtas ſibi expugnãdi Harlemi deeſſe vi-
res,cùm exercitu Gaudam reuertitur. Bonus interea copias augebat,adduxerat enim è
Burgundia Aurantij Princeps mille ducentos equitẽs. Picardos Flandroſq; alij inſtruxe-
rant,nec cauſæ ſuæ Brabantus deerat (quamquam non eo deuoti animi affectu,Marti ho-
ſtias cæderet,quin Apollinei Numinis memor in Muſarum honorem,ac ſtudioſę iuuen-
tutis gratiam Louanienſem inſtitueret Academiam,impetratis ab Imperatore ac Roma-
no Pontifice immunitatibus) donec rebus omnibus paratis, Seuenbergam Bonus exer-
citum ducit,quam poſt tertium obſidionis menſem ad deditionem cogit, miſſo in Flan-
driam oppidi Regulo,qui animi mærore in carcere obiit. Interea Glocester ſumma cura
copias quibus Iacobę ſuccurreret,parabat,fratri Bethſordio nec Regio Senatui aures prę-
bens,qui ſe rem ſine bello compoſituros pollicebantur, donec intellęcta ſummi Pontifi-
cis Martini quinti ſententia,quæ pro Brabanto pronuntiata erat,eaque iuſta legitimaq;
eius vxor iudicata,eodem tempore dimiſſa Iacoba aliam in Anglia ducit. Menſe Apri-
1427. li anno 1427. moritur Ioannes Brabantiæ Dux, nullis ſuſceptis liberis,ſucceditq; ei frater
Philippus Fani D. Pauli Comes,ita vt Iacoba eodem menſe vidua duobus orbata maritis
cõſpiceretur, hoc morte,altero iudiciali ſentẽtia priuata. His non obſtantibus, Cabbeliã-
uorum Hucciorumque factiones,à bello ac latrociniis,ſeditionibuſque in Hollandia non
ceſſabant. Kenemerlandi coactis in vnum viribus, duce Guilielmo Nagelo, Aquilona-
rium Hollandorum oppida omnia (excepta Horna quæ cum Burgundo faciebat) occu-
pant. Quare Hornani cum Schouteto egreſſi,vt Nagelum pellerẽt,ſuperantur,ac in op-
pidum non paucis deſideratis,repelluntur. Sed cùm Liladami Regulus à Burgundo miſ-
ſus,cum Amſterdamis aliiſque Cabbeliauis auxilio veniſſet, iterum vrbe egreſſi Nage-
lum pugna ſuperatum occidunt,actis in fugam Kenemerlandis, ac cum Liladamo duo-
bus locis grauiter vulnerato,læti in vrbem reuertuntur. Interea Bonus adita quoque ad-
miniſtratione

miniſtratione Hannoniæ, Vltraiectenſes (qui Huccij erant) vexat, ac Amersfortum obſi-
det. Sed cùm fruſtra aliquoties oppugnaſſet, in Hollandiam reuertitur, certior factus, ple-
roſque ſuæ factionis clam contra ſe coniurationem iniiſſe, qua de cauſà non pauci in Ke-
nemerlandia, Teſſela, Dordraci ac Delfis capite plectuntur. Præerat hoc tempore Huc-
ciis Iacobæ nomine, Guilielmus Brederodius frater Vualrauij, qui claſſe contrariam
vexás factioné, prope Vuiringam ab Harlemiis, Amſterodamiis, aliiſq; Cabbeliauis prœ-
lio nauali ſuperatur, ac cum maiore nauium hominumq́ue parte captus, Burgundo tradi-
tur, qui paulo poſt, dimiſſo Brederodio, octoginta ex eius militibus capite plecti iubet,
minuũturq́ue indies Jacobæ vires. Sola namque Gauda vbi habitabat, Schonhauium, ac
Vereraquæ cum ea ſtabant, quæ terra aquaq; longo obſidionis genere, Burgundi preſſere.
Anno 1428. Bonus in Flandriam reuertitur, coactiſq́ue Sluzæ omnibus eius regionis ma- 1428.
ritimis viribus, Gaudam repetit, ac quam poteſt arctiſſimè Iacobam premit, quæ à maxi-
ma Hollandorum parte ſe deſeri, ac proinde non diu reſiſtere poſſe conſpiciens, conſenſu
Procerum̃ Ordinumq; ſuæ factionis, hiſce conditionibus pacem facit: Se (ſi ſine liberis ,,
legitimis mori contingat) cognatum Ducem Philippum hęredem agnoſcere proximum, ,,
ac omnium ei ſuarum ditionum iam tum adminiſtrationem concedere, ſineq; eius con- ,,
ſenſu (quod tamen non ſeruauit) viro non nupturam. Pace vbique promulgata, dictæ re- ,,
giones in Boni verba, quod ad gubernationem attinet, iurauére, ceſſantq́ue ad tempus ſi-
cariæ Cabbeliauorum ac Hucciorum manus, præfectóque Hollandis ſuo nomine Fran-
ciſco Borſellio in Flandriá anno 1429. reuerſus, inde Bruxellam ad Philippum Brabántiæ 1429.
Ducem còntendit, magnificéque ab eo aliquot diebus excultus, ac mediocri militũ ma-
nu inſtructus Namurcũ proficiſcitur, inaugurandus ab eius regionis Ordinibus in Comi-
tem, quod Theodoricus poſtremus Namurcenſium Comes, liberis non procreatis mor-
tuus, ei Comitatum conſenſu omnium Ordinum ſenex viduus vendidiſſet, ſeruato ad
mortem vſque vſufructu ac titulo. Ac quoniam arx Montorgeula, quam tum Leodiẽſes
præſidio obtinebãt, Namurcenſis eſſet ditionis, eò Ioannem Blondelum quingentis mit-
tit cum armatis peditibus, qui intercepti ferè omnes cum Blondelo ſunt interfecti, qua de
cauſa tantam animo contra Leodienſes iram concepit, illiſque è memoria cladis à patre
eius Intrepido acceptæ, vetus adeò odium creuit, vt non ſolùm poſtea multis hominum
millibus, ſed etiam vrbi regioniq́ue Leodienſi ſupremæ calamitatis cauſa extiterit, vt ſuo
loco narrabimus. Rebus igitur omnibus apud Belgas ex animi ſententia peractis, comita-
tus ſexcentis equitibus Pariſios petit, tentaturus an vrbi Aureliæ, in extremam ab Anglis
neceſſitatem redactæ, honeſtas pacis conditiones impetrare poſſet. Miſerat legatos Rex
Carolus ad Anglos petitum vt vrbis Aureliæ cauſam ad Burgundi arbitrium deferrent,
exiſtimans debere Caroli Aureliani in Anglia captiui ditiones à bello intactas ab vtraque
parte manere. Negabat Bethfordius, addens Carolum Aurelianum prœlio Azincurtiano
ab Anglis captum, nec de vita, nec de bonis compoſuiſſe, æquo ſe igitur iure eius ditiones
oppugnare. Quod Burgundo huius controuerſiæ arbitrium deferri, vrbiſque Aureliæ ad-
miniſtrationem tradi poſtulent, imperitè Carolum facere. Quid enim ſtultius, iniquiuſq;
quàm feram Anglorum venatione in retia ac caſſes, magno labore fermè actam, Burgun-
dis relinquere? Quæ verba Bono relata, adeò eius animum Glocestri irritatione ægrum
pupugere, vt planè ab Anglis alienari inciperet, cõſiderans eorum ambitioni nec cælum,
nec terram ſufficere. Iuuabant non parum hanc animi ægritudinem, crebræ Regis Caro-
li literæ ac legationes ſubmiſſiſſimis verbis necem ſibi patris condonari rogantis, quod
ſeducta à tutoribus ac Proceribus Aurelianis adoleſcentia ſui iuris non fuiſſet. Proinde
ob iniuriam ſibi vni illatam in omnes regni Francici hæredes ſæuiendum ne putaret. De-
beri enim (deficientibus aliis ſucceſſoribus) ſibi ſuiſq; liberis iuſtiùs Francorum regnum,
quàm exteris Anglorum Proceribus. Miſereretur innocentis populi, pro Principe ſuo im-
meritas luentis pœnas, ac aliquando iuſtæ iræ finem imponeret, patriam Anglorum ty-
rannide liberaret, ſe eas ſatisfactionis leges quas eſſet præſcripturus, ſubiturum, modò ſuę
forent poteſtatis, ac ſine præiudicio coronæ Francicæ, ſuccedentiumq́ue Regum, ſed in
ſuum ſolius nocens deuotumq́ue caput redundaret. Redactus hoc tempore crebris cladi-
bus Rex Carolus in extremas anguſtias, ſi Aureliam Angli expugnaſſent, cum omni the-
ſauro, vxore ac liberis in Hiſpaniam ad Caſtellæ Regem ſuppetias petitum proficiſci ſta-
tuerat.

tuerat. Sed hucvſque Anglis fortuna,contra Francos fauere , hic inſignium victoriarum
triumphorumque finem facere,ac quas immenſo ſanguine vrbes acquiſierant , veteribus
tradere poſſeſſoribus,Francorumq; populum externo preſſum iugo reſpirare,reſumptoq;
iam tandem animo,Anglicum excutere imperium voluit,non ductu nec auſpiciis alterius
Cæſaris, Alexandri, Pompei, aut Caroli, non prudentia tot Principum primæ nobilitatis,
non fortium Præfectorum bellandi peritia clarorum opera,ſed quod omnium veterum
memorabilia ſuperat exempla ac facinora,ductu ignoræ, ignobilis ac ruſticę puellę octo-
decim annorum, quæ ad hoc vſque tempus in patria ſua Lotharingia, vaccas, boues ac o-
ues paſcere erat ſolita,nullo quam Ioánæ nota nomine, quæ à Deo ſe Regi in auxilium
miſſam dicens,in eius conſiliiq; ſui conſpectum admiſſa,tam preſenti animo, ac pruden-
ter cauſam aduentus ſui expoſuit, vt ſtatim ſexcentis præficeretur equitibus,quodq; nul-
lus Regiorum Præfectorum hactenus potuerat, inuitis Anglis, dictis cum equitibus Au-
reliam intrat,commeatuque ciues ad extremam inopiam redactos iuuat , erumpenſque
cum præſidiariis,ac inſtar viri armata equo inſidens,inter primos pugnam ciet, tria ca-
ſtella oportunis locis ab Anglis erecta expugnat , omnibuſque qui intus erant iugulatis,
tandem relinquere obſidionem cogit,qua victoria fidem penes Regem nacta, eundem in
Rhemos ducit,ſacro ibi oleo veterum Francorum more hoc anno inungi facit , multaq;
alia oppida munitaque loca,eius ductu Rex Carolus recuperat , cogiturque puellæ hu-
ius timore Bethfordius legatos in Flandriam ad Bonum mittere, quo communi conſi-
lio ac viribus, viri Principes belloque docti, ruſticæ puellæ reſiſterent. Venit octingentis
ſtipatus equitibus,veteréſque fœderis conditiones cum Anglis renouat , iurantes ſe Ca-
rolum Valeſium Biturigum Regem (ſic enim per contumeliam Angli Carolum ſeptimũ
vocitabant) iunctis viribus perſecuturos, nec pacem alterum ſine alterius conſenſu factu-
ros. Exinde Bethfordio ſuos equites relinquens, in Arreſiam reuertitur, mittens ductu
Ioannis Lutzenbúrgij, alia duo Picardorum equitum millia, qui menſe Auguſto in obſi-
dione Senliaci(ad quam leuandam Rex Carolus,omnes in vnum vires coëgerat) duabus
horis fortiter,cum totidem Francis equitibus conflixêre, cumq; vtrinque aliquot ceci-
diſſent, æquo tandem Marte eſt diſceſſum. Interea conſcriptis aliis equitum quatuor mil-
libus circa Cal. Octobr. Pariſios petit, magnaq; ciuium gratulatione exceptus, poſt aliquot
dierum cum Anglis communicationẽ, vrbis adminiſtrationem relicto cum præſidio Li-
ladami Regulo, accipit, reuertiturque rebus compoſitis menſe Decembri in Flandriam,
quod Iſabella Ioannis Portugalliæ Regis filia, ſibi poſt vtriuſque ſterilis vxoris mortem
1430. deſponſata Sluzæ appuliſſet. Ducit eam Brugis tertio Idus Ianuarij anno 1430. præſenti-
bus ditionum ſuarum Proceribus fermè omnibus, ac non paucis exteris, pompa, ſumptu-
que cum prioribus nõ æquando. Octo enim cõtinuis diebus noctibuſq; vrbs epulantium,
ludentium, tripudiantium, perſonatorum ambulãtium, ac ludicris equitum peditumq;
decurſibus certantium tumultu perſtrepebat. Ante Boni aulam lapideus Leo erectus ſta-
bat, qui è dextero anteriori pede indeſinenter vinum Rhenanum omnibus propinabat.
Ante aulæ ſacellum, Ceruus lapideus ſedebat, qui ex eodem pede vinũ Beanenſe rubrum
promebat. In ipſo aulæ ingreſſu Vnicornis ſtabat, qui mane, prandij, ac cœnæ hora , con-
uiuis aquam roſaceam abluendis faciei, manumque ſordibus omnibus è pedibus præbe-
bat. Deinde quatuor diuerſa vini genera, è quibus præſtantiſſima erant, Maluaticum, Ro-
manum, Muſcadella, ac quod ex Hypocratis doctrina per laneum ſaccum (in quo ſacca-
rum, variæque aromatum ſpecies iuſto pondere viſuntur) diſtillatum, Hypocraticum vo-
catur, conſpiciebanturque Brugenſes ciues, ac qui aderant exteri, dictis octo diebus , no-
ctibuſque, per varias vrbis vias ebrij, ſaturique diſcurrere, dormire, ſaltare, iurgia ſerere, ac
ſimilia quæ ſolent viri mulieréſque plebei, præter conſuetum vino ciboque repleri. Pri-
mo nuptiarum die Ordinem equitum aurei Velleris , cùm antea diu ſuper ea re cogitaſ-
ſet, inſtituit, ductus exemplo variorum Principum , nimirum Caroli Martelli , qui ordi-
nem Genetæ inſtituit. Arthi Britanni, qui equites menſæ orbicularis verſatiliſque ordi-
nauit: Ioannis Valeſij Francorum Regis, qui anno 1351. ſignum Stellæ ſuis equitibus , ac
aureæ monetæ dedit. Eduardi tertij Anglorum Regis , qui paucis ante annis in gratiam
Comitis Salbericæ (quam deperibat) ſui ordinis equitibus Periſcelidem, hoc eſt vincu-
lum quo caligæ ſub genua aſtringuntur, donauit. Amati primi Sabaudiæ Ducis, qui an-
no 1420.

no 1420. Annunciationis Virginis matris ordinem erexit. Hos Bonus hoc anno eſt ſub-
ſecutus, eumq́; paulo pòſt Renerus Angium Dux, qui anno 1464. ſuis figuram Lunæ
creſcentis tribuit, quemadmodũ Francorũ Rex Lodouicus vndecimus anno 1469. Frácos
equites imagine Archangeli Michaëlis, cacodæmonem è cælo deiicientis, ornari voluit.
Evulgauit Bonus aurei Velleris ordinem, his fermè Gallica lingua verbis: PHILIPPVS ,,
Dei gratia, Dux Burgundiæ, Lorharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, Comes Flandriæ, Arte- ,,
ſiæ, Burgundiæ, Namurci, Palatinus, Marchio ſacri Imperij, Dominus Salinarum ac Me- ,,
chliniæ. Certiores facimus omnes qui hoc noſtrum diploma nunc aut olim ſunt lecturi, ,,
nos ſingulari amoris affectu, quo erga nobilium fortiumq́ue Equitũ Ordinem ducimur, ,,
cuiuſque dignitatis, exiſtimationiſq́ue incrementum ſupra quàm dici poſſit deſidera- ,,
mus, quòd eorum opera, ductu ac conſilio ſanctiſſimæ matris noſtræ Eccleſiæ Catholicæ ,,
ſtatus tranquillitas, proſperitaſq́; ac populus Chriſtianus defendi, iuuari ac protegi poſſit, ,,
Diuini Numinis Saluatoriſq́; noſtri honorandi cauſa, ad laudem verò honorandæ Virgi- ,,
nis matriſq́; eius, gloriamq́ue ſanctiſſimi Apoſtoli ac Martyris beati Andreæ, quo & hac ,,
ratione religionis Chriſtianæ, matriſq́; noſtræ Eccleſiæ Catholicæ augeantur limites, ac ,,
in equitum animis ius, fas, virtuteſq́ue generoſæ creſcant, tertio Idus Ianuarij, anno a re- ,,
demptione humani generis, 1429. à feſto Paſchatis numerando (qui dies nuptiarum mi- ,,
hi chariſſimæq́ue vxori Eliſabethæ Brugis fuit) inſtituiſſe, ordinaſſe, ac orſos fuiſſe, quem- ,,
admodum per præſens diploma, inſtituimus, ordinamus, ac ordimur certi numeri Ordi- ,,
nem generoſorum Equitum ac intimorum amicorum, quem ab aureo Argonautæ Iaſo- ,,
nis vellere appellari voluimus, idq́; modo, conditionibus, inſtitutis, ac articulis ſequenti- ,,
bus. Primum volumus Ordinem aurei Velleris conſtare triginta & vno Equitibus, è no- ,,
minis, nobiliq́ue inſignium vetuſtate ſine aliqua controuerſia notis, quorum ego, dum vi- ,,
xero, Princeps caputq́; ero, ac poſt mortẽ meam ſucceſſores mei Burgũdiæ Duces. Actum ,,
vrbe noſtra Inſulenſi quarto Cal. Decembres anno 1431. Sequebantur deinde capita con-
ditionum quibus dicti Ordinis equites obligabantur, erantq́ue numero nonaginta qua-
tuor, quæ vbique obuia ſtudio omiſi, ne prolixitate rei non neceſſariæ Lector obtundere-
tur, quemadmodum & nomina primorum Equitum, quibus ſingulis aureum Torquem
donauit, appendente aureo Velleris ſigno, quod Iaſon cum Argonautis in Colchide ra-
puiſſe dicitur, quem Torquem mortuus eques ei tradere tenebatur, quem Burgundiæ
Dux in locum eius ſuffeciſſet. Ordinis prima dignitatum nomina, Gallica appellatione
hæc quatuor fuêre: Cancellarius, Theſaurarius, Secretarius, Rex armorum. Nuptiis ma-
gna cum ſolemnitate, ac lætitia peractis, coacta Peronæ militum magna manu, Mondi-
derium, indeq́ue Guorraum proficiſcitur, portaſq́ue aperiri poſtulans pollicetur Triſta-
nus Malſæus ſe Cal. Auguſti facturum, ſi ante eum diem Rex Carolus ſuppetias non tu-
liſſet. Admiſſa conditione Guorrao ad arcem Choſiacam contendit, quod cum ſtatim
admitti, omnibus qui intus erant vita boniſq́; conceſſis, arx ſolo æquatur, tandemq́; au-
ctis copiis tam ſuorum quàm Anglorum auxiliis, Compengam vrbem Picardiæ nobilem
arcta obſidione, erectis in circuitu caſtellis, cingit. Cumq́ue puella Ioanna quingentis co-
mitata equitibus obſeſſis auxilio veniſſet, ſecundo die præſidiariis ciuibuſq́ue eductis, ca-
ſtellum cui Bando Noiellus præerat expugnaſſet, niſi ex omnibus caſtris in auxilium ad-
volaſſent. Puella multis vtrinq; interfectis ac vulneratis vrbem repetere cogitur: cumq́ue
inter poſtremos pugnans cæteris euadendi locum faceret, è ſigno militari ac veſte quam
ſupra arma ferebat agnita (erat autem ea purpurea byſſina auro argentoq́ue intertexto
flaueſcens) à robuſto equite qui veſtem apprehenderat equo detrahitur; & quamuis
Franci extrema vi pro ea liberanda decertarent, pulſi, dedere ſeſe Ioanna, cum Pontone
œconomi ſui fratre filio notho Vandomimæ domini cogitur, ductaq́ue Marignium,
magno Francorum cum dolore Anglorumq́ue gaudio, arctæ cuſtodiæ traditur. Ne-
minem enim è Regis Caroli Præfectis Angli magis verebantur. Bonus quum eam
eſſet allocutus, Ioanni Lutzenburgio commendat, qui Baulij indeq́ue Baureuorij
eam perducit, vbi ferme biennium detenta tandem Anglorũ Regi (cùm eam importu-
nis indeſinenter verbis diu petiiſſet) traditur, eiuſq́ue iuſſu inſtantibus Iunij Cal. anno
1431. Rothomagenſi in foro exuritur, magis odio iraque (quòd ab ignobili puella tot cla- 1431.
des viri bello illuſtres accepiſſent) quàm quod aliquid eis de tam indignæ ſæuæq́ue mor-

tis

tis meritò constaret. Accusabant eam veneficij, quodque malignorum ſpirituum opera tractaſſet bella, ac proinde à religionis Christianæ decretis veritateq; defeciſſet, quemadmodum Rex Hendricus, qui hoc tempore in Franciam appulerat, ſua manu Bono perſcripſit. Sunt qui fabulam, quæ de puella Ioanna ſcribimus, putent. Sed præterquam quod recentioris ſit memoriæ, omniumq; ſcriptorum libri, qui tum vixerunt, mentionem de ea præclaram faciant, vidi ego meis oculis in ponte Aureliano trans Ligerim ædificato erectam huius puellæ æneam imaginem, coma decorè per dorſum fluente, vtroq; genu coram æneo crucifixi Christi ſimulachro nixam, cum inſcriptione poſitam fuiſſe hoc tempore, opera ſumptuque Virginum ac matronarum Aurelianenſium, in memoriam liberatæ ab ea vrbis Anglorum obſidione. Adhæc habebam, dum hæc ſcriberem, hiſtoriá lingua Gallica manu ſcriptam Georgij Caſtellani, qui eleganter, exactèque vitam Philippi Boni exarauit, teſtaturque aliquot locis ſeſe hoc tempore vixiſſe, ac puellam Ioannam vidiſſe, quæ ex ignota ruſticaq; puella bellicis facinoribus eo perueniſſet, vt ei Rex Carolus ſumptus, quibus Comitis familiam æquaret, ſuppeteret, ne apud viros militares per cauſam inopiæ vileſceret. Conſpiciebantur enim eius in comitatu præter nobiles puellas, Procurator domus, Stabuli præfectus, nobiles adoleſcentes pueri à manibus, à pedibus, à cubiculis, colebaturq; à Rege, Proceribus, ac imprimis à populo inſtar diuæ, à paucis verò ait pro venefica præſtigiatrice habitam. Quicquid fuerit, non eſt quod quiſquam dubitet eſſe veriſſima quæ de eius ortu, bellicis facinoribus, ac morte ſcribuntur. Dum Compenga omni obſidionis genere premitur, Ioannes Heinsbergius Leodienſium Antiſtes à populo coactus bellum Bono per fœcialem denunciat, partim cauſa caſtelli Beaufortij, quod ſuæ ditionis eſſe Leodienſes aſſerebant, is verò Namurcenſium Comitatui deberi dicebat: partim odio veteris cladis ab Intrepido acceptæ, ac Francorum aſtutia eis in memoriam reuocatæ. Cùm enim alia ratione Rex Carolus Compengam multarum rerum inopia laborantem liberare non poſſet, Leodium concitandi Epiſcopi, ac populi cauſa, miſerat Ioannem Baurainum, Ioannem Sommainum, ac Euerardum Mercanum. Sed Burgundus noui belli denuntiatione nil territus, Compengam arctius premit, in Leodienſes verò mittit Anthonium Crouiacum, cum fratre Ioanne, Rentiacum, Neufuillium, Meſſineum, Rubenpræum, Dugellium, Fremeſcétium, Lannoum, Ghiſtellium, ac Comitem Fauquenbergium octingentis cũ equitibus, qui conſternatos Namurcenſes aduentu ſuo confirmant. Exierant enim Leodienſium quinquaginta millia Duce Antiſtite, expugnarantque Bauſortum ac Polnacham, obſidebantque Bouinam. Sed à Burgundis, ac Namurcenſibus vexati parum proficiebãt, qui velitaris hiſce pugnis amiſere Meſſinæ Regulum, ac Iacobum Ghiſtellium Dudzellæ Dominum. Durante Bouinenſi obſidione Philippus Burgundus Brabantiæ Dux, cùm pacem fruſtra facere tentaſſet, obtentis in ſex menſis inducis, obuiam proficiſcitur Iolæ filiæ Lodouici Angium Ducis, iampridem ſibi deſponſæ, ac in Brabantiam tendenti. Verùm antequam in conſpectum veniſſent, Philippus calida febri correptus menſe Iulio moritur, Iola verò ad patrem reuertitur. Bonus morte Brabantí patruelis ſui intellecta, ad Compẽgæ obſidionem Lignij Comitem relinquit, ipſe cum honeſto comitatu in Brabãtiam magnis itineribus contendit, quod patrueli Philippo ſine liberis mortuo proximus hæres ſupereſſet. Interceſſit tamen amita eius Margareta, vidua Guilielmi Hollandiæ Comitis, mater Iacobæ. Sed ſopita ante tertium menſem controuerſia, Ordinibuſq; Brabantię, opera Vueſemalæ Reguli conſentientibus, quarto nonas Octobr. in Ducem Brabantiæ veteri more inauguratur, magno ſubditorum omnium gaudio, Leodienſium verò ac Francorum dolore, tantæ ei hæreditatis acceſſionem inuidẽtium. Dum in Brabantia conciliandis animis, componendiſque rebus neceſſariis moratur, præfecti eius variis Franciæ locis, contra Regis Duces rem gerebant. Princeps enim Aurantij cùm plæraſque Delphinatium ciuitates caſtellaq; expugnaſſet ac diruiſſet, villaſque exuſſiſſet, à Gaucurti regulo, qui non contemnendam è Prouincia Lugdunenſi ac Languedoco armatorum manum collegerat, equeſtri prælio ſuperatur deſideratis ſupra trecentis Burgundis, multiſque captis, ipſe Princeps vt erat armatus in Rhodanum ſeſe è fuga præcipitare coactus, non ſine ſumma ſpectantium admiratione incomparabilis equi virtute, ſaluus in alteram ripam euaſit. Non meliore fortuna Burgundi à Compenga, quam per ſex obſederant menſes, pelluntur. Vendomæ

domæ enim Comes, coactis quatuor equitum millibus, paucisq́; veteranis peditibus, hoc ſtratagemate vſus in vrbem peruenit. Cum duobus diebus in pago Verberia ſecundo ab vrbe milliari quaſi prælio certaturus conſediſſet, tertio die motis caſtris, non ignaris Burgundis ad vrbem lento paſſu contendit. Ligneus conſilio omnium præfectorum ex vrbis conſpectu, ne à tergo contrà erumpentes, ac à fronte contra Vendomium ancipiti prælio certare cogeretur, caſtra mouerat, arbitratus Vendomium prælio, vti ſimulabat, pro vrbe certaturum. Sed is cóſpecta Burgundionum acie ſuos medio campo ſtare iubet. Ligneus ratus Vendomium multitudine ſuorum territum de victoria diffidere, ſigno Burgundis ac Anglis dato, ad eum pleno paſſu pergit. At is paulatim retrocedẽdo cùm ad accliuem pedites ſuos collem perduxiſſet, equis ſubitò concitatis curſu Burgundionum latus præteruehitur, receptiſque peditibus, medio campo qui inter vrbem aciemq́ue eorum liber erat, in acie conſiſtit; ac dum Burgundi rei admiratione attoniti aciem conuertunt, pedites ſuos cum impedimentis, ducentiſq́ue equitibus Compengam præmittit, iubetq́ue quamprimum adiunctis ciuibus veteriq; præſidio ad propinqui hoſtilis caſtelli oppugnationem ſummis viribus contendere, ſe leuibus interim prælijs effecturum, ne Burgundi caſtellanis ſuccurrerent. Exequuntur ciues cum præſidiarijs quod erat iniunctum, caſtellum maximum, munitiſſimumq́ue bis repulſi tertio expugnant. Dum enim nó ſine tumultu ac clamore ad caſtellum pugnaretur, Vendomius leuibus prœlijs varijs in locis cum Burgundis commiſſis, magnoq́ue tumultu excitato, impediebat quo minus Burgundi oppugnationem caſtelli audirent. Cumq́; eos ſpe vniuerſi prælij aliquandiu ſuſpenſos tenuiſſet, de caſtelli expugnatione ſumo certior factus, conuerſa ſubitò acie, nulloq́; accepto detrimento, cum omnibus equitibus Compengam peruenit. Ceciderunt in caſtello 160. Burgundi, captiq́ue multo plures. Poſtero die Vendomius maiori manu erumpens, duo alia expugnat caſtella, Burgúdoſq́ue omnes repertos interficit. Quare Ligneus militem cladibus conſternatum, clam dilabi intelligens, deſerta Compenga, exercitum Nouiodunum reducit, Anglis Rothomagum reuertentibus, ac exuſta puella Ioanna, ignobilem de Compengenſi clade vindictam ſumentibus. Ignominiam turpis auxit diſceſſus, cùm non ſolum hoſti commeatum omnem, caſtrenſemq́ue ſupellectilem, ſed & ænea tormenta relinquerẽt. Burgundus rem à ſuis malè actam intelligens, è Brabantia in Arteſiam proficiſcitur, recollectoq́; exercitu Peronam cõtendit, præmiſſis Lihonum ſexcentis equitibus, qui ſine ordine, ac tanquam in hoſtico non fuiſſent, lepores varijs locis inſectantes, à mille ducentis Francorum equitibus non tentata pugna, cadentibus circiter ſexaginta, ac pluſquam centum captis, in fugam aguntur. Bonus Lihonum prætervectus Roiam Veromanduorum peruenit, octoq́ue diebus reficiendo exercitui conſumptis, per fœcialem à Vendomio ad pugnam prouocatur. Habebat is mille ſexcentos equites: Burgundus circiter mille; quare è ſuorum conſilio reſpondet, poſt biduum Ioannem ſe Lutzenburgium miſſurum, quòd tantæ exiſtimationis Princeps apud eos non ſit, cum quo è prouocatione congredi velit. Vendomius reſponſo irritatus, inſtructa acie ad Roiæ mœnia accedit. Bonus timorem ſibi exprobrari cenſens, contrà exit. Sed cùm paruæ paludes, locaq́ue vliginoſa congreſſum impedirent, circa noctem Roiam, Vendomius Compengam reuertitur. Poſtero die aduentu ſexcentorum Anglorum equitum quos Eſtanfortij Comes adduxerat cõfirmatus, cùm fruſtra hoſtem prouocaſſet, dimiſſis Rothomagum Anglis, in Flandriam reuertitur, expugnatq́; eius miles in itinere Arcem abbatis Pharaonis, qua præda ad ſimile tentandum allecti poſt eius diſceſſum Fanum Vincentij aggrediuntur. Sed cùm in auxilium concurrerent vicini, pluſquam ducentis deſideratis equitibus pelluntur, interq́ue hos plæriq; viri nobiles auaritia infames cecidere. Menſe Iunio Atrebatum peruenit, ſpectaturus ſingulare certamẽ Mallotini Burgij, ac Hectoris Flauij, qui ſe mutuo proditionis accuſarant, nec alia re quàm certamine docere poterant. Cum in foro diu fortiterq́ue pugnaſſent, ac neuter vulneraretur, fortium virorum opera, præterquam in eiuſmodi pugnis, vti ſe poſſe & debere cenſens, dirempta pugna vtrumque menſæ adhibet, in amicitiam redire, inuicemq́; palam complecti, nec vnquam præteritorum mentionem facere iubet; qui ſecus faxit, eum ſe inſtar proditoris puniturum affirmans. Circa Cal. Septembr. fortuna Burgundis ſuperiores clades compenſat. Reinerus enim Angium Barrenſiumq́ue Dux, qui ſe Siciliæ ac Neapolis Regem ſcribebat, ducta

Iſabella filia hæredeq; vnica Caroli Lotharingiæ Ducis,eo defuncto,ab Anthonio Vau-
demontij Comite dicti Caroli fratre Lotharingia prohibetur, dicens filiabus in ea non
eſſe ius. Reinerus cum verbis nil proficeret,Francorum auxilio Vaudemontum obſidio-
ne cingit. Anthonius oppido de rebus neceſſariis ad aliquot menſes prouiſum ſciens ad
Bonum contendit, ac ſi eius auxilio Lotharingia potiatur, nunquam ſe Burgundionum
partes deſerturum pollicetur,cùm Dux Reinerus Francorum confidens auxiliis eorum
amplexetur amicitiam. Burgundus ne Lotharingia Francorum beneficium efficeretur,
Vaudemontio mille quingentos equites ac tria Picardorum balliſtanorum peditum mil-
lia duce Tholongoneo attribuit, quibus cum equites mille, ac ſex peditum millia An-
thonius iunxiſſet, Vaudemontanis obſeſſis in auxilium proficiſcitur. Reinerus ne eum
erumpentibus præſidiariis à tergo ac à fronte cum Anthonio pugnare cogeretur, motis
caſtris loco æquo ac plano,ſine vlla inſidiarum ſuſpitione cum Vaudemontio ſigna con-
fert.Sed poſt acrem diuturnamque pugnam victus, capitur,deſideratis tribus hominum
millibus, quum Vaudemontius quadraginta tantum amiſiſſet. Exinde Anthonius Tho-
longoneo, cæteriſq; Burgundis gratias agens,ac liberaliter remuneratus, eum cum Duce
Reinero,nobilioribuſq; captiuis ad Bonum remittit. Sed Reinerus facta pace, Digeonẽſi
cuſtodia poſt annum emittitur, duobus filiis natu maximis obſidibus relictis,donec con-
ditionibus ſatisfeciſſet, ac Fredericus Anthonij filius natu maximus,Iolam fil[i]arum Rei-
neri natu maximam vxorem duxiſſet, qui poſt parentum mortem, Lotharingiæ Duces,
1432. Comiteſq; Vaudemontij ſunt facti. Menſe Februario anni 1432. Bonus in Burgundiam
proficiſcitur, Francorum incurſiones poſitis præſidiis prohibiturus, adeuntque hic eum
legati Regis Caroli,fruſtra iterum pacem petentes,eademque de cauſa in Belgas reuerſus
Cardinalem S.Crucis à ſummo Pontifice miſſum reperit, qui cum ęgre ſex annorum in-
ducias impetraſſet, poſt ſextum menſem violatas conſpicit. Menſe Auguſto Gandenſes
arreptis armis in ſeditionem vertuntur, clamitantes auream argenteamq; monetam pu-
ram putam non cudi. Senatores tres tumultum ſedare conantes interficiunt, cæteros
vrbe pellunt,complurium ædes diripiunt, carceribus effractis nexos ſoluunt. Sed poſt
duodecimum inſaniæ diem opera proborum ciuium ad mentem redeuntes, ac gratiam
ſuppliciter petentes impetrant, paruaq; pecuniæ ſumma multati,noua moneta,e qua au-
rei equites, aurea Francorum lilia pendentes præcipui fuere, vulgatur. Exinde Burgun-
dus ſexcentis cum equitibus in Hollandiam proficiſcitur,captumque Franciſcum Borſel-
lium (cui contra dignitatem, ac quàm poſtremæ pacis conditionibus pepigerat, Iacoba
nupſerat) Ripelmondæ cuſtodiendum tradit,ſparſa fama capite puniturum, quod bene-
ficiarius Cliens ſe impari matrimonio, Patronæ, dominæque, ſine ſuo conſenſu iunge-
re eſſet auſus. Sed Iacoba priuatis affectibus omnia poſtponens, opera Frederici Comitis
“ Meurſij his conditionibus tranſigit: Iacoba ac Borſellius, Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ,
“ ac Hannoniæ gubernatione abſtinebunt, retentis ad vitam portoriis, vectigalibus,ac cõ-
“ tenti titulo Comitis Oſteruantij) ditio eſt in comitatu Hannoniæ ſita) dominique Vor-
“ nani. Si Bonus Iacobam legitimis non relictis liberis morte præceſſerit, integro plenoque
“ tum iure omnium ſuarum regionum poſſeſſionem Iacoba, eiuſque tantummòdo legiti
“ mi hæredes adibunt. Liberi e Iacoba,ac Borſellio nati in omnem Iacobæ hæreditatem
ſuccedent. Exinde Borſellio in ordinem equitum aurei Velleris aſcito,Bonus Iacoba co-
mitatus ab Hannoniis,Hollandis,Zelandis,ac Friſiis inauguratus in Arteſiam reuertitur,
indeque Legatos Melunum mittit,quo regum Franciæ ac Angliæ de pace acturi conue-
nerant,ſed re infecta eſt diſceſſum. Paulò pòſt Pariſiis moritur Anna Bethfordij vxor,nul-
lis relictis liberis, magno mariti procerumq; Anglicorum dolore, quod eius morte non
duraturam Burgũdionum Anglorumq; amicitiam, quemadmodum euenit, ominaren-
tur. Leodienſes Burgundũ veteribus ditionibus, Hannoniam, Brabantiam, Limburgum,
Namureum, Hollandiam, Zelandiam, ac Friſiam adiunxiſſe videntes, fortunam, poten-
tiamq; veriti, conſilio Antiſtitis, pacem miſſo caduceatore petunt, operaque Roberti Pręſ-
ſulis Colonienſis impetrant, perſolutis pro demolitione caſtellorum Namureenſium,
centum quinquaginta aureorũ nobilium millibus, diruenteſq; turrim Montorgeulam.
Hæc cum tabulis forent exarata, pro Leodienſibus ſubſignarunt, Epiſcopus, Arnoldus
Halmalius, Ordingius, ac complures alij. Feſto. D. Andreæ Inſulis in Fano. D. Petri, iterũ
in

in equitum aurei velleris ordinem, nouos aliquot adoptat, indeque ad Fanum Odomari
contendit, compoſiturus cum Bethſordio parui aliquot momenti controuerſias, quas ab
vxoris morte (quæ huiuſmodi nugas tollere erat ſolita) inter eos homines malè ſani diſſe-
minarant. Sed cùm vterq; ambitione tactus prior alterum adire nollet, in conſpectum nõ
venientes, vnde venerãt hic Pariſios, ille Atrebatum, exacerbatis multò quam anteà plus
animis, ſunt reuerſi, pauloque poſt conſcriptis ſexcentis equitibus, ac ſex peditum milli-
bus menſe Martio anni 1433. in Burgundiam proficiſcitur. Borbonij enim Dux Burgun- 1433.
dionum aliquot arces, oppidaque expugnarat. Bono iter facienti ſe dedunt Muſſienſes,
ac in Burgundia Luſſignium, Paſſaum, Aualonum vi expugnat, fugientibuſque vndique
Francis portas aperiunt Hemij, Corſani, Malignij, ac viginti quatuor caſtella, adeò vt nil
planè Franci in Burgundia retinerent. Gladio hoc tempore apud Belgas percutitur Egi-
dius quidam Poſtellanus Hannonius, conuictus Bonum venationi intentum balliſta
traiicere ſtatuiſſe, corpuſque in quatuor partes diſſectum diuerſis locis ſuſpenditur. Mar-
gareta boni amita, quod dictus Ægidius eius in aula foret educatus, author facinoris exi-
ſtimabatur. Iniuſtè enim ab eo Brabãtia ſeſe excludi, filiæq; Iacobæ nuptias, variis artibus
impediri querebatur, quo Hollãdia, cæteriſq; ditionibus potiretur. Mẽſe Februario anno 1434.
1434. comitatus ducẽtis viris nobilibus Burgũdus in Sabaudiã proficiſcitur, honeſtaturus
ſua præſentia nuptias Lodouici Comitis Genevæ, qui Annam filiã Ioannis Cypriorum
Regis in vxorẽ ducebat, relicta vxore Iſabella, cũ Carolo filio bimeſtri, Cabiloni in Bur-
gundia. Nuptiis finitis in Burgundiã reuertitur, iuſtiſq; pręſidiis in finibus relictis menſe
Aprili ſexcẽtis ſtipatus equitibus, per Arteſiã, Flandriãq; in Brabãtiam peruenit, pacemq;
inter Antvuerpienſes, Bruxellenſes, ac Mechliniẽſes facit. Oppugnarãt enim acriter Ant-
vuerpienſes iuncti Bruxellenſibus, Mechliniẽſes, ob fora, nũdinaſq;, quas quiſq; ſuæ vrbi
aſſeuerabat deberi: deinde nõ mediocri pecuniæ ſumma, à Belgis donatus, duo alia equi-
tum millia cõſcribit, denuoq; in Burgundiam profectus, bellũ Duci Borbonio, talionem
ei relaturus infert, relicto Ioanne Lutzenburgio apud Picardos, qui iuſta militum inſtru-
ctus manu, bellum cum Regiis Præfectis gerebat, quemadmodum Comes Friburgius,
fœdere bono iunctus in regione Dombenſi, Anglis interim è Nortmannia, non minori-
bus viribus rem gerentibus, ardebatque Francia vndique bello, vt quibus primum occur-
rerent omnino neſcirent. Borboniorũ deuaſtatis agris, neque tamẽ Duce in pugnam pro-
deunte, Chaumontio Bonus caſtra adhibet, ſuoque omnia arbitrio committere coactos,
ſtrangulatis vltra centum militibus, cæteros inermes nudoſq; dimittit. Hinc mille ſexcẽ-
tos ſtrenuiſſimos equites Villamfrancam mittit, vbi tum Carolus Borbonij Dux ſororem
Burgundi in matrimonio habens, cum præſidio agebat, eumq; per fœcialem ad pugnam
prouocant. At ille contra quàm Bonum in aciem ſe negat deſcenſurum. Collecta Bur-
gundi in vnum præda Bellevillam contendunt, quam poſt triginta dierum obſidionem
conceſſa tantùm omnibus vita, ad deditionem cogunt, præſidiarij rebus omnibus exuti,
albas tantum virgulas in gratiæ ſpeciem manu ferentes dimittuntur. Laborabat interea
Borbonij vxor Agnes Burgunda pro pace, ac poſteaquã aliquoties legati hinc inde con-
ueniſſent, tandẽ menſe Ianu. anno 1435. Neuerſij concluditur, quod ea duobus comitata 1435.
maſculis liberis impuberibus, Neuerſio ſe nõ diſceſſurã affirmaſſet, antequã fratrem ma-
rito reconciliaſſet. Dum promulgata pace fratres Neuerſij feſtos agunt dies, legati à Re-
ge Carolo adeſſe nuntiantur. Erat autem Artus Richemontij Comes equitum apud Frã-
cos Magiſter, qui vxorem è ſororibus Boni duxerat: Archiepiſcopus Rhemenſis regni
Cancellarius, cum multis aliis nobilibus, regiiſq; conſiliariis, honorificè à Borbonio exce-
pti aliquot dies ſecretis dant communicationibus, ac à Bono petunt, vt de pace aliquan-
do ſeriò agi permittat, ac cõſiderare non Francię populum, ſed Regem peccaſſe. At ſi po-
pulum regia quoque peccata luere æquum putet, ſatis ſuperque ab ea parte per ſexde-
cim annos patris ſui mortem expiatam. Reſtare Regiæ ſatisfactionis modum rationem-
que, rogare eam ratio, non ſui impotens vindictæ cupiditate animus regat. Conſiderandũ
peccati tempus, regiſq; adoleſcentiam, quæ affectibus in tranſuerſum abrepta, nec rationi,
nec iudicio debita munera implere permiſit, quibus cum Aurelianorum ſuggeſtiones, ir-
ritationeſque acceſſiſſent, videri mirum non deberi, ſi adoleſcentis ſexdecim annorum
animus, ſpecie æqui iuſtiq; ſit deceptus. His ſimilibuſq; perſuaſus rationibus, quibus ob-

teſtationes, obſecrationeſque fœminarum iungebantur, conſenſit tandem, vt de pace ampliſſimus Chriſtianorum Principum conuentus haberetur, quorum iudicio ac ſentētia pacis cōditiones quas eſſet præſcripturus, moderarentur. Vrbem Atrebatenſem conuentui maximè idoneam deſignat, idq́; poſtridie Cal. Iulij. Legati ad Regem læti redeūt. Facit interea hac de re Burgundus certiorem Papam Eugenium, Patres in Conſilio Baſilienſi congregatos, ac Hendricum Anglorum Regem. Ipſe Digeonem reuerſus celebrato Paſchæ ſeſto, cum vxore, ac filio in Belgas contendit, conuocatiſque omnibus ditionum ſuarum ordinibus, diu de pacis conditionibus communicans, tandem ex omnium ſententia iterum ad Angliæ Regem mittit, petèns ad condictum diem venire, aut legatos mittere velit. Is Atrebatum Cardinalem Vuiceſtriæ, Antiſtitem Eboracenſem, Comitem Arondellæ, Zutpholcæ, Hamptonij, ac Vuarvuici miſit. A ſummo Pontifice venit Cardinalis ſanctæ crucis. E Conſilio Baſilienſi, Cardinalis Cypti, ac plærique alij viri pij, ac eruditi. A Francorum Rege Carolus Borbonij Dux, Arthus Magiſter equitum, Comes Vendomæ, Archiepiſ. Rhemenſis, cum multis aliis, ſacri profaniq́; ordinis viris. Bonum trecentis pro corporis cuſtodiâ equitibus balliſtariis ſtipatum ſequebantur Arnoldus Geldriæ Dux, Bullonij Dux, Ioannes filius natu maximus Ducis Cliuiæ, Comes Valkenburgi, Vaudemontij, Neuerſij, Eſtampij, Salinarum, Lignij, Naſſauij, Fani D. Pauli, Antiſtes Cameracenſis, ac Leodienſis, quem ducenti nobiles Leodienſium equites, albis omnes veſtiti, albiſq́; ſinguli inſidentes equis comitabanrur. Aderat & Nicolaus Rollinus Burgundię Cancellarius, Dominus Fiennēſis, Crouiacus, Bauſremontius, Charnius, Hauborðinus, Ternantius. Adhæc non rogari miſeranr legatos, Imperator Sigiſmundus, Rex Cipri, Portugalliæ, Caſtellæ, Siciliæ, Nauarræ, Poloniæ, ac Daniæ, Dux Britonum, ac Inſubrum, inſuper, & ditiones omnes, quæ Bonum Principem agnoſcebāt, vniuerſaque adeo Europa in conciliationem trium potentiſſimorum Principum coniurarat. Bellum enim inter ſe geſſerant, quo plus quàm trecenta hominum millia petierant, familiarum centum millia ſedibus pulſa vagabantur, innumeræ virgines proſtitutæ, mulieres ac pueri vagi errabant. Erant Atrebari ſupra decem equorum millia, famulorum numerus immenſus, diuerſæ inter ſe nationes omni oſtentationis genere certabant. Sed cum ſæpius de pacis conditionibus communicaſſent, ab Anglis nil æqui potuit obtineri. Volebant enim titulum Regis Franciæ, Regibus Anglorum ſempiternum manere, ſeruare quæ tum in Francia poſſidebant, ac (quod Francis intolerabile erat) Regem Carolum quæ tenebat ab Angliæ Rege, beneficiario iure cum ſucceſſoribus repetere. Relictis igitur Anglis, Legati Francorum Bono apud D. Vedaſtum in ſacello ſuo ſactis intento, ad genua procumbunt, ac ne benè cœptæ pacis præſtantiſſimam occaſionem Anglorum inſolenti ambitione perturbari permittat rogant, obſectantq́;, Regi Carolo patris necem condonet, iterum atque iterum deprecantur, quippe qui ſexdecim tantum annorum, non ſolùm facilè ad quiduis induci, ſed à curatoribus etiam cogi poterat. Nunc cùm ratio iuſtæ ætatis decurſu ſibi ſufficiat, non minus eum facinoris, quàm filium Philippum pœnitere, ac quoties inauſpicatæ eius horæ in mentem venerit (quod plus quam ſemel ſingulis contingit diebus) tantos eum ex imo pectore ſingultus ſuſpiriaque ducere, vt vel barbariſſimi ſæuiſſimiq́; hominis cor permouere poſſit. Paratum eſſe Regem, omnibus ei ſatisfacere modis, ſaluo Regiæ maieſtatis honore ac decore. Burgundus ad genua procumbere, pares ſibi dignitate nobilitateq́; proceres conſpicatus, lachrymantibus collachrymabatur, partim memoria paternæ necis, quam pace abolitam iri ſciebat: partim quod ij qui præcipuè facinus procuraſſent, immunes hactenus à vindicta, innocentis populi humeris iræ ſuæ facem reliquiſſent. Naturali igitur inclinatione plus Francis (è quorum regio ſanguine ſe ortum ſciebat) quam Anglis addictior, ſubleuatis è terra Regiis legatis, ac vxore quæ ſe his iunxerat, aſtringi ſe ait mutuo cum Anglis iureiurando, quo alter ſine alterius conſenſu, cum Carolo pacem ſe non ſacturum erat pollicitus. At dicti Cardinales, è plenitudine poteſtatis, religione hac Boni conſcientiam liberant, aſſerentes pluris eſſe reipublicæ Chriſtianæ quietem, quàm temere conceptum ex irato animo iuriſiurandi ſacramentum. Annales Hollandiæ narrant, Cardinalem ſanctę Crucis, cum nullis permouere verbis Boni animū poſſet, vt ſpreto Anglorum Rege, per ſe pacem cum Franco ſaceret, minatum eſſe, ſe contra eum ac Anglos iure acturum, quod contempta Eccleſiæ auctoritate, cuius iudicio cōtrouerſiam

trouerſiam paulò antè commiſiſſent, nec æquitati,nec rationi locum darent, ſed iniquiſ-
ſimis conditionibus ſumma cum peruicacia ac impietate inſiſterent. Ac ne aliquo modo
de poteſtate quam Chriſtus Eccleſiæ tribuit dubitarent,petiiſſe dictũ Cardinalem , can-
didum pané cui in ampliſſimo cõcilij cõſeſſu cùm ſumma in Deũ fiducia malè eſſet pre-
catus, ſubitò nigerrimum extitiſſe,magno omnium qui aderant cum admiratione,iterũ-
que piis verbis pani bene precatus, priſtinum recepiſſe candorem,ac ex eo tempore Bur-
gundum, concepto terrore,ſeſe Procerum Eccleſiæ arbitrio ſubmiſiſſe,ac dimiſſis Anglis
cum Franco pacem feciſſe,poſteaquam Gallias ſexdecim continuis annis cum incompa-
rabili detrimento oppugnaſſet, ac manibus animæq; Ioannis Intrepidi pluſquam ſatis pa-
rentaſſet. Cõditiones autem hæ fuere: DICET ac cõfitebitur Rex Carolus,aut per Pro-
ceres Regij ſanguinis ſuo nomine ac iuſſu dici confiterique iubebit , Ioannem Burgun- ”
diæ ducem, impiè,poſitiſq; inſidiis, per proditionem trucidatum, ideoq; ſibi ſemper faci- ”
nus , ex eo tempore quo primùm ſui iuris ſit effectus, diſplicuiſſe, multoque nunc magis ”
diſplicere,neque ſe vnquam facinori conſenſurum fuiſſe,ſi ſui potens ratio, diſcernere id ”
quod fiebat permiſiſſet, ac proinde obſecrare ſe Ducem Philippum, nece patris cõdona- ”
ta, conceptum ea de cauſa contra ſe regnumq; ſuum odium, ac iuſtæ vindictæ cupidita- ”
tem deponere velit, memoriamque prorſus ex animo delere, quo ſolida æternaque hinc ”
inde oriri,ac perdurare poſthac poſſit amicitia. Quotidie in Fano oppidi Moriteraui , vbi ”
Dux Ioannes primùm fuit ſepultus, conſtituto perpetuo cenſu annuo, repręſentatiuum ”
Ieſu Chriſti ſacrificium pro ſalute defuncti Intrępidi fieri iubeto. In ponte vbi facinus ”
fuit perpetratum , æneam Saluatoris crucifixi imaginem erigito , cauſamque erectionis ”
inſculpito. Prope oppidum Monterauum Cœnobium Cartuſianorum duodecim ſacer- ”
dotum, qui pro ſalute Intrepidi continuò orent , ædificari dotarique præcipito. Apud ”
Cartuſianos Digeonenſes, vbi nunc quieſcunt oſſa Intrepidi, propiciatorium quoque in- ”
ter miſſę orationes Ieſu Chriſti ſacrificium ſolemni ſymphonia, pro expiatione vitiorum ”
Intrepidi, ac Noiellæ quotidie decantandum inſtituito. Pro iis quæ Intrepidi ſunt detra- ”
cta cadaueri, quinquaginta aureorum liliorum millia ſoluito , his non connumerato tor- ”
que pretioſiſſimo, vnionibus, aliiſque pretioſis lapidibus rigente, de quo ſeparatim ſatisfa- ”
cito. Nobilibus qui morte Intrepidi interſuere quicquid tum damni acceperint compẽ- ”
ſato, ſiue ij adhuc in vinculis detineantur, ſiue in voluntarium ſint profecti exilium. Qui ”
mortem Intrepidi, Rege excepto, conſilio aut manu procurauere, ab hac pace excludun- ”
tor: Quicunque ex iis in Regis poteſtatem venerit, Bono traduntor; qui verò manus eius ”
effugerint, perpetuo exilio multantor, bona fiſco Burgundi addicuntor. Bono eiuſq; po- ”
ſteris in ſempiternam poſſeſſionem Comitatum ac oppida Maſconum, Iangonum, Au- ”
xerram ad Sequanam, Caſtelleniam Barrenſem omnibus cum munitionibus , Peronam, ”
Mondiderium, ac Roiam relinquito. Ioanni itidem Burgũdo Comitatum Eſtampij red- ”
dito, eique ac Comiti Neuerſio tria millia, trecenta, ac quadraginta aurea ſcuta reddito, ”
quæ mater eorum Bona Rothomagi menſario in vſuram dederat , Rex verò non ſolùm ”
vſuram, ſed & ſortem menſario numerare coëgerat. Oppidis ad vtramq; Somonæ ripam ”
ſitis, Fano Quintini, Corbeia, Ambiano, Abbevilla, cum Comitatu Pontiaco, Dorlano, ”
Fano Riquetij, Creueceurio, Alleuſio, Mortanga cedito, donec Bono aut eius ſucceſſori- ”
bus, Rex aut eius ſucceſſores perſoluerint quadringenta aureorum liliorum millia. Bur- ”
gundus à Tornacenſibus annuam quam polliciti ſunt penſionem recipiat. Bono eiuſque ”
tantùm filiis legitimis ac qui ex iis naſcentur filij Comitatus Bolonienſis manebit. Dum ”
vixerit, Regi beneficiarium ob nullas ditiones iuſiurandum dicet, ſed eius liberi. Cum ”
Imperatore, Hiſpanis, Anglis, nec vllis Burgundi hoſtibus, eo inſcio ac nolente, fœdus ne ”
facito. Burgundi apud Regem militantes, bellicum Burgundionum militare ſignum nõ ”
mutabunt. Omnes Franciæ Proceres, ſiue ij Regij, ſiue non ſint ſanguinis , has pacis con- ”
ditiones propria manu ſubſignabunt, iureiurando ſigilloque proprio confirmabunt, pen- ”
dente in medio maximo Regis ſigillo. Filiam Catharinam Carolo Boni filio deſpõſato, ”
ac centum viginti millibus aureorum liliorum dotato. Hęc poſtridie Cal. Sept. aut, vt alij
volũt, ſecundo Cal. Octobres Atrebati ab vtraque parte conſignata , deinde per vniuer-
ſam Fráciam, ac Belgas promulgata, adeò omnium ordinum homines lætitiá affecere, vt
rum ſe primum naſci arbitrarentur. Soli inter omnes Chriſtianos ægerrimè hęc ferebant

 Angli,

Angli,quibus per Legatos nuntiari iubet, ſe ſummi Pontificis, Patrum in conſilio Baſilienſi congregatorum ,ac Principum orbis Chriſtiani precibus authoritateque victum, pacem cum Rege Carolo feciſſe,ne plus quàm Chriſtianum decet, iniuriarum ſæuus inexorabiliſque vindex iure ab omnibus iudicetur , ac proinde aliquando clementiſſimi Numinis talionem contra ſe irritaret,rogans inter publicæ tandem aliquando tranquillitatis auctores numerari ſe quoque patiatur. Sed Angli ira conſternati, adeò ægrè hanc pacem tulerunt,ac præcipuè quod literis ad Regem Hendricum ſcriptis,pro more eum non amplius dominum appellaret, vt legatis ſine reſponſo dimiſſis,hoc tantum adderent, Bonum periurum eſſe proditorem,propoſitoq; per vniuerſam Angliam edicto,ſubditos eius inſula omnes ad certum diem decedere iuberent,literiſq; ad Imperatorem, Colonienſes, Leodienſes,Geldros ac Gandenſes datis,magnis propoſitis præmiis, ac immenſa polliciti auxilia,vt ſe eum Anglis contra Francos,petiuroſq; Burgundos iungant , perſuadere conantur. Sed fermè omnes interceptæ,ac ad Bonum delatæ,irritatus cõtumelioſis eorum ſcriptis,bellum,diſſuadentibus prudentioribus,prior contra Anglos decernit, ac ad obſidendum Caletum ſe parat. Flandri militem , pecuniam ac commeatum pollicebantur: Hollandi ac Zelandi armatam claſſem,qua mari oppidum premerent. Dum totus in apparatu eſt,Crouiacus Ambiani ciues aliquot,capite,bonis aut exilio punit , quòd dum iis
1436. in partibus rem pecuniariam ad bellum expedit, ſeditionem excitaſſent. Initio anni 1436. Lalani Regulum ſexcentis cum equitibus Regi Carolo contra Anglos mittit , qui iuncti Vilanio,ac equitum Magiſtro, Anglos è Fano Dionyſij,ac paulo poſt adiuuantibus in gratiam Boni ciuibus, vrbe Pariſienſi pellunt. Impetrarat enim eis prioris defectionis gratiá, permiſeratq; Rex, vt bellicum Burgundionum in vrbe ſignum proponeretur, quo paulatim animis eorum delinitis,facilius veteri aſſueſcerent imperio. Angli non ſolùm à Burgundo ſe deſeri,ſed etiam oppugnari videntes, duobus peditum millibus , Caleto menſe Maio eductis, Caſletanam ditionem infeſta populatione peruaſtant , quos ij pellere conantes,prœlio infeliciter tentato,domum deſideratis quingentis viris dilabuntur. Angli amiſſis ſeptuaginta militibus Caletum reuertuntur. Coëgerat interea Bonus mediocrem militum manum, ſed iuſti exercitus vires, Flandrorum triginta millia in armis parata effecerant, ſequebaturque magnus bigarum commeatu onuſtarum numerus. Gandenſibus præerat Colardus Comenius: Brugenſibus , Ioannes Stenhuſius: Iperenſibus Ioannes Comenius: Franconatibus, Markemi Regulus: Cortracenſibus, Gerardus Ghiſtellanus. Mechlinienſes quingentos equites miſerant, adduxeratque è Francia Magiſter equitum ſexcentos. Coadunato exercitu, cum flumen Ronam traieciſſent, caſtrametantur in valle Tourneham (quo in loco Philippus Audax caſtra olim contra Anglos habuerat) adducente Eſtampij Comite trecentos equites. Motis caſtris Oiam oppidum vi expugnant,quinquaginta quatuor milites repertos ſuſpendio, ad aliorum exemplum ſtrangulantes,ne tanti exercitus vim temerè poſthac tam pauci contemnere auderent. Idem fit Zanrgatæ, Marcæ ac Ballingæ, exceptis iis qui in Gandenſium manus veniebant , ſeruabant enim illi captiuos in vinculis, vt facta commutatione, ſuos ciues, ſi quos capi cõtigiſſet, reciperent. Caſtellis omnibus ac munitionibus expugnatis, tandem Caleto exercitum admouent, erumpentes Anglos equitatus repellit: Burgundi, Flandrique quæ ad oppugnationem neceſſaria erant,tuto parant,collocantes idoneis locis ænea ferreaq; tormenta,noctes dieſque continuò reboatu muros quatiunt. Verùm quòd obſeſſis de rebus neceſſariis abundè foret prouiſum , indieſque ex Anglia quod opus videbatur, diligenter mari (quo Angli potiebantur) ſuppeditaretur, parum proficiebant. Multi intereà ex oppido tormentorum violentia interficiebantur, ipſeque Bonus non ſatis cautè oppidi ſitum contemplans, cadentibus quatuor corporis cuſtodibus, propemodum fuerat interfectus, ac poſt paucos dies ad mare eadem de cauſa paucis cum equitibus profectus ab inſidiatoribus fuiſſet interceptus , niſi Ioannes quidam Platelus ſolus contra Anglos aliquot pugnans, maiorem in ſe conuertiſſet partem , Bono interim pernicis equi velocitate ſeruato,ac Platelo capto. Adhæc quotidie Caletani erumpentes, minutis prœliis Flandros exercebant, interficiebantur capiebanturq; vtrinque multi. Menſe Auguſto Brugenſium triginta ſex interficiuntur, capiuntur viginti tres. Paulo poſt Gandenſium viginti duo obtruncantur , capiuntur triginta quatuor. Sed poſt octo dies equites Burgundi vindicata

Flandrorum

Flandrorum clade, viginti tres Anglorum equites interficiunt, ac quadraginta ſeptem ca-
piunt. In Anglia interim miles cogebatur, ſcripſeratque Hunfredus Glocestræ Dux, ſe
poſt octo dies in aciem deſcenſurum. Acceperat Bonus conditionem, quod polliciti eſſent
Flandri ſeſe ſtrennue dimicaturos, diuulgataque in proximas ciuitates fama, ex omnibus
locis viri nobiles, Principi ſuo operam nauaturi ad caſtra confluebant. Aduenerat interea
Hollandorum, Zelandorumq́; claſſis, naueſq́; aliquot lapidibus arenaq́; repletas in portu
Caletano merſerant, quo Anglorum claſſi ingreſſum prohiberent, ſed à reciproco maris
æſtu in altum abreptæ inanis eorum manſit opera, diſcedenteſque paulò pòſt Hollandi
ac Zelandi, ne ab Anglica claſſe circumuenirentur, domum relicto Caleto proficiſcũtur.
Flandri eorum diſceſſu de oppidi expugnatione deſperantes, ſimulque territi apparatu
Glocestri, qui vero maior adferebatur, tumultuari incipiunt. Erexerant Gandenſes ſuis
in caſtris ligneam turrim, quæ Caletana mœnia altitudine ſuperabat, foſſa ampla circun-
dederant, ac trecentis ciuibus cuſtodiendam commiſerant. Angli hoſtem quæ in oppido
ac muris agerentur perſpicere ægrè ferentes, prima luce magna manu ad turrim aduolãt,
ac antequam auxilium adferri poſſet, interfectis 160. Gandenſibus expugnant, captis
vltra centum, quos eadem hora ante oppidi portam iugulant, quod virum nobilem ab
his captum, nulla de cauſa interfectum didiciſſent. Gandenſes poſt hoc detrimentum è
tumultu in ſeditionem verſi, proditos ſe terra à Boni conſiliariis, mari ab Hollandis voci-
ferantur, quærebantq́; ad necem Crouiacum, Noëllium, Brimeum infauſtæ expeditio-
nis auctores. Sed ij initio tumultus hæc veriti, Ghuinetum quod Bonus obſidebat, eius in
caſtra fugerant: qua re Gandenſes intellecta, vaſa conclamant, tormentiſq́; è muris abdu-
ctis, ad iter ſe parant, vociferantes eripere ducem, bellica vrbi Gandenſi tormenta velle
omnia. Verum erat, Bonum tormenta oppido amoueri iuſſiſſe, non vt auferret, ſed quo
Glocestro educendi exercitus copia fieret, cumque non obedirent, cum globis ac puluere
tormentario auferri iuſſerat, in acie contra hoſtem vſurus. Tandem de ſeditione ac abitu
Gandenſium certior ad eorum caſtra aduolat, ac vt ſtatutum pugnæ diem expectent ro-
gat, niſi ſumma cum infamia fugiſſe nondum viſum hoſtem, ſibi vniuerſiſque Flandris,
exprobari velint. Surdis omnia canit, parati iter inſtituunt, non minus turpiter hic Bo-
num, quàm anno 1411. Ioannem eius patrem ad Deſiderij montem deſerentes. Ganden-
ſium exemplum cæteri Flandri, neglecto Principis imperio, indecorè ſequuntur. Coactus
igitur & ipſe caſtra primũ Ghuineto, deinde Caleto mouet, in frõte cõſtitutis peditibus
dicto audientibus, tormentis, ægris, bigis, impedimentiſq́; cæteris. Ipſe cum equitatu ſe-
quebatur, ſæpiuſq́; erumpentes Anglos, diſpoſitis ad hoc aliquot equitum turmis, in op-
pidum reiicit. Vix Flandri domum, Bonus in Arteſiam peruenerat, cùm Glocester cum
trecentis nauibus Caletum appellens viginti circiter hominum millia exponit, hoſteque
non reperto, aſſumptis duodecim millibus occidentalem Flãdriam inuadit, reliquis cum
nauium parte ad populandam maritimam Flandriæ oram, ductu Ducis Vuincestri miſ-
ſis. Oppida Occidentalis Flandriæ tum temporis omnia muro, foſſa, aut vallo erant clau-
ſa. Quare Glocester ad agrorum populationem conuerſus, nil circum Greuelingam,
Bergas, Duinkerkam, Borburgum, Veurnam, Dixmudam, Neuportum, Caſſetum, inta-
ctum inuiolatumque reliquit. Bella ac Poperinga deſertæ ab incolis, igne abſumuntur.
Caſſetani ad ſeptem virorum millia coëgerant, Anglis prædam, aut eius partem erepturi,
ſed multitudine, ordineque proficiſcẽtium territi, prætereuntes laceſſere non ſunt auſi.
Glocester verò immenſa cum preda tuto Caletum rediit, ante exercitum agens ſupra
duo Flandricarum bigarum ac quadrigarum millia, quibus miſeri ruſtici proprias fortu-
nas auehere cogebantur, ac relictis plauſtris equiſque, pedibus domum reuerti, exceptis
ditioribus, qui ſe magno inſuper redimere cogebantur. Vuincester non minus infeſta po-
pulatione maritima loca vexabat, Bono nil ſe mouente, ſed lætis oculis rebelles ſeditio-
ſoſq́; Flandros pœnas dare inſpiciente. Oſtendæ conuenerant finitimi fermè omnes, ſed
cùm tardè vaſtatis agris auxilio ſe veniſſe conſpicerẽt, repertum fortè fortuna, Veræ do-
minum maris apud Zelandos præfectum, primæ nobilitatis virum, furibundi interficiũt,
clamitãtes, Flandros ab eo Caleti abductis Hollandorum Zelandorumq́; nauibus, fuiſſe
deſertos ac proditos. Populabatur adhuc Vuincester Oriẽtales Flandros, ac Franconates
ſero ſuis opem ferentes contemnens, in Hulſtenſem oram ſeſe infeſtus conuerterat. Sed

Hector Vetholtius cùm in tempore agreſtes ad arma conuocaſſet, præda ad naues coacta in altum Vuinceſter eum expectare non auſus contendit. Intereà Brugenſes contra prædatores Anglos fruſtra profecti arma ponere nolebant, niſi Bonus quæ petebant conſenſiſſet. At is extorqueri iudicans, quæ armati petunt, planè negabat. Sluzam igitur contendentes portas aperiri iubent. Cùm Præfectus Rolandus Vtkerkius recuſaſſet, ira furentes Brugas reuertuntur, forum armati occupant, ciueſq; omnes ad arma concitant, proficiſcendum Sluzas iuſtis viribus clamitãtes, quòd neglecto Brugenſis vrbis imperio, ſub eius ſigno ad Caletanam expeditionem exire noluiſſent. Proinde ad officium cogendos, muros deiiciendos, foſſam replendam, authoreſque neglecti imperij puniendos. Adhæc Brugas Franconariũm Metropolim facientes, dicebant non debere ſeparari, nec Franconates quartum Flandriæ membrum dici, ſed vnum cenſeri, omnibus Franconatibus immunitates vrbis Brugenſis offerentes. Triginta tãtùm & tres pagi quod offerebatur acceptauere, cęteri cõtempſere. Interea Iuſtitium per vrbem (foro ab armata plebe à nono Cal. Septembr. vſque ad quartum nonas Octob. inſeſſo) viſebatur, interſeccrantq; Euſtatium Brixanum vrbis Schouterum, redegerant in ſuam poteſtatem portarum claues, ac tormẽta bellica. Bonus ſeditione intellecta, Dammum (oppidulum eſt medio inter Brugas Sluzamq; itinere, quatuor paſſuum millibus ab vtraque diſtans) venit, vxorem ac filium, ægrè ab irata plebe impetrat. Abeuntem eum filio, ſine vllo famulitio Ducem Iſabellam, indignis inſuper ſcurrilibuſque verbis proſequuntur. Gandaui hoc tempore res nihilo planè meliori erant ſtatu, altero alteri Caletanam diſceſſionem exprobrante, ac à ſe culpam dedecuſq; transferente, adeò vt Bonus ſeceſſionem veritus eò contenderet, acceſſoq; animos ſedaret. Peruenere interea Gandauum Brugenſium literæ, fœdus amicitiamq; pangi petentes, niſi Princeps petitionibus ſuis ſubſcripſiſſet: quod cùm Gandẽſes enixè ab eo petiiſſent, nec ille vllo modo aſſentiret, dicens ſibi ex iure ſatisfieri velle, de iis quæ contra ſuam dignitatem, extruſa vxore, filioq;, ac indignè necato Schouteto, pulſiſq; compluribus viris bonis feciſſent, Gandenſes ira accenſi, prælatis in forum Veneris 52. opificum militaribus ſignis, eò cum armis ſecuti communi conſenſu iurant ſe Brugenſium cauſæ contra irati Principis vim non defuturos, pauloq; pòſt ſedati animis, dimiſſo foro, armiſq; ad ſua quiſque dilabitur, permittentes vt Princeps omnibus Flandriæ oppidis, quos vellet daret Præfectos. Mittit Dammum iuſto eum præſidio, Ioãnem Villanum, qui adactis in Reiæ alueum Brugas fluentis magnis trabibus, vſum eis nauigationis eripit. Ipſe in Arteſia, Hannonia ac Picardia militem cogit. Veræ Regulus Hollandorum ac Zelandorum armatis nauibus, nequid mari Brugas perferretur impedit, pararuſq; erat à Brugenſibus de Caletana defectione pœnas ſumere, niſi animaduerſo periculo animis cecidiſſent, vliſque deprecatoribus Gruthuſę ac Vallæ dominis, pro pace oraſſent. Negat niſi poſitis armis, relictoq; foro, ad operas quiſque ſuas domum rediiſſet, ſe aures præbiturum. Adduxerat interim e Burgundia Charnius mille ducentos equites, quamobrem Brugenſes multò magis territi, depoſitis armis forum (quod circiter ſex hebdomadas tenuerant) relinquunt, domumq; dilabentes, pacem enixè rogant: cumque difficiliorem ſpe Principem reperirent, Gandauum præfectos opificum, cum vniuerſo vrbis Magiſtratu, ac iis qui aliquo honore munereq; publico fungebantur, viros numero 150. mittunt, qui ad eius genua prouoluti, pacem ſubmiſſiſſimis verbis orantes, tandem deprecantibus proceribus, ac Duce Iſabella eius vxore, dat abſolutam, inſuperque quod non poſtulabant tributum annuũ à patre anno 1407. extortum, ac vitulino in tergore deſcriptũ, eaq; de cauſa ab eis Vellus vitulinum appellatum, ſtatim vt vel decerperent, vel exurerent tradit, datque eis Scoutherum Bartholomæum Vochtium. Legati cum pace læti domum reuertũtur. Sed decimoquarto vix elapſo die ab inquietis concitati hominibus ad inſaniam redeunt, die Sluzanis dicto, quo de rebus controuerſis, Brugas cauſam dicturi ſe ſiſtant. Cùm nemo cõpareret, publica ſententia omnes ciues Sluzanos in quinquaginta annos vrbe Brugenſi, ac Flandria exulare iubent, addita in eum capitis pœna, qui non paruiſſet. Sluzani irridentes Brugenſium minas, foſſam qua ex oppido Dammum naues mercatorum vehuntur, impactis in alueum maioribus tignis claudunt. Brugenſes Principis eos authoritate innixos hæc facere arbitrati, viginti quatuor Senatores, quos ei maximè gratos exiſtimabant, in carcerem coniiciunt, miſſiſq; Dammum quadringentis armatis ciuibus, totidemque Ar-

denbur-

denburgum, excurſiones nobilium, iis in partibus res ſuas populantium impedire iubét.
Sed menſe Nouembri eoſdem domum reuocant. Bonus enim prohibitis populationibus,
ſeptuaginta tantum ſtipatus equitibus balliſtariis Gandauum proficiſcitur, quod eò Flan-
driæ Ordines conuenirent, cognituri quid iuris Sluzano in oppido Brugenſes haberent,
controuerſiamq́; ſine bello finirent. Magna cum pompa reuerentiaque, ab omni homi-
nũ ordine ſuſcipitur. De pace cùm ageretur, hæc ante omnia volebat: Audenarda (cuius „
ſe Gandenſes conditores auctoreſque ferebant) Sluza ac Neuportum, neminem præter „
Flandriæ Comitem, dominum agnoſcent. Sententia à Brugenſibus contra Sluzanos lata „
reſcindetur: Franconates à Brugenſibus (vti fuerant) ſeparati; quartum Flandriæ mem- „
brum cenſebuntur. Cùm ſæpe ac diu hiſce de rebus conſultaſſent, nec conuenire poſſent,
negotio ad diuturniorem conſultationem reiecto, Bonus Inſulas proficiſcitur. Huc ad eũ
venit Reinerus Angium Dux, acturus de redemptione filiorũ, quos ante quinquennium,
captus à Vaudemontij Comite pro ſe obſides dederat, donans Burgundo pro ſua ac libe-
rorum liberatione, ditionem Caſſetanam, ſui tum temporis (iure Ducatus Barrenſis) im-
perij, inſuper magnam promittens pecuniæ ſummam, pro qua ſpondebát quatuor muni-
ta Barrenſis ditionis caſtella pignori, ad ſolutionis vſque diem Bono tradita. Initio anni
1437. aperitur Brugenſibus portus Sluzanus, iure ſuo vnicuique ſeruato, quod de dictis 1437.
controuerſiis nondum conſtitiſſet, nec ſententiâ Ordinum Flandriæ quicquam foret de-
cretum. In honorem tamen Principis Brugenſes ſententiam contra Sluzanos latam mo-
derantes, eis Flandriam reddunt, vrbem ſuam nondum. Quare animaduertens non faci-
le Ordines per omnia ſibi obtemperaturos, nõ expectata eorum ſententia, Franconates à
Brugenſibus (veteri inſiſtens mori) ſeparat, quartumq́; Flandriæ membrũ, in perpetuum
nominari iubet. Brugenſes ægerrimè hoc decretum ferebant, quieſcentes ac iram deuo-
rantes, donec nũtiatum eſſet, Gandenſes ſummum opificum interfeciſſe Præfectum (ipſi
Decanum vocant) ei imputantes Caletanam defectionem. Vociferantes igitur eandem
ſeſe infamiam vlciſci velle, primum fabri ferrarij arreptis armis in forum deſcẽdunt. Hos
ſubſequuntur ex omnibus ſtatim opificum ordinibus, proſetarij ſellulariiq́ue, conuoca-
tiſque omnibus, qui antè triginta annos Magiſtratum geſſerant, cùm pars coacta, pars ſpe
ſedandæ ſeditionis veniſſet, in carcerem circiter ſeptem hebdomadas claudunt: nec hac
iniuria contenti, interficiunt Iacobum ac Mauritium Vaſſenarium, primæ nobilitatis vi-
ros, ementientes ſine populi eos conſenſu clam cum Principe, contra quàm è re populi
foret, conſilia agitaſſe, fugiuntq́; hanc ob cauſam vrbe, nobiles fermè ac ditiores merca-
tores omnes. Bonus tertio Brugenſibus Reiæ vſum eripit, fixis in alueo maximarum ar-
borum truncis, decernitq́ue iam ſerio ſeditioſos punire, ac proinde quæ neceſſaria vide-
bantur, diligenter comparabat. Illi decretum coniectura aſſecuti, Inſulas legatos mittũt,
tertiamq́; pacem orant. Reſpondet ſeſe in Hollandiam cum milite per Flandriam profi-
ciſci, quod Iacoba Bauara ſine liberis, ſuperiore anno, menſe Octobri, è vita decedẽs, ſibi
hæreditario iure Hannoniam, Holandiam, Zelandiam, ac Friſiam reliquiſſet. Coëgerat
è Picardis, ac Atteſiis tria peditum millia, perq́; ſpeciem adeundæ Hollandiæ in finibus
Brugenſium conſidit. Ibant vna Eſtampius, Liladamus, Rolandus Vtkerkius, Colardus
Comenius, Lodouicus Haueskerkius, Iacobus Creuecœurius, Philippus Ternantius, Io-
docus Lihterveldius, cum pleriſque aliis nobilibus præfectis. Brugenſes eum corporis tã-
tum cum cuſtodibus, ac domeſtico cum famulitio vrbem pacis confirmandæ cauſa intra-
turum exiſtimantes, portam Buueriam aperuerant, ingrediebaturq́ue Bonus dictis cum
Proceribus ac aliquot peditum ſignis: ſed qui portis cuſtodiæ præerant, videntes tria ho-
minum millia cum armis ſubſequi, rogãt, Malam iis ire iuſſis, cùm ordinario tantum co-
mitatu ingrediatur, reperturos Malæ milites commeatum, quem Magiſtratus abundè eo
miſiſſet. Sed exiſtimans à ſuis portam teneri, reſponſo non dato, in vrbem, non expecta-
tis cæteris, imprudenter equitans, forum petit. Brugenſes malè ſibi conſcij, portam iuſſu
ſeditioſi Magiſtratus, magno agmine per diuerſas vias ad eam delati claudũt, Principem-
q́ue à tergo immenſo agmine ſubſequentes, excluſis tribus peditum millibus, inuitum
vlterius protrudũt. Cùm ad Veneris forum perueniſſet, excluſos pedites ſuos, triſti doce-
tur ſpectaculo: cùm enim duo ciues honeſto nati loco, ei fœlicem aduentũ magna cum
reuerentia gratularentur, à ſeditioſis ante equi ſui pedes, nulla alia de cauſa cõfodiuntur.

Milites

Milites Principẽ ab his peti exiſtimãtes, magna voce vrbẽ captã conclamãt, ſtrictiſq; gla-
diis, ac tẽſis baliſtis ſine diſcrimine populũ inuadũt, occiſiſq; duodecim, ac multis vulne-
ratis, tota vrbe ad arma cõcurritur, ac ab omnibus partibus, in Bonũ eiuſq; comitatũ fit im-
petus. Cũ ſe multitudini imparẽ videret, portam Bouueriã pugnãdo ſenſim reperit, clau-
ſamq; reperiẽs, dũ pauci obices ſeraſq; moliuntur, eodẽ in loco, ac prope Sacellum. D. I-
liani, acerrima, deteriore Burgundionum conditione, oritur pugna, in qua non dubiam
accepiſſet cladem, niſi fauens ei ſemper numen., fabrum ferrarium nomine Iacobum
Hardoum, præfectum Scadebeletterorum, in ipſo extremæ neceſſitatis momento, ſub-
miſiſſet, qui fabrilibus inſtrumentis, ſeris, repagulis, peſſuliſque effractis, Bono ac qui cum
eo erant, effugium præbuit, quem ſtatim ſunt ſecuti milites qui vrbem non intrauerant.
Deſiderauit pluſquam centum milites, ac inter hos magno cum dolore, Liladami regu-
lum, nobilem veteremque præfectum, qui ſolus auctor ſemper fuerat, ne cum quatuor
militum millibus, ampliſſimæ vrbi in ſeditionem verſæ, ſe cõmitteret. Iacobus Hardous
captus, quod portam effregiſſet, capite punitur, corpuſque in quatuor partes diſſectum di-
uerſis locis, inſtar proditoris ſuſpenditur. Verùm domitis Brugẽſibus, liberi eius à Bono
ſunt nobilitati, ac ditati. Inter captiuos ſuere Principis Symphaniaci numero 40. quos
ſtatim dimittunt, ſed non item 160. Picardos milites, è quibus in vindictam ciuium qui
ceciderant, viginti duos ſtatim gladio percutiunt, cæterorum eadem fuiſſet conditio, niſi
continuis Eccleſiaſticorum exterorumque mercatorum precibus (paucis in carcere de-
tentis) forent dimiſſi. Qui ante ſequentem diem in latebris ſunt reperti, nocte iugulabã-
tur, non reperti, cùm per vrbis muros fugam tentaſſent, pars maior in foſſis ſubmerſa pe-
riit. Rati Brugenſes Boni vires hac pugna ſe planè eneruaſſe, egreſſi magna manu, maio-
ribus cum tormentis Sluzam obſident. Præerat oppido Simon Lalanus, ac Rolandus Vt-
kerkius præſidio quadringentorum Balliſtariorum, oppugnatiq; ter ſtrennuè, ſeditioſos
multis interfectis repulerant. Sed cum maiori apparatu oppugnationem inſtruerent,
nuntiatur Bonum cum iuſta militum manu Sluzas properare, quare poſt tertiam obſi-
dionis hebdomadam Brugas reuertuntur, bellumque in agricolas conuertentes, ditiores
magno libertatem redimere cogunt, prædamq; non mediocrem ad vrbem agunt. Gan-
denſes futuri huius belli honorarij pacificatores, ſublatis ſeptuaginta militaribus ſignis,
tacito boni conſenſu ductu Eraſini Onredeni, viri moderati, vrbe proficiſcuntur, ac Eke-
loni caſtra ponunt. Veniunt huc vtriuſque partis legati, ac poſt aliquot dierum diſcepta-
tiones pacem faciunt, conſentientibus Brugenſibus, vt Franconates quartum Flandriæ
membrum cenſerentur, nec populus dum pax promulgatur, cõtradicit, donec paulò pòſt
à Iacobo quodam Meſſemakero, ac aliquot aliis opificum præfectis irritatus, ſeſe ea cõdi-
tione pacem admittere negat. Interea Bono è Zelandia auxilio venit, iuſta militum cum
manu, Veræ regulus, ſæpiuſq; è Sluza in Brugenſium fines erumpens paruis præliis vario
euentu certaba[illegible] Gandenſes pacem non ſuccedere videntes, relictis Brugenſibus domũ
redeunt. Atij [illegible]ndique premi ſentientes, cùm ſenſim omnia ſolito cariora fierent, pa-
cis denuò arbitros, animis oculiſq; requirebant. Nemine ſeſe interponente, ſubit memo-
riam, ducem Iſabellam, vrbem ſemper ſuam tenerius dilexiſſe. Quatuor igitur ad eam
viros probos, principiq; fideles mittunt, ac vt vrbi à duce marito pacem impetret, orant.
Scripſerat variis temporibus Brugas Dux Iſabella, vt cum Gandenſibus belli ſocietatem
non inirent (id enim ſummopere Burgundus verebatur) niſi omni calamitatis genere di-
uexari mallent: cuius cùm conſilio in hunc vſque diem obtemperaſſent, ſuſcepta eorum
cauſa, honeſtas pacis conditiones à marito impetrare conabatur. Adiuuabant eam exteri
mercatores, ac præcipuè Hiſpani. Vt verò Brugenſes teſtarentur, ſeſe seriò præteritorum
pœnitere, capite puniunt (quos paulò antè publicis acclamationibus exceperant, ac coro-
nis è floribus plexis honorarant) Iacobum Meſſemakerum, Præfectum Fabrorum ferra-
riorum, Tinctorum, ac Lanificorum, quod pacem quam Ekeloni arbitris Gandenſibus
fecerant, in vrbem reuerſi primi diſſuaſiſſent, auctoreſque violandæ fuiſſent. Adhęc ſexto
Idus Ianuarij anno 1438. Ioannem illegitimo Boni thoro procreatũ, ac electum pro Col-
1438. legio D. Donationi (vt vocant) Præpoſitum, ſummo cum honore ac reuerentia in vrbem
recipiunt, miſſiſq; Atrebatum quatuordecim legatis, pacem ſubmiſſe orant, Principis ar-
bitrio vrbem ſuam committentes, quod Ducis Iſabellæ opera æquiſſimas ſe pacis condi-
tiones

tiones obtenturos crederent. Legati hi fuere: Iacobus Zutvagerus, Iacobus Baſſeuellius,
Iacobus Blanderclus, Iacobus Vuildæus, Michael Teimſekius, Egidius Reinardus, Egi-
dius Laurinus, Ioannes Volkardus, Ioannes Barvotius, Ioſephus Reiſinus, Richardus
Heinſius, Ioãnes Stenbergius, Anthonius Kainius, Balduinus Leuinus, liberátque ſtatim
viginti ac ſeptem captiuos Picardos, nouis ornatos veſtibus, ac pecunia in viaticum ſin-
gulis prębita. Legati Principem Atrebati adeuntes, pacem impetrare non poterant, donec
ſubſecuti Eccleſiaſtici ac nobiles qui ab initio tumultus fugerant, exteriq́ue mercatores,
hiſq́ue iuncta Dux Iſabella cum filio Carolo, ſimul cum legatis ad genua eius procum-
bentes eam extorſiſſent. Conditiones hæ fuere:: ducenta aureorum equitum millia, Bru- ,,
genſes Principi pro damno dato ſoluunto. Sluza nullius præter Comitis Flandriæ impe- ,,
rium ac auctoritatem agnoſcito. Franconates in ſempiternum, à Brugenſibus ſeparati, ,,
quartum Flandriæ membrum cenſentor, in cuius rei perpetuam memoriam, eis nouum ,,
ſigillum, ac militare ſignum donabat. Liladami filio decem millia aureorum liliorum ,,
ſoluunto, ac effoſſum cadauer, apud D. Donatianum, iuſtis prout decet ritè perſolutis, ſe- ,,
pelitore, inſuperq́ue quotannis, quarto Idus Maij, exequiarum ſolemnes cæremonias, vi- ,,
ginti quatuor accenſis cæreis funalibus (quod eo tempore multum erat) publico ſumptu ,,
repetunto. Iacobi Hardoij ab eis interfecti, ac poſtea recollectis membris, honeſtiſſimè ,,
terræ mandati viduæ ac liberis è publico, prout eſt meritus, ſatisfacito. Quadraginta ac ,,
duo ſeditionis auctores, qui nominabuntur, pacis beneficio excluduntor, perq́ue omnem ,,
vitam maieſtatis rei corpora ſupplicio, bona fiſco traduntor. Si quis Brugenſi iuriſdictio- ,,
ne, illegitimo natus thoro, legitimis non relictis liberis, è vita deceſſerit, Flandriæ Comes ,,
hæres eſto. Pace his conditionibus Atrebati Cal. Martij confirmata, Iacobum Scakium ,,
vrbis Schoutetum renuntiat, Reiæ nauigationem reſtituit, militem e finibus Brugenſium
educit, qui variis ſpectaculorum lætitiæq́ue generibus pacem ſibi gratiſſimam ſunt teſta-
ti. Nondum Bonus Calcetanæ expeditionis infamiam obliuiſci poterat, quęrens mille oc-
cupandi oppidi modos, pace inter tres ſummæ nobilitatis viros conciliata, quorum ini-
micitiæ non vulgare Reipublicę periculum minari videbantur. Erãt autem ij: Charnius,
Hiræus, ac Ioannes Lutzenburgius. Interea Eſtampij Comes, ac Anthonius Crouiacus,
coactis quinque peditum millibus Ghuinetanos inuadunt, expugnant Zantgatam, pon-
tem Caletanum euertunt; multiſque in locis perfoſſa mole mari obiecta, Caletum mari-
na inundatione obruere, aut Anglos ad deſerendum oppidum cogere nituntur. Sed nun-
quam in eam altitudinem maris creuit ęſtus, vt de fuga oppidanis foret cogitandũ. Qua-
re Burgundi deſperata expugnatione ad prædam conuerſi infeſtiſſima populatione Ca-
letorum Ghuinetorumq́; agris peruaſtatis, nec incendiis abſtinentes, in Picardiam red-
dita Anglis talione reuertuntur. Interea Brugenſes evulgatis pacis conditionibus, portis
omnibus occluſis, è duobus ac quadraginta ſeditionis auctoribus, vndecim repertos, me-
dio ante hallas foro, gladio interficiunt, corpora rotę, capita pilis infixa in campo punien-
dis facinoroſis deputato ſtatuunt, ac inter hos Arnoldum Betſium, ſigniferum Orſcam-
piorum, capiti corona roſea impoſito, quo modo eum ſeditioſi coronarant, quod primus
Franconatium explicato vexillo cum popularibus in vrbem veniſſet, deſertoq́ue antiquo
Magiſtratu ſe ſuoſq́; in Brugenſium clientelam dediſſet. Cæteri Franconatium pagi, qui
ſtulta leuitate Brugenſium admiſerant imperium, pacem centum millibus aureorum e-
quitum redimere coguntur, quod tributum complures ditiſſimos ruſticos ad pauperta-
tem redegit, vindicante eo hac ratione Caletanam ab hac parte ſeceſſionem Erant enim
inter 42. proſcriptos nominati præcipui eius ſeceſſionis auctores. Poſthæc bonus Oſter-
lingos Brugenſibus conciliat. Deſerere enim vrbem volebant, quod multi ſuæ nationis à
factione Brugenſi, Sluzæ eſſent impunè interfecti. Menſe Iunio Cameracum venit, Ca-
tharina Caroli ſeptimi Francorum Regis filia, decem annorum virgo, deſponſata Carolo
Charloo Boni filio, ſed quæ poſt paucos menſes obiit. Initio anni 1439. Burgundus inter- 1439.
poſita auctoritate ſua, Louanienſes, Bruxellenſes ac Mechliniẽſes inuicem conciliat, qui
ciuile bellum ob friuolas rei frumentariæ cauſas (cuius tum temporis magna vbique erat
inopia) inter ſe geſſerant, ſigilibuſq́; fermè negotiis fuit occupatus diuerſis in locis an-
no 1440. 1441. 1442. prudentia ac auctoritate innumerabilia ſopiens ciuitatum diſſidia,
è quibus aliquot funeſta erupiſſent bella. Menſe Martio eius opera, legati Francorum,
Anglo-

Anglorumq; in finibus Greuelingorum,fruſtra de pace agentes conuenerant. M[illegible]
prili diſceptatio primùm, deinde inimicitiæ inter Bonum ac Ioannem Lutz[illegible]nbu[illegible]
oriuntur,quòd nunquam paci Atrebatenſi ſubſcribere voluiſſet, ſed Anglorum [illegible]
partes(quemadmodum ad vltimum vſque fecit ſpiritum)ſecutus,enixe adhuc fou[illegible]
Rogatus tamen ab omnibus aurei Velleris Proceribus,excuſationes Lutzenbur[illegible] [illegible]a-
leſcunque admittit. Menſe Iulio denuò Francorum Anglorumq; legati,pacis cauſa con-
ueniunt,& quanquam Bonus ad rem componendam nullum non moueret lapidem, nil
tamen eſt effectum. Hollandi ac Zelandi hoc anno cum Oſterlingis parua de cauſa bel-
labant,ſæpeque inter ſe mari acriter conflixerant, naueſq; mercatorum diripuerant, O-
ſterlingorum tamen præcipuo cum detrimento. Dominus enim Veranus,piratis omni-
bus qui mereri volebant,Hollandis Zelandiſq; coniunctis, non ſolum Oſterlingos, ſed
Francos, Anglos, Scotos, Hiſpanos, Flandros,ſine diſcrimine inuadebat. Nacti enim pi-
ratæ tutos portus nemini parcebant;Hollandi verò ac Zelandi per cauſam belli, cum his
1440. piraticam exercebant. Anno 1440.coniurarant plerique Francorum Proceres cum Del-
phino Lodouico cōtra Regem Carolum, quem in ordinem redigere,ac filio regni admi-
niſtrationem tradere cupiebant,petierantq; per literas à Bono, vt ſe Delphino iungeret.
Sed is facinus deteſtatus, eos ab impio propoſito, rationibus interpoſita auctoritate ab-
ſterruit, admonens iuriſiurandi, Regi Carolo præſtiti, ac ne temerè adoleſcentem
filium contra patrem,magna cum calamitate miſeræ plebis,ac incomparabili Anglorum
gaudio irritarent. Pudore igitur rationi locum dante, propoſito deſtitêre, & quanquam
ſperaſſent, non emanaturam coniurationem,reſciuit tamen Rex Carolus, iuſtamque de
rebellibus pœnam ſumpturus erat,niſi per legatos à Burgundo exoratus, admiſſo in con-
ſpectum Delphino, cæteriſq; conſpiratoribus, veniam in genua prouolutis dediſſet.
Menſe Nouembri liberat Bonus Carolum Aurelianorum Ducem Anglica captiui-
tate, perſolutis propria è pecunia pro eius redemptione, ducentis aureorum liliorum
millibus, fratre tamen Aureliani Ioanne Engelumenſium Comite, in carcere manente.
Fuerat Carolus Aurelianus cum fratre Ioanne ab Anglis prælio Azincurtiano captus,cu-
ius eo tempore annus vigeſimus quintus agebatur, quo tempore ſemper in Anglia fuerat
detentus,ſperabantque omnium ordinum homines, veteres Burgundionum,Aureliano-
rumque inimicitias hac Burgundi beneficentia deſituras,quemadmodum euenit, ad vi-
tam tamen tantum horum duorum Principum. Cùm Carolus Aurelianus Caleto Gre-
uelingam, indeq; ad Fanum Odomari perueniſſet, vxorem ducit Mariam filiam Adol-
phi,primi Cliuiæ Ducis, ac Mariæ Burgundæ ſororis Boni. Nuptiis ſumptu Burgundi
magnificè finitis, iurat Aurelianus in conditiones pacis Atrebatenſis, ac deinde nouum
ſingulareque fœdus,clam inter ſe ſanciunt, ſuppleteq; Bono ad Fanū Odomari, Equi-
tum Aurei Velleris numerum, Carolus quoque Aurelianus in ordinem eſt aſcitus, quam
ob cauſam in Franciam reuerſus, non eo vultu à Rege Regnique proceribus quam ſpera-
uerat eſt receptus. A Fano Odomari Duces Brugas contendunt, vrbique appropinqu[illegible]n-
tes, ordines omnium hominum, allatis portarum clauibus, inermes obuiam procedunt,
vtque in conſpectum eſt peruentum,prouoluti in genua, magnis vocibus pacem veniáq;
præteritorum orant. Bonus ab Aureliano rogatus clara voce dare ſe pacem veniamq; pro-
nuntiat, ſurgereq; omnes iubet. Parent, lætiſq; acclamationibus felicem ducibus aduen-
tum gratulantur, nudiſq; capitibus præcedentes in vrbem deducunt, ac magnis mune-
ribus obeuntes proſequuntur. Brugis Duces Gandauum petunt, indeque poſt feſtos ali-
quot dies, Aurelianus valedicens Bono, circiter Idus Decembres Tornacum, deinde
Valencenas,indeq; in Franciam peruenit, veteri ira odioq;, vigintiquinque annorum ca-
ptiuitate concocto,recentiq; humanitate Boni, ac incomparabili liberalitate pulſo,planè
ex animo victus,non equitum Burgundionum peditumque inſtructa acie,ſed armis qui-
bus pauci Principes Regeſq;, quantumuis cæteris exercitatiſſimi, rebus proſperis vti di-
dicerunt, aut valuerunt, nimirum magnanimitate planè heroïca, ac liberalitate diuina,
erga hoſtem vſus capitalem, quem paruo ſumptu ac labore, è medio tollere potuiſſet,
vnde ſibi ex infeſtiſſimo hoſte, firmiſſimum fecit amicum, vereq; regiis, ac magno Prin-
cipe dignis artibus, ex animo ſæuiſſimi hoſtis ſublato odio, vindictæ cupiditate, ac tranſ-
uerſis affectibus, amoti, manſuetudini, rationique locum fecit, veritatemque Apoſtolicę,
ſuo

ſuo exẽplo cõprobauit ſentẽtię dicẽris: Benefacite his qui vos inimico animo proſequuntur, ac odio habent, & coacetuabitis carbones igneos in capita eorum. O terque, quaterque fœliciſſime Princeps Philippe, hoc tantum facto Boni cognomen meritus, ac præſtantiſſimorum ſcriptorum calamis, æternitati aureis literis conſectandus, adeptus quod multi diuinæ originis indoliſq; Principes ad cumulum honorum triumphorumq; ſuorum iungere oprarunt, nec datum eſt. Qui petuere, inſulſi fatuiq; palati homines, quàm ſuauis hic fructus foret, guſtare noluerunt. Verùm quod ipſum fœlicitatis tuæ faſtigium ſuperat, fœlix qui generoſi animi tui magnificẽtiam, in hũminem gratum effudiſti. Hęc enim ſola virtus, immenſa, ac incredibilia Iulij Cæſaris vitia obſcurauit, decantarurque in hunc vſque diem præclara eius vox, excepta cum Catonem Vticenſem, propria manu cecidiſſe intellexiſſet: O Cato (inquit) hanc ſolam mihi gloriam, vt tibi parcerem inuidiſti? Reperra eſt hoc anno in Germania ars qua plumbeis literis deſcripti libri, prælo deinde breui tempore multa exemplaria excuduntur, Græca voce artem Typographicam vocantes. Sed quo auctore, aut quo in loco, primi ſint excuſi (Moguntiacis ſibi laudem vẽdicantibus) non ſatis inter ſcriptores liquet. Anno 1441. animaduertens Bonus Franciæ 1441.
proceres à ſe indies magis magiſq; alienari, ac niſi metus ne ſe denuò Anglis coniungeret obſtaret, Atrebatenſem pacem violaturos, iuſto ſtiparus præſidio in Burgundiam, indeq; Neuerſium proficiſcitur, ac cum Carolo Aureliano aliquandiu ſecretè communicans, legatos ad Regem Carolum mittit, petitum vt conditionibus pace Atrebatenſi conceptis ſatisfaciat. Rex præteriti temporis difficultatem cauſatus, ſatisfacturum ſe pollicetur. Durabat adhuc inter Oſterlingos, Hollandoſque bellum, interceperantq; Hollandi hoc anno plæraſq; eorum naues, ſale ac aliis mercibus onuſtas, captos verò homines ſine pretio dimiſerant, qua de cauſa paulò pòſt duodecim annorum induciæ, ac deinde firma ſtabiliſque eſt ſubſecuta pax. Sed ne ea Hollandi lęta fruerẽtur, veteres Cabbeliautorum, Hucciorumque factiones denuò repullulaſcentes efficere. Cabbeliau piſcem Aſellum maiorem Hollandi vocant, eaque voce Burgundicam factionem ſignificabant, quod vt ille minores Aſellos deuorat, ita hi aduerſarios eſſent profligaturi: Houc idem Hamum quo Aſellus, ſimileſq; capiuntur piſces, ſua lingua appellant, quod ſibi nomen Bauarica factio ſumpſerat, ſignificans ſeſe Aſellum quamuis voracem, hamo tamen capturos. Sumpſerant hæ factiones apud Hollandos initium circiter annum 1350. quo tempore moriente Guilielmo quatto Hollandorum Comite ſine liberis, ſoror eius Margareta, nupta Imperatori Lodouico Bauaro ſucceſſit. Sed cum nobiles aliquot ac ciuitates muliebre imperium pertæſæ filium eius natu maximum Guilielmum quintum Comitem legiſſent, orto inter eum ac matrem Margaretam diſſidio, vniuerſa Hollandia in duas partes eſt ſciſſa. Qui cum matre faciebant, Houx appellari gaudebant, qui cum filio, Cabbeliaus, ſæuiebantque inter ſe crudeliſſimè, ad tempora vſque Alberti Bauari Hollandiæ Comitis, cuius virtutem, ac potentiam veriti virus occultarunt, donec rerum potita Iacoba, eius ex filio nepte, ad inſaniam redirẽt, rurſumque repreſſi à Philippo Bono, quieuere vſq; ad mortẽ Caroli Pugnacis, tũ enim acetrimè reſurgẽtes, ægrè tandẽ à Maximiliano ſunt repreſſi, ac tandẽ aliquando, à filio eius Philippo Belgarum Principe omnino ſublati. Et quanquam poſt mortem Iacobæ, nemo è familia Bauarica, Hollandiam ſibi iure deberi allegare poſſet, factio tamen Hucciorum deſtituta duce, quieſcere odio aduerſariorum non potuit, ſed Hollandos Zelandoſq; iis inuoluit calamitaribus, vt de ſimilibus eorum Annales vix mentionem faciant. Nullum enim oppidum, nullus pagus, villa, inſulaq; nulla etat, in qua non quotidie inſanientium inter ſe, diuerſæ ſæuirent manus, tanta ſanguinis auiditate, in mutuam ruentes perniciem, vt nec vicinus vicino, nec ſocer genero, nec conſanguinei affinibus, nec amicus familiari parceret, ſecederentque liberi à parentibus, aut hi à liberis, vir ab vxore, aut illa à marito, communes liberos in ſuam vterq; partem bonis maliſq; artibus trahere conantes, donec domeſticis feſſi diſſidiis pugniſque, in publicum cum armis ruerent, inuicemq; iugularent, pellerent, deprædarentur, incendiis, omnique calamitatis genere in corpora vtrinque bonaque ſæuirent, cogerenturque multis in oppidis Sacerdotes ſacris induti veſtibus, ac religionis Chriſtianæ Sacramentis ex aditis in publicum prolatis, ſeſe medios inter infeſtas obiicere cuſpides, quo eiuſdem oppidi ciues, cognatos ac affines à mutua cæde, reuerentia Sacramentalis numinis auerterent,

terent,quod aliquot locis non ſine vitæ periculo,ac fermè religionis violatione, poſt in-
conditos reiterantium ſæpe clamores (abite,abite) diuina proculdubio ope, ægrè eſt im-
petratum. Guilielmus Lalanus Hollandiæ Zelandiæque Gubernator fruſtra factiones
1442. tollere aliquories eſt conatus. Bonus in Burgundia præſidiis diſponendis initio anni 1442.
erat intentus. A pace enim Atrebatenſi Petrus quidam Reginaldus, inſtinctu hoſtium
Burgundicæ familiæ,coactis veteranis qui pacem oderant, imprimis Burgundi ditiones,
nonnunquam & Francos occupato apud Bauuaſios caſtello Milliaco, erat depopulatus,
vocabanturq; à vulgo ab infami militia hi veterani (vt ita dicam) Excoriatores. Verùm
à Rege hoſtes nominati, Bonus Eſtampij Comitem mille ducentis equitibus, ac tribus
peditum millibus inſtructum, Milliacum mittit,qui Petro Reginaldo eiuſque militibus
vita boniſque conceſſis, arce potitur, magnaque Burgundionum Picardorumq; lætitia,
ſolo æquari iubet. Menſe Nouembri Fredericus Auſtriacus, electus Romanorum Rex,
poſteaquam Aquiſgrani corona argentea eſſet redimitus, per Burgundiam in Auſtriam
reuertens a Bono magno cum honore decem diebus Beſontij vario lætitiæ genere eſt ex-
cultus,magniſque muneribus ornatus,cedens omni iure quod Imperij nomine in Hollã-
1443. diam, Zelandiam, Friſiam,ac Brabãriam habebat. Menſe Aprili anni 1443. Digeonum
venit Eliſabetha,patrui ſui Antonij Brabantiæ Ducis vidua. Filia erat Ioannis Marcgrauij
Brandeburgẽſis, Ducis Gorlitzij ac Lutitzij apud Bohemos,qui frater erat Imperatorũ,
Vuenceſlai ac Sigiſmundi, Bohemiæ Regum Lutzenburgiiq; Ducum, qui Imperator
Vuenceſlaus huic Eliſabethæ in dotem dederat Ducatum Lutzenburgenſem cum Co-
mitatu Chiniaco,ceſſeratq; Duci Antonio actione,quam in Brabantiam Vuenceſlai Du-
cis Brabantiæ cauſa allegabat. Et cùm dictæ Elizabethæ fecunditatis annos tranſgreſſæ,
liberi non eſſent,Bono Lutzenburgum,ac quæ apud Belgas poſſidebat, ſeruato ad vitam
vſufructu vendiderat. Lutzenburgenſes verò à Brunſvuicano Saxonicæ familiæ perſuaſi
Duce, quanquam venditionem ratam habuiſſent, Eliſabetham quod reuocare ſenten-
tiam,pactumq; reſcindere nollet, ditione pepulerant, eaque auxilij cauſa Digeonum ve-
nerat. Guilielmus verò Brunſvuici tum temporis Dux,hac de cauſa ius in ditionem Lut-
zenburgenſem ſibi eſſe dicebat. Ioannes Lutzenburgenſium Comes,cognomine Cæcus
nuptiis vxoris Iſabellæ Bohemiæ Rex, ex ea procreauit Bonam vxorem Ioannis Valeſij
Francorum Regis primi huius nominis,ac Carolum Bohemorum Regem, Lutzenburgij
Comitem,ac Rom. Imperatorem huius nominis quartum,qui vita defunctus,reliquit ex
vxore Vuenceſlaum Bohemorum Regem Lutzenburgij Ducem, ac Rom. quoque Imp.
hominem nihili malæque frugis, qui liberis non genitis, obiit. Ioannem Marcgrauium
Brandeburgenſem,Ducem Gorlitzij ac Lutitzij, cuius vnicam filam Eliſabetham,de qua
agimus,Vuenceſlaus Imperator ac patruus matrimonio collocauit Anthonio Burgundo
Brabantorum Duci,Ioanna priore eius vxore mortua,dotis nomine pollicitus centum vi-
ginti aureorum florenorum millia,ac donec ea perſoluiſſet,Ducatum Lutzenburgenſem
pignori relinquens. Sigiſmundus Imperatoris Caroli quarti quoq; filius ex vxore vnicam
etiam reliquit filiam nomine Eliſabetham, Alberto Auſtriæ Duci nuptam,qui per has nu-
ptias Rex Bohemiæ eſt factus,ac paulo poſt Imperator,moriens anno 1439. relinquens fi-
lias duas,ac filium qui cœlebs anno 1457. obiit. Anna filiarum natu maior nupſit Guiliel-
mo Brunſvuicenſium Duci,qui vxoris cauſa poſſeſſionem ditionis Lutzenburgenſis (vt
paulo ante dixi) petebat. Sed quoniam neque Imp. Vuenceſlaus,neque Dux ac poſt Imp.
Sigiſmundus, nec ipſe Duci Antonio prædicta centum viginti millia aureorum floreno-
rum,ab Imp. Vuenceſlao Eliſabethæ dotis nomine promiſſorum, vnquam perſoluiſſet,
vendidiſſetq; inſuper Imp. Sigiſmondus Duci Anthonio ius Lutzẽburgium, Brunſvuici
actio interierat, quod cùm is poſtea (infœliciter arma expertus) eiuſq; filius didiciſſent,
mediocri pecuniæ contenti ſumma, Bono actionem iterum vendiderant. Altera Imp. Al-
berti Auſtriaci filia, nomine quoque Elizabetha, nupſit Caſimiro Polonorum Regi, qui
actionem quam in ditionem Lutzenburgenſem allegare poterat, vendidit Carolo Pu-
gnaci Burgundiæ Duci. Parent hæc clarius in Lutzenburgica Genealog. Atqui hac ra-
tione Lutzenburgum, cæteris Belgarum Prouinciis, Burgundiç Ducum induſtria, virtu-
teq; fuit iunctum. Lutzenburgij igitur qui contra Elizabetham coniurarant, acceptis à
Guilielmo Brunſvuici Duce octingentis equitibus, aduerſæ factionis prouinciales vexa-
bant.

[illegible]t. Mi[illegible] [illegible] ad Imp. a[illegible] Imperij Princi[illegible]. Sed cum maior [illegible] ano a[illegible]itatis aut [illegible]anguinitatis cauſa faueret, ni[illegible] tribueret [illegible]. At [illegible] Elizabethã, quã ſe eius legitimã hæredẽ, comitari [illegible] ius defendere ſtatui[illegible] eo magis quod Ill[illegible]. Vuen[illegible] pec[illegible]ię ſemper in[illegible] Elizabeth[illegible] tem arri[illegible]et [illegible]uendo non f[illegible], cum patruo Anthonio [illegible]gerat, ſi nulli[illegible] ex ſe ac Elizabetha [illegible] liberi, d[illegible]us tum Lutzenburg[illegible] hæreditatem adire [illegible] proximi ſui, non Eliſabethæ hæredes, renunciaratq́; hanc o[illegible] cauſam Anto[illegible] Burgundus, non ſolum ſumm[illegible] c[illegible]um vigenti [illegible] aureorum florenorum, dotis [illegible] cauſa [illegible]miſſorum, ſed inſuper Vuence[illegible]ao numerarat centum millia Bre[illegible]enſium florenorum, ex [illegible] pecunia [illegible] dicta Eliſabetha à Bono hac quoque de cauſa acceperat. Legatos igitur Burgundus, Lutzenburgum, ac ad oppidum Villa Th[illegible]od[illegible] [illegible] ou [illegible], ſolicitat, [illegible] Principi ſuæ Eliſabethæ pateant, niſi ſe [illegible]ius legitimum hæredem, iuſtis viribus auxilio ei venire malint. Cum ve[illegible] [illegible] acc[illegible] m[illegible]uc[illegible] llex[illegible], C[illegible] pio perſcribit quam poſſit maximas Arteſiorum Picardorumque e[illegible]uitum manus cogat. Præmittit in agrum Lut[illegible] m e[illegible] s c[illegible], qui Comiti Vuarneburgin, Salucc[illegible] ortio ac pleriſque alijs qui [illegible]berhæ [illegible] bant coniu[illegible]us, hoſtes fatigat, [illegible]q́; poſt Bonus [illegible]to cum exercitu ſ[illegible]ſecutus, [illegible]am, Lalanus vero [illegible]arlomium o[illegible], cæterum Villacium expugnant, vnde Iaco[illegible] me[illegible] [illegible] animo prædas agebat. Dũ Bonus Iuoiã premit, [illegible]chus northorũ eiu[illegible] filiorũ natu maximus iũctus [illegible] unit Eſ[illegible] Lutzenburgum Ducatus vt [illegible] pr[illegible], ob[illegible] a nocte occupat, tanto cum [illegible] milites in vrbem tranſcendentes, v[illegible] paucis interfectis, ciues ferme om[illegible] per aduerſam porta[illegible] V[illegible] Theodo[illegible]s [illegible]r, Saxon[illegible] q, præſidiũ tumultus cauſam non intelligeret, quam circa forum Gallica lingua vrbem captam clamari audiuiſſet, quare nullo accepto detrimento, fac[illegible] cum Præfecto Com[illegible]te Cliccano in arcem fugit. Bonus Lutzenburgum veniens, ac ciues omnes relictis fortunis, fugiſſe cõſpiciens, militi pro re bene [illegible] vrbem in prædam concedit, deinde a[illegible] c[illegible] umulat. Cliceius quod auxilium [illegible] non ſubmitteretur, obſcura nocte duobus tantùm comitantibus inſcijs præſidiarijs Villam Theodo[illegible]s c[illegible]tendit, po[illegible] t[illegible]us hebdomadibus expectat[illegible] aux[illegible]o, fortiter obſidionem pertuliſſet, ac quotidianis eruptionibus non paucos interfeciſſet. Octauo die poſt Clic[illegible] di[illegible] p[illegible]di[illegible] tam pa[illegible] arce e[illegible]eunt, v[illegible] al[illegible] grariæ ſign[illegible]tionem ſin[illegible] manu prætẽdentes, ac Villam Theodonis ex pacto de[illegible] Corne[illegible]us Burgundus [illegible]llam Theodonis cũ equitatu profectus, oppidum a[illegible] o[illegible]t. Cl[illegible] in Saxon[illegible] auxilio mittẽdo ſcribit. Sed quod Dux Guilhelmus hiſce diebus relicto filio puero nomine Guilhelmo diem obiiſſet, tutores ex Or[illegible]nu[illegible] co[illegible]io, eum Bono pac[illegible] potentiam, fort[illegible] namq; eius veriti) faciunt, vendita Duci pupilli actione ducentis quinquaginta millibus daletis, ex quo tempore Burgundiæ Duces, co[illegible]mq; ſucceſſor[illegible]s abſ[illegible]tam Lutzenburgicæ ditionis poſſeſſionem ſunt nacti. Præficit regioni Bonus filium Cornelium iuſto cum pręſidio, Eliſabethæ reditu[illegible]m v[illegible]u[illegible]ructu, c[illegible]llationeq; honorum ac pu[illegible]licor[illegible] [illegible], vt tamen pro huius belli ſumptu, [illegible] annis ſex aureorum millia [illegible]lueret pactus, indeq́; per Namurcenſes Bruxellam ad vxorem filiumq́; Carolum co[illegible]t. Circa Idus Aprilis anni 1444. [illegible] bellum inter Bonum ac Lodouicum Delphinum oritur. Proficiſcente enim Delphino ad patrem Carolum cùm non contemnenda equitum manu ex Aq[illegible]a in Turonenſes, aliquot eius [illegible]uitum [illegible]æ co cõniuente in Burgundiam excurſione [illegible] c[illegible]e, vexariſque [illegible]reſtibus prædam reuertentes præ ſe agebant. Sed in itinere à Bau[illegible] [illegible]egulo Burgundiæ Marſcalco prœlio victi præda exuuntur, cadentibus ſupra ſeptingentis Delphinatibus, ac pluſquam centum captis, de quibus latronum more publicas vias [illegible] ſupplicium eſt ſ[illegible]ptum. Qua de cauſa Delphinus ira percitus, iurat indignam ſuorũ ſe necem vlturum: Bonus ſe ſuis non defuturum, be[illegible]q́, veteri reſuſcitato odio [illegible]ri calamitoſius, homines metuebãt. Sed Delphinus à ſenioribus admonitus, ne denuo potentiſſimum feliciſſimumq́ue Principem Anglis cõiunctum contra Francos irritaret, [illegible]ea [illegible] moleſtia ſeparaſſent, ita de[illegible]ta [illegible]lio eorum coactus, paret. Poſthęc denuo Turonũ cõuenerunt legati Francorũ, Anglorum ac Burgundionum, 1444.

dionum,cumq; pacem facere non poſſent,inducias in viginti menſes pangunt, quo tempore ſæpius a Burgundo pax fruſtra eſt tentata. Menſe Nouembri Iabella Boni vxor in Hollandiam proficiſcitur,tollendis Cabbeliauorum ac Hucciorum factionibus, qui omnibus iuſti belli calamitatibus,prouinciam vexabant. Sed quod imbelli comitatu aduenisset,a factiosis eſt contempta. Præfecto igitur Hollandis in locum nō ita pridem defuncti
1445. Guilielmi Lalaini,Goſſuino Vuildæo,ad maritum reuertitur. Menſe Ianuario anni 1445.
1446. variorum Regum Ducum Principumque legati, in Angliam de pace acturi appellunt.
Sed cùm partes componere non poſſent, inducias ad menſem vſque Aprilem anni
1447. 1447. prolongant. Huius anni æſtate Turcarum Rex Inſulam Rhodum oppugnat, quibus Bonus triremes tres egregie armatas ductu nobilis Luſiani auxilio mittit, accedenteq; cæterorum Principum Chriſtianorum auxilio, Turca re infecta decedere Inſula eſt coactus. Paulo poſt Prouinciale Flandrorum Concilium Gandauo Teneramundam,indeque Iperas tranſtulit, Hollandis interea ob factiones crudeliter inter ſe ſæuientibus. Amſterodami enim inter ſe congreſſi Cabbeliaui oppido pelluntur. Leidæ via larga ad pugnam inſtructi, miſſilibus, balliſtiſq; Huccij ad cœmiterium vſq; D. Pancratij aguntur,ibique incurſu Sacerdotum, Chriſtiana ſacramenta ferentium , ac ne concurrerent enixè ſupplicantium,tandem reuerentia numinis pulſa animiſira,domum dilabuntur,cædeimq; furiæ per omnia Hollandorum oppida,nulla de cauſa hominum mentes agitabant,quod Iacoba ſine liberis extincta, Bonus ab ea hæres foret inſtitutus, qui paulò poſt in Hollandiam veniens,ac capita aliquot ſeditionis è medio tollēs,aut pecunia mulctatos in ordinem redigens, calamitati inducias dedit. Vuildæus Hollandiæ Gubernator, ac Præfectus Medenblikius(Droſſardum vocant) ſe metuo de non contemnendis criminibus accuſarant. Quare Loueſteni in carcerem miſſi, poſt ſextum captiuitatis menſem Vuildæo ceruix abſcinditur, Medenblikio antiquus reſtituitur locus, manſitque Burgundus per biennium in Hollandia, nec tamen omnino factiones tollere potuit. Luentur Brugenſes Caletanam diſceſſionem, quærebatque Bonus occaſionem vlciſcendi Gandenſes,certus Brugenſes quam infirmi bello forent expertos, amplius non rebellaturos. Excogitat igitur nouum perpetuumque vectigal, quod vniuerſæ Flandriæ pro diſceſſio-
1448. nis ſatisfactione menſe Martio anni 1448. imperat,bello qui recuſaret,coacturus. Petebat autem nouem ſtuferos in ſingulos ſalis ſaccos (menſuræ Flandricæ genus eſt) expectabantque minora oppida,quid vrbes eſſent reſponſuræ. Brugenſes recentis vulneris ſui cicatricem vix obductam conſpicientes ſilebant , idem faciebant Iperenſes. Gandenſes verò ægre ferentes ſe inconſulto Flandriæ Comitem vectigalia imperare noua, primi pla-
1449. nè collationem abnuunt. Bonus ad Cal. vſque Sept. anni 1449. ſilet,tū occupata Audenarda,Teneramunda, Gaveta, ac Ripelmonda,iuſtiſque præſidijs munita, vltra vectigal ſali impoſitum,aliud ſiligini, ac tritico indicit, cumq; Gandenſes nil ſe collaturos affirmaſſent, qui publico fungebantur munere, poteſtate priuat, propoſito per vniuerſam Flandriam edicto, ne quis vlla in re Gandenſis populi iuſſis pareat. Flandrorum ordines ciuile bellum veriti Gandauum proficiſcuntur, conſeſſuque vtriuſque partis, immunitatum Gandenſium vetera diplomata,vt ſecundum ea rem componant, inſpiciunt. Quinque
1450. ferme menſibus elapſis menſe Martio anno 1450. pronunciant, Flandriæ Comitem pro arbitrio Gandaui magiſtratu mouere, ac in eum quem vellet, legere poſſe. Stant ordinum litteris Gandenſes ad menſem vſque Auguſtum ,tum concitati a Petro Tinctio, Lodouico Hamero,Ægidio Colblatto,ac Leuino Vuineccio hominibus infimæ ſortis,vrbe pellunt omnes quos Principi fauere opinabantur,exteriſque in vrbem admiſſis, ius illis ciuitatis donant. At ille quo æquiore cauſa bellum auſpicaretur cōniuebat,conquerens tantum apud Flandriæ Ordines,ſine ſuo conſenſu Gandenſes vrbis immunitates exteris, pulſis amicis ſuis communicaſſe, ac proinde in vincula ſibi tradi poſtulabat Danielem Serlandrum ſummum opificum Præfectum , Leuinom Potterum , ac Liuinum Sneuotium. Renuunt primo Gandenſes, donec à nobilibus , Ducem eis gratiam ſua deprecatione facturum pollicentibus, perſuaſi conſentiunt. Proficiſcuntur igitur menſe Maio
1451. anni 1451. dicti tres Teneramundam, Bonoq; ad genua prouoluti , veniam ſubmiſſe orāt. Sed is contempta nobilium promiſſione,Flandria eos exulare iubet, quæ res adeo populum contra nobiles (quos malo animo promiſiſſe exiſtimabat) irritauit,vt captos eodem momento

momento octodecim viros nobiles capite puniiſſent, niſi vnanimi bonorum virorum in-
terceſſione moti, facinus diſtuliſſent. Fugiunt exinde vrbe, nobiles, ignobileſque omnes
Principi fauentes, quibus ad certum diem iudicio ſe ſiſtere iuſſis, cùm non paruiſſent,
duodecim annis Gandauo exulare iubent, ditioribus omnibus pecunia inſuper multatis,
pauloque poſt factorum pœnitentia ducti, in gratiam principis capite plectunt Petrum
Tinctium, ac Lodouicum Hamerum ſeditionis auctores, cumque tribus hebdomadibus
inſtitium in vrbe fuiſſet, lectis nouis Senatoribus domum reuertuntur, menſeque No-
uembri legatos ad Bonum mittentes, rogant vt electionem ſua authoritate confirmet,
pacemq; populo Gandenſi donet. Sed cùm nil pacati retuliſſent, cum armis iternm ad
forum Veneris prouolantes, belli Tribunos creant, Ioannem Heuerſlagium, Præfectum
Albatorum denuò reſuſcitatorum, Ioannem Villaiſium, Leuinum Bonæũ, ac Euerardum
Botelarum, qui belli fundamentum, exacerbato Principis animo iacturi, octo nobilibus
viris ex octodecim prædictis, in publico ceruices abſcindi iubent, nono (cui nomen erat
Balduinus Voſſius vir ordinis Equeſtris) tormentis ſubiecto omnia fermè membra loco
mouẽt, adeò vt menſæ impoſitus ad carcerem reportaretur. Scripſère literas Gandauum
de innocentis viri liberatione Comes Eſtampius ac Antiſtes Leodienſis, ipſeque ſex au-
reorum liliorum millia, fruſtra offerebat. Adhæc alios quinquaginta nobiles in exilium a-
gunt, mittuntq; ad Leodienſes fœderis faciendi cauſa legatos, ſed qui retulere, eos fœdus
cum Bono ictum violare nolle, Gandenſeſq;, ſi ſaperẽt, recordari debere, bellis omnibus
auxilium ſibi fuiſſe denegatum, quæ Leodienſes cum Burgundis geſſiſſent, teſtantes non
meliore eos fortuna cum Burgundo certaturos, quàm ipſi feciſſent: proinde ſe ſuadere
petita venia cum Principe in gratiam redeãt, ſeque ea de cauſa ad eos Antiſtitem ſuum,
cum vtriuſque ordinis viris nobilibus legatos mittere. Præfecti Gandenſinm pacem ſe
cupere ſimulãtes, indicta prius per vniuerſam vrbem ad Deum precatione (proceſſionem
generalem vocant) legatos cum cæteris Flandriæ Ordinibus, ac Leodiẽſium legatis Bru-
xellam ad Bonum mittũt, eoq; pij vereque boni Principis animum precibus adduxerãt,
vt negotio ad Conſiliarios reiecto, eorum ſeſe ſententiæ ſtaturum promitteret. Sed Gan-
denſium duces pacem potentiæ ſuæ finem adferre cenſentes; dum Conſiliarij de ea tra-
ctant, emiſſis Albatis Gaueram (Præfecto nil hoſtile timente, ſed die Veneris qui in Ieſu
Chriſti, à Iudæis cruce affixi memoriam, à Chriſtianis ſacer habetur, ſacris intento) pau-
loque poſt arcem Pucceanam, ac Eſtandebergam occupant. Bonus dimiſſis legatis, pacis
cogitationes abiicit, ac vt petulantis populi contumacem inſolentiam refrenet, ſe parat.
Gandenſes veterem bellicæ virtutis opinionem tutaturi, hominibus turbulentis ac in-
quietis, rapto viuere quærentibus, vrbis adminiſtratione tradita, pulchrè Democratię ſuę
conſultum arbitrabantur. Deinde ſuis, ac confœderatorum coactis copiis menſe Aprili
anno 1452. Audenardam fruſtra dolo occupare conati, obſidione cingunt. Præerat oppi- 1452.
do Simon Lalanus, præſidio quadringentorum ac quinquaginta equitum, qui ruſticos à
Gandenſibus ita inſtructos, cum armis admittere noluerat, nec bigas in oppidum onuſtas
agi, ſed ante portam exoneratas, quæ volebant intro vænum inermes portare permitte-
bat. Dolo igitur non ſuccedente, Gandaui, petito auxilio, ciuitatem obſidebant, erumpẽ-
temque aliquoties ſtrenuè Lalanum intro egerant, ac exuſtis ſuburbiis, munire oppidum
coëgerant. Interea Vualterus Leenknehtius non contemnenda Gandẽſium ſtipatus ma-
nu, ex arce Sottegemia, cui pręerat, Gersbergam occupat, fugientibus ditioribus ad oppi-
dum Anghianum, vbi tum Bonus exercitum cogebat. Sed cum parte præſidij, Gãdauum
quo copias augeret, ac tormenta bellica adduceret profectus, eodem poſt meridiem die
Ioannes Crouiacus qningentis cinctus peditibus, in conſpectum oppidi venit. Erumpunt
ſtatim Gandenſes, fit pugna acris, tandem victi, deſideratis centum quinquaginta viris,
fugam capiunt, potiturq; Crouiacus oppido, militique dat diripiendum, ditioribus ciui-
bus in captiuitatem abductis. Poſtero die reuertitur cum Gandenſibus Lenknehtius ſpe-
rans Crouiacum prædæ intentum, opprimi poſſe. Sed diſceſſiſſe reperiens, direptis reli-
quiis oppido diſcedens, ignem iniicit. Atque ita intra biduum miſerum oppidum ter ca-
ptum, direptumq; poſtremo conflagrauit. Audenarda interim tam arctè obſidebatur, vt
nec ingredi, nec egredi quiſquam poſſet, quod Gandẽſium caſtra à plebe Flandrica (quæ
eis fauebat) indies augerentur. Apud lateritium pontem Audenardani agreſtes quo Scal-

dis tranſitum (qui oppidum præterlabitur) Burgundis eriperent, cõſederant. Sed Eſtampius octingentis cinctus equitibus, quingentos infra pontem paſſus amnem tranſmittit, ac agreſtes à tergo inopinantes aggreſſus, multis cædentibus, in fugam agit. Ducenti in templum proximi pagi fuga perlati, cum ſano cremantur. Hinc Lanoi conuerſo itinere, paucos qui obſidionis ſitum ſpeculentur, mittit. Abundè edoctus, auctiſque ad octo hominum millia copiis, in oppidum perrumpere, aut cum Gandenſibus confligere, tribus inſtructis aciebus ſtatuit. Primam ducebat Antonius ſecundo natu Boni filius nothus, quem maxima nobilium pars ſequebatur: ſecundæ præerat ipſe Eſtampius: tertiæ Iacobus Lalanus, ac Miramontij Regulus, docebâtque pedites balliſtarios, quorum dimidiam partem Saueuſio attributam ad cornua primæ aciei collocat. Gandenſium Præfecti viſo hoſte non ſibi deſunt, ſed inſtructa acie obuiam proficiſcentes mittunt, qui è caſtris vltra Scaldim ciuitatem obſidentibus auxilia peterent, quos Lalanus aduentare conſpiciens, trecentis tantùm equitibus è ſua acie ſequi iuſſis, tanta vi eos inuadit, vt perrumpenti aperta acie locum facere, non paucis deſideratis ac vulneratis cogerentur: quod cùm è diſciplina reflexis equis iterum facere conaretur, clauſa acie ea conſtantia excipitur, vt niſi eodem momento ducenti Arrebatenſium balliſtarij auxilio miſſi aduenißent, inſignem accepturus fuerit cladem. A tergo igitur ac fronte Gandenſes pugnare coacti, cadentibus promptißimis, cæteri in fugam aguntur. Pugnabat adhuc dubio Marte Eſtampius, quod equites ſui hoſtium ordines ferro rigentes perrumpere primo impetu non potuiſſent. Quare adductis in fronte omnibus balliſtariis, interfectiſque aut vulneratis ſtrenuißimis, equitibus vt in hoſtem equos libero curſu admittant hortatur. Nec mora, vim horum vltra non ferentes, diſsipatis ordinibus in fugam conuertuntur, caduntque aut in Scalde demerguntur circiter tria Gandenſium millia: quod conſpicati qui ab altera fluminis ripa in obſidione erant relicti, deſertis tormentis impedimentiſque, Gandauum iter arripiunt. Pons quem trans Scaldim Gandenſes fecerant, e leui erat factus materia, quo auxilij cauſa, hinc inde miles tuto commeare poſſet. Quod ſi equitatum Burgũdicum ferre potuiſſet, plures occubuiſſent. Bonus de victoria Eſtampij, ac fuga Gandẽſium certior, tribus equitum aſſumptis millibus, hoſtibus inſtructa acie tardè proficiſcentibus inſtat, ſequebatur eum filius Carolus Lodouicus Lutzenburgius Fani D. Pauli Comes, fraterque eius Iacobus, Ioannes Crouiacus, Adolfus Rauaſtainus Cliuiæ Ducis frater, Ioannes Coimbrius Luſitanus, Cornelius nothorum filiorum natu maximus, expectabatq; plures è Burgundia, Lutzenburgo ac Namurco equites. Ioannes Rubenpræus leui cum armatura prope Morbecam hoſtes aſſecutus, per balliſtarios equites iter moratur, ſeruant tamen proficiſcentes ordinem, donec Boni acies procul cõſpecta, excitato timore arma eos abiicere, ac incitatiſsimo curſu vrbem nullo ordine petere cogit. Inſequũtur Burgundi ad vrbis vſque pomeria, caduntque plurimi prope Xenodochium D. Lazaro ſacrum, occultantq; vicinis in ædibus, ac conquiſiri ſine commiſeratione ad vnum omnes interficiuntur, oriturq; in vrbe tumultus ingẽs, ſonũ edente Rolando (nomẽ eſt ingentis ænei ſemiuaſis in pyramidem deſinentis, quod quoniam ex ære Campano, primum Nolani apud Italos fudiſſe dicũtur, attaui atauiq;, Nolas, cæteri Campanas, quod Nola Campaniæ oppidum ſit, vocauère) qui agitari non ſolet, præterquam cùm populus magnæ rei aut neceſsitatis cauſa, eſt conuocandus. Omnes qui per ætatem arma ferre poterant, ad mœnia portaſq; concurrunt: Bonus aliquãdiu in acie ſtans nemine cõtra exeunte, exercitũ Gaueram ducit, cumq; ad deditionem præſidiarios inducere nõ poſſet, eaq; ſine tormẽtis capi nequiret, Gersbergam, indeque Audenardam reuertitur, nobiles verò quotidie ad portas vſque Gandenſes excurrunt, minora aliquot caſtella expugnant; ac inter cætera domum Balduini Rimij, in cuius oppugnatione Miramontij regulus occubuit. Sed Gandenſibus magna cum multitudine erumpentibus, Audenardam nobiles ad Bonum reuertuntur, qui circa Cal. Iunij Teneramundam profectus; exercitum proximis in oppidis, longo obſidionis genere vrbem fatigaturus, diſtribuit. Comes Fani D. Pauli, ac Chimaij regulus Aloſtum conceduntur, Eſtampius Audenardam, Mareſcalcus Burgundiæ (qui paulò ante ſex equitum millia adduxerat) Cortracum. Teneramundæ põtem è vaſis aſſeribus deſuper affixis magniſq; funibus vtrique ripæ coniunctum, fecerant, ac à parte Gandenſi munitum caſtellum, præſidij cauſa addiderant, cuſtodia eius Teruantij, ac Huvetij regulis

rij regulis commiſſa, Aurei velleris equitibus,qui nocte dieq́; Gandenſem agrum, infeſta populatione vexabant. Arbitrati Gandenſes Audenardenſem cladem, proditione ducum acceptam, ceruices abſcindi iubent Ioanni Villao, Leuino Bonaro, ac Euerardo Botelaro, in eorum locum ſubrogantes Iacobum Meuſſonium, Ioannem Noëllum, Adrianum Cappeum, Petrum Siluium, ac Guilielmum Varuicium, qui acceptam vlturi cladem, Albatos denſam mittunt. Sed ab incolis non admiſſi, Itegemium vicinoſq́; pagos ſpoliatos incendunt, domumque tandem reuocantur, quod Burgundi Regionem Vuazenſem populi Gandenſis horreum depopularentur, occupataque apud Locrenſes Gandenſium munitione, noctes inde dieſq́; vrbem vexarent. Ruſtici campanarum ſonitu ad arma concurrentes, Gandenſeſq́; cum tribus peditum millibus his iuncti, Burgundos præda exuũt, cadentibus omnibus qui fugere ad Locrẽſem munitionem non poterãt: cumq́; nec huic loco ſatis fiderent, ad Bonum relicta munitione reuertuntur. Gandenſes in duo agmina diuiſi pars Locrum (vbi Eſtampius cum valida manu redierat) contendunt, pars flumen Durmam traiicientes, inuadunt aliquot Eſtampij cohortes prædas agentes, occiſiſq́; trecentis, omnes in fugam agunt. Ceciderunt hic quadraginta Gandenſes, Principi militantes, aliquotque viri nobiles: ac niſi virtute Iacobi Lalani, Gandenſes forent repreſſi (qui quinque amiſſis equis ſæpius fugientes Burgundos tranato fluuio recenti iuuarat milite) multo maior accepta clades fuiſſet: quam ob cauſam ei ſoli Bonus in cœna dexterum latus communicauit, cæteris pro more in ſiniſtro ſedentibus, teſtatus ſe id facere more antiquorum principum, qui belli tempore hunc ſeruare ſoliti erant locum, viro qui eo die cum hoſte fortiſſimè pugnaſſet. Exinde Gandẽſes captiuis omnibus (quod hac ratione in ſuos milites ſæuiſſent Burgundi priores) ceruices abſcindunt, ac paulò pòſt aliquot Præfectis ſuis ac Senatoribus, certa nulla de cauſa, vt plærumque populari in imperio, furor pro ratione imperat. Bonus ex Arteſiis, Hannoniis, Duaco, Inſulis, aliiſque locis recentem militem menſtruo vnicuique perſoluto ſtipendio euocat. Deinde Cortraco mediocri educta manu, Burgundi Neuelam contendunt. Sed concurſu agreſtium, qui à Gandenſibus iuuabantur, Harlebecum vſque fugati, in oppidum repelluntur. Gandenſes domum proficiſcentes, in itinere pagum Finam, pontemque in flumine Liſæ conſtructum, odio Eſtampij, cuius hæ poſſeſſiones erant, incendunt, qui cum præſidio Cortracenſi, Gandenſes Larnæ aſſecutus, cùm aliquandiu æquata clade pugnaſſent, æquo tãdem Marte diſcedunt. Deinde Eſtampius auxilus Iacobi Lutzenburgij auctis copiis, ad Overmerauę munitionis expugnationem ſe parat. Sed præſidiarij concepto terrore, intempeſta nocte relicta munitione, Gandauum proficiſcuntur, obuiamque facti tribus Gandenſium millibus, qui Locro ſibi in auxilium propetabãt, Overmeram reuertuntur, ſperantes Eſtampium inſperato reditu opprimi poſſe. Sed Lutzenburgius de aduentu eorum à ſpeculatoribus edoctus, inſtructa oportuno loco acie, hoſtem expectabat. Illi intrepido animo Burgundos aggrediuntur, ac poſteaquam per horam ſtrenuiſſimè pugnaſſent, obruti balliſtariorum iaculis fugere coguntur, deſideratis tantùm circiter centum quinquaginta viris, paucisq́; captis. Dumque pertinaci fuga vrbem repetunt, obuiam facti tribus aliis Gandenſium millibus in auxilium ſuum feſtinantibus, tanta vi in temerè inſequentes feruntur, vt reddita cladis talione, Burgundos Teneramundam fugere cogerent, per varias fortunæ viciſſitudines, eius diei obtenta victoria. Captiui omnes Gandaui gladio feriuntur. Pagi Overmera, ac Kalkemum incenduntur. Nobiles Burgundi equorum beneficio ſalui è prima victoria triginta captiuos Teneramundam adduxerant, è quibus eo die viginti & quatuor capite puniuntur. Circa Cal. Iulij Eſtampius iuſto peditum equitumq́; Baliſtariorum inſtructus manu, Audenarda Neuelam contendit, quod oppidani auxilio Gandenſium inſigniter munierant. Sed eruptione infœliciter pugnantes, oppidumque munitionemque Burgundis in prædam relinquunt. Interea agreſtes vndique conuenientes, Neuelanis auxilio feſtinant, iungunt ſe eis qui paulo ante ab Eſtampio in fugam acti fuerant, eumque ad pontem arcis Pucceanæ inuadunt. Reſiſtit ſtrenuè paucis cum equitibus Eſtampius, quòd pedites ſui vltra flumen, proximos agros prædarentur. Sed non diu equites pauci firmo peditatui reſiſtere valentes, relinquere pontem, ac in apertum campum recedere coguntur, vbi ab hoſtium multitudine vndiq́; ſepti, ac in orbem acti repugnãt, cadentibus non paucis viris nobilibus, dum extremo conatu Eſtampium, quem Gandẽ-

ſes capere aut interficere annitebantur, defendunt. Tandem pedites Eſtampij è tumultu ac clamore de pugna ac Eſtampij periculo certiores facti in auxilium conuolant, eumque in extremam neceſſitatem perductum liberant, hoſtibus balliſtariorum opera in fugam actis. Deſiderauit hac pugna Eſtampius circiter ſexcentos equites, ac inter hos nobiles non paucos, grauiterq́; vulnerati diſceſſere ducenti Gandenſes, cecidere ab vtraque parte, mille ducenti, triginta Gandenſes capti gladio feriuntur. Diſcedens Neucla Eſtampius, equites qui ceciderant in vnum coaceruatos, cum oppido crem at, Regiamq́; viam foſſis factis, magniſq́, inſuper deiectis arboribus, ac ferreis diſſeminatis muricibus repperit impeditam, agreſteſq́; à lateribus balliſtis, ac ſcorpionibus aciem ſuam infeſtare. Superatis tamen omnibus difficultatibus, paucis deſideratis, Cortracum, indeq́; Audenardam ſignis explicatis peruenit. Eodem menſe ſex millia Gandenſium, maioribus attractis tormentis, Brugas peruenerunt, non vrbem tantula manu obſeſſuri, aut oppugnaturi, ſed an hominum turbulentorum pacemq́ue exoſorum opera intromitti poſſent tentaturi, quod plerique eis ſæpius operam promiſiſſent, ipſique per literas ad Præfectum opificum ſcriptas, non ſemel petiiſſent. Præerat Boni iuſſu vrbi, Lodouicus Gruthuſius ac Petrus Baudelinus. Hi cùm præſidia neceſſariis locis poſuiſſent, Gandenſibus portas aperiri iubentibus reſpondēt, ſine Principis conſenſu tot ſe armatos intromittere non poſſe, ſed ſi commeatu iuuari cupiant, lubenter facturos. Irati Gandenſes ſpoliatis exuſtiſque proximis agris, villiſque, cum præda domum reuertuntur. Exinde dicti Regulū, conuocato populo, præfectiſq́; Franconatium, docent poſtremo contra Principem bello Brugenſes à Gandēſibus fuiſſe deſertos. Deberi igitur his vices rependi, quod vterque populus Bono non parum lætante, vniuerſo hoc bello fideliter præſtitit. Facilè enim proſpiciebat, non ſine magno labore ac ſumptu, potentiſſimas vrbes ad officium cogi poſſe, ſi ſemel conſternati animis contra ſe arma ſumpſiſſent. Gandenſes hac ſpe pulſi, in Angliam miſſis legatis, amicitiam, fœduſque petunt, ac impetrant, promittentibus Anglis ſex ſe peditū millia in auxilium miſſuros. Sed cùm vix ſexcētos tyrones nudos miſiſſent, infelicem belli huius exitum ominantes, legatos (deprecatoribus vſi Brugēſibus) pro pace ad Bonum fruſtra mittunt. Ad bellum igitur vno animo iterum conuerſi, Gersbergam magno numero proficiſcuntur, ac Chriſtophorum quendam Foreſtium Hannonium trecentis cum peditibus, agros Gandenſium vaſtantem cum maxima militum parte, ad pagum Eſtingam recuperata præda interficiunt, captiuoſque omnes, partim gladio, partim laqueo necant. Pauci enim abibant dies, quin eo mortis genere Gandaui aliquot captiui perirent. Albati enim, ac Viride tentorium (factioſorum erant nomina, è fece plebis collecta, qui creatis ſuæ farinæ ducibus, intra ac extra vrbem inſigniter ſęuiebant) quotidie excurrentes, hominūq́; bonorumq́; prædas agebant. Burgundus conſiderans ſe nunquam vrbem ſubacturum niſi domitis Vuazianis, ac quatuor Præfecturis (nomina ſunt regionum quæ Gandauo antiquitus ſunt attributa) quòd hæ regiones Gandauum non ſolùm commeatu, ſed & milite iuuabant, Teneramundæ militem cogit, conſcribit & nouas è Picardis, Atrebatenſibuſq́; copias, adducente filio Carolo quadringentos, Ioanne Cliuenſium Duce mille quingentos equites. Cumq́; decem hominum millia in vnum conueniſſent, Fani D. Pauli Comitem in Vuazenſes mittit. Gandenſes ſe tandem ſeriò oppugnari conſiderantes, molem mari obiectam perfodere nituntur, quo marina inundatione, iis è partibus Burgundos pellant. Sed Eſtampius eò cum balliſtariis profectus, quingentis interfectis foſſoribus aggeris effoſſionem, eorum cadaueribus obſtruxit. Subſequitur cæteros paulo poſt, reliquis cum copiis Bonus, munitionemq́ue quam Gandenſes, Ripelmondam inter ac Bazelam extruxerāt, octingentiſque viris cum tormentis cuſtodiendam tradiderant, obſidere inſtituit, paucis miſſis præcurſoribus, qui Gandenſes ad pugnam elicerent, ipſe tripertita acie inſtructa ſequebatur. Primā quę equitum duo millia pedites mille habebat, ducebat Iacobus Lutzenburgius, eiuſque fratres duo, Cornelius Burgundus, Lalani ac Saueuſæ Reguli Secundam quæ è duobus equitum, ac totidem peditum millibus conſtabat, regebat Bonus, eiuſque filius Carolus. Tertiæ aciei, in qua tria hominum millia viſebantur, præerat Dux Cliuiæ, Eſtampius ac Antonius Burgundus. Gandenſes cùm ad pugnam è munitione elici non poſſent, acti oppugnatione coacti locum deſerunt, fugientes in proximam viri nobilis domum, ac pagi templum, perq́; tres horas ſe ſtrenue defendentes

tes ſignum tandem deditionis expromunt. De conditionibus agentes, vident Temſeco ac circumiacentibus pagis tria virorum millia, bellicis cum tormentis, ac commeatu affatim inſtructa auxilio feſtinare: ſed qui inita contra primam aciem pugna victi, deſertis tormentis, commeatu, ac obſeſſis deſideratáq; ſuorum maiori parte, fuga ſalutem quęrút, Gandenſes vero deditionem faciunt. Exinde Bonus ſua cum acie Scaldim trancit, ſubſequente tertia. Intellexerat enim (quod & verum erat) Gandenſes extra muros pomeria ad pugnam ſe inſtruere. Armatis enim octo hominum millibus poſtero die Ripelmondam inter ac Bazelam ſe dant in conſpectum. Burgundus inſtructis armatiſque ſuis, poſtremam aciem via Temſecana conſiſtere iubet, quod inde alia Gandenſium acies, aduentare diceretur. Inuadentes ſe Gandenſes Burgundi magno animo excipiunt, pugnatur ab vtraque parte fortiter, confoditur Lutzenburgio prima in acie pugnam cienti equus, ac circa iacentem obſtinatiſſime certatur, Gandenſibus vt capiant, aut interficiant; Burgundis, vt primæ nobilitatis virum defendant, acertimè extremo conatu annitétibus, ac rem obtinentibus: cumque dubio adhuc euentu certaretur, ſuperuentu ſecundę aciei, Gandenſes funduntur, deſideratis tribus ſuorum millibus, ac octoginta captis, qui cum Vualtero Lenknehtio exercitus Præfecto omnes laqueo ſunt ſtrágulati. Cecidere è Burgundis centum circiter quinquaginta viri, ac inter hos magno Principis cum dolore filius Cornelius, qui aperta propter æſtum galea fugiétes inſecutus hoſtes, pedeſtri lancea per os cerebrumque traiectus, occubuit. Vir fuerat animi magni, robuſti corporis, ac magnæ expectationis, a patre omniq; nobilitate dilectus. Sepultus eſt Bruxellæ in D. Godeliuæ Fano, ad gradus ſummi altaris. Auxilio poſthæc Bono veniunt, Lanoius Hollandiæ Præfectus, Veræ Regulus maris Præfectus, ac Bredetodæ Regulus adducentes tria Hollandorú veteranorú peditú millia. Gandéſes acceptæ cladis famá nouo facinore pręuéturi, emiſſo viridi tétorio, occupát, ſpoliát ac exurút Getsberga, Leſſenú, Ackerá, cópluresq; alios nobiles pagos, excurruntq; Athú vſq; in Hánoniá, indeq; imméſa ditati præda ante ſe agétes centum quinquaginta bigas in vrbem reuertuntur. Exacerbatus morte filij Burgundus menſe Iulio coadunatis ſuis Hollandorumq; copiis, Vuazenſes iterum inuadit, diripit, incendit, ac interficit obuia quæque, donec ab inermibus ruſticis, magno numero gratiam poſtulantibus, aliquantulum placatus, ſæuitię modum faceret, deuaſtatis tamen, ac incendiu conſumptis, pluſquam quatuor inſignium villarum millibus. Gandenſes cladem vlturi tria ciuium millia educunt, quæ ab Anthonio Burgundo prope Eurſulam prælio ſuperantur. Supra mille cæſi, captiui cum duce (qui faber cultrorum erat) ſtrangulati, cæteri qui fugiebant, caſu in Hollandos incidentes, ad vnum ferme omnes ſunt trucidati. Sole ad occaſum vergente, Princeps ſemper Ripelmondam reuertebatur, militibus eius nocte dieq; ab agrorum vaſtatione non ceſſantibus, exceptis his qui gratiam impetrarant. Carolus Francorum Rex, quo opera Comitis Fani D. Pauli, aliorumque nobilium præfectorum, contra Anglos vteretur, miſſis ad Bonum legatis, petit vt ſe arbitrio cum Gandenſibus pacem faciat. Cum enim Flandria beneficiarius Regni Francici eſſet Comitatus, extremis belli calamitatibus vaſtari nolle præſeferebat, ne Gandenſes neceſſitate coacti, ſe aliaque munita loca, magno Francorum cum detrimento, Anglis traderent. Reſpondet ſe neque Anglos neque rebelles Flandros timere, in honorem tamen Regiæ maieſtatis ſe paſſurum, vt de pace ageretur. Gandenſes veriti ne Francorum legati pro Principe pacis conditiones darent, cùm multis inanibuſque verbis cauſam belli in eum reieciſſent, ne quid fieret, impediére. Poſthæc Eſtampius, ac Carolus Burgundus munitionem Morbecanam fruſtra tentant, ac poſt inſignem agrorum populationem ad Bonum reuertuntur: qui cótumacia Gandenſium irritatus, denuò in vnum coactis omnibus copiis agrum eorum omni calamitatis genere peruaſtat, viqúe expugnato Axello, ac Morbeca, præſidiariiſque omnibus interfectis, incolæ fermè omnes quatuor Præfecturarum gratiam petentes eius ſe fidei committunt, conſiderantes res Pop. Gandenſis quotidie deteriores fieri, animumque eis ac vires deficere, neque iam amplius bellare, ſed latrocinari. Bonus enim caſtris prope Langebruggam, ſecundo ab vrbe milliari collocans oppidanos fruſtra ad pugná prouocarat, impetrarantque viri probi à populo, vt legatos ad eum Teneramundæ cum legatis Francicis de pace mitterent. Conceditis ſex hebdomadibus ea conditione inducias, vt ſe eius temporis belli ſumptus perſoluturos, ſi de pace „ „

non

« non fuiſſet conuentu[illegible] [illegible]m ſeſe [illegible] n[illegible]llum [illegible]
« que i[illegible] vllum Flandriæ oppidum ſine ſuo conſenſu profecturos, daturoſque pro o[illegible]
« tione harum conditionum[illegible], tri[illegible]ta quos petebat ol[illegible]de[illegible], ipſeq; econtrario po[illegible]
« tu[illegible] ſtaturum ſe conditionibus, quas Francorum legati Inſulis cum cæteris con[illegible]
« eſſent laturi, permitteb[illegible]tque vt Gandenſ[illegible]o quinq[illegible] [illegible]atos mitterent. H[illegible]
duciatum leges, eum Franciæ Regis caduceator Gandauum pertuliſſet, famulus q[illegible] cum ſequebatur, à ſeditioſis aliquot nebulon[illegible]us abreptus, inſciis Magiſt[illegible]bus iug[illegible]tu[illegible] teſtat[illegible] ſe id fec[illegible]ſſe in vindictam fabri cultellorum præfecti ſui [illegible]a Bur[illegible]undis ſtran[illegible]ula[illegible]. Nihilominus legati ab vtraque parte menſe Aug[illegible]ſto I[illegible]ſul[illegible] pa[illegible]em t[illegible]unt, ſi in con[illegible]tion[illegible]s populus cõſenſiſſet, eamq; ob cauſam Gandauum profecti [illegible]d Veneri[illegible] forum co[illegible]uenire populum, ac qui pac[illegible]m petebant in vnum, qui be[illegible]um in [illegible]lterum latus concedere iubent. [illegible] pacem petebant ſeptem, qui be[illegible]lum duodecim millia implebant. Iubent poſtero die redeant, verum præter eos qui pacem pet[illegible]bant, ne[illegible]o comparuit, ij rationibus obſecrat[illegible]on[illegible]uſque tantum effecere, vt legati I[illegible]ſulas redirent, vnde poſt aliquot die[illegible]
« communicationem, has à Francicis legatis ſcriptas pacis conditiones retulere promit-
« tente Bono ſe eis ſtaturum, ſi idem Gandenſes polliciti forent V[illegible]s portam e q[illegible] ad ob-
« ſidionem Audenardenſem primum Gandenſes ſunt profecti, ſingu[illegible]s [illegible] bu[illegible] ſoui occlu-
« dunto. Alteram e qua Ripelmondæ conflictum exiuere, obſtruunto: Albos g[illegible]ere[illegible]s, virid[illegible]
« tentorium, ac ſimilia conſpirationis nomina ac inſignia poſthac ne nominantes quidem
« amplius deponunto. Nemo poſthac Gandauo niſi ciues ac pagi iam olim conſueti ius pe-
« tito. Neminem poſthac ſine conſenſu Præfecti Comitis Flandriæ, ac cau[illegible]gata prius cauſa
« in exilium mittunto. Magiſtratum vrbis nemo præte[illegible] quam quatuor Comitis conſiliar[illegible],
« ac quatuor primarij vrbis ciues ad hoc nominati legito. Textores poſthac in Senatu non
« ſedentote, nec opificum Collegia cum vexi[illegible]s in forum conue[illegible]unto, ſed ea arcæ qu[illegible]n-
« que ſeris obſignatæ committito, cuius vnam clauem cuſtodiet Comit[illegible]s præfectus, alte-
« t[illegible]m Princeps Senatus (pr[illegible]mum Scabin[illegible]m vocant) tertiam ſummus opificum Præfectus
« (Decanum appellant.) Reliquæ duæ duobus tradentur hone[illegible]is c[illegible]uibu[illegible], quos populus
« nominabit. Magiſtratus nunquam poſthac Domini titulo publicis in tabulis, nec priuatis
« in literis vtitor, ſed Senatorio contenti cognomine (Sca[illegible]inos dicu[illegible]t) prænomen cogno-
« menq; ſuum addito. Qui olim Magiſtratum, munera publica, ac honores geſſerunt, cum
« omnibus belli Præfectis, ad duo vſque virorum millia, linea tantum ſupra nudum cor-
« pus veſte [illegible]nduta, ad ſecundum vſque extra vrbem milliare Principi ad genua procumbi-
« to, fatentorq; ſeſe iniuſtè, ac inique arma ſumpſiſſe, ac proinde ſubmiſſe pro ſe, vrbeque
« venia[illegible] rogate. Nullius poſthac cauſæ cognitionem ſpectantis ad eos qui à Principe acce-
« pta obeunt munera, quodcunque etiam is commiſerit crimen, Gandenſes habento, ſed
« captum ei, e[illegible]que le[illegible]o tra[illegible]. Quod vero attinet ad iuriſdictionem quam Gáden-
« ſes allegant [illegible]n cauſis, [illegible]ibuſque regionis Vuazenſis, Teneramundanæ, Aloſtenſis, ac Au-
« denardanæ, an eæ Gandauum ius petitum venire debeant, nec ne, Rex intra proximum
« annum plene de re tota edoctus, ſententiam pronuntiabit. Gandenſes P[illegible]incipi pro huius
« belli expenſis ducenta quinquaginta aureorum equitum millia ſoluunto. Conditionibus
Gandaui publicè lectis populus tumultuatur, ſonitu Rolãdi ad arma concitatur, conuenitque magnus eorum numerus in forum Veneris, vociferaturq; ſeſe pacem quæ veteres vrbis immunitates euerteret nolle, ſed pro iis ad extremum vſque ſpiritum [illegible]micaturos. Cum Francorum legati decem diebus Gandauo reſpon[illegible]m [illegible]ruſtra expectaſſent, c[illegible]duceatorem Regium ad vrbem mittunt, qui Magiſtratui [illegible] Præfectiſq; opificum literas pacem perſuadentes defer[illegible]bat. Sed parum abfuit quin à pl[illegible]be violaretur, quæ nil cæru[illegible]a veſte aureis diſſeminata luteis liliis mouebatur. Quare literis non redditis Inſulas eſt reuerſus. Poſthæc Gandenſes tribunos mil[illegible]tares leg[illegible]t: Ioan[illegible]em Voſſium, Ioãnem Vuintium, Ioannem Grauæum, Albatiſq; præficiunt filium Nothum, Domini Blankeſteinij, qui his ſtatim eductis, dum Bonus ſpe pacis I[illegible]ſulis hæret, opprimit Hulſtanos, Ax[illegible]enſes, omneſq; eius tractus pagos, quos pauló antè in gratiam Princeps receperat, ſpoliatiſque ignem æ[illegible]ific[illegible]s i[illegible]icit, indeq; Aloſtum cõciſo agmine, cùm nemo ad pu[illegible]nam exiret, acriter o[illegible] pugnat. Sed cum detrimento a Vivilla, Sanſio, ac Viſoci regulis reiectus, ad proximam Burgundionum munitionem [illegible]o quoque conatu conuertitur. Quare Gandauum

dauum proficiſcens aduerſæ factionis pagos depopulatur. Duo alij intereà Gandenſium Præfecti, eductis tribus virorum millibus, Cortracum contendunt, vaſtant, exuruntque Harlebecum, omniaque nobilium eo in tractu Caſtella, eademq; ratione ſæuiebat Ioannes Voſſius mille quingentis ſtipatus Gandenſibus circa Gersbergam, prædamq; immenſam tribus dictis è locis ad vrbem agunt. Exinde conuertunt ſeſe in aliam partem, diripiuntque Zaftingam, Hulſtum, Maldegemum, Vingam, Riſeledam, ac proximos pagos. Bonus finem bello ſemel facturus militem ſumma cum diligentia cogebat, præficitque exercitui (quod non ſatis proſpera vteretur valetudine) Baumontij Regulum Burgũdiæ Marſcalcum, qui educto Audenarda præſidio, adiunctoque Iacobo Lalano Ekelonium, vicinoſq; pagos ſpoliat, campanaſq; ſacris turribus auſert, quod earum ſonitu Gandenſes de hoſtium aduentu certiores ſemper fierent, auctuſq; nouo milite quem adduxerant, Aimerius Miramontius ac Quiretius ad vrbis vſque portas excurrit, nemineque prodeũte, Audenardam reuertitur. Duodecim Baumontij equites balliſtarij clam ad prædam dilapſi, à quinquaginta Gandenſium equitibus circumueniuntur, deſiliunt ex equis, ac in orbem conglobati acriter repugnant, dumque res fermè deſperata foret, vnus eorum venatoriam fiſtulam, quàm fortè collo gerebat, inflat. Gandenſes inſidias veriti impetum remittunt. Burgundi repetitis equis facto globo, ab vna parte erumpunt, omneſque ſalui Cortracum magna cum laude reuertuntur. Hiſce expeditionibus inſigniter eſt ſæuitum. Nam in agro Gandenſi ſupra octo villarum millia, trecenti pagi, ac ædes hominum nobilium opulentorumque complures ſunt exuſtæ, ac quicunque in Gandenſium aut Burgũdionum poteſtatem veniebant, ſine gratia interficiebantur. Circa Cal. Nouembres Antonius Burgundus educto Teneramunda Aloſtoque præſidio, in Gandenſem agrum cõtendit. Sed de aduentu eius certiores facti maiori manu Teneramundana egrediuntur porta: alia verò Angli mercenariique exteri equites omnes proficiſcuntur, ac cum his alia duo Gandenſium millia, vt Antonium à fronte ac tergo circumueniret. Sed is tempeſtiuè de aduentu eorum admonitus, deſideratis tantùm triginta equitibus, Teneramundam eſt reuerſus. Eadẽ Philippi Lalani cõtra Gandẽſes fuit fortuna, qui educto Audenardenſi præſidio Marlebecũ exurit. Flamma Gandaui conſpecta magnum oppidanorũ numerũ exciuit, circũueniſſentq; Lalanum, niſi puerum Amanuenſem dominũ quærentẽ, in itinere à Gandẽſibus interfectũ reperiſſet, ſuſpitioque de inſidiis animum eius ſubiiſſet. Militem igitur eodem in loco continet, expectans vnde inſidiatores eſſent proditum. Illi moræ impatientes ad eum contendunt. Multitudine Lalanus conſpecta, ſeruato ordine ſenſim pedem refert, citatumque equitem Audenardæ ad fratrem Iacobum mittit, qui doceat de periculo, niſi maturè opem ferat. Nulla interpoſita mora adeſt Iacobus ſexcentis cum equitibus, concurritur pertinaciſſimè, nox prœlium dirimit, cuius beneficio certam Lalani cladem effugere, nunc paucis deſideratis, compluribus verò vulneratis, Audenardam ſunt reuerſi. Manſerunt ea nocte Gandenſes in Abbatia Ehemia, quam mane domum reuertentes, ſpoliatam exurunt. Eodem die Gandauum reuertuntur prædatores qui in ditione Sluzana nil intactum reliquerant, prædatique agrum Ardeburgenſem, ac Oſtburgenſem, duo bigarum millia frumento ſaleque onuſta, excepto varij generis pecore, Gandauum abegerant. Idem fecerant Burgundi pagis Haltera, Rusleda, Meréda, Slidingo, Drongenæo, Munta, ac vicinis. Inſtantibus Cal. Decembribus nuntiatur Gandenſibus, Antonium Viſocum Aloſtenſium Præfectum, Atrebatum paruo Aloſti relicto præſidio profectum. Proficiſcuntur ſtatim eo cum decem virorum millibus. Sed Antonius Burgundus tale quid veritus, Frãciſcum Arragonium, virum belli peritum Aloſtum miſerat, qui ſæpius erumpens, paruiſque prœliis hoſtem laceſſens, domum reuerti coëgit. Bonus quicquid ſuis in caſtris gereretur hoſtibus prodi audiens, per præcones euulgari iuber, vt omnes qui in ditione Gandenſi habitabant agreſtes, proximis in oppidis cum vxoribus, liberis, omnibuſque fortunis migrarent. Verùm quod ibi Burgundi aut Franci in præſidiis eſſent, quos morte peius oderant, Gandauum omnes ſe conferunt, hinc in villis ædificiiſq; eorum igne eſt ſæuitum. Proponitur præterea per vniuerſam Flandriam ac Hannoniam edictum, quo iubebatur vtriuſque ſexus hominibus, vt ſuperiori in veſte purpuream D. Andreæ crucem quæ quartam vlnæ partem in latitudine haberet, ferrent, vnde non ſine maximo hominũ riſu, in oppidis pagiſq; dictarũ regionũ, viri feminæq; ea cruce

inſigniti

inſigniti cōſpiciebantur. Mēſe Decēbri Viride terorium Gandauo profectū, Zellę cū Pi-
cardis præſidiariis pugnat, obtentaque victoria quindecim interficit, captos ſex Gandaui
iugulant, Zellam, Fanumque D. Annæ, Hammum, Ilegemum, Rosbecam, Meulenbe-
cam ſpoliatos exurunt. Ingelmunſteri idem conati à præſidiariis repelluntur. Circa no-
1453. nas Ianuarij anno 1453. equites Burgundi ſpoliato exuſtoque Levuergemo, Mera, viciniſ-
que pagis, dum Teneramundam reuertuntur, in itinere à Gandenſibus in ſugam acti Ge-
zegemi præda exuuntur, pagus exuritur, captiui Gandaui iugulantur, eodemq; euentu in
pago Holtemici pugnant, perdita præda pelluntur, quinque Gandaui in cruce ſuffigūtur,
paruiſq; victoriis Gandenſes aucti animis tria virorum millia Temſecam mitūt, qui fru-
ſtra aliquoties munitione oppugnata, rumpente maximo æneo tormēto ac infecta Gan-
dauum reuertuntur, ac quod cōtra ſuam voluntatem cæteri ciues captiuum dimiſiſſent,
in ſeditionem verſi arreptis armis concurrunt, cadunt ac vulnerantur non pauci, capiun-
tur præfecti omnes, ac duobus ſtatim ceruices abſcinduntur, creantque in eorum locum
Ingelmannum Poleoneum, ac Ioannem Strimerſchium, qui educto viridi tentorio, ex
Herdoia, viciniſq; locis magnam prædam in vrbem abducunt. Anthonius Burgundus
cùm didiciſſet Gandenſes ductu ac auxilio mercenariorum ſuis ſæpe cladem inferre,
aptum nactus hominem è Pręfectis Anglorum Ioannem Fallotrum ad tranſitionem pel-
licit. Accepta enim à Gandenſibus poteſtate prædandi in fines Teneramundanos cum
quinquaginta balliſtariis equitibus traiecto Scaldi Teneramundam ad Anthonium pro-
fugit, ſummoque verborum cum honore ſuſceptus, muneribus oneratur, ſperareque enim
plus à potentiſſimo Principe, quàm ab inſaniente turbulentaq; multitudine iuber, quod
ea fere ſemper Præfectos morte aut exilio remunerare ſit ſolita. Exinde cum Anglis in
Vuazenſes Anthonius contendit, obuiamque factus Gandenſibus, qui ex alia parte cum
præda domum reuertebantur, in fugam actos, recepta præda, nouaque coacta, Tenera-
mundam reuerſus captiuos patibulo affigit. Mittit iterum hoc tempore Rex Carolus
Gandauum pro compoſitione legatos. Conueniendi dies Teneramundæ præfinitur, ſed
Gandauo nullus venit, quod decem millia Gersbergam profecta, expugnaſſent, diruiſ-
ſentq; turrim Dircoſtanam, è qua Hannonij fines Gandenſium ſæpius impunè populaſ-
ſent, captos præſidiarios Sceldelrodi in carcere claudunt. Ioannes Crouiacus Athi in præ-
ſidio poſitus, cùm de aduentu Gandenſium certior eſſet factus, quàtuor Hanoniorum
millia cum octingentis Picardis contra mittit. At ij temerè cum tanta multitudine, inter
pagos Plancum ac Sarlingam congreſſi poſt acrem pugnam, cadentibus ſeptingentis ſu-
perantur, pauci ſunt capti, quod equitem Gandenſes non haberent. Exinde in fines Han-
noniorum tranſgreſſi ſeptendecim pagos, ac ducentas villas exurunt, cumque immenſa
præda, paucis deſideratis, domum reuertuntur. Legati Regis Caroli, Dammum, indeque
Brugas de pace acturi vtriuſque partis legatos expectabant. Veniunt aliquot Gandauo: A
Bono Eſtampius. Sed quod inſolenter Gandenſes Principem belli cauſam facerent, infe-
cta re ad arma recurritur. Balduinus Voſſius, Priorq; Cartuſianorum Gandenſium duò
eius vrbis legati, cæteris Gandauum reuertentibus, ad finem vſque belli Brugis remanſe-
re. Gandenſes Hannonica præda ad ſimile tentandum allecti, ſeptem virorum millia, ite-
rum eò mittunt, qui populatione, ac incendiis Anghianum vſque ſæuientes magna cum
præda domum reuerſuri in itinere quindecim Hannonios Dircoſti captos Sceldelrodā
Gandauum abducunt, ac ad patibulum iugulant, certioreſque Baumontium Præfectum
Cortracenſium minoribus cum Præfectis ad Bonum Inſulas profectum, tribus inſtructis
aciebus, diuerſis itineribus eo contendunt, nec prius de aduētu eorum eſt reſcitum quam
oriens puluis peritiores admonuiſſet, moxque conſpecti pedites equiteſq; erumpunt, ſed
deſideratis ſeptem equitibus ad ſuburbia repulſi è munitionibus repugnant. Gandenſes
cùm dolus non ſucceſſiſſet, vi ſe nil profecturos iudicantes, direptis, exuſtiſque villis cum
magna præda domum reuertuntur. Hac hyeme in Flandria Orientali, eique vicina Han-
nonia populationibus ac incendiis inſigniter eſt ſæuitum. Menſe Februario Gandenſes
in agrum Teneramundanum profecti Ocburgum ac molas aliquot aquarias exurunt,
præſidiarioſque erumpentes in oppidum repellunt, cæſis captiſque nonnullis, qui pro
more Gandaui ſunt iugulati, ac inter hos Zelandi quinque. Circa nonas Martij Iſabellæ
vxori Principis Inſulis Brugas profectutæ, pago Rollegemo Cortracum inter ac Ande-
nardam

nardam inſidias Gandenſes collocant, & quamquam eius loci agreſtes Gandenſibus fauerent, reſciuit tamen Iſabella, conuerſoque itinere, per Occidentalem Flandriam, nullo accepto incommodo Brugas peruenit. Erant hoc tempore Simon Lalanus, ac Maldegemi Regulus, Sluzæ ducentis cum equitibus in præſidio, inſidiarumque Gandēſium ignari, Duci Haſe[illegible]æ obuiam proficiſcuntur, cumque pluuius aër longiorem conſpectum eriperet, inſcij prope Sunevegemum in inſidias cadunt, ſtatimque in fugam acti cum paucis beneficio tempeſtatis effugiunt, deſideratis cum ſignis militaribus, pluſquam ſexaginta equitibus, multiſque captis iugulatiſque. Gandēſe præſidium quod in arce Pucceana excubabat, hoc tempore excepta arce, Ing[illegible]lmunſterum, vbi Eſtampij erat præſidium, expugnat, tabuliſque omnibus auectis, ignem oppido iniiciunt, pauloque poſt magna manu denuo Teneramundam re infecta tentāt. Quare ad prædam conuerſi, nil circum oppidum relinquunt intactum, domumq; reuertentes in itinere obuiam fiunt quinquaginta Burgundis prædatum profectis, quos erepta præda, omnes præter ſex, aut interficiunt, aut captos ſtrangu[illegible]nt. Poſt hæc denuò legati de pace acturi Seclinum, haud procul Inſulis oppidulo fruſtra conueniunt. Gandentium enim Præfecti pacem hortentes, ſemper conditiones calumniabantur, ac ſiniſtre apud populum interpretabantur, quod bello opes creſcere, ac honorari ſe conſpicerent. Templum pagi Heſchæ à Gandenſibus munitum firmatumque præſidio, Burgundi aliquot obſidebant, pulſi à Gandenſibus, derelictis impedimentis fuga ſalutem quærere coguntur, dumq; auidius eos inſequuntur, Leſdingæ in alios [illegible]ncidunt Burgundos prædatum profectos, quos poſt acrem quoque pugnam in fugam quadraginta interfectis conuerſos, recuperata omni præda, pauciſq; deſideratis, læti domum [illegible]uertuntur, ſtatimq; octodecim captiuos, vtroque prœlio captos ex arboribus ſuſpenſos iugulant. Venit hoc tempore Gandauum Petrus quidam Morelius Frācus ſtipendia meriturus, adductis quinquaginta veteranis equitibus Francis, menſeque Aprili magno ciuium ſtipatus numero, toties fruſtra tentatam Teneramundam repetit, ac ante ſolis ortum variis locis inuadit. Sed à muris reiectus, deſideratis decem viris, dum Gādauum agmen conuertit, ab Antonio Burgundo oppido erumpente extremum inuaditur agmen, ci[illegible]ter centum cadunt, ſeptem capti Teneramundæ ſtrangulantur. Gandenſes damnum ſarturi, magno numero Anghianum proficiſcuntur, agrumq; omnem depopulati, in Tornace[illegible]ſes feruntur, intactoſq; in hunc vſque diem agros, omni bellica clade peruaſtant, prædam adeò grandem coaceruantes, vt plauſtrorum inopia, viliorem partem igne corrumperent. Burgundi qui Audenardæ, Cortraci, Teneramundæ ac Alosti in præſidiis erant, non minus infeſta populatione, Gandenſem agrum vaſtabant, quamquam ij pr[illegible]io tenerent Gaueram, Puckeum, Scandelbergam, Ninouam, Heſcham, Heſchegemum, Landam, Petbomum, Bramum, Velzecam, ædes Balduini Rimij, Galeoti, Leſſaci, ac pleraque alia munita loca, quæ ſæpius fruſtra Burgundi tentarant. Morelius ægrè ferens primo conatui fortunam non reſpondiſſe, maiori educta Gandauo manu, iterum Teneramundam petit, eo confidentius, quod Antonium Burgundum, Inſulas ad partem profectum intellexiſſet. Sed Fillanij Regulus Antonij legatus, de Morelli aduētu certior factus, trans Scaldim trecentos quinquaginta pedites, aliquotq; tormenta, præſidio mun[illegible]ioni recens erectæ mittit, quòd ad oppidum, niſi eo obtento, Morellius peruenire nequiret, quam tanta vi Gandenſes aggrediuntur, vt niſi bis recētem militem Teneramundani ſummiſiſſent, expugnati omnes periiſſent. Durauit oppugnatio tribus continuis horis, poſtea ceſſatum, cadentibus ſexaginta Gandenſibus, multiſq; ab vtraque parte vulneratis. Q[illegible]tuor Gandenſes in itinere templum ſpoliant, capti, ac inter tormenta ſacrilegium co[illegible]eſſi, laqueo vitam finiunt, profitentibus Gandenſibus, contra durum ſæuumq; Principem, non in mitem placabilemq; Deum ſe bellum gerere. Exinde variis in locis prædatum proficiſcuntur. Prope Ategemum à Burgundis in fugam verſi, armatis agreſtibus forte obu[illegible]m, multis ex hi[illegible] cæſis, cæteriſq; fugatis cladem vindicant, captiuis Gandauum abdu[illegible]s, [illegible]rgundos domum Balduini Rimij obſidentes, multis interfectis in fugam a[illegible]unt, captiuos cum captiuis ruſticis Gandaui iugulant, conuerſoque Brugas agmine, Thiletum, Malam, Lichterveldum, Colcampum exutūt, ac cum magna præda domū reuertuntur. Ci[illegible]ca Nonas Maij magna manu Aloſtum, cui Lodouicus Viuillus præerat, contēdunt, ac poſteaquam cōtinuis tribus horis oppidū oppugnaſſent, cum clade repulſi,

M Gan-

Gandauū proficiſcūtur. Viſoci Regulus ſexcētis coactis peditibus, Aloſtanis auxilio feſtinabat, circa noctē Gandēſibus obuiā factus beneficio tenebrarū ſaluus Aloſtū reuertitur. Prima luce Gandēſes in Adrianū Verholtiū Zaftingę prçfectū, quadringētis cū peditibus Hulſtanis præſidio proficiſcentē incidūt, tamq; inſigni clade afficiūt, vt ſex tantū comitatus peditibus, ægre eorū manus effugeret, viginti & ſeptem captiui iugularentur, cæteri omnes interficerentur. Brugenſes ciuile bellum, agris, vrbi, ac mercaturæ non parum detrimenti adferre ſentientes, opera externorum mercatorum impetrant, vt denuò de pace Inſulis conueniant. Sed omnes bonorum virorum conatus, improbitas Præfectorum Gandenſium, quibus pax erat inuiſa, euertit. Credo Gandenſes, Orientaleſq; Flandros, ſummo tum numini pœnarum ſatis pro commiſſis delictis nondum dediſſe. Occupat hoc tempore Guilhelmus Brūſvuicenſium Dux Theodonis Villam, Lutzenburgicæ ditionis oppidum, firmoq; peditum equitumque præſidio munit, exiſtimans Bono (quod Gandenſes ad officium cogere non poſſet) vires defendendo Lutzēburgo deſuturas. Sed is Crouiacum octingentis balliſtariis ac trecentis lancearijs inſtructum veteranis equitibus contra Brunſvuicenſes mittit, qui variis eos prælijs ita exercuere, vt de ſecundo belli euentu deſperantes, pace facta omni iure Bono iam iterum cederent, ac Brunſvuicum in Saxoniam relictis Lutzenburgis reuerterentur. Circa Cal. Iunij Gandenſes Ninouæ intercipiunt aliquot bigas Rhenenſi vino, ac diuerſo commeatus genere onuſtas, aliaſque ex Hannonia venientes, ac ſalem, tergora bubula, halecaq; ſalita (piſcis id genus eſt ſardæ non abſimile) deferentes. Ex agro Audenardenſi, Brugenſi, ac Franconatium pagis, ducentos boues, oues, vaccas, ac equus complures abigunt, delatiqúe inde in Hannoniam, omnia circum Florbergam, ac Aloſtum depopulati incendunt. Ioannes Crouiacus Chimaij regulus Hannoniorum prçfectus, euocatis nobilibus, ac coactis pro temporis exiguitate aliquot peditibus, inexpectatus Viride tentorium aggreditur, ac poſt diutumam cruentamque pugnam in fugam agit, interfectis quadringentis, cæteris fermè omnibus vulneratis, adeò vt poſt hac nunquam vires reſumere potuerit, vltimoque virtutis edito opere, hoſtes ferme omnes convulnerarunt, ſexaginta Hannonios interfecerunt, ac inter hos ſexdecim notæ virtutis viros nobiles. Bonus videns bello finem imponi non poſſe, niſi iuſtis viribus peruicacem aggrederetur populum, vndique militem conſcribi iubet, proficiſciturq; Inſulis (vbi hybernarat) Cortracum, indeq; cum filio Carolo Gersbergam, vbi exercitus belliq; apparatus cogebatur. Rebus omnibus paratis, cum exercitu Scadelbecam, quam ducenti Gandenſes præſidio obtinebant, proficiſcitur, ac dum Burgundiæ Marſcalcus, neceſſaria ad oppugnationem parat, mittit quadringentos balliſtarios equites cum paucis lancearijs ad oppugnationem turris, quam viginti Gandenſes magis obſtinatè quàm prudenter defendebant: expectantes enim dum tormenta produci vident, ſe ſuaq; Principis poteſtati committunt, ſtatimq; ad arborem iugulantur. Parata interim omnia Scendelbecæ ad oppugnationem erant. Sed præſidiarij animis fracti deditionem ſine conditione faciunt, ſtrangulanturq; omnes quadringenti (excepto ſacrorum miniſtro) ad arbores. Proficiſcitur hinc exercitus ad Arcem Pucceanam, productaque tormēta magnum in mœnibus hiatum fecerant, cùm territi præſidiarij, nono obſidionis die ad modum Scandelbecanorum portas aperiunt. Egreſſis ceruix frangitur, exceptis quatuor pueris, ſacratis hominibus, ac elephantiaco. Perijt in huius arcis oppugnatione Iacobus ille Lalanus, aurei velleris eques, vir ſummo loco natus, qui ſuo tempore parem, quo cum congrederetur (quanquam multi diuerſarum nationum viri nobiles eſſent experti) non repperit. Cùm enim tormentis murum quatientibus aſtaret, lapis à proxima muri parte tormento decuſſus, frontem ei cum cerebro excuſſit. Decimoquinto Cal. Auguſti Gaueræ Bonus caſtra locat, cumque magna muri diſiecta parte ad impetum faciendum omnia parata forent, ſubitò nuntiatur Gandenſes omnibus viribus ad pugnam vrbe exiuiſſe. Mouentur ſtatim loco tormenta, inſtruitur animaturque ad prœlium exercitus. Verùm antequam concurreretur, Gauerani hac occaſione deditionem facientes, prœlio occaſionem dedere. Arnoldus Speckius Cementarius Gandenſis arci Gaverę Præfectus, ac Ioannes Siluius eius legatus, ante aliquot menſes ab Anthonio Burgundo tentati fuerant, vt dedita arce ad Bonum tranſirent, præteritorum veniam, ac mercedem non vulgarem eis pollicitus, idemque tentarat apud Prçfectos munitionum, paulò antè expugnatarum,

tarum,ac apud Anglorum præfectos Gandenſibus merentes, nimirum apud Ioannem Fallotum, Ioannem Oſtum, Ioannem Voſſium, Ioannem Bontum, nemoq; adhuc traſiecerat præter Fallotum,multoq; minus arcū præfectos ciues Gandēſes monere potuerat. Non tamen à propoſito Antonius, cum vel minima expugnandorum animorum ſpes ſeſe offerret, deſtiterat, donec promiſſis donisque, Præfectosque Gaveræ ac Anglos expugnaſſet,qui promiſerant,cùm primum Bonus iuſto inſtructus exercitu, expugnatiſque circum vrbem munitionibus in aciem deſcendiſſet,populo ſeſe perſuaſuros,vt arreptis armis in pugnam, quod variis artibus fruſtra hucvſque Burgundus quæſierat,prodiret,obtenturos tum ſe facilè vt in prima acie collocarentur,quo facto cum manipularibus ſigna ſe tranſlaturos pollicebantur, daturoſque equitibus Burgundis perturbandæ aciei opportunitatem. Addebat Gaveræ Præfectus,ſe arcem,ſine pugna,cùm foret neceſſarium,traditurum. Hiſce rebus, ſignis, tabulis, ac iureiurando vtrinque confirmato, promiſſiſque immenſis onerati, Bonus ſexdecim peditum equitumq; millia in acie habens, Gandenſemque agrum vaſtans,munitiones, vti ſcripſimus,expugnabat. Gaveræ præfectus promiſſi memor, deq; rebus deſperans Gandenſibus,conuocatis præſidiariis,docet pauciores eos eſſe quam qui vim tanti exercitus ſuſtinere poſſint,proinde ſeſe ad eum,quo honeſtis conditionibus deditio fiat, legatum iturum, aut ſi id obtinere non poſſit, Gandauum de auxilio impetrando profecturum. Cum omnibus conſilium placuiſſet impetratis aliquot horarum induciis, comitatus Ioanne Siluio in caſtra venit, renouatque promiſſi fidem. Vt verò rem dextrè exequatur, à Bono petit,proxima nocte,vbi Aquilo Orientē ſpectat, vigilias quas viris comitatus decem pertumpere poſſit conſtituat, ſeſe ſtudio tribus diebus à recto itinere aberraturum, quo interea præſidiarij ad deditionem ab eo compelli poſſint,Præfectum auxilij cauſa ad vrbem profectum,ad condictum redire non videntes, ſeſe cum Anglicis Præfectis effecturum,vt populus ſumptis armis in aciem Gavetanis auxilio deſcendat, quem congreſſus tempore eſſent deſerturi. Fide data acceptaque ad arcem pergit,dicit ſe cum Burgundo conuenire non poſſe,proinde proxima nocte ſtatuiſſe Gādauum pro auxilio proficiſci. Erumpit nocte quinquaginta cum militibus, qui proditionis erant conſcij,in deſtinatam morti cuſtodiam,interfectoq; promptiſſimo quoque, dum cæteri ad tormenta rapiendum, aut inutilia reddendum fortiter pugnant,octo tantum comitatus Scaldim tranat, tertioque die circa Solis occaſum Gandauum intrās magno cum tummultu coronis hominum circundatus,exponit Gaveram ſummo in diſcrimine cum ciuibus præſidiariis verſari,ac niſi opem ferant,expugnatum iri,indeque Burgundum infeſto cum exercitu ad vrbis portas pronolaturum, eamq̄ue obſidione aut alio incommodi genere aucto exercitu preſſuram. Non dubitarent in pugnam contra exire, vix cum ſex militum millia habere,eoſque homines modo conſcriptos, veteranos enim variis prœliis interiiſſe, aut proxima oppida præſidiis obtinere. Approbabant viri verba Anglici Præfecti,docētes perditis tot munitionibus, Gaueram non eſſe defendam,niſi ſingulis horis ante vrbis portas pro aris & focis, famelici pugnare malint. Populus proditionis ignarus,ac quod è Republica erat,conſuli ſibi exiſtimans, in aciem educi incunditis vocibus petebat. Conuocatur Senatus,magiſtratuſque omnes,ac è ſententia Anglorum,Præfecti Gaueræ,præconis voce evulgatur,qui per ætatem arma ferre poſſent, orto ſole cum iis parati adeſſent: qua de re eadem nocte proditores per fidum famulum Bonum certiorem faciunt,qui continuò tormentorum reboatu effractis Gaueræ muris,præſidiarios de auxilio deſperantes ad venditionem nulla intercedente conditione compellit,excūteſque paulò plus quam centum Gandenſes ad arbores iugulantur. Gauera vetus nobileque caſtellum eſt,conditum ante aliquot ſecula ab eiuſdem familiæ viro nobili,medio ferme inter Gandauum ac Audenardam itinere,inter duo nobiliſſima Flandriæ Flumina, Gandaui coēuntia,Liſa nimirum (qui Vuerchini paulò ſuprà Aram Arteſiorum oppido oritur,quod ſecans perlabitur Haveſkerkam,Metevillam,Stenvuerkum,Armēteriam,Vuaſtam,Comeneam,Menam,Cortracum, Viuam,indeque Gandaui in Schaldim influit) ac Scalde (qui haud procul oppido Guiſa in Picardis ortus perluit Cameracum,Boehainū;Valencenas,Fanū Amanti,Tornacū,Elſegemū,Petegemū,Audenardāq; ſecās, media Gādenſi in vrbe Liſam ac Liuā abſorbet) adeo vt Gauerenſe præſidiū,prope pagū Aſperā ac Auvuegemium ad Scaldum ſitos, ſupra modū Audenardenſes ac Cortra-

céſes vexaret,ſuoſque fines ac pagos intra dicta flumina oppidaq; ſitos, facilè defenderet. Cingitur caſtellum profunda lataq; foſſa aqua abundans,latericioque ingenti muro, qui præter turres idoneis locis excitatas,ſcatebat feneſtellis,è quibus balliſtarij cæteriq́ue iaculatores ante bombardarum vſum rem gerere ſolebant iuſta certè munitio, contra firmi etiam exercitus vim ante tormẽtorum bombardicorum ineuitabilia fulmina. Situm viſitur loco plano,campeſtri,ac idoneo pecori paſcendo, haud procul via Regia, qua Gãdenſis populus decimo Cal. Auguſti in duo agmina diuiſus,ac cum Principe ſuo iuſtis viribus de ſumma rerum, Flandriæque imperio decertaturus,iter faciebat. Prima acies cui varij præerant, habebat viginti quinque virorum millia, floremq́ue militum Gandenſium. Quadrata erat in longum exporrecta propter viam Regiam. Præcedebant proditores Angli,qui hunc honoris cauſa locum petierant,ſubſequebaturq́ue Morellius cũ Francis,hos Viride tentorium, Albatiq́ue. Arma erant lorica,galea, lancea pedeſtris,hallebarda,ſecuris,gladius anceps quo vtraque manu res geritur,aliuſq́ue quo vnica tantum manu,malleuſq; ferreus, prout his,aut illis quiſque gaudebat, aut valebat armis,non cõtemnenda certe acies,nec quæ facilem, incruentamq́ue Bono victoriam reliquiſſet, ſi fraus abfuiſſet. In altera acie,quæ paſſibus mille primam ſubſequebatur,nec numero, ſed virtute cedebat,incõdita erat plebs bello parum experta,opifices, ſellularij ac proletarij homines,ad ſeditionem mouendam,quam pugnam conſtanter ineundam doctiores. His ſe iunxerant qui è Vuazenſi ditione,ac quatuor Præfecturis,imò vniuerſa Flandria bello viuentes,Gandenſibus fauebant,acceſſerant exules,hominelq́ue nequam cæteris è regionibus,quibus ciuilis belli tempore duces nunquam deſunt, pluſque hæc acies de præda, quàm pugna cogitabat,nil de primæ aciei victoria dubitantes. Inter vtramque aciem tormenta ænea ferreaq; admodum rudia impolitaq; equi attrahebant, quibus Matheus quidam Kerchovius cladis altera cauſa præerat. Gauera conſpecta, Gandenſes è via Regia in campum declinant,aciemq́ue quadratam frõte ſtatuunt anguſtiore, ac è denſatis lancearijs contra equitum impreſſionem nonnihil coactam, latera cuſtodiebant balliſtarij pedites,ac duo equitum Gandenſium millia,quibus Ioannes quidam Neuelanus Anglicis cum equitibus imperabat. Tergum vbi debiliores maleq́ue armati ſtabant, plauſtra impedimenta portantia claudebant,quæ à treceñtis veteranis balliſtariis peditibus defendebantur. Acie inſtructa exiſtimabant hac pugna Flandriæ imperium ſe adepturos, Comiteſq; regioni è populo Gandenſi,quos vellent daturos. Proficiſcebantur ad tympanorum pulſum lento paſſu,expanſis opificum vexillis,ac in medio volitante, ſupra cætera omnia ſupremo vrbis militari ſigno,contra Principem cui dicto ſemel ſacramento, ſecũdum diuini humaniq́ue iuris leges obedientiam debebant. Is verò de aciei forma, hominum numero,cæteriſq́ue omnibus rebus plenè inſtructus, neque ſatis proditoribus fidẽs quod naturalis eos leuitas paruo momento huc illuc impellat, Simonem Lalanum cum leui armatura centum viginti balliſtariorum equitum præmiſerat, quo hoſtes proficiſcentes moraretur,vexaret,perturbaret,vulneraretq́ue,ſuis interea veteri Francorum more tres in acies diſtributis. Primam ducebat Baumontij Regulus Burgundiæ Marſcalcus, ac Chimaij dominus,habebantq́ue ſex bellatorum millia, diſtribuerantq́ue hanc aciem in tres minores,quo quadratum hoſtilis phalangis corpus diuerſis in locis per balliſtarios, iaculatoreſq́ue aggreſſi,vulneribus fatigarent,equitibuſq́ue Burgundis aliquo in loco ad irrumpendum occaſionem darent,quod non ſine euidenti periculo tentaturi fuiſſent, ſi pleno curſu lancearios pedites fronte anguſta coactos inuaſiſſent. Primum agmen ducebat Comes Petiperrius germanus, Bono centum cum equitibus merens,cui iunxerãt octingentos pedites balliſtarios. Secundo præerant Bauchampij ac Eſptij Reguli, habebantq; ducentos equites,ac octingentos pedites balliſtarios. Cæteros omnes regebat Iacobus Lutzẽburgius, Baumontio ac Chimao cum ceteris equitibus extra ordinẽ neceſſaria procurantibus. Atqui hæc erat primę aciei tripartita figura. In ſecũda acie Bonus cũ filio Carolo ac Antonio cõſpiciebatur, comitabaturq; ab Eſtãpio Adolpho Cliuię Duce, Ioãne Coimbrio, Ducis Coimbrię apud Luſitanos filio,cognato Ducis Iſabellę, multiſq; aliis viris nobilibus,ac tribus equitũ,ſex peditũ millibus. Poſtremę aciei pręerat Grurhuſę regulus, quẽ Flãdrica nobilitas,ac qui è populo Principi mãſerat obſequẽtes,ſequebãtur. Poſteaquam nobiles aliquot Bonus equeſtri dignitate ornaſſet, ac hi ſeſe leuis armaturæ

equitatui

equitatui Simonis Lalani iunxiſſent, vt cùm neceſſitas poſtulaſſet, laborantibus ſuccurrerent, merenturq́; deaurata calcaria, tubis tympaniſque ſonum edentibus acies pleno paſſu ad pugnam contendunt, ac dum Gandenſes ænea tormenta à lateribus cõtra Burgundicas acies exonerant, viros equoſq; non paucos interficientes, caſu, an (vt quidam volunt) dolo Anglico, non ſatis conſtat, vas puluere tormentario plenum igne corripitur, hominum equorumque Gandenſium ſtragem facit. Præfectus tormentorum Matthæus Kerchouius remedium allaturus, alta voce ad proximos clamabat, Cauete ciues, cauete. Maior pars cauſam ignorans proditionem verebatur. Quare territa acies primùm vacillare, deinde paulum retrocedere cœpit, quo Anglorum Præfecti conſpecto, cum omnibus commilitonibus tranſeunt, compellanſque Ioannes Oſtius Simonem Lalanum, inquit: Trado vt ſum pollicitus aperto in campo populum Gandenſem, iube nos incolumes ad Principem deduci, cùm fideles eius milites ſimus. Lalanus per duos nobiles ad Boni aciem eos perduci curat. Ioannes Neuelanus conſpecta Anglorum tranſitione, ſuis cum equitibus Lalanum longiùs à prima acie prouectum inuadit, qui impar multitudini, pugnando pedem ſenſim referebat, donec ſeſe primæ aciei agminibus circumfudiſſet. Gandenſes receptis ex ita animis, non obſtante Anglorum tranſitione, tanto impetu primam hoſtium aciem inuadunt, vt aliquot paſſibus retrocedere cogerenr. Marſcalcus veritus ne oppreſſa acies fugiendo, ſecundam terrore in fugam quoque traheret, per equitem Bauchampio nuntiari iubet, ſeſe pugnando mediæ aciei ſine tumultu iungat, quo coniuncti hoſtium ſiſtant impetum. Bauchampius pugnæ ardore parùm ſui iuris reſpondet, ſe pugnando perueniſſe, vnde ſine ſummo dedecore pedem referre non poſſet, ob cuius reſponſi inſolentiam (quáquam ad ſe reuerſus Marſcalco paruerit) paulo pòſt à Bono veniam periit, faſſus ſe Principis legato præter militaris ordinis diſciplinam irreuerenter reſpondiſſe, quod præſertim tempore pugnæ capitale eſſe ſolet. Prima acies ſecundæ coniuncta manus cum Gandenſibus acriter conſerebat, necdum quiſquam de pede referendo cogitabat, donec in tergo Gandenſis aciei clamor, vlulatuſque ingens eorum qui à puluere tormentario aſſabantur, oriretur, quem qui in fronte pugnabant audientes, reḿq; perditam accepta ibi clade exiſtimantes, armati inermeſq́; Scaldim verſus fugam arripiunt, tranareq́ue conantes magna ex parte merguntur, aut à balliſtariis primæ aciei, ſine diſcrimine interficiuntur, qui in natantes deſtinatis ictibus collimantes nemini parcebant. Ioannes Neuelanus cum equitibus tranans, primus Gandaui cladis nuntium attulit. Dum fugientes in Scalde, aut ad ripam cæduntur, Viride tentorium, Albatique, non conſueti, vix conſertis manibus, inulti cadere, duo fermè virorum millia, armis, ordineq́; ſeruato in proximam ſe conferunt Peninſulam, quas agreſtes ductis è Scalde à fronte ac lateribus foſſis, anguſtoque à continenti relicto ingreſſu fecerant, pecnraq́; in ea paſcentia concludebant. Veterani nil quo traiicerent reperientes, hoſtemque ferocem à fronte inſtare videntes, dant vltro citroque fidem hoſtis poteſtati nil ſe commiſſuros, ſed ad extremum vſque ſpiritum pro veteri belli gloria ſe dimicaturos. Nobiles aliquot rem parui negotij iudicátes, in eos impetum faciunt, excepti infeſtis haſtis occiduntur quidam, maior verò pars vulneratur, cecidiſſentq́; omnes, niſi oportunè auxilium Princeps ipſe cum filio Carolo, non tamen ſine euidenti periculo, attuliſſent. Poſteaquam enim hos veterani cognouiſſent, vim rabiemq́; omnem (odio peruicaciam obſtinationemque augente) in eos conuertunt, Boniq́ue equum quatuor locis, Carolum in planta dexteri pedis vulnerant, multiq́ue nobiles ignobileſq́; cæſi, dubio adhuc Marte, Principes cum veteranis decertaſſent, niſi balliſtarij mediæ aciei in latera deducti, ac recentes equites à fronte vrgentes, veteranos omnes pertinacibus animis repugnantes confeciſſent, nemine vitam deprecante, nec arma ponẽte, maioremq́ue cladem Bono, à duobus hiſce millibus, quàm ab vniuerſo Gandenſium exercitu accipiente. Altera Gandenſium acies prima fugiente, prœlio non tentato eam eſt imitata, ſed equitatus omnes inſecutus, cladem occiſis Gandenſium decem millibus auxit. Capti ſunt mille ſexcenti, ac ex his eodem die trecenti ſtrangulati, cæteri ſubſequente mox pace liberati. Deſiderauit Burgũdus circiter ſeptingentos viros, quorum maior pars in peninſula pugnans cecidit, ac inter hos Ioánem Guiſelium Hannonium, Ioannem Polignium Burgundum, Oliuerium Lanoum, viros antiquæ nobilitatis. Gandaui clade intellecta, luctuſq; mærorq́; eorum ingens, qui parentes,

fratres,cognatos,affines,aut maritos perdiderant,oritur,ſingulis horis iratum Principem
cum exercitu recenti victoria ferocientem expectantes,ſatis gnari quid cõtumaci rebel-
lione meriti forent. Non tamen ſibi deeſt Senatus,occludunt portas,vigilias,præſidiaque
diſponunt,ad arma ſenes pueroſque vocant,veriti ne inſequentes Burgundi, mixti ciui-
bus fugientibus in vrbem irrumperent,quod ſortaſſe contigiſſet, niſi Bonus in Peninſula
fuiſſet detentus. Appropinquabant vrbi præcurſores Burgundi, ſtabantque ante portas
quatuor inermium millia,intromitti ſupplieiter orantes,nec quicquam impetrantes. Ve-
rùm quod in mandatis præcurſores haberent, ne inermibus nocerent, varias in partes di-
lapſi latuerunt. Bonus enim Scaldim cadauera vix trahere,inſectis ſanguine aquis;vidés,
campumque circa ſe omnem interſectorum cadaueribus diſſeminatum, tabido cruore
ſqualere,poſteaquam à variis vt ſæuiret in rebelles, ſuppliciumq; ad aliorum exemplum
ſumeret,eſſet irritatus,aliquandiu cogitabundus,tandem Deo magno animum ad miſe-
ricordiam mouente in hæc verba cæſos intuitus prorupit: Suntne hæ oues quæ me,
meoſque nutrire ac veſtire ſunt ſolitæ? proinde quiſquis ex hac victoria compendium fa-
cit,detrimentum ego certè ſummum patior. Gratias tibi ſumme Deus habeo immorta-
les,parens ac protector Principum,quod me opprimi à maleſanis non permiſeris, nec lu-
pis in prædam conceſſeris,quos ſibi homines excæcata mente inſanientes, dominos ac
principes legerant. Exinde accerſito Scriba omiſſis aliis rebus, ſtatim literas Gandauum
ſuo nomine exarari iubet,quibus ſe præteritorum veniam,ac pacẽ iiſdem conditionibus
dare teſtabatur,quibus ante annum Inſulis à regiis legatis fuerat oblata. Pauca tantum
« parui momenti ſe additurum,quæ veteres vrbis immunitates nõ eſſent diminitura: Gan-
« denſes pro huius belli expenſis,trecenta aureorum equitum millia, ac alia quinquaginta
« millia, quibus reſtituetur templum Ripelmondanum,aliæq; ædes ſacræ ab iis exuſtæ, ſol-
« uunto. Cõditiones olim cum Tornacenſi Epiſcopo factas ſeruanto. Renunciabunt in per-
« petuum actioni quam allegant in ditionem Audenardanam, Cortracenſem, Aloſtẽſem,
« Teneramundanã,quatuor Præfecturas, Vuazanã,Birvletanã,ac Gersbergẽſem, nec poſt-
« hac neceſſe fore, vt ex aliunde ius quam à domeſtico magiſtratu petant, aut alibi quàm
« ad Comitis Flandriæ Curiam appellent. Reliquas pacis conditiones, paulo ante ſub
anno 1452. deſcripſimus. Summo hæc cum gaudio Gandaui lecta, approbataq; teſtatur,
quod Principis inſuper poteſtati commiſerint, corpora bonaq; omnium. Cum exercitu
deinde Burgundus poſtridie Cal. Auguſti Ledebergæ propè portam D. Leuini venit. Me-
dia acies regia ſtabat via,in fronte ipſe Princeps, inſidens armatus equo, ab eis in peninſu-
la vulnerato. Aſtabat filius Carolus,cæteriq; viri illuſtres. Prima acies dextrum: poſtrema
ſiniſtrum eius latus claudebat, egrediunturque ad eum, viri è Senatu lecti viginti quin-
que linea tantum veſte, ſuprà nudum corpus induti,capite,pedibuſq; nudi. Poſt hos om-
nium opificum Præfecti,à Burgundiæ Marſcalco adducti. Præcedebat Abbas D. Bauo-
nis, Piorq; Cartuſianorum,hos omnes denique duo virorum millia è populo lecta,capi-
te quoque pedibuſque nuda, laneis longis induta talaribus veſtibus, incincti ſubſeque-
bantur, ſimulque omnes ad Principis equi pedes in genua prouoluti,dictus Abbas pro vr-
be vniuerſoque populo verba faciens,ter intentiſſima voce,lachrymabundus,ſuppliciter
veniam ac gratiam petit. Apprubat populus rogantis vocem edito gemitu, ſingultu, ac
murmure miſerando. Poſt tertiam rogationem, Bonus ad hunc modum eos alloquitur:
Quoniam ſupplices veniam commiſſorum rogatis, eam vobis animo liberali concedo,
neque per me ſtabit,quin clementem ac tractabilem habeatis poſthac Principem, ſi mo-
do debitum præſtantes obſequium à fidelitatis officio amplius non deſeceritis. Polliceor
enim vobis me ea ratione vim ac iniuriam omnem quam exiſtimationi meæ, tum detri-
mentũ quod fidelibus meis ſubditis intuliſtis,animo plane depoſiturum. Exinde ad equi
pedes opificum omnium militaria ſigna deponuntur, quæ Rex Armorum ordinis aurei
velleris inſpicientibus ſingulis ſacco impoſita auferri iuſſit, explicataq; ſunt paulò pòſt ad
actæ rei memoriam, partim in templo D. Virginis Boloniæ, partim eiuſdem in templo
Hallæ. Poſthæc Gandenſes corporum inclinatione, ac Abbatis oratione gratias Principi
agentes in vrbem reuertuntur, omniq; lætitiæ genere, pacem ſibi obueniſſe gratiſſimam
aliquot diebus teſtantur. Burgundus Gandauum ingredi nondum volens, cum exercitu
Gaueram,indeque Audenardam,poſtremò Inſulas proficiſcitur, perſolutiſque ſtipendiis,
doniſq;

domiſq; tributis omnes dimittit. Sex menſibus Inſulis manſit, variis ſe ac amicos conuiuiis, ludis, ac ſpectaculis, quibus otioſi tenentur animi, reficiens, quem Flandri liberatos ſe ciuili bello gaudentes ſunt imitati. Atqui hac ratione virago illa Gandenſis, affectus animique ferociam moderare, faſtum deponere, mulierque ex virgine facta virum ferre didicit, tanto ſua minori cum infamia, quod eius Principis iugo ſubmittere ceruicem ſit coacta, cuius ante ſe leges admittere, Reges, Principes, Duces, ac Comites non ſunt dedignati. Floruerat Gandauum ab anno 1330. ad hoc vſque tempus centum viginti tribus annis bellicæ virtutis opinione omnes Flandriæ vrbes ſuperans, potentia verò, auctoritate, ac opibus, aliquot Regionis Comites vincens, ita vt externi principes non ſemel amicitiam eorum ambierint. Verùm quod Reipublicæ conſtituendæ imperiti, infimæ ſortis turbulentis ac inquietis hominibus rerum gubernacula, neglectis aut pulſis viris politicis boniſq; committerent, Democratiamq; amplexi, homines nobiles pellere, aut in ordinem vulgarem redigere nulla de cauſa ſemper ſtuduiſſent, nõ mirum ſi vt cæteræ eius gubernationis Reſpublicæ, caducum, ac breuis æui imperium adepti, potius inter publicę quietis perturbatores, quàm bene cõſtitutarum Rerúpublicarum exempla ſint numerati, cùm ea omnium fere populorum ſit conditio, vt aut abiecte ſeruiat, aut ſuperbè imperet, medium prorſus ignoret. Tertiò Idus Nouembres Papæ Nicolai huius nominis quinti triſtes legati Bono nuntiant, Mahumetem Turcarum Regem vrbem Conſtantinopolim toties fruſtrà à prædeceſſoribus tentatam 54. obſidionis die expugnaſſe, nulloq; non crudelitatis genere, in omne hominum genus ſæuiiſſe, Imperatori Conſtantino, cæteriſq; Principibus ceruices amputaſſe, vxores, filias, nobileſque matronas conſtupratas in partes ſecuiſſe, ſacra Chriſtiana omni ſpurcitię genere contaminaſſe, imagini Chriſti crucifixi illuſiſſe, perque vrbem circumlatam ſtercore, lutoq; conſpurcatam demum confregiſſe, addidiſſeque: Hic eſt Chriſtianorum Deus. Templum Sophiæ in honorẽ Dei Opt. Max. à Conſtantino magno mirificis operibus extructum, impoſtori Mahumeto conſecraſſe, ac proinde petere, vires fortunamque contra Chriſtiani nominis hoſtes exerat, defendatque Chriſtianorum Eccleſiam, vrbemq; Conſtantinopolim cum terra ſancta recuperet. Bonus natura pius, ac religionis Chriſtianæ cultor ſincerus Middelburgi apud Zelandos inſtrui ac armari iubet triremes quatuor, nobilique Luſitano committit, qui è Zelandia in Hiſpaniam vectus, ſuperatis freti Gaditani anguſtiis, delatuſq; in mare Mediterraneum, recta Oſtiam portum Romanum inuehitur, indeque ad vrbem profectus, Pontificemque veneratus, ei literas Burgundi tradit, promittentis, ſi pacem vicini Principes conſtanter coluiſſent, ac cæteri Principes Chriſtiani arma pro religione ſumpſiſſent, iuſtis cum viribus ſe comitem iturum, quos dum fruſtra aliquot menſes Luſitanus expectat, operam ſuam Pontifici contra Mauros piraticam exercentes non ſemel probauit. Interea ad expeditionem Orientalem Belgicam nobilitatem animaturus duodecimo Cal. Martij anno 1454. Inſulis conuocat primarios ſuæ ditionis nobiles fermè omnes, variiſq; 1454.
conuiuiis per quatuordecim dies eos excipit, ac ab iis tranſmiſſo ſæpius conuiuali ſerto, cæremoniarum iucunda varietate imprimis grato exceptus fuerat, inter quas ſi Comitis Eſtampij deſcripſero, facilè lector cæterarum epularum magnificas nugas, ſplendidaſque conijciet inanitates, cùm eius temporis hiſtorici, hiſce deſcribendis diligentiores fuerint, quàm obſeruandis hiſtoriæ debitis legibus. Abſoluta vario ciborum gulam irritantium genere inſtructiſſima cœna, pro more Eſtampius adferri iubet ſertum conuiuale: cui enim hoc imponebatur, is proximum ſe conuiuatorẽ agnoſcebat. Adferebat hoc Eſtampij nomine virgo quatuordecim annorum, induta cęrulea holocerica toga, cuius fimbrię, manus latitudine e puro auro acu erant depictæ, defluebant in tergum longæ anguſtæq; manicæ, variis aureis Græcis conſperſæ literis. Flaua virginis coma aureo filo artificioſe plexa, ac circum caput decore in orbem poſita viſebatur. Frons ampla inſtar cryſtalli reſplendens lucebat. Capiti impoſitum ferebat ornamentum pyramidale, è cuius faſtigio in dorſum viride tenuiſſimum dependebat ſericum varij generis coloriſq; lapidibus precioſis conſperſum. Inſidebat virgo aſturconi albo, cui cæruleum tenue ſericum erat inſtratum, adducebantque per frenum tres viri nobiles togis ſericis oblongis, purpurei coloris veſtiti, capitibus tegumenta ferentes incurua, ad inſtar cornu venatorij, cuius vitta è viridi erat ſerico. Fœcialis virginem præcedebat veſte ornatus militari, in cuius dorſo,

pectoreq́; Eſtampij auita viſebantur inſignia, hunc nobiles bini accenſa præferentes fu-
nalia. Item bini ordinis equeſtris, nigris talaribus holoſericis, induti palliis, quæ pretioſis
martium pellibus ſuffulta erant, capitibus nudis, Sertum conuiuale manibus tenentes,
quos dicta virgo Aſturconi inſidens ſequebatur, cognominata Gaudij Princeps, tribus vi-
ris nobilibus equum adducentibus, ac cantilenam Sertum commendantem ſuauiter de-
cantantibus, donec Burgundo propinqui ex aduerſo ſtantes ſilerēt, honoreq́; ſumma cum
reuerentia exhibito, Eſtampij fœcialis Gallicis rhithmis, (vt eos ludens amicus quidam
noſter tranſtulit) in hunc eum modum alloquitur:

Nos tibi deferimus Princeps clariſsime ſertum,
Qualia Principibus Galli de more vetuſto
Flore nouo texunt, atque in conuiuia mittunt.
Mittitur hoc animis ad te concordibus, & de
Conſilio communi: ante hos Eſtampius omnes,
Te Comes hoc abſens dignari iuſsit honore.
Flos nouus, intactuſq́;, & qua fert corpore caſto
Nullum paſſa iugum, atque integro corpore virgo eſt,
Vtq́; videre licet, primæuo tempore floret.
Si nomen quæris? gerit Euphroſyneia nomen,
Triſtitiam fugiens, cultum amplexatur honeſti:
Tu quoque noſtrum hilari donum, vir maxime, vultu
Accipe: eant læti circum pia tempora flores.

Exinde bini nobiles virgini ſertum tradunt. Tres Aſturconis ductores in terram eam ſi-
ſtunt, idemq́; nobiles qui ſertum tradiderant, medio receptam ad proximos menſæ gra-
dus ducunt, vbi cùm Principi honorem ad terram vſque flexis genibus magna cum reue-
rentia feciſſet, in ſummum aſcendit gradum, ac vtroque iterum genu flexo exoſculato-
que ſerto eius capiti imponit, qui virginem terra ſubleuatam oſculoq́; exceptam ac ho-
norificis verbis laudatam, dimittit. Cum deſcendiſſet reiterato curuatis genibus honore
Aſturconi impoſita, probeque officio functa cum comitatu diſceſſit. Poſthæc Bonus fit
conuiuator, cuius cœna quam vano ciborum vinorumq́ue genere ſcatuerit, quibus ſce-
nicis ludis, muſiciſque inſtrumentis abundarit, melius credet, qui Oliuerium Marcanum
ſcriptorem Gallicum virum nobilem, harum nugarum adminiſtratorē, eaſq́; ad nauſeam
vſque deſcribentem legere voluerit. Inter alia Artocreas ſtabat quo aperto viſebantur vi-
ginti & octo viri, variis muſicis concinnos edentes ſonos inſtrumentis, quoties noua in-
ferrentur fercula. Abſoluta fermè cœna, viuus apponitur Phaſianus, aureum collo moni-
le variis ornatum precioſis lapidibus ferens, quem à duobus allatum virginibus, ſoluta
oratione hoc modo Bonum ſuus alloquitur fœcialis: Potētiſſime Princeps, veterum mos
“ fuit extraordinariis conuiuiis, viris principibus, Auem nobilem viuam apponere, eaque
“ præſente res honeſtas ac generoſas promittere, qua de cauſa hic Phaſianus à virginibus ti-
“ bi appoſitus, enixè commendatur. Paulò antè alia virgo (nomen erat ſancta Eccleſia) cō-
queſta fuerat, ſe ab eo omnibuſq́; veteribus protectoribus deſeri. Bonus è ſinu acceptam
ei dederat tabellam, in qua votum quo Eccleſiæ opem promittebat, deſcripſerat, quo le-
cto, actis ei gratiis, lætior diſceſſerat. Hác ſubſecura fuerat virgo alia, albo ſerico, nullo or-
natu addito veſtita, nomine DEI gratia, adducebatq́; ad eum virgines duodecim, quarū
conſilio innixum contra hoſtes religionis Chriſtianæ victoriam pollicebatur, ſingulis ei
gratias agentibus ac paucis verſibus quo modo veſtigia ſua ſequi deberet docentibus. Vir-
ginum nomina hæc erant: Credulitas, charitas, ſpes, iuſtitia, ratio, prudentia, moderatio,
fortitudo, veritas, liberalitas, diligētia, magnanimitas. Poſt paucos dies denuò Bonus, viris,
fœminiſque nobilibus Inſulis dat cœnam, ac ſingulis audientibus, in hunc modum co-
ram Phaſiano vouit: Promitto Deo creatori meo, virgini Mariæ, nobilibus matronis, ac
“ Phaſiano, Si Dominus meus Francorum Rex ad ſacram proficiſcatur militiam, ac pro de-
“ fenſione religionis Chriſtianæ, contraque vim Turcarum, cæterorumque incredulorum
“ vitam periculo expoſuerit, me (ſi euidens neceſſitas aliud non coëgerit) ei pro fortuna-
“ rum viribus, proprio corpore auxilio iturum. Quod ſi negotia, aut valetudo Regis non
“ permiſerint vt proficiſci poſſit, ſed ſuo loco Principem ſui ſanguinis, aut alium miſerit,
promitto

promitto me huic non ſecus quàm ſi Rex præſens foret, patiturum. Denique ſi is regni „
ſui ſtatus fuerit, vt nec proficiſci, nec alium mittere poſſit, cæteri tamen Chriſtiani Princi- „
pes pro viribus inſtructi proficiſcantur, iuſta quoque manu pro opibus armata, Chriſtia- „
nam defenſurus religionem euntes comitabor, modò dominus meus Francorum Rex „
conſenſerit, ac Ordines mearum ditionum (quos mihi Deus gubernandos dedit) permi- „
ſerint, efficiamq; vt omnibus conſtet, per me non ſtetiſſe, quo minus pia expeditio effe- „
ctum ſortiatur. Poſtremo, ſi durante ſacra expeditione, Turcarum Rex ſingulari certami- „
ne mecum congredi deſideret, adiuuãte Deo opt. max. D. Virginis Mariæ precibus pro- „
dibo in arenã. Inſulis duodecimo Cal. Auguſti anno 1454. Subſignatum mea manu Phi- „
lippus. Poſthæc vouit Carolus Charolous vnicus Boni filius, legitimo thoro ſuſceptus, „
hoc modo: Promitto Deo creatori meo, D. Virgini Mariæ eius matri, nobilibus ma- „
tronis, ac Phaſiano, ſi dominus paterque meus, ſacram, vt propoſuit, ſeque factu- „
rum ſperat, ſuſcepetit expeditionem, eiuſque ſit voluntatis, me comitem proficiſci, „
voueo me iturum, eique pro virili ſeruiturum. Eodem modo paucis mutatis verbis, „
vouerunt, Ioannes Cliuiæ Dux, Ioannes Burgundus Eſtampij Comes, Adolfus Cli-
uius Rauaſtani Regulus, Anthonius Burgundus, Puſius, Charnius, Crouiacus,
Chimaus, Santonius, Crequius, Comminæus, Rochefortius, Syluius, Boſſuus, Lalanus,
Haubordinus, Bergius ad Zomam, Tholongoneus, Chriſtianus ac Euerardus Digeonius,
Nicolaus Rollinus Burgundiæ Cancellarius. Exinde epularum ludorumque finis eſt fa-
ctus, poſteaquam ſeptem menſes his nugis, magno ciuium cum emolumento, triuiſſet.
Bonus verò voti nunquam non memor, omnes poſthac cogitationes ei exoluendo inten-
dit, eaque de cauſa in Germaniam ad Imperatorem Fredericum proficiſci, ac eum eo,
cæteriſque imperij proceribus de ſacra expeditione agere ſtatuit, deſponſata prius filio
Carolo Iſabella, Caroli Borboniæ Ducis, ac Agnetis Burgundiæ ſororis ſuæ filia, Pontifice
Nicolao poteſtatem faciente, quanquam Dux Iſabella, filiuſque Carolus ſponſam An-
glicam è Lancaſtrica familia maluiſſent, quod Iſabella parte matris, ex ea originem (vt in
vita Philippi Audacis ſcripſimus) traheret. Sed conſiderans vterque eum in Francia ami-
cos ac affinitatem quærere, refragari non audentes, ſponſalia inſcio patre matreq; ſponſæ
(quod ſponſa apud Bonum educata habitaret) peraguntur, nominatq; Bonus filium Ca-
rolum Belgarum Præfectum, adiungitque conſiliarios Nicolaum Rollinum virum pru-
dentem multæq; experientiæ, Antonium Crouiacum virum nobilem militiæ gnarum,
ac Goxij Regulum. Belgis igitur iocunda pace, rerumque omnium abundantia hoc tem-
pore florentibus, Bonus centum Belgarum nobilibus comitatus equitibus In Burgũdiam
proficiſcitur, vbi cum ducenti nobiles ſe Belgis iunxiſſent, in Germaniam ad Imper. Fre-
dericum contendit. Exceptus eſt à Germaniæ proceribus, præcipuè verò Bauariæ Duce
ſanguine ſibi iuncto, tanto eum honore, vt Imperator æmulatione non obſcura tactus, in
Auſtriam eo non viſo reuerteretur, miſſoque Cancellario nuntiari iubet, ne vlterius per-
gat, quod aduerſa valetudine correptus, negotiis vacare non poſſet, Cancellario abſolu-
tam ſe tractandi poteſtatem dediſſe, reſtituta verò ſanitate, ſe Imperij Principes conuoca-
turum, ac de ſacra expeditione acturum. Bonus conſiderans honoris æmulatione, non
morbo, Imperatorem laborare, ac proinde timere ne in Oriente, non ſecus quàm in Oc-
cidente nominis Burgundici decus inclareſceret, adhæc Franciæ Regem Anglorum ar-
mis preſſum, nobiles in Syriam non dimiſſurum, animi dolore in morbum incidit peri-
culoſiſſimum. Verùm Deus nolens Belgas ex imperio prudentis moderatique ſenis, in
manus ferocis ac temerarij adoleſcentis præcipitare, priſtinam ei valetudinem reſtituit,
domumque reuerſus non ſemel de Imperatoris puſillanimitate eſt cõqueſtus. Cùm enim
vniuerſam Germaniam, Bohemiam, Auſtriam, Poloniam, Hungariã armare poſſet, auxi-
liaque promitterent Belgæ, Burgundi, Franci, Itali, Hiſpani, Angli, Schoti, Dani ac Svue-
di, ſummoque cum honore, ac nominis divulgatione, Europam Orienti committere poſ-
ſet, animo corporeque torpens, nil in tanta oportunitate auderet. Curata apud Burgun-
dos valetudine, cùm eum Aurantij Princeps honorificè tractaſſet, in Belgas reuerſus læ-
tatur filium Carolum Inſulis Iſabellam Borboniam decimotertio Cal. Nouembres vxo-
rem duxiſſe, eamq; ex eo grauidam à matronis nuntiari. Exinde anno 1455. magno Bel- 1455.
garum commodo, perpetuũ inſtituit concilium, cui Præſidem ac Procuratorem Princi-

pis

pis (generalem vocant) dedit, ſuamque ſemper Senatores aulam ſequi voluit, hac ratione
ſubditorum lites, appellatione cogniturus, ac quæ alicuius forent momenti, ſuo iudicio
finiturus, cum antea pugnis ac latrocinijs, diſſidentes inter ſe homines, ius ſuum tueri eſ-
ſent ſoliti, infirmiores verò à potentioribus ſemper opprimerentur. Senatus ac Curia Pa-
riſienſis (Parlamentum Franci vocant) ægerrimè inſtitutionem noui concilij tulit, quod
Flandri ac Atrebates magno Iuriſperitorum Pariſienſium quæſtu in eius vrbis Curia ex
appellatione litigare eſſent conſueti. Verùm Bonus in propoſito perſtitit, nec tamen cui-
quam appellare Pariſiis prohibuit. Secretum hoc concilium vocari voluit. Creſcentibus
ſucceſſu temporis litibus (quę pacis tempore ſupra modum augeri ſolent) anno 1505. Phi-
lippus Auſtriacus in Hiſpaniam proficiſcens (vt eius in vita deſcripturum me ſpero) huius
concilij Senatores diuiſit, certumque vnicuique parti locum aſſignauit, vna Mechliniæ
(ſumpto ſupremi concilij nomine) Principis iuſſu ſedem figente, vbi è Prouincialibus
Curiis, Flandri, Arteſij, Hollandi, Zelandi, Friſij ac Lutzenburgij appellant. Altera in vr-
be Bruxellenſi permanente, ſeruato Arcani concilij nomine, ac vnicuique Præſide ac
Principis procuratore attributo, poſſuntque & dictæ regiones hic appellare, quòd non
minus cauſas ciuiles, quàm bellicas tractent, rebuſq; ita exigentibus, è ſupremo nonnun-
quam, cuius eſt caput, aut prouinciali deſumpta cauſa, ſententiam ferunt, maximè cùm
Principis intereſſe exiſtiment. Circa Cal. Apriles moritur Adolfus Diepenhutius Anti-
ſtes Traiecti ad Rhenum, tum temporis vtriuſque Ordinis ac ditionis Tranſiſulanæ do-
minus. Quamobrem Bonus ſumma diligentia apud Ordines laborabat filium Dauidem
illegitimo thoro ſuſceptum, eoque tempore Terovuanæ Epiſcopum, in Antiſtitem elige-
gerent. Arnoldus Egmondanus Geldriæ Dux pro Stephano Bauaro rogabat. Sed Vltra-
iectenſes, ne electione alterum offenderent, vtroque omiſſo, Giſbertum Brederodium in
ſummo tum templo proximum ab Epiſcopo locum obtinentem (Domproſtum vocant)
Epiſcopum nominant, ſed qui ſummi Pontificis Calixti conſenſum impetrare nō potuit,
quòd Bonus filio Dauidi à Calixto Epiſcopatū impetraſſet. Inſtigabat Burgundū ad digni-
tatem obtinendam, perpetuū Hollandorum Vltraiectēſiumq; diſſidium, quod hac ratio-
ne ſopiri poſſe ſperabat. Sed videns Vltraiectenſes, contempta ſummi Pontificis authori-
tate, filium Dauidem nulla ratione admittere velle, menſe Octobri eum non contem-
nenda armatorum manu in Hollandiam contendit, aduerſus Vltraiectenſes ac Tranſ-
Iſulanos moturus. Sed ij copiarum magnitudine quos Hagacomitis (Aurei velleris di-
1456. gnitate, aliquot ibi nobilibus ornatis) coëgerat, territi, menſe Aprili anno 1456. rem
arbitrio Ducis Cliuiæ, ac Domini Brederodij committunt, qui in concilium adhibito
Ioanne Reneſſio, proximum in ſummo templo à Domproſtio dignitatis locum obti-
nente (Domdecanum vocant) Ioanne Preuſſio, Iacobo Montfortio, ac pleriſq; aliis, tan-
« dem Leidæ congregati, his conditionibus controuerſiam componunt: Giſbertus Brede-
« rodius Epiſcopali dignitate Dauidi Burgundo cedet, ſeruata Domproſtia, ac Præpoſitura
« Audemunſterana, quibus ei dignitatibus Bonus iunget Præpoſituram D. Donatiani
« apud Brugenſes, ſoluetque quamdiu vixerit Brederodio Dauid, ſingulis annis quatuor
« aureorum florenorum millia, ac pro expenſis in hunc diem factis quinquaginta ſemel
« aureorum leonum millia. Ex Epiſcopatu verò Terovuanenſi ſingulis annis Dauid Brede-
« rodio ad vitam ſoluet duo aureorum liliorum millia, nominabitque ad hæc Brede ro-
« dium Bonus Hollandiæ Cōſiliarium, aſſignatis ei ſingulis annis mille florenis. Hiſce con-
ditionibus cedente Giſberto, Dauid Epiſcopali ſede potitur, quo annis quadraginta, ma-
gno omnium ordinum cum amore, ſed non ſemper culta cum vicinis pace præfuit. Da-
uentrienſes cæterique Tranſiſulani, conditiones admittere nolebant. Quare acriter à
Bono per duos obſeſſi menſes, tandem opera Cliuiæ Ducis, Ordinumque Vltraiecten-
ſium pax componitur. Multa Tranſiſulanis conceſſa, quod Friſiorum rebellionem inſti-
gatione Ducis Saxoniæ timeret. In Hollandiam dimiſſo exercitu, reuerſus intelligit Lo-
douicum Delphinum, patris Caroli iram fugientem in Brabantiam ſupplicem adueniſſe.
Conatus fuerat Delphinus ante duodecim annos cōiuratione cum aliquot Franciæ pro-
ceribus inita (vt ſuprà ſcripſimus) patrem tanquam inidoneum regno priuare, à quo tem-
pore (quanquam opera Boni condonata coniuratione in gratiā foret receptus) nunquam
ſincerè à patre dilectus, tandem ex eius Aula in Delphinates ſe receperat, ac ad hoc vſq;
tempus,

tempus,ſpacio nimirum decem annorum habitarat. Interea paruis primum de cauſis ita
repullulauerat,exiſtimans Rex non fruſtra res exiguas, quanquam in ſpeciem negligen-
das,à filio tentari, maximeq́; animum angebat mors concubinæ Agnetis, vltra modum
adamatæ,quę a Delphino procurata ferebatur. Quare non diutius diſſimulandum ratus,
Comitem Dāmartinum iuſto inſtructum equitatu, in Delphinates properare iubet, fi-
liumq́ue vinctum adducere. Sed is de aduentu Dammartini præmonitus ſex tantùm ad
fugam horas nactus in Burgundiam paucis comitatus ad Aurantij Principem, ac Bur-
gundiæ Marſcalcum, infeſtiſſimos belli tempore hoſtes confugit, indeq́; vt petebat iuſto
cum comitatu Bruxellam Brabātiæ vrbem ad Bonum peruenit,à quo non minori quàm
ſi Rex veniſſet,cum honore eſt ſuſceptus, attributo ei oppido quo recederet, Gennepio,
ſingulíſq́ue donatus menſibus mille quingentis aureis liliis,quibus familiam aleret. Du-
xit in Brabantia vxorem Carolinam Sabaudiæ ducis filiam, quæ duos exilij tempore ei
peperit in Brabantia liberos. Rex elapſum è manibus filium perfugiſſe ad Burgundum
intelligens,repetere non deſiſtebat. Is conſtanti animo tradere ſupplicem recuſabat, ad-
dens, quando ac quo vellet abire eum poſſe. Sperabat Delphinum, immenſo deuinctum
beneficio, poſteaquam Rex factus foret, coniunctiſſimum ac maximè beneuolum filio
Carolo,ac Belgarum ordinibus futurum vicinum. Sed fruſtra ingratis, ac diſtortæ indolis
hominibus beneficia conferuntur, quod Rex ipſe Carolus hiſce verbis eſt vaticinatus:
Ignoras Dux Philippe feræ bellue naturam. Nutris enim lupum qui oues aliquando tuas „
eſt delaniaturus. Recordare Apologi,vbi ruſticus anguem gelu propè enectum miſertus „
domum defert,ac geniali foco refouet,quomodo vigore recepto ſibilis ab eo fuerit oppu- „
gnatus. Cùm non moueri Bonum videret,præſidia in oppidis eius ditionibus propinquis
auget,idemq́ue is ſuis facit in finibus, verebanturq́; Belgæ, ne ſopitæ reſuſcitarentur ini-
micitiæ, ac proinde Delphinum nunquam veniſſe optabant, aut patris arbitrio dedi de-
bere perſuadere nitebantur, excogitataſq́ue eſſe inter Regem ac Delphinum inimicitias
hac ſola de cauſa aſſerentes, vt ſimulato exilio Delphinus Boni mentem, conſilia ſecre-
tiora,oppidorum ſitus,ſubditorum voluntates,ac filij ſui Caroli conditiones perdiſceret,
arreptaq́ue occaſione, diſſidium,inimicitias, rebellionem, coniurationemq́; inter Prin-
cipem,nobiles,populum,ac vnicum filium excitaret. Quicquid fuerit,patris certè Regis
vaticinium euentu non caruiſſe,res ipſa comprobauit,eo magis omnibus fidem his adhi-
bentibus,quòd menſe Februario anni 1457.(cùm die duodecima eiuſdem menſis, naſce- 1457.
retur Maria filia hæreſq́ue vnica Caroli Pugnacis) periculoſiſſimum diſſidium inter Bur-
gundum filiumq́ue eius vnicum Carolum naſceretur, cuius ſcriptores hanc adſerunt
cauſam: Inter omnes Aulæ Boni proceres,nulli Crouiacos dignitate,honore, nec opibus
ſuperabant,multumq́ue eorum conſilio,arduis in rebus Princeps propter expertam pru-
dentiam, ac rei bellicæ ſcientiam vtebatur. Hi conſiderantes plurimum Delphino à
Principe tribui,tanta cum diligentia ac fide omnibus in rebus ei operam præſtabant, vt
fermè neglectis Caroli Burgundi negotiis,ſoli Delphino,conniuente Bono obſequeren-
tur. Inde primum indignatio,deinde ira, poſtremò odium ex æmulatione erga Delphi-
num,Crouiacos,ac qui cum his faciebant,ortum,verente Carolo,vt erat natura ſuſpitio-
ſus, nequid ſiniſtri contra nomen Burgundicum molirentur: mutatæq́; ſunt hæ Caroli
affectiones,tum primum in capitales inimicitias, poſteaquam Crouiacum ſupellectilem
poſtremæ Bethunienſis dominæ conſenſu patris inuaſiſſe intelligit, quam prius ſibi cum
agris,ac omnibus redditibus donaſſe prædicabat. Iuuabat ſuſpitionem ſparſa fama, qua
ferebatur pater Ioanni Crouiaco donaſſe Comitatum Namurcenſem, Eſtampio Bolo-
nienſem,Ioanni Lanoio ditionem Arculeam, quæ cum rata habere Carolus nollet, ſibi
eos malè velle ſuſpicabatur,ac ne plura ſenex pater intempeſtiua liberalitate donaret ve-
rebatur: cumq́ue Crouiacis, patris ſui amicitia fultis, apertè nondum nocere auderet,
cum aliquot proceribus,clam in perniciem eorum coniurat, tracto in partes ſuas Nicolao
Rollino viro prouectæ ætatis,docto,ac multæ experientiæ, qui propter Burgundiæ Mar-
ſcalcum Crouiacis intimum,iiſdem inimicus erat factus. Cauſa inimicitiarum cum Mar-
ſcalco erat,quod Peſmci regulum veterem inimicum, Marſcalci verò ac Crouiacorum
amicum, certis de criminibus, opera ſua accuſatum conuictumq́ue, iudicialis ſententia
capite plexiſſet, nec tamen ei opem extremo in diſcrimine quiſquam amicorum ferre
potuiſſet,

potuiſſet. Hæ ambitioſorum hominum ſtultiſſimæ nugæ, primæ fuerunt cauſæ exitialis
fermè diſſidij inter Bonum ac filium eius Carolum, nomenq́; Burgundicum ſine dubio
pessundediſſent, niſi diuinum numen neceſſario tempore, nebula ignorantiæ diſcuſſa,
Francorum conſilia ſeni Bono detexiſſet, iiſque obuiam ire docuiſſet. Auxit patris hic q́;
diffidium, cùm Caroli famulitium inſtitueretur. Iubente enim patre tertium filium acci-
peret cubicularium, Philippum Crouiacum Queuerami regulum, filium Ioannis Cro-
uiaci, cui Carolus inter omnes peſſimè volebat, ille Anthonium Rollinum Aimerij re-
gulum filium dicti Nicolai petebat, adeoque obſtinate patri hac in re reſtitit, vt in cub
culo orationi deſtinato matre præſente à patre vocatus, petente accipienteq́; eo chartu-
lam in qua famulorum nomina quos petebat deſcripta continebantur, eo vxoreque in-
ſpiciente, in ignem conniceret, addens: Ito, indiges enim, ac alias quærito tabulas, ac cen-
ſaque eodem momento aduſta bile, adeò iracundia eſt elatus, vt ſilens territuſque Caro-
lus ſequente matre cubiculo exiret. Tum verò multò magis efferueſcente tetro humore,
furibundus equum circa veſperam conſcendit, ac antequam domeſticorum quiſquam
paratus ſequi poſſet, vrbe Bruxellenſi exit, perque auia, inuiaque ſolus deerrans circa no-
ctem in ſilua ad Carbonarij domum frigoris pellendi cauſa diuertitur, qui non de plebe
hominem eſſe facile perſpiciens, familiari cum foco refocillans, ad proximam venatoris
domum deduxit, qui agnitum Principem, lętęq́; ſuſceptum, nocte ea, vti potuit, tractauit.
Seceſſerat Carolus Teneramundam, quo patris iracundia vergeret expectaturus. Sed de
cerebri motione certior factus non parum doluit. Facta luce in ſilua repertus, ac ad ſe re-
uerſus, à quibuſdam obiurgatur, ab alijs adhibita conſolatione lenitur. At ille nil adeò
indignè ferebat, quàm quod vxor ſe relicto, inobedientem ſecuta filium contumax eius
peccatum comprobaſſe videretur. Sed cùm per Burgundiæ Marſcalcum iuſtam facti red-
didiſſet cauſam, in gratiam eſt recepta. Interea Delphinus conſilio Burgundi ac proce-
rum, mittit Rauaſtaini regulum aurei velleris fœcialem (Haraldum Franci vocant) ad
Carolum, rogatum an cum patre præſtita obedientia in gratiam redire vellet, an contu-
maci inobedientiæ propoſito inhærere? At is miſſo Bruxellam Oliuerio Marcano ad
Nicolaum Rollinum, ex eius conſilio reſpondet, ſeſe patris in poteſtate futurum. Atqui
hac ratione primi diſſidij tempeſtate ſopita Carolus patri eſt reconciliatus, pulſo Guilel-
mo Bicheo, ac Guidone Duſio, quod Bonus hos præcipue diſſidij cauſam dediſſe exiſti-
maret, qui cum in Franciam ſeceſſiſſent, clam à Carolo pecunia ſunt adiuti, ipſe Bruxel-
lā ad patrē reuertitur. Poſthæc Bonus, inconſulto Francorū Rege, cum Anglis nouenna-
les pāgit inducias, quod adeo Rex Carolus ægrè tulit, parū vt abeſſet quin rupta pace bel-
lū redintegraret. Verùm expertus ſeſe Anglis Burgundiſq́; fœdere iunctis imparē ſemper
fuiſſe, timeretque ne Delphini cauſa Francorum aliquot proceres ad Burgundum tranſ-
irent, veteris infortunij calamitatibus ante oculos verſantibus, repreſſa ita bello abſtinuit,
manente inter Francos Burgundoſq́; Delphino pacis pignore, ſed diſſidij cauſa. Menſe
1458. Aprili anno 1458. cùm ſæpiſſimè Principem Gandenſes rogaſſent confirmandę pacis cau-
ſa vrbē inuiſeret, comitatus filio Carolo, Delphino, ac quadraginta nobilibus equitibus,
Crouiacis tamen domi relictis, Gandauum proficiſcitur. Nunquam tanto cum honore
Princeps in vrbe fuit exceptus: nil relictum erat, quod ad ornatum portarum, itinerum,
locorumq́; omnium qua iturus erat, excogitari poſſet: neque quicquam prætermiſſum,
quo teſtarentur aduentum eius ſibi eſſe gratiſſimum: plateæ, viæque omnes tot ſcenico-
rum ludorum ſpectaculis, alijſq́; ornamentis ſcatebant, vt à porta Vualportæa (qua vrbem
fuerat ingreſſus) ad ædes ſuas Vuallenſes quatuor horas aſpiciendis ludis conſumpſerit.
Senatus, ordo Eccleſiaſticus, quinquaginta opificum Præfecti, nobiles omnes, cum ditio-
ribus ciuibus nigra veſtiti veſte, ac vecti equis, ſubſequente immenſa populi multitudi-
ne, extra prædictam portam obuiam gratulabundi venerant, magnoq́; cum applauſu prę-
cedentes in vrbem Principes deducebant. Octo continuis diebus hinc inde conuiuijs pu-
blicè ac priuatim eſt certatum, feſtos nullus non agebat dies. Ludicro equitum peditūq́;
decurſu Burgundi cum Gandenſibus certabant. Portam intranti virgo decore potius quā
ſumptuoſè ornata occurrit, tabulamque offert, in qua hæc verba ſacris è literis deprom-
pta, viſebantur deſcripta: Inueni quem diligit anima mea. Bruxellam Gandauo reuerſus,
iterum per legatos Rex Delphinum dedi poſtulat. Negat ſe ſupplicem contra ius gētium
proditurum,

proditurum, poteſtatem eundi, quo & quando vellet feciſſe. Exacerbatus Rex queritur,
quod Burgundos, Atrebates ac Flandros, contempta Pariſienſi Curia, contra regni Fran-
cici vetuſtiſſima iura, ad noui concilij ſui Tribunal pertraxiſſet. Reſpondet, Regis id cul-
pa ſactum, quod nemo Pariſiis dictarum regionum priuilegia ac immunitates, contra
quam Rex velit, regnoq́; expedire putet, defendere audeat, quod ſibi iuſtitiæ patrono to-
lerandum diurius non fuit, cùm eas regiones beneficiario iure non poſſidear. Adhæc con-
ſtare, ſibi conſiliarios Pariſienſes, ac regni nobiles malo erga ſe eſſe animo, quod non ita
dudum corrupto Ambianorum Præfecto (qui Vilvordæ in carcerem erat coniectus) vr-
bem violata pace, conari eſſent occupare. Rationibus Rex victus, cùm modum vlciſcendi
ſe de Burgundis, quemadmodum de Anglis fecerat, inire nullum poſſet, flagrans illa vin-
dictæ cupiditas variis comitata perturbationibus, ex animo in corpus virus ſuū euomens,
in morbum Regem grauiſſimum, ſed non exitialem coniecit. Æſtate anni 1459. conuo- 1459.
carat Papa Pius huius nominis ſecundus, Mantuam Chriſtianos fermè Principes omnes,
quò communi conſilio ac viribus in Turcas bellum decerneretur, miſeratque & ſuos Bo-
nus legatos. Sed quod eius temporis Imperator, tanto exercitui ducendo parum ſe effica-
cem commonſtraret, re infecta eſt diſceſſum, quod cùm Chriſtiani Principes, Turcarum
finibus propinqui intellexiſſent, ad Bonum de ferendo auxilio, hi legatos miſere: Papa
Pius, Dauid Imperator Trapezuntiorum, Georgius Rex Perſarum, vtriuſque Meſopo-
tamiæ Rex, Dux Georgianorum, quibus in ſpeciem & ſuos iunxerant, Imperator Ger-
manorum Fredericus Auſtriacus, Matthias Hungariæ, Alfonſus Luſitaniæ, Rex Veneti,
ac plerique alij Principes. Cùm omnes auxilij ſpe præbita dimiſiſſet, ſeparatim Patriar-
chæ Antiocheno Papæ Pij legato diſertis verbis eſt pollicitus, ſi è morbo, quo tum Bru-
xellæ decumbebat, conualuiſſet, ſeſe Conſtantinopolim iuſtis cum viribus profecturum,
etiamſi in ipſo conatu aut itinere foret moriendum, inſtigantibus eum ad expeditionem
ſuſcipiendam non parum Thoma ac Demetrio Paleologis, à Turca Peloponneſu, (Mo-
ream illi vocant) vbi latè imperarant pulſis, ac ad Bonum cum paucis Græcorum proce-
ribus, auxilij cauſa profectis. Annum 1460. læta pace tranſegit, ſed longo incognitoq́; im- 1460.
plicatus morbo, quo pellendo inter varia remedia medicis eſt viſum, comam (quam tum
ſumma cum cura viri proceres nutriebant) poneret. Cùm familiares, exteriq́ue ad inui-
ſendum decumbentem aduenıſſent, ſenſiſſetq́; diſcedentes raſum caput vt rem inſoli-
tam, inter ſe muſſitantes ridere, edictum proponit, quo aulicis ac nobilibus ſui imperij
omnibus quemadmodum feciſſet, caput radere iubebat, parentibus Bruxellæ eodem diè
quingentis, cæteris vt idem facerent opera Petri Vacquenbaccij viri nobilis ad hanc rem
delecti coactis, ita vt Bruxellæ, cęteriſq́; vrbibus ac oppidis, nobiles omnes raſi magno vul-
gi cum riſu conſpicerentur. Sed res rum temporis inſulita, paucos poſt annos, non ſolùm
apud Belgas, ſed vniuerſam fermè Europam inualuit: quanquam Carolus Burgundus,
multiq́; alij Belgarum Proceres, comam nunquam poſuerint. Valetudine recuperata,
nuntiatur Hendricum ſextum è familia Lancaſtria Anglorum Regem, ab Eduardo Ebo-
racenſi prœlio victum ac regno pulſum in Schotiam perfugiſſe, qui Hendricus, quod ma-
tre Franca eſſet natus, ac vxorem è Francis duxiſſet, ſecretè cum Carolo Francorum Re-
ge, fœdus pellendo Bono ſecerat, diuiſerantq́ue inter ſe eius ditiones, vt Francus Burgū-
diam, Arteſiam, Picardiam: Anglus Flandriam, Hollandiam, Zelandiam occuparet: qua
nunc cura erat liberatus, quod pulſo Lancaſtro, Eduardus Eboracenſis ſibi amiciſſimus,
regnum occupaſſet, quanquam vxor Iſabella ortum maternum familiæ Lancaſtriæ de-
beret. Menſe Iulio anni 1461. moritur Carolus Francorum Rex, huius nominis ſeptimus, 1461.
magno Delphini gaudio, quod non ſolùm liberalitas eius erga primum adſerētem nun-
tium eſt reſtata, ac exequiæ parum pro dignitate patri factæ, ſed imprimis ſubita veſtium
variis è coloribus conſutarum in Franciam tendens mutatio, deducente eum Burgundo
cum filio Carolo ac præcipuis Belgarum Proceribus in Rhemos, indeq́; (poſtquam coro-
na Regia fuiſſet redimitus) Pariſios, vbi magno tubarum cum ſtrepitu, Lodouicus huius
nominis vndecimus Francorum Rex eſt proclamatus. Bonus Pariſiis in ædibus ſuis Arre-
batenſibus diuerſatus, Regiam magnificentiam familiari menſa ſuperabat, eiuſq́; nomi-
ni Burgundico ſtudioſi frequentes ad domum eius ventitabant. Splendebant cœnacula
aureis argenteiſq́ue vaſis, parietes aulæis ac tapetis diuerſigeneris erant veſtiti, nullus ali-

eius nominis, non donatus ab eo diſcedebat. In publicum prodiens à quinquaginta bal-
liſtariis peditibus, ac ducentis nobilibus equitibus cingebatur. Cum duos fermè menſes
in vrbe hæſiſſet, Heſdinum Atrebatenſium oppido proficiſcitur, ac poſteaquam nouo Re-
gi de Burgundia, Arteſia ac Flandria clientare iuſiurandum præſtitiſſet, eumq́; omni offi-
ciorum genere, vti putabat, ſibi deuinxiſſet, ac vt pacem colat, populoque ſuperioribus
bellis exhauſto eius aliquando fructus guſtare permittat, petit, id verò conſecuturum, ſi
Carolo fratri Germano hæreditariam portionem tradidiſſet, ac quos pater honoribus
publiciſq́; muneribus ornaſſet, vti ac frui fineret. Rex magnificis verbis omnia ſe facturũ
pollicitus, temporis ſucceſſu fidem, ſublato è medio fratre, fefellit, quòd iamdudum ſibi
perſuaſiſſet, à patre regni ſucceſſorem fuiſſe inſtitutum, eaq́; de cauſa eum erga ſe iniquio-
rem ac duriorem extitiſſe, paternos verò amicos, honoribus ac dignitatibus ſpoliauit.
Nec his contentus, vt familiam Burgũdicam (cuius opera ad regnum peruenerat) peſſun-
daret, omnibus rationibus, vt paulo pòſt oſtendemus, annitebatur: quod quanquam ſe-
rius, tamen ante obitum apertè Bonus perſpexit. Regem Pariſiis in Turones proficiſcen-
tem, comitatus eſt Carolus Burgundus, ſimulato animo à Rege omni amicitiæ genere
exceptus, ac ad vitam quindecim aureorum liliorum millibus, ac Præfectura Normanni-
niæ donatus. Rebus neceſſariis vbique procreatis, Carolus in Belgas eſt reuerſus, patris
morbo, è quo is tamen Bruxellę conualuit, reuocatus. Doluit non parùm intellecta morte
Nicolai Rollini, qui è mediocri ordine ad ſummam peruenerat potentiam, primuſq́; Rol-
1462. linos procerum numero inſeruit. Menſe Februario anni 1462. ſummus Pontifex per lite-
ras à Bono petit Adolfo Naſſauio, quem Moguntinorum Antiſtitem renunciarat, contra
Theodoricum Iſenburgium à Canonicorum ordine creatum, ac ab aliquot Germaniæ
proceribus adiutum, opem ferret. Is ſtatim Naſſauio quingentos mittit equites, quorum
opera, pulſo Iſenburgio, dignitatem obtinuit. Petit inſuper Pontifex, vt iuſtis cum viribus
contra Turcas proficiſcatur, ſeſe conſenſu Imperatoris Burgundiæ eum Regem nomina-
turum. Capiuntur exinde Ioannes Cuſtenius, ac Ioannes Ingieus, inſtantibuſque Au-
guſti Cal. Ripelmondæ capite plectuntur, conuicti quod Carolum Charloium vene-
no aut veneficiis è medio tollere conati eſſent. Miſiſſe dicebatur Cuſtenius Ingiëum
hac de cauſa in Sabaudiam, ad nobilem veneficam, à qua cum ceræa hominis, quem
lædere volebant, ſimulachra, admirandis verborum incantationumq́; modis dementata
accepiſſet, pretiumq́; immenſum pro opera pollicitum petiiſſet, nec acciperet, Cuſtenio
niſi ſatisfeciſſet, iurgio eſt minatus, ſeſe Carolo ſcelus detecturum, audiuimque forte for-
tuna, à Petro Haquenbachio viro nobili iurgium Carolo defertur. Capti igitur, torti ac
facinus faſſi, inſtante etiam mortis momento, nunquam tamen Crouiacos, nec Proceres
Carolo ſuſpectos, tanquam facinoris conſcios nominarunt. Verùm prudentiores Regem
Lodouicum ſuſpectum habebant, quorum tum maximè confirmata eſt opinio, cùm
Caroli germani fratris mortem, ne regni portiuncula cedere cogeretur, eum procuraſſe
didiciſſent. Quibus rebus Bonus cognitis, cum filio in gratiam iterum rediit, clarè per-
ſpiciens Regem Lodouicum pro remuneratione immenſorum beneficiorum; familiæ
ſuæ exitium quærere, ac hac de cauſa non ſolùm veteres à ſe amicos, ſanguineque iun-
ctos alienare, ſed etiam filij, hæredisq́ue vnici necem tentare. Quare cum Eduardo
quarto Anglorum Rege veterum induciarum leges, Rege Lodouico ægerrimè ferente
renouat, inſuperque Burgundus interdicit, ne tributum quod Rex Salinis corum impe-
rarat, ſoluerent. Statuerat enim Rex hac pecunia redimere oppida ad vtramque Somo-
næ ripam ſita, ac pace Atrebatenſi Bono pignori data. Sed is aſtu intellecto, ad Regem
Chimaij Regulum (qui ſolus è Crouiacis non defecerat) mittit, cauſam quare tributum
ſolui prohibuiſſet, redditum: quem cùm Rex interrogaſſet, ſolidiori è materia Boni ne
corpus coagmentatum foret, quàm cæterorum Principum? Reſpondit Chimaus: Imò:
nam niſi id ita foret, quomodo te patris iram fugientem recipere, contemptiſque eius
minis defendere per quinquennium, ac pro dignitate neceſſaria ſubminiſtrare auſus
fuiſſet? Rex cauilli veritate pudore confuſus, ſubitò obticuit, relictoque Chimao, nec
amplius in conſpectum admiſſo, in proximum ſe cubiculum, dimiſſo Burgundicarum
Salinarum tributo recepit. Crouiacorum qui ad Regem ſe contulerant (vt plærique ſcri-
ptorum putant, non ſine ſecreto Burgundi conſenſu, cùm eis ad extremum vſque ſpiri-
tum

... Samonæ ripam ſita æſtate anni 1463. reddidit, quod adeò 1463.
ægrè ... paci ... non ... ſtabant (?)
vt ... cum vxore Gorinchemum Hollandorum oppido, quo ſemper
ſecederet ... quo tempore ... vxor Iſabella, op... templo
pretioſiſſimas ... veſtes ad diuini cultus ornatum fermè omnes donauit. Carolus
verò ... poſtremo Hollandorum ex hac familia Comite ædificatam,
addita ... muniſſima, quam cæruleam vocant, ampliauit, decreueratque duas
addere alias ... paſſu ... ſpatio diſtantes, quas muro, ac vallo coniunctas, foſſa perpetua
præmunire ſtatuerat, ac expugnabilem contra ænea tormenta arcem relinquere.
Conceperat adhæc animo pontem lapideum e dicta cærulea turri in proximam continentem
regionis ..., regij planè animi opus, per flumen Meruam ædificare: hoc
nomine eo loco vocant Moſam, Vuahalim, ac Lingam ſimul coëuntes: ſed pulcherrimum
ob ... bellis propoſitum ... non potuit. Traditio o... morum
Somonæ, ac plæreque aliæ cauſæ, quas in vita eius narrabo, Carolum planè ab amicitia
Regis Lodouici alienauit. Menſe Maio anni 1464. Carolus Burgundus ſecretè fœdus 1464.
cum Carolo Biturigum Duce Regis Lodouici fratre, Franciſco Britonum Duce, ac multis
aliis Francorum Proceribus contra Regem, conſentiente patre ſ... it, quod ſ... ex aperte
conſpiceret, Regem paterni dedecoris, ac acceptorum detrimentorum vltionem à
Burgundis ... expetere: dolens proinde Turcicam expeditionem, tam magnifico
apparatu ... votam, ac ardenti deſiderio ſæpius expetitam, hac de cauſa neceſſariò
omittendam. Ne tamen omninò Pontifici fidem toties datam feſelliſſe videretur, inſtructis
apud Zelandos duodecim triremibus, multiſque his onerariis additis, decem millia
lectorum peditum imponit, præficitque filios nothos Antonium ac Balduinum, quibus
in præſenti pecuniam numerat ducenta aureorum liliorum millia, perſoluto inſuper vnicuique
militi, trimeſtri ſtipendio. Iunxerant ſe tam piæ expeditioni voluntarij nobiles
multi, quibus præerat Simon Lalanus cum filio Philippo. Gandenſes trecentos triginta
ciues publico ſumptu miſerant. Rebus omnibus paratis, Sluzis Brugenſium portu claſſis
egreditur, magnoque maris emenſo ſpatio, cùm ad fretū Herculeum perueniſſet, nūciatur
Mauros ac Pœnos Septam Africæ ciuitatem, Luſitaniæ Regis præſidio munitam magno
hominum numero obſidere. Quare proximum Africæ portum occupantes, expoſito milite,
ac in aciem collocato, Septam pergunt. Sed Mauri viribus diffiſi relicta obſidione
domum dilabuntur. Cùm Septæ aliquandiu militem naueſque refeciſſent, partimque
Anconam ad Pontificem (vbi copiæ Chriſtianorum conueniebant) profecturi forent, ſubitò
Pontificis mors, ac expeditionis omiſſio nuntiatur. Quare conuerſo itinere menſe
Februario anni 1465. Maſſiliam cum claſſe appellunt, indeque pedeſtri itinere in Bur- 1465.
gundiam ac Belgas perueniunt amiſſis nauſea ac maris iactatione non paucis nobilibus,
ac inter hos Philippo Lalano. Bonus ſenio, ac dolore irritæ expeditionis in morbum incidens,
fugacis tandem aliquando vitæ finem optabat, ac proinde filium Carolum, vniuerſarum
... Præfectum nominat, qui potentia vtendum ratus, durante patris
morbo, Croiacos, Eſtampium, ac qui cum his faciebant, iudiciali ſententia condemnatos
è Belgio ... iubet, bonaque eorum fiſco addicit. Sed Princeps ſanitate recuperata,
in integrum omnes reſciſſa ſententia reſtituit, filiumque poteſtate exutum aliquandiu
... admittere noluit, vanaſque in tendens inſidias capere conabatur. Is
... iuſto munitus præſidio continebat. Tandem poſteaquam hæc controuerſia
... corrupta, duobus paulò plus annis ſtetiſſet, interpellatus non ſemel
Bono ... Ar...o, cui ... tribuere erat ſolitus, ac à Proceribus exoratus,
inſtructo ... de Francorum contra ſe ac filium coniuratione, eum denuò
in gratiam ... ente ad Francorum Regem iam ſe ... o Ioanne Eſtampij Comite,
Boni ... Croiacorum Procerum parte, ac Ioāne Lannoio Hollandiæ
... s Burgundus Eſtampij Comes, vt Audegeſtius vult, eo iuſtiore
d... uod Brabantiæ Ducatu à Bono ſe iniquè fraudari exiſtimaret,
vt infra ... filio quoque Carolo permittit, vt coniuratis Francorum
Regulis, contra Regem ſe iungat, quod bellum hoc anno ac ſequenti eſt geſtum. Poſt,

N 2 hæc

hæ[illegible] d[illegible] [illegible]
co[illegible] ac[illegible] mo[illegible]
Ca[illegible], vn[illegible] rel[illegible] fi[illegible] M[illegible]
Cal.[illegible] in Fano D. Mi[illegible]hael [illegible]
ipſo vita [illegible] ſori retu, Le[illegible]ſes ma[illegible]
&#x1d;ti bellum [illegible] Sperabat h[illegible] ration[illegible] Rex [illegible]
tu Franci[illegible] liberari poſſ[illegible] Sed Bon[illegible]s [illegible] in [illegible]
reuocat nob[illegible] Cl[illegible]uię, Geld[illegible] [illegible] Ducem ſangui[illegible]
ui, M[illegible]chionis Ro[illegible], Reg[illegible], H[illegible], Grut[illegible] ac [illegible]
m[illegible] peditum equ[illegible]que n[illegible] mittit, qui [illegible] opi[illegible] te[illegible]
quod Rex cont[illegible] quàm promiſerat nec a[illegible], nec mil[illegible]em [illegible]
N[illegible]æis, a[illegible] Hanno[illegible]s [illegible] prædando, vr[illegible] agro[illegible] [illegible]
reuertuntur Dinantum nobile tum temporis ac opulentum Leo[illegible] nec
pop[illegible]on[illegible]us, nec [illegible]end[illegible] eb[illegible] falla credentes [illegible] duna
in conflictu Monherriano cecid[illegible]ſſe, contumelioſeque de eo loquentes, [illegible] Caroli
fi[illegible], erecto ante muros Bou[illegible] p[illegible]a [illegible], voc[illegible] oppi[illegible]ano
Hac ratione nobilis Francorum Rex Ducis veſtri fil[illegible]m in crucem eg[illegible], quæ contu[illegible]a
exitium oppido ac oppidanis, paulò pòſt peperit. Leodienſes B[illegible] ad inti[illegible]a re-
gionis perſuadere, neminique parcere videntes, armatis quinque [illegible]num mil[illegible]us v[illegible]
be exe[illegible] caſtraque bene mun[illegible]a, in pago Montei[illegible]o, qu[illegible]to a[illegible] [illegible]be [illegible] ponunt,
contra quos Naſſaus, Gruthuſius, ac Gaesbecus dimidia exercitus cum parte proficiſcun-
tur, cæter[illegible] Dinan[illegible]um tendent[illegible]bus. Vt verò hoſt[illegible]m e munitione in c[illegible] elicerent,
leuis armatura caſtris eorum inſultat. Egrediuntur contra aliquot, illi de induſtria pede[illegible]
refer[illegible]t. Leodienſes fugam ex vero terrore proficiſci ex[illegible]ſ[illegible], [illegible] circa [illegible]
Octobres caſtris exe[illegible]nt, ac Burgundos alac[illegible]ter inuadunt, nec trepide excepti ſtrennuè
dimicatur, donec ab equitatu [illegible] quo Leodienſes carebant perruptis ordinibus in f[illegible]m
pellerentur, deſideratis circiter duobus millibus, cæteros propinquæ texerunt ſyluæ. Re
igitur docti a Francis ſi[illegible] verba dari, quod Leodienſibus neglectis, Rex c[illegible] Burg[illegible]do
eiuſque filio pacem feciſſet, rogantibus viris pr[illegible]bis, quindecim dieru[illegible] [illegible]d[illegible] as impe-
“ trant. Interea a Carolo Burgundo cum victore ex[illegible]tu è Franc[illegible] contr[illegible] [illegible] te[illegible]dente
“ pacem promiſſis trecentis aureorum [illegible]liorum mil[illegible]us emunt, intr[illegible]que ſexen[illegible]ium pro
“ belli huius ſumptu, ſeſe ſoluturos promittunt, ag[illegible]oſcen[illegible] ac adm[illegible]tentes Brabantiæ
“ Ducem Leodienſis ditionis protectorem, ac defenſorem, eaque d[illegible] cauſa ei al[illegible]a ſing[illegible]lis
“ annis numeraturos ſe mille aurea l[illegible]a re[illegible]piunt, Ant[illegible]i quo[illegible]e ſuo compenſaturos
damnum belli huius tempore illatum pol[illegible]icentur. Erat is e fam[illegible] Borbonica, quare ei
Carolus defunctæ vxoris memoria enixi[illegible]s fauebat, ode[illegible]atque ma[illegible]s Leodienſes. Hæc
1466. acta tranſactaque m[illegible]ſe I[illegible]io anni 1466. à Leod[illegible]s Fran[illegible]orum Regis ope[illegible] proxi-
mo Aprilis menſe violantur, Dinantiis bello cauſam [illegible] ben[illegible]ibus. Opes enim eos quie-
t[illegible]m pati non ſinebant, recipientes oppido omnes, [illegible] po[illegible] pa[illegible]s conditionib[illegible] in
exi[illegible]um fuerant acti, ac cum ciuibus ſuis in N[illegible]mu[illegible] Hann[illegible]ſque prædatum mit-
tentes Princeps e Bur[illegible]ndia equitatu auctus cog[illegible] ex[illegible], [illegible]ſtoq[illegible] Leodienſes
be[illegible]o in ordinē co[illegible]ere ſtatuerat, ac pro[illegible]de ci[illegible]a Cal. Iulij beneficiarios nobiles pro opi-
bus inſt[illegible]os, c[illegible] in locum conuenire [illegible]t. Sed cu[illegible] pa[illegible]cos pari[illegible]ſſe [illegible],
quod poſtremò [illegible]ello ſtipendia a re pecu[illegible]iariæ Præfectis maligne eſſent ſoluta, ita perei-
tus menſ[illegible]m in qua [illegible]rand[illegible] [illegible] euert[illegible], [illegible]tidem cl[illegible]: Qui ſunt qui ſi cum hac ra-
tione meum gubernant, vt cum his de[illegible] centena aureorum liliorum millia pro exerci-
tus ſtipendio [illegible], no[illegible] ſatisfa[illegible]? motaq[illegible]e ſubito ſe-
nili in corpore atra bile, apoplexia corripitur, ſed citò reſtitutus promiſſo ſtipendio, vt
circa Cal. A[illegible] c[illegible]t feudal[illegible]m benefi[illegible]orum con[illegible]ionem [illegible]tus edic[illegible],
parentque o[illegible]es. Cu[illegible] triginta hominum millia ad pugnam parata haberet, poſtr[illegible]ma
induep[illegible]rma c[illegible] fi[illegible] in Leodios profectus, Di[illegible]tum ob[illegible]ne cingit. Præterfluit
oppidum flumen Moſa, a cuius altera ripa oppidum B[illegible]inum Bono amicum conſpicie-
batur. Qua continenti iungitur, trinis obſidebatur caſtris: Primi Carolus Bur[illegible]
præerat: [illegible]s Burgundiæ Mareſcalcus: tertiis Antonius Burgundus, ponteque in Moſa
conſtru-

conſtructo,quartam exercitus parrem traducunt,præficiturq́; Fani D. Pauli Comes. Eru-
prionibus repreſſis,ac Dinanriis inrra muros concluſis,ſuburbia quæ vallo foſſaq́; munie-
ranr,Carolus Burgundus expugnat,præſidiariis cum incolis in oppidum confugientibus.
Dum hic tormenta ænea attracta diſponuntur,præfectus eorum Petrus Hacquébaccius,
cum aliquot pedıribus,ſubita præſidiariorum eruptione oppreſſus inrerficitur. Nıl tamen
remıſſiùs mœnia quatiuntur, donec idonea ad irrumpendum ruina ſufficere videretur.
Quare Bonus,vt cognomen ad exrremum vſq; ſpiritum meretetur, populo rerum igna-
ro perſuadere nitirur,vt oppidum dedant,nec vim tanri exercitus ſtultè experiantur.
Æqui nil,conrumeliarum ſatis reddırut. Bouinenſes quoque vicinorum periculo mori,
virum probum oppidi ſui ciuem Dinantium mittunt,qui eadem perſuadere multis ver-
bis conatus, poſteaquam dicendi finem feciſſer,cum puero qui comes venerar, contra
ius genrium in patibulum agitur, ac oppidi in muro, prope Moſam crucem collocanr,
quo non ſolùm eos Burgundicus exercirus, ſed etiam Bouinenſes conſpicere poſ-
ſent. Barbarico facinore Princeps irritatus, ac muro variis locis per tormenra aperro,
omnibus in caſtris oppugnarionis ſignum proponir. Præſidiarij de deſenſione deſperan-
tes,obſcura nocte omnes transfugiunt. Erat hoc tempore Leodienſium Antiſtes in op-
pido Huia, vnde per certum hominem Bonũ certiorem facit, Leodienſes eductis rrigin-
ta hominum millibus, in auxilium Dinantiorum properare. Pars Burgundi exercitus
Leodios expectat ad pugnam inſtructus,cęteri Dinantios per murorum ruinas inuadunt.
Sed hi in ſeditione feroces, pugna inſtante puſillanimes, deſperata defenſione, octo ho-
neſtiſſimos probiſſimoſque ciues,qui vrbem viram tantùm deprecanres dedant,ad Prin-
cipem mittunt. Is nulla conditione vrbem dedi,ſed ſuo omnia arbitrio permitti volebat,
quod tandem humanitate eius fruſtrà confiſi fecere, portarum claues Antonio Burgun-
do adſcrentes, ille fratri Carolo, hic patri, qui eas filio Carolo reddidit. Is reddirione
clauium ciuitatem ſuo arbitrio permiſſam iudicans, exercitui diripiendam dedit. Dura-
uit opulentiſſimæ ciuitatis vaſtatio, octo continuis diebus, præda terra ac flumine, in
Flandriam, Brabantiam, Namurcæos, Hannoniam deportata ac vendita, ditiſſimi quiq;
ciuium abducti, libertatem magno redimere ſunt coacti. Octingenti ſeditionis acerrimi
concitatores, ac belli auctores, bini inuicem colligari in Moſa ſunt ſubmerſi, ignis dein-
de oppido iniectus reliqua conſumpſit, periereque multi, qui ſe in ſecreta ac obſcœna
abdiderant loca. Ordo ſacratus cum pueris ac feminis è templis eductus, ac à milirari
violentia defenſus, ad aliquot milliaria Leodium verſus deducitur, ac deinde quò velint
turò abire permiſſum. Strangulati iuſſu Boni quatuor Burgundi milires, quòd quaruor
violaſſent feminas, qua pœna cæteri territi, à maleficio abſtinuere. Cùm ignis fermè om-
nia conſumpſiſſet, muri, vallum, turreſque diſiectæ ac repletæ foſſæ, diruti Dinantij ve-
ritatem docuere. Exinde Princeps Bouina Namurcum eſt profectus. Leodienſes, qui
Dinantiis in auxilium properabant, intellecto oppidi excidio, feſtinanti itinere vrbem
repetunt, ſtatimque lectis probiſſimis ciuibus, Namurcum ad Bonum impetrandæ pacis
cauſa oratum mittunt, qui ſupplicibus parcendum cenſens, iiſdem eis condirionibus pa-
cem, quibus filius Carolus anre annum fecerat, dedit, petitis tantùm quinquaginta obſi-
dibus ad pacis confirmarionem, è quibus Leodienſes triginta duos, Tungri, Centrones,
Haſſelij, ſinguli ſex miſere. Rex Lodouicus clade intellecta ad Leodienſes legatos mit-
tit, cauſam addens quare Dinantiis opem ferre non potuiſſet, petens arma animoſq́; in
ſuum parent aduentum, quibus illi temerè fidem adhibentes, pari cum Dinantiis euen-
tu pacem violauere, vt in Caroli vira narrabimus. Namurco Bonus Bruxellam, indeq́;
menſe Martio anni 1467. Brugas peruenit, vbi circiter Nonas Iulij ægrotare incipiens, 1467.
poſtridie Idus eiuſdem menſis Deo ſpiritum reddidit, ætatis anno ſeptuageſimo ſecun-
do, poſteaquam à morte patris quadraginta & octo annos ditiones hæreditarias rexiſſet,
idq; non è morbo continua intemperantia aſcito, ſed corpore iuſtæ ætatis pleno decurſu
confecto, hoc à Deo magno, inter multa alia, ornatus munere, vt non diu mortis vitæq́;
conflictũ ſenſerit, ſed paucis diebus decumbẽs, extincto leui cõtinuaq́; febri calore natu-
rali, quaſi ſomno oppreſſus inuictus expirarit. Paucis ante obitum diebus ſermonis, non
tamen iudicij vſum perdidit. Cùm enim filius Carolus ante lectum in genua prouolu-
tus, ſupplex veniam offenſorum petiiſſet, quam poterat blandiſſimè eum intuitus, peti-

tam dextram arctiſſimè preſſit. Conditus eſt Brugis apud D. Donatianum, primæque hic ei factæ exequiæ, donec mortua anno 1473. inſtantibus Ianuarij Cal. vxore Iſabella, refoſſum cadauer, ſimul Digeoni, vt iuſſerat, apud prædeceſſores penes Cartuſianos condiretur, vbi in hodiernum vſque diem, Philippi Audacis, Ioannis Intrepidi, ac Philippi Boni ſimulachra, ex puro candidoque lapide alabaſtrite ad viuum artificioſiſſimè excila, ſupra erecta mauſolea iacere conſpiciuntur. Luxerunt ac deſiderarunt Philippum Bonum, tam ditiones non ita dudum in poteſtatem conceſſæ, quàm hæreditariæ, ac quod mirandum, vita eius expetita eſt non minus ab exteris quàm à ſubditis. Erat enim Princeps raris à Deo virtutibus ornatus, in quo moderationem ſine auaritia, magnanimitatem ſine contemptu, animum excelſum ſine ſuperbia ac faſtu admiraretis. Auro ſemper abundabat, cùm tamen ſubditis oneri non fuiſſet, nec noua hæreditaria tributa extorſiſſet. Dignitatem ac exiſtimationem etiam in re minimi momenti ſartam tectam volebat, læſam generoſè vindicabat, nemo tamen erga ſupplices eo placabilior. In vlciſcendis iniuriis adeò moderatus, vt etiam apud hoſtes ea de cauſa laudem ſit meritus. Loco ac tempore liberalis, affabilis omnibus, qui opera ac præſentia ſua indigebant. Natura pacis amátiſſimus, ingenioſiſſimus verò ea cõparanda, ac cũ infeſtiſſimis etiam hoſtibus cõſeruanda. Ab omni hominũ ordine, ſumma cũ reuerentia ac honore per omnẽ vitã eſt cultus, quòd natura nõ eſſet auſterus, ſed ingenio liberali, ac amœno: quod cùm variis docere poſſem exẽplis, ſufficiet vnicum Lodouici Viuis teſtimonium, qui in epiſtola ad Franciſcum Baiatis Ducem ſcripta, ita ait. Nuper ſenex quidam ciuitatis narrauit mihi de vitæ ſomnio fabulam planè feſtiuam ac cognoſci dignam: Aiebat miniſtraſſe ſe puerum in comitatu Philippi Ducis Burgundionum ac Belgarum. Fuit is Philippus acuti homo ingenij, bellator ſtrennuus ac felix, cuius eſt ingens apud Belgas nomẽ, de probitate, ac commoditate morum, dictus Bonus: hic vndique nactus pacem, Brugis lubenter habitabat genio deditus, *& iis* rebus quibus ocioſi animi teneri cõſueuerunt, ludis, fabulis, dictis acutis, iocis ac facetiis. Nocte quadam à cœna cum aliquot præcipuis amicorum per vrbem deambulans, iacentem conſpicatus eſt medio foro hominem de plebe ebrium, altùm ſtertentem. In eo viſum eſt experiri quale eſſet vitæ noſtræ ludicrum, de quo illi interdum eſſent collocuti. Iuſſit hominem deferri ad Palatium, & lecto Ducali collocari, nocturnum Ducis pileum capiti eius imponi, exutaque ſordida veſte linea, aliam è tenuiſſimo ei lino indui. De manè vbi euigilauit, præſto fuere pueri nobiles, & cubicularij Ducis, qui non aliter quàm ex Duce ipſo quærerent an luberet ſurgere, & quemadmodum vellet eo die veſtiri. Prolata ſunt Ducis veſtimenta. Mirari homo vbi ſe eo loci vidit. Indutus eſt, prodiit è cubiculo, adfuere proceres qui illum ad ſacellum deducerẽt. Interfuit ſacro, datus eſt illi oſculandus liber, & reliqua penitus vt Duci. A ſacro ad prandium inſtructiſſimum. A prandio cubicularius attulit chartas luſorias & pecuniæ aceruum. Luſit cum magnatibus, ſub ſerum deambulauit in hortulis, venatus eſt in leporario, & cepit aues aliquor aucupio. Cœna peracta eſt pari celebritate qua prandium. Accenſis luminibus inducta ſunt muſica inſtrumenta, puellæ atque adoleſcentes nobiles ſaltarunt, exhibitæ ſunt fabulæ, hinc commeſſatio, quæ hilaritate atque inuitationibus ad potandum producta eſt in multam noctem. Ille verò largiter ſe vino obruit præſtantiſſimo, & collapſus in ſomnum altiſſimum, iuſſit eum Dux veſtimentis prioribus indui, atque in eundem locum reportari, quo prius fuerat repertus, ibi tranſegit noctem totam dormiens. Poſtridie experrectus cœpit ſecum de vita illa Ducali cogitare, incertum habens fuiſſet ne res vera, an viſum quod animo eſſet per quietem obuerſatum. Tandem collatis coniecturis omnibus atque argumentis, ſtatuit ſomnium fuiſſe, & vt tale vxori, liberis ac viris narrauit. Quid intereſt inter diem illius & noſtros aliquot annos? nihil penitus, niſi quòd hæc eſt paulo diuturnius ſomniũ, ac ſiquis vnam duntaxat horam, alter verò decem ſomniaſſet. Hæc Viues. Bello ſui temporis Princeps fuit feliciſſimus, à crudelitate tamen ac rapacitate adeò alienus, vt vel huius virtutis ergò inter Heroës, ac diuino ſemine natos proceres, meritò numerari debeat. Nobilitatis etiam apud hoſtes ſtudioſiſſimus, non tamen ferens vt legum ſepta tranſilirẽt. Corpore erat ſalubri ac robuſto, aſpectu decoro, planeq; virili, colore lacteo, cui fuſcedinis nonnihil erat immixtum, oculis glaucis ac mediocribus, naſo aquilino, ore iuſto, coma in humeros pendebat, barba raſa, ſupercilia quemadmodum & cæteri capitis pili è

tempe-

temperata ſuſcedine blandiebantur. In armis pedes equeſque ſuperiorem non habebat, quod variis prœliis vit viro ſæpè congreſſus comprobauit. Ad iram tardus, præterquam ſenex, iratus verò timendus, ratione tamen, aut cùm ſe quis ſupplicem obruliſſet cito placatus, adulatione nullo pacto. Qui fideliter res commiſſas adminiſtrabant, loco nunquam mouebat, plus ingenia ac probam eruditionem quàm natalia amans, vnde complures exiguæ conditionis homines eo regnante ad ſummas opes dignitateſq; peruenere. Eius ætate nec Imperator, nec Rex, nec Princeps tanti nominis inter Chriſtianos vixit. Nullius potentiam nec fortunam magis Mahumetus crudeliſſimus Turcarũ Rex formidabat, nec ſub vllius Principis ſignis lubentiùs arma populus Chriſtianus contra Turcam quàm Philippi Boni ſumpſiſſet, ſtatueratq; coactis ſuis ſolùm è ditionibus ſexaginta virorum millibus contra Turcam proficiſci, niſi Lodouicus vndecimus Francorum Rex turbulentiſſimus, eiq; contra omnem rationem inimiciſſimus, pium decretum impediuiſſet. Reliquit filio Carolo numeratæ pecuniæ quadringenta aureorum liliorum millia, excepto incredibili theſauro è Francica præda longo bello collecto, qui Inſulis ſecreta in turri cuſtodiebatur, quam Pugnax mortuo patre ſtatim eò profectus ſigillo proprio ſua manu obſignauit. Adhæc argenti non ſignati marcas (ſemilibram hac voce Galli exprimunt) ſeptingentas, ſeptuaginta duas, exceptis vaſis argenteis ac aureis, tapetiſque auro rigentibus, ac ſupellectile planè regia, quæ à peritis fuit æſtimata ad bis decies centena aureorum liliorum millia, cùm tamen à morte patris ad ſuum vſq; obitum quadraginta & octo annis, non multum à bello quieuiſſet, aulamque ſemper Regiam inſtituiſſet, vt taceam extraordinaria conuiuia, triumphos, ac ſubinde tractas in aliquot menſes lautiſſimas epulas. His non obſtantibus adeò ſemper fiſcus pecunia abundabat, vt præfecti ſæpè cogerent creditores pecuniam accipere, aut vltro quibus eum dono dediſſe intellexerant, mitterent, cùm tamen neque aliquot ante eum ſecula, neque in annum vſq; cùm hæc ſcriberem 1583. minus Belgæ tributis ac exactionibus ſunt vexati, externis tamen, aut ciuilibus bellis perrarò ceſſantibus, quo tempore nunquam nõ militi plenè ſtipendia perſoluit. Adde quòd annuos principum cenſus ſuarum ditionum non diminuerit, ſed auxerit, nullos vſuris grauarit, ſed complures eo onere liberarit, princeps tamen ſui temporis liberaliſſimus, qui ſorores ac cognatas aliquot proprio ære nuptum collocarit, Ducem Aurelianorum ex Anglica captiuitate ſuis nummis liberarit, Hieroſolymis ac Rhodi pecuniam muniendis contra Turcam finibus ac reficiendis ſacris ædibus miſerit, Regi Albaniæ, viciniſque Chriſtianis Principibus à Turca preſſis, dona dederit, ac erga omnes Principum legatos munificus fuerit. Hæc cùm complures eius temporis ſcriptores abundè teſtentur, diſertis imprimis verbis, Georgius Caſtellanus, ab Oliuerio Marcano in Annalibus non immeritò laudatus reperit, quorum vterque in Philippi Boni comitatu miniſtrauit. Caſtellani verò hiſtoria, nondum prœlo commiſſa in manus meas venit, qui diuerſis locis, his ferme verbis, Gallicè de Bono ſcribit: Princeps nullus meo tempore extitit, qui tam ſincero amoris affectu à ſubditis diligeretur, ac tanta cum reuerentia coleretur, quàm Philippus Bonus, idque ob raras diuinaſque eius virtutes, quibus etiamſi non fuiſſet ornatus, malè tamen ei cedere nil poterat, propter ardentes ſubditorum omnium, ac continuas ad Deum pro eo preces, vota, ac obſecrationes. Contra hoſtes profectò victoriam Deus daret nullus non rogabat, multò verò magis vt principem conſeruaret, tam priuatis interpellationibus, quàm publicis ſupplicationibus, omnes omnium ordinum homines lachrymas fundentes obſecrabant. E bello domum reuerſo gratiarum actiones, non minori animorum affectu, cæremoniarumque pompa ad Deum fiebant. Et quanquam plus auri à ſubditis accepiſſet, quàm quadringentorum annorum exactiones, maioribus collatæ repræſentare poſſent, nihili tamen æſtimabant, cùm non cogeret, nec verbis vteretur, Sic volo, Sic iubeo: ſed modeſta ac aſtuta quadam humanitate quiduis impetraret. accedebat quòd belli tempore hoſti terribilis, ſubditis verò certiſſimum foret propugnaculum. Quam immenſam pecuniarum vim, clauſis ei oculis lætè oblatam, calamitoſiſſima bella conſumpſere, quæ coactus neceſſitate, aut ita exigente cauſæ ſuæ æquitate, aut exiſtimationis ſalute geſſit. Nec ob hæc minus Belgæ ac Burgundi florebant, nemo conquerebatur, nullus alia tempora, nec alium Principem expetebat, ſummam enim ab eo agi omnium

N 4 curam,

curam, ac ſupra vicinos omnes proſperitate ſeſe excellere conſpicientes. Proinde cùm à Deo rationem accepiſſet proregendorum ſubditorum, gratum etiam illi, ac beneuolum nacti animum, bona ſanguinemque ſi neceſſitas exegiſſet, pro eo ſudiſſent. Et certè tanta fuit erga Philippum fortunæ beneuolentia, vt non contenta grato eum ſemper aſpectu intueri, eadem etiam vultus ſerenitate amicos confœderatoſque eius proſequeretur, quod Carolus ſeptimus Francorum Rex, pace ab eo impetrata, egregiè eſt expertus. Tum enim primum ſuos milites, qui ſpreto militari ſacramento, ac proculcata omni diſciplina, ad rapinas ac ſcelera erant conuerſi, in ordinem redegit, pauloque pòſt Anglos, tribus prœliis ſuperatos vniuerſa Francia, excepto Caleto, pellit. Prima pugna Pattaij fuit. Altera Guermignij. Tertia haud procul vrbe Burdegalenſi, qua Tallebotus ac cum eo Anglicæ militiæ decus, diſciplina ac fortuna occubuit. Dehinc Rex Carolus Burgundica confiſus fortuna filium Lodouicum iuſto cum exercitu Duci Auſtriæ cum Heluetiis bellum gerenti in auxilium miſit: Metenſes in ordinem redegit: bello Comitatum Armigniacum obtinuit: Duci Sabaudiæ ſua reſpicere perſuaſit: Britonum Ducem clientelare iuſiurandum facere coëgit: omneſque tandem Galliarum Reguli, metu aut ſpe coacti fracta ferocia Regi caput genuaque, excepto Philippo Bono, flexerant, ac quòd is eódem redigi non poſſet, ægerrimè ferebant: ne tamen vim facerent, potentia eos ac fortuna Boni, qua ſuam fulciri animaduertebant, abſterrebat, incredibili interim dolore torti, quod eodem tempore, eadem in Gallia duos Soles, magnitudine, claritate, potentia, ſed non fortuna pares, pati cogerentur. Sed cùm potentiam Philippi frangere, multoque minus extinguere poſſent (nullo non officij genere eo Regem demerente) tam venenatum animis odium contra eum cumulabant, vt cùm fraterno affectu, vero amoris vinculo colligati vnum ſentire, ac in mutuam opem parati ſemper eſſe debuiſſent, promouere quoque hinc inde decus ac exiſtimationem, excæcati ira, ac odio, calumniatoribus delatoribuſque crederent, ac hoſtiles ſemper cogitationes animis circumferrent. Bonus verò innata magnanimitate, Franciços affectus contemnere ſolitus, omnibus notum cupiebat, vnde cum maioribus ad eam perueniſſet potentiam, ac proinde Francorum Regem ſalua exiſtimatione adeò ſincerè colebat, vt de ingratitudine etiam tum cùm de exiſtimatione conſeruanda periculum eſſet, nullus eum meritò accuſare poſſet. Nam irritatus docebat ſe Principem eſſe qui irrideri nollet, multò autem minus cogi, adeò vt admirando modo diuerſæ in animo eius virtutes, magna hominum cum admiratione ſimul concurrerent, animus nimirum altus, rurſumque demiſſus. demiſſus tempore pacis, ac cùm pro dignitate tractaretur: altus belli tempore, aut ſecus quàm decebat cultus. Quæ cùm in mentem mihi veniant, fateri cogor, Deum, cæleſtia corpora, vniuerſamque adeò rerum naturam, vim vireſque omnes concitaſſe excolendo ac felicitando Bono, voluiſſeque fortunam eius ſub manu in familiam Burgundicam, omneſque eius ſubditos ac amicos, cornucopiæ ſuæ diuitias omnes effundere. Nam cùm cæterorum Principum felicitatis rotam ſiſteret aut premeret, hanc ſolam in altum euehebat, prodibantque è Boni comitatu tanquam ex equo Troiano viri principes omnibus in rebus docti expertique, adeò vt hinc Francorum Rex miniſtros emere, ac omnibus artibus ad ſe pellicere non dubitaret. Denique vt hiſce meis ſæpius vidi oculis, Philippi domus certum erat aſylum miſerorum ac calamitoſorum hominum, ſiue hi nobiles ſiue ignobiles forent. Quare non ſolùm à vicinis omnibus diligebatur, ſed à longinquis etiam nationibus ac principibus colebatur, ipſeq; Turcarum immanis tyrannus, ac Afrorum Reguli loquebantur de magno Occidentalium Duce: & merito ita eum appellabant, quòd ſupremum Chriſtiani orbis ſceptrum ter oblatum, ſemper repudiarit, non ex puſillanimitate, quod ſe ſuoſq; eo gubernando inidoneos exiſtimaret, ſed ne feris belluis odio & inuidiæ excitando inter Chriſtianos bello occaſionem daret, cùm eum proprio ore mortem præoptaſſe audierim, quàm quòd iuſtè accuſari poſſet, honori exiſtimationiq; non conſuluiſſe. Huc vſque Georgius Caſtellanus. Quod dicit Philippum Bonum renuiſſe ſupremum ſceptrum, Imperatoriam dignitatem exiſtimare eum opinor, mortuo Imperatore Sigiſmũdo, qui anno Chriſti 1439. ætatis Boni 43. obiit, ſucceſſitque ei Fredericus tertius, Imperatoris Maximiliani primi pater. Facilè crediderim Electores aliquot Philippo propter prudentiam, felicitatem ac potentiam in electione fauiſſe. Sed

is ani-

i[illegible] Caroli [illegible] Ludouici [illegible] Im-
p[illegible] vo[illegible] effecta [illegible] offi-
ci[illegible] uper[illegible], [illegible] fero-
cia [illegible] fince[illegible] fid[illegible] Imperatorem fe petrum.
[illegible] nomen [illegible] (quod quidem legerim)
ſcrip[illegible] faciant, præter Ca[illegible], tum temporis eius aulam
ſ[illegible] p[illegible] ac [illegible] de[illegible]ro. V[illegible] du-
xit tres. [illegible] a Regis Francorum Caroli ſexti, [illegible] ſterilis fuit. Altera
B[illegible] a quæ etiam [illegible] is.
Tertia [illegible] Luſitaniæ Regis, legitimo thoro ſuſcepti, ac Philippæ filiæ
Ioannis Lancaſtri[illegible] tres peperit filios. Antonius ac Ioannes [illegible] obiere.
Carolus vnicus [illegible] viuo Comes Charoleſii fuit vocatus. Hoc ætatis concu-
binarum m[illegible] a[illegible]pera vale[illegible] e[illegible] fus, [illegible] itéq;
è variis [illegible] huscœlebs Gandenſi bello occubuit. Antonius Comes Sten-
be[illegible] A[illegible]ennem Beueræ dominus, [illegible] Maria ſu[illegible] pit libe-
ros tres [illegible] ros è quibus Philippus natu maximus duxit Anna filia natu
ma[illegible] V[illegible] d[illegible] Veræ R[illegible] dominus quoque Veræ ac Beueræ ſit factus.
Balduinus [illegible] quod in ea vrbe eſſet natus, ſic vocatus, Faleſii dominus, à quo Fale-
ſij [illegible] Som[illegible] ac Fr[illegible] or[illegible] nem trahunt: Dauid A[illegible] que ac
deinde Vltraiectenſis. Raphaël Abbas apud Contubernium Gandaui D. Bauoni dedica-
tum: Ioannes Præpoſitus, vt vocant, Brugis in Collegio D. Do[illegible] Philippus Anti-
ſtes quoque Traiecti ad Rhenum, cedente Frederico Badenſi. Anna primo vxor Adriani
Borſelli B[illegible], eóq; mortuo Adolfi Cliuij, Ra[illegible] Reguli, ſepulta eſt
Bruxellæ apud Brabantos in Fano Dominicanorum. Maria vxor Petri Baufromontij
Charnij apud Burgundos Reguli: tertia nupſit Aglæ apud Bru[illegible]nes Regulo. Quarta Vin-
damo Ambianenſi. Iola quinta fuit. ſexta ac ſeptima ſacris ſunt initiatæ.

VITA

VITA CAROLI PVGNACIS BVRGVNDIÆ BELGARVMQVE PRINCIPIS

E VALESIA FRANCORVM FAMILIA ORTI,

LIBER QVINTVS.

CAROLVS Burgundus a quibus[illegible] AVDAX, ab [illegible] PVGNAX cognominatus, filius hæresque vnicus Philippi Boni ac Isabellæ Lusitaniæ, n[illegible] Diuione, Metropoli Ducatus Burgundiæ quarto Idus Nouembres anno [illegible] nomenque ei datum a Carolo Comite Niuern[illegible], qui cum Antonio Croiaco cum e sacro suſcepit lauacro, equeſtriq; a patre eodem momento [illegible] dignitate, Comes C[illegible] nominatus, cuius fines Burgundiæ, Borboniæ ac Baulosij attingit [illegible] ad patris [illegible] tem hoc titulo. E Burgundia vix [illegible] G[illegible]tum mittitur, curam eius gerentibus Auxij ac Formelli Regulis. Anno ætatis [illegible] faſtidiens Latinam, veterum hiſtorias Gallice [illegible] um admiratione auidiſſime cœpit legere, feſſus operam muſicis dabat, donec adulti [illegible] us [illegible] tractans, equitando, ſaltando, luctando, iaciendo di[illegible], [illegible] q; ſe exer[illegible]. Cal. Nouembribus anno 1451. Bruxellæ ante Principis ædes in ampliſſima area, primum armatus ex equo contra Iacobum Lalanum decurrit, eius temporis [illegible] robuſtumq; equitem, in cuius clypeo honeſte lanceam perfregit. Lalanus ſtudio altius prætenſa haſta, Pugnacem non tetigit, quod Bonus ægre ferens Lalano [illegible] iubet alter[illegible] locum faciat, niſi alio congredi modo cum filio ſtatuiſſet. Is intellecta Principis voluntate altero congreſſu magno cum impetu Pugnacis in clypeo lanceam fregit, ſumma Duci[illegible]læ cum indignatione, Principe verò ridente, quòd non ſolùm videre cuperet quid filius facere, ſed etiam quid perferre poſſet. Poſt paucos dies Pugnax patris conſenſu, [illegible] equites ſuæ ætatis ad ludicrum prouocat decurſum. Conueniunt complures, concurrunt acriter, nullus tamē Pugnace fortius nobiliū virorū, matronarumque iu[illegible]rem geſſit. Fractis enim viginti laceis, ac multo pluribus gladiis, palma ei ſumo cū gaudio eſt tradita, Belgarum Proceribus effuſè gaudentibus, quod futurus Princeps [illegible] an[illegible] ac corporis vigorem præ ſe ferret. Anno 1452. prima in bello contra Gandenſes arma induit, ſecutus patrē prœlio Bazelenſi, prope Rupelmondā, in quo eius frater Cornelius occubuit. Deinde cum [illegible] a ſuorū equitū præſidiū Morbecanum ag[illegible]us, intra munitionē hoſtes compulit, obſediſſetque [illegible] turorum auctoritas in[illegible]ceſſiſſet. Pugna Gau[illegible] tertia eius fuit expeditio. Verùm ne hic præſens foret quod pat[illegible] ferocem fil[illegible] ad[illegible]entiam, Gandenſiumque contra ſe o[illegible]ſtinatam vereretur malitiam) in[illegible] eum miſit, ſimu[illegible] matrem non ſine vitæ periculo decumbere. Sed cum profe[illegible]us, nec [illegible] quidem morbi conſpexiſſet, intellecto patris conſilio, equo in poſter[illegible] d[illegible] iuber. Rogat præcipitque mat[illegible] apud ſe maneat, ac tantarum regi[illegible] hæredi, [illegible] ſeneċtutis vtriuſque parentis parcat, ſuffice[illegible] de[illegible] patrem c[illegible] præcipua nobilitate periculo exponi. Ad quæ Pugnax: Hac ſola mate[illegible] de[illegible]co, [illegible] merito mihi o[illegible] velim, quod patrem, Belgarumque Proce[illegible] pro Republica [illegible] que [illegible] dig[illegible] peri[illegible] degeneri animo pauide deſerens, ſequi auſus non fuerim. Præſtat enim Belgas carere Principe, [illegible] ab eo re[illegible] nec corporis nec animi [illegible], qui[illegible] omnes iudic[illegible], ſi de vita met[illegible] culo [illegible]citus [illegible] apud te latuerim. Poſthac [illegible] matrem, bona eius cum venia diſceſſit, [illegible] ad patris c[illegible] a[illegible] Principi [illegible] non ſemel exhibuit, vulneratus, vti ſcripſimus, altero in p[illegible]. De matrimonio eius in Boni [illegible]oque vita locuti ſumus. A p[illegible] G[illegible] ad m[illegible] vſque Caroli [illegible] Francorum R[illegible], relicta patri aula, Go[illegible] Hollandorum oppido cum vxore habitauit, vbi [illegible] de cauſis, alteram d[illegible] A[illegible] partem, ac regionem Heukelanam omnem proſcriptis re[illegible] occupauit. Dederat Philippus Bonus filio Pugnaci ante aliquot annos [illegible]tionem Bethunienſem

ſem ac Arculeam, cuius pars eſt regio Heukelana ac Aſperana, cui tum temporis duo reguli diuerſa familia orti imperabant. Vnus erat Rutgerus Botſelarus, alter Arnoldus Pikius Lesdami quoque dominus, vterque ſuam in oppido Aſperano arcem habebat, ac qui ſui forent annui reditus ſciebat. Cumq́ue aliquandiu communi conſilio oppidum gubernaſſent, tandem Botſelarus natura aſper & durus, Pikium hominem mitem, lenem ac manſuetum, contemnere cœpit, multiſq́ue in rebus iniuriam facere, ac tandem per vim decimas cenſuſq́ue aliquot annuos eius ſibi vendicare. De iniuria admonitus cùm non deſiſteret, Pikius apud conſanguineos ſuos de Botſelarij inſolentia conqueſtus, irritauit Guilielmum Buranum conſobrinum iuuenem ferocem, ita vt armatis aliquot clientibus Aſperam proficiſceretur, ac ad arcem Botſelarij contendens, occupata arcæ priore porta, cùm ab altera vi arceretur, ſclopetto Rutgerum Botſelarum ſuos animantem traiicit, ſtatimq́ue ad arcem conſobrini cum ſuis fugit, in qua obſeſſus à Reinoldo Brederodio capitur, ac cum omnibus in Hagam Comitis ductus, ibi capite plectitur. Pikius verò vt facinoris conſcius à Principis procuratore in concilio Hollandiæ accuſatur. Negat ſe coniurationis Burani participem fuiſſe, imò de ea ſe nil planè ſciuiſſe. Sed cùm id docere non poſſet, condemnatur ea de cauſa, quòd latrones, ac ædium violatores ad ſe recepiſſet, nec in vincula coniectus Præfecto rerum capitalium tradidiſſet. Fiſco Pugnacis igitur adiudicata ditionis Aſperanæ altera parte, eius ibi nomine anno 1461. inauguratur Adrianus Borſelius Brigdami regulus, quanquam paulò pòſt liberi interfecti Rutgerij Botſelarij cum Arnoldo Pikio contracta affinitate amicitiam renouaſſent. In arce verò Heukelemica Pugnax ipſe ſeptimo Cal. Iulij anno 1462. in eius ditionis dominum hac de cauſa inauguratur. Ioannes Arculeus hoc tempore Heukelemi regulus obolos Hollandicos (minimi eſt pretij moneta) more maiorum cudere ſolitus, non tantùm eos vereri figura, ſuis cum inſignibus ac nomine quo ab Hollandicis diſcernerentur, contentus fuerat in publicum emittere, ſed ſub Comitis etiam Hollandiæ nota, è viliori metallo ediderat: qua de re in Curia Hollandiæ conuictus pœnas dediſſet, niſi Gorinchemum profectus, à Pugnace veniam obtinuiſſet. Erat huic filius vnicus Otto natus ſorore Gerardi Culenburgæ reguli, cui Gerardo Otto Heukelanam ditionem inſcio patre vendiderat, acceptoq́ue ab eo clam milite, patrem Heukelemi captum, Culenburgi cuſtodiæ mandat, ac oppidum Heukelemum cum arce occupat. Et quanquam id Comitis Hollandiæ ſit beneficium, arx verò reguli Arculei, neutrum Otto patronum agnoſcens, inſuper ex arce Heukelemica Hollandorum ac Arculeorum agros deprædabatur. Quare tandem miſſus à Pugnace Præfectus Gorinchemius (Droſſardum vocant) cum paucis militibus, dictum Ottonem cum Everuuino, ac Zvuero Gerardi Culenburgij fratribus, captos Gorinchemum abducit, neque dimittit, quàm illi ac Gerardus Culenburgius ditioni Heukelenſi, oppido, ac arci in perpetuum renunciaſſent, ac in Pugnacem omne ius ſuum tranſtuliſſent, liberatis à dicto ſibi ſacramento incolis, ac vt nouum Pugnaci dicerent permiſſis, quod prędicto die ac anno eſt factum. Detinebat adhuc Pugnax Gorinchemi in vinculis nothum Rubemprei filium, qui cum vnica naui in Hollandiam appulerat, ac habitu mercatoris ſæpius Gorinchemi aliiſq́ue Hollandiæ locis diuerſatus fuerat, in mandatis à Rege Lodouico (vti aliquot volunt ſcriptores) habens, Pugnacem paruo cum comitatu extra oppidum caſu repertum caperet aut occideret, nauiq́ue impoſitum in Franciam auheheret: quòd eum Rex cum fratre Carolo contra ſe coniuraſſe, tracto in partes Britonum Duce, ac plæriſque aliis Francorum Proceribus, intellexiſſet: alienatum verò à ſe, quod quindecim aureorum liliorum millia ad vitæ ei finem promiſſa, cum præfectura Normanniæ eripuiſſet, ac ab amicitia Burgundica deduxiſſet, Ioannem Burgundum Eſtampij Comitem, Procereſq́; Crouiacos, perſuaſiſſetq́; inſuper patri ſenio ferè repuetaſcenti, vt oppida ad vtramque Somonæ ripam ſita, contra pacis Atrebatenſis conditiones reſtitueret. Quæ cum veriſſima forent, Pugnax à patre in gratiam receptus, eius cōſenſu, cum iis quos diximus Proceribus, contra Regem arma capit. Erat Francorum Rex Lodouicus vndecimus, Princeps ſupra omnem admirationem ambitioſè inuidus, ac proinde ægro ferens animo, eſſe in Galliis præter ſe qui equitem peditemq́; proprio ſumptu cogere ac alere poſſet, aut qui abſoluti Principis nomine dignus haberetur: quodq́ue omnem ſuperat admirationem, defuncto patri decus

pulſorum

pulſotum è Francia Anglorum inuidebat, eamque ob cauſam decreta eius, ſtatutaq; omnia reſciderat, honore aut publico munere ab eo ornatos, dignitate ſpoliarat, Proceres omnes ex aula domum dimiſerat, nulloſque in conſilium, famulitiumque admittebat, præterquam paucos aliquot nobiles decoctores, quos per omnia ſibi obſecuturos, adulaturoſq; ſciebat, ablegato inter cæteros germano, eoq; vnico fratre Carolo, ac ad vitam ſuſtentandam, parte tantùm parua reddituum Ducatus Biturigenſis parum decore ei relicta. Quas ob cauſas præcipui Francorum Proceres, concepta contra Regem iuſta indignatione clam apud Britones fœdus inter ſe faciunt, nimirũ: Carolus Biturigum Dux Regis frater, Franciſcus Dux Britonum, ac Dux Borboniæ, miſſiſque ſecretò ad Pugnacem hiſce de rebus literis, abalienatum à Rege eius animum facile in partes trahunt, arma non ponere ſtatuentes, donec è Procerum conſilio regni adminiſtrationem inſtituiſſet, fratri Carolo regni partem tribuiſſet, ac omnibus dignitatem priſtinam reſtituiſſet. Populo ſparſa fama perſuaſum volebant, ſe arma cœpiſſe quod Rex maiorum leges infringere ac abolere niteretur, ſeque proinde Publicæ vtilitatis protectores vocari iubentes. Pugnax belli occaſione lætatus (quanquam iamdudum communicatis cũ Britonum Duce conſiliis, fœdus feciſſent) patri ob oculos ponit, Regem pro immenſis beneficiis familiæ Burgundicæ exitium moliri, ac proinde nil ei fidendum, ſed impiis conatibus tempore obuiam eundum, qui de rei veritate (vti eius in vita ſcripſimus) plenè inſtructus filio permittit, vt exercitum e voluntariis conſcribat, pecuniaque inſtructũ iubet Lodouicum Lutzenburgium Fani D. Pauli Comitem legatum aſſumere, cuius imprimis conſiliis ac opera prædictis Proceribus ſeſe iunxère Dux Lotharingiæ, Alenſonij ac Nemurci, Comes Dammartinus, Dalebtethus, Armigniacus, Dunous, Dominus Beuilij, Loheacij, multique alij. Detecta coniuratione, Rex Archiepiſcopum Narbonenſem Comitem Eureuſij, ac Moruillerij regulum regni Cancellarium legatos ad Bonum mittit. *Moruillerius* multis verbis de Pugnace, Britoneque conqueſtus, non ſemel nec leuiter vocis libertate eos acriter perſtrinxit, fruſtrà repetens, captum in Hollandia per quinquennium, Rubemprei filium nothum. Quare redituri in Franciam legati, Pugnax Archiepiſcopum à cæteris ſeductum ita alloquitur: Nuntiato Regi, Cancellarium ſuo iuſſu me apud patrem inſigniter taxaſſe, dixiſſeque nemine contra loquente quæ voluit. Sed annum hunc ad finem Sol motu naturali non perducet, quin Regem verborum pœnitebit. Hæc Regi nuntiata odium auxere. Pugnax verò anno 1465. in Franciam cum exercitu contendit duodecim habens equitum millia, ac peditum non contemnendam manũ, quibus præerant Lodouicus Lutzenburgius, Adolfus Rauaſtanius, Antonius Burgundus, Philippus Lalanus, Contaus, Aimerius, Condeus ac Ainſius: ſequebantur tormenta ab equis attracta, ac commeatus, emenſuſque ſine maleficio Picardiam (expugnata tantùm Mella) ad Fanum Dionyſij, quo ſe Proceres venturos cum exercitu ſpoponderant, peruenit, non parum admiratus, quòd de nemine vel fama doceretur. Interea Rex Borboniæ ciuitates ac munitiones oppugnabat, quibus expugnatis ſtatuerat Pariſios contendere, impediturus ne Pugnax cæteris cum exercitu aduentantibus, coniungeretur. Erant enim Pariſiis ſexcenti tantùm in præſidio equites, qui ſubinde erumpentes cum detrimento repulſi fuerant. Pugnax nullum pro ſe motum in vrbe exciri videns, traiecto Sequana aduentanti cum magna armatorum manu Regi obuiam proficiſcitur. Certior enim factus Rex Marchionem Rottelingum, cum quatuor equitum millibus Borbonio in auxilium proficiſci, ne à duobus hoſtilibus exercitibus huic à tergo, inde à fronte concluderetur, magnis itineribus Pariſios, regiæ vrbi timens properabat. Prima Pugnacis acies, cui Lutzenburgius præerat, ad Mahendrieum peruenerat. Pagus eſt nobilis haud procul Pariſiis Aureliam tendenti ſitus, in quo reliquiæ vetuſtæ arcis viſuntur, ſtante vnica tantùm eaque munitiſſima turri. Pugnax reliquo cum exercitu in pago Luiumau caſtra habebat, ac à Lutzenburgio vt feſtinaret, crebris nuntiis vrgebatur. Prima enim Regis acies Lodouico Breſuio Nortmanniæ Seneſchallo Duce, in propinquo erat. Is vxorem Carolinam filiam notham Regis Caroli ſeptimi è concubina Agnete ſuſceptam, propria manu adulterium cauſatus interfecerat. Et dum Pugnax citato itinere ad Lutzenburgium pergit, Seneſchallus inuito inſcioq; Rege, quinto Cal. Auguſti anno 1465. nobilem celebratamque Francis Mohendrici pugnam confuſis ordinibus auſpicatur. Concurrebant enim ab

vtraque

vtraque parte, diuerſæ equitum Turmæ, peditumque aliquot coniuncta vexilla ſimicem caſu obuiam facta, cœco animorum ardore in pugnam ruebant. Regij equites quingenti, ſexcentique ſimul proficiſcentes, ſuorum ſenſim numerum animoſque augebant, aut prope arcis Monhendrici turrim poſt foſſam vepretis conſitam, cæteros expectabant. Balliſtarij Pugnacis equites in terram, viſis Francis, deſiliunt, iunguntque ſe his Lutzenburgius, Lalanus, multique alij nobiles, animum eis ſua præſentia addituri, quod hac acie robur totius exercitus victoriamque conſiſtere iudicarent, prœliumque ab his exoneratis balliſtis in regios balliſtarios eſt cœptum, qui ab altera pagi parte e regione viæ regiæ conſiſtentes, cedere loco ſunt coacti, ac tetro diruræ arcis turrim ſe munire, quo Pugnax conſpecto, nobiles qui cum balliſtariis in pedes deſilierant, ſtatim equos conſcendere iubet, inuaſiſque proximis complures interficit, deſiderato inter paucos Philippo Lalano. Contaus magis magiſq; Regios recentium aduentu creſcere conſpiciens, monebat Pugnacem vt iunctis viribus primam Regis aciem antequam cæteris iungeretur, diſſiparet, cupiebatque is conſilium veteris ſequi militis, ſi conſtitutis in diuerſas partes exercitus cogi ſtatim in vnum potuiſſet. Quare dum variis in locis diſiunctis pugnatur viribus, ac Pugnax contrahendis copiis eſt intentus, Rex iuſto cum exercitu adeſt, trecentoſq; equites veteranos, qui Pugnacis balliſtarios pedites diſſipent, mittit. Sed iaculorum multitudine viri equiq; transfixi, iis relictis in Pugnacis equites feruntur, à quibus multis deſideratis poſt acrem pugnam in fugam tandem aguntur. Dum ab horum inſecutione Pugnax reuertitur, arcem Monhendrici non ſine ſummo periculo circumuectus, regios balliſtarios (qui ſe ab altera pagi parte è regione viæ regiæ munierant) ordines adhuc ſeruare mirabundus conſpicit. Quare Belgis qui vnum in locum conuenerant, ac pro ſubitæ rei neceſſitate acies inſtruxerant, ſe coniungit, Lutzenburgio mediæ aciei curam agere iubens, ſiniſtræ Rauaſtanio: in dextera ipſe cum fratre Antonio imperabat. Rex ſuo in ſiniſtro cornu cum Seneſchallo ac Comite Mainço contra Pugnacem ſtabat. Dexterum Proceres regebant Delphinenſes ac Sabaudi, qui tanto impetu ſiniſtram Pugnacis aciem inuadũt, vt diſſolutis ordinibus omnes in fugam multis interfectis agerent, Rauaſtaniuſq; intra bigarum, carrorumque impedimenta cum paucis repugnaret. Lutzenburgius è ſua acie aliquot peditum equitumque ſigna auxilio ei adducebat. Sed res perditas conſpiciens, cùm ad aciem ſuam reuerti non poſſet cum equitibus proximam ſyluam fuga quoque petit. Ab altera parte Pugnax in regiam inuectus aciem eam perrumpit, multiſque occiſis, ac vulneratis fugere cogit, perlatuſq; eodem tempore in pedites ſuos balliſtarios, vndique regios conuulnerantes, ſed Duce Lutzenburgio deſtitutos, quod vt aciem aperirent non monuiſſet, cladem non paruam infert, ac dum ægrè ſe cæteri ab his explicát, paruo cum comitatu regios inſecutus: ignorabat eum multis cum equitibus ad balliſtariurum aciem poſt arcem ſe contuliſſe, ac ſiniſtrum ſuum cornu in fugam egiſſe. Quare temeraria proculdubiò inſecutione in Regis manus incidiſſet, niſi Contaus ei obuiam factus, de ſiniſtri cornu fortuna, ac balliſtariorum regiorum intacta acie monuiſſet. Vix igitur viginti comitatus equitibus, dum in apertum ſe conferens campum prope arcem Monthendrici regios balliſtarios vitare conatur, à triginta Francis equitibus, caſu obuiis, ſuis partim cæſis, partim fuga delapſis, circumdatur, ac inter repugnandum; in ſiniſtro colli latere vulneratus, agnitus compellatur: Domine dede te, nec interfici ſine, nam ſcimus quis ſis. Ille reſponſo non reddito, ſtrennuè ſe defendebat, donec Robertus Coterauus medici ipſius filius, vt ſcriptores aliqui tradidêre, vt verò alij volunt, viri nobilis filius, iuuenis robuſtus, inſigni equo armiſque conſpicuus, ſe medium pugnantibus intuliſſet, eiq; tempus ac locum effugij dediſſet. Coterauus verò ſua equiq; virtute ſe fortiter tutatus, tandem eiuſdem pernicitate hoſtium manibus elapſus, Principem eſt conſecutus, quem is virtutis ergo equeſtri eodem die ornat dignitate, donatque Vicariatum Feudalium apud Brabantos beneficiorum, qui à viris ſemper nobilibus adminiſtrari erat ſolitus, ac proinde dignitas non minus honorifica quàm quæſtuoſa. Hoc periculo Pugnax cautior factus, dimiſſis qui fugiebant hoſtibus, ſuis congregandis, in omnes partes dimittit equites, primuſque omnium conſpecto eius militari ſigno quinquaginta cinctus equitibus, Lutzenburgius aduenit, deinde vndique alij, exiguoque temporis ſpatio, octingentos congregat equites: hanc Monhendrici pugnam imptudenter

ac fine certo ordine ab vtraque parte initam quàm potui clariſſimè breuiſſimeq́; ob oculos poſui, quod ab eius temporis ſcriptoribus, longis verborum inuolucris obſcuriſſimè ſit tradita. Pro copiarum multitudine pauci cecidere, quod pugnæ initio multi ab vtraq; parte vix inclinatis haſtis fugerent. Comes enim Mainæus non expectato Pugnacis impetu, duobus equitum cum millibus Rege deſerto fingere non deſtitit, priuſquam Chaſtelerauum, Pertenaum, aut Luſignanum peruenifſent. Idem fecere à Pugnacis parte, Aimerius, Condæus, ac Ainſius mille quingẽtis præfecti equitibus. Poſt primum enim congreſſum animos deſpondentes, cùm paucis comitati equitibus diu itineris ignari aberraſſent, tandem ad pontem Maxencij Aimerius ac Ainſius capiuntur: Condæus verò pernici fuga in Burgundię fines delatus, perditas res falsò vbique nuntiabat, Leodienſibusq́; ac Dinantiis, temere quòd cupiebant credentibus, auctor calamitoſæ fuit rebellionis. Qui è regiis ad balliſtarios prope arcem fugerant, in acie conſtituti expectabant vt ſuperata foſſa ac dumetis Pugnax ſe inuaderet, ignari Regis dexterum cornu viciſſe. Ipſe Rex initio pugnæ ad arcem ſe contulerat, eaque ibi de cauſa balliſtarios continuerat. Pugnax verò ſuorum concurſu, iuſta iterum inſtructus manu expectabat vt Rex è munitione in æquum deſcenderet, ſuoſque diſperſos noua ac recenti acie inuaderet, interea non ceſſantes maioribus tormentis cum hominum equorumq́; ſtrage mutuò ſe impetere. Dum fruſtrà alter alterum opperitur, veſper venit. Interèa Rex per tenebras Corbeliam proficiſcitur, faucios mortuoſq́; magnis extructis ignibus derelinquens. Ceciderunt ab vtraq; parte circiter duo tantùm virorum millia, è quibus Franci maximè equites, ac inter hos Seneſchallum inauſpicatæ pugnæ auctorem, Belinum ac Flocquetum, cum multis nobilibus deſiderarunt. Pugnax verò ſua culpa balliſtarios pedites amiſit non paucos. Delphinates ac Sabaudi, ouantes ab inſecutione Burgundionum reuertebantur, exiſtimantes Regem ſua quoque acie viciſſe. Sed Pugnacem ſex equitum millibus cinctum contra ſe venire admirantes, quod proximum erat, inclinatis haſtis pręſenti eum animo excipiunt, fortiterq́; pugnantes maior pars cadit, cæteri in fugam diſſipantur, pauci Regem Corbeliam ſunt ſecuti. Manſit ea nocte Burgundus vbi fuerat pugnatum, circumuallatus plauſtris, bigis, ac æneis tormentis, cum Rege ſi in aciem prodiiſſet oriente luce iterum congreſſurus. Sed primùm fit certior à monacho Franciſcano, deinde ab auriga qui cum vini amphora ex arce veniebat, Regem cum omnibus copiis Corbeliam diſceſſiſſe. Quare inſtructa acie eo adhuc die eodem in loco permanens regiis pugnæ copiam fecit. Cùm nemo contra prodiret, teſtatum omnibus relinquẽs obtento campo victoriam eſſe ſuam, tertiò à pugna die cum omnibus copiis Monhẽricum, indeq́; Eſtampium ingreſſus, feſſos, fauciosque curari iubet. Huc poſt paucos dies Biturix, Brito, Dunous, Dammartinus equitum ſeptem millia adducunt, motiſq́; caſtris Pariſios contendunt, quod exiguum ibi Rex præſidium, in Nortmanniam profectus reliquiſſet. Cum Sequanam traiciſſent, Burgundię Marſcalcus mille quingentos equites in caſtra adducit, totidemq́; Italos equites Ioannes Calabriæ Dux, Reineri Andegauenſis filius, ductu Iacobi Galeoti, ac Comitis Campobachij. Copiis tam ingentibus ad vrbem adductis, commeatus inopia coacti Principes, diuerſis in locis caſtrametantur. Biturix enim ac Brito in circuitu arcis Beaute: Pugnax Calaberq́; confluentiam ad pontem Charentonium conſident. Cæteri Proceres oportunis quoque locis caſtra locant. Rex Nortmannorum excita nobilitate, cùm coëgiſſet circiter tria lanceariorum, ac totidem balliſtariorum equitum millia, quibus quatuor iungit millia, qui Corbelia cum ſecuti erant, nullo accepto detrimento ad vrbem peruenit, oportunoque aduentu, quæ de compoſitione inter Proceres, vrbiſq́; magiſtratum agi cœpta erant, impediuit, erumpentibuſq́; ſæpè Nortmannis, non pauci ab vtraque parte cadunt. Occupata vrbe regia, ad quas voluiſſent conditiones, Regem Principes coëgiſſent: ſed commeatus inopia non patiebatur, vt certo ac neceſſario copias loco circa ampliſſimam vrbem continerent. Quare diſperſi in exiguas manus, Regem decem equitum millia adducentem, ingreſſu prohibere non potuerant. Quod ſi fecuiſſet, ſtatuerat is ad Heluetios, aut Inſubrum Ducem perfugere, qui ſummus ei hoc tempore amicus, plus conſilio, quam cæteri manu profuit. Suaſerat enim pacem cum Principibus vel iniquiſſimis facere conditionibus. Semel enim ſeparatos non facilè iterum coituros: ſtaret dimiſſis eorum exercitibus iis tantùm conditionibus, quas in rem ſuam

ſuam fore putaret. Rex Lombardi conſilium probans, miſſis ſæpenumerò ad Principes
legatis, ac quæ petebant partim admittens, partim moderari cupiens, tandem comitatus
decem tantùm viris nobilibus, ac bis ad caſtra Pugnacis profectus, cum eo hac conditio-
ne tranſigit, ſi cæteri Principes conditiones probaſſent, qui honoris titillatione gaudio
elatus, dum diſcedentem deducit Regem, eius facundia ſui oblitus, cum ſex tantùm no-
bilibus ad vrbis ferè mœnia ſe progreſſum inconſideratè conſpicit, ſummoperè attonitus
dum munitionem, quam Rex non procul vrbis porta erigi iuſſerat, aperiri videt. Verùm
quod ſine periculo ac dedecore regredi non poterat, diſſimulato terrore cum Rege in-
greditur, qui animi generoſitate vſus, aut quod è re ſua fore non iudicaret Pugnacem
(quod ſine periurij nota facere potuiſſet) detinere, quo & quando vellet abire permiſit.
Rex Confluentiæ ad Pugnacem primum veniens, his enim compellat verbis: Frater fi-
dere ne tibi planè debeo? Tum ille: Debes non ſecus quàm fratri: Deinde iterum Rex,
Fratet agnoſco te virum eſſe nobilem regia Francorum familia ortum: Quamobrem?
ait Pugnax. Tum Rex: Cùm Inſulis ad te patremq́ue tuum Cancellarium miſiſſem
meum, iſq́ue plura quàm in mandatis haberet loqueretur, per Antiſtitem mihi Narbo-
nenſem nuntiati iuſſiſti, verbotum me ante anni huius exitum pœnitentiam acturum.
Et quanquam vix ſex ſint elapſi menſes, ex animo fateor eorum me pœnitere. Quæ ver-
ba Pugnacis animum demulcere, ac in regias partes traxere, ſibi perſuadens deuictum à
ſe Regem ſupplicem petere pacem, bellique in ſe vltrò culpam transferentem, cùm ta-
men ei verba dans ſimulato omnia animo loqueretur. Sciebat enim ſibi rem eſſe cum
Principe elati animi, faſtuoſo, gloriæ cupido, ac ambitioſo, exercitui, paternis opibus, ac
fortunæ confidenti: proinde animo eius ad tempus obſequendum. Diſperſo enim Pro-
cerum exercitu facilè ſe recuperaturum proſpiciebat, quæ nunc ſæua neceſſitas extor-
quebat. Paucos poſt hæc dies pax inter Regem, coniuratoſq́ue Principes ad arcem ſyluę
Vincennis his fit conditionibus. Rex oppida ad vtramque Somonæ ripam ſita, Comi- »
tatum Bolonienſem, ac Guinenſem ſecundum conditiones pacis Atrebatenſis Pugna- »
ci reddito, neque eo viuo vlla pecunia redimito, poſt mortem verò eius, Rex aut eius »
legitimi ſucceſſores, à Pugnacis liberis, perſolutis ducentis aureorum liliorum milli- »
bus, ſi ita viſum fuerit, liberanto. Flandria in perpetuum libera ab appellationibus ad »
curiam Pariſienſem maneto, quod fruſtrà Bonus ſæpiſſimè tentatat. Fratri Caro- »
lo Rex, pro Biturigum Nortmanniæ Ducatum concedito. Lodouicum Lutzenbur- »
gium Fani D. Pauli Comitem magiſtrum equitum creato. Exinde dimiſſis exerciti- »
bus Principes ad ditiones ſuas reuertuntur. Rex ac Pariſienſes periculoſo liberantur
bello. Pugnax in Brabantiam reuerſus, iunctoq́ue cum patre exercitu, Leodienſibus
domitis, Dinantum (vt in vita Boni narrauimus) expugnatum delet. Defuncto patre
tertio Cal. Auguſti anno 1467. Flandriæ Comes Gandaui inauguratur, vrbem ac bona 1467.
reſtituens, quingentis ac ſexaginta tribus ciuibus, qui à patre poſtrema pace in exilium
bonis fiſco addictis, acti fuerant. Inauguratione vix peracta, Gandenſes ac Mechlinienſes
tumultuantur. Gandenſes (vbi tum Pugnax erat) cum armis in forum congregati, priui-
legia, veteresq́; immunitates à Bono ereptas reddi ſibi volebant, quod cùm coactus feciſ-
ſet, Bruxellam reuerſus, reuocat, armaq́; domandis rebellibus parat. Sed Senatus, viriq́ue
nobiles congregatis in tempore amicis ac clictibus, ſeditioſos viis, foroq́;, compluribus è
textorum ordine occiſis, pellunt, captoſq́ue ſeditionis auctores, partim gladio, partim la-
queo puniunt, fuga elapſos perpetuo multant exilio. Ad Principem deinde Bruxellę pro-
fecti, diplomata quæ ſeditioſi ciues extorſerant, reddunt, pacemq́ue in genua ſupplices
prouoluti perſolutis quinquaginta aureorum liliorum millibus impetrant. Mechlinien-
ſes quoque ad ſe reuerſi, pacem ſolutis quindecim aureorum liliorum millibus obtinent.
Francorū Rex cùm Pugnaci nec in Flandria, nec in Brabantia rebellionem ſuſcitare poſ-
ſet, renouato cum Leodienſibus veteri fœdere, magnaq́ue eis promittens auxilia, quan-
quam quinquaginta eorum obſides Pugnacis in poteſtate adhuc eſſent; rumpēdæ tamen
pacis fit auctor. Magna enim coacta manu circa Idus Septembres (reſumptis morte Boni
animis) Huiam oppidum, vbi Antiſtes Lodouicus Borbonius bellum veritus, ſeceſſerat,
obſident, qui iuſto deſtitutus præſidio, obſcura nocte cum paucis in Brabantiam ad Prin-
cipem confugit. Leodienſes ſpoliata exuſtaq́; Huia, fines Limburgenſium ac Lutzenbur-

genſium inuadunt,ac populationibus vexant,fugato iis è locis Ioanne Cliuenſium Duce,
eiuſque fratre Rauaſtani Regulo,qui eductis Louanienſibus pauciſq; euocatitiis ſubito
atmatis fruſtra tantæ multitudinis rabiem compeſcere erãt conati. Rex Pugnacem ſum-
ma cura exercitum cogere intelligens, miſſo ad eum nobili cũ comitatu Lodouicô Lut-
zenburgio,nuntiare iubet ſibi cum Leodienſibus, veteris fœderis iura intercedere,proin-
de ſi oppugnandos ſtatuiſſet,defenſionem eorum neceſſariò ſibi ſumẽdam : aut ſi id eum
facere noſit,renuncians Britonico fœderi,Regem cum Duce pro arbitrio agere permit-
tat. Nitebatur hac ratione conſentiente Pugnace Rex Francos primum vlciſci Proceres,
quibus ſubactis,vires regni tum omnes in eum vertere, contra quem quanto occultius,
tanto amarulentius odium animo ſouebat. Reſpondet Pugnax, Leodienſes ad Regis im-
perium non pertinere,ſed ab auorum memoria, in clientelam Ducum Brabantiæ libera
voluntate conceſſiſſe,contra quem nulla de cauſa pace rupta, ac proinde exiſtimatione
eius læſa non minus perfidè,quàm ſuperbè rebellaſſent,petens ne Rex pacem in arce ſil-
uæ Vincennis initam putet violandam,ſed non ſecus Britoni quàm cæteris Proceribus,
ſartam tectamq; ſeruet. Lutzenburgius equo inſidens,ac iam iam diſceſſurus, Pugnacem
compellans,ait: Domine vlciſci vis hoſtes tuos,nobis fœdere iunctos, iniquum iudicans
ſi Rex idem faciat,quæſo tibi perſuadeas aliter eum rem iſtam interpretaturũ. Leodien-
ſes,reddit ille,educta multitudine in aciem deſcenderunt, ſpero nos breui concurſuros.
Si penes hoſtem victoria ſteterit, non dubito quin Rex quod ad Britonem cæteroſque
meos attinet confœderatos,pro arbitrio ſit acturus. Verùm ſi victorem me Deus effecerit,
Britoni moleſtiam ſpero Rex non exhibebit. Poſthæc Bruxella Louanium proficiſcitur,
vbi exercitus è viginti coactus Burgundionum, Picardorum ac Belgarum millibus con-
uenerat,eoq; oppidum Centronum ditionis Leodienſis,quanquam ſermone Brabantico
vtantur,obſidet. Cùm de Leodienſium obſidibus variantibus opinionibus ſententiæ di-
cerẽtur,tandem hac conditione omnes dimittit, vt ſi quem eorum contra ſe poſthac ar-
ma ſumpſiſſe reperiſſet,vita boniſque mulctaretur. Præerat Centronibus peditum trium
millium præſidio vir nobilis Reinerus Ruuraius. Tertio obſidionis die Ductu Barræ viri
quoque nobilis,vrbe Leodienſi triginta peditum millia, quingentis additis equitibus ex-
eunt,æneaque ſecum tormenta aliquot,ac magnam commeatus vim trahunt,Centrones
obſidione liberaturi,perueneruntque ad pagum Bruſtanum,quod quingentis tantùm ab-
eſt oppido paſſibus,caſtraque à fronte foſſa ac vallum,latera paludoſi campi defendebãt.
Pugnax Leodiẽſibus obuiã proficiſcens, Marlæ Comitẽ attributis ei quatuor peditũ mil-
libus,ac ſexcẽtis Anglis balliſtariis in obſidione relinquit,qui ter Ruuraium,tempore pu-
gnæ erumpentem,interfectis aliquot præſidiatiis,in oppidum reppulit. Pugnax verò hac
ratione aciem inſtruxit. Didicerat ab exploratoribus Leodienſes paucis inſtructos equiti-
bus,peditatum omnem veteri liberorum populorum conſuetudine in vnum denſatę pha-
langis corpus intra munitionem ſtaturos,quo cum ſumma victoriæ ſpe ex æquiſſimo pu-
gnent loco. In prima igitur acie Burgundos Picardoſq; equites balliſtarios omnes , in ter-
ram deſcendere iuſſos conſtituit,attributo ſingulis germanico gladio, quo duabus mani-
bus res geritur,vt cùm pharetræ iaculis vacuæ ad manus veniſſent, iis amputãdis hoſtium
haſtis vterentur,ducebanturq; à Neufcaſtellio Burgundiæ Marſcalco, ac Ruſſij Regulo,
Lodouici Lutzenburgij fratre. Secundæ aciei præerat Adolſus Rauaſtani Regulus, qui
cum cæteris nobilibus dimiſſis equis, Belgico peditatui,quem Aimerius ducebat, ſe iun-
xerat. Poſtrema acies duo peditum lancearioruṁ, ac totidem equitum millia habebat,
hoſq; regebant Eſquardius ac Imbercurtius. Singularum acierum latera balliſtarij pedites
pauci cuſtodiebant,equitibus non requiſitis, quod Leodienſes perpaucos haberent. Sex
millia balliſtariorum peditum ac lancearij equites mille,paludes prætervecti,expectabãt
totidem pedites Francos cum octingentis lanceariis equitibus à Rege Leodienſibus in
auxilium miſſis,ſed qui in mandatis habebant auxilium (vt fecerunt) procul oſtendere
non ferre. Cùm ab vtraque parte acies inſtructæ in conſpectum veniſſent , æneiſque tor-
mentis ac balliſtis multorum cum ſtrage ſe mutuo ad pugnam irritaſſent, Leodienſes ne
tormentorum globis & balliſtariorum iaculis inulti caderẽt,in æquum è munitione pro-
grediuntur locum. Prima Burgundionum acies terrore hoſtes munitionem deſerere exi-
ſtimans,plenis contra eos paſſibus contendit,ſuperataque foſſa cùm ad manus veniſſent,
nec

nec uſquo preſſi loco explicare aciem poſſent, calcibus primo congreſſu circiter quingentis, vniuerſa acies fugá circumſpectabat, m Eſquardius ac Aimerius ſuç aciei balliſtarios lateribus corū circumfuderant. Quare animis recuperatis nō ſolum fugam ſiſtunt, ſed acrius quá ab initio pugná redintegrát, germanicis gladiis Leodienſiū haſtas cōfringétes, maleq́; armatis brachia cruraq; abſcindétes, adeo vt breui tépore occiſis qui in fronte ſe vrſerant hoſtibus, cęteros omnes in proximas ſyluas fugere cogerent, nox arboreſq́; maiorem partem texere. Cecidere Leodienſium nouem tantùm millia, ac inter hos Prætectus Barra. Capta circiter ſex millia, plauſtra trecenta armis commeatuque onuſta, ſex ænea maiora tormenta, ac è minoribus centum viginti. Deſiderauit Pugnax viros octingentos. Hæc Regis nuntiata legatis, qui autores Leodiis pro auxiliaribus cogebant Francis, clam cum pecunia e perturbata vrbe ad ſuus fugientes in Franciam cum præda incolumes peruenere. Tertio à pugna die Centrones deditionem faciunt, omnibus vita bonaq́ue conceſſa, decem exceptis capiteque truncatis, e quibus ſex obſides apud Pugnacem poſtrema pace fuerant. Rurſus cum præſidio relictis armis in tutum eſt deductus. Inde exercitus Tungros petit, qui ſexto obſidionis die, iiſdem quibus Centrones conditionibus, deditionem faciunt, decem & hic capite plexi, e quibus quinque obſides fuerant, exceptaque vrbe oppida ditionis Leodienſis omnia ad ſe ſtatim legatos accerſunt. Tandem propria clade ac defectione ſociorum territi, victoremq; exercitum aduentare intelligentes, poſteaquam diu ac ſæpius inter ſe conſultaſſent, deditionem quoque faciunt, accepta fide, quod neque igne, neque rapina in eos graſſaret. Interea trecenti viri e prçſtantiſſimis ciuibus ſunt lecti, qui linea tantum veſte ſupra nudum corpus induti, pedibus, capitibuſq; nudis, ac in genua prouoluti portarum claues, rogata venia, repræſentant. Poſtquam Pugnax vrbem intrat, Imbercurtius portas vallumq; ſe milite compleuit, ciueſque in eius honorem magnum muri ambitum deiecerant, repletamque foſſam complanarant, per quam cum duobus nobilium millibus, totidemque balliſtariis peditibus, ipſe ſolus eques inter primos toga militari ſupra omné fidem ſumptuoſa indutus eſt ingreſſus: latera eius cingebant Belgarum Burgundionumq; Proceres, rectaque cum Principe ad templum D. Lamberti tendentes, admirantur ſingulos qua tranſibant ciues in ædium ſuarum veſtibulis, nudis capitibus ſtare, ac ardentes manu faces tenere. Cum paucis diebus in vrbe eſſet moratus, ac ſex repertos obſides, quatuorq́ue rebellionis capita gladio puniuiſſet, leges immunitateſq; pro arbitrio mutaſſet, magnam pecuniæ ſummam pro belli ſumptu ciuibus extorſiſſet, muris, portis, turribus, valloq́; vrbem nudaſſet, arma, tormentaq́; ænea erepta, ac nauibus impoſita Namurcum, indeque in Brabantiam miſiſſet, vndecimo Calend. Decembr. cum exercitu eſt ſecutus, paucis, ſed oportunis in locis præſidio relicto. Huius anni hyemem Bruxellæ exegit, Gandenſium tumultuum expectans euentum, quod ſub belli huius initiū excitata ſeditione, priuilegia repetiſſent. Sed intellecta Principis victoria animis cecidere, ſine dubio rebellaturi, ſi ſuccubuiſſet, miſſiſque Bruxellam probiſſimis ciuibus, eius poteſtati priuilegia omnia permittunt, eorumq́; diplomata, militaria opificum ſigna in aulæ Bruxellenſis ampliſſimo ingreſſu allata, præſentibus Francorum, Anglorum, Britonum, ac Biturigum legatis deponunt. Signa militaria Bolonię in D. Virginis Fano conſecrauit, immunitates verò pœnis conditionibus vrbi reſtituit, actis in exilium ſeptem ſeditionis authoribus, numerariq́; ſtatim iubens quindecim aureorum liliorum millia, ac conſiliariis ſuis tria millia, quibus læti conditionibus domum reuertuntur. Menſe Martio anni 1468. Montibus Hannonię Pugnax inauguratur, indeq́; 1468.
Inſulas profectus, magna cum pompa, ac ſcænicorum hiſtrionicorumq́; ludorum exhibitione eſt exceptus. Excitauit ei inter cætera mirum in modū riſum demonſtratio fabulæ, qua Iuno, Venus ac Pallas præſente Mercurio, apud Paridem de forma certaſſe dicuntur, aureum ſingulæ pomum ambientes. Quæſierant enim magno pretio Inſulenſes ad hanc rem tres ſtatæ ætatis feminas, nudis corporibus in ſcena ad petendum aureum pomū coram Paride producentes. Quæ Venerem præſentabat, femina erat raræ proceritatis ac ab immenſa pinguedine, portentoſæ craſſitudinis. Quæ Iunonem exhibebat, longitudine Veneri par erat, ſed arida, exucca, planeque oſſea. Quæ Palladem referebat, media inter Venerem Iunonemque ſtatura, breuitatis erat admirandæ, in pectore ac tergo gibbum habens, ceruice gracili ac exiguo, ventre vltra modum prominente, brachiis cruribuſq́; te-

nuiſſimis. Inſulis Brugas peruenit, magnoque cum honore dato acceptoque iureiurando, eſt ſuſceptus, Ordineſq; hic Flandriæ congregati vltra proximum decennium, vti petierat, decies centies aureorum equitum millia ſunt polliciti. Vxori ac filiæ ſingulis centena millia. Reputa Lector opes tum temporis Flandriæ, quæ quinquaginta continuis annis à bello, eoq; ſubinde ciuili libera nô fuerat. Brugas Gandauum profectus, ſexdecim millia inermium ciuium extra vrbem gratulatum veniunt, ſe vrbemque poteſtati eius committentes, timore tamen magis quam amore, ad honorandum Principem adducti. Circa Idus Apriles Brugis in collegio Franconatium conſeruationem iurat immunitatum, donaturque viginti libris puri puti argenti, pauloque pòſt in vxorem ducit Margaretam Eboracenſem ſororem Eduardi quarti Anglorum Regis, nuptiiſque eadem in vrbe regia magnificentia peractis, adeunt eum legati Francorum ac Britonum, quibus ſæpenumerò ſuos miſerat, conabaturque Rex Pugnaci perſuadere, vt reiecto fœdere quod cum fratre Carolo, ac Britono icerat, nouum inter ſe pangerent. Cumque eo perducere eum nullis rationibus poſſet, viribus proceribuſque ſuis iam magis Rex fidens, huius anni æſtate exercitum contra Britonem mittit, munitaque quædam loca expugnat. Pugnax Peronæ magna cum diligentia militem Britoni opem laturus cogit. Rex verò tranſitum illi impediturus cum exercitu Compengam tendit, legatiſque ad Britonem ac fratrem Carolum miſſis, pacem haud tamen diuturnam cum eis inſcio Pugnace facit, ſufficere arbitratus quod illi remiſſis veteris fœderis tabulis ab eius amicitia diſceſſiſſent. Pugnax puſillanimitate leuitateque eis exprobrata, ac in Regis perfidiam imprimis inuectus, iniunam ſeſe nunquam animó depoſiturum minatur. Sed Rex centum viginti aureorum liliorum millibus ei numeratis, ægrum aliquo modo placauit animum, impetrataque pace conditiones renouant, quarum confirmandorum cauſa Peronæ ad Pugnacem exercitum habenti, ſexaginta tantum equitibus, ac octoginta Schotis ſtipatus ſatellitibus Rex venit, confiſus literis eius manu ad ſe ſcriptis, quibus de ſecuritate fidem ſuam interponebat. Quum ſumma cum amicitia ac familiaritate inter ſe aliquandiu communicaſſent, ſubitò nuntiatur, Leodienſes violata pace, Tungrorum vrbem occupaſſe, Antiſtitem Guidonemque Imbercurtium comprehendiſſe, Archidiaconum vnum cum aliquot Canonicis ac clarioribus ciuibus interfeciſſe, cadaueraque in fruſta ſecuiſſe, iiſque inuicem ludibrij cauſa impetiiſſe. Imbercurtium verò ne à furente populo diſcerperetur, à Guilielmo Vuildano viro nobili ſub fide dimiſſum. Erant hæc vera, procurataque miſſis clam Leodium legatis à Rege, cùm Pugnax Peronæ exercitum cogeret. Sed pace cum proceribus ac Pugnace facta, alios Rex miſerat, qui priores de ea certiores factos reuocarent, ſeriuſque quàm putarat aduenerant. Leodienſes Pugnacem cum Rege in gratiam rediſſe audientes, pœnitentia violatæ pacis ducti, Antiſtitem cęteris cum captiuis cuſtodia eductum in libertatem reſtituunt, ſperantes hac ratione Pugnacem placari poſſe. Sed is pacem Francicorum legatorum opera violatam edoctus, ira furens Regem Peronenſi in arce cuſtodiri iubet, perque omnia oppidi loca, ac portas præſidia diſponit, veritus ne clam aliquid in ſuam perniciem foret meditatus. Rex ſubita re attonitus, ac captiuitatis inſolens non parum dolebat, profectionem ſe Peronenſem non diſtuliſſe, donec de rebus Leodienſibus à legatis ſuis certior foret factus. Tribus diebus in arce cum his qui ſimul in cuſtodiam dati fuerant, Rex ſedit, vno è domeſticis ſpecie rei familiaris curandæ dimiſſo, qui quindecim aureorum liliorum millia Pugnacis conſiliariis ac amicis diuiſit, multoque plus, Rege in libertatem reſtituto, eſt pollicitus. Expugnauit is animum Philippi Cominæi Argentoniorum reguli, Pugnacis tum cubicularij primi, qui non parum pro Regis libertate laborauit. Intereà ſæpius Belgas Burgundoſq; ad concilium vocat, quid de Rege ſit ſtatuendum conſultans. Tres dicebantur ſententiæ. Prima (cuius auctor Argentonius) Regi volebat fidem ſeruari, ſi promitteret ad Leodienſem expeditionem (quæ paulò antè erat decreta) in comitatu Pugnacis cum turma equitum ſe venturum, ac Burgundicam in armis crucem ad belli vſque finem laturum. Altera, in cuſtodia detinendum, vlciſcendamque inconſtantiam ac leuitatem Principe tanto indignam. Tertia, vocandum Carolum Regis fratrem, cæteroſque regni Proceres, vt coram ſatisfaceret, ſingulisque ſua reſtitueret, adeoque in ordinem redigendum, vt poſthac non admodum timendus foret, contundendamque animi eius peruicaciam fractis viribus ac opibus,

opibus, quibus confiſus nec alijs quietem concedere, nec ipſe quieſcere potuit. Prima ſa-
tagente Argentonio ſententia rem obtinuit. Rex quarto captiuitatis die auri ſui omni-
potentia liberatur, ipſo Pugnace ei libertatis conditiones proponente, Regeque eas non
grauatim admittente, quòd ſe belli Leodienſis facem agnoſceret. Renouant exinde, con-
ſignantq; his additis conditionibus pacem, mileſque ad bellum Leodienſe co…ur. Neuf-
caſtellius Burgundiæ Marſcalcus eius gentis quatuor equitum millia adduci… e Frá-
cia circiter mille ſtatim adfuere. Leodienſes Antiſtitem, ac quos cum eo car…re libera-
rant, pacem impetrare non potuiſſe, adhæc ipſum Regem belli auctorem, in quem ſalutis
ſpem conſtituerant, ſumpto Burgundico militari ſigno, cum equitatu contra ſe tendere
certiores, ſu…ma cũ diligentia foſſas purgát, muros, portas, turres, vallumq; reficiũt, mili-
tem è vicinis, maximeq; Francimõtanis cogunt, cõmeatumq; vndiq; in vrbem aduehũt.
Pugnax opus aliquo modo impediturus Marſcalcum cum octingentis equitibus, ac mil-
le balliſtarijs peditibus contra vrbem mittit, in quos illi ſubitò erumpentes, circiter cen-
tum interficiunt, viginti capiunt, cæteros pedem referre cogunt. Quare poſthac cautius
ad vrbem accedens, ac noctedieq; operarios vexans, efficiebat vt parum proficerent. Ex-
inde Aurantij Princeps ac Imbercurtius, conſcriptis ex Hannonia, Limburgo, Lutzen-
burgo, Namurco, ac Hollandia ſex virorum millibus, ad Neufcaſte…um proficiſcuntur,
primaque hæc erat Pugnacis acies, qui vno ſimul impetu ſuburbia inuadunt. Sed à Leo-
dienſibus duobus locis per murorum ruinas circa Solis occaſum erumpentibus, accepta
clade repelluntur, qui exinde maiori manu egreſſi, ac Burgundos inſecuti, per totam no-
ctem cum male compoſitis varijs locis ſtrenue depugnant, ſtragemque interfectis octin-
gentis, ac non paucioribus cum ipſo Aurantio vulneratis aux…re, donec diſcuſſis t… [illegible],
deſideratis tantùm viginti viris, ac inter hos Ioanne Vuildano nobili Præfecto, cum duo-
bus alijs ordinum ductoribus vrbem repetiere. Interea ab eruptionibus, hac felici pugna
animati Leodienſes non ceſſabant, quod Burgundos timore aduerſæ pugnæ animo con-
ſternatos deleri poſſe ſperarent, eo magis quod commeatum eis deficere didiciſſent. Sed
Aurantius cum nobilitate pertinaciſſimè ac fortiſſimè reſiſtens, quanquam per biduum
neque cibum neque ſomnum cepiſſet, deſeruiſſentque cum duo militum millia fu-
gam capeſſen…, auctor fuit ne dedecus admitteretur. Pugnax Tungris caſtra habens, ac
de periculo in…que ſuorum doctus, trecentos Aurantio equites auxilio mittit, ſingulis
ad ephippium lagenam vino repletam ferentibus, qua re quanquam in ſpeciem parua re-
fecti, acrius hoſti reſtiterant. Tandem comitatus Rege adeſt Pugnax, ſuburbiaq; occupans
caſtra è regione Marſcalci locat, ſeptemque continuis diebus nec ipſe nec quiſquam in
exercitu arma deponit, hoſtem eruptione iterum pugnaturum exiſtimantes. Octauo die
poſitis armis exercitui quietem concedit, ac reficere corpora iubet, poſtero die vrbẽ muro
pro parte carentẽ varijs locis oppugnaturi. Leodiẽſes à Frácis clam ea de re certiores facti
facinus mehercule audax ac ſtrenuum animis concipiunt, & niſi felici euentu caruiſſet,
inter pauca memorabile, interficiendi nimirum Regis ac Pugnacis. Sciebant eos vicinis
in ædibus commorari, exutiſq; armis cum omni familia quieti ſe dediſſe, cuſtodiam verò
exiguam circa ædes poſitam, qua interfecta parui laboris ac periculi fore, reliqua iudica-
bant. Eligunt ad hanc rem ſexcentos è Francimontanis fortiſſimos veteranos, duceban-
turque ab ædium dominis in quibus Principes cubabant. Intempeſta nocte vrbem ſilen-
tio egreſſi, iter per regiam viam inter colles leuiter aſſurgentes, ne ab exercitu conſpice-
rentur, faciunt, oppreſſaque prima cuſtodia, cùm ad diuerſorium Ducis Alenſonij Princi-
pum ædibus propinquum perueniſſent, ac iamprimum, ſi vnquam alias, modeſtiſſimè ad
Princi…m diuerſoria recta pergere debuiſſent, nonnulli acerbitatem animi diutius con-
tinere non valentes, Alenſonij diuerſorium ex argillaceis parietibus compactum, haſtis
perforant, ac quod milite repletum foret, interficiunt, ac vulnerant pleroſque, qui tumul-
tu excitato trecentos nobiles Pugnacis in ædibus dormientes, ſomno exciunt, ac ad arma
capiendum reſiſtendumq; incitant, donec Rex Pugnaxque thoris exilientes in auxilium
armatis familijs aduolant, quos ſine dubio ſomno ſepultos in thoris mactaſſent, ſi mode-
ſtè ædium dominos ſecuti poſt oppreſſam primam cuſtodiam, trecentos primum nobiles
inuaſiſſent. Audito pugnantium tumultu vniuerſus breui tempore exercitus armatur,
quo Leodij percepto, duobus locis omnibus viribus erumpunt, diuerſiſq; locis acriter pu-

gnantes, tandem in vrbem repelluntur. Francemontani verò omnes fortiter pugnantes ante Principum diuerſoria cæduntur, ædium dominis propriis in focis cadentibus. Rex Pugnaxq́; tanto periculo liberati, non ſatis hominum audaciam ac animoſitatem mirari poterãt, docti hoc facinore omnibus in bellis cuſtodias vigiliaſq́; diligenter procurandas, nec hoſtem quam infirmiſſimum temere contemnendum: deſiderauit enim hic vltra ducentos viros Pugnax, ac inter hos Vuarneburgi Comitem, Iacobum Lanoum, Vallereali Regulum, ac alios pleroſque viros nobiles. Circa meridiem ſignum oppugnandæ vrbis proponitur, admonito Marſcalco vt ſuis e caſtris hoſtem inuadat, cum æneum maris tormentum tertiò exonerari audiſſet. Leodienſes nil minus quam vrbis oppugnationem eo die ac hora expectantes, feſſi nocturna pugna, quemadmodum & Burgundos exiſtimabant, poſitis armis, ſtratiſq́; menſis corpora curabant, nocturnaq; inuicem facinora narrabant, adeò vt Rex, Pugnax, Aurantius, Marſcalcus, Imbercurtius ventilantibus vexillis quadraginta hominum millia in vrbem nullo reſiſtente perducerent, tantùm ſubitò ſtrepitum tympanis ac tubis excitantes, vt viri, mulieres, pueri fermè omnes ſaltem in ſyluam Arduennam, ac ad oppidum Mazirium profugerent, relictis ædibus omni diuitiarum genere ſcatentibus, ac menſis ciborum diuerſitate repletis, quæ militi in prædam ſunt conceſſa. Vix trecenti in vrbe periêre. Vitæ eorum conſultum qui ad ædes ſacras cõfugerant, ea tamen quoque direpta, dum ſe miles ditiores captiuos quærere ſimulat. Sed Pugnax à Papa admonitus non pauca diuorum Fanis reſtitui curauit. Præda ditiſſimæ ampliſſimæque vrbis immenſa fuit, multique gregarij milites hic opes ſibi ac poſteris quæſiêre. Qui inermes ſyluam Arduennam fuga petebant, à propriis equitibus ac ordinum ductoribus ſimul fugientibus, ſunt ſpoliati. Octauo ab vrbis expugnatione die Rex ægre impetrata dimiſſione in regnum reuertitur. Pugnax firmiori exercitus cum parte in Francemontanos vitæ ſuæ inſidiatores profectus, militi incolarum opes in prædam donat, interfectis qui per ætatem arma ferre poterant omnibus, Vulcano reliqua conſecrans. Eadem ratione Leodij eſt ſæuitum, exceptis diuorum Fanis ac Canonicorum ædibus, reliquerarq́; qui hanc rem exequerentur quatuor militum millia, ij viros abditis in locis repertos Moſa ſuffocarunt, ditioribus magno vitam redimentibus. Deleta eſt florentiſſima petulantiſſimaque Eburonum ciuitas pridie Cal. Nouembres, tam rigido Autumno tum ſæuiente, vt non pauca hominum millia frigore interierint, manus, pedes, oculos, aures & nares amiſerint, oppugnarenturque non minus Burgundi frigore ac ſiti, quam Leodienſes ferro ac igne. Nam flumina, torrentes, fonteſque gelu denſiſſimo concreti aquam ſitibundis negabant, cogebanturque ruptis doliis congelatum poturi vinum igne liquefacere, qua de cauſa extremam iræ ſuæ acerbitatem in Leodienſes ac Francimontanos Pugnax exercere non potuit, ſed reuerſus (vacua vrbe relicta) in Namurcenſes, indeq́; exauctorato exercitu in Brabantiam, quæ circum vrbem reſtabant igne conſumpſit, finemq́; miſeriæ ac calamitati Leodienſium tandem impoſuit. Sacrati homines in vrbem reuerſi ſolita Deo vota ſacrificiaque ſecundum Eccleſiæ Chriſtianæ veteres ritus offerunt, eoſq́; variis è latebris ſubſecuti ciues, boniſq́; exuti agreſtes ſubterraneis in cellis habitabant, donec concocta Pugnax ira poteſtatem omnibus ædificandi feciſſet. Vnde breui tempore in quam hodie viſitur formam vrbs reſurrexit, plæriſque multò artificioſius ac ſumptuoſius quam anteà habitarant ædificantibus, multiſque diuitibus eo infirmioribus ex oppidis migrantibus, quod murati corruptiq́; ſermonis cauſam fuiſſe plærique volunt. Gandenſes ſub huius belli initium denuò coniurarant, rebellaturi ſi Pugnax infeliciter pugnaſſet. At ſæuera Leodienſium pœna territi, armorum ex animis cogitationem omnem abiiciunt, ſtatuentes poſthac Principi ſeriò obſequi, ac proinde non quieſcentes donec per legatos iam tertium Bruxellam miſſos, abſolutam conſignatamq́; quibus volebat conditionibus pacem impetraſſent, deferentes Opificum Præfecti nigris veſtiti circa Nonas Ianuarij anno 1469. Bruxellam noua quæ fecerant militaria ſigna, ſu-
1469. premumq́; vrbis Statarium vexillum, ac in pacis Gauerenſis conditiones iterum iurantes, immenſis onerati minis, ſiquid quarto noui contra Principis dignitatem moliti fuiſſent. Liber hac hyeme Pugnax à bello, Brabantis, Hannoniiſq́; ius dicebat, ter ſingulis hebdomadibus inter conſiliarios præſidens, ac pro infimo cuique vt ius ſuum obtineret, curam agens. Menſe Aprili eadem de cauſa in Occidentalem Flandriam eſt profectus.

fectus, Menſe Maio Gandaui, Iulio Brugis, Auguſto in Hollandia ac Zelandia, mirum in modum hoc facto, populorum erga ſe amorem ac reuerentiam excitans, reliquitque inter cætera rigidæ æquitatis memorabile exemplum, quod meritò ante oculos habere debent non ſolùm iudices omnes, ſed quicunque temerè legum ſepta cum aliis in rebus tum maximè illicitis ſeruientes moribus, tranſilienda ſibi perſuadent, in quorum gratiam è manuſcripto hiſtoriam libello ſumptam hic adiicere placuit, vt Lectoris animus continua lectione Bellicarum miſeriarum, inſanientiumque Principum, populorumque tumultu quodammodo obrutus ſeſe reficiat, ac quaſi ex longo ſcabroſoque itinere feſſus, iucunda hac ac breui digreſſiuncula nonnihil reſpiret. Duxerat apud Philippum Bonum, ſecunda fama, Ordines, vir quidam nobilis ac ſtrenuus, eaq; de cauſa, honeſto loco munus publicum meruerat. Cum ſine vxore viueret, capitur amore hoſpitæ ſuæ mulieris formæ liberalis ac decoræ, ſed inexpugnabilis pudicitiæ. Sciebat id ille, quemadmodum & hoſpitis non eſſe violandum thorum, ſed quæ inſanum extinguere debebant amorem, augebant: non minus enim ab animo pudico, quàm decora facie rapiebatur. Quare cùm diutius affectum diſſimulare nequiret, ſolam nactus, morbum aperit, vim eius exequitur, conſtantiam in amore, ac ſilentium perſanctè pollicetur. Mulier pudore confuſa fidem marito datam, ac in hunc vſque diem ſeruatam allegat, eius erga ſe fidem, humanitatem ac liberalitatem exponit, rogans ne geniale thorum, rupto hoſpitalitatis iure, cum ſumma ignominia rumpere conetur, nec ob illicitæ ac inhoneſtæ rei turpe obſequium, ſancti coniugij fidele vinculum diſſoluere nitatur. Eſſe variis locis virgines opulentas complures, forma ſe multò præſtantiores, eligat vnam quæ genio reſpondeat, è qua liberos, ſancto matrimonio procreatos, ſuſcipere poſſit. Inflammatur, non ſedatur prudenti recuſatione illicitus amor. Non procedentibus igitur Veneris artibus, altero eam aggreſſus telo, auri aceruum offert, ac in quem velit vſum auferre iubet, promittit mundum muliebrem, qui cum vicinarum ac cognatarum ornamentis comparari non poſſit, addens ſe marito apud Principem impetraturum, in patria eius dignitatem, non minus honori quàm compendio ſeruituram. Cùm non moueri mulierem videret, nec vlla vi pudicitiam altiſſime radices agentem labefactare poſſet, tantæ caſtitatis admiratione extra ſe raptus, ſæuiens flamma hominem in diuerſa agitat. Proinde cùm iacere Plutonis ac Mercurij artes, cum Cupidinis face videret, extrema tentaturus, ad ſcelus animum conuertit. Vigebant eo tempore apud Belgas, diuerſæ variis in regionibus factiones, quas vt tollerent Principes, varia diuerſis temporibus, ac ſeuera promulgarant edicta, quibus auctores ſeditionum imprimis coërcerentur. Accuſatum igitur inter alios mulieris maritum, quòd contra Principis edictum clam coniuraſſet, nocte è domo in carcerem duci iubet, amori dans quod clara luce non iuſſiſſet. Nil omittit illa quod ad liberandum maritum facere poſſet, ſed fruſtrà. Exiſtimans igitur à ſolo præfecto eius vitam pendere, quem turpem animo amorem iamdudum depoſuiſſe ſibi perſuadebat, interpellate pro marito conſtituit. Domi eum nacta ad genua prouoluitur, de innocentia mariti multa agit, rogans cum lachrymis eum ſibi ſaluum veteris neceſſitudinis ac hoſpitalitatis memoria reſtituat, vtatur pro beneficio vtriuſque opera, vbi res ac vſus popoſcerit. Simulat ille de eius culpa ſibi conſtare, ac proinde grauioris eſſe rem momenti quàm putet; Principis enim vrgere edictum, cui neceſſariò foret obediendum, aut ab eo ſolo gratiam impetrandam. Petit illa hac in re eius conſilium. Intricatis ille verbis in varias ſe mutans formas rem adeò grauiter exaggerat, vt iam deſperare mulier inciperet, quo viſo, ductis ex imo pectore ſuſpiriis ait: Tui gratia de vita ac fortunis apud Principem lubens periclitabor, quanquam hucuſque me non minus quàm maritum tuum, de vita tui cauſa periclitantem planè deſpexeris ac nihili feceris. Promitto igitur me apud Principem gratiam marito tuo obtenturum, ſi voluntati meæ obſequi nunc cùm ſoli ſimus, volueris. Quid faceret in tanta rerum acerbitate animus caſtus? Lacteæ genæ turbote perfuſæ non ſimulatis perfundebantur lachrymis, ſanguis per venas diſcurrens corpus variè afficit, os labraque grato tingens colore. Certat amor coniugialis cum fide ac caſtitate, ſuperantur hæ, ſed voluntatis libertate in teterrimam prius ſeruitutem abacta, quod ille conſiderans, nec diutius in amata eam affectuum violentiam ferens, obticentem, lachrymantem, ac alta ſuſpiria ducentem, nec tamen reluctantem in thorum collocat.

cat. Voti compos effectus nondum furibundus quieſcere poteſt amor, cogitat qua ratione ſolus poſthac ea ſit potiturus. Ratione inita, blandè conſolatam domum dimittit, ſcripturum ſe ad Principem pro mariti liberatione pollicitus. Cumque interpellantem ſæpius pro marito mulierem diutius mendaciis detinere non poſſet, ad carcerem miſſo carnifice, marito eius caput amputari iubet, ac cum cadauere in arca lignea deponi, nec efferri ad ſepulturam priuſquam iuſſiſſet. Vocauerat interea mulierem, ac ſolus cum ea per tres conſabulatus horas, nullo non blanditiarum, ac promiſſionum genere, additis non parui pretij muneribus eam delinierat, ac vt ſperabat omni ratione deuinctam planè ſuam fecerat, iubens ſole iam ad occaſum vergente ad carcerem vt eat, ac quibus iuſſerat Princeps conditionibus maritum educat, data ei ſua è manu ad carceris cuſtodem teſſera. Illa interfectum carnificis manu maritum iacere conſpiciens, facinoris magnitudine attonita vocem perdit, nulliſque emiſſis lachrymis cùm animum recepiſſet, recta ad præfectum contendit, ac tumente ore micantibuſque ira oculis, inquit: Ago tibi gratias pro diu expectata mariti mei liberatione, referet aliquando Deus. Habes quod dudum malis quæſiuiſti artibus, ſed ſufficiat me huc vſque tibi ludibrio fuiſſe, eodemque momento omnia quæ ei donauerat in menſam proiiciens, abibat. At ille eam retentare, ac vt ſe audeat rogare, deinde factum excuſare, Principis iuſſum vrgere, fallas eius tabulas oſtendere; ſuum matrimonium offerre, denique aureos, ac ſiquid amplius poterat polliceri mótes, ſed fruſtrà: paucis enim illa, ſed fidiſſimis cognatis rem totam aperit. Suadent domi ſe diſſimulato dolore, aliquot diebus contineat, Principem breui adfuturum, eum eſſe hoc tempore vnicum iuſtitiæ patronum, ac proinde de rei veritate inſtructum, pœnam non vulgarem de latrone, ac pudicitiæ violatore ſumpturum. Cùm Pugnax hoc anno veniſſet, ac mulier duobus comitata conſanguineis rem ei totam expoſuiſſet, dimiſſis cæteris, eam in proximum ſecedere cubiculum iubet, promittens ſe pro merito puniturum, quem è duobus nocentem repeſiſſet. Vocari exinde Præfectum iubet, ac ſe præſente cum muliere, à conſiliariis ſuis examinari. Breui tempore è Præfecti verbis, vultu, colore, ac animi iactatione dubitari eſt cœptum, eum culpa non carere. Exinde à Principe ſolus vocatur, conſiliariis proximo in cubiculo, eo inſcio occultatis. Iubet veritatem actæ rei omnem aperiat, quod ſi fecerit, non fore vt de ſæuentate iuſti, æquique Principis, meritò conqueri poſſit: Sin minus, ſeſe tormentis ab eo ac muliere, in vtriuſq; conſpectu, veritatem expreſſurum. Dubitari enim certis è ſignis de eius culpa, ac ſcire ſe perraró illicitum amorem recta iuſtaque conſulere. Proinde rem ipſam aperiat, nullo mixtam mendacio, ſi ſibi ac mulieri conſultum velit. Victus auctoritate Principis, ac de eius clementia propter res bello fortiter geſtas confidens, in genua prouolutus, ac in lachrymas effuſus, vt res acta erat ſine mendacio enarrauit, mulieremque omnis culpæ expertem profeſſus, pro ſe gratiam ſubmiſiſſimè rogauit, amoris violentia ſe ad facinus tractum, ac proinde in vxorem ſe eam ducturum promittens: quod cùm illa intellexiſſet, potius cum innocente marito morituram ſe aſſeuerabat quàm illi nubere, è cuius manibus, innocentis mariti ſanguis elui nunquam poſſet, quiq; tanto cum ſcelere pudicitiam ſuam polluiſſet. Datur conſiliariis negotiũ reconciliationis, ac vt nuptias quàm maximo mulieris cõmodo procurẽt. Ita fit, victa multorum ac magnorũ virorum matronarumq; auctoritate mulier in nuptias ferè coacta conſentit, ſtipulante Pręfecto, ſi liberis nõ ſuſceptis eam morte præceſſiſſet, ſe omniũ bonorũ ſuorum eam hæredem inſtituere. Exinde concipiuntur tabulæ, obſignãtur, accipit mulier exemplũ, dant dextras, ac pręeunte ſacerdote iungũtur matrimonio. Tum Pugnax: Mulier eſt ne tibi plenè de omni iniuria ſatiſfactũ? Annuente illa: At nondũ, inquit, mihi: iubetq; Præfectum in eum duci carcerẽ, vbi mulieris maritus vitam finierat, ſacerdotem ibi, carnificem, ac ligneam arcam repperit, binæ vt ſe paret ad moriendum conceduntur horę. Interea ei Pugnax ſchedulam propria manu exaratam mittit, in qua mortis ſentẽtia ac cauſa erat deſcripta. Vitiis ſacerdoti confeſſis, ac ſacro Euchariſtiæ munitus myſterio, cùm omnia expertus nullum reſtare gratiæ locum videret, carnifici ceruicem præbens, eodem in cubiculo capite plectitur, vbi ante paucos menſes hoſpitem ſuum occidi iuſſerat. Mulier rei ignara eò mittitur, traditurque ei Principis manu exarata præfecti ſententia, vt propinquis ac affinibus, actæ rei teſtimonium eſſet. Atqui hac ratione intra annum duobus eodem ſupplicij genere, ſed non eadem

dem de cauſa, orbata maritis, non diu poſt animi mœrore confecta, ſupervixit, ingentibus præfecti bonis liberos è priore marito ſuſceptos ditans. Simile ſæuери iuris exemplum in vita Guilielmi tertij Hollãdorum ac Hannoniorum Comitis Chronicon narrat Hollandiæ ob ereptam tantum ruſtico vaccam. Nec minus clarum haberi debet exemplum Balduini ſeptimi Flandriæ Comitis, ſtrangulatis vndecim viris ordinis Equeſtris. Anno 1470. Pugnax triginta ingentes onerarias rebus neceſſariis ad bellum inſtructas, ductu Hendrici Borſelij Veræ Reguli cõtra Richardum Vuarvuici Comitem mittit, qui Francorum fiſus amicitia Belgas mercatores mari deprædabatur, pacemque Francorum Regis opera cum Anglorum Rege Hendrico ſexto (quem paulo ante regno depulerat, redintegrarat, iiſque hi Principes fœdere facto, ſtatuerãt Eduardum quartum (cuius ſororem Pugnax in vxorem duxerat) albæ Roſæ Principem Angliæ regno pellere, ac poſtea coadunatis Anglorum Francorumque viribus Pugnacem opprimere, ac ditiones eius diuidere. Borſelius pulſo mari Vuarvuicio, diſſipatiſq; eius nauibus, maris imperium facilè obtinuit, quod ægrè ferens Rex Lodouicus, inſtructa Rothomagi Francica claſſe, eiq; Vuarvuici Comite Præfecto, Hendricum ſextum, pulſo Eduardo quarto, in regnum reſtituit. 1470.
Eduardus cum quadringentis viris nobilibus in Hollandiam appellit, indeque in Flandriam ad Pugnacem, eiuſque vxorem ſororem ſuam peruenit, ac ab eis ducentis aureorum equitum millibus eſt donatus, excepta pecunia quam liberali animo Ordines Brabantiæ, Flandriæ, Hollandiæ, Zelandiæ ac Friſiæ contulere, conniuente inſuper Pugnace, vt inſtructas quot vellent ad bellum naues ei commodato darent, ac qui cum eo in Angliam traiicere cuperent permittens. Eduardus igitur Belgarum liberalitate viribus auctus, menſe Martio anni 1471. in Angliam proficiſcitur, confluunt ſtatim amici veteres ac 1471.
noui, inter quos eius frater Georgius Clarenciæ Dux (qui prius pro Hendrico Rege ſteterat) magna auxilia adducunt. Pugnatur ter acriter, ſed ſemper Eduardus victor, poſtremo prœlio Regem Hendricum cum vnico filio captum, interfici iubet, cadente Richardo Vuarvuicio, omnibuſque aduerſæ partis Anglorum Proceribus, ex quo tempore in regnum reſtitutus, incredibili Belgarũ lætitia, ſummo autẽ Francorum cum dolore Eduardus exinde regnauit. Verùm vt ea quæ hic breuiter ac ſuccinctè narraui, planiùs Lector intelligas, inſpice Genealogiam Anglorum Regis Eduardi tertij. Rex Lodouicus Anglici auxilij ſpe deiectus, ac irritatus contra Pugnacem, quod Eduardo ſuppetias tuliſſet, non diſſimulato diutius odio, bellum dudum animo decretum, ac ſpe Anglici ſubſidij hactenus diſſimulatum, apertè parat, ſecretò, ſed fruſtra ei rebellionem alicubi ſuſcitare conatus, ſummopere interim contẽdens vt oppida ad Somonam ſita in partes ſuas trahat, quod cùm Ioannes Borbonij Dux clam Pugnaci apud Hollandos tum agẽti nuntiari curaſſet, credere prius noluit quam Regem, fratrem Carolum è Bria ac Champanga in Guiẽnam (Aquitaniæ pars eſt) procul ſuis ditionibus amandaſſe didiciſſet, ac Britonem multoſque alios Francorum Proceres à ſua (vti ſcripſimus) amicitia alienaſſe conſpexiſſet. Feſtinanter igitur ex Hollandia in Flandriã, indeque in Atrebates profectus exercitum cõſcribit. Sed Rex ac ſi iam pax violata foret, aſtu Ambianum, Fanumq; Quintini occupat, recepiſſetq; iiſdem artibus Abbevillam ac Dorlanũ, niſi Eſquerdius in tempore iuſtum miſiſſet præſidium. Occupandis hiſce Picardorum oppidis plurimum Regi profuit opera Balduini Burgundi, qui poſt paucos dies deſerto fratre Pugnace, cum pleriſque aliis nobilibus ad Regem tranſiit, ob cuius defectionem Dorlani nec Heſdini fidẽdum arbitratus, Atrebatum ſe ſubitò confert, ac omnibus è ditionibus militem vocat, verebatur enim ne & frater Antonius coniurationis foret particeps. Sed cùm is fidem ac conſtantiam ſuã probaſſet, reſumpto animo ad bellum ſe conuertens breui quindecim virorum millibus armatis Picquenium ad deditionem cogit, indeque caſtra Ambianum promouet. Erat in ciuitate Lodouicus Lutzenburgius mille quingentos habens equites, ac peditum millia quatuor. Rex cum exercitu Bauuaſij vnius diei Ambiano diſtans itinere caſtra habebat, pugnam vitans, quod proceribus nondum omnibus ſatis fidendum exiſtimaret. Exercitus autem parte in Burgundia miſſa, incẽdiis ac populationibus agros vaſtat, concurrentes ad arma nobiles, multis interfectis captiſque, bis ſuperat, munita aliquot loca capit. Pugnax tot incommodis vno tempore circumuentus, quomodo ſe explicaret non videbat, niſi inito fœdere. Ardebat enim Burgundia bello, timebat domi defectionem, Ambianum

bianum firmo munitum præſidio fruſtra oppugnabat, Rex pugnæ occaſionem vitabat, Franciæ Proceres mutata voluntate, cum Rege ſtabant, quòd cum filiam Mariam Carolo Guiennenſium Duci Regis fratri deſponſaturum ſe promiſiſſet, in hunc vſque diem, non ſine ſuſpitione fraudis, diſtuliſſet. Poſteaquam igitur per duos menſes fruſtra Ambianos obſediſſet, ad Regem Simonem Quingiacum cum literis propria manu exaratis mittit, induciaſque in annum facit, quę Cal. Maij anno 1472. finirentur. His omnibus adhibito iureiurando obſignatis, vterque Princeps motis caſtris militem dimittit. Cum Bruxellam rediſſet, Ordinibus omnium ſuarum ditionum conuocatis, docet, Ambianum, Fanumq́; Quintini inopia ordinariorum Equitum in Regis poteſtatem deueniſſe. Proinde neceſſe fore vt certam ſingulis annis pecuniæ ſummam, ſingulæ regiones conferant, qua octingenti equites in extremis Belgarum finibus, ordinario perpetuoq́; ſtipendio alerentur. Promittunt ſingulis annis centum viginti aureorum liliorum millia, quæ poſt paucos menſes ad quingenta millia Pugnacis aſtutia creuêre, fuitq́; hoc primum ordinariatum Equeſtrium turmarum apud Belgas rude initium, quod ſuccedentes Principes in meliorem paulo ordinem quinis inſtitutis Equitum ordinariis turmis redegere, donec Auſtriaci rerum apud Belgas potiti, ter quinas inſtruxêre turmas, quarum Præfectus, numerus, ordo ac armatura, cùm è prima inſtitutione ad delectum prodirent, hic fuit. Singulis turmis præficiebatur Eques ordinis Aurei Velleris, ætate, bellicaque virtute probatus, cuius familiæ nomen turma referebat. Hic minores Præfectos pro arbitrio legebat. Quinæ priores turmæ conſtabant è quinquaginta viris nobilibus: Alteræ quinæ è quadraginta: Poſtremæ è triginta. Singuli nobiles, tribus inſtructi militaribus equis, ad delectum prodire cogebantur, quorum vno dominus, altero validus famulus, virilis ætatis, bellicæque rei non minus quàm ipſe peritus, tertio Amanuenſis octodecim aut viginti annorum inſidebat, qui confoſſo domini equo, vulnere aut laſſitudine deficiente offerre ſuum cogebatur. Singulis turmis ignobiles equites ſingulari equo militantes, nobileſq́; bis numero excedentes iungebantur, neque horum ratio habebatur, villici ne operarij, ſellularij, è populo, an plebe eſſent lecti, tantùm viri ne fortes, animoſi, ac ex equo pugnare docti, habebantque hac ratione quinæ primi ordinis turmæ (exceptis amanuenſibus) ducentos ſingulæ equites. Singulæ quinæ ſecũdi ordinis turmæ, centum ſexaginta equites. Turmæ tertij ordinis ſingulæ centum viginti equites, viros omnes fortes, belloque expertos, coactique in vnam omnes aciem equites efficiebant bis mille quadringentos, non contemnendæ vires diſtinendo hoſti defendendiſque finibus, donec exoriente bello exercitus pararetur. Cùm acie eſſet certandum, primus honoris cauſa locus in cornibus his concedebatur, ac ante omnes centum viginti nobilibus, Turmarumque præfectis, quo cæteris contemptu mortis animum adderent. Erant enim omnes cataphracti equites, armati craſſa, graui præferrata lancea, qua omnes etiam hoſtilium equitum, peditumque acierum formas perrumpere conabantur. Perfractis aut excuſſis lanceis, rem gerebant lato, ſed breui ancipitique gladio, ferreo malleo, tormento breuiori, ac ante horum vſum ferrea ſecuri, quo exigente neceſſitate, equis deſilientes peditum aciei auxilio forent. Verùm cùm nulla res quantumuis neceſſaria, optimaque ratione inſtituta, in hoc orbe ſit perpetua, ſic & huius pręſtantiſſimæ diſciplinę vſum meo tempore ortu ciuilium bellorum primum labefactari, deinde intermitti apud Belgas vidimus. Singuli equites quinis aureis liliis ſingulis menſibus merebant, nec minus pro amanuenſis equo accipiebat. Præfectus contempto ſtipendio quod ſingulis annis octingentorum aureorum liliorum ſummam non excedebat, legatoque plærunque donabat, contentus erat honore ac dignitate, ſumma cum induſtria ac diligentia ſuos exercens, quo nomen virtutis præ cæteris compararent, indeque ad maiores honores, præfecturaſque aſpirabat, cùm alioqui ſtipendium vix equorum phaleris, frenis, ephippiiſq́; parandis ſufficeret, niſi quis eo loco Præfecturam habere voluerit, quo ſacri iuris commentatores publica ſolent munera, ſuo

1472. more dicentes: *Tantum valet officium quantum officians.* Calendis Maij anno 1472. finitis induciis, Rex Pugnaxque militem conſcribunt, verùm tanto diligentius Rex, quòd frater eius Carolus (cui ſecretò venenum dari curauerat) animam agens circa Cal. Iunij moreretur, prolongarantq́; inducias ad Idus vſq; Iunij, pollicitus Rex ſe tum pacē reddito Ambiano, fanoque Quintini facturum, ſi dimiſſo exercitu in Belgas Pugnax rediſſet,

qui

qui Regum omnium inconſtantiſſimo fidem habens exercitum dimittit, deceptus incredibili deſiderio recuperandi dictas ciuitates, cùm Rex nil minus cogitaret; quod dimiſſo Pugnacis exercitu, ac finitis induciis de pace tacens, occupata Guienna, Britonemq; bello perſecutus, ſatis comprobauit. Pugnax ſerò perſpecta Regis verſutia, regionum ſuarum Ordinibus perſcribit, proprium eum fratrem veneno ſuſtuliſſe, violata fide ſibi verba dediſſe, Britonem contra fœdus bello vexare, de his ſe vlciſci ſtatuiſſe, eoſque certiores facere, ne ſe temerè bella è bellis ſerere exiſtimarent. Omnibus ei operam pollicentibus, immenſo exercitu coadunato, cùm Somonam traieciſſet, contrà conſuetudinem, ferro ac igne vbique ſæuit, quò Regem indignitate rei commotum ad pugnam irritaret, ſed fruſtrà. Neſlanis tubicinem vt portas aperirent miſerat. Conſultuti de conditionibus, paucorum dierum inducias imperrant. Intereà animis mutati, tubicinem, aliquotque milites circa oppidum ſecurè deambulantes interficiunt, qua perfidia commotus, dominę Neſlanę vt oppido exeat perſcribit. Cùm illa paruiſſet, oppidnm vi expugnat ac diripit, nulli ætati, nec ſexui parcit, pauci captiui cladis nuntij pollicibus abſciſſis dimittuntur, oppido ignis variis locis iniicitur. Exinde Roia deditionem facit; omnibus oppido ſingulari indutis veſte ſine ſarcinis exire permiſſum, inermibus nobilibus ſingulis relictus equus. Eadem conditione ſe dedunt Mondidetij. Hinc exercitum Banuaſiorum oppido admouet, quibus ante eius aduentum, militem ac commeatum Pariſienſes miſerant. Bis oppugnati, interfectis centum Burgundis, ac circiter mille vulneratis, eos fortiter repulerant. Cùm fruſtrà menſem in obſidione triuiſſet, circa Idus Iulij motis caſtris oppidum deſerit, omnia circumquaque ſpolians, ac igne conſumens, quo Regem clade ſubditorum permotum in conſpectu Regiæ vrbis ad pugnam cogeret. Sed cùm nullus ſe moueret, e Bauuaſiis in Nortmannos proficiſcitur, caſtraque haud procul Rothomago locat, pugnam omni ratione quærens. Rex ſuis non ſatis fidens, exercitum oportunis locis ac oppidis ſemper continebat, ne (quod ſummo ſtudio quærebant) Pugnax, Britoque vires coniungerent. Quo is perſpecto, menſe Septembri paruo accepto detrimento cum exercitu in Atrebates eſt reuerſus, pauloq; pòſt Brito cum Rege pacem iterum facit, Pugnax inducias quæ ad menſem vſque Martium anni 1473. durarent, quæ deinde ad Cal. vſque Iunij anni 1474. ſunt prorogatæ, tandemque ad Cal. vſque Maij anni 1475. prolatæ, omnibus rationibus ac modis neglecta fide, iureiurando, ac æquitate, Pugnace quærente vt Ambianum, Fanumq; Quintini, Regi per fas nefaſq; (vt ſibi fecerat) eriperet. Menſe Septembri Pugnax Ducatum Geldriæ, Comitatumq; Zutphaniæ hac de cauſa emit. Guilielmus ac Reinoldus Geldriæ ac Iuliaci Duces liberis non genitis vita diſcedentes, dictarum ditionum poſſeſſionem Ioannæ ſorori germanæ, quæ Ioanni Arculeo nupſerat, teſtamento relinquunt, qui vita excedentes filium relinquunt Guilielmum ac filiam Mariam, quæ fratri Guilielmo ſine liberis mortuo dictorum Ducatuum hæreditatem adimit, nupſitque Ioanni Egmondano, cui peperit filinm Arnoldum Egmõdanum Geldrię Ducem, qui è Catharina Cliuenſi ſuſcepit inter alios filium natu maximum Adolfum Egmondanum. Is ab adoleſcentia Philippi Boni ſemper aulam ſecutus, vxorem ibi duxit Catharinam Borbonij Ducis filiam, ſororem Iſabellæ vxoris Pugnacis: vtraque filia Agnetis Burgundiæ ſororis Philippi Boni. Dux Arnoldns Princeps erat natura lenis, mitis, humanus, paciſque amans: Contrà Adolfus aſper, ſæuus, inquietus, ambitioſus, diuturnamque patris vitam ægro ferens animo. Quare vegetum adhuc parentis animum ſenili in corpore conſpiciens, nec vltrà priuatam ferens vitam, à matre Carharina muliere feroci inſtigatus, trahit in ſuas partes Neomagenſes ac aliquot alia Geldrię oppida, nobileſque non paucos qui eius patri malè volebant, quòd ſubactos aliquot rebelles ſeueriùs ſuo iudicio puniiſſet, cum quibus contra patrem coninrans ex oppido Venlonio Ruremondanos deficere nolentes vexat. Sed Venlonij à patre obſeſſus, opera patrui Guilielmi Egmondæ Reguli facta pace in gratiam recipitur, vrbemque Neomagenſem à patre dono accipit. Cumque paulò pòſt rupta pace duos patris famulos Neomagi leui de cauſa capite plexiſſet, vim armaq; eius timens, Bruxellam ad Bonum ſe confert, cuius cùm opera anno 1463. vxorem duxiſſet Borbonicam, in Ordinem quoq; Equitum aurei Velleris aſciſcitur, profectuſq; in Palæſtinam, ac paulò pòſt rediens, à patre iterum in gratiam anno 1464. recipitur. His omnibus non obſtantibus, anno 1465. patrem Grauæ rum

P habi-

habitátem cum matre Catharina, vti ſimulabat inuiſum venit. Excipiuntur ſumma cum lætitia, genio indulgent, aderatq́ue & Fridericus Egmondanus Iſelſteini Regulus, cum quo Adolfus latrunculis tempus terebat, cæteri choreas ducebant. Poſt mediam noctem it Dux Arnoldus, quemadmodum Fredericus Iſelſteinius cubitum. Adſunt ſubitò Neomagenſium armati clam ab Adolfo intromiſſi, Duciſq́ue Arnoldi cubiculum pulſant. Reſpondet ſeſe hoc tempore ſaltantium choreis intereſſe non poſſe. Effractis foribus Neomagenſes irrumpunt, ac illi alio migrandum clamitant. Viſis Neomagenſium armatis, ac de filio nil ſiniſtri ſuſpicatus, de eo inquirit: cùm veniſſet, neceſſitati, pater, inquit eſt cedendum, ac nobiſcum eundum, cuius impietate animo conſternatus, rogat ne ſe Neomagum ducant, hoc tantùm ægrè ab vxore ac filio impetrat, vtq́ue erat linea in veſte corpus ad quietem compoſitutus, thorace tantùm induere permiſſo, Graua exeunt, equoq́ue impoſitum Buram ducunt. Alij ſcribunt nudis pedibus equitantem filium ſequi fuiſſe coactum. Hic patrem ſenem, ſeminudum, ac extremè defatigatum carcere non ſatis decoro Adolfus claudit, impieq́; ſex continuis detinet annis, belloq́ue peritus ab auunculo Ioanne, Cliuij Duce, in ſcelere tamen perſtitit. Quare Cliuenſis à Papa Paulo ſecundo ac Imperatore Frederico auxilium implorat. Scribit vterque Adolfo vt parentem dimittat. Cùm non pareret, Pugnaci mandant patrem carcere liberatum filio reconciliet. Is vtrumque coram ſe ſiſti iubet. Adolfus potentiam tanti vicini veritus paret, annoq́ue 1470. cum patre carcere eductum Dorlanum ad Pugnacem venit, ac in eius conſiliariorumq́ue præſentia innocentem patrem variis de criminibus (quæ naturæ lege, etiamſi vera fuiſſent tegere debuiſſet) accuſat. Contrà pater conſtanter fortiterq́ue ſe defendit, ac in filij impietatem crudelitatemq́ue præſenti animo inuectus, cùm rationibus, bonorumq́ue virorum teſtimoniis innocentiam probaſſet, ad ſingulare certamen filium prouocat, reperturum ſe virum nobilem affirmans, qui pro innocentiæ ſuæ vindicatione, propriam vitam periculo eſſet expoſiturus, ſi ſenio, longiq́; carceris ſqualore confectus, filio in congreſſu impar videretur. Pugnax re in deliberationem adhibita, cùm naturam non admittere iudicaſſet, vt pater filio ſingulari certamine committeretur, poteſtate ſibi à Papa ac Imperatore tradita innixus, ſententiam hoc tenore pronuntiat:

„ Arnoldus quamdiu vixerit, ſolus Ducis titulo vtetur, ac excepta arce, oppidoq́ue Graua,
„ omnibus reliquis Ducatus vrbibus, oppidis, caſtellis, ac munitionibus, filio Adolfo ce-
„ det, numerabunturq́ue ei ſingulis annis è Geldriæ Ducalibus reditibus, quo familiam
„ pro dignitate ſuſtentet, tria aureorum liliorum millia. Adolfo cedent reliqui Ducatus
„ Geldriæ reditus, contentuſq́; titulo Gubernatoris Burgundiæ, eo profectus ad mortem
„ vſque patris habitabit. Audita Adolfus ſententia, in hæc verba prorumpit: Prius patrem
„ capite pronum puteo iniici conſpiciam, meq́; deſuper immitti ſinam, quàm hac ſtare ſen-
„ tentia. Contentus ſum patri mille quingenta numerare aurea lilia ſingulis donec vixerit
„ annis, modò Ducis titulo abſtinere, ac Geldriæ poſſeſſione in vniuerſum cedere velit,
„ cùm plus quàm æquum ſit, me iam tandem Ducis ſemel titulo ornari, ac émolumento-
„ rum fructus guſtare quos ipſe per quadraginta quatuor continuos deuorauit annos.

Tulit ęgrè Pugnax inhumanum, ferox, contumaxq́ue viri iuuenis reſponſum, quod cùm Adolfus conſideraſſet, animaduerteretq́ue Pugnaci parum controuerſiam cordi eſſe, quod eodem tempore Francorum Rex violata pace Peronenſi, Ambianum, fanumq́ue Quintini occupaſſet, duobus tantùm aſſumptis nobilibus, Francicis vt ipſe indutis veſtimentis, clam omnibus in Geldriam contendit. Prope Namurcum Moſam traiecturus, cùm pro portorio aureum ſoluiſſet, propius aſpectus, ac à ſacerdote agnitus, proditus, captuſq́; Namurcum reducitur, inde Vilvordam, poſtremò Cortracum, vbi ad mortem vſque Pugnacis honeſta in cuſtodia eſt detentus. Eo ad Nanceum cæſo, à Gandenſibus liberatus præficitur militibus quos Flandri contra Regem Lodouicum ſcribebant, qui ditiones Pugnacis occupare, ac filium ſuum Carolum cum Maria vnica Pugnacis hærede matrimonio iungere ſtatuerat. Profectus Tornacum Adolfus, quod tum primum Franci per inſidias occuparant, ante vrbis mœnia ab erumpentibus Francis leui in pugna caſu interficitur, puniente iuſtiſſimo Deo ferinam ingratitudinem, inhumanam crudelitatem, ac impietatem abominabilem, longi carceris iuſtiſſima talione, Geldriæq́; Ducatus quem impiè ambierat ereptione. Adolfo Cortraci in carcerem coniecto, Dux Arnoldus in libertatem

bertatem ac Ducatum reſtituitur, qui menſe Septembri huius anni Geldriæ Ducatum,
Comitatumq; Zutphaniæ Pugnaci vendidit, acceptis nonaginta duobus aureorum flo-
renorum millibus, certoque ſibi loco annuis donec viueret aſſignatis reditibus. Hæc acta,
tranſactaq; præſente Guilielmo Egmondano Ducis Arnoldi fratre, Ioanne Cliuenſium
Duce, ac contractui ſtipulationibuſque cum multis alijs viris nobilibus, fidem ſuam in-
terponentibus, confirmauitque Dux Arnoldus venditionem, vita poſt ſextum menſem
in Februario anno 1473. diſcedens, ac teſtamento Pugnacem (impio iuſta de cauſa exhæ-
redato filio) hæredem ſcribens. Quam ob cauſam cum is menſe Maio Collegium equi-
tum aurei Velleris Valencenis ſuppleret (vbi opera ac cura Ioannis Rubenpræi Crouiaci
cum Pugnace in gratiam reuerſi, dignitate, honore, ac bonis reſtitutis, in veterem ſunt 1473.
amicitiam recepti) citatus eſt Adolfus Geldrius ad Collegij tribunal, accuſatuſque à Pu-
gnacis procuratore, quòd patrem bonis ac honore ſpoliatum contra naturæ leges tetro in
carcere per ſexennium impiè detinuiſſet: Defendit ſe Adolfus per ſuum vt potuit pro-
curatorem. Cùm diu multumque res eſſet à iudicibus tractata, tandem ad hunc modum
ſententia pronuntiatur: Venditio Ducatus Geldriæ ac Comitatus Zutphaniæ, teſtamen-
tumque Ducis Arnoldi iuſtum, ratumque cenſetur. Pugnax Ducatus Geldriæ ac Comi- ”
tatus Zutphaniæ poſſeſſionem, omni tempore iure adire poterit. Adolfus Geldrius pro ”
pter inhumanam erga proprium patrem impietatem in carcere vitam finiet. Lata ſen ”
tentia Pugnax Traiectum ad Moſam profectus, exercitum conſcribit, vi vel amicitia à ”
Geldriis Dux inaugurandus. Pleræque enim ciuitates, ac imprimis Metropolis Neoma-
gum cum Adolfo ſentientes Pugnacem non admiſſuræ videbantur. Ruremonda adue-
nienti portas aperit, ſequunturq; eos Cuca, Keſſelum, Borna, Zittertum cum plæriſque
aliis. Venlonij cùm aliquandiu ſe defendiſſent, muris verò tormentis diſiectis, auxilium
nuſquam conſpicerent, honeſtis conditionibus deditionem faciunt. Gerardus Iuliacen-
ſium Dux, qui ius ſibi in Geldriæ Ducatum eſſe dicebat, non dubitans quin vi aut vo-
luntate breui regionem eſſet redacturus in poteſtatem, quanquam Imper. Fredericus ac-
cepto clientelari ſacramento in poſſeſſionem Geldriæ ac Zutphaniæ ipſum ſtatuiſſet,
exiſtimans tamen non eſſe noſtra quæ defendere non poſſumus, cũ Pugnace, potentiam
eius veritus, conſentiente filio ſuo Guilielmo, tranſigit, actionemque omnem quam in
Geldria ac Zutphania allegare poterat, promiſſis ſibi octoginta aureorum florenorum
millibus vendit, Imp. Frederico venditionem ratam habente. Quod cùm Geldrij intel-
lexiſſent, ſtatim Pugnaci portas aperiũt, Gochtũ, Strala, Geldra, Graua, Vuachtendonc-
kum, Lenſa, Bommela, Tiletum, Bura, Erkelenſa. Neomagenſes in contumacia perſe-
uerantes vrbe imbellem turbam eiecerant, ac aliquandiu ductu viri nobilis Reineri Bru-
chuſij ſtrennuè ſe defendebant. Is enim Carolum captiui Adolfi puerum filium, ac po-
ſtremum è familia Egmondana Geldrorum Ducem, octo tum temporis annos natum
exiguo impoſitum equo, arcuq; in manum tradito, pendente è tergo pharetra iaculis re-
ferta, circum muri vallum deducens, præſidiariis ac ciuibus commonſtrabat, ac vt pro fu-
turo Principe fortiter depugnarent admonebat. Muri variis locis tormentorum violentia
deiecti Burgundos ſæpius ad vim faciendam inuitarant, ſed ſemper cum detrimento re-
iecti poſtrema oppugnatione ſexcentos Anglos balliſtarios milites veteranos, à cæteris
deſertos, nec quanquam receptui cecinisſet, tergum vertere volẽtes, ad vnum omnes de-
ſiderarunt, captaq; eorum ſigna militaria Neomagenſes mœnibus præfixere. Verùm poſt
hanc cladem multò acriùs quæ ad expugnationem neceſſaria erant, variis in locis parari
conſiderantes, in vrbe verò fortiſſimos ac ſtrenuiſſimos cecidiſſe, aut ſaucios decumbere,
nec vſquam ſe gentium opem expectare, cadente ferocia de compoſitione legatos ad Pu-
gnacem mittunt. Irritatus quòd temere tantum ſibi negotij feciſſent, omnia ſuo arbitrio
committi volebat, deueniſſentque ad hanc neceſſitatem, niſi Ioannes Cliuiæ Dux inter-
ceſſiſſet. Proinde vitam tantũ pacti circa Cal. Auguſti portas aperiunt, tertia poſteaquam
obſideri cœperant hebdomade. Pugnace vrbem intrante, viri feminæq; omnes in genua
cadentes, gratiam ne diriperentur altis vocibus rogabant: quod tandem à Proceribus exo-
ratus hac conditione admiſit, ſoluerent Iuliacenſium Duci octoginta aureorum floreno-
rum millia. Poſt hęc in Geldriæ Ducem, ac Zutphaniæ Comitem ab omnibus Ordinibus
inauguratur: claues ei adferentibus omnium ciuitatum magiſtratibus, qui ex euentu ob-

ſidionis Neomagenſis conſilium capere ſtatuerant, ac proinde ex his quidam pecunia
multati, vt Lobecani, Zutphanij, Aernhemij, Haſſelij, Hattemij, Grolli, Hardervuicani,
Deutecomenſes, Elburchij, Dusburchij, Oldenburgenſes, Oſvalli. Prouinciale Geldriis
concilium dedit, cui Cancellarius præſideret, quemadmodum in hodiernum vſque diem
(perturbata tamen ſubinde Senatus auctoritate) Aernhemi videmus. Carolus ac Philippa
(nonnulli Catharinam vocant) ex Adolfo nati ab eo oſculo excepti, Gandauum mittun-
tur, vbi apud vxorem ac filiam honeſtè ſunt educati. Dimidia exercitus parte dimiſſa cũ
reliquis copiis Traiectum ad Moſam reuertitur, relicto Geldriis gubernatore Guiliel-
mo Egmondano Iſelſtenenſium Regulo. Traiecto Aquiſgranum contẽdit, cauſa ſalutan-
dæ Virginis matris, vti famam ſpargebat, quòd ibi auguſtiſſimum eius ſit Fanum, ſed re
vera quò cum eis expoſtularet, quòd poſtremis bellis Leodienſes ac Geldrenſes pecunia
commeatuq́; iuuiſſent. Vrbi propinquus ordo ſacratus, nobiles, magiſtratus, hoſque ſub-
ſecutus populus obuiam profecti ſummo verborum cum honore aduentum ei felicem
gratulanrur, oblatiſque portarum clauibus, rogant dignetur vrbem cum aulicis tantùm
ingredi, militem quo erat loco relinquere, miſſuros ſeſe quæ forent neceſſaria. Eximio ab
omnibus affectus honore quod petebant concedit, iubens ſingulis in portis ad vrbis cu-
ſtodiam quinquaginta ciues conſtitui, qui viginti tantùm milites vno tempore admittãt.
Cùm aliquandiu apud eos hæſiſſet, votumque D. Virgini exoluiſſet, in Senatu conqueri-
tur quòd hoſtes ſuos Leodios ac Neomagenſes belli tempore pecunia ac commeatu iu-
uiſſent. Negat Senatus publico quicquam conſilio, ſed priuatorum quorundam arcana
coniuratione factum, qui in Senatum vocati, ac linea tantùm ſupra nudum corpus veſte
induti, capite pedibuſq́; nudi per ſemihoram, dum eis Pugnax loqueretur, in genua pro-
cumbentes, tandem gratiam conſiliariis ſuis liberaliter donaris, impetrauere. Donauit
Principi Senatus argenteam cælati operis, grauiſſimiq́; ponderis, deauratam phialam, te-
ctam eiuſdem artificij argentea deaurata pyramide, in qua octoginta aureorum floreno-
rum millia concluſerant, fœdereq́; inito, amicitiam ac auxilium exigente neceſſitate in-
uicem pollicẽtur. Aquiſgrano Lutzenburgum contendit, villicos vbique à militari inſo-
lentia enixè defendens. Adeunt hic eum legati Senatus populique Metenſis, quod per
Cancellarium ſuum Guihelmum Hugonetum, portam vrbis vnam, poteſtati ſuæ cõmit-
ti petiiſſet, ea in vrbe cum Imperatore communicaturus, ſed quod iam Lotharingiæ in-
hiare cœperat, eam vrbem quærebat, quo ex Hollandia in Burgundiam per proprias di-
tiones proficiſceretur. Sed conſiderans Senatus eum hac ratione vrbis dominum fieri, re-
ſponderant ciues de libertate ſollicitos nulla ratione conſentire velle. Muneribus verò a-
nimum ambitioſum placandum cẽſentes, quemadmodum Aquiſgranenſes fecerant, au-
ream ei phialam, aureis florenis refertam, donant. Addunt ducenta plauſtra Rhenenſi vi-
no onerata, vnum vino Maloatico, quingentos boues pingues, quatuor ouium millia, fru-
menti copiam magnam. Imperator Fredericus certior Pugnacem cum exercitu Imperij
fines attigiſſe, multis Germanorum cinctus Proceribus, in Treuiros eſt profectus, vbi cir-
ca Nonas Octobres Pugnax Imperatorem inuiſit, ac poſteaquam ſæpius inter ſe ſecretò
communicaſſent, conuiuiis, donis, ludicriſque belli ſpectaculis (quæ Chronicon Hollan-
diæ ad nauſeam vſque deſcribit) magnifice certaſſent, Imperator filio ſuo Maximiliano,
octodecim tum annorum adoleſcenti, filiam eius Mariam vxorem petit. Pollicetur de-
ſponſurum ſe Maximiliano filiam, ſi Imperator veteri reſtituta dignitate, Borgundiæ ſe
Regem nominaſſet, cùm opes ac ditiones regio nomini ac dignitati congruentes poſſide-
ret, quæ non parum augerentur ſi Imperator, accepto auro, actionem quę ſibi Imperij no-
mine in quatuor Belgarum Epiſcopales ditiones competebat, eiuraſſet, eaſq́; nouo regno
coniunxiſſet. Erant autem hæ: Ditio Vltraiectenſis, Leodienſis, Cameracenſis ac Torna-
cenſis. Poſtremò petebat loco vt ſe Imperij legatum nominaret, ad Imperium tacitè an-
helans, quod pater eius Philippus Bonus repudiarat. Is ſeſe omnia facturum promittebat,
cùm Maximilianus Mariam in vxorem duxiſſet. Animus ſecundò rerum curſu ambitio-
ne elatus ac faſtu tumens, quique ſe nunquam à fortuna deſeri debere exiſtimabat, eò
Pugnacem adduxit, vt Maximilianum, filiamq́; Mariam verbis ac ſcripto fidem inuicem
(vt aiunt de futuro) dare, literiſq́; quas Maximilianus propria manu ad Mariam ſcripſe-
rat, eam quoque propria manu reſcribere permitteret, ipſeq́; Pugnax familiari colloquio
ſpem

ſpe [illegible] ſe eum generum breui aſciturum, cum tamen in [illegible] cordis [illegible] aliquot adhuc annis innuptam [illegible] interea procorum eius [illegible] ac op[illegible] vti. Dum hæc fiunt, parabantur Treueris quæ ad nouum Regem coronandum [illegible] erant neceſſaria, aurea nimirum corona, ſceptrum Regium, militare ſignum, veſtis Regia, cæteraque ornamenta, erectusque vi[illegible]tur in templo D. Virginis Imperatorius thronus, ac paucis infra hunc gradibus Regius, vterque ſetica veſte auro rigente tectus, ab vtroque vero latere [illegible] ſedes magnifice etiam ornatæ conſpiciebantur. Antiſtes Metenſis qui nouum Regem facto ſacro inungeret, erat lectus. Sed Lodouicus Francorum Rex dignitatem Pugnaci inuidens, clam Imperatori perſcribit, ambitioſiſſimum Burgundi animum non eò tendere, vt Burgundiæ regni terminis foret contētus, ſed ad Imperij [illegible] aſpirare faſtigium. Proinde animo diſpiceret, ne temerè hominis ambitioni nutrimenta ſuppeditando, [illegible] e cliente patronum faceret. Imperator natura ſuſpicioſus [illegible] magis Franci [illegible] fidem adhibet, quod non ita pridem Pugnax Imperij Vicariatum ambiuiſſet, ac ditiſſimæ ſupellectilis oſtentatione, argēteorum aureorumq́; vaſorum pretioſiſſimis lapidibus [illegible] exhibitione, quibuſcum ſua ſupellex ne comparari quidem poterat, quodammodo ſibi pauperiem, ſuſtinendo imperij nomine indignam, exprobaſſet, ac proinde filio Maximiliano Imperij ſucceſſionem præripere velle videretur. Ortæ igitur leui è ſuſpitione æmulatio ac inuidia, Regis literis ad maturitatem peruenere, reiectaque in aliud tempus (vt propter filij ſimulabat nuptias) inauguratione, ſed animo plane abiecta, non ſalutato Pugnace (qui poſt[illegible]uum corona ſe Regia redimitum iri ſperarat) Coloniam proficiſcitur. Quare ludibrio ſe habitum conſpiciens, pudore confuſus, ac ira percitus, tam immenſum animo contra Imperatorē odium concepit, vt ſi diuturnior vita contigiſſet, nunquam Maximilianus Mariam in vxorem duxiſſet. Germanorum Procerum pars iocabatur, pars in intemperſtiuam ambitionem inuehebatur, ægrè ferentes quod præ cæteris Chriſtianorum Proceribus, quorum maiores non ſolùm Reges, ſed etiam ſæpius Imperatores fuiſſent, Regiam ambiuiſſet dignitatem. Per id tempus Coloniæ inter Antiſtitem Rupertum, ſeu Robertum Bauarum Lodouici decimitertij Comitis Palatini ad Rhenum fratrem, ac ordinem Eccleſiaſticum oritur diſſidiū. Eccleſiaſticis ſeſe ciues, pulſo vrbe Antiſtite Roberto, iunxere, ac in eius locum Hertmannum Lodouici Barbari octaui Haſſiæ Lantgrauij ſtatim elegere. Pugnax imperium orbis terrarum animo meditatus aperiri in Germaniam ſibi iter, quod non ſemel quæſierat, exiſtimabat. Quare lætus occaſione, quod [illegible] [illegible] amicitia ac fœdus cum Roberto ſibi interceſſiſſet, ac ab eo protector deſenſorq́; dignitatis, ac ditionis Colonienſis eſſet electus, auxilium ei ferre ſtatuit, vna eademq́; opera quod dudum optarat conſecuturum ſe, ac de ignominia ab Imperatore illata, vltionem ſe ſumpturū ſperans, extorturumque ab inuito, regiam cum honore dignitatem. Iuſto igitur peditum, equitumque coacta manu, tormentis, commeatuque comparato Coloniam in auxilium Roberti, id enixè petentis proficiſcitur, oppidumque Nucium tertio ab vrbe ad Rhenum milliari poſitum, quod cum Colonienſibus ac Hertmanno ſentiret, obſidere inſtituit. Præerat Nucis Hendricus Antiſtitis Hertmāni frater, præſidio trium millium veteranorum peditū, ac quingentorum equitum. Colonienſes Romæ à Papa per legatos impetrarant, vt Antiſtiti Roberto Eccleſiaſticis cenſuris onerato, aqua ac igni interdiceretur, alioſque ad Imp. mittentes, ac de inſatiabili Pugnacis ambitione conquerentes, ægrum ſuſpicionibus eius animum ad arma compulerāt. Dum igitur Imperator repreſſurus Burgundi ambitionē, ac Colonienſibus Nucianiſque auxilium laturus, exercitum conſcribit, Pugnax Anglorum Regi Eduardo quarto perſuaſerat, collecto ingenti exercitu in Franciam traiiceret, Regemque finitis induciis bello vexans à cogitatione inuadendorum Belgarum, dū Colonienſes oppugnat, auerteret. Ipſe interea matris cadauer Gunij prope Bethuniam, patris verò Brugis refodi iubens, menſtruis anniuerſariiſque ſacris vtriſque ſolenni cum cęremonia iiſdem in locis ac oppidis pagiſq́; quo peruehebantur magnificè perſolutis, Digeonium transferri, ac apud maiores ſuos in templo Cartuſianorum ſepeliendum curat. E Burgundia reuerſus Mechlinienſe concilium in formam Curiæ Pariſienſis (Parlamentum vocant) mutare conſtituit, moliturq́; eadem in vrbe Regale Palatium, cuius fundamenta adhuc hodie ſummo in foro, ac via Beſſerana extant, ſpectabaturq́; in templo D.

P 3 Rom-

Romboldi [illegible] bello Diuorum [illegible] eſſe [illegible] tuiti arcu, [illegible] ad [illegible] figura dicti concilij cui triginta quinque [illegible] ſent viri, numero [illegible] Princeps, eius Signifer; Cancellarium [illegible] ſides duo, Conſiliarij ordinis Eccleſiaſtici nouem, prophani duudecim, è quibus [illegible] equeſtris fuiſſent ordinis, doctura aut [illegible] vt hodie loq[illegible] infiniti. Supplicum libellorum magiſtri ſex. His addiderat Principis Aduocatum [illegible] eſſet officium non ſolum ciuis cauſas, ſed præcipue pauperes, qui ius ſuum [illegible] tiores tueri non poterant, gratis ac ſine pretio defendere. Verum præclari magnifici concilij inſtitutio cum Pugnacis vita [illegible], quemadmodum & cœpit in regali [illegible] ſumptuque Palatium, donec anno 1503. Philippus Auſtriacus Belgarum Princeps in Hiſpaniam nuptiarum cauſa proficiſcens, concilij formam à Philippo Bono Mechliniæ inſtitutam, paucis in commodiorem formam mutatis reſtitueret, relicto Preſide vno, Conſiliariis ſedecim, Scribis duobus, Secretariis octo, cum Procuratore Principis, quem generalem vocant. Elegerat Pugnax ad hanc rem vrbem Mechlinienſem, non ſolum quod in medio Belgarum ſita appellationibus commodiſſima videbatur, ſed quod ha[illegible] ſe officio contineri ciues optimè poſſe iudicarentur. Integro & amplius ſeculo mutatione domi nomini, domeſticis externiſque iactati fuerant bellis, itaque hoc quaſi beneficio deliniendi videbantur. Vetuſtiſſimi Mechlinenſium domini Proceres fuere Bertottij, clarum ac peruetuſtum apud Brabantos aliquando ſtemma, quorum tanta olim fuit potentia, vt cum Brabantię Ducibus Godefrido nimirum primo, ſecūdo ac tertio, de rerum ſumma acri bello decertare non dubitarint. Sed tandem victi ac in ordinem redacti multa amiſere, continuiſq; bellis opes attritę, non pauca vendiderunt, ac inter cætera Eccleſię Leodienſi alteram vrbis Mechlinienſis partem, quam circiter annum [illegible]. Hugo Antiſtes Leodienſis vendidit Ioanni ſecundo Brabantiæ Duci, parti alteri tum imperante Ioanne Bertottio. Sed quod Antiſtes ſine auctoritate Imperatoris, ſummi Pontificis [illegible] Eccleſię Leodienſis venditionem feciſſet, cedere Brabantus Mechlinia eſt coactus, eamque Eccleſiæ Leodienſi reſtituere, quæ anno 1333. eam iterum vendidit Lodouico ſecundo (Neuerſium vocant) Flandriæ Comiti, cui & ius ſuum vendidere Adolfus Antiſtes Leodienſis, ac Reinoldus ſecundus Geldrorum Dux, alterius tum partis poſſeſſor, quod in vxorem duxiſſet Sophiam, filiam hæredemque vnicam Florentij Bertottij, poſtremi ex hac familia vrbis Mechlinienſis pro parte altera domini. Soluit autē Flander pro vtriuſq; partis emptione centum ſexaginta aureorum liliorum millia. Sed interceſſit Ioannes tertius Brabantiæ Dux, quod Bertottiorum pars, quæ ſe patronum de iure agnoſcebat, ſine ſuo conſenſu a Geldro vendi poſſe negaret. Eccleſiæ verò Leodienſi ſuam partem vēdere volenti, quod Flander pollicitus erat, obtulit, dicēs ſe iure propinquiorem debere haberi emptorem, quod Mechlinia extra Flandriæ fines poſita, in medio Brabātiæ condita conſpiciatur, ac proinde vitandæ controuerſiæ ac diſſidij cauſa æquum ſibi pretium offerenti potius quàm Flandro vendi debuiſſe. Ortum hac de cauſa inter Flandrum ac Brabantum bellum ſtatim opera Philippi Valeſij Francorum Regis ſedatur, deſpondente Brabanto filiam Ioannam natu maximam Guilielmo Hollando: Margaretam Lodouico Maleo: Mariam Reinoldo tertio Geldriæ Duci, ea conditione, volente Francorum Rege, vt ſi ratam Brabantus vrbis Mechlinienſis venditionem habere non ſtatuiſſet, numeratis Flandro octoginta ſeptem millibus, ac quinquaginta aureorum liliorum millibus, eam reciperet. Sed cum Flander Leodiis ac Reinoldo Geldrio, eiuſque filiæ Margaretæ quod pollicitus fuerat aurum perſoluiſſet, pecuniæ ſumma à Rege conſtituta contētus eſſe nolens, cum Brabanto anno 1336. conuenit, vt ex æquo inter ſe vrbis imperium ſortirentur, quemadmodum Antiſtes Leodienſis ac Margareta Geldria Reinoldi ſecundi filia fecerant. Cumq; integro decennio hac ratione vrbem rexiſſent, tandem anno 1346. Lodouicus Flander conſenſu Papæ Clementis, Ioanni Brabanto omne ius ſuum vendidit, pollicente ei Brabanto octoginta ſex aureorum liliorum millia, ſed priuſquam aurum numeraretur, Flander è viuis deceſſit, filiuſq; eius Lodouicus tertius, dictus Malanus anno 1347. Margaretam Brabanti filiam procuratione Regis Philippi Valeſij in vxorem ducēs, omni iure quod in Mechlinienſium vrbem allegare poterat, ſocero ac ſucceſſoribus eius ceſſit, remiſſis illi etiam octoginta ſex millibus aureorum liliorum, quæ patri ſuo promiſſa erant.

Hæc

H[illegible] anno dicto, menſe Iun[illegible] ad Fanum D. Quintini Veromanduorum [illegible] ſ dom[illegible] p[illegible]rs a B[illegible]tis ad Leodios, [illegible] autos ru[illegible] ad Leodios ac Geldros, deinde ad Flandros, poſtremò omni[illegible] c ad ſolu[illegible] t[illegible]modo Brabantiæ Ducem pe[illegible]es [illegible]anquam in[illegible] vel Marte iudice ab eo fuere temp[illegible] Go[illegible]do tertio Brabantiæ Duce [illegible] cunis etiam[illegible] vag[illegible] Mari Geld[illegible]a [illegible]aoni decimotertio Atculeorum R[illegible] nupta, iure auiæ maternæ nutu ſ Sophiæ Bertottiæ, vxoris Renoldi ſecundi Gel[illegible]æ Du[illegible] Mechl[illegible] ſi[illegible] ſ[illegible]aret, quemadmodum & pleriq; eius ſucc[illegible], nil tamen agebat, quod non ſ[illegible]um auus eius Reinoldus, ſed eo cum duobus filus m[illegible], matert[illegible] Marga[illegible], [illegible]pridem [illegible] ac actionem omnem Flandro vē[illegible] ac is, vt[illegible]raui[illegible], Brabant[illegible]. In[illegible]o anni 1474. naſcitur Pugnaci cum Germanis ad [illegible] habitan[illegible] hac de cauſa bel[illegible]. Sigismundus Auſtri[illegible]us Com[illegible] Tirolis [illegible] de[illegible] Auſtriæ [illegible]s e ſ[illegible]mina Hapsburgica, cum contra Heluetios acte ac d[illegible] pro dignitate, hi ver[illegible] pro libertate bellum geſſiſſent n[illegible]m hi anno 1314. ac [illegible] Auſtriac[illegible]que Præfect[illegible], quod [illegible] ac crudeli ab his imperio premere[illegible] nobi[illegible] omnes Helnetia pepulerant, fuereque primi coniutationis ac libert[illegible] p[illegible] Svuitz habitat[illegible]s, ob c[illegible]s t[illegible] gratam memoriam vniuerſa H[illegible]a Svuitzia dici poſtea non tenuit) ad tantam rei pecuniariæ inopiam deuenerat, [illegible] Pu[illegible] me[illegible] anni 1467. o[illegible]orat[illegible] ad vtramq; Rheni rip[illegible] H[illegible] ter ac [illegible]os ſi[illegible]: Sun[illegible]a, Briſgoam, nigrū Nemus, Ferrettam, acceptis octoginta aureorum floren[illegible]rum millibus. Præfe[illegible]rat Pugnax dictis region[illegible] ac[illegible] v[illegible]m [illegible], ſe[illegible] crudelem, auarum, libidinoſum ac ſuperbum quibus vitiis omnium eig[illegible] ſe ac prætidiarios æque vitioſos, ipſumque Pugnacem caferent [illegible] concitato odio, vetus Sig[illegible]mundi [illegible]pe[illegible]m requirebant. Lodouicus [illegible] Rex Pugnaci præter [illegible]itorem ac Colonienſes Auſtriacos etiā Principes, hoſtes concitaturus, Sigiſmundo certis conditionibus octoginta aureorum florenorum m[illegible] [illegible]d[illegible]eret, d[illegible] mutuo, certo ſibi perſuadens, Pugnacem quamuis in promptu ſolut[illegible] foret, [illegible]as reg[illegible]nes, quemadmodum euenit, non redditurum, ac proinde nouos ſibi hoſtes ſuſcitar[illegible]: E[illegible] Ferret[illegible]ni cum intellexiſſent octoginta aureorum florenorum m[illegible]a, Baſilea[illegible] parata Pugnacem accipere nolle, niſi ea Beſoncij oppido Burgundico numeraretur, [illegible] Hagen[illegible]achi [illegible]patere recuſant. Cum coge[illegible]es v[illegible], [illegible]aci[illegible] excitata ſeditione capitur, præſidiatijq; Burgundi partim cæduntur, partim pelluntur: quæ cùm Stephanus H[illegible]enbachius Petri frater Pugnaci periſcripſiſſet, omi[illegible]s Metenſibus qu[illegible] obſidere inſtituerat, puniendis rebellibus exercitum parat. Interea Briſachij Ordines Elſatiorum, Ferrettanorum, reliquorumque Rhenenſi[illegible] conueniunt, ac Conſtantiæ fœdus cum Duce Sigiſmundo ac Heluetiis faciunt, quo coniunctis viribus Burgundo vim paranti, reſiſterent, iudicialique via ac ordine de Petri H[illegible]nbachij ſtupris, rapinis, perfidia, crudelitate ac exactionibus cognitione habita, capite puniendum publica ſententia pronuntiant, ſolennibuſque cæremo[illegible]is equeſtri ſpoliarum dignitate, Briſachij in foro ceruicem abſcindunt, cadauerque Hagenbachius ad ſepult[illegible]am c[illegible]ced[illegible]nt poſteaqu[illegible]m tribus annis ac ſex menſibus auare ac crudeliter Rhenanis præfuiſſet. Burgundus re cognita, vlciſcendam Præfecti necem ſi [illegible]xiſtimation[illegible] ſuam [illegible] tectam velit, cenſet. Rhenani id futur[illegible] perſuadentes, cum prædi[illegible]s fœdus renouant, iunguntq; ſe eis Fredericus Palati[illegible], Anti[illegible]tes Argentin[illegible]enſis, Baſi[illegible]is, Colmarienſis, Sleſtadienſis, Conſtancienſis, ac clam opera conſilioque Regis Francorum Reinerus Lotharingiæ Dux. Tot Principum co[illegible] ſe [illegible] conjuratione [illegible]mo non deficit, ſed maiores quàm vnquam fecerat [illegible]pias cogit, expectabatque a Sabaudiæ Duce Francorum Regis ſorore quatuor peditum millia add[illegible]etitque Iac[illegible]s Galeottus nobili apud Inſubres loco ortus, ac Nicolaus Cam[illegible]acho Comes, [illegible] Neapo[illegible], cauſa auctorque exitij Pugnacis, ac Imperi[illegible] Burgund[illegible] mille ſexcent[illegible]s Italos equites, ac peditum duo millia. Somerſeti verò Dux Anglorum [illegible] ſex millia. Hi cum Belgas, Burgundoſque iunxiſſet, ſexaginta hominum millia in armis habens, Nucium ſexto Cal. Auguſti venit, iudicans

cans ſi Colonienſes pulſis eorum fautoribus in ordiné redeg[illegible], bellum Rh[illegible] negotij fore. Exercitu verò in quinque acies di[illegible]uto totidem locis oppi[illegible] tormentis nocte dieq́ue muros quaſſans, ac [illegible]ius fruſtrà oppugnans, deſideratis [illegible]rias oppu[illegible]ationes ſupra tribus hom[illegible]um mil[illegible]us. Omiſſa [illegible] vi ad o[illegible]idionem co[illegible]uerſus, oppidum vndique claudit, quod dictis oppugnationibus munitiones Nucianis omnes, quas ante op[illegible]di [illegible]rias, ac al[illegible] id[illegible]neis in locis extrux[illegible]nt, vi e[illegible]p[illegible]let, eoſque intra murorum ambitum concluſiſſet, commeatum exercitui ſuo affatim Hollandis Gel[illegible]driſque ſuppeditantibus, ac aduerſo Rheno ad[illegible]chentibus, quod H[illegible]lac[illegible] ac Cliuiæ Duces fœdere ſibi eſſent iuncti. Erat medio in Rheno e regione Nucij inſula parua, quam pauci Germani præſidio inſidebant. Hac Colonie[illegible]ſes commeatu[illegible], ac ne[illegible]eſſaria oppido inferentes, in annum ne egerent curauerant. Pugnax expugnata quanquam ſerius Inſula, iuſto firmat præſidio. Colonienſes ſingulis [illegible]ibus ce[illegible]tum aureorum florenorum millia conferentes, ſexdecim Rhenenſium, ac tria ciuium millia, quibus Guilielmus Ardenburgius imperabat, armauerant, qui ab alt[illegible]a Rheni ripa ex aduerſo Burgundionum caſtrametati maioribus tormentis naues e Belgis commeatum adferentes infeſtabant. Nucianis verò parum proderant, quod extructis in templorum faſtigijs ignibus cis ſignificabant, ac emiſſis non ſemel nuntiis per literas docuerant, quanquam [illegible] pro maiori parte capti, aut in Rheno natando effugere conantes merſi eſſent, euad[illegible]us tamen nonnullis, qui eis extremam Nucianorum inopiam exponebant. Quare tentandum aliquid pro oppidanis rati, Duce legato Marchionis Brandeburgij quinge[illegible] equites, cum trecentis expeditiſſimis peditibus in oppidum perrumpere conati ab ipſo Pugnace ſuperantur, interfectis octoginta, ac quadraginta captis, cecidiſſentq́ue aut capti [illegible]uiſſent plures, niſi in propinquo arx Hulkenrodia cæteris refugiũ fuiſſet. Germaniæ Proceres indignum rati imperij maieſtatem, primariamq́ue eius ditionem, à Burgundiæ Duce oppugnari, coactis in vnum quinquaginta hominum millibus, quingentis tantùm à Burgundi paſſibus, Imperatore Frederico Auſtriaco Duce è regione Rhenenſium ſua locant caſtr[illegible], ita vt fermè Pugnax inter duos hoſtiles exercitus ſederet medius, Colonienſium vrbem à fronte, amicas verò regiones à tergo habens. Secuti ſunt Imperatorem hoc be[illegible]o Adolfus Naſſauuius Archiepiſcopus Maguntinus, Ioannes Badenſis Archiepiſcopus Treuerenſis, Albertus Saxoniæ Dux, Albertus Marchio Brandeburgenſis quatuor imperij electores, Hendricus Svuartzenburgius Antiſtes Monaſterienſis, Comitum verò Germanorum numerum recẽſendo faſtidium Lectori parerem. Erant Pugnacis caſtra ad inſtar vrbis vndique circumuallata, diſtinctaque viis ac foris, ſtatueratq́ue loco non diſcedere, niſi Nucio in poteſtatem redacto, certabatur verò quotidie paruis prœlijs, non ceſſantibus multorum cum interitu hinc inde maioribus tormentis. Miſerat Lintzij in præſidio Antiſtes Robertus duo Germanorum peditum millia, quibus Pugnax Præfectum dederat Euerardum Ardenburgium, cuius frater Guilielmus Colonienſibus militabat. Ad expugnandum oppidum Imperator Hendricum Heſſium cum non contemnenda peditum equitumq́ue manu mittit, qui irrito conatu non ſemel Linzios oppugnans, erectis tandem munitionibus expugnare conatur. Sed miſſus à Pugnace P[illegible]ilippus Montibus ad Schaldim regulus cum iuſta manu Heſſium ab obſidione fugauit, cæſis circiter centum ſexaginta Germanis, ac vigintiquinque captis. Diſcedens Lintzio Philippus, oppido de rebus neceſſariis prouidit, ac Germanis qui in præſidio erant, ſecum abductis, Picardos ac Gallos reliquit. Lintziani eos non ferentes, exc[illegible]tata ſeditione occaſionem præbuere, vt ipſe Imperator cum exercitu eo proficiſceretur, admiſſuſq́ue ciuium opera præſidiarios partim cædit, partim capit, oppidani veniam pacti, cum contineri miles non poſſet, à Brandeburgiis rebus omnibus exuuntur. Promiſerat Francorum Rex Imperatori, ductu Granij ac Sallezardi viginti militum mil[illegible]ia. Sed cum didiciſſet Pugnacem cum Eduardo Anglorum Rege contra ſe fœdus feciſſe, eaq; de cauſa finitas inducias renouare nolle, Angl[illegible]q́ue vt in Franciam traiiciat exerc[illegible]tum parare, promiſſi fidem exoluere non potuit. Quare Imperator aliam ſoluendæ obſidionis viam non videns, transferre bel[illegible] calamitates in Pugnacis ac confœderatorum e[illegible]us ditiones ſtatuit. Rhenenſes igi[illegible]ur in Burgundiam, confœderataſq́ue eis regiones mittit, quibuſcum Baumontius congreſſus, deſideratis duobus Burgundionum millibus, fuga conſulere ſibi eſt coactus, conuerſiq́ue

Rhenani

Rhenani in Iacobi Remontij ditionem, expugnant Elicuttum, Remontium ac Granſam. Circa Beſoncium verò ac Pontarlam omnia in prædam vertunt, indeque in Sabaudiam infeſto agmine tendentes occupant Murtum, Orbam, Aubonam, Peterlingam, Montenahum, Eſtauagum, Iuerdunum, Fontium, Fanum Crucis, Clauem, cum viginti caſtellis. Morga, ac Niona voluntariam deditionem fecere. Geneuenſes agrorum populatiunem numeratis viginti ſex aureorum florenorum millibus redemerunt, initoque quemadmodum & Loſanna, cum Heluetiorum ciuitatibus (Cantones ſua lingua vocant) fœdere, auxilia miſere, quos poſt aliquor menſium toleratam obſidionem ſecuti ſunt Flaumondani cum arce. Reinerus Lotharingiæ Dux, acceptis à Frácotum Rege aliquot equitum turmis, ſuiſq; his iunctis, Lutzenburgios inuadit ac depopulatur. Francorum Rex Atrebates vaſtat, ac ad vrbem vſque excurrens præſidiarios erumpentes prœlio ſuperat, capto Iacobo Lutzenburgio, cum Carenſij, Remontij, ac Contaij Regulis, deinde igne ac ferro in Tronqueos, Mondiderios, Roenſes, ac Corbenſes ſæuiens, vniuerſaq; adeò Germania ac Gallia ad opprimendum Belgarum Principem, vires conſiliaq; in vnum contulerat. Quibus non obſtantibus manebat Pugnax pertinaci propoſito in obſidione, quanquam Chriſtianus primus huius nominis Danorum Rex Hiſpania ac Roma veniens, eoq; deflectens, quod ab Imperatore Frederico ditionem Ditmarienſem, Holſatienſem ac Stolmarienſem, quo Daniæ regno coniungeret imperraſſet, pacem fruſtrà facere eſſet conatus, quemadmodum & Comes Oldenburgenſis dicti Daniæ Regis frater, Fredericus Brunſvuici, Ioannes Saxoniæ, Magnus Mekelenburgi Dux, & Alexander Antiſtes Foroiulienſis ſummi tum Pontificis per Germaniam legatus, Antiſtes quoq; Mediolanenſis, ac non pauci alij vtriuſque ordinis principes viri tentarant. Pugnax enim fortunæ ac militi fidens, nec de victoria dubitans, ardebat deſiderio pugnandi cum Cæſare, ac proinde pacis mentionem æquis auribus non admittens. Sed is nil temerè committendum fortunæ iudicans, munitis caſtris, magno tormentorum numero instructus ſuos continebat. Menſe Maio anni 1475. coactus eſt Pugnax obſidionem ſoluere, quod 1475.
Anglorum Rex exercitum eius gratia ac rogatu coactum in Franciam traieciſſet, quo iunctis viribus in Francum mouerent. Tentare igitur antequam in Belgas reuertatur, ſtatuit an Imperatorem ad pugná pellicere poſſet. Motis Nucio caſtris, ac ad pugnam omnibus animatis instructa acie ad hoſtes pergit, equeſtri dignitate nobiles, qui petebant, ornans. Sed cùm nulla ratione Imperatorem ad pugnam elicere poſſet, maioribus tormentis, carros, plauſtra, ac reliqua caſtrorum impedimenta diſiiciens, hominum equorumq; ſtragem facit, adeò vt Germani ignominiam animis diutius non ſuſtinentes, obtenta ab Imp. poteſtate, in pugnam tria equitum millia educerent, ac acriter ſtrennueq; cum Belgis concurrerent. Cùm non paucis Germani deſideratis fugam circumſpectarent, admiſſumq; ferinè in conſpectu Imperatoris dedecus eſſet, Antiſtes Monaſterienſis, eductis quinque equitum ſuorum millibus, vim Belgarum repreſſit, qua de cauſa multò magis Imperaror vniuerſi certaminis aleam detrectabat, ac ad pacis mentionem (pro qua Pontificius legatus enixè laborabat) aures præbebat. Cum de conditionibus conuenire non poſſent, inducias magno Nucianorum gaudio in nouem menſes faciunt, quod iis vix quatuordecim dierum cibaria, vndecimo iam menſe tolerata obſidione, ſupereſſent. Ad huius vſque belli finem fortuna Pugnaci fauit, eumque vicinis omnibus formidabilem fecit: exinde conuerſo vultu, ſecus quàm is vnquam ſperarat, eum deſeruit. Paulo pòſt factas inducias opera Pontificij legati, pacem Imperator ac Pugnax faciunt, cauſa Antiſtitum Colonienſium ac oppidi Nucij, iudicio ſummi Pontificis commiſſa. Sed quòd cęterę conditiones ſecreto pactæ maiori Procerum Germanorum parti eſſent incognitę, ægerrimè pacem ferebant, eiuſque violandæ occaſionem quærebant, Burgundos proinde milites variis iniuriis afficientes, qui tandem irritati Marchionis Brandeburgij impedimenta pro parte diripuere. Cùm illi idem eſſent conati, armis repelluntur. Exinde ac ſi rupta pax foret, vniuerſis Germanorum tumultuatur caſtris. Occludunt Nucij portas, capiunt Burgundos qui apud ſe erant. Illi omnes Germanos qui in caſtris ſunt reperti. Brandeburgius inſulam occupat è regione Nucij ſitam. Imperator in Inſubrum caſtris conſidet. Monaſterienſis Antiſtes Pugnacis caſtra capit, eique obſidendi iterum oppidi rationem eripiunt. Prohibetur omnibus edicto Imperatoris, ne quis pugnandi gratia caſtris

ſtris

ſtris egrediatur. Sed decimoſexto Cal. Iulij circa Solis occaſum, Colonienſium ac Monaſterienſium vigiles animi acerbitatem ſimulare non valentes, Burgundionum vigiles ſclopettis ac balliſtis infeſtant. Illi Germanis idem faciunt, creſcunt vtriſque auxilia, pelluntur primùm Burgundi, deinde aucti numero eorum qui è Pugnacis veniebant caſtris, hoſtem terga dare cogunt, inſecutiq; eos ad Imperatoris vſque vallum, è carris ac plauſtris conſtructum, multos interficiunt, quòd is iniuſſu ſuo pugnantibus vallum non aperiret, quare magno numero in Rhenum acti merguntur, deſideraruntq; hac pugna Monaſterienſes ac Colonienſes circiter mille quingentos pedites, nox pugnam diremit. Signa aliquot militaria relata. E Burgundis circiter centum ac triginta cecidere, renouatiſq; induciis funalibuſque accenſis, mortui ad ſepulturam ſunt conquiſiti. Hac duráte pugna Guilielmus Ardenburgius cum aliquot Colonienſibus, repertas in Rheno Belgarum onerarias tormentis bellicis ac ſupellectile Pugnacis onuſtas, quòd fiducia pacis, cum exiguo eſſent præſidio, oportunum expectantes in Belgas nauigandi tempus, eo pulſo, naues ad vrbem auehunt. Sed cùm redintegratæ eſſent à poſtrema pugna pacis cōditiones, Pugnax ſe iis ſtaturum negabat, niſi omnia Colonienſes reddidiſſent: quod tandem coacti ab Imperatore, ſecerunt, eo omnibus rationibus pacem quærente, quod de nuptiis Maximiliani & Mariæ non ſine certa ſpe denuò inter ſe eſſent ſecretò collocuti. Pacis tabulis ritè conſignatis, expectabant quis prior motis caſtris eſſet diſceſſurus. Tergiuerſante Pugnace, Imperator inanem eius ſaſtum ridens, pueriles ob nugas violandæ ſe pacis occaſionem multorum cum incommodo dare nolle præſatus, prior Coloniam verſus mouet. Pugnax per Lutzenburgios ac Namurcenſes in Brabantiam peruenit. Hac pace comprehēſi non fuerant Lotharingiæ nec Auſtriæ Duces, Heluetij, Rhenenſes, nec Francorum Rex, qui re intellecta irritatus, coactis quatuor peditum ac duobus equitum millibus, Borbonij Ducis filium nothum præficit (is filiam Regis notham in vxorem duxerat) ac Burgūdiam inuadere iubet. Cùm omni cladis genere regionem infeſtaſſet, concurrentes ad arma nobiles prope Chinoum cruento fundit prœlio, captumque Antonium Lutzenburgum Lodouici filium, ac Lodouicum Mōmartinum cum pleriſque aliis viris nobilibus in Frāciam abducit, cæſis Burgundionum duobus millibus. Traiecerat interea Eduardus Anglorum Rex Caletum viginti bellatorum millia, ac in Picardiam recta contendebat. Pugnax relicta exercitus ſui parte maxima contra Lotharingū ac Heluetios, quibus bellum inferre ſtatuerat, parua manu ad Anglica peruenit caſtra, quod adeò ægrè Rex tulit Eduardus, vt vix contumelioſis abſtineret verbis, orireturque inter eos non ficta ſimultas; quod paulo pòſt Rex Eduardus pactis in nouem annos cum Franco induciis palam eſt teſtatus, pollicente ſingulis illi annis Francorum Rege quinquaginta aureorum liliorū millia, ac in promptu numerans ſeptuaginta quinque millia, addens ſexcenta optimi vini Francici dolia, in proceres verò Anglos tam extitit liberalis, vt Franciam auro exhaurire diceretur. Conditionibus ritè obſignatis, Rex Eduardus menſe Septembri in Angliam nō ſalutato Pugnace reuertitur, quo ex tempore nunquam ſincerè inuicem dilexerunt, obtulitq; poſt paucos menſes Eduardus ſe cum exercitu in Belgas contra Pugnacem profecturum ſi dimidiam bellici ſumptus partem ſoluiſſet, ac Portorij Caletani damnum ſibi ſarcire vellet, numeratis, durante bello, ſingulis annis quinquaginta aureorum liliorum millibus. Belgæ enim Caleti lanificium eo tempore exercere erant ſoliti. Egit perbenignè Anglo gratias Francus, veritus ne Pugnacis vxor facilè maritum fratri reconciliaret, mutatiſq; animis in ſe arma verterent, quos tanto cum labore ac ſumptu ſeparaſſet. Eduardo in Angliam reuerſo, Pugnax cum Rege Lodouico in nouem quoque annos inducias facit, mercaturaque inter Francos ac Belgas, quę per quinquennium ceſſauerat, florere magno incolarum gaudio cœpit. Quare liberaliter Principi Belgæ magnam pecuniæ ſummam ad gerendum bellum numerant, exigunturque maiores à ſacro ordine, eò acerbiùs quòd ſuperioribus bellis exhauſto fermè paterno theſauro, populum vrgere nollet, ne externis occupatus bellis, domeſtica ac ciuilia importuno tempore excitaret. E ſacro ordine pars quod erat imperatum contulit, cæteri recuſantes intentata lite ad ſummū Pontificem appellauere. Sed tandem prudentum obtemperantes conſilio, litem omiſere, ac è largiſſimo cornucopiæ promptuario Principem iuuere. Menſe Septembri in Lotharingiam Pugnax cum exercitu proficiſcitur, vlturus (vti famam ſpargebat) iniuriá à Duce

Nuciana

Nuciana obſidione ſibi illatam, ac repetiturus pecuniam, ab auo patreq́; ſuo prædeceſſoribus eius mutuo datam. Deditionem ſtatim faciunt Bria, Baſſompuia, Chaſteniū, Abia, Greſſa, Loniacū, Confluentia, Auricurtum, Flouilla, Dendremium, Landra, Samblaum, Boquevilla, Noutaum, Membruna, Baiona, Anreſounā, Verſonna, Samurum, Gangona, Marſacum, Spinaum. Charnoum vi expugnat, præſidiarioſque ad arbores ſtrangulari iubet. Dux Reinerus Nancio ac Sirico præſidiis, neceſſariiſq́; de rebus prouiſis, cum pretioſiſſima ſupellectile in Franciam ad Regem Lodouicum confugit. Exinde Siricum per menſem oppugnatum, circa Idus Nouembres deditionem facit. Moti vicinorum calamitate, ac proprio periculo Heluetij, Rheuenſes, cæteriq́ue his fœdere iuncti, decernunt coniunctis viribus contra ire, reprimere ambitionem, ac reſtituere in regnum Ducē Reinerum. Sed quod hyems inſtaret, ac quæ ad bellum erant neceſſaria, nondum paraſſent, inducias cum Pugnace ad Cal. vſque Apriles anni 1476. pangunt, eo propter hyemem inducias non abnuente, quod occupata Lotharingia exercitum ſe non fruſtra habuiſſe arbitraretur, ac proinde veris initio eductis copiis facilè ſe Rhenanos per ſpeciem vlciſcendi Hagenbachij, Heluetios quoque quod contra ſe cōiuraſſent, ſubacturum, vt ab Oceano Septentrionali ac Batauis, ad Italiæ vſque Alpes, (Allobrogibus, Inſubribuſq́ue ſibi fœdere iunctis) inter Germanos Francoſq́; medius imperans vtriſque terrorem incuteret: Sirico expugnato, Nancio exercitum admouerat, ac poſteaquam per nouem hebdomadas ſæpius fruſtra oppugnaſſet, non paucis deſideratis fortibus viris, inter quos cecidit Philippus Montibus ad Scaldim Regulus, extremam parari vim ciues ac præſidiarij vidētes animis cecidere, pactiq́; vitam ac bona oppidum tradidere, paucis exceptis, in quos laqueo eſt animaduerſum. Initio obſidionis Sirici coniuratum eſt inter Regem Francorum ac Pugnacem, ſecreto admodum conſilio in mortem Lodouici Lutzenburgij Fani D. Pauli Comitis, ac apud Francos equitum Magiſtri, idq́ue non ſine ſumma, cùm palam fieret, multorum admiratione. Tanti enim viri ſupplicium non ſine magnis cauſis experi à tantis Principibus iudicabant. Flagranti certè deſiderio, ſed profunda cum diſſimulatione, Rex à Lutzenburgio vindictam expetebat, quod regni initio Proceres contra ſe concitaſſe, coniurationiſq́ue auctorem acerrimum fuiſſe perſuaſum haberet, ac proinde vitam dignitatemq́ue ſuam prœlio Monhertiaco vel maximè in diſcrimen adduxiſſe cenſeret. Didicerat & eius conſilio fratrem Carolum olim Pugnacis filiam in vxorem petiiſſe, conatumq́ue ea ratione Lutzenburgium, aut ſe regno pellere, aut ciuile inter Frācos bellum ſuo magno commodo ſuſcitare. Hæ duæ præcipuè odij fuere cauſæ, quanquam in ſpeciem non ſolùm apud Pugnacem, ſed etiam apud populum aliæ prætenderentur. Perſuaderi enim clam amicis aliquot Pugnacis, bonis maliſq́ue artibus curauerat Lutzenburgum diſſidia ac odia, inter Francos Burgundoſq́; ſerere, quo vterque Princeps operam amicitiamq́; eius venari, ac ambire cogeretur, eò confidentius quod munita aliquot oppida ſuæ ditionis vtriuſque fines attingerent, ac amicis opibuſq́ue præpolleret, tum quod vir prudens, multæq́ue ab exacta ætate experientiæ ac vſus foret. Hæc non omnino falſa, callidè à Regiis in maius aucta, leuibus e coniecturis, ſuſpicioſum Pugnacis animum facilè ſenſim pupugere, vnde primum indignatio, deinde odium tam immenſum erga Lutzenburgium excitarunt, vt clam cum Rege in mortem eius cōiuraret. Sed fallere ſenem perſpicaciſſimum Principes non potuere. Certior enim de eorum coniuratione factus, deliberat cum theſauro (qui non exiguus erat) ad Fanum Quintini oppidum ſuæ ditionis, an in Italiam, Germaniam, aut alio fugiat. Sed trahente fato, Mōtibus Hannoniæ cum paucis equitibus ad Ioannem Rollinum Aimerij Regulum Hannoniæ Præfectum, amicorum intimum confugit, ſperans propriis meritis eius ſe opera Pugnacis amicitiam facilè recuperaturum. Is, vti diximus, fugato in Franciam Reinero, expugnataq́ue fermè vniuerſa Lotharingia, Nancium regionis caput obſidebat. Rex Lodouicus intellecta Lutzenburgij fuga, Pugnaci miſſis legatis ſcribit, ſi cupiat ſe Duci Reinero opem non ferre, Lodouicum Lutzenburgium extremo afficiat ſupplicio, aut ſibi tradat. Poſteaquam aliquandiu ſuper hac re deliberaſſet, flagrans cupiditate occupandæ Lotharingiæ, Heluetiæ, ac vlciſcendorū Rhenanorum Regis legatis Lutzenburgium tradi iubet, à quibus Pariſius perductus, ac paulo poſt iudiciali ſententia condemnatus, publico loco, qui Graua dicitur, ſecuri percutitur, ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo; vir nobiliſſimus,

ſimus, prudens, ditiſſimus, amicis ac clientelis potens, ſed quod duabus ſedere ſellis
commodum cenſuiſſet, partemque cui adhæreret eligere neſciuiſſet, inuidiæ ſuc-
cumbens, intempeſtiuæ etiam ambitionis ſuſpicionem vitare non potuit. Petierat ſæpius
ſed fruſtra, vt in conſpectum Regis admitteretur. Sed is nec vultum nec orationem tanti
viri ferre poterat. Bona eius omnia fiſco ſunt addicta, è quibus ſtatim Rex, vt erat con-
uentum, Pugnaci Fanum Quintini, Hannum, Bohainum cum cæteris necati Lutzen-
burgij bonis, quæ in ſua erant poteſtate, tradidit. Sed non deſiit hac de cauſa Reine-
rum clam re ac conſilio iuuare, quod ita futurum credere debuiſſet, non ſemel Regis
476. leuitatem ac perfidiam expertus. Anno 1476. Heluetij potentia ac fortuna Pugnacis
moti, miſſis legatis pacem petunt, pollicentes ſe Duci Sabaudiæ, Iacobo Remontij Co-
miti, cæteriſq; eius confœderatis quæ eripuerant, reddituros. Sed is veteri innixus
proferendarum limitum ab Oceano Hollandico ad Italiæ vſque Alpes propoſito, cùm
in Burgundiam rediiſſet, reſponſurum ſe ait. Heluetij quid vellet intelligentes, mili-
tem, pacis tamen ſpe non abiecta, colligunt. Terrebat enim eos fortuna Pugnacis, quæ
ei omnibus in bellis benigna ſemper hactenus adfuiſſet, eamque non ſolùm ſe, ſed po-
tentiſſimum Francorum Regem, ac Imperatorem Fredericum, coactis etiam in vnum
vniuerſi Imperij viribus, timuiſſe recordabantur. Iterum igitur legatos mittentes pro-
mittunt, ſi tacta pace fœdus ſecum feciſſet, renunciaturos ſe aliis omnibus fœderibus,
eiq; paruo ære cum ſex peditum millibus contra Regem, ac quoſcunque iuberet, meri-
turos. Horum legatorum vnus pacem perſuaſurus, veriſſimis verbis Heluetiorum tum
temporis paupertatem Pugnaci exponens, equorum exercitus ſui frena, ephippia ac pha-
leras pluris valere demonſtrabat, quàm præda quæ à ruſticis, pauca oppidula ac regio-
nem montoſam aſperamq; incolentibus, ſperari poſſet. At is tanto faciliorem ab incul-
tis barbariſque ruſticis victoriam ſperans, re infecta legatos dimittit. Francorum Rex au-
diens Pugnacem contra Heluetios ſeriò bellum parare, non parum gauiſus, inquit: Mi-
ror cognatum meum non in decem & octo annos inducias mecum pepigiſſe. Ignorat
certè quam graue onus humeris ſuſcipiat, ac quos inuadere ſtatuerit. Expertus enim erat
Rex Lodouicus Heluetiorum virtutem, ac quàm acres bello forent, viuo patre, ducto in
eos exercitu. Heluetij veteranorum delectu habito, exercitum cogunt, veritiq; ſerui-
tutis calamitate ob oculos poſita, emori omnes potius, quam denuò iugum ſubire decer-
nunt, ignorantes ſuo miniſterio diuinum Numen ambitioſiſſimi ſuperbiſſimiq; Prin-
cipis inſatiabilem dominandi cupiditatem è ſummo faſtigio in præceps daturum. Rex
Lodouicus fruſtra (vti ſimulabat) pacem facere conatus, Heluetios clam pecunia adiu-
tos, immenſis promiſſis ad bellum animat. Interea Pugnax Comitem Nicolaum Cam-
pobachium in Italiam numeratis quadraginta aureorum liliorum millibus mittit, vt con-
ſcriptis quadringentis lancea riis equitibus, iungat ſe auxiliariis Ducis Mediolanenſis, ac
Iolæ Sabaudæ, qui in vnum coactis copiis, cùm quindecim armatorum millia recenſuiſ-
ſent, inexpectato aduentu Loſannam occupant. Pugnax vniuerſa occupata Lotharingia,
ac proinde contra Heluetios cum exercitu moturus, primum Granſam, Comitis Iacobi
Remontij oppidum in Heluetiorum finibus ſitum, ac non ita dudum ab eis occupatum,
munitumq; præſidio octingentorum peditum, è quibus quadringenti Bernenſes erant,
obſidione cingit, fruſtraq; aliquoties oppugnatum, circiter centum quinquaginta viros
fortes amittit. Sed cùm acrius quàm antea præſidiarij vim parari variis locis conſpice-
rent, nemine ſuppetias ferente, pacti vitam, oppidum cum arce dedunt. Pugnax quod
nunquam antea fecerat, rupta fide (vt ſolent plerunque, inſtante morte, hominum muta-
ri mores) octoginta ad arbores ſtrangulari iubet, ducentos proxima in palude mergi, cæ-
teros abduci captiuos, quæ perfida crudelitas animos omnium Germanorum contra eum
irritauit. Heluetij ſuis, ac fœderatorum aliquot millibus armatis, feſtinabant vt Granſios
obſidione eximerent. Sed certiores dedito oppido commilitones contra datam fidem
turpi morte necatos, Pugnacem ira ardentes inſequuntur, indignam ſuorum necem vl-
turi, aut ſimul omnes caſuri. Duce igitur Comite Hertmanno Eptingemio, Comitis
Sigiſmundi Auſtriaci legato, peditum viginti millia Vaumari vbi Pugnacis ordinarij cor-
poris cuſtodes in præſidio erant, caſtra locant, augeturq; eorum numerus, auxiliis Epiſco-
pi Baſilienſis, ac Argentinenſis. Pugnax aduentu Heluetiorum cognito, omnibus diſſua-

dentibus

dentibus obuiam proficiſcitur. Eptingemius paucis in oppidi obſidione relictis, vniuerſis copiis iter duos inter montes anguſtum, quo Pugnaci neceſſariò erat tranſeundum, occupat, gnarus ei hic equitatum, quo plurimum valebat, inutilem futurum. Caſtra Pugnacis Granlæ munito erant loco poſita ab vno latere palude, ab altero foſſis, valliſque, à tergo concatenatæ inter ſe bigæ minoraque tormenta, à fronte maiora muniebant. Æquiſſimo ſuis loco vbi hoſtem expectaſſe debuiſſet egreſſus, tribus Francorum more inſtructis aciebus, iniquo cum Eptingemio loco congreditur. Primæ aciei præerant fratres nothi, Antonius ac Balduinus (qui relicto Rege, cum fratre in gratiam redierat) cum Aurantij Principe, decem peditum millia habentes. Secundam aciem Pugnax ipſe ducebat, ſtipatus Italis ac Sabaudis. Poſtremam regebant Ioannes Ioannis Cliuiæ Ducis, ſecundi huius nominis filius natu maximus, aduerſa laborans valetudine, Dux Iuliacenſis, Fredericus Egmondanus Ileſſteinenſium Regulus. Equites in cornua ſecedere propter loci anguſtiam nequibant. Maiora tormenta ſequi feſtinantem non poterant. Burgundi fratres cum Heluetiis congreſſi fortiter dimicabant, ac ſtudio cedentes ex anguſtiis hoſtem in apertum campum pellicere, deinde exoneratis tormentis equitatu vndique inuadere ſtatuerant. Sed militum vulgus conſilij ignarum, ac proinde fuſos interfectoſque qui in fronte pugnabant exiſtimans, perinde ac ſi panico forent terrore correpti, fugam omnes capeſſunt, Ducibuſque cauſam exponentibus, ac vt ſtarent, pugnarentque iubentibus non obediunt, aucto pauore cùm ex incognitis montium viis, tecentes ſubitò Heluetij, latera ſuorum inuaderent. Pugnax ſua cum acie primus ſubſidio feſtinans, à Campobachio iam tum proditionem moliente, deinde à cæteris equitibus, acies anguſto in loco explicare non valentibus deſeritur, tandemque diſſipato vniuerſo exercitu, fugam cum cæteris capere cogitur. Veniunt in hoſtium poteſtatem, bellica tormenta, tentoria, commeatus, impedimentaque exercitus omnia, pecuniæ tantùm vt aceruis factis Heluetius miles inter ſe diuideret, nihilque Pugnaci ex immenſa pretioſiſſimaque ſupellectile, perdito etiam vtroque ſigillo, præter eorum memoriam reſtaret. Æſtimata fuit hæc eius ſupellex tricies centenis aureorum liliorum millibus. Non enim tantùm ſuam, ſed & prædeceſſorum incredibilem ſupellectilem ac theſaurum hoc prœlio perdidit, ditatique ſunt maximè, qui ad victoriam nihil contulerant, mangones nimirum, mercatoreſque pauci, quòd Heluetij agreſtes, ruſticique homines pretioſiſſimas margaritas, vniones, ac lapides immenſi pretij præ ignorantia viliſſimè venderet. Inſigne exemplum his qui fortunæ bonis ſtultè fidunt ac inſoleſcunt. E Pugnacis exercitu quòd maior pars pugnam non tentarit, circiter duo tantùm millia cecidere; falluntur inſigniter qui ſupra viginti quatuor millia interfecta ſcribunt; capta ſunt ſigna militaria viginti & ſeptem. Nobiles multi fugam ſiſtere conati, periere, ac inter hos Ioannes Lutzenburgius Marlæ Comes, Lignacus, Chaſtauguionius, Monſanſorlinus, Antonius Lalanus, Lodouicus Rollinus. Qui Vaumarcui in præſidio erant, clade ſuorum cognita, intempeſta nocte per cuſtodias, multis interfectis erumpentes, ad vnum omnes ſalui Salinas in Burgundiam peruenere. Capti tantùm ducenti, quos Heluetij in vindictam commilitonum Granſæ, Pugnacis iuſſu, ſtrangulatorum depoſitis ſepultiſque cadaueribus, iiſdem in laqueis ſuffocauerunt. Pugnax ea nocte fuga Iuerdunum peruenit, indeque Nazarethum, ſummo mane Loſannam, vbi dolore accepti dedecoris, in animi corporiſque ægritudinem incidens, belli tamen curam non omiſit. Sabauda enim quatuor peditum millia iterum mittit, ſed quæ in itinere à Friburgenſibus prœlio victa diſſipantur. Ab Inſubribus quoque recens aduenie ns miles cùm Vualliſſerlandos vexaſſet, dimidia ab iis parte interfecta, cæteri in Italiam repelluntur. Atqui ex eo tempore Inſubres ac Sabaudi, de Pugnacis fortuna deſperantes, eo derelicto, cum Francorum Rege fœdus faciunt, quorum iudicium Reinerus quoque Angium, Barrenſium, ac Prouinciæ Lugdunenſis Dux, qui ſe Siciliæ ac Neapolis Regem ſcribebat, mox eſt ſecutus. Multis enim à Francorum Rege Lodouico iniuriis affectus, liberis, nepotibuſq; orbatus, decrepitus ſenex Pugnacem regionum ac fortunarum omnium hæredem ſcripſerat. Sed poſt hanc cladem minis à Rege oneratus, reſciſſo veteri teſtamento, Regem nouis tabulis hæredem inſtituit. Tot circumuentus Pugnax malis non ſe deſerit,

ſetit, ſed exercitum ſumma cum diligentia reficiebat, miſſiſq; Geneuam ad Oliuerium Marcanum literis, iubet (capitis addita ni paruiſſet pœna) Iolam Sabaudiæ Ducem, cum Philiberto, Philippo ac Carolo filiis Geneuam proficiſcentes ad ſe perducere. Marca cum domeſticis officij ſpecie obuiam Duci profectus, poſitis oportuno loco inſidiis, cum omni eam comitatu capit, ducitque ad Fanum Claudij, inde Rocheforrum, poſtremo Ruvram, vnde poſt paucos menſes corruptis opera Francorum cuſtodibus eſt liberata, Regeq; apud Turones ſalutato, ac liberorum ditionumq; tutore nominato, in Sabaudiam redit. Philibertus filiorum natu maximus, obſcura nocte, inſcio Marca Geneuam, indeq; Chamberium à Sabaudis Marcæ ſeruientibus eſt perductus, tam ſtrictam eius curam gerentes, vt poſtea ne Regis quidem in poteſtatem venire poruerit. Interea Pugnax coactis circiter viginti quinque militum millibus, Murtum Iacobi Remontij oppidum (vniuerſam enim eius ditionem Heluetij occuparant) obſidione cingit. Heluetij, Rhenani, Comeſque Sigiſmundus collectis triginta peditum, ac quatuor equitum millibus, contrà proficiſcuntur, venitque eorum in caſtra Reinerus Lotharingiæ Dux, à Franco mediocri pecuniæ ſumma, ac quadringentis equitibus inſtructus, quem Regis intuitu exercitui præeſſe volunt. Quingentis tantùm paſſibus Heluetij à Pugnacis caſtris aberant, cùm vindictæ cupiditate, ac recuperandi decoris deſiderio ardens, prior eductis copiis inſtructa acie in pugnam prodit, peditibus omnibus in vnam quadratam phalangem diſpoſitis, equitibus cornua cingentibus, maiora tormenta peditum aciem præcedebant, tergum plauſtra, carri, ac pauci balliſtarij pedites cuſtodiebant. Heluetij ſuis in caſtris quieti corpora curabant, quos cùm Pugnax horam & amplius inſtructa acie expectaſſet, ſæpiuſq; per Anglos balliſtarios ad pugnam irritaſſet, nec tamen *quiſquam* prodiret, ſatis ſeſe eo die animandis ſuis profeciſſe iudicans, poſtremæ aciei pro rei neceſſitate non ſatis prouidens, ad caſtra reuertitur. Heluetij in hanc parati occaſionem ſubitò omnibus caſtrorum portis peditem educunt, poſtremamque Pugnacis aciem, tanta vi inuadunt, vt tempus conuertendi exercitus eriperent. Corporis tamen eius cuſtodes in pedes deſilientes, Anglis iuncti balliſtariis, irrumpentes Heluetios non ſolùm excipiunt, ſed acri edita pugna, cedere etiam loco primos cogunt, donec Comitis Sigiſmundi equites his interfectis, reliquorum impetum repreſſiſſent, ac priuſquam Pugnacis equites è prima in poſtremam aciem peruenire, tormentaque eodem attrahi poterant, in fugam omnes vertiſſent. Cecidere pugnantes è Burgundis, Belgiſque morte non inulta octo peditum millia, tantundemque Germani in fuga interfecere. E nobilitate pugnantes interiere Somerſeti Dux, ex Anglia ad Pugnacem cum ala equitum balliſtariorum ſuo nomine profectus. Philippus Grimbergius, Aimerij Regulus, Iacobus Maſius Pugnacis vexillifer, cùm ſe deficere ſentiret brachio inuolutum, eo eſt immortuus, peneſque ipſum viri nobiles complures. Qui Murti in obſidione relicti fuerant, cognita clade, vaſa conclamant. Sed in perterritos præſidiarij erumpentes, facile omnes in fugam, ereptis impedimentis agunt, pauloque pòſt in equites Germanos incidentes, ad vnum ferè omnes cæduntur. Pugnax tribus tantùm hominum millibus ſtipatus Riuerium in Burgundiam fuga peruenit, Heluetiis ad noctem tantùm inſequentibus, deinde ad prædam conuerſis. Prope Murtum in hunc vſque diem ædicula viſitur plena interfectorum craniis ac oſſibus, ictus è quibus viri interiere referentibus. Altera hæc clades mutato corporis temperamento Pugnacem atra bile repleuit, adeò vt nonnumquam cogitabundus totos dies ſolus ſederet, debilitatoque colore naturali poſthac calidiſſimis iuuando ventriculo, corde, ac ſanguine vinis eſt vſus, cùm ante has clades ob caloris abundantiam, ante ac poſt prandium priſanæ cremore vti conſueuiſſet: adeò affectus animi, breui etiam momento, corporis temperamentum immutant. Sextus agebatur menſis, quod Francorum Rex Lugduni cognoſcendis Pugnacis conſiliis egerat, lætus ſe non frustrà Germanos Heluetioſque pecunia ac conſilio iuuiſſe. Pergere igitur ſtatuit, experirique num Pugnacem ac Imp. Burgundicum eorum opera perdere poſſet. Mittit ſtatim ad Reinerum Lotharingiæ Ducem legatos cum pecunia, ſuadens in tanta oportunitate non quieſcere, ſed priuſquam Pugnax vires reficiat, ſua recuperare, Heluetios interim Rhenanoſque omni ratione conciliare, vt eorum auxilio reſiſtere poſſit. Regia pecunia

Reinerus

Reinerus quatuor peditum millia, ac mille quingentos equites Francos conſcribit, moriturque eodem tempore Maria Harcurtij Comes vidua aui ſui Antonij Comitis Vaudemontij, cuius hæreditate ditatus, magnam pecuniæ ſummam ex argenteis vaſis poculiſque mundo muliebri, ac pretioſa ſupellectile conflauit. Parua qua diximus manu occupat Reinerus Vaudemontium, Elpinalum, ac aliquot munita caſtella, auctoque exercitu Nancij præſidium Burgundicum obſidione premit. Præerat oppido Iuannes Rubempræus ac Cochinus quadringentorum Anglorum Dux vetus, qui communi conſilio ſe defendentes, Pugnacem expectabant. Sed is vix ſui potens, ſex hebdomadibus in Burgundia domi deſidens nil agebat, fruſtra monentibus amicis Reinerum parua manu Nancium obſidentem, miſſo milite pelleret. Interea Cochinus Nancij in vallo deambulans, tormenti globo interficitur, Angliq́ue de auxilio deſperantes, ac Duce orbati primo Rubempræum rogant, deinde cogunt vti præſidiariorum vitæ ac fortunis dedito oppido conſulat, quòd cùm is feciſſet tertio poſt deditionem die, Pugnax ſero cum exercitu veniens, Reinerum ſequi inſtitit. Is ſe imparem ſciens, exercitu proximus in oppidis diſtributo, duodecim tantum comitatus equitibus ad Heluetios auxilij cauſa cum pecunia contendit. Habebat Pugnax in exercitu non vltra ſex bellatorum millia, hoſteq́ue quo cum congrederetur non reperto, Nancium obſidere inſtituit, qua expeditione a Comite Nicolao Campobachio (quem ſibi legatum in exercitu ſumpſerat, quanquam ſe primo contra Heluetios prœlio deſeruiſſet, eademq́ue adhuc ſimulator in perfidia maneret) ſine cauſa proditus, vniuerſa familiæ Burgundicæ Francici ſtemmatis virilis ſtirps, thoro nata legitimo apud Belgas interiit. Erat Campobachius natione Neapolitanus, Arragoniis ac Andegauenſibus pro eo regno contendentibus, Andegauenſium ſemper partes ſecutus, donec his ab Arragoniis pulſis exutus fortunis cũ multis aliis proceribus proſcriberetur. In Franciam veniens aulam Reineri Andegauenſis, eoq́; ſene, filij eius Ioannis, deinde nepotis Nicolai eſt ſecutus, habituſq́ue à ſingulis ſummo ſemper in honore, ac muneribus excultus. Sed cum Nicolaus Calabriæ Dux veneno à Rege Lodouico eſſet ſublatus (quod Pugnacis filiam ambiens Burgundicas partes foueret, ac patris ſui Ioannis, auique Reineri ditiones Belgis magno Francorum incommodo iungere properaret) Lotharingia ac actio regni Neapolitani familiæ ceſſit Vaudemontanæ, quod Fredericus Comes Vaudemontanus Iolam filiarum Reineri Andegauenſis natu maximam in vxorem duxiſſet. Sed quòd hæ nuptiæ extortæ contra Reineri Andegauenſis voluntatem eſſent contractæ (prælio captus, vt in Boni vita ſcripſimus) non ſolùm Reinerus Vaudemontanis Lotharingiam ſibi iure debitam, ſed etiam ditionum ſuarum poſſeſſionem inuidebat, hæredemq́ue alium quàm filiæ Iolæ maritum eiuſq́ue liberos inſtituerat, Carolum nimirum Pugnacem, qui hac de cauſa ad regna aſpirans Italica, quicunque Reineri ex aula, Franci necnon Itali forent, ad ſe veniebant, benignè excipere ſolitus erat, inter quos facilè primus ſenex pauperq́ue Campobachius, decem aureorum liliorum millia quotannis à Pugnace familiæ nutriendæ cauſa accipiebat, ſecretioribuſq́ue adhibitus conſiliis, legatum ſibi omnibus in bellis nemini magis fidens aſſumpſerat. Campobachius verò quumprimum ex Italia quadringentis cum equitibus Belgica pecunia conſcriptis perueniſſet, paucis aliam cauſam quàm malam mentem, malumq́ue animum reddentibus in exitium Pugnacis, Francorum aſtuta concitatione clam coniurat, Regi Lodouico promittens, ſi ſibi Præfecturam quadringentorum ordinariorum equitum, ac in Francia Comitatum dono dediſſet, paratamque in pecunia viginti quinque aureorum liliorum millia numeraſſet, Pugnacem ſe interfecturum, in pugna deſerturum, aut captum ei traditurum, primum hac de re Lugduni Petro Patauino Italo Regis medico cui fidebat, locutus, ac deinde apud Pedemontanos Fani D. Praij Regulo Regis ibi legato, qui cum Regi rem omnem narraſſent, admiratus (vt vult Philippus Cominæus) quid ſibi vellet tantæ rei præſentatio, nec ſatis credens Campobachium quod pollicebatur executurum, quippe qui non ſolùm in honore apud Pugnacem eſſet, ſed magnis muneribus ei planè deuinctus, veritus ne in ſe fabam cuderet, Pugnacem hiſce de rebus per Contai Regulum legatum eius certiorem facit. At is Campobachio ſupra modum fidens, regias exiſtimabat has

eſſe attes diffidentiam procurare, & Campobachium à ſe alienare cupientis, adeoq́ue eius animo hæc ſederat profunde opinio, vt nunquam hac de te Campobachio verbum faceret, multoq́ue quàm vnquam anteà chariorem haberet. Hac Philippus ſcribit Cominæus. At prudentiores memoria repetentes Regem Lodouicum proprium fratrem, cognatumq́ue Nicolaum Calabriæ Ducem veneno ſuſtuliſſe, Pugnaciſq́ue necem per Rubempræi filium nothum, alioſq́ue inſidiatores varijs tentaſſe modis, non dubitabant eius quoque artibus Campobachium corruptum, ſed alta diſſimulatione (qua Rex hic plurimum valebat) poſt mortem etiam Pugnacis deſerto prorſus Campobachio facinus agnoſcere noluiſſe. Campobachius poſt ſecundam Pugnacis cladem Regi ac Duci Reinero de prodendo Pugnace iterum verba facit, ſperans ab vtriſque aut eorum altero magnis ſe muneribus oneratum iri. Quare Rex fidem proditori ac deſertori habere incipiens, nonnihil donando, aureos verò montes promittendo, ſpe ſuſpenſum eius ducebat animum. Dux Reinerus multo in cauſa flagrantior, ſi quod promittebat perfeciſſet, Comitatum ei Vaudemontanum pollicebatur, pecuniamq́ue vltra ſtatus ſui vires proditori donabat, quod Nancæi expugnationem impediturum ſe certò promitteret. Hæc inter eos procurabat vir nobilis è Prouincia Lugdunenſi natus cognomine Suffron, Ducis Reineri œconomus, qui cùm menſe Nouembri Nancæos commeatu ac milite iuuiſſet, cum paucis in tergo fortiter pugnans, circumuentus à Burgundis, capitur. Ægrè ferens Pugnax Nancæos commeatu ac milite adiutos, conſilio Campobachij, Suffronem ſtatim ad arborem iugulari iubet, præfatus, Principe æneis tormentis munitionem quatiente, neminem ingreſſum tentare debere, niſi captus ad arborem ſuffocari velit. Tyrannorum hanc legem generoſi Principes nunquam probarunt, nec obſeruarunt, æquum iudicantes, vt durante bello (abſit tantùm perfidia) vnuſquiſque ſuas partes omni ratione, modo ac arte defendat, ac iuuet, nec neceſſe eſſe vt exiſtimationem nec potentiam vllius Principis qui ſit hoſtis (ex[illegible]mus impiam ſubditorum contra legitimum Principem defectionem) vel infirmiſſimus etiam ante oculos habeat, tantùm qua ratione, conſilio, aſtu aut vi ſeſe ab eo defendat. Suffron nullam euadendi viam, niſi detecta Campobachij proditione videns, aperiendam cenſet; quanquam Regi ac Duci Reinero, Heluetiis, Rhenaniſque non p[illegible] ad vniuerſi belli euentum incommodi eſſet allaturus. Sed tam turpem Campobachij erga tam benemeritum patronum proditionem non ferens, quo is celerius ſceleris ſui pœnam ſubiret, vitæq́ue hac ratione ſuæ conſuleret, Pugnaci iubet nuntiari habere ſe communicanda, quæ non minus ad vitæ quàm ipſius conſeruationem ſpectarent. Timuerat hæc Campobachius, ac proinde rariſſime à Pugnacis latere diſcedens, dum hæc nuntiarentur, præſens erat. Iubet Pugnax quæ vellet internuntio dicere, ſcire enim ſe mendacia protrahendæ vitæ cauſa fingere. Negat Suffron ſe præterquam Principi ſua communicaturum. At is verbis eius nil motus, accelerari necem iubet. Cum duceretur Suffron, ſæpius vt in conſpectum Principis admitteretur rogabat, promittens ſe detecturum quorum cognitio pluris quàm poſſeſſio Burgundiæ, acquiſitioq́ue Lotharingiæ ei eſſet profutura. Nobiles aliquot Burgundi qui Suffronem nouerant, exoraturi Principem, ad eum pergunt. Sed cubiculi foribus propinqui, nuntiat Campobachius iratum Pugnacem, quòd adhuc viueret, admittere hominem nolle, ac vt ſtatim iuguletur, iuſſiſſe, mittitq́ue eodem momento ad Præfectum rerum capitalium (Prouoſtum vocant) qui eadem Principis nomine mandet. Poſtrema Suffronis verba hæc fuere: Pugnaci non minus quam mihi poſtremus inſtat dies, quod qui ei è conſiliis eſt intimus, probè nouit. Indigna Suffronis mors tam malè Lotharingos habuit, vt captos Burgundos ac Belgas eodem afficerent ſupplicio. Obſidebat interea exiguo cum exercitu, brumalibus diebus, pertinaci propoſito Pugnax Nancæum, proditore exercitus legato, militibus maiori ex parte aduerſa valetudine affectis, malè armatis, ac omnium rerum inopia laborantibus. Scribit igitur Guilielmo Hugoneto Burgundiæ Cancellario (cui ante paucos dies dono dederat Flandriæ oppidum Middelburgum) conuocatis Belgarum Ordinibus, pecuniam ac recentem in ſupplementum militem imperet, clienteláſque ſuo nomine ad arma cogat, quod Hel-

uetij ac Rhenani exercitum ſoluendæ obſidioni pararent. At contrà Campobachius
primariis aliquor Belgarum viris ſcribit, neceſſe non eſſe brumalibus diebus, nobiles ad
equum conuocare, quòd Heluerij iuſtum non cogetent exercitum, Nancęique poſt
octo dies commeatus inopia deditionem eſſent facturi; quo in oppido militem eſſent
refecturi, ac hibernaturi, Lorharingis pecuniam in ſtipendium ſuppedirantibus, cuius
adhuc aliquantulum ſupereſſer, non ita pridem à Burgundis ac Lutzenburgiis miſſum.
Non temerè Hugoniero crederenr, qui proprium magis quæſtum, quàm Principis ne-
ceſſitatem rei bellicæ imperitus ob oculos habere conſueuiſſet. Qui Campobachij ac-
ceperant literas, ſatis ſciebant quo is apud Pugnacem eſſet loco, quanta eius exiſtimatio,
quodq́ue omnium ſecretiſſimutum Principis conſiliorum foret particeps, ac proinde ei
fidem habentes, pecuniæ parum Hugonerus impetrare potuir, milirem præter volun-
tarium nullum, nobilirate ante ver arma induere recuſante. Quemcunque igitur Hu-
gunetus muuebar lapidem, nil precibus miniſq́ue obtinere potuit. Pugnax re inrelle-
cta (prærer Campobachij perfidiam) iurar ſe in immorigeros non aliter quàm in rebel-
les animaduerſurum. Engelberrus Naſſauuij, ac Ioannes Chimaij Comes, aliquot cum
nobilibus ac paucis pediribus, ſumma cum difficultate ac periculo Nancęana ad caſtra
perueniunt, magna Principi auxilia promitrentes, ſi bellum ducere, ac pugnæ in ver ſu-
perſedere veller: ſed trahente eum fato, ſana non admittebat conſilia. Manebat enim
obſtinato animo in obſidione, mulris ſingulis diebus in exerciru ſame ac frigore mo-
rientibus, cùm non minùs obſideretur, quàm obſideret. Francorum enim Rex ne è
Francia commeatus aduehercrur, impediebar. Dux Reinerus, ne è Lorharingia, Burgun-
dia, aut Lurzenburgo niſi exrrema cum difficultate, quòd Germani à Rege mercede
conducti agros Lutzenburgenſium ſpoliaſſent. Belgæ propter hyemis aſperiratem, iti-
neris longinquitatem ac difficultarem, parum iuuare porerant. Intereà Heluetij ac Rhe-
nani ſollicitatione Ducis Reineri, quindecim circiter bellatorum millia coëgeranr, Re-
ge ſingulis aureum lilium numerante, ac pro reliqua ſolutione fideiubente, mitten-
teq́ue inſuper Cranij regulum nongentis cum equitibus lancearis, quos è Francia exu-
lare ſama ferebat, ne Rex inducias violaſſe diceretur: ſed qui pro more è longinquo au-
xilij tantùm ſpem faciebant, pugnæ ſe non miſcebant. Nolebat enim Rex apertè in-
ducias cum Pugnace in nouem annos pactas, ne in ſe bellum verterer, violare; timens
ne verſa facie fortuna ferocis animi conatus iterum iuuarer: hoſtes tamen Pugnacis,
clam conſilio ac auro iuuabat, ſubditis poteſtarem milirandi cum qua vellent parte fa-
ciens, ſed pauci ad Pugnacem, multi verò quotidiè ad Reinerum proficiſcebantur.
Rebus omnibus pararis Dux Reinerus confœderaris iunctus, inſtantibus Ianuarij Cal.
caſtra Beneuillæ locar, poſtero die ad Fanum D. Nicolai, quod haud procul Nancæo
diſtar, vnde Nonis Ianuarij anno 1477. vt oppido de rebus neceſſariis prouideat, aut 1477.
cum Pugnace confligat, inſtructa acie, Nancæum rectà pergit. Non enim diutius ino-
piam rebus omnibus conſumptis tolerare poterant, ac proinde dediro oppido in po-
teſtarem hoſtis conceſſiſſenr, niſi Reinerum ad opem ferendam feſtinare cognouiſſent.
Pugnax de hoſtium aduentu certior factus, Præfectos, quod ab aliquot annis non con-
ſueuerat, ad conſilium vocat. Prudenriores, ac qui rem bellicam longo vſu didice-
ranr, vnanimi voce ſuadebant, caſtra Ponmuſſonium mouere, ac exercitum proximis
in oppidis caſtelliſq́ue diuidere. Germanos enim, importato Nancæi commeatu, bru-
mæ diebus oppida de præſidiis ac commeatu prouiſa non obſeſſuros, ſed domum vira-
tis frigoribus dilapſuros, nec facilè iterum coituros Ducis Reineri cauſa pecuniæ ino-
pis, deinde ad Nancæi obſidionem reuertendum, ibiq́ue ver, ac è Belgis militem cum
auro expectandum. Salubre conſilium altus Pugnacis generoſuſq́ue animus ſequi non
potuit, intolerabilem fore ignominiam ratus, ſi hoſti è propinquo pugnam cienti ob-
uiam ire auſus non fuiſſet. Secutus igitur imperitorum ac proditoris Campobachij
ſententiam inſtructa acie paucos valetudinarios recentibus ferocientibuſq́ue obiicit ho-
ſtibus. Vix enim decem virorum millia in exercitu habebat, è quibus duo tantùm
millia ſana beneq́ue armata erant, quæ in fronte contra quindecim Germanorum
millia corporum animorumq́ue vigore præſtantia collocat, quemadmodum Oliue-

rius Marcanus, Pugnaci tum temporis inter domeſticos ſeruiens ac pugnæ huic præſens, in Annalibus, adducto conſcientiæ ſuæ teſtimonio, aſſeuerat. Pugnacis acies vna ac ſimplex erat propter regiam viam oblonga, coactaque, Campobachio ac Galeotto dexterum, Iodoco Lalano ſiniſtrum latus paucis cum equitibus regentibus. Pugnax cum fratribus cæteriſque Proceribus mediam aciem obtinebat. Tormenta ænea paruo propter inopiam pulueris tormentarij, globorum, ac affecta magiſtrorum valetudine erant vſui. Heluetij ſuos in duas diuiſerant acies. In prima erat Dux Reinerus circiter tria equitum millia, ac Heluetios pedites omnes ducens, incedebatque via regia contra Pugnacem. Alteri aciei præerat Hertmannus Eptingemius Rhenanos ac Lotharingos pedites regens, proficiſcebaturque ſecundum dextrum ripæ fluminis Moſellæ latus, eo conſilio (cùm de primæ aciei victoria non dubitarent) vt vitatis tormentis Burgundos à latere inuaderet, aut in fugam à prima acie actos caperet aut occideret. Exoneratis vtrinque magno cum reboatu tormentis, Dux Reinerus Pugnacis equites ab vtroque cornu tam celeri curſu inuadit, vt tormenta iterum vſui eſſe non potuerint. Defendebant ſe Burgundi aliquandiu pro paucitate ſtrennuè, nec in fugam agi potuere, priuſquam Campobachius quadringentis ſuis cum Italis ad hoſtes tranſiiſſet, tum pulſis cæteris Eptingemius vitatis tormentis à ſiniſtro latere pedites Burgundos inuadit, ac poſt breuem pugnam equitum clade territos in fugam ruptis ordinibus agit. Pugnax vniuerſi exercitus diſſipatione motus, cùm fruſtrà ordines retentare, ac fugam ſiſtere, ſæpius inuadentem feriens hoſtem, eſſet conatus, ab omnibus ſe fermè deſertum conſpiciens, vi per vrgentes aliquot erumpens hoſtes conſulere ſibi conatur. Sed cùm paucis comitatus nobilibus viris ad Fanum Ioannis Rhodij haud procul Nançeo perueniſſet, ac equo calcaribus concitato obuium torrentem ſaltu tranſire vellet, eo præ *laſſitudine* ad ripam offendente, in torrentem cadunt, ſequebanturque multi quis eſſet ignorantes, è quibus Claudius Baumontius, nobili apud Lotharingos loco natus, ſurdus, ac inter pedites militans, equi iacentis clunes infeſta hallebarda tanta vi reiterato aliquoties impetu verberat, vt fruſtrà ſurgere conatus, ephippio Pugnacem armis grauem eiicere cogeret, inque eum deinde Claudius cruento conuerſus telo repetitis ſæpè ictibus eodem in loco iacentem mactat, ſuperuenienteſque Germani pedites ignoto cadaueri arma veſtimentaque detrahunt, tribus in corpore poſteà repertis vulneribus: vno in capitis dextero tempore ab aure ad dentes vſque penetrante, cæſimque hallebarda icto, ſoloque vulnere lethali: altero in dextero femore, quod ad genitalia vſque pertinebat: tertio in podice acie hallebardæ, quemadmodum & ſecundum, punctim inflicto. Iacebat Pugnax nudus, ignotuſque, ac haud procul eo Ioannes Rubenpræus, Contaius, Viuilla, aliquotque alij domeſtici eius nobiles, viri fortes, tertio primùm à pugna die ab his qui interfectorum corpora ſcrutabantur cogniti, quemadmodum & Pugnax è certis corporis ſui ſignis, quæ ſæpius notarat medicus eius Matthæus Lupus Luſitanus, ac puer amanuenſis natione Romanus, è familia Colomnæa, nomine Baptiſta, qui dominum ephippio excuſſum interfici viderat, captuſque in fuga à Campobachio, Duci Reinero fuerat donatus, quò Pugnacis cadauer ac locum vbi fuerat interfectus demonſtraret. Gelu, frigoreque adeò Pugnacis facies intumuerat, ægrè vt cognoſceretur. Periere è Burgundis circiter tria virorum millia; capti verò nobiles hi: Marchionis Rottelini, ac Comitis Naſſouij filij, Comes quidam Anglus, Crouiacus, Chimaus, Himantius, Dineſius, Darburgius, Iacobus Galeottus, Antonius, ac Balduinus Pugnacis fratres, qui Francorum Regi eos expetenti ſunt traditi, ac poſt aliquot annorum captiuitatem tandem liberati: Iodocus Lalanus admodum ſaucius, Oliuerius Marcanus Hiſtoriographus, Contai filius natu maximus, Montaguus, Oſoletus, Ioannes Montfortius, qui paulò pòſt pecunia fermè omnes ſunt redempti. Cùm inimicæ acies ad manus venirent, Campobachius cum omnibus Italis equitibus ad Ducem Reinerum tranſiit. Verùm equites Germani nulla eos ſecum ratione ſtare volentes, nil ſibi cum proditoribus commune eſſe, nec vna in acie pugnare velle dicebant. Territus Campobachius cum equitibus ſuis caſtellum occupat Condæum, haud procul amne Moſella ſitum, vnde recto itinere, Lutzenburgum,

Theodo-

Theodoniſvillam, ac ad vrbem Metenſem iter erat. Occupato hic ponte, fugientes expectare ſtatuit, è quibus non paucis interfectis, ditiores redemptionis cauſa ſeruabat. Poſtremis ad Ducem Reinerum verbis erat pollicitus, viginti ſe equites, apud Pugnacem cùm foret tranſiturus, relicturum, qui ſeſe proditionis ignaros ſimulantes, occaſionem interficiendi, aut capiendi eius eſſent obſeruaturi. Verùm cùm Pugnacis acies multitudine hoſtium diſſiparetur, viginti proditoribus exequendi facinoris modus eſt ereptus, cæſa cum cæteris maxima eorum parte, nolente Deo inter alia Pugnacis infortunia hoc eum affici dedecore, vt à propriis mercenariis militibus interficeretur, aut captus ad ludibrium veteribus hoſtibus traderetur; ſed poſtremò hoc eum honore, exemplo multorum Regum ac Imperatorum, decorante, vt inter hoſtium amicorumque cadauera armatus vitam finiret. Campobachius (proditione diuulgata) Francis, Lotharingis, Germanis, Italis ac Belgis inuiſus, tandem ab Italis commilitonibus proditionis ſeſe pudentibus deſertus, pauper ac priuatus, vitam exul vagusque finiuit. Cauſam proditionis adferebat, Quòd pecuniam à Pugnace pro ſtipendio poſtulans, ſuperbo ſe ſemper ac arroganti reſponſo, inanem dimiſiſſet, iubens, vti cœperat, fidelem ſibi operam præſtare, nec de ſua liberalitate iuſtaque remuneratione quicquam dubitare. Ferre ſe quoque non potuiſſe Lotharingiæ Ducem hæreditario ſine cauſa pelli imperio. Verùm cùm iniquæ à nobilibus generoſiſque viris hæ cauſæ eſſent iudicatæ, à ſingulis ad inſtar contagioſi veneni eſt vitatus. Sepultus eſt Pugnax in primario ciuitatis Nancæi templo ante ſummum altare D. Georgio tutelari Diuo ſuo conſecratum, iuxtaque eum qui vnà ceciderant viri nobiles, iuſſitque Dux Reinerus eodem loco erigi tumbam, ſuperque eam imaginem Pugnacis, additis natalium inſignibus, vt etiamnum hodie apparet, adfixaque fuere à viris ingenio præſtantibus, rudi tamen literatura, Epitaphia varia, e quibus quod breuitatis cauſa arridebat, hoc vnum adferre impolito exaratum ſeculo placuit:

Te pacis piguit, te tæduit atque quietis,
Carole, ſicq́; iaces? iamq́; quieſce tibi.

Poſtea Imperator Belgarumque Princeps Carolus Quintus, Pugnacis oſſa Nancæo Lutzenburgum transferri curauit, vnde ab eius ſorore Leonora Brugas Flandrorum ſunt tranſlata, ac in Choro templi D. Mariæ Virginis ante gradus ſummi altaris in ſepulchro filiæ eius Mariæ condita, quod vtriuſque æneum ibidem ex ære flauo teſtatur mauſoleum. Eo quo pugnatum eſt loco, Dux Reinerus ſacellum (quod etiamnum extat, vocaturque Burgundicum) ædificari iuſſit, defoſſaque circumquaque ſuorum hoſtiumque cadauera, condi curauit. Dimicatum eſt, vti diximus, prope Nancæum Nonis Ianuarij anno 1477. cùm ego quinque hoſce libros quatuor Burgundiæ Ducum vitam continentes Nonis Ianuarij anno 1577. abſoluiſſem. Natus erat Pugnax cùm interficeretur, annos quadraginta quatuor, menſem vnum, dies viginti quinque, mediocri præditus corporis ſtatura, patre breuior, firmis oſſium compagibus, carne ſucculenta, facie nonnihil oblonga, fronte ampla, oculis fuſcis, intuitu acri, planeque viridi, naſo oblongo, ac circa nares craſſiore, mento vt prædeceſſoribus in longitudinem vergente, colore fermè cineritio, coma, ſuperciliis, barbaque fuſca. Paucos ſuo tempore pares habuit ad ferendam famem, ſitim, frigus, ac calorem, quod continuis bellis propè docuit, nec æſtate, nec hyeme quieſcens, adeò vt poſtremò Leodienſium, ac hoc Lotharingico bello, non pauci eius in caſtris fame, frigoreque, è promiſcuo non ſolùm vulgo, ſed etiam è nobilibus perierint, plerique certa membra perdiderint, aut alia de cauſa bello inutiles facti fuerint. Audacior, pugnacior, animique altioris Princeps, eius tempore inter Chriſtianos non vixit, quique ſolus ſperarat, alterum ſeſe Alexandrum, Iulium, Pompeium aut Carolum Magnum futurum, donec videns cæleſtia decreta animi ſui conatibus reſpondere nolle, ſed Lotharingiæ Ducem viginti tantùm annorum adoleſcentem, milite ac pecunia carentem, paupertimoſque Heluetiæ ditionis ruſticos (qui tum temporis conferri non poterant cum huius ſeculi Heluetiorum opibus) ſecum acie congreſſos, bis viciſſe, incredibilemque maiorum bellicum apparatum, opeſque diripuiſſe, in furorem fermè accepti dedecoris pudore verſus, ter-

tiam pugnam mortis deſiderio magis quàm ſpe victoriæ iniuit, ſæpius animo reputans Francorum Regem ſemel victum, nunquam amplius acie congredi auſum, ipſumque Imperatorem Fredericum vniuerſæ Germaniæ viribus cinctum, prope Nucium pugnam exhorruiſſe. Auum Ioannem Intrepidum adeò multis in rebus referebat, vt huius animam Pugnacis in corpus migraſſe dixiſſes. Erat enim vterque Intrepidus, ambitioſus, inquietus, belli auidus, ac ſibi placens. Patre Philippo Bono iamprimum mortuo, quòd ſecundo rerum curſu animus nondum eſſet inflatus, admodum erat affabilis, non rarò Prouincialibus conſiliis, iudiciiſque aſſiſtens, pauperi æquè ac diuiti, ignobili pariter ac nobili breue ius dicens. Primus fuit Belgarum Principum qui nobiles ac potentes homines armis ius quod habere exiſtimabant exequi, prohibuit. Struxerat enim olim in hunc vſum extra vrbes oppidaque, caſtella, arces, ac munitas turres, quarum adhuc reliquiæ non paucis exſtant locis, vbi cum clientibus amiciſque congregati, de iure inter ſe armis diſceptabant. Laudata eſt Pugnacis moderatio, quòd vt pater, nec veſtium, nec exquiſitorum ciborum luxu diffluxerit, nec mulieroſus fuerit. Nuſquam enim de liberis eius nothis, nec concubinis legitur. Belli tempore diuinum cultum contempſiſſe iudicaſſes, cùm pacem haberet, non religioſum, ſed ſuperſtitioſum dixiſſes. Muſicam callebat, ſeſeque in ea lubenter exercebat, habens vt prædeceſſores exquiſitum ſymphoniacorum ordinem. Tres duxit vxores: Catharina Caroli ſexti Francorum Regis filia, intacta obiit. Iſabella filia amitæ eius Agnetis Burgundicæ, ac Caroli Borbonij, primi huius nominis, Bruxellæ paulò poſt pugnam Monlherriacam, viuo patre Philippo Bono, deceſſit, pepcritq; ei Mariam Belgarum Principem Maximiliani Auſtriaci vxorem, qui eam (vti narrauimus) viuo Pugnace, diu ambierat. Tertia vxor fuit Margareta filia Richardi Eboracenſis, ſoror Eduardi quarti Anglorum Regis, quæ cum Maria eius filia Gandaui, cùm ad Nancæum interficeretur, habitabat, viduamque nullis è Pugnace ſuſceptis liberis, diu illi ſuperuixit, moriens anno   Hac igitur ratione Carolus Pugnax exacto vitæ curriculo eſt extinctus, potuiſſetque è naturali corporis conſtitutione ad iuſtam peruenire ſenectutem, niſi vis illata foret. Burgundionum Dux Flandrorumque Comes quartus, ac Belgarum Princeps ſecundus fuit, qui ortus è Regia Francorum ſtirpe ab Hugone Capeto claritatis initium habenti Valeſiorum cognomine gaudet, quæque in hunc vſque diem multorum Procerum inſana cum inuidia, magna tamen cum laude, Franciæ præeſt, produxitque non ſolùm præclara Valeſiorum familia tredecim Francorum Reges, ſed priuſquam id cognomen adſciuiſſet, cum laude Francis laudatiſſima præfuit familia trecentis continuis annis, ac per ſecundum, tertium ac quartum natu filios, Andegauenſium nimirum Proceres gubernacula regni Anglici, Siciliæ, Neapolis ac Hungariæ tenuit, Ducatum Burgundiæ, Borbonij, Aurelianorum, Biturigum, Angium, Normanniæ, Guiennæ ſeu Aquitaniæ, Barræ, Prouinciæ Lugdunenſis, Lotharingiæ, Champangæ, Turonum, Engulemæ, Alenſonij, Picardiæ, Lutzenburgij, Brabantiæ, Limburgi, Geldriæ, Mediolani, Calabriæ, Apuliæ, Tarenti, totamque aliquando rexit Italiam. Comitatum verò Burgundiæ, Euſij, Neuerſij, Rethelij, Eſtampij, Flandriæ, Arteſiæ, Namurci, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ, Zurphaniæ, cum multis aliis; timuereque aliquando Valeſiorum nomen armaque Italia, Hiſpania, Turcæ ac Afri, ſenſereque noui Orbis incolæ, ac cùm maximè Germanorum Imperatorum fortunam populi Principeſque horrerent, Valeſij eos humeris ſuis propulere, fineſque Francorum non ſine detrimento intrare ſunt paſſi. Sola eos Anglorum per ducentos annos felicia diu multumque exercuere arma, nunquam tamen acrius maiorique dignitatis cum periculo, quàm Duce Philippo Valeſio, aliàs Bono, quo cæteris Valeſiis reconciliato intra ſalſi maris ſpumas Angli à Valeſiis citò ſunt repulſi. Denique ab eo tempore, quo Hugo Capetus victis hoſtibus Francorum ſine controuerſia Rex, manſit anno nimirum 987. vſque in hunc meæ ſcriptionis diem anni 1582. nullæ Capetici ſanguinis familiæ tam diu variis regionibus quàm Valeſiorum præfuit. Apud Burgundos quidem ac Belgas (horum quatuor Ducum tempore tantùm computato,) annis circiter centum ac viginti ſumma cum potentia ac gloria imperarunt,

perarunt, continuis tamen ſemper exerciti bellis, quæ non ſolùm pecuniarum immenſam vim exhauſere, ſed mercatum nunc cum Anglis, deinde cum Francis interrupere. Sed ſumma populi ac Principum inter ſe concordia (paucis exceptis, domitiſque peruicacibus animis) felicem Belgis ſtàtum conſeruauit, comprobauitque veritatem diuinæ Saluſtij ſententiæ: *Concordia* (nimirum) *res paruas creſcere, Diſcordia verò maximas dilabi.* Pacem, tranquillitatem, fidem, amorem, obedientiam ac felicitatem concordiæ agnoſcimus, fructus guſtabimuſque, ſi ambitionem ac auaritiam domuerimus. Furiarum enim harum prior tanta vi magna etiam ingenia ſibi ſubiicit, vt contempta vita, ac pulſa proculcataque æquitate, honeſtateque, diuina humanis miſcere non dubitcnt, modò ambitioni pareant. Altera omnes omnium etiam ordinum homines adeò diuexat, vt excæcata mente, pulſaque ratione in omnem iniuſtitiam proni ferantur, perpetuaque animi corporiſque ſollicitudine inani agitentur. Quocirca ſi è temperantiæ ac rationis dictatu vitam inſtituerimus, non eſt quod infernales Furias timeamus, ac mentis corporiſque concordiam, aliqua ratione adipiſci; conſeruareque nos poſſe deſperemus.

ABSOLVTOS *Principes ſecundum regni leges, ex animi libidine, aut modo ex vtriſque mixto, viuendi ratianem vtplurimum inſtituere, res ipſa docet. Et quoniam in ſpecula quodammodo conſtituti, omnium oculis mores vitaq́; eorum patet, homines variè de iis iudicant ac ſcribunt. Principes enim impery poteſtate vſi quod cogitant, ac poſſunt faciunt: homines verò humana libertate innixi, quæ de horum geſtu didicere, apertè ſincereq́;, aut fictè ſimulateq́; ſcriptu publicant. Verum ſcriptores quos affectus non rei veritas ad ſcribendum agit, praſtaret breuis æui operis ignominiam non ſubiiſſe, cùm eorum etiam labor à non paucis ſuggilletur, qui actæ rei veritate Lectori propoſita iudicium in medio relinquens, quod velit credere permittat. Sed hoc fieri difficillimè poteſt à ſubditis viuo Principe, aut eius liberis ſcribentibus. Neceſſariò enim eis pleriſque in rebus eſt conniuendum, ac ſæpius adulandum, cum nullum Principibus hominum genus, minus vulnera ſua attrectari, vitiaq́; diuulgari ferat. Præſtat igitur (ſi fides ratio permittat) exteros de exteris ſcribere, aut ſubditos de Principibus vita ante aliquot ſecula functis, quòd eorum frigidior apud poſteros memoria facilius Elogia (cæteris Encomia tantum requirentibus) admittat. Ne igitur pauca folia manerent vacua, quatuor Burgundiæ Ducum animorum habitus, è corporum temperationibus reſilientes, quanquam non obſcurè in vniuſcuiuſque vitæ deſcriptionis calce adumbratos, quantum iudicio aſſequi potero, omni ſepoſito affectu delineabo, quòd nobiliſſimæ potentiſſimæq́; familiæ legitima virilis ſtirps apud Belgas ante centum annos imperare deſierit.*

PHILIPPVS AVDAX.

FVIT hic natura diſſimulator, ſui cerebri, ac qui aliorum conſilia credere ſequiq́; videri volebat, pecuniæ auidus ac tenax, ſed liberalitatis famam affectans, vxori ſuperbiſſimæ ac faſtuoſiſſimæ multis in rebus neceſſarias ob cauſas obſequi coactus, aſtutè ſeuerus, inimicum tardè per tertium quartumque hominem, ne crudelis videretur, ſed certò ſequeque vlciſcens. De Deo eiuſque cultu certam, ſed arcanam animo opinionem tectam gerebat, nullius tamen hauſto opinionis poculo, ſed patriis contentus myſteriis ac cæremoniis externa non appetebat. Animi erat ſatis moderati ac conſtantis, quique non citò in lætitiam, triſtitiam, iracundiam, aut inuidiam abripiebatur, ſed aliquo horum correptus, admirabilis aut formidabilis erat. Ingenio ac acumine pollebat, natura perſpicax, acris, ac ſubtilis iudicij, prouidus, multa variaque excogitans, attamen ſuſpicioſus, quare non facilè fortunæ inſtabilitati quicquam committebat. Liberorum potentiæ (nuſquam tamen fide, quàm Francorum debebat Regibus, læſa) ſupra modum ſtudioſus. In cibo, potu, veſtitu, ac Venere temperantiſſimus, ac proinde vir exactæ ætatis minimè valetudinarius, multæ experientiæ, quique vtramque expertus fortu-

tiam

nam prudenter ſe geſſit, ſed quo ſenior, eo ad ſimulandum promptior ac verſutior. E quibus facilè colligi poteſt, in Philippo Audace atram regnaſſe bilem, quæ cæteris probè temperata humoribus, ingenia comprehendendis abditis diſciplinis, à vulgi captu procul diſſitis apta producit, quibus ſi per belli occupationes, reipublicæque negotia auidum ſatiare animum potuiſſet, cùm certè vir ac Princeps inſignis fuerit, ſui proculdubiò ſeculi lumen aut extitiſſet, aut multorum expectationem feſelliſſet. Sed orbis huius terræ Theatrum, nil ab omni parte producit beatum. Quantus, qualiſq; fuerit, ex eo apparet, quod ab eo auxilium non ſemel petierit Caſtellanorum apud Hiſpanos Rex, Imperator Sigiſmundus, Antipapæ Auenionenſes, Schotorum Reges, ſinguliq; quod petebant, diuerſo euentu impetrauere.

IOANNES INTREPIDVS.

INDOMITÆ ac inquietis fuit naturæ, vnde affectus naſcebantur mirabiles, ſenſuum euagatio, ac inconſtantia, faſtus planè regius, inexplebilis vindictæ cupiditas, ambitio inſatiabilis, animus ferox, ſæuus, turbulentus, quietis impatiens, Francici imperij ſtabilitatem vt ex eo fundamentum regno ſuo faceret quærens. Popularis non natura, ſed neceſſitate, quo eius bonis ac ſanguine affectibus ſatisfaciendo ſuis, hoſtes opprimeret, nobilitati tamen amicus. Domeſticis in rebus vt apud patrem viderat moderatus. Patre audacior, ſed imprudentior, facilè rem fortunæ committens, exiſtimans ſe eam vxorem duxiſſe, ac proinde nunquam ab ea deſeri debere. Patre liberalior, animiq́ue excelſioris, ac plane imperterriti. Diuinum cultum parui pendebat, vſu potius quàm pietatis ratione inductus ſacra frequentans, quod ab eo multorum prudentum nobilium virorum ſinceram alienauit amicitiam. Princeps à nobilitate ſummoperè dilectus, à populo magis in admiratione habitus. Flauam in eo dominaſſe bilem, hæc apertè docent, non tamen ea proportione cæteris mixtam humoribus, qua in patre Philippo fuit atra bilis. Viribus opibuſq́ue Intrepidi vſi ſunt, Guilielmus ac Ioannes Bauarus Hollandorum Comites, Rex Francorum Carolus ſextus, Pariſienſes, ac Picardi.

PHILIPPVS BONVS.

NON ſine ratione hoc cognomine ornatus, non tam erat ambitioſus, quàm veri honoris percupidus, inuitatus benignitate fortunæ, quæ eum mirificè complectebatur, quare tandem ſui admirator factus, exiſtimabat neminem ſe conſilio meliorem, nec manu fortiorem reperiri. In cibo ac potu lubenter luxum videbat, perrarò tamen modum vſu excedebat. In conuiuiis verò triumphalium feſtorum, tanta conſpiciebatur rerum omnium abundantia, vt vicinarum ditionum Principes ac populi de ea cum admiratione loquerentur, ſcriptores chartas nulla alia materia replerent. Eadem erat magnificentia in veſtitu, imprimis cum exteros Principes inuiſeret, aut eorum legatos exciperet. Reſplendens enim tum aurea argenteaque veſte, pretioſiſq́ue lapidibus ac gemmis, vulgarium hominum oculos fulgore perſtringebat, eumq́ue inſtar diuum aliquem admirabantur, amabantq́ue eò magis quod iis ſemper temporibus ſtratæ variis ciborum generibus ſuo ſumptu menſæ, populo aliquot diebus paterent, adituſq́ue omnibus in eius cubiculum quo prandentem ſpectarent, admitteretur. Hunc luxum ex eo tempore Belgarum nobiles tam in cibo quàm veſtitu ſunt imitati, nemine amplius dedecus exiſtimante, ſi vltra cenſus vires veſtiretur, aut epularetur: vocatuſq́ue liberaliter à quocunque nobili viro, comitem ibat, ac hilariter cum cæteris conuiuabatur, ſæpiuſq́ue formoſarum virginum amore captus, è diuerſis quatuordecim vtriuſque ſexus ſuſcepit liberos, viros conſilio ac manu promptos, quos ad honores prouexit. Excelſi non minus patre erat animi, ſed ſenſibus quietioribus, bello ſtrenuiſſimus,

nuiſſimus, non enim minus militis quàm Imperatoris officio fungebatur, facilè rem fortunæ committens, prudentiæ ſatis, delatoribus citò credens, ſed excuſationem facilè admittens. In adoleſcentia planè erat ſanguineus, quæ à flaua tamen bile temperabatur, ac propterea ſummis enam affectus iniuriis, vel minima ſatisfactione, vel parua vindicta placabilis. Vt ditionum ſuarum fines extenderet, non ſemper ad amuſſim æquum bonumque perpendebat. Cæteris in rebus grauis, liberalis, aperti, non ſimulati animi, amicorum conſilia audiens, credens, ac maxima ex parte ſequens, ſubditos amans, ac diligenter defendens. Sine vlla ſimulatione pius, religionis catholicæ eccleſiæ cæremonias, patrumque per manus traditam multis à ſeculis conſuetudinem accuratè obſeruans, neque aliud quàm externi ritus ſignificabant, animo ſentiens. In bello acer ac ſeuerus, parta victoria clemens ac manſuetus, omni vita affabilis ac humanus. Seneſcens, vergenteque corporis temperamento ad frigus ac ſiccitatem, adhæc duobus periculoſis morbis ſenex agitatus, multis in rebus animi habitus quoque eſt mutatus, excepta bonitate, quæ ad vitæ finem eum non deſeruit, quod tam hoſtes quàm ſubditi ſæpiſſimè ſunt experti, quiduis impetrantes, qui ſenilibus obſequi annis didicerant. Amicitiam Boni ambiiſſe legimus Reges, Ordineſque Anglorum, ſummos aliquot Pontifices, Imperatores, ac Orientis Principes, Duces, Comiteſque varios, ſinguloſq; diuerſo euentu bonitatem ac liberalitatem eius expertos.

CAROLVS PVGNAX.

Hic patre Burgundo, matre Luſitana natus, natura erat ſeuerus, ac grauis, ſupra modum faſtuoſus ac cerebroſus, quique aliorum conſilia ac rationes ne dicam ſequi, vix audire volebat, ignominiæ loco habens ab aliis diſcere, iudicans proprio in cerebro ſe omnia habere recondita, inquietus, ſanguinarius, inexplebilis ambitionis, vindictæ ſupra modum cupidus, vt tamen ſe placari ſineret, ſui admirator ſummus. In victoria immiſericors ac immitis: in conuiuiis ac veſtitu apud exteros immoderatus, domi continens. A mulierofitate alieniſſimus, quod excelſus, duruſque animus à mollitie abhorreret. Sine iudicio liberalis, ac rurſum illiberalis. Proximo à patris morte triennio ſubditorum amantiſſimus, humanus, ac affabilis, poſtea (ſecundo rerum ſucceſſu animo elatus) nobiles pariter ac ignobiles deſpiciens, perſuaſum habens Deum contemptis Belgis, omnia potentiæ ac munificentiæ ſuæ dona in exteros effudiſſe, hacque de cauſa Italos ac Sabaudos belli paciſque conſiliis præficiens, quod ei tandem infelicis exitus cauſa extitit, à ſuis nimirum deſertus, ac ab exteris proditus. Francorum regno, cui omnes prædeceſſores, niſi irritati, fideliſſimi ſemper fuerant, hoſtem ſeſe acerrimum præbuit, querens Franciam ſuæ ditionis facere, aut vetus Burgundicum contra reſuſcitare regnum. Iudicia intemerata exerceri volebat, villicos, ac agreſtes à militari inſolentia diligenter defendebat, ſtudens latis à ſe legibus, ſubditos ad abſolutam ſui obedientiam cogere. In diuino cultu inconſtantis ſeſe iudicij demonſtrabat, quod nonnunquam longo tempore exercitio abſtinens, cultum diuinum contemnere videretur: rurſum alio tempore adeò ſacris audiendis deditus, vt ſacerdotes ſatis cæremoniarum ſolennia protrahere nequirent, etiam vrgentibus aliquando magni momenti negotiis, ac horridiſſimo brumæ rigore, obiurgaretque ſacerdotes ac Antiſtites feſtinantius ſacta abſoluentes, rogans crederent ne in eum cui ſacta faciebant. Rurſum aliàs breuia volens ſacta, rogabat an Deus ante meridiem tantùm foret colendus. Antequam fortunæ varietatem eſſet expertus, ſine dubio atram in eo bilem exuberaſſe conſtat, quæ cum curarum indeſinenti vexatione augeretur, ac ſecus quàm ſtatuerat, à fortuna tractatus planè adoreretur, admirabilium ante mortem affectionum cauſa fuit. Quare quid mirum, ſi ſubinde deficiente iudicio animus magnus ambitione cæcus quo non ſperarat, fuerit redactus, cùm in rebus agendis non ratio ac prouidentia, ſed impotens ſui animus, affectuum æſtu feruens, temerè omnia fortunæ committeret, quàm obedire ſibi (quemadmodum auus Ioannes) debere cenſebat, ac quod animo conceperat, cum diuina conuenire

uenire prouidentia volebat, proinde ſe dominum Chriſtiani primùm, deinde totius orbis terrarum futurum. Et certè niſi Numen obſtitiſſet, nemini parcens, quod excelſo decreuerat animo, ſine controuerſia tentaſſet. Quare non ſine ratione Pugnacem timuit Francia, Germania, Hiſpania ac Italia. Præcipuæ Anglici regni familiæ, Lancaſtria nimirum ac Eboracenſis, per vices ſe regno pellentes, auxilium à Pugnace rogatum venêre, primùm Hendrici ſexti vxor, dum is in carcere ab Eduardo quarto Eboracenſis familiæ Rege Londini detineretur. Erat enim Pugnax Lancaſtriis parte matris ſanguine iunctus, Eduardi verò Eboracenſis ſororem in matrimonio habebat. Hac de cauſa primo vtrunque auro iuuit, poſtremò ſolum Eduardum, quòd didiciſſet Hendricum Lancaſtrinum cum Lodouico Francorum Rege in ſuam coniuraſſe perniciem. Tandem cùm amicitiam Pugnacis quærerent Inſubres, Sabaudi, Remontij Comes, Angium, Cliuiæ, Iuliaci, Borbonij, Biturigum, Britonum, ac Lotharingiæ Duces, Heluetij, Sigiſmundus, Tiroli Comes, vrbes oppidaque ad Rhenum ſibi oppignorata, eaque cum Heluetiis pulſo Lotharingo in ſeruitutem ſine cauſa redigere conaretur, victoriis eius Deus finem impoſuit, diſſipauit potentiam, vires ac opes familię Burgundicæ fregit, eamque à ſummo faſtigio deorſum præcipitans effecit, vt ab omnibus deſerta confœderatis, etiam veteribus amicis in contemptum veniret, quo orbis terrarum Principibus exemplo foret, *Nil ſub lunari circulo firmum, ſtabile, nec perpetuum ſperari poſſe.*

F I N I S.

INDEX HISTORIÆ
LOCVPLETISSIMVS.

A.

ACADEMIÆ Louanienſis inſtitutio, pag. 104
Adolfus Mercanus primus Cliuia Dux. eius vxor 74
Adolfus Naſſauius Antiſtes Moguntinus 146
Adolfi Egmondani in patrem impietas 169
à Cliuio oppugnatur. fugit. capitur. citatur ad dicendam cauſam. condemnatur. 170.171
eius liberi 172
eius mors 170
Aetius Romanus Burgundos ſuperat. dat pacem 2
Agnes Burgunda nubit 103
Albatorum Gandaui factio 29
Alba ac Rubra Roſa Principes 167
Alfonſus Caſtella Rex 50
Aloſtum expugnatur 34
Ambiani puniuntur 114
obſidentur. liberantur 167.168
Ambitio domanda 61.189
Angli claſſem inſtruunt 24
Borborgi obſidentur. ſe dedunt. Caletum reuertuntur 43
iniquæ poſtulationes 112
Philippum Bonum calumniantur. Flandros inuadunt 114
fruſtrà cum Francis de pace agunt 119.120
Gandenſes in pugna deſerunt 137
Caſtellæ regnum inuadunt 51.52.53
in Hiſpaniam redeunt. oppida expugnant 54
morbis laborant 55
Pariſiis potiuntur 99
Exercitum dimittunt. Hiſpania excedunt 55
Flandros mari ſuperant 54
Angliam Franci ac Hiſpani populantur 26.62
Angiani victoria 33.35
Gersbergam expugnat. occiditur. 36
Anna Burgunda nubit 101
moritur 110
Antonius Burgundus vxorem ducit 61
Brabantiæ præficitur 62
fit Dux Brabantiæ 74
interficitur 86
Antonij Burgundi nothi victoria 129
fermè circumuentus 131
cadit Gandenſes. Anglos ad defectionem pellicit 132.135.
fratri Pugnaci fidem probat 167
eius vxor. liberi 153
capitur. liberatur 186
Antonius Comes Vaudemontij 110
Armigniaci Comes Equitum magiſter 86
eius ſæuitia. pacē impedit. latitat. iugulatur 88
Ars imprimendorum librorum quando reperta 121
Arthus Richemontij Comes vxorem ducit. ad Francos tranſit. magiſter Equitum creatur 102
Arnoldus Egmondanus Geldriæ Dux 169
capitur à filio. ſingulare filio certamen offert. reſtituitur in libertatem 170
eius teſtamentum ac mors 171
Aſperana ditionis confiſcatio 154
Atrebatum obſidetur. liberatur 86
vaſtatur ager 177
Attilæ Hunnorum Regis clades 3
Auaritia vitanda 189
Audenarda obſeſſio 40
liberatur 31.32.42
præſidium cæditur 34
occupatur 43
iterum obſidetur 125
liberatur 126
Aurelianorum inclinatio. qui ſe eis iunxerint 78
bellum Intrepido denunciant 79
proſcribuntur à Rege. ſacris interdicuntur 82
fœdus cum Anglis faciunt. Regē pellere conſtituūt 83
Pariſiis literas mittunt 84
Pariſios occupant 85
pelluntur vrbe 88
coniuratio contra Intrepidum 90
Aurelianorum vrbs ab Anglis obſidetur. liberatur 106
Auraïtius Princeps armatus eques Rhodanum traiecit 108
eius fortitudo 163
Auenio ſedes Pontif. Rom. 20
Augerius Busbequius 68
Aubina Burgunda nubit 74

B.

BAIAZETVS Turca quæ Chriſtianis eripuerit 65
capitur 66
reſponſio ad legatos Imp. Sigiſmundi 68
auxilia ab Aegyptio accipit. Chriſtianorum vires nouit 70
Nicopolim obſidione liberat. crudelitas eius. verba ad Intrepidum 72
Balliſta, ac balliſtarij quid 24
Balduinus Burgundus ad Francos deficit 167
in gratiam cum Pugnace redit 181
capitur. liberatur 186
Balduinus Riceus Gandenſium dictator 45
Barbaricei prauum iudicium 18
Belli inter Francos ac Anglos cauſa 18
Belli inter Burgundos ac Aurelianos cauſa 61
Bellum pro Britonum Ducatu 22
Bertrandus Gueſclinus 21.22
magiſter equitum 25
capitur 51
Bellum Hollandicum 102
Bellum ciuile Flandricum 28
Berga Flandrorum direpta 43
Bethfordia Dux in caſtra venit. Franciæ præficitur. vxorem ducit 101
ſingulare certamen Boni ac Gloceſtri dirimit 103
Belgæ opima pace florent 141
Bellum Lotharingicum 109
Bertotij vetuſtiſſimi Mechlinienſium domini 174
Beaumontius Gandenſes populatur 131
clades à Germanis 176
Beauuaſij oppugnantur. liberantur 169
Biturix Anglos Aquitania pellit 25
Blondeli clades 105

Bombarda quando reperta 22.43
Borbergum diripitur 43
Borbonius Pugnacem de inſidiis admonet 167
Borſerius Anglus Gandenſium Præfectus 45
pacem fruſtrà impedire conatur. in Angliam reuertitur 48
Bouinenſium legati à Dinantiis violati 149
Brabanti Grauam obſident. agrum populantur. caduntur. obſidionem relinquunt 56.57
Brederodius Huccia factionis malè pugnat. capitur. liberatur 105
fere Bono auxilium 129
Briſachiani rebellant contra Pugnacem 175
Brito Francis conciliatur 57.169
pax rumpitur. iterum conciliantur 58
Bruneſchildis mulier turbulenta 4
Boſonis Burg. Regis fortuna 5.6
Brugenſes à Comite deficiunt 30
ad obedientiã reuertuntur. Gandenſes vrbe pellũt 33
ſpoliantur à Gandenſibus. Præfectum ab iis accipiunt. portæ tres deiciuntur 37.38
Gandenſes vrbe pellunt. portas reſtituunt 42
contra Bonum rebellant. Pacem impetrant. violant. 116
iterum petunt, ac accipiunt. rumpunt denuò. tertiò pacem petunt. Bonum in vrbe oppugnant 117
Liladamum obtruncant. Sluzas oppugnant. pacem impetrant. denuò violant 118
pax abſoluta 119
Brugis conuentus de pace 26
Burgundi vnde. nominis ratio. ad Rhenum veniunt. tranſeunt. Gallias inuadunt 1.2
Burgundiæ Præfecti dominationem inuadunt 5.6.8.9
Burgundici regni in Gallia fines. diuiſio in ſuperiorem ac inferiorem Burgundiam. inferioris Burg. Regum fortuna, ac finis 2.3.4.6.7.8
Burgundi Pariſiis proſcribuntur 85
Rothomagum occupant ac Pariſios 88
coniurant ad vindicandam Intrepidi mortem 92
ab Aurelianis caduntur. victoria contra eoſdem 83
ditionem Vuazenſem populantur 127
Burgundi Ducem à Rege petunt 19
Brabantiæ Duces protectores ditionis Leodienſis 148.160

C.

CALETVM *Anglis deditur. à Francis recuperatur. quandiu Anglis paruerit* 19
obſidetur. liberatur 26.114
obſidetur iterum fruſtrà 114.119
Campobachij Comes Italus 175
Italos Equites conſcribit 180
deſerit Pugnacem 181
Cuias. exul. conditio. in exitium Pugnacis coniurat 183
proditio fermè detecta 184
falſæ ad Belgas literæ 185
Pugnacem iterum deſerit 186
proditionis ratio. vitæ exitus 187
Cancellariatus Geldriæ inſtitutus 172
Contractus contra bonos mores nullius momenti 23
Conſtantinop. obſeſſa. liberata. 65.70
expugnatur 139
Conſtantienſe fœdus 178
Carolo 4. Imp. de Comitatu Burgundiæ ſacramentum dicitur 26
Carolus Martellus. eius liberi 5
Carolus Magnus 5
Carolus Caluus 5
Carolus Conſtantinus è Burg. Rege fit Dux Viennæ in Gallia 6
Carolus Nauarræ Rex Ducatum Burg. petit 12.20
cum Franco pacem facit 25
violat 26
Carolus V. Franc. Rex è prœlio fugit 19
belli cum Anglis ratio 27
mors 32
Carolus VI. Franc. Rex 32
contra Gandenſes profectio 40
Lyſam traicit. Gandenſes vincit 41
in Franciam reuertitur 42
redit in Flandriam. Anglos Flandria pellit. Iperas obſidione liberat. in Franciam reuertit 43
vxorem ducit. tertiò venit in Flandriam. Damnum obſidet. diripit. in agro Gandenſi caſtra locat. vaſtat. exercitum dimittit 46
contra Geldros profectio. Ducem Iuliacenſem in gratiam recipit. Geldriæ Ducem ad officium cogit. in Franciam redit. Francorum regiones diuiſit. patruos dimittit. 57
contra Britonem profectio. in phreneſim incidit 58
iure fratrem caſum declarat. 76
Aurelianos proſcribit 82
Legati ad Intrepidum 85.87
contra Intrepidum profectio 86
filium Carolum hoſtem declarat 99
Anglorum Regem hæredem nominat 98
moritur 101
Carolus Albretius ſpoliatur dignitate magiſtri Equitũ 82
Carolus Aurelianus Intrepido bellum denunciat 79
cum fratre Ioanne ab Anglis capitur 86
Carolus liberatur. cum Bono in gratiam redit. vxorem ducit. Flandriam inuiſit. in Franciam reuertitur 128
Carolus Egmondanus Geldriæ poſtremus ex hac familia Dux. eius pueritia 171
Carolus 7. Francorum Rex, dictus Biturigum Rex. Creuantum obſidet 101
clades. petit mortem Intrepidi condonari ſibi. extrema eius anguſtia 105
Leodios concitat 108
Angium Duci fert ſuppetias. Legati ad Bonum pro pace inducias impetrat. Violantur 110
iterum pacem rogat 111
impetrat pacem 112
auxilium contra Anglos accipit 113
pacem tentat inter Bonum ac Gandenſes 129
conditiones reiiciuntur 130
iterum de pace agit 132
ægrè fert concilium apud Belgas inſtitui 142 145
ira erga filium Lodouicum. eum à Bono repetit 142
vaticinium de filio 143, 144
aduerſa valetudo. mors 145
Carolus Valeſiorum Comes primus 18
Carolus Pugnax. Natalis. Curatores. ſtudia. exercitia 154
Catharina Francica ei deſponſatur 103

à Ganden-

à Gandenſibus vulneratur 137
ſacram vouit militiam. ſponſalia initiis cum Iſabella contrahit Borbonia. Belgis præficitur. ducit Iſabellam Borboniam 141
cum patre ac Croniaco diſſidet 143
patri reconciliatur 144
à Rege Lodouico ſictis cumulatur honoribus. Punit qui eum per veneficia tollere conabantur 146
iterum cum patre diſſidet. Gorinchemi habitat. opera ibi extructa. alienatur à Francis. cum Franciæ Proceribus contra Regem coniurat. conciliatur patri. proſcribit Croniacos 147
prima Pugnacis expeditio 154
reſponſio data Regis legato. contra Regem profectio. pugna Monlherriaca 156
eius periculum. victoria 157
Pariſios obſidet 158
pax cum Rege. Gandaui inauguratur 159
contra Leodios expeditio. eorum obſides dimittit 160
victoria. Leodium ingreditur. Bruxellam reuertit. in Hannonia inauguratur 1[illegible]1
vxorem ducit. Exercitum contra Francos ſcribit. deſeritur à Franciæ Proceribus. Regem Peronæ in cuſtodia detinet 162
ſub conditione dimittit. altera contra Leodios profectio. vita eius periculum 163
ius ſubditis dicit 164
claſſem contra Anglos mittit 167
induciæ cum Franco 168
igne ſæuit 169
Neomagū recipit. in Geldria Ducē inauguratur 171
Concilium Geldriæ inſtituit. Aquiſgrani recipitur. legatos Metenſium audit. Lotharingiæ inhiat. Imp. Fredericum inuiſit. Rex Burg. creari petit. filiam Maximiliano Auſtriaco deſpondet 172
Regia inſignia parat. irridetur ab Imp. ac German. odium contra Imperatorem. parentum cadauera transfert in Burgundiam 173
belli cum Tranſrhenanis cauſa. Nucium obſidet 175
relinquit. Imperatorem ad pugnam prouocat. Pugna anceps. à fortuna deſeritur. induciæ cum Imperatore. pax 177
ad Anglorum caſtra profectio. Simultas cum Anglis. induciæ cum Francis. in Lotharingiam expeditio 178
induciæ cum Rhenanis. eius ambitio 179
perfidia. Heluetiis obuiam proficiſcitur 180
ſuperatur. exercitum reparat. à ſociis deſeritur 181
Sabaudiæ Ducem cum liberis capit. Murtum obſidet. ſuperatur iterum. mutatio temperamenti corporis eius 182
Lotharingum inſequitur. Nancium obſidet 183
auxilium fruſtra à Belgis petit 184
tertia pugna victus, interficitur. quomodo agnitus 186.
ſepultura. epitaphium. oſſa quò tranſlata. ætas. corporis conſtitutio 187
vxores. elogia 188.191
Carnutes obſidentur. liberantur 99
Caſtellorum Gangel. Vucht, ac Millij varia fortuna 56
Cantones dictæ Heluetiorum ciuitates 177
Caſletani ab Anglis cæſi 114
Cannij legati periculum 87
Catalaunum quæ hodie vrbs 3
Ceutronum apud Leodios obſeſſio 160
deditio 161
Charitatis oppidi deditio 22
Chimaij ad Regem ſ[illegible]ſtinum reſponſum 140
Chriſtianus primus, Danorum Rex, conatur pacem facere inter Imp. ac Pugnacem 177
Ciuilis belli calamitates 47
Claſſis Gallica Angliam vaſtat 26
Clotildis vxor magni Clodouei 3
Clodoueus primus Francorum in Galliis Rex. Burgundiæ inhiat. eius liberi 3
Clotarius Burgundis dat Præfectos 5
Clericus Gandenſ[illegible] Præ[illegible]ctur, [illegible] cæditur 35
Clarenciæ Dux Pariſiis præficitur 99
Conditiones pacis Atrebatenſis 113
Conditiones quibus Burg. Ducatus Philippo Audaci fuit datus 19
Ea mutata 23
Conradus inferioris Burg. Rex. educatur ab Imperat. Ottone magno. Imperij ſe clientem profitetur. vxor. liberi. mors 7
Comitatus Burgundium 9
Corriacum diripitur. incenditur 42
reſtauratur 43
Compenga obſidetur 86.107
liberatur 109
Cornelius Burgundus interficitur 129
Coſna obſidetur. liberatur 101
Colonienſes Antiſtitem pellunt. bello vexantur 173.176
pax 1[illegible]7.178
Coniuratio Anglorum & Francorum contra Bonum 145
Coniuratio Procerum Franciæ contra Regem Lodouicum vndecimum. belli larua. Pugnacem in partes traducunt 147.155.156
Concordiæ fructus 189
Croniacus pater ab Aurelianis captus 79
à filio liberatur 82
Croniacus filius captus, à patre liberatur 85
Conradus Dux Zeringenſis 6
Cuca oppidum Brabantiæ 56
Chriſtianorum de religione diſſidia 66
Cameracenſe bellum 97
Croniacorum apud Philippum Bonum potentia 143
cum Pugnace in gratiam redeunt 171

D.

DAVID Burgundus Terouanæ ac Vltraiectenſium Epiſcopus 142
Dauentria obſidetur. liberatur 142
Delfini titulo quis primùm Viennæ in Galliis vſus 9
Delfinenſium ac Burgundionum equitum, ex prouocatione congreſſus 101
Delfinus Lodouicus ſocerum incuſat. ab Aurelianis auxilium petit 84
ab Intrepido auxilium petit 85
mors eius, ac fratris eius Ioannis 86.87
Delfinus Carolus fugit 19
odium erga Intrepidum 89
vxor 87
in necem Intrepidi coniurat. bellum contra Burgundos. ſimulatè de pace agit 89.98
perfidia in nece Intrepidi 90.91

litera de nece Intrepidi. In Bituriges profectio 92
citatur ad dicendam cauſam. prouocat ad gladij aciem. Francia exulare iubetur 99
Francorum fit Rex 101
Denſeani Gandauum migrant. oppidum concrematur 35.
Dinantij tumultuantur. obſidentur. facta pace liberantur. pacem violant. populantur vicinos. obſidentur iterum 148
deditionē faciunt. diripiūtur. euertitur vrbs 148.149
Diſſidij cauſa inter Philippum Bonum, eiuſq; filium Carolum 143
Diſciplina militaris obſeruanda 22
Diſciplina militaris Turcarum 65
Ducatus Burg. initium 51
Dux Sabaudiæ cum liberis capitur. liberatur 182

E.

EDVARDVS 3. Angl. Rex Philippum Valeſium Franc. Regē prælio vincit. Caletum expugnat 18.19
mors eius 26
Eduardus Vuallia Princeps, Ioannem Franc. Regem prælio victum, capit 19
mors eius 26
Eduardus quartus Anglorum Rex 145
induciæ cum Bono 144
regno pellitur. ad Belgas fugit. iuuatur ab eis. regnum recuperat 167
contra Francos arma parat. Caletum traiicit. Picardos inuadit: ſimultas cum Pugnace. in Angliam reuertit. offert Franco conditiones quibus Pugnaci bellum inferat 178
Eliſabetha Lutzenburgica ad Bonum. cuius filia. cui nupta. ditiones ſuas Bono vendit. pellitur à Lutzenburgiis. defenditur à Bono 122
Embemiani rebellant 175
Eraſmi Harzelij mors 45
Eſtanforti Comes 109
Eſtampius prædatores oppugnat 122
Gandenſes cædit 126
iterum cum iis pugnat. Nouelam occupat. anceps cum Gaudenſibus pugna 127
victoria 128
Cœna Bono exhibita deſcriptio 139
tranſit ad Francos. Boni patruelis 147
Exules libertate donantur. Iperenſes vexant. Cæduntur 33.34
Exercitatio corporis ad quid conducat 18

F.

FABVLA de Iunone, Venere, ac Pallade ridiculè exhibita 161
Ferretani rebellant 175
Flandria Flandricè loquentis rebellio 30
Flandria occident. ſtatus miſer 43.115
Flandriæ Concilium Prouinciale 50.124
Flandri mari ab Anglis victi 54
ad Audacem legati. cum Anglis iterum mari pugnant 62
pro Bono ſe armant: cum deſerunt 114.115
Intrepidum deſerunt 81
Fortuna Anglis fauere deſinit 106
Pugnacem deſerit 177
fortunæ non fidendum 181
Franci quando primùm Romana meruerint ſtipendia 2
Franciæ regni diuiſio, inter heredes magni Clodouei 4.
Franci Duce Gucbiaco Turcas vincunt 70
Francorum ac Burg. præfecti dominationem inuadunt 5.6.8.9.
Franciſcus Borſellius Iacobam Hollandam ducit. capitur. liberatur 110
Francomates Flandri à Brugenſi ditione ſeparātur 117.119
pacem à Bono redimunt 119
Franchemontani exciduntur 164
Franciſcus Agricola in locum Artevillæ Gandenſium dictator. Ardenburgum expugnat 42
fœdus cum Anglis renouat. auxilium accipit. oppida aliquot recipit. Occidentales Flandros prœlio ſuperat. Iperas obſidet. relinquit. Audenardam occupat 43
coloniam eò Gandenſium ducit 44
dictatura priuatur. reſtituitur 45
cum exercitu in Brabantiam proficiſcitur. Ducem alloquitur 37
Burgundos vincit. Ardeburgum tentat 45
Dammum occupat 46
colloquium cum Syluio 48
continentia 46
mors 49
Fredericus Co. Vaudemontij, Dux Lothar. 110
Fredericus Imp. Beſontium venit. Cedit iuri quod Imperij nomine habebat in Brab. Holl. Zel. ac Friſiam 122
Boni præſentiam vitat 141
in Treueros venit. cum Pugnace loquitur. eius filiam filio ſuo Maximiliano vxorem petit. conuiuiis ac ludis certant. promittit Pugnaci Regium diadema 172
deterretur ne faciat. inſcio Pugnace diſcedit. Exercitum contra Pugnacem ducit 173.176
pugnam vitat 177
pugnat cum Burgundis. caſtra mouet. pax cum Pugnace 178
Frigoris vis ingens 164.187
Flandriæ Co. Protectores ditionis Cameracenſis 97

G.

GANDENSIVM cum Comite Lodouico Maleno belli cauſa 28
Denſa Brugenſium foſſores pellunt. legatos pro pace mittunt 29.30
bellum decernunt. admittuntur Brugis, Cortraci, Iperis 30
pax cum Comite Lodouico 31
violant. Audenardam occupant. Portas deiiciunt. pax altera Audenardam Comiti reſtituunt. pax violatur. nobilium caſtella euertunt 32
clades 33
Ducem in partes ſecant. clades. oppida aliquot expugnant. Profugis ac exulibus dant libertatem. Audenardenſes vincunt 34
clades. Pugna poteſtatem faciunt 35
pacem reiiciunt. fame laborant. In Brabantiam profectio. Leodij commeatum impetrant 37
nobilium caſtella exciduunt. Francos prædantur. Anglicum Præfectum accipiunt 40.45
poteſtatem emendi ſeuda ab Intrepido redimunt 79

Tumul.

tumultuantur 110. 115. 116. 132
vectigal Bono renuunt. rebellant 124
Legatos Leodium mittunt. Gaueram occupant.
Audenardam obſident. Gersbergam occupant 125
ſuperantur. clades. pauor in vrbe 126
erumpunt magna manu. Burgundos cadunt.
in captiuos ſæuiunt. clades. victoria 127
Brugas fruſtrà tentant. fœdus cum Anglis faciunt.
victoria contra Hannones. molem maris obiectam
perfodere nituntur. caduntur 128. 129
pacem renuunt. tribunos militares eligunt.
Aloſtum oppugnant 130
prædantur. Burgundos cadunt 131
victoria de Hannoniis. Cortracum tentant. Duci
Iſabellæ inſidias ponunt 132
Burgundos vincunt. vincuntur. ad pugnam ſe pa-
rant 134
clades Gauerana 137
Auctoritas Gandenſium quamdiu ſteterit. Reipublica
conſtituenda imperiis 139
Bonum cum pompa ſuſcipiunt 144
tumultuantur. ſedantur à magiſtratu. veniam à
Pugnace impetrant 159
iterum tumultuantur. pacem redimunt 161.
tertiò tumultuantur. oneratis minis veniam impe-
trant 164
Gauda obſeſſa 105
Gaudenſium victoria 103
Gauera ſitus. deditio. Præfecti perfidia 135
Geldria Belgarum Prouinciis iuncta 169. 171
Geneuenſes agrorum vaſtationem redimunt. Heluetiis
fœdere iunguntur 177
Gerardus Iuliaci Dux actionem quam in Geldriam ac
Zutphaniam habebat, Pugnaci vendit 171
Germani veteres pagatim habitauere. lingua eorum
vetuſtas 1
Gerardus Ruſſilonius Regem ſe Burgund. facere conatur.
opprimitur 5
Georgius Caſtellanus hiſtoriographus Gallus
Philippi Boni laudes deſcribit 151
Gersberga expugnatur 34
Gisbertus Matthias. inimicitia cum Ioanne Hyone.
aſtus ad deturbandum Hyonem Principis gratia.
Præfectus Nautarum. legatus ad Comitem Lodo-
uicum 29
fuga Gandauo. bona direpta 30
deſeritur 49
Gisberti Gruteri mors 36
Glocestriæ Ducis nuptiæ cum Iacoba Hollanda.
bellum cum Philippo Bono 102
repudiata Iacoba aliam ducit 104
ad Bonum de pugna litera. cum exercitu Caletum
traiicit. Flandros terra mariq; vaſtat 115
Godeſilli Burgundi fortuna, ac mors 3
Graua oppidum 36
Gundimari Burgundi mors 3
Gundimarus poſtremus Burgundiæ in Galliis Rex Vuan-
dalica ſtirpis. Clodamirum Francum occidit. pulſus
à Clodamiri fratribus, in Hiſpania exul moritur 4
Gundecus primus Burgundionum in Galliis Rex.
Hunnos ſuperat. ab Attila occiditur. eius liberi 2
Gundibaldus Burg. Rex à fratribus pellitur. reſtituitur.
fratres interficit. iterum pellitur. exul moritur. 3
Guilielmus Geldriæ Dux Francis ac Brabantis bellum
indicit 55
cum Anglis fœdus facit 56
pax cum Francis 57
bellum renouat 58
pax abſoluta 59
Guilielmus Normannus Anglici regni occupator 18
Guilielmus Brunſvuici Dux ius in Lutzeburgenſem ditio-
nem allegat. hac de cauſa bellum. pax 122. 123
filius Guilielmus pacem rumpit. Theonis villam oc-
cupat. pacem cum Bono facit 134
Guido Craſſus primus Viennæ in Galliis Comes 9
Guido tertius, primus Viennæ Delfinus 9
Guilielmus Bauarus Holland. Comes. bellum cum Leo-
dienſibus 76
pacem Cameracenſibus imperrat 98

H.

HASLANVS Com. Flandriæ filius nothus 40
Halſpurgica familiæ vetuſtas 9
Haluuini interfecti 34
Hannæ excidium 81
Heluetiæ regionis mutatio, ac quando primùm pro liberta-
te arma ceperint 9. 175
bellum Burgundicum 179
pacem his fruſtrà petunt. Eorum paupertas 180
victoria prima. ditantur 181
altera victoria 182
tertia victoria interfecto Pugnace 186
Hendricus nothus pulſo fratre Petro, fit Caſtellæ Rex.
fœdus cum Franc. Rege. fratrem Petrum in pugna
occidit 51
moritur ipſe 52
Hendricus 4. Angl. Rex 59 62
Hendricus 5. Angl. Rex, vxorem ducit 99
Meldenſes obſidet. ei filius naſcitur 100
mors 101
Hendricus 6. Angl. Rex ac Francorum 101
pellitur 145
reſtituitur. captus cum filio occiditur 167
Heraldus Latinè quid 85
Heukelanæ ditionis confiſcatio 154
Hermenberga Vueſtgotha 4
Hensberga dominus 56
Houx ac Cabbeliaus factionum apud Hollandos nomina
103. 104
quid ſignificent. Hollandos miſerè affligunt 120
Hiſtoriæ difficultates 189
Hiſtoriæ anima 13
Hiſtoria faceta de vita humana fabula 150
Hugo Capetus Franciam turbat 7
Hugo Arelatium præfectus Rex Italiæ 6. 7
Hunni à Burgundis victi 2

I.

IACOBVS Borbonius, malè pugnat 21
Iacobus Artéuilla Gandenſium dictator 35
Iacobus Boc 54
Iacoba Bauara nuptiæ 87. 102. 110
pax cum Bono. fugit rupta pace 103. 105. 110
Harlemum obſidet. equites creat 104
Gauda obſeſſa 105
mors 117

Iacobus Ertburius 47.49
Iacobi Lalani virtus 126.154
honore affectus. ancept cum Gandenſibus pugna 127
mors 134
Ioannis Crouiaci victoria 134
Iacobus Galeosus Inſuber 175
Iacobus Hardõns Bonum ſeruat 118
Iacobus Remontij Comes oppugnatur 177.180
Inſula, Duacum, ac Orchiacum Flandriæ reſtituta 24
Innocentius Papa pacem mercatur 20
Inducia inter Francos & Anglos 26.58
Induciæ inter Francos, Anglos & Gandenſes 44
Inducia inter Anglos & Francos rupta 62.73 110
Ioannes Valeſius Franc. Rex 18
capitur. in Angliam abducitur. liberatur. filio Philippo Burgundiæ Ducatũ pollicetur. moritur 19
Ioannes Biturigum Dux 18
Aquitaniæ præficitur 32
Ioannes Caſtellæ Rex. vxores. Luſitanos oppugnat.
A Francis auxilia accipit 52
ſuperatur 53
bellum cum Lancaſtro 54.55
Ioannis Intrepidi natalis. pueritia. prima induit arma.
vxores 45
Dux Francorum contra Turcas 58.69
ad Imp. venit. equeſtri dignitate ornatur 69
capitur à Turcis. liberatur. à Flandris ac Burgundis inauguratur. odium aduerſus Lodouicum Aurelianum 72
liberorum ſponſalia. reſiſtit conſiliis Aureliani. Delfinum Pariſios retrahit. Regi ſacramentum dicit. Belgarum accipit auxilia. Pariſios occupat 73
Picardiæ præficitur. filias dat nuptum. Caletum obſidet. relinquere cogitur. Aureliani necẽ cõcipit 74
fatetur ſuo iuſſu interfectum. in Atrebates fugit. ſubditis ſuis necem probat. auxilia pollicentur. Ambianum proficiſcitur. Pax fruſtra tentata. Pariſios venit. defendit ſe apud Regium Senatum 75
abſoluitur. contra Leodios militem cogit.
Regis ad eum legati 76
victoria Leodienſis 77
quare dictus Intrepidus. regni adminiſtrationem inuadit. ſæuit 78 84
reſponſio ad literas Aurelianorum. contra Aurelianos profectio 80
à Flandris deſeritur 81
Pariſios venit. Claudij Fanum expugnat 82
Bituriges obſidet 83
Profugit in Flandriam 84
Pariſios cum exercitu tendit. Prohibetur ingreſſu. caduceatorem mittit 85
exercitum dimittit 85.86
hoſtis à Rege declaratur. in Burgundiam proficiſcitur. Delfino minatur. Pariſiis imminet. fratres amittit 86
Valencenas proficiſcitur. odium erga Lodouicum Andegauenſem. caduceatorem Pariſios mittit. Turonenſes cum Regina in poteſtatem redigit. Innouat multa 87
Pariſios cum Regina proficiſcitur. regno præficitur 89
occiditur 91
forma. mores. liberi. elogia 92.190
Ioannes nothus Luſitaniæ Rex. ab Anglis auxilia petit 52
induciæ cum Caſtellanis. victoria cõtra Caſtellanos 53
obſidetur Vliſsibona 52
liberatur 58
vxorem petit 52
Ioannes Galeacius tyrannus 68.70
cum Turca fœdus. Italiæ regnum affectat. cum Anglis contra Francos fœdus facit 70
Ioannes Bauarus Antiſtes Leodienſis 73
Traiecti ad Moſam obſeſſus, liberatur 76
Hollandiam occupare nititur 102
Leodij iterum recipitur 78
teſtamentum. mors 102
Ioannes Henſbergius Antiſtes Leodienſis 108
Ioannes Hyonnautarum Gandaui Præfectus, Comitis voluptatum miniſter. Inimicitiæ. priuatur dignitate. conſultat de vindicta. Gandenſes ad rebellionem concitat. Albatis præficitur. pacem impedit. Gandenſium dictator. Brugis admittitur. obſides accipit. Damini moritur 28.29.30
Ioannes Burgundus Brabantiæ Dux. vxor. bellum contra Anglos 102
mors 104
Ioanna Brabantiæ Dux 56.74
Ioanna Lotharinga Anglos ſuperat. Aurelianos liberat.
Regem in Rhemos ducit 106
Compengis auxilia adducit. capitur. Anglis tradita, exuritur 107.109
Ioannes Lutzenburgius paci Atrebatenſi non vult ſubſcribere 120
Ioannes Fallotus ad Bonum, deſertis Gandenſib. trãſit 132
Ioannes Froſſardus hiſtoriographus Gallus 19.44
Ioannes Borſerius 45.48
Ioannes Heila 47.48.49
Iſabellæ Borboniæ Pugnacis vxoris mors 148
Iumontij ſæuitia 45

L.

LANCASTER cum exercitu Caletum traijcit 24.25
Fanum Malæ obſidet 27
in Hiſpaniam profectio 53
res ibi geſtæ 54
Hiſpanias deſerit. nuptiis quod vi nõ potuit obtinet 55
Legati Francorum à Bono pacem extorquent 112
Liſa fluuij fons 135
Leodienſes Antiſtitem vrbe pellunt 74
pugna ac clades 77
odij erga Burgundos initium 78
incrementum. Bono bellum indicunt 108 148
pacem redimunt 110
violant 148
Dinantiis auxilio properant. Pacem tertiò redimunt 149
violant. Antiſtitem Huiæ obſident. Burgundi ditiones populantur 159
Cluuiæ Ducem repellunt 160
clades. deditio 161
rebellant. pœnitens 162
vrbẽ muniunt. Burgundos repellunt. ſtratagema 163
vrbs deletur. reſtauratur 164
Liladami dominus Pariſios occupat 88
eius mors 118
Ligny Comes Compengam obſidet. deſerit 108.109
Lutzium oppugnatur ac diripitur 176
Lodouicus Pius Imp. eius liberi. Imperij diuiſio 5

Lodouicus inferioris Burgundiæ Rex in Italiam contra Berengarium proficiſcitur: ab eo captus, excæcatus in Burgundiam reuertit. moritur 6
Lodouicus Malanus filiã dat maritum 24
genero conciliandu hominum animis inferior 26
cum Gandenſibus belli cauſa 28
exercitum conſcribit 30
pax. Gandauum proficiſcitur 31
Ioannem Brunium capite punit 32
pacem rumpit. exulibus ac profugis dat libertatem. Brugas recuperat 33
Iperas ac Cortracum recipit. Gandauo exercitum admouet. diſcedit 34
iterum Gandauum obſidet. diſcedit. legatos vicinis mittit 36
ſuperatur. Brugis latitat 38
clam fugit. ſæuit in obſides. generum adit. auxilium rogat 39
Anglis vt Gandenſes deſerant, fruſtra perſuadere nititur. iterum à genero auxilium petit 43
moritur 44
Lodouicus primus Angium Dux 18
Regis theſaurum inuadit. præficitur regno 32
Lodouicus ſecundus Angium Dux Intrepido filiam remittit. cum Aurelianis fœdus facit 85
Lodouicus Friſo Pratæ dominus 44
Lodouicus Valeſius Aurelianorum Dux 58
regnum affectat 59.60.63
amicos parat. fiſcum inuadit. bellum Andaci infert. odium erga Intrepidum. conſilia contra eundem 61
liberorum Intrepidi nuptias impedire conatur. fruſtra Pariſios tentat. Intrepido pugnæ copiam facit 73
filio dat vxorem. Burdigalam obſidet. relinquit. interficitur 74
Lodouici vndecimi Franc. Regis natalis 101
coniurat contra patrem 120
malè pugnat 123
patrem fugit 142
eius vxor. diſſidij cauſa 143
Rex fit Francorum. lætitia morte patris intellecta 145
redimit oppida ad Somonam ſita 146
Leodios concitat 148
inuida eius natura 155
legati ad Bonum. Borbonium oppugnat 156
Pariſios venit. conſilium ſi hoc non potuiſſet 158
profectio ad caſtra Pugnacis. verba ad Pugnacem. pax cum Proceribus. Leodios iterum concitat 159
legati ad Pugnacem 160
Britonem oppugnat. Pax. Perona capitur 162
liberatur. contra Leodios proficiſcitur 163
in regnum redit 164
cum Anglis contra Pugnacem fœdus facit. bellũ molitur. fratrem ablegat. pacem violat. Ambianum occupat 167
fratrem veneno tollit 168
Pugnaci hoſtes concitat. auxilia Imp. Frederico promittit 176
Burgundos vincit. Induciæ cum Anglis. Cum Pugnace 178
oppida Lutzenburgij tradit Pugnaci. Heluetios ad bellum animat 180
Lugduni agit. Lotharingo pecuniam mittit. contra Pugnacem incitat. Heluetios auro iuuat 182
magnus ſimulator 184
hoſtes Pugnacis clam auro ac conſilio iuuat 185
Lodouicus Lutzenburgius magiſter Equitum creatur 159
ad Pugnacem legatus 160
quæritur ad ſuppliciũ. capitur. capite plectitur 179
Loſauna Heluetiis fœdere iungitur 177
opprimitur 180
Lotharingus Pugnaci deditionem facit 179
Lutzẽburgij cæteris Belgarũ prouinciis iungũtur 123 134
à Lotharingis ac Germanis vaſtantur 177.185

M.

Merovevs Francorum Præfectus 3
Malæ oppidi ſitus. obſeſſio. liberatio 27
Margareta Andacis vxor 24
generoſa. mariti iuſta ſoluit. contra creditores ſe munit. cum iis paciſcitur. moritur. ſepultura 62.63
Margareta Burgunda ſecundò nubit 101
Maria Pugnacis filiæ natalis 143
Mariæ Harcurtij mors 183
Maria Burgunda nubit 74
Mechlinienſes tumultuantur. pacem redimunt 159
fortuna vrbis in mutatione dominorum 174
Concilij inſtitutio 173.174
Mediolanenſium miles cæſus 181
Melunum obſidetur. deditur 99
Middelburgum Flandriæ dono datum 184
Merua } Moſa } Belgarum amnes 147
Monsbelgardi Comes Andaci bellum infert. ad officium cogitur 22
Montagunis publicatis literis veram necis Intrepidi hiſtoriam exponit 92
Monferratenſium cum Mediolanenſibus bellum 21
Monterani expugnatio 99
Murtum capitur 176
obſidetur 182

N.

Namvrcvm cæteris Belgarum Prouinciis iungitur 105
Nancij obſeſſio 179.183
commeatu iuuatur 184
Nautæ Gandenſes, à Nobilitate malè habiti 32
Neomagenſes contra Pugnacem defenſionem parant. oppugnantur. Burgundos repellunt. deditionem faciunt. vrbis direptionem redimunt 171
Neſlæ expugnatio 169
Neuporti in Flandria expugnatio 43
Nicolai Rollini conditio. mors 146
Nicolaus Calabriæ Dux veneno ſublatus 184
Nordvnichij epiſcopus 43
Nucij obſeſſio 176.173.175
liberatur 177

O.

Occidentalis Flandriæ oppida ſe Francis dedunt 41
Odo Campanæ Dux inferioris Burg. regnum occupare conatur. prohibetur ab Imp. Conrardo 7.8
Oiæ Comitatus deditio 26
Oiæ oppidi expugnatio 114
Oliuerius Cliſſonius Equitum magiſter 32
vita eius periculum 58

Oliuerius Marcanus hiſtoriographus Gallus 19
Opiniones religionis cauſa excitatæ fons miſeriarum 59
Ordinum Equeſtrium varia inſtitutiones 106
Ordines Flandriæ pro Bona ſententiam ferunt 124
Ordinariarum Equeſtrium Turmarum apud Belgas initium 168
Oſterlingorum cum Hollandis bellum ac pax 124. 121
reconciliantur Brugenſibus 119
Odij inter Francos ac Burg. cauſa 59. 61
Odij inter Burgundos ac Leodios cauſa 145

P.

PACIS *Audenardenſis conditiones* 31
Papa pro pace laborat 88
Pax inter Francos & Angl. rupta 22
Pax inter Geldros & Brabantos 59
Pax inter Burgundos & Aurelianos 61. 73. 74. 78. 79. 84. 86. 94
Pax inter Comitem Lodouicũ & Gandēſes violata 33. 34
Pax inter Audacem & Gandenſes 48
Pariſienſes tumultuantur 80. 84. 86. 88
coniurant ad vindicandam Intrepidi necem 92
Petrus Vuinterus Frãcos trãſitu Leſa prohibere conatur 40
Petrus Audegeſtius hiſtoriographus Gallus 64
Petrus Caſtellæ Rex Tyrannus. eius flagitia 50
proſcribitur. regno pellitur. reſtituitur. iterum pellitur. interficitur 51
filiæ quibus nuptæ 52
Petrus Morelius Francus Gandenſibus militat. Teneramundam fruſtrà tentat 133
Petrus Hagenbachius 145. 146. 149
alter huius nominis capitur. punitur 175
Philippi Audacis natalis. parentes, fratres, educatio 18
ab Anglis capitur. quare Audax dictus. à patre, ac fratre Ducatu Burgũdiæ donatur inauguratur 19
Imperatori de Burg. Comitatu ſacramentum dicit 26
Veteranos oppugnat. domat rebelles Burgundos.
Margaretam Flandricam ambit 22
in vxorem ducit. Picardiæ præficitur. claſſi præficitur. Anglos Pontiaco pellit. contra Lancaſtrum proficiſcitur 24
exercitum dimittit. Nauarræ ac Franciæ Reges conciliat. ad bellum Aquitanicum proficiſcitur. contra Lancaſtrum proficiſcitur 25
Brugas proficiſcitur. de pace cum Anglis agit. controuerſias inter ſocerum & Flandros ortas componit. induciæ cum Anglis. Ocia Comitatum recipit, ac Comitatum Eutenſis 26
pax cum Gandenſibus 31
in Cœnomanos venit. Regẽ inuiſit. præficitur Normanniæ ac Picardiæ 32
Regem Carolum contra Gandenſes concitat 40
à Flandris ac Arteſiis inauguratus 44
filium ac filiam matrimonio locat 45
Gandauum proficiſcitur. Flandriæ ſtatum componit. Inſulis Flandriæ Concilium inſtituit. claſſem parat 54
Caſtellæ Regi auxilia mittit 51
actio Brabantica 55
Brabantis auxilia mittit. Geldros oppugnat 56. 57
cauſa diſſidij cum Aureliano 57. 59
inimicos vlciſcitur 58
prudentia. in aciem contra Aurelianũ prodit. pax. in Britones profectio 61
in Brabantiam proficiſcitur. eos inducit vt filio Antonij ſacramentum dicant. febri corripitur. moritur 62
liberi. forma. lin. ætas. res familiaris. elogia 63. 64. 139
Philippi Boni natalis. cognominis cauſa. prima vxor. geſta viuo patre. curatores. bellũ Cameracenſe 97
verba ad vxorem audita patris morte. apud Belgas inauguratur. induciæ cum Anglis. pax 98
bellum cum Carolo Delfino. prima eius expeditio. potitur patris cadauere 99
Equeſtri ornatur dignitate. Pugnat cum Delfinatibus. vincit. apud Burgundos inauguratur 100
vxoris prima mors. Pax cum Anglis renouata. victoria ad Creuantum 101
belli Hollandici cauſa 102
Hollandiæ ac Brabantiæ adminiſtrator appellatur. bellum cum Iacoba Bauara. ſecunda vxoris mors. victoria ad Zurgzam 142. 103
Amersfortium obſidet 105
Seuenbergam expugnat 104
Namurci inauguratur. ab Anglis alienatur 105
Pariſios venit. tertiam ducit vxorem. inſtituit ordinem Aurei velleris 106
militem contra Leodios mittit. fit Brabãtiæ Dux 108
Vandemontio fert ſuppetias. in Burgundiam proficiſcitur. Franciſcum Berſellium capit. eum liberat. pacem facit 110
è Burgundia Francos pellit. cum Bethfortio tentata reconciliatio. Sicarius vitæ eius inſidians punitur. in Sabaudiam profectio. Brabãterum ciuitates inuicem conciliat. Borboniã inuadit. pax cum Borbonio 111
de pace acturus ad Anglos mittit 112
pax Atrebatenſis 113
Anglis bellum infert. pericula eius 114
militem contra rebelles Flandros cogit 116
Brugas proficiſcitur. cum Reinero Angium Duce tranſigit 117
Brugis oppugnatus ægrè effugit 118
iterum Brabantos conciliat 119
deterret Delfinum à coniuratione. coniuratis veniam impetrat. Carolum Aurelianum carcere liberat 120
bellum contra Saxones ac Lutzenburg. 122
pax 123
conatur Holl. factiones tollere. vult ſe de Gandenſibus vlciſci. nouum vectigal imperat. Audenardam occupat 124
Gandēſes inſequitur. lõgo obſidionis genere premit 126
Vuazenſes inuadit 127
victoria 129
ægrotat. Gandenſiũ agreſtes migrare iubet. Flandros ac Hannonios ſuperiori in veſte, crucem purpuream geſtare iubet 130
alterum cum Saxone bellum. pax. Gandenſium munitiones expugnat. Gaueram obſidet 134
victoria Gauerana 137
verba poſt pugnam. clementia. pax. exercitum dimittit 138
Middelburgi in Zelandia triremes inſtruit. Papæ auxilio mittit 139
ſacrum vouet bellum 140
ad Imp. proficiſcitur. ægrotat. conqueritur de Imperatore. Concilij generalis apud Belgas inſtitutio 141

eius ſectio. negotia cum Vltraiectinis ac Transiſulanis 142
cum filio diſſidium 143
mente capitur. filium in gratiam recipit. inducio cum Anglis. Gandauum proficiſcitur 144
Chriſtianorum Principum ad eum legati. morbus incurabilis. Aulicis iubet capitis comam radere. Lodouicum XI. in regnũ reducit. Pariſios venit 145
filium iterum in gratiam recipit. interdicit tributi Francici penſionem 146
triremes apud Zelandos iterum inſtruit. Romam mittit. irrita contra Turcas expeditio. filium Carolum ditionibus præficit 147
bellum Leodienſe. corripitur apoplexia. Leodios oppugnat 148
Dinantum excindit. mors. ætas 149
ſepultura. corporis conſtitutio. forma. Encomia. vxores. liberi 150.151.152.157
Elogia 190
Philippus Arteuilla Gandenſium dictator 35
legionem educit. victoria. Brugas capit. ſpoliat. ſæuit 37.38
legatos in Franciam pro pace mittit. fœdus cum Anglis facit. Harzellum ad Audenardam relinquit. Gandauo veteranos educit 40
Cortracum pergit. Regem Liſa prohibere conatur 41
pugnat. occumbit. cadauer arbori ſuſpenditur 42
Philippus Artheſius Equitum magiſter 58
calumniatur Cuchij victoriam 70
temeritas. cladis Nicopolitanæ auctor 71
mors 72
Philippi Valeſii Vertuzij Comitis laus. mors 99
Philippus Namurcaus a Gandenſibus interfectus 34
Philippus Valeſius Franc. Rex ab Anglis victus 18
mors 19
Philippus Cominæus hiſtoriographus Gallus 162
Philippus Burgundus Brabantiæ Dux 104
mors 108
Philibertus Sabaudus inſidias effugit 182
Piati Regulus Lyſam traiicit 41
Pippinus Galliarum monarcha 5
Plebs Francica contra nobiles inſurgit 20
Poperinga obſeſſa. liberata 33
Populus non temere armandus 81
Præſidium Principum tutiſſimum 18
Prodigium in pane 112
Pugna Creciaca 19
Pugna Gandenſes à Lodouico Malano victi 33.34.35
Petrus Syluius Brugarum Præfectus 39
Francos Lyſa prohibere conatur. pellitur. Brugas fugit 41
in Angliam exulatũ abit. penſionẽ à Rege obtinet 49
eius oratio. crudelitas 37
Prædatores Franciam turbant 20
eorum victoria 21

Q.

QVANTA cum diligentia vigiliæ ſint obeundæ 46
Quid in ſcribenda hiſtoria obſeruandum 13.189
Quid Audax Brabantis ſit pollicitus. quid tribuerit 62
Quare Aurelianus Audaci male voluerit 60.61
Quàm variis homines miſerius Ambitio inuoluat 61
Qui Chriſtianorum Principum Imperatori Sigiſmundo auxilia contra Turcas miſerint 68

R.

REGVM Caſtellæ hiſtoria ab anno 1365. 50
Reineri Augium Ducis bellum. ſuperatur. capitur. liberatur. filios dat obſides. filiam dat nuptum 110
filios redimit 117
Regem Lodouicum hæredem inſtituit 181
Reinerus Bruchuſius Neomagenſium præfectus. vrbem defendit 171
Reinerus Lotharingiæ Dux 175
Lutzenburgios vaſtat 177
fugit in Franciam 178
Heluetiorum caſtris præficitur 182
quædam recuperat. Nancium obſidet. recipit. ad Heluetios fugit 183
cum Campobachio de tollendo Pugnace tranſigit 184
victoria contra Pugnacem 185
loco pugnæ ſacellum ædificat 187
Richardus 2. Angl. Rex 26
vxorem ducit 58
regno priuatur. moritur. vidua eius in Franciam remittitur 59
Richardus Alemannorum Rex 3
Rienſis ditionis metropolis 62
Rigidæ æquitatis memorabile exemplum 165
Rodolfus Burgundiæ inferioris Rex primus. oppugnatur fruſtrà ab Imperatore Arnulfo. eius mors 6.7
Rodolfus ſecundus inferioris Burgundiæ Rex Nortmannos reprimit. Hungaros fugat. ab Alemannis ſuperatur. eius vxor. fit Rex Italiæ. Italiam deſerit moritur 7
Rodolfus tertius inferioris Burgundiæ Rex. cum Imp. Conrado in Italiam proficiſcitur. ſenex Imp. hæredem nominat. Burgundionum ea de cauſa coniuratio. eos in gratiam recipit. moritur 7
Rogerius Vterius Gandenſium Prætor cum turma equitum vrbem intrat. ſeditioſos corripere conatur. pelluntur equites. occiditur 30
Rothomagum Intrepido deditionem facit 88
Anglos recipit 89
Robertus Comes Namurcaus pro Anglis pugnat 24
Robertus Coteteau Pugnacem ſeruat 157
Roſbecana pugna 41
Rodolfus Burg. Dux creatur Rex Francorum 11
Rogerius Euertvinus 47.49
Rupertus Palatinus Antiſtes Colonienſis pellitur. reducere cum Pugnax nititur 173

S.

SABAVDIÆ initium 8
vaſtantur 177
auxilia caduntur. Pugnatem deſerunt. cum Franco fœdus 181
Sæuitia Pariſienſium 88
Saraceni in Chriſtianis militant caſtris 51
Secreti Concilij inſtitutio 141
eius ſectio 142
Schilperici Burgundi mors 3
Seuenberga expugnatur 104
Scornai dominus vexatus. contra Gandenſes odium. Audenardam aſtu occupat 44
Sigiſmundus Comes Tirolis ditiones ad Rhenum ſitas oppignorat. pecuniam mutuo accipit. ditiones liberat. fœdus cum Tranſrhenanis 175

militem

militem contra Pugnacē mittit. eius victoria 176.177
Sigiſmondus Imp. Germanorum 65.68
Imp. Conſtant. auxilio it. legatos ad Turcam mittit.
exercitum cogit. Chriſtianorum auxilia 68
Danubium traiicit. acies forma. Nicopolim oppugnat 69
clades. fuga 71
Sigiſmondus Burg. Rex male pugnat. pax. filium interfuit. cum vxore ac liberis capitur. regno fratri tradito fit monachus 3.4
Seuliacum obſidetur 88
Singulare duorum nobilium Atrebati certamen 109
SluZa Flandria muguntur. Caſtelli ædificatio 46
ab Anglis oppugnantur 73
à Brugenſibus oppugnantur 118
Sommerſetbi Dux 182
Sueſſones expugnantur 86
Suffron Nanceu fert ſuppetias. capitur. aperire Campobachÿ proditionem cupit. non admittitur. poſtrema eius verba. mors. mortis vltio 184
Schildericus Stupidus poſtremus Francorum Rex è ſtirpe magni Clodouei 5
Svuitzÿ quare Heluetÿ dicti 9
Simonis Beta mors 36
Schaldis fluuÿ fons 135

T.

THEODORICVS Namurci Comes ditionem Philippo Bono vendit 105
Teneramundam Gandenſes oppugnant 31
in deditionem accipiunt 33
expugnant 34
Tanneguius Chaſtelctus Intrepidum ad Delfinum pertrahit 89
Thomas Buchingamia Comes Caletum traiicit 89.90
Britonis auxilio proficiſcitur. agmen carpitur 31
Nannetum obſidet 32
Tornaci de pace agitur 42
Tornacenſem agrum Gandenſes populantur 40.133
Treuirorum vrbs coronationi Pugnacis deſtinata 173
Tungrorum clades 77
Tungri deditionem faciunt 161
Turca Rhodum tenet. relinquit 124
Theodoricus Vueſtgothorum Rex 3
Temerè non fidendum 90
Theodoricus, Theodobertus, Theodobaldus } inferioris Burgundiæ Reges 4
Thoriſmondus Vueſtgothorum Rex 3
Tormenti ænei, quod bombardam vocant, inuentio 43.22
Trimolius 6
Tamerlanes Tartarorum Rex [illegible]
Turcarum conditio 66
Turcarum clades 70
Turones Intrepidum recipiunt 8[illegible]
Triremes è Zelandia Belgica, in Italiam profectæ 139.147

V.

VALENTINA Ioannis Galeacÿ filia 59
eius vita. conſilia. inimicitia cum Margareta Flandrica. filium proprium venenato pomo necat. mariti indignationem incurrit. venefica habetur. ablegatur 60
marito reconciliatur 6[illegible]
ius de mariti nece petit [illegible]
obiectionibus Intrepidi reſpondet [illegible]
moritur [illegible]
Valeſiorum Procerum apud Francos amplitudo ac Laus 138
Vuaruuici Comitis conatus. mors 167
Vaudemontÿ Comitis bellum pro Lotharingia [illegible]
Vaticinium Turca de Ioanne Intrepido 72
Vaumarum obſidetur 180
Præſidiarÿ eruptione ſe ſeruant 181
Vuazenſium ditio vaſtatur 129
Vendomia Comes 108
Bonum ad pugnam prouocat 109
Vera Regulus Bono fert ſuppetias 118
eius mors 115
Veteranorum Gaudenſium virtus 134.137
Venlonium oppugnatur. deditionem facit 170
Vuenceſlas Imp. actio in Brabātiam ac Lutzenburgum 62
Veteranorum in Francia commoratio. Papæ Auenionenſi pecuniam extorquent. eorum fortuna 20.21.22
Vienna Galliarum primi Comites 9
Vigilia probe obeunda 46
Vliſſibonenſes Regē creant 52 obſidētur. liberantur 53
Vrbanus Papa 51
Vuildens Holl. Præfectus capite plexus 124
Victericus Vueſtgothorum apud Hiſpanos Rex 4
Vuandelgem Lodouici Malani arcem, Gandenſes ſpoliant ac exuruut 30
Vualeranus Lutzenburgius 61.80
eius vxor. filiam matrimonio locat 62
magiſter Equitum creatur 82

Z.

ZVTPHANIA Belgarum Prouinciis iungitur 169.171
Ziricxæa Boni victoria 102.103
Zelandi triremes inſtruunt 139.147
Zeringenſis familiæ vetuſtas. potentia. finis 8.9

FINIS.

ERRATA ALIQVOT SIC EMENDABIS.

Pag. 2. iura, *lege* Iura. *Pag.* 3, eumque omni theſauro, *lege* eumque omni. 6. cuius forte, *lege* forti. Francorum ibi Regium, *lege* Regum. 7. primoque pro, *lege* primaque. 10. ciuitatum Burgundiæ, *lege* Comitatum. 16. in Philippo poſtremo Burgundiæ Duce, *expunge titulum* Eſtampij. 21. pecuniæque inopia, *lege* pecuniæ. 22. Ioannem Reiuerium, *lege* Riuerium. Carnutenſibus ſupra omnes infeſti, *lege* ſupra omnes fuerant infeſti. 24. Somanum amnem, *lege* Somanam. 36. infauſte huius belli, *lege* infauſti. 37. commeatum quærebat, *lege* quærebant. Donatuſque ab Epiſcopo, *lege* donanturque. cæteræque vrbis hoſtes, *lege* cæterique. 40 Burgundiæque. proficiſcerur, *lege* proficiſceretur. 41. ponte reſecto, *lege* refecto. 46. ignem iniiciunt, *adde* indeque profecti. 48. aducente conſpiciebat, *lege* conſpicerent. 49. qui vi aut aſtu, *lege* quibus vi aut aſtu oppreſſis populum rerum ignarum quiduis facile admittere. conſultum volueris, *lege* velis. ignauo mortis terrore, *lege* præ ignauo. 53. Vliſſibonæ, *lege* Vliſſibona. ſeſſo Reinero, *lege* confeſſo. 54. Villafrancium, *lege* Villafrancam. 56. Gangellum, Milla, ac Vuchtum, *lege* Gangelli, Millæ ac Vochti. 57. in Audacem, *lege* inter. 59. liberalitate tenebat, *lege* tegebat. muneratæ, *lege* numeratæ. 60. Regi ſui iuris, *lege* Rege. Aſuetam, *lege* Aſneram. 61. molebantur, *lege* moliebantur. In morbum relapſo, *lege* relapſus. 62. ſupra manu, *lege* ſuprema. obtenturos ſe Brabanti, *expunge* ſe. 66. Mardum, *lege* Mardim. 67. prolatæque, *lege* probatæque. 68. magna circuitu, *lege* magno. 71. liberi inter duos, *lege* libero. 76. Anchianum, *lege* Anghianum. ad Regem pertinere, *lege* non pertinere. 78. qui tamen, *lege* quum. 79. dominus Euchij, *lege* Cuchij. 80. Veromandius, *lege* Veromanduus. 83. edictiſque publicatis, *lege* edictiſque. 86. Compenlugam, *lege* Compenga. 87. quibus lectis, *lege* literis lectis. 90. ac omnibus, *expunge* ac. cocti, *lege* coacti. magis conſulet, *lege* conſulturum. 91. Amacrienſis, *lege* Anacrienſis. 96. comitatur laruam, *lege* larua. 97. per externa, *lege* propter. Aubugij, *lege* Antongij. 103. Meruaci, *lege* Meroaui. Vetereque Viana, *lege* Veteraquæ, Viana. 119. aliquot funeſta, *lege* alioqui. 120. obeuntes, *lege* abeuntes. 127. Overmeranæ, *lege* Overmeranæ. 128. Regulum, *lege* Reguli. 135. Præfecto'que Gauere, *lege* Præfectos. ſeſe ad eum, *lege* ad Bonum. Aucto exercitu preſſuram, *lege* preſſurum. ad venditionem, *lege* deditionem. 141. ad Zomam, *lege* ad Schaldim. 144. Rollimum, *lege* Rollinum. conſilio Burgundi ac procerum, *lege* conſilio Burgundiæ procerum 145. ſed vniuerſam fermè, *lege* ſed per vniuerſam. 146. Burgundos interdicit, *lege* Burgundis. 148. reuocat nobiles, *lege* euocat. 149. ſed hi in ſeditione, *lege* ſed ij. 153. quarto Vindamo, *lege* Vuidamo. 154. Iſabelliæ Luſitaniæ, *lege* Luſitanæ. Tutorum, *lege* Tutorum. 155. eius tum temporis, *lege* ditioni Aſperanæ tum temporis, &c. 156. hinc à tergo, *lege* hinc. Mabendricum, *lege* Monberticum. 158. fugere non deſtitit, *lege* fugere. 165. aut ab eo, *lege* ac ab eo. 169. hæreditatem adimit, *lege* adiit. 181. primus ſubſidio, *lege* primis. Lignacus, *lege* Ligniacus. 184. quæ non minus ad vitæ quàm ipſius, *lege* quæ non minus ad vitæ quàm dignitatis ipſius, &c. ſcire enim ſe, *lege* ſcire enim eum. 187. prope docuit, *lege* probè. 188. Struxerat enim, *lege* Struxerant. viduamq; nullis, *lege* viduaque. *In epiſtola dedicatoria libri ſexti pag. 2. legitur*, Socratis quoque Proceribus. *emenda* Sactatis quoque Proceribus.

GENEALOGIAE
PRÆCIPVARVM
ALIQVOT E GALLIA
FRANCICA, AC BELGICA
FAMILIARVM,

DE QVIBVS IN PRÆCEDENTI
HISTORIA MAXIME AGITVR, AC
ad eius intelligentiam plurimùm
conducentes.

LIBER SEXTVS,

Auctore Ponto Heutero Delfio.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini.
M. D. LXXXIII.

AD CLARAS INCLYTASQVE PRIMÆ NOBILITATIS FAMILIAS, PONTI HEVTERI DELFII EPISTOLA DEDICATORIA.

CVM hiſtoriam rerum Burgundicarum, Viri Clariſs. ac Nobiliſs. eo quo inſtitueram ordine fermè abſoluiſſem, ac amicorum cenſuræ commiſiſſem, commodum ſunt arbitrati, ſi præcipuarum familiarũ, de quibus ſubinde ſit mentio, ſtẽmata adiunxiſſem, ea ratione, qua in calce libri primi à me eſt factum, de Burgundicis Principibus, futurũ cenſentes, vti Lector certiùs de rebus geſtis iudicaret, ſi breui in tabella Principum virorum maiores, ac quibus vixiſſent temporibus, conſpexiſſet. Parui eorum conſilio: ſed cùm præcipuas fermè familias ex Hugone Capeto originem ducentes congeſſiſſem, ac hac in re me iis tantùm Gallis, qui Francorum gaudent nomine, pro parte ſatisfeciſſe viderem, idem mihi quod architectis, qui conceptum animo ſtructuræ ac ſumptuum rationem excedunt, accidit. Neceſſariò enim Francis Belgarum ſtemmata coniungenda videbam, quod in quatuor Burgundiæ Ducum vita promiſcuè de vtriſque non ſemel fiat mentio, quæ cùm non tantùm è ſcriptoribus, ſed hinc inde ab amicis conquiro ac accipio, creuit opus, ordoq́ue confundi cœpit, quod diuerſo mihi tempore miſſæ, parum referre arbitrarer, primo, medio, an poſtremo loco, hæ aut illæ locarentur Genealogiæ, modo eas coniunxiſſem quæ ex vno deriuantur fonte. Conſilij quoque mei fuit, eas tantùm familias memoriæ poſteritatis commendare, quæ è vetuſtiſſimis clariores ſunt aut fuère. Nam ſi equeſtris ordinis familias omnes illuſtrandas deſumpſiſſem, Deus bone, quàm immenſum, ne dicam infinitum opus ſummo cum labore, maiore cum inuidia, periculo valetudinis accerſita fame, dum famam quærere videor, mihi creuiſſet. Equeſtris enim ordo nobilitatis haberi debet initium: ante hunc familiæ quanquam claræ ac potentes, populares tantùm, quod apud populum maximè emineant, dici debent. Qui autem Principis beneficio, aut alia de cauſa in equeſtrem aſcribuntur ordinem, ac è plebe hac ratione eximuntur, nobiles dici ac haberi debent. Neque tamen hic ordo temerè ab omnibus conferri ſolet. Abſolutorum enim olim Principum, aut eorum tantùm legatorum munus erat, qui neminem equeſtri dignitate ornare ſolebant, niſi qui inſtructa acie iam iam cum hoſte eſſent congreſſuri, aut parta victoria inter multos conſpicui operam probaſſent. Sed huic legi non diu eſt ſtatum, tranſlato ad Imperatores imperio. Tanta enim Germanorum Imperatorum, ac Regum in conferenda hac dignitate liberalitas fuit, vt non ſolùm eum promiſcuè darent, ſed conferendi quoque poteſtatem fermè proſtituerent. Hinc factum eſt, vt nemini tandem ferè denegaretur, Principéſque ipſi cum hoſte primum conflicturi eum ab æqualibus, aut inferioribus etiam caperent, fiebatq́ue ſcapulis medio in campo, inſpectante exercitu, leuiter gladio tactis. Tandem eo licentiæ eſt peruentum, vt liberos primùm natos dum ſacra abluerentur aqua, dignitate equeſtri condecorarent. Socratis quoque Proceribus, (paucis tamen, ac ſummis) tribuendi dignitatis honor eſt conceſſus, quemadmodum & publicis ſcholis, quas Academias vocant, ſed qui eum tantùm literatis, qui diſciplinarum Cyclopædiam abſoluiſſe iudicantur, conferebant, bellicorum facinorum iudicium ad ſe non ſpectare cenſentes. Principes profani vtriſque honorem meritò conferunt, quod non ſolis imperia armis tueantur, ſed etiam conſilio ac eorum opera, qui

curarum partem gerunt, muneraque publica cum honore obeunt. Nobilitatis enim decus non tantùm bello paratur, ſed etiam ingenio ac eruditione quæritur. Corporeas enim vires, nec cor feruenti ſanguine fidens, ac ad quæque audenda hominem ſæpius ſine iudicio concitans, non omnes accepimus, ſed meremur honores variis virtutum generibus, inter quas potiorem ſemper locum in rebus publicis ac priuatis animi dotes obtinuere, deinde corporis. Minus ne Græcis ad Troiam pugnantibus, Neſtor ac Vlyſſes, quàm Aiax ac Achilles profuere? Feroces ac robuſti, quanquam ſtolidi, prælиis ac pugnis ad honores nituntur ac perueniunt: corpore debiles, at ingenio valentes, politicis artibus eodem contendunt, ac iure euadunt. Quibus verò Deus corpus ſolidum, vegetum, ſucculentum, ac in eo animum vividum, perſpicacem, acutum, ingenioſum, ac erga voluptates moderatum cautumque tribuit, etiam è fece plebis orti ad ſumma quæque, vel rumpentibus inuidis, peruehuntur, quanquam feliciter natorum inſidiatrix tumida, ac benefactorum calumniatrix peſtifera ſemper fuerit. Quid igitur, dices, ſperare debent viri nobilibus orti maioribus, bonisque artibus ad honores aſpirantes, quique in adoleſcentia voluptates, in virili ætate ambitionem, honeſti terminis circumſcripſerint? Inuitis etiam his gloria creſcet, auctoritas ſummo cum honore vbique locorum aderit, exiſtimatio ſartatecta manebit, quæ ſi hominibus contracto ſupercilio extorquere volueris, nihil aliud efficies, quàm vt in facie lauderis, conuerſa fronte irridearis, neglecta enim dormientem etiam non deſerunt. Plato ac qui eum ſunt ſecuti, quatuor nobilitatis ſpecies ſtatuunt. Primam eorum, qui è ſanctis ac iuſtis orti ſunt maioribus. Alteram, quorum parentes clari ac potentes principatum aliquem obtinuere. Tertiam, quorum maiores domi militiæue, illuſtriore aliquo claruere facto. Quartam, quæ ex indolis generoſitate, ac animi magnitudine petitur, propriæque virtutis laude nititur, hanc omnium vult eſſe laudatiſſimam ac excellentiſſimam. Nam qui è maiorum meritis ac gloria exiſtimationem metiuntur, nil ipſi nec audentes, nec valentes, vt degeneres contemnit. Quintam ſpeciem addidit Ariſtoteles, eorum, qui literarum diſciplina, ac abditarum rerum ſcientia florent, aut floruere, quòd ij non ſolùm familiam ac penates faciant clariores, verùm Vrbes ac Prouincias, quibus ſunt oriundi, illuſtriores. Noſtra ætas ſecuta veteres Romanos, qui omnibus in rebus naturam ſunt imitati, tres tantùm Nobilitatis ponit gradus, non temerè ab eorum diſcedens inſtitutis, quos nulla adhuc vicit Reſpublica. Primæ Nobilitatis eos ponunt, quorum maiores in equeſtri ordine, ante auorum memoriam fuere, ſimiles hos Romanorum Patriciis ac Senatoribus ſtatuentes, quòd initiò naſcentis vrbis Romulus hunc ordinem legeret viros non ſolùm cæteros ætate ac rerum experientia præſtantes, genere quoque, ac gentilitatis honore clariores, quos primùm Patres ac Seniores, deinde Patricios ac Senatores appellarunt, ſumebanturque initio ex hoc tantùm ordine, ſupremi Romanorum magiſtratus, aliumque præter hunc titulum Romani non ambiebant, defuncti enim publico munere, Reipublicæ quem ſuſtinuerant officij ac dignitatis titulum, contenti Senatorio, reddebant. Secundæ nobilitatis loco eos habent, qui equeſtrem aſſcripti non ita dudum ordinem auorum memoria inter populares familias numerabantur. Equitibus hi Romanis ſunt ſimiles, qui à Patriciis loco, honore, veſtitu, annuli geſtatione, ac neceſſaria equi nutritione diſtinguebantur. Tertia ac poſtrema nobilitatis ſpecies, popularis & olim erat, & nunc habetur, eorumque eſt qui in plebe magis eminent, in equeſtrem nondum aſciti ordinem. Populi enim vox generalis eſt complectens Nobiles ac Ignobiles. E populo Romani Equitum ordinem, bello aut peſte diminutum ſupplebant: ex Equeſtri Senatorium. Sed cùm erepta libertate Romanorum Imperatores ad ſe ſummam rerum traxiſſent, in Senatorium ac Equeſtrem ordinem quos lubebat,

iubebat, veteri more abrogato, legebant. Hac ratione noſtra tempeſtate dictas nobilitatis ſpecies, inuſitata Latinis locutione, nominari audimus: Nobiles veteres, Medios, ac Nouos, non inſulſo iudicio rerum naturam, cum Romanis ſequentes. Si enim ſine inuidia virtuti ac ingeniis in Republica locum dare volumus, admittenda eſt hæc diſtinctio. Quis enim ſine riſu eum ferret Patricium, qui neget familiam ſuam è tenuibus initiis non aliquando ortam? Quis non ſtolidum iudicabit, qui ſtirpi ſuæ æternitatem polliceri audebit? Vbi nunc Virgilius, qui Iouem hoc modo de Romanis mentientem inducit? Imperium ſine fine dedi. Iacet Roma cum Senatorio ac Equeſtri Ordine: Taceo de his qui ante Romanorum tempora clari fuere. Græciæ Nobilitatis ne veſtigia quidem apparent, niſi eorum quibus aut philoſophia, aut hiſtoria æternitatem dedit. Mirantur Belgæ mei, cùm in Annalibus ſuis, obſoleta vetuſtæ Nobilitatis cognomina legunt. Quæcunque ſub Luna initium habuere, finem expectent neceſſe eſt. Proinde vetuſtiſſimis familiis intereuntibus, ſuccedunt mediæ, his poſtremæ, exoriuntur rurſum nouæ. Deprauatæ enim naturæ, ac diſtorti ingenij ſignum eſt, immutabili huic fatorum ordini, aut liuidè inuidere, aut ſtolido animo reſiſtere. Contrà integri animi, ac bonæ indolis nota eſt, nullius virtuti inuidere nec malè velle, ſed permittere vt pro ſuo arbitratu, rerum ille omnium conditor, ac moderator gubernet, contentique maiorum gloria, eos adæquare, aut, ſi datur animus ac fortuna, ſuperare bonis artibus conemur. Interea admirabilem diuinorum donorum inter homines diſpenſationem, humili mente adoremus, alioqui animo nunquam quieti, illud in nos Poëtæ quadrabit: Rabiem liuoris acerbi, Nulla potes placare quies. Nihil certè alienius eſt ab homine generoſo, ac bonis artibus diuinitatem affectante, quàm inuidia. Nihil Nobilitati glorioſius, quàm procul ab omni inuidentia, nouarum rerum auctores fugere, pacem populis quærere, ac conſeruare. Nihil magnanimitati conuenientius, quàm ſine inuidia leges tueri, ac ne vlla ex parte conuellantur, animi corporiſque viribus obniti, nec dubitare, ſi opus ſit, pro maiorum inſtitutis vitam fundere. Nihil denique ab omni hominum ordine ac claſſe magis natura petit, ac ſuo quodammodo iure poſtulat, quàm vt ſorte noſtra contenti viuamus, ac ſine inuidia legitimo Principi (qui Dei manus, munus, ac legatus eſt) indiſſolubili amoris ac vnionis vinculo colligemur: ita enim facilè fiet, auctore Comico, vt ſine inuidia laudem inueniamus, ac amicos paremus, familiæque noſtræ æternum honorem ac decorem, apud omnes recto iudicio res perpendentes relinquamus. Vt verò pleniſſimè hoc in negotio, Viri Clariſſimi, vobis ſatisfacerem, in fine huius epiſtolæ addidi ſchemata tria, quibus diuerſæ regiones vtuntur in collocandis Nobilium familiarum depictis ſtemmatum ſcutis, è quibus rationem diſcent (earum rerum imperiti) quo modo ac ordine ea ſint diſponenda, ac qua ratione Nobiles depictorum ſcutorum recta collocatione, nobilitatem probent ac æſtiment. Vobis igitur Viri Nobiliſſimi ac Clariß. quorum animi à connato æqui rectique amore, ad verum æternumque decus ſtimulantur, ac proinde recta iuſtaque cordi eſſe non dubitamus, dedicare hoc Opuſculum non dubitaui, tum quòd ita maximè conueniebat, tum quòd ad honeſtas voluptates, veram laudem, ac æterni nominis comparationem, bonis vos artibus, maioribus animis annixuros non dubitarem. Suauiſſimè enim illa cogitatio animum ſubit, quæ docet per multa nos ſecula apud domeſticos extcroſque, cum laude victuros, ac ſine vlla nominis labe, familiæque dedecore, hiſtorias noſtri mentionem abhinc annos ſexcentos facturos. Me certè vix alios huius laboris decerpturum conſpicio fructus præter bene honeſteque triti impenſique temporis recordationem, quod in hac lamentabili ciuilium bellorum tempeſtate ſolatio fuit. Non enim ſolùm hæ furiæ nos liberè agere, ſed etiam loqui vetant: mihi certè impedimento fuere, ne Genealogias abſo-

lutiores, ac plures darem, cùm ipſos Proceres coram adire, ac ex eorum Archiuis quæ d
ſunt depromere non potuerim. Veſtrum erit, Viri nobiles, hæc qualiacunque æquis bon
pro veſtra humanitate conſulere, ac vbi erratum erit caſtigare, donec abſolutiora ac
perimus. Vereor enim ne ſubinde menda, aut in collocandis typis ſurrepſerit (quod fa
vel diligentiſſimo typographo accidit) aut ignorantia mea peccatum alicubi ſit, aut cer
cum errore mihi aliquid tranſmiſſum fuerit. Difficulter enim propter rerum varietatem
ac antiquitatem in concinnandis Genealogiis error vitatur. Neque enim in hunc vſq
diem auctorem vidi vel Latinum, vel Francicum, vel Belgicum, qui non errarit, qu
ab vno hæc homine abſolui non poſſint. Plurium enim opera, vnius labore eſt opus in con-
cinnatione. Ne verò plagiariorum more aliena mihi vendicare videar, qui in hac re m
iuuerint, ac per quos profecerim, ingenuè iis in Genealogiis profiteor, quas amicoru
amicitia ſum conſecutus, quorum hic nomina ſubiungere viſum fuit, cùm vt ſemel vna
Tabella conſpiciendos darem, tum vt notiores omnibus fierent, aliosque ſuo exemplo a
me iuuandum, ac opus hoc promouendum incitarent. Permittite igitur æquis animis, v
hæc ſub nominum veſtrorum patrocinio in lucem prodeant, ac obtrectatoribus calu
niandi anſam veſtra auctoritate præcidite. Non enim alia (poſt honeſtè tranſacti labor
ſuauem memoriam) me ad hunc laborem pertraxit cauſa, quàm ſincerus amor, quo a
ineunte ætate erga homines nobiles, ac bonis artibus claros, impenſiſſimè ſemper fui ad-
dictus, quòd ex eorum pectoribus æqui iuſtique ſcintillulas, è diuina illa generoſitate de-
promptas, reſultare mihi certò perſuaderem. Valete, ac ſiquid hoc Opuſculum ad no-
minum veſtrorum æternitatem conducere arbitrabimini, cùm is meus fuerit ſcopus
vnicus, Deum optimum maximum, vt ita fiat, ac generoſos, pióſque veſtros conatus for-
tunet, quam poſſum animo maximè ſubmiſſo precor per Ieſum Chriſtum filium eius do-
minum ac Seruatorem noſtrum.

Veſtræ omnium Claritudinis

obſeruantiſſimus,

P. Heuterus Delfius.

AD LE

AD LECTOREM.

NE TECVM paruis de rebus amice Lector, quæ in Genealogiis ſubinde occurrunt ſubdubites, ſcito ſemicirculum, hoc modo factum { ac aciem in medio habentem, comprehendere ſub ſe liberos vtriuſque ſexus eius viri aut feminæ, in quem acies ſemicirculi deſinit. Quod ſi occurrerit ſemicirculus ſine acie, aut tantùm linea recta hac ratione [| ſcias eum aut eos, quem aut quos continent, præcedentis tantùm eſſe cognatos, aut affines, cognatum, aut affinem, non liberos. Idem iudicato vbi nullum reperies ſemicirculum, vel lineam. Elementa Latina, in Genealogiarum maxima parte ſparſa, indicant locum illum ampliorem deſiderare explicationem, quàm ibi poterat aſſcribi, neceſſariam tamen ad plenam Genealogiæ intelligentiam, ac proinde verſa pagina, eò lectori properandum admonet. In iis verò Genealogiis, vbi nulla reperies Latina elementa maiuſcula, ſupra hominum nomina depicta, ſcias quæcunque ad eius intelligentiam ſunt neceſſaria, in Genealogia contineri, aut auctori incognita fuiſſe. Quæ verò præter hæc deſiderari poſſent, minoris ſunt momenti, quàm vt de iis te admonendum putem. Exiſtimo enim adeò eſſe à me omnia clarè ac perſpicuè ante oculos poſita, vt non poſſit apertius; propterea etiam, omiſſis aliis modis omnibus, qui à variis Genealogiarum ſcriptoribus ſunt vſurpati, hunc quem vides in vſum deſumpſi, tum quòd imitetur modum, quo vniuerſa Europa in ſcribendo ac legendo vtitur, ac proinde facillimè ac citiſſimè ea quæ ſunt ſcripta, ab oculis rapta ab animum tranſmittuntur, ac memoriæ ſtatim ac tenaciter infiguntur. Si tutè, vt cupiebat animus, per Belgarum Prouincias peregrinari potuiſſem, habuiſſes plures & abſolutiores Genealogias; cùm id non licuerit, vtere ac fruere his Lector, tempus fortaſſe aliquando deſiderio tuo ſatisfaciet. Quod ad me attinet, concinnaui Genealogias propter hiſtoriam Burgundicam ac Belgicam, quibus lucem ſunt allaturæ, non hiſtoriam propter Genealogias. Vale, ac laborem noſtrum in bonam partem interpretator.

NOMINA EORVM QVI IN CONCINNANDIS GENEALOGIIS AVCTOREM SVA INDVSTRIA AC LABORE IVVERVNT.

ANTONIVS *Burgundus Vuackæ ac Capellæ dominus.*

Arnoldus Sasboutius Spalandij dominus, ab Imperat. Carolo quinto Senator Hollandiæ factus, indeque à Rege Philippo, Caroli filio, Geldrorum Senatui titulo Cancellarij Præfectus, cooptatusque in Equeſtrem ordinem, tandem ſummi Belgarum Senatus, quem Arcanum vocant, Præſes factus.

Ioannes Vanderdilſius nobilis Antvuerpianus. Obiit non ita dudum.

Leuinus Torrentius Archidiaconus ac Canonicus Leodienſis.

Hendricus Halmalius Coſti filius Senator Antvuerpianus.

Arnoldus Vuabtendonckius nobilis Gelder, Leodij in Collegio D. Martini Canonicus.

Ioannes Geuartus Turnholtius, à quo breui Hiſtoriam expectamus Brabanticam.

Auguſtinus Teilyngius, Iobi filius, nobilis Hollandus.

Cornelius Martini Zelandus, à quo breui expectamus Genealogias nobilium familiarum, qui à prima inſtitutione, in hunc vſque diem, in ordinem Equitum Aurei Velleris, à Belgarum Principibus ſunt lecti, opus multæ lectionis, immenſi laboris, ac magnæ vtilitatis.

Ioannes Cuperius aliàs de Haze, vir hac in re bene exercitatus.

Antonius Roſa Curtracenus, Cornelij filius, vir huius ſtudij amantiſſimus, ac in eo diligentiſſimus.

Ioannes Barlarius Hollandus.

STEM-

S TEMMATVM PER AVITA INSIGNIA DISPONENDORVM (VVLGVS QVARTERAS vocat) ratio, iuxta morem tam Germanis, quàm Francogallis receptum.

QVEMADMODVM olim apud Romanos in more poſitum fuit, vt maiorum imagines, ornandæ funebri pompæ adhiberentur, atriaque cereis per armaria diſpoſitis, ad gentilitatem oſtendendam ornarentur: ita & noſtro tempore in vſu eſt, vt viri nobiles in iuſtis funerum exequiis, nuptiarum ſolemniis, quorundam etiam ſacrorum primordiis, longa ſerie à proauis demiſſum ſtemma in medium adducant, vt ſcilicet inde ortus ſui ſplendorem commonſtrent, dum quatuor, octo, exdecim, aut etiam triginta duo nobilitatis ſuæ membra (quas vulgò quarteras vocant) idferunt, licet non vno eodemque ordine à ſingulis inſignia locentur. Aliter enim Germani, quos Belgarum pars maxima ſequitur: Aliter Francogalli, quos Flandri imitantur, lla diſponunt, vt ex ſubiectis ſchematibus, cuiuis liquidò apparebit. Diſponuntur autem nſignia, ex enumeratione graduum conſanguinitatis, aſcendendo videlicet in parentibus; deſcendendo in nepotibus, muliebrium inſignium tantum habita ratione: ventrem nim è Iureconſultorum ſententia, ſequitur partus. Virorum verò nulla adferuntur inſignia (patris excepto, qui primum ſemper cum filio conſtituit membrum) niſi tantùm ornatus gratia, atque ad pleniorem graduum conſanguinitatis cognitionem ac demonſtrationem. Graduum verò conſanguinitatis enumeratio, è quibus membra componi debent, ſumitur aſcendendo à patre ad auum, proauum, abauum, attauum, tritauum, quemadmodum ſtirpis continua ſeries admittit, & vice verſa deſcendendo à patre ad nepotem, pronepotem, abnepotem, atnepotem, trinepotem, &c. Pater ac mater duo prima efficiunt membra: Auia paterna ac auia materna, reliqua duo; habeſque hac ratione quatuor prima nobilitatis tuæ membra ac teſtimonia, quæ vt melius intelligas, accipe ſchema, in quo illud obſeruabis, ſcutum quadrangulare quod in medio collocatur, filium eſſe cum vxore, aut ſine ea, qui quatuor nobilitatis ſuæ membra oſtendere cupit, quod quidem ad ornatum, non ad rei neceſſitatem facit.

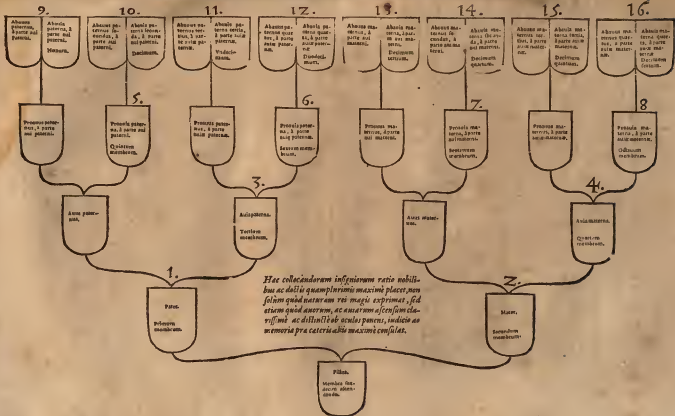
Si octo membra deſideras, adiunge aui patrem ac matrem, deinde auiæ paternæ patrem ac matrem, poſtremò aui materni ac auiæ maternæ patrem ac matrem, voti compos fies. Si verò ſexdecim petis, aſſcribe proaui paterni, ac proauiæ paternæ parentes, deinde patrem ac matrem eorum, qui auiæ paternæ parentes genuerunt, idemque facito in proauo ac proauia materna, ac qui hos procrearunt, habebis ſexdecim à feminarum parte ſcutorum ſectiones, è quatuor gradibus reſilientes, nimirum à patre, auo, proauo ac abauo. Hucuſque humana modeſtia, rationique conſentanea moderatio auitorum inſignium in

ſua

ſua membra ſectiones admittit, cùm vltra hos gradus memoria hominum plærunque euaneſcat, ac proinde intra hos limites conſiſtentes non facilè homines fallere poſſint. Qui ex vlteriori ſectione nobilitatis vetuſtatem affectant, ad triginta duo ſectiones parentum, parentes multiplicando perueniunt. Qui verò hoc termino non contenti in ſexaginta quatuor, aut in centum viginti octo membra parentum parentes multiplicando progrediuntur, fieri vix poteſt quin in tanta parentum multiplicatione non oriatur confuſio ac error, faſtuoſa iactantia pro veris falſa, modò numerus conſtet, ſibiipſi ac alijs obtrudente, cùm vix credibile ſit in re tam vetuſta ac intricata reperiri, qui errores aperire poſſint aut velint. Sexdecim aut ad ſummum triginta duo (vt dixi) membra, admittit ratio, modeſtiæ mater. Verum vt ſemel concludamus, ac quæ polliciti ſumus ſchemata lectori ad pleniorem rei intelligentiam exhibeamus. Primus gradus geminatur in patrem ac matrem. Secundus quadruplicatur addita vtraque auia, efficiuntque quatuor prima membra. Tertius gradus à proauo incipiens (vt ita loquar) octuplicatur, octo perficiens membra. Quartus gradus ad abauum numerans pro ratione perſonarum multiplicando ſingulas perſonas per proprios parentes ſcinditur in perſonas ſexdecim, ac totidem feminea inſignia. Quintus gradus ad attauum progrediens multiplicando parentum parentes, triginta duo quarteras, hoc eſt, membra conficit. Sextus gradus ad tritauum perueniens, ſexaginta quatuor membra, eadem multiplicandi tatione petficit, vbi nos Plato (vt in prouerbio eſt) quieſcete iubet, niſi in infinitum progredi velis. Simili ratione deſcendendo Nepos quatuot membra perficit, Pronepos octo, Abnepos ſexdecim, Atnepos triginta duo, Trinepos ſexaginta quatuor. Etenim cùm aſcendēdo Latini ſupra Tritauum propriam vocem non habeant, ſed qui eum, eiuſq; parentes genuere, *Maiores* appellent, ac deſcendendo vltra Trinepotem, qui hos ſequuntur *Inferiores* vocent, ſtultum eſſet vltra hos gradus auitorum inſignium memoriam velle proferre, cùm voces quibus eos appelles, memoriæ ac hominibus deficiant. Vnum adhuc reſtat de quo te Lector admoneam, morem eſſe longo vſu confirmatum, ac proinde inſtar inuiolabilis legis obſeruandum, vt colores principum metallorum (auri nimirum ac argenti) nunquam in vno ſcuto concurrant. Vitium enim illud apud nobiles eſt intolerabile, ac à nemine vſurpatum, ſed vni tantùm ac ſoli Patriarchæ Hieroſolymitano propter loci dignitatem, cui præeſt, conceſſum. Quare ſi ſcuti color ſit aureus, caue ne inſigne quod præſeferet ſit argentei coloris, aut contra, ſed cuiuſcunque alterius quod placuerit. Sed iam ſchemata inſpiciamus.

SCHE-

Schema collocandorum ſexdecim ſcutorum, cum auitis inſignijs more Francogallorum ac Flandrorum.

Hæc collocandorum inſigniorum ratio nobilibus ac doctis quamplurimis maximè placet, non ſolùm quòd naturam rei magis exprimat, ſed etiam quòd auorum, ac auiarum aſcenſum clariſſimè ac diſtinctè ob oculos ponens, iudicio ac memoria præ cæteris alijs maximè conſulat.

SCHEMATA DVO ALIA COLLOCANDORVM SEXDECIM INSIGNIORVM E QVATVOR CONſanguinitatis primis gradibus reſilientium, more Germanico, quos Belgæ quamplurimi, quanquam obſcurior ſit modus, tamen ſequuntur.

Hic ab abauis ac abauiis deſcenditur ad nepotes, vt etiam numerus ciferarum cũ præcedenti Flandrico conueniens ſchemate indicat. Nam ſi abauos omnes abauiis coniunxeris (cùm hic numerus ciferarum tantùm feminas, hoc eſt abauias denotet) habebis ſexdecim membra completa, vt in aliis modis. Abaui enim octo, caeterarum feminarum, neptium ſcilicet ſuarum ſcuta, ſeu natalitia ſigna referunt ac demonſtrant.

Abauus paternus à parte aui paterni.

Abauus paternus ſecundus à parte aui paterni.

Abauus paternus tertius, à parte auiæ paternæ.

Abauus paternus quartus, à parte auiæ paternæ.

Abauus maternus, à parte aui materni.

Abauus maternus ſecundus, à parte aui materni.

Abauus maternus tertius, à parte auiæ maternæ.

Abauus maternus quartus, à parte auiæ maternæ.

Reliqua quibus cifera ſunt incluſa denotant abauias vt earundem ciferarum indicat numerus, cum præcedenti ſchemate (moris Flandrici) collatus.

Hic à filio aſcenditur ad abauos ac abauias, vt demonſtrat numerus ciferarum, qui per omnia mori Francico ac Flandrico reſpondet, vt videre quoque licet in præcedenti Flãdrico ſchemate. Poterit Lector è tribus hiſce ordine, non rei natura diuerſis ſchematibus in idem recidentibus, ſequi quod ei magis placuerit.

TABVLA GENEALOGIARVM
HOC TOMO CONTENTARVM.

A.

Alenſonia, ſtirpis Capeticæ pag.15
Angium ſtirpis Capeticæ 2
Aquitanica 19
Atrebatenſis 26
Anghianæ pars 41
Arculea 55
Arenbergica 80
Aurelianaſtirpis Capeticæ 2

B.

Burgundica ſtirpis Capeticæ 2
Burgundica ſtirpis veteris lib.1.pag.14.16.17
Burdigallica 2
Burgundica è nothis Philip. Boni 6
Borbonica ſtirpis Capeticæ 9
Britonum 16
Bloſiana 21
Bearnij 24
Bigorræ 24
Buſſuy 58
Brederodica 66
Brabantica 92
Bergarum ad Schaldim 90

C.

Caroli Magni lib.1.pag.15
Carnutum 21
Challonnica 27
Culenburgica 39
Crouiaca 48
Cliuiæ 82

E.

Eduardi tertij Anglor.Reg. 36
Egmondana 74
Engulemæ ſtirpis Capeticæ 2

F.

Francica ſtirpis Capeticæ 2
Francica ſtirpis veteris lib.1.pag.14
Foxij 24
Friſiæ 87
Flandriæ 96

G.

Geldriæ 84
Grimbergæ 50

H.

Hendrici ſeptimi Angl.Regis 38
Heuſdana 53
Hennina 58
Hollandiæ 87
Heukelana 52

I.

Iſelſteinenſis 75

L.

Lutzenburgica 42
Lalanæ pars 46
Leerdamij 79
Lanoia 72

M.

Monpenſeria ſtirpis Capeticæ 9
Monferratenſis 29
Mercana 80

N.

Neapolitana 30. 32

P.

Pictauienſis 19
Polana 62

S.

Sabaudiæ 32
Siciliæ 30.32

Toloſatium 19
Teilingana 70

V.

Vuaſſenara 62
Vendomæ ſtirpis Capeticæ 9
Vianæ 41

Z.

Zutphaniæ 84
Zelandiæ 87

A.

Hvgo Capetus nouæ ſtirpis Francorum rex obiit anno 996. reliquit ſucceſſorem regni filium

Robertum regem qui obiit 1030.

Hendricus rex obiit 1060.

Philippus rex obiit 1109.

Lodouicus rex obiit 1137.

Lodouicus Iunior rex obiit 1179

Philippus Auguſtus rex obiit anno 1223.

Lodouicus huius nominis octauus Franc. rex obiit anno 1226. relictis hiſce quatuor filiis. Alfonſus ſecūdus natu nullis ſuſceptis liberis obiit. Carolus natu tertius Comes Andegauenſis factus eſt anno 1268. Rex Siciliæ ac Neapolis. Robertus filiorum natu minimus factus eſt primus Atrebatenſium Comes. Lodouicus omnium natu maximus patri in regno ſucceſſit, cognominatuſque eſt ob morum probitatem Sanctus, obiitque anno Chriſti 1270. quatuor etiam relictis filiis his:

Philippus tertius rex obiit

Petrus primus Alenſoniorum Dux duxit Iohannam Bleſenſem

Ioannes Triſtanus.

Robertus Comes Clermontij, ac Borbonij.

Philippus Pulcher obiit rex 1315.

Carolus primus Valeſij, ac ſecundus Alenſonij Comes.

Lodouicus Comes Eureuſij natus altera patris vxore quæ fuit Maria filia Hendrici 7. Ducis Brabantiæ.

Lodouicus Hutinus rex obiit 1316 — Ioannes in cunis vagiens obiit.

Philippus Longus rex obiit 1321.

Carolus Pulcher rex obiit 1328.

Iſabella ſiue Elizabeth nupſit Eduardo ſecundo Anglorum regi, peperitque Eduardum tertium.

B.
Philippus Comes Valeſij, ac deinde Franc. rex obiit anno 1350. — Ioannes Valeſius Frācorum rex obiit anno Chriſti 1364. his ex vxore Bona relictis filiis.

C.
Iſabella.

Margareta.

Ioanna.

Lodouicus.

Carolus.

.... nupta Philippo Tarentinorum Principi.

D.
Carolus quintus Francorum rex obiit anno 1380 duobus relictis filiis.

Carolus ſextus Franc. rex obiit anno 1422. relicto filio — Carolus ſeptimus Francorum Rex obiit anno 1453.

Lodouicus Dux Aurelianorum Comes Engulemæ ac Vertuzij Pariſiis fuit obtrūcatus anno 1407. tribus relictis filiis. — Carolus Dux Aurelianorū reliquit

Ioannes Engulemæ Comes obiit ann. 146[...] reliquit

Philippu[s] Comes [...] liberis a[...]

F.
Lodouicus Andegauē ſiū Dux obiit an no 1384 — Lodouicus ſecundus Dux Angium, obiit anno 1417. cùm ei eſſent nati — Lodouic[us] Dux obi[...]

Reinerus decrepitu[...]

Carolus [...]norum.

Maria.

Iola.

Carolus Princeps Tarentinorum.

G.
Ioannes Biturigum Dux, ac Monſpenſerij Comes. — Ioannes obiit ſine liberis.

Bona.

Maria.

H.
Philippus Andax Dux Burgundiæ obiit anno 1404. hiſce relictis liberis — Ioannes [...] Dux Burg[...] mes Burg[...] Arteſiæ, [...] tus eſt [...] anno 141[...]

Antonius Limburgi[...] curtiano [...]

Philippus Eſtampij occubuit [...]

Maria.

Margareta

Catharina

Bona innu[...]

Filias Regis Ioannis Valeſij ſtudio omiſi.

...us vndecimus ...obiit 1482. — Carolus octauus Francor. Rex obiit ſine liberis, ſucceſſitque illi Lodouicus 12. Aurelianorum Dux.

...Biturigum Dux ...veneno ſub... ...ſine liberis. — Ioanna nupſit Lodouico Duci Aurelian. qui eam Rex factus repudiauit.

Anna vxor Petri Ducis Borbonij.

...cus Dux Aurelian. ac poſt obitum Caroli octaui Rex Fran... ...huius nominis 12. obiit anno 1514. — Clādia nupſit Franciſco Engulemę Comiti, poſt mortem Lodouici 12. Franc. Regi huius nominis primo.
Reinera vxor Herculis Ateſtini Ferrariæ Ducis.

E.

...s En... ...Co... — Franciſcus Comes Engulemæ Francor. Rex poſt obitum Lodouici duodecimi obiit anno 1547.

Margareta.

Franciſcus.

Hendricus Francorum Rex huius nominis ſecundus obiit anno Chriſti 1558. relictis — Franciſcus ſecūdus Rex obiit anno 1560.
Carolus nonus Rex obiit anno
Hendricus tertius Rex.
Franciſcus Dux Alenſonij.
Iſabella Regina Hiſpaniarum.
Claudia Dux Lotharingiæ.
Margareta Regina Nauarræ Dux Vendomæ.

Carolus.

Margareta.

...ngium ...s 1433. — Ioannes Dux Calabriæ ante patrem obiit relinquens ex Maria Borbonica vxore ſua filium — Nicolaus Calabriæ Dux iuſſu Regis Lodouici vndecimi veneno ſublatus, ſine liberis obiit ante auum Reinerum.

...Dux obiit ...80. — Iola nupſit Frederico Vaudemontio Lotharingiæ Duci.

...enoma... — Margareta vxor Hendrici ſexti Anglorum Regis.

Margareta.
Catharina.
Iſabella.
Philippus Bonus Dux Burgundionum ac Belgarum obiit anno 1467.
Anna.
Maria.
Agnes.

Antonius, Iodocus — infantes obiere.

Carolus Pugnax Dux Burgund. ac Belgarum, occiſus eſt prope Nanceum apud Lotharingos anno 1477. ex Iſabella Borbonica vnicam tantùm relinquēs filiam, ditionum omnium hæredem. — Maria Burgundionum ac Belgarum Princeps, quæ nupſit Maximiliano Auſtriaco Imperatori huius nominis primo. Ipſa inter venandum equo decidens ex caſu obiit, 17. Martij anno 1482. quinto ex marito grauida relicto filio Philippo, ac filia Margareta Auſtriaca.

...ntiæ, & ...io Azin... — Ioannes quartus Brabantiæ Dux ſine liberis obiit.

Philippus Brabantiæ Dux ſine legitima quoque prole deceſſit, duobus relictis filiis nothis, nimirum, Antonio ac Philippo, qui à Brabantia ſunt cognominati.

I.

...Neuerſij, Rethelli, ac ...que Azincurtiana ...

Philippus in cunis obiit.

Carolus ſine liberis deceſſit.

Ioannes Comes Eſtampij, ac morte fratris Caroli Comes Neuerſij, ac Rethelli tres duxit vxores. — Philippus puer Bruxellæ obiit.
Iſabella nupſit Ioanni huius nominis primo Clinenſium Duci.
Carola vxor fuit Ioanuis Albrethi Orſvallæ apud Britones Reguli.

A 2 A. Hv-

A. HVGO Capetus cùm virilem Caroli Magni ſtirpem degenerare conſpiceret, conciliatis ſibi pleriſque Francorum proceribus, Regem Carolum ex hac familia poſtremum, proditione captum perpetua in cuſtodia vitam finire coëgit, ſeque Francorum Regem palam eſt profeſſus. Moriens anno 996. ſucceſſit illi filius natu maximus Robertus, ac deinde continua ſerie nepotes vſque ad Lodouicum ſanctum, cui ſucceſſit Philippus filiorum natu maximus: is tres reliquit filios, Philippum cognomine Pulchrum regni ſucceſſorem, Carolum Valeſiorũ Comitem, cuius poſteri in hunc vſque diem anni 1583. Francis præſunt, ac Lodouicum Eureuſij Comitem, qui filiam natu maximam Philippi Arteſij in vxorem duxit, vnde nati liberi Nauarræ Reges ſunt facti. Philippo Pulchro tres ex ordine filij Francorum in regno ſucceſſere maſculis non procreatis liberis, quare Carolo Pulchro mortuo, Franci Regem crearunt Philippum Valeſium Caroli filium, quod adeò ægrè Anglorum Rex Eduardus tertius tulit (quòd iure matris ſe potiorem duceret) vt reſuſcitata vetere controuerſia, ducẽtis fermè continuis annis atrociſſimo Anglos ac Francos inuoluerit bello, non ſine admirabili tamen Salicæ legis victoria.

B. Philippo Valeſio, priore patris vxore nato (alteram in genealog. Alenſoniorum reperies) ſucceſſit in regno filius Ioannes (alter enim filius Philippus Aurelianorum Dux liberis non creans deceſſerat) huius nominis primus, qui è Bona Lutzenburgica filia Ioannis Comitis Lutzenb. ac Bohemiæ Regis, quatuor ſuſcepit filios, quorum deinde filij ac nepotes Valeſiorum nomen, per vniuerſum terrarum orbem fortibus factis, ac moderata prudentique gubernatione clarum ac illuſtre reddidere.

C. Iſabella Valeſia ſecunda patris vxore nata, nupſit Petro Borbonij Duci. Margareta Guidoni huius nominis primo Bleſenſium Comiti. Ioanna Guilielmo tertio Hollandiæ, &c. Comiti. Lodouicus Comes Valeſij, ac Alenſonij ſine liberis obiit. Carolus Comes fuit Alenſoniorum.

D. Regi Carolo quinto ſucceſſit è duobus filiis natu maximus Carolus ſextus, illi Carolus [illegible]mus, huic Lodouicus vndecimus, qui veneno fratre Carolo ſublato, regnum reliquit filio Carolo octauo, poſt quem (quòd liberis ex Anna Britona non ſuſceptis è viuis deceſſiſſet) regnauit Lodouicus Aurelianus Rex huius nominis 12ᵘˢ. Alter Regis Caroli quinti filius Lodouicus fuit Aurelianorum D[illegible] qui capitales inimicitias cum Philippo Audace, eiuſque filio Ioanne Intrepido exercuit, cuius tandem opera Pariſienſi in vrbe eſt interfectus, vnde diuturnum ac calamitoſum, inter Francos, Burgundos, ac Belgas bellum per 150. annos eſt geſtum. Duxerat Lodouicus Valentinam filiam Ioannis Galeacij primi Mediolanenſium Ducis, quæ ei excepta numerata pecunia in dotem attulit Comitatum Vertuzij, peperitque filios tres, qui vt patris vlciſcerentur mortem, acerbiſſima cum Ioanne Intrepido bella geſſere. Captus Carolus Aurelianus, cum fratre Ioanne ab Anglis prœlio Azincurtiano, liberatur poſt 25. captiuitatis annum à Philippo Bono, ducta in vxorem eius ex ſorore Maria nepte, Adolphi Cliuiæ Ducis filia, quæ ei filias duas, ac filium Lodouicum peperit, qui Regi Carolo octauo ſine liberis mortuo ſucceſſit, repudiata ob ſterilitatem (vti credi volebat) Ioanna Regis Lodouici vndecimi filia, duxit Annam Britonam quæ duabus tantùm relictis filiabus viuere deſiit. Maria verò ſoror Regis Lodouici duodecimi natu maior, nupſit Ioanni Narbonenſi Nemotenſium Duci filio Gaſtonis Foxenſis. Soror altera Ioanna vxor fuit Ioannis Alenſoniorum Ducis huius nominis ſecundi. Ioannes Engulemæ Comes liberatus Anglica captiuitate poſt annum 32. in vxorem accepit Mariam Rohanam, genuitque Carolum, qui Lodouicam filiam Philippi Ducis Sabaudiæ, ac Margaretæ Borboniæ vxorem duxit. Soror Caroli Ioanna nupſit Carolo Cortiuio Comiti Talleburgio.

E. Franciſcus Engulemæ Comes mortuo Rege Lodouico 12. cuius filiam natu maiorem Claudiam in vxorem duxerat, Francorum fit Rex huius nominis primus. Margareta eius ſoror primum nupſit Carolo Alenſoniorum Duci quarto, eoque ſine liberis mortuo Hendrico Albretho Nauarræ Regi, peperitque filiam vnicam quæ Antonio Borbonio Vendomę Duci nupſit. Peperit verò Claudia Franciſco filium Franciſcum qui veneno extinctus ante patrẽ cœlebs obiit, quemadmodũ & Carolus Aurelianor. Dux. Margaretam vxorem Emanuelis Philiberti Sabaudiæ Ducis. Hendricum huius nominis Francorum Regem ſecundum, qui ducta Catharina Medicæa Ducis Vrbinatis filia ſeptem ex ea genuit liberos. Franciſcum ſecundum Regem, qui ducta Maria Scotorum Regina nullis ex ea ſuſceptis liberis obiit. Carolum nonum Regem, qui ducta Elizabetha Auſtriaca Imp. Maximiliani ſecundi filia, vnica tantùm ſuſcepta filia è viuis deceſſit. Hendricum tertium Regem, qui poſt fratris Caroli mortem, relicta Polonia, vbi Rex fuerat electus, in Franciam rediit, regnatque, ducta Lodouica Vaudemontana, è qua liberos dum hæc ſcriberem anno 1583. nondum ſuſceperat. Cùm ſacro fonte ablueretur, Alexandri nomen ei datum fuit, ſed Rex factus patris nomen ſumpſit. Franciſcus Angium ac Alenſoniorum Dux, Hercules ſacro in fonte fuit appellatus, ſed cum fratre nomen mutauit. Iſabellam Philippi Auſtriaci Hiſpaniarum Regis vxorem tertiam, quæ duabus relictis filiabus, Iſabella nimirum ac Catharina, è mundo deceſſit. Claudiam vxorem Caroli Lotharingiæ Ducis. Margaretam nuptam Hendrico Borbonio Nauarræ pro parte Regi.

F. Lodouicus primus Angium Dux adoptatus in filium, à Ioanna ſecunda Neapolis Regina ac Prouinciæ Lugdunenſis Duce, profectus in Italiam haud procul Neapoli moritur, relinquens è Maria Caroli Bleſenſium Comitis filia, filios duos. Carolus nato minor Tarentinorum Princeps eſt appellatus. Lodouicus ſecundus Angium Dux ea in vrbe Academiam inſtituit, biſque in Italiam eſt profectus, quo paternæ adoptionis iure regnũ Neapolit. adiret. Sed cùm à Romano Pontifice impediretur, conatus eius in irritum ceſſere. Duxerat Iolam filiam hæredemq; vnicam Petri Aragonum Regis. Sed huius

quoque

quoque regni poſſeſſioue armis excluſus, moriens multos reliquit liberos, nimirum: Lodouicum tertium Angium Ducem, qui dum Neapolim cum exercitu proficiſceretur, Regina Ioanna apparatu eius territa, Alfonſum Arragonum Siciliæque Regem in filium adoptatum contrà in auxilium euocat, ac mox mutata voluntate, quòd ab Alfonſo duriùs ſe tractari exiſtimaret, Lodouicum renouata adoptione reuocat, qui bellum contra Alfonſum parans, medio in apparatu moritur, nullis è Margareta, Amati Sabaudiæ Ducis filia, relictis liberis: ſucceſſitque ei frater Reinerus, qui infeliciter contra Arragonios tentata belli fortuna, Italiam cum Neapoli deſerere eſt coactus: cumque in vxorem duxiſſet Iſabellam filiam hæredemque vnicam Caroli Lotharingiæ ac Barræ Ducis, mortuo tamen ſocero, vt eius è ditionibus ab Antonio Vaudemontij Comite pellitur, allegante filiabus in Lotharingia ius non eſſe, prœlioque captus, Philippo Bono, Burgundiæ Duci, vinctus traditur. Sed facta pace liberatus, filiam natu maximam Iolam Frederico Vaudemontio, filiorum dicti Antonij natu maximo, dat vxorem; è quibus nati liberi in hodiernum diem Lotharingiæ Ducum ſtemma perdurat. Senex Reinerus (orbatus omnibus filiis ac nepotibus ex iis natis) hæredem omnium ſuarum ditionum & actionis Neapolitanæ inſtituit Carolum Pugnacem Burgundiæ Ducem, Frederico Vaudemontio Lotharingiæ Duci genero ſuo hæreditatem inuidens, donec Carolus à fortuna deſertus, ac Reinerus Regis Lodouici vndecimi minis territus, dictum Regem mutatis tabulis hæredem inſtitueret. Obiit Reinerus octuagenarius inſtabilitatis fortunæ inſigne exemplum. Reliqui Lodouici ſecundi liberi fuêre hi: Carolus Cœnomanorum Comes, liberis non procreatis obiit. Maria vxor Caroli ſeptimi Franc. Regis. Iola vxor Franciſci Britonum Ducis.

G. Ioannes Biturigum Dux genuit è Ioanna Armigniaca Ioannem Monſpenſerij Comitem, qui ſine liberis obiit. Bonam Armigniaci Comitem vxorem Amati Sabaudiæ Ducis ſeptimi huius nominis, eoque fatis functo Ioannis Borbonij, quem Monſpenſerij Comitem ſuis nuptiis fecit. Mariam nuptam Lodouico filio Guidonis Comitis Bloſij, eoque mortuo, Philippo Arteſio equitum magiſtro. Exinde Biturix alteram duxit vxorem, ſed quæ non peperit.

H. Philippus Audax primò Turonum, deinde Burgund. Dux, in vxorem accepit Margaretam hæredem vnicam Lodouici Malani Flandr. Comitis, &c. quæ peperit, Ioannem Burgund. Ducem qui Intrepidus eſt cognominatus. Antonium Brabantiæ ac Limburg. Ducem, Comitem Fani D. Pauli, ac Lignij. Philippum Comitem Neuerſij ac Rethellij. Margaretam vxorem Gulielmi Bauari Comitis Hollandiæ. Catharinam nuptam Leopoldo Auſtriæ Duci. Mariam iunctam Amato Sabaudiæ Duci primo.

I. Ioannes Intrepidus duxit Margaretam filiam Alberti Bauari Hollandiæ Comitis, genuitque Philippum Bonum Burgundionum ac Belgarum Principem inuictiſſimum, qui fortiter ac feliciter patris ſui necem eſt vltus, Princepſque fuit ſui temporis tam pace quàm bello clariſſimus. Margaretam vxorem Lodouici Caroli ſexti Franc. Regis filij natu maximi, eoque ſine liberis mortuo, Arthi Richemontij Britonum Ducis. Catharinam deſponſatam Lodouico tertio Angium Duci, ſed repudiata obiit innupta. Iſabellam vxorem Comitis Ponteuræ apud Britones. Annam iunctam Ioanni Bethfordiæ Duci fratri Hendrici quinti Anglorum Regis. Mariam collocatam Adolfo Cliuiæ Duci. Agnetem vxorem Caroli primi, Borbonij Ducis: Princeps fuit fœcundiſſima.

K. Philippus Comes Neuerſij ac Rethellij primò duxit Aleidam filiam Enguertani Couchij domini, ac Comitis Sueſſonum, qui contra Turcas cum Ioanne Intrepido profectus ibi periit, è qua ſuſcepto Philippo (qui puer obiit) cùm ipſa breui filium eſſet ſubſecuta, duxit Bonam filiam Philippi Arteſij Comitis Euſij, ſororem Caroli Arteſij, Comitis Euſij, quæ ei peperit Carolum Neuerſij Comitem, qui ducta Maria Albretha ſine liberis obiit. Ioannem Eſtampij Comitem, ac fratre mortuo Neuerſij quoque ac Rethellij, qui tres duxit vxores. Prima fuit Ioanna Alliaca Vidami Ambianenſis filia, è qua ſuſcepit Philippum, qui puer Bruxellæ obiit. Iſabellam Neuerſij ac Rethellij Comitem vxorem conſenſu Pontificis Romani Ioannis primi, Cliuiæ Ducis. Altera vxor fuit Paula Broſſæa filia Comitis Ponteuræ, quæ vnicam quoque hæredem peperit. Carolam vxorem Ioannis Albrethi Orſvali domini. Tertia vxor fuit Carola Albretha ſoror dicti Ioannis, ſed quæ non peperit.

Philippus Bonus Burgundiæ Dux ac Belgarum Princeps, filius Ioannis Intrepidi Burgundiæ Ducis, nepos Philippi Audacis Burgundiæ Ducis, pronepos Iohannis Valeſij Francorum Regis ac Burgúdiæ Ducis, è variis feminis quatuordecim nothos ſuſcepit liberos, quorum hic ſequitur Genealogia.

- Cornelius Burgundus omnium natu maximus, vxore non ducta, prœlio Morbecano contra Gandenſes occubuit, relinquens è Margareta Corbaudæa, filium nothum
  - Ioannem Delverdyngæ dominum, qui ducta Maria Halevuina duas tantùm reliquit filias:
    - Elizabetha Del- douico Flandre- peritque ——
    - Margareta vxo- dæ domini.
- Philippus infans obiit.
- Antonius Burgundus natus ex Iola Prellæa, fuit Beueræ dominus, duxitq; Mariam Vieſuillam filiam Petri Modonis ac Tornehemi, quæ ei peperit
  - Philippum Burg. Beueræ dominum: duxit Annam Borſelliam Veræ, Vliſſingæ, Brouvuerſhauæ ac Sandeci dominam, quæ ei peperit ——
    - Adolfum Burg. Veræ, Beueræ, . Vliſſingæ &c. dominum, duxit Annam filiam Ioannis domini Bergarum ad Scaldim, genuit
    - Magdalena nupta Iodoco Cruningio.
    - Anna vxor Ioannis Bergij Vualhainæ domini.
  - Ioanna nupta Iaſpari Culenburgenſium domino.
  - Maria infans obiit.
  - B. Antonius Burg. vidno patris lecto ſuſceptus, Capellæ dominus, duxit filiã Andrei Andreæ Quæſtoris Beuervueſterſcheltij, Vuackæ domini, è qua ſuſcepit ——
    - Annam Burgund. vxorem Nic- ſium domini.
    - Adolfum Burg. maris apud Zela- Iacoba Bonnera ſine liberis ol
    - Antonium Burg. Vuackæ ac Cap- xit è familia Matkæa.
    - Andream Burg qui defunctus o- nondum ducta, Bergis ad Sch.
- C. Dauid Burgundus Antiſtes Terouanæ, deinde Traiecti ad Rhenum.
- Philippus Burg. Antiſtes quoque Traiecti ad Rhenum.
- Maria Burgunda vxor Petri Baufremontij, Charnij apud Burgundos domini.
- Raphaël Burg. Abbas Gandaui apud D. Bauonem.
- Ioannes Burgundus Præpoſitus in Collegio D. Donatiani Brugis.
- Anna Burgunda primùm vxor Adriani Borſellij Brigdami domini: deinde Adolfi Cliuij Rauaſtainæ domini. Neutri peperit.
- Balduinus Burgũdus Falaſſij ac Somergemij dominus, duxit filiam Emanuelis Cerdæ Luſitani, quæ peperit
  - Philippus Burgundus infans ob
  - Maximilianus Burgundus Abb- delburgenſis, ac poſteà apud D.C in Hannonia.
  - Carolus Burgund. Falaſſij ac Brig- minus, duxit Margaretam Vue- Seneſchalli Hannoniæ filiam, p
  - Margareta Burgunda nupſit Phi- noio Molenbeſij domino.
  - NOTHI.
  - Franciſcus Burg. Neuvuernæ d- duxit filiam notham Philiberti C Autantij Principis.
  - Balduinus Burg. liberos mihi ig- vxore reliquit.
- Filiæ quatuor, quarum nomina ignoro: prima nupta apud Britones Aiglæ domino: altera Vidamò Ambianenſi. Tertia ac quarta Deo virginitatẽ dedicarũt.

Domina, quæ Lo- domino nupſit, pe- Traſignij Armu-

Lodouicum Flandrenſem Pratæ, Delverdyngæ ac Vuoſtinæ dominum, Aurei velleris Equitem, Caroli quinti Imper. Ærarij præfectum, qui ex vxore reliquit — Ioannem Flandrenſem Pratæ, Delverdyngæ, ac Vuoſtinæ dominum, qui ſine liberis obiit.

A.

s Burgundus infans obiit.

lianus Burg. primus Veræ Marchio, ducta Lodouica iaca, ſine liberis obiit.

cus Burgundus infans obiit.

rgunda bis nupſit.

Burgunda bis nupſit.

rgunda bis nupſit.

Burg. in viduitate patris creatus, Fonteſij domi- hæredem Heſdinæ domini —

- Adolfus Burgundus infans obiit.
- Maximilianus Burg. Fonteſij dominus, ſine liberis obiit.
- Nicolaus Burgundus puer obiit.
- Ioannes Burgundus Fonteſij dominus, duxit Antoniam Validolitam; peperitque.
- Martinus Burgund. Ten berge dominus, vxore non ducta, periit in Africa, infeliciter pugnans cum Sebaſtiano Luſitaniæ Rege, contra Feſſæ Regem Mahumetanum.
- Anna Burgunda nupſit Iacobo Smitio Baerlantij domino.
- Lodouica Burgunda.

j Auvuegemen-

ctum, qui ducta

um: vxorem du-

- Antonius Burgundus Vuackæ ac Capellæ dominus, duxit Annam Bonneram, genuitque — Antonius Burgundus puer obiit.
- Iſabella Burgunda vxor Caroli Cottereli Leſſenboſſæ domini.
- Maria Burgunda adhuc innupta.

cti claſſis, vxore liberis obiit.

D.

- Iacobus Burg. Falaſſij dominus, primùm duxit Iolam filiam Vualranij Brederodæ domini: deinde Iacobam Rymerſvualeam, quæ filiam peperit — Elizabetham Burgundam adhuc anno 1582 innuptam.
- Franciſcus Burgundus ſine liberis obiit.
- Ioannes Burgundus Fromontij dominus, duxit Lodouicam Crouiacam viduam Maximiliani Burgundi Marchionis Verani, è qua tantùm nata Ioanna Burgunda, puella obiit.
- Petrus Burgundus Protonotarius.
- Carolus Burgundus Someldikij dominus, duxit Ioannam Culenburgicam, vterque anno 1582. obiit; duobus relictis filiis — Hermannus Burgund. / Ioannes Burgundus.
- Helena Burgunda vxor Adriani Riſelzi Freſnoij domini.
- Antonius Burgundus Brigdami dominus, ſuſcepit è Michaele Gauerenſi legitima vxore, liberos tres — Ioannem Burgundum. / Petrum Burgundum. / Iolam Burgundam.

EXPLICATIO PAVCORVM PRÆCEDENTIS GENEALOGIÆ.

A. Hic Maximilianus ab Imperatore Carolo quinto primus Veræ Marchio eſt factus. Soror eius Anna, primùm nupſit Iacobo Hornano: deinde Ioanni Hennino Boſſui primo Comiti. Antonia primùm nupſit Carolo Crouiaco, Chimaij Principi: deinde   . Iacoba primùm vxor fuit Ioannis Flandrij Pratæ, &c. domini: deinde Ioannis Cruningij.

B. Antonius Capellæ dominus poſt obitum ſoceri, eiuſque filij vnici (qui vir factus, vxore non ducta, ardenti febre è viuis eſt abreptus) factus eſt nuptiis vxoris ſuæ, Vuackæ etiam dominus: nomen vxoris eius fuit, Maria Bruana: filius eius Anronius cùm fratri Adolfo in maris præfectura ſucceſſiſſet, Zelandorum ciuili bello pro Philippo Rege Catholico in Vualachria pugnans tormenti globo traiectus occubuit.

C. Dauid Antiſtes Vltraiectenſis eſt factus eiuratione Gisberti Brederodij, qui ab Ordine Eccleſiaſtico fuerat lectus, ſed ſatagente Philippo Bono pro filio Dauide, à ſummo Pontifice, vt Ordinis Eccleſiaſtici iudicium ratum haberet, obtinere non potuit. Quare tandem certis condirionibus quas in dicti Philippi Boni vita ſcripſimus, iure ſuo cedens, dignitatem Dauidi Burgundo reliquit. Frater Dauidis Philippus Burgundus cùm aliquot annis Someldikij dominus fuiſſet appellatus, eo fratri Balduino tradito Antiſtes quoque factus eſt Vltraiectenſis, cedente Frederico Badenſi.

D. Iacobus Burgundus Falaiſſij Regulus, non contentus vetuſtis Belgarum ſacris quibus fuerant vſi ab eo tempore cùm primùm reiectis Ethnicorum figmentis in Ieſum Chriſtum crediciſſent, Ioánis Caluini opinionibus abreptus, cùm iram Imp. Caroli quinti Belgarum Principis ea de cauſa natam, mitigare, nec ferre poſſet, in voluntarium profectus exilium Geneuam cum vxore contendit. Sed cùm ibi nouæ Religionis ſacra, non adeò vt ſperarat benigna eſſet expertus, relicta Geneua Baſileam indeque Argentoratum migrauit, ac tandem è viuis deceſſit: vidua verò eius Iacoba Rymerſvualea ſecundo nupſit Iacobo Iuliaco, Bergarum apud Iuliacenſes domino, cuius pater filius fuerat nothus poſtremi Ducis Iuliacenſis.

GENEA-

GENEALOGIA DVCVM BORBONII, VENDOMÆ, AC MONPENSERII.

- A. Robertus Lodouici Sancti Francorum Regis filius, Comes fuit Clermontij, ac nuptiis vxoris etiam Borbonij primus ex hac familia. Suſcepit liberos hos:
  - Ioannem.
  - Petrum.
  - Lodouicum primum Borboniorum Ducem, qui genuit
    - C. Petrus Borbonij Dux
      - Iacobus Marcæ Comes.
      - Ioanna.
      - Blanca.
      - Lodouicus Borbonij Dux
        - E. Ioannes Borbonij Dux
          - Carolus Borbonij Dux
            - Ioannes Borbonij Dux.
            - F. Petrus Borbonij Dux
              - Suſanna Dux Borbonij nupſit Carolo Comiti Monpenſerio. *vide paulo infra.*
            - Lodouicus.
            - Carolus.
            - Ioanna.
            - Iſabella.
            - Maria.
            - Iacobus.
            - Lodouicus.
            - Catharina.
            - Margareta.
          - Lodouicus Comes Monpenſerij genuit ex vxore
            - Gilbertum Monpenſerij Comitem, cui ſunt nati
              - Carolus Monpenſerij Comes maritus Suſannæ Borbonij Ducis, obicre ſine liberis.
              - Lodouicus.
              - Franciſcus.
              - Lodouica.
              - Reinera.
        - Lodouicus.
        - Iacobus.
      - Bona.
      - Catharina.
      - Margareta.
      - Maria.
      - (ſacris initiatæ.)
    - Ioanna.
    - Maria.
    - Beatrix.
    - B. Iacobus Marcæ Comes ex vxore genuit
      - Ioannē Marcæ ac Vendomæ Comitē, cui ex vxore ſunt nati
        - Iacobus Marcæ Comes.
        - Lodouicus Vendomæ Comes
          - Ioannes Vendomæ Comes ſuſcepit
            - Frāciſcum Vendomæ Comitem, qui genuit
              - Carolum primum Vendomæ Ducem
                - Antonius Vendomæ Dux
                  - Hendricus Vendomæ Dux.
                  - Margareta.
                - Franciſcus Comes Anghianorum.
                - Carolus.
                - Ioannes.
                - Lodouicus Princeps Condei
                  - Hendricus Princeps Condei.
                  - Franciſcus.
                  - Carolus.
              - Frāciſcum.
              - Antoniam.
              - Filiæ duæ.
              - Vnā ſacris initiatam.
            - D. Lodouicum Principem Rupis ad flumē Ionam Comitem Monpenſerij.
              - Lodouicus primus Monpenſerij Dux genuit
                - Franciſcus Dux Monpenſerij.
                - Franciſca.
                - Anna.
                - Ioanna.
                - Ludonica.
                - Carolina.
              - Carolus Princeps Rupis ad flumen Ionam.
              - Suſanna.
        - Ioannes in cunis obiit.
  - Blancam.
  - Margaretam.
  - Mariam.

STEMMATIS BORBONIJ, AC CÆTERORVM EXPLICATIO.

A. Omissa veterum Dominorum ac Comitum Borbonij, qui Arcembaldi nomine ſunt lætati, ſtirpis incertitudine, hanc exordiar genealogiam à poſtremo Arcembaldo, qui ducta Iola filia Guidonis Chaſtillonij ac Agnetis filiæ Aidmondi Comitis Neuerſij, duabus tantùm genitis filiabus, Arcembaldicæ familiæ finem fecit. Earum natu minor Mahteldis vxor fuit Odonis, filij Hugonis Ducis Burgundiæ quarti huius nominis, idque circiter annum Chriſti 1270. ſterilique matrimonio obijt. Agnes natu maior, nupſit Ioanni filio natu ſecundo dicti Hugonis Burgund. Ducis, peperitque filiam vnicam Beatricem vxorem noſtri Roberti Clermontij apud Bouuaſſos Comitis, filio Lodouici Sancti Francor. Regis, qui omiſſis omnibus Titulis Comitem ſeſe Borbonij ac ſucceſſores appellari voluit, à quo, ducta in hodiernum diem, Borboniorum, Monpenſeriorum, ac Vendomiorum genealogia, regij ſanguinis ortu ſuperbire videmus. Peperit verò Beatrix Roberto filios tres, ac totidem filias. Lodouicus filiorum natu maximus à Rege Philippo Valeſio anno 1328. primus Borbonij Dux eſt renunciatus, duxitque Mariam filiam Comitis Hannoniæ, quæ ei liberos quinque peperit. Ioannes eius frater Comes fuit Charoloi ac dominus Fani D. Iuſti in Campanga. Blanca ſoror natu maxima vxor fuit Comitis Bolonię ac Aruernę. Margareta innupta obijt. Maria Chriſto virginitatem dedicauit.

B. Ioanna nupſit Ioanni Comiti Foreſtano. Maria Guidoni, Hugonis Cyprij Regis filio natu maximo, eoque mortuo, Roberto Principi Tarentino Neapolitanorum Regi. Beatrix vxor fuit filij natu maximi Philippi Principis Tarentini. Iacobus Marcæ, Clermontij, ac Pontiaci Comes Equitum magiſter (Conneſtablum Franci appellant) duxit Ioannam Comitis Fani D. Pauli filiam, quæ peperit Ioannem Marcæ Comitem, qui ducta filia hæredeque vnica Ioannis Vendomij, oriundi à Normannis ac Andegauenſibus, factus eſt poſt mortem ſoceri Comes Vendomæ, Caſtreſij, Luſignani, Eſpernomij ac Breiencortij, genuitque Ioannem qui infans obijt. Iacobum Marcæ Comitem qui à Ioanna Neapol. Regina ad nuptias vocatus, dum eò profectus verba ſibi dari conſpicit in Gallos reuerſus Beſanſoni tonſæ religioni vitam vouit. Lodouicum filiorum natu maximum Vendomæ Comitem, qui egregiam operam Regi Carolo ſeptimo contra Burgundos ac Anglos præſtitit, ductaque filia reguli Lauali apud Britones, genuit filium Ioannem Vendomæ Comitem huius nominis ſecundum, qui ex vxore ſuſcepit Ioannam vxorem Ioannis Borbonij, ſed qui liberis non procreatis obijt. Carolinam iunctam Engelberto Cliuenſi Neuerſiorum Duci. Franciſcum Vendomæ Comitem, ac Lodouicum Principem Rupis ad flumen Ionam, de quo mox hic Franciſcus Regem Carolum octauum expeditione Neapolitana eſt comitatus, ſed in reditu Vercellis obijt, relictis quatuor liberis è Maria Lutzenburgica, cui auus fuit Lodouicus Pariſiis iuſſu Regis Lodouici 11. capite plexus, nimirum: Franciſco Fani D. Pauli Comite qui Tuteuillæ Ducem in vxorem accepit. Antonia vxore Claudij Lotharingi Guiſianorum Ducis, quæ multos peperit liberos. Filia natu minima Abbas fuit Fonterauij. Carolo Vendomiorum Comite, qui à Rege Franciſco Valeſio huius nominis primo creatus eſt primus Vendomiorum Dux, duxitque Lodouicam Reineri Ducis Alenſonij filiam, quæ ei peperit filios quinque, ac filias tres: nimirum, Franciſcum Comitem Anghianum, qui prope Ceriſolas cum Guaſta Marchione Imperatoris Caroli quinti legato confligens, victoriam memorabilem à Paulo Iouio copioſè ac eleganter in hiſtoria deſcriptam obtinuit. Sed dum Rupis ad flumen Ionam ludo paruæ pilæ cum reticula ſe exercet, deiecta è proxima feneſtra arca ceruicem ei fregit: cœlebs moriens anno 1545. Carolum Borbonij Cardinalem. Ioannem mortuo Franciſco Anghiani Comitem, qui cœlebs perijt prœlio ad Fanum D. Quintini in Veromanduis anno 1557. facto. Antonium filiorum natu maximum Vendomæ Ducem, qui duxit Ioannam Albretham filiam ac hæredem Hendrici Albrethi Nauarræ Regis ac Margaretæ Engulemenſis. Regnante apud Francos Carolo nono abdicata Picardia, Aquitaniæ gubernationem accepit, ciuilique Gallorum contra Regem ac religionem bello Regias defendens partes dum vrbem Rothomagenſem, quam coniurati inuaſerant, pro Rege oppugnat, tormento è muris ictus occubuit, vix quadrageſimum attingens annum, duobus tantùm relictis liberis, Hendrico ſcilicet Vendomæ Duci, ac pro parte Nauarræ Regi, qui duxit Margaretam Francicam, filiam Regis Hendrici ſecundi, ac Catharinæ Medicæs; ac filiam Margaretam. Lodouicus filiorum Ducis Caroli natu minimus Condati Princeps, primis nuptiis duxit Leonoram Rhienſem, quæ ei peperit Hendricum Condati Principem, qui Ducis Neuerſij filiam in vxorem duxit: Franciſcum Contij Marchionem, ac Carolum. Alteris nuptiis duxit Franciſcam Aurelianenſem Longeuillæ Ducis filiam, quæ ei peperit Carolum Sueſſonum Comitem. Lodouicus ac Beniamin infantes obiêre. Ipſe Lodouicus initio coniurationis Dux rebellium factus, conflictu Paſſacenſi, contra regios Duces improſperè pugnans perijt.

C. Petrus Borbonij Dux in vxorem accepit Iſabellam Valeſiam, Caroli Comitis Valeſij filiam; perijtque anno 1356. pugna Pictauienſi infeliciter cum Ioanne Valeſio Francor. Rege contra Anglos pugnans, relictis filiis duobus, ac ſeptem filiabus. Ioanna vxor fuit Franc. Regis Caroli quinti. Blanca Petri Caſtellæ Regis ac tyranni, à quo & iugulata fuit. Natu minima nupſit Godefrido Ioannis tertij

Bra-

Brabant. Ducis filio. Filius ſecundo loco natus fuit Iacobus Marcæ Comes, qui cum vnico filio Petro prope Lugdunum contra ſeditioſos milites tempore Regis Ioannis Valeſij malè pugnans, poſt tertium diem, vulneribus confectus, Lugduni cum filio obiit. Lodouicus filius natu maior Borbonij Dux huius nominis ſecundus, duxit Annam filiam, hæredemque Berautij Aruernorum Delphini, geſſitque cum Philippo Audace curam ac tutelam Franc. Regis Caroli ſexti, morienſque anno 1410. reliquit ex vxore filium Lodouicum, qui ætatis ſuæ anno decimoſexto obiit. Iacobum Praußij dominum, cuius filius prœlio Azincurtiano periit. Ioannem Borboniæ Ducem, de quo in litera E.

D. Lodouicus Princeps Rupis ad flumen Ionam, ducta Lodouica filia, hæredeque vnica Gilberti Borbonij, quintus eſt factus Monpenſerij Comes, reliquit Carolum Principem Rupis ad Ionam. Suſannam vxorem domini Riuſſij. Lodouicum natu maximum primum Monpenſerij Ducem, qui ducta Iacoba, filia domini Girij, è familia Challonnica, genuit Franciſcum Monpenſerij Ducem, dum pater viueret, Comitem Delphinum Aruernæ appellatum. Franciſcam vxorem Ducis Bullonij. Ioanna Deo virginitatem Fonteraui dedicauit. Carolinam Iouarrenſem Antiſtitem, ſed quæ eiurata religione tertia vxor Guilielmi Naſſauuij Aurantij Principis eſt facta, pepereratque ei cùm hæc ſcriberem, anno 1582. filias ſex, pauloque pòſt morbo è viuis deceſſit.

E. Ioannes Borbonij Dux cùm duxiſſet Bonam, filiam hæredemque Ioannis Biturigum Ducis fratris Franc. Regis Caroli quinti, factus eſt Monpenſerij Comes ac Aruerni Delphinus, genuitque Lodouicum ac Carolum. Lodouicus natu minor Comes Monpenſerij eſt factus, primaque vxore ſterili matrimonio defuncta genuit è Gabriele Turenſi Gilbertum Monpenſerij Comitem, qui duxit Claram Gonzagenſem filiam Frederici Ducis Mantuani. Relictus à Rege Carolo octauo Vicerex Neap. ibi obiit, his è Clara relictis liberis. Lodouicus patrem non ita dudum Neapoli morte eſt ſubſecutus. Carolus Suſannæ Borboniæ maritus, qui in oppugnatione vrbis Romæ periit. Franciſcus Caſtelleraudij Dux, qui anno 1515. pugna Marignana nullis relictis liberis occubuit. Lodouica vxor Lodouici Principis Rupis ad Ionam. Reinera nupſit Antonio Lotharingiæ Duci. Carolus Ioannis Borbonij filius natu maior, Dux fuit Borbonij huius nominis primus, duxitque Agnetem filiam Ioannis Intrepidi Burg. Ducis: cumque longo tempore partes Regis Caroli ſeptimi ſecutus contra Anglos ac Philippum Bonum Burgundionum Belgarumque Principem pugnaſſet, tandem opera vxoris Agnetis cum Philippo Bono pacem facit moriens anno 1456. ſuſcepit Lodouicum ac Iacobum, qui infantes periere. Carolum Borbonij Cardinalem. Lodouicum Epiſcopum Leodienſem. Ioannem natu maximum Borbonij Ducem, qui ter ducta vxore liberis è nulla procreatis obiit. Petrum Borbonij Ducem Suſannæ patrem, de qua in ſequenti litera. Ioannam vxorem Ioannis Challonnij Aurantij Principis. Catharinam nuptam Adolfo Egmondano Geldriæ Duci. Iſabellam coniugem Caroli Pugnacis Burgundionum ac Belgarum Principis, matrem filiæ eius Mariæ. Margaretam iunctam Philippo Sabaudiæ Duci. Mariam primò nuptam Ioanni Calabriæ Duci, deinde Gaſtoni Foxenſi.

F. Petrus Borbonij Dux genuit ex Anna filia Lodouici vndecimi Franç. Regis vnicam quoque filiam Suſannam, quæ Carolo Monpenſerij Comiti nupſit, eumque ſuis nuptiis Borbonij Ducem fecit. Sed cùm derelicto Franciſco primo Francorum Rege ad Carolum quintum Imperatorem defeciſſet, eius auſpiciis vrbem Romam oppugnans, paucis ante expugnationem horis inter primos pugnam acerrimè ciens, nullis relictis liberis plumbea glande traiectus occubuit: cumque poſteà & Suſanna ſupremum obiiſſet diem, Rege Borboniam ſibi vendicante, Vendomæ Duces arma, titulumque iure cognationis retinuere.

STEMMA PRINCIPVM SABAVDIÆ.

A.

- Beroaldus Saxoniæ Ducis filius natu minimus, ſit primus Moriennæ Comes, è quo eſt natus
  - Humbertus Comes Moriennæ ac Marchio Suzę, genuit
    - Amatum Comitem Moriennæ, Marchionem Suzæ, qui ſuſcepit
      - Humbertum 2. Comité Moriennæ ac Marchionem Suzæ
        - Amatus 2. primus Sabaudiæ Comes, Marchio Suzæ
          - Humbertus 3. Comes Sabaudię, Marchio Suzę
            - **B.** Thomas Comes Sabaudię, Marchio Suzæ, è quo ſunt nati
        - Adelheida.
      - Amatum.

B. Thomas Comes Sabaudię, Marchio Suzæ, è quo ſunt nati

- **C.** Thomas. — Amatus 4. Sabaudiæ Comes, &c.
  - Eduardus Comes Sabaudiæ — Margareta.
  - Amatus 5. Comes Sabaudiæ
    - Amatus 6. Comes Sabaudiæ ſuſcepit
      - **D.** Amatus 7. primus Sabaudiæ Dux genuit *
      - Ioanna vxor Iacobi Marchionis Montisferrati.
- Humbertus.
- Guilielmus.
- Amatus.
- Bonifacius.
- Petrus.
- Philippus.
- Amatus 3. omnium natu maximus Comes Sabaudiæ genuit
  - Bonifacius Comes Sabaudiæ.
  - Petrus Comes Sabaudiæ.
  - Philippus Comes Sabaudiæ.
  - Conſtantia Sabauda.
- Beatrix.
- Margareta.

*

- Maria.
- Lodouicus Amati 7. filius, Dux Sabaudiæ, cui ſunt nati
  - Margareta nupſit Marchioni Montisferratenſi.
  - Lodouicus rex Cypri.
  - Amatus 8. Sabaudiæ Dux genuit
    - Philibertus.
    - Carolus.
    - Philippus Sabaudiæ Dux
      - Philibertus Saband. Dux.
      - Philippus Comes Geneuenſis.
      - Carolus Sabaudiæ Dux ſuſcepit
        - Carolus puer in Hiſpania obiit.
        - Emanuel Philibertus Dux Sabaudiæ natus eſt anno Christi 1528. obiit 1580. relinquens ex Margareta Francica, filia Franciſci Franc. Regis huius nominis primi, filium hæredemque vnicum
          - Carolum Emanuelem Sabaudiæ Ducem, Pedemontis Principem, Marchionem Suzæ, Comitem Moriennæ, Tarenteſæ, Briſgoiæ, Breſſæ, Geneuę, &c.
      - Lodouica.
      - Philiberta.
  - Maria vxor Lodouici Lutzenburgij.
  - Carola nupſit Lodouico vndecimo Francorum Regi.

EXPLI-

A. BEROALDVS filius natu minimus Hugonis Saxoniæ Ducis, fortunam quæſiturus anno 998. in interiorem Burgundiam ad Regem Rodolfum venit, à quo propter expertam virtutem Comitatu Moriennæ eſt donatus, ductaque ibi vxore, filium genuit Humbertum Moriennæ Comitem, qui ducta Adelheida filia, hæredeque Marchionis Suzæ, hunc Marchionatum poſteris in hunc vſque diem hæreditarium reliquit. Succeſſit huic filius Amatus ſeu Amadeus; qui ex Anna Burgundica genuit Amatum, ac Humbertum ſecundum Moriennæ Comitem, qui ditionem Tarenteſiacam (Centrones à veteribus appellati) armis obtinuit: profectuſque in Aſiam contra Mahumetiſtas, ibi è viuis deceſſit, relinquens ex vxore Laurentia Comitis Venicæ filia Adelheidam vxorem Lodouici Craſſi Franc. Regis, ac Amatum ſecundum, qui ab Imp. Hendrico quarto (quem Romam corona aurea redimiendum fuerat comitatus) primus Sabaudiæ Comes eſt renunciatus, quem exinde Titulum Moriennæ prætulerunt, obiitque anno 1086. in Cypro, relicto è Guignona filia Comitis Albaniæ Humberto tertio, qui è tertia vxore Petronella Comitis Burgundiæ filia ac Auſtriæ Ducis vidua, vnicum genuit filium Thomam, comitatuſque Francorum Regem Philippum Auguſtum contra Saracenos in itinere moritur, filio Thoma infante relicto, quem auunculus Burgundiæ Comes honeſtiſſimè educatum cùm adoleuiſſet, in Comitatu Sabaodiæ ſtatuit.

B. Duxit hic Thomas Beatricem filiam Guidonis Geneuæ Comitis inuito ſocero, à quo bello vexatus ita ſe defendit, vt ad extremam ſocer redactus neceſſitatem, ei fidelitatis ſacramentum dicere, ac Geneuam Comitum Sabaudiæ beneficium facere, ſucceſſoreſque omnes ſe eorum clientes agnoſcere cogeret. Peperit Beatrix liberos decem: Humbertum, qui cum magno Pruſſiæ magiſtro contra damnatorum deorum cultores pugnans, anno 1235. periit: Gulielmum Antiſtitem Viennenſem, Amatum Anachoretam, Bonifacium apud Anglos Antiſtitem Cantorbienſem, Beatricem vxorem Raimondi Comitis Prouinciæ Lugdunenſis, quorum filia nupſit Carolo Neapol. ac Siciliæ Regi fratri Francorum Regis Lodouici Sancti, atque hinc actio Ioannæ Reginæ Neapolis, in Prouinciam Lugdunenſem. Margaretam quæ in Germania nupſit. Amatum filiorum natu maximum Sabaudiæ Comitem huius nominis tertium, cuius prima vxor filia fuit Delphini Viennenſis, quæ ſterilis obiit. Cæcilia altera vxor filia fuit Reinoldi Comitis Fani D. Ægidij, pepetitque Bonifacium Sabaudiæ Comitem, qui infeliciter contra Montisferrati Marchionem pugnans, captus in carcere cœlebs obiit. Petrum Sabaudiæ Comitem, qui etiam cœlebs fratrem paulò pòſt eſt ſecutus. Philippum qui deſertis ſacerdotiis Comes fit Sabaudiæ, ductaque Adelheida Burgundica liberis non genitis, aqua intercute periit. Conſtantiam, quæ quanquam fratres ætate ſuperaret ac ſuperuixiſſet, in Sabaudiæ tamen Comitatu non ſucceſſit (filias enim imperio arcent) ſed Amatus patruelis, de quo nunc eſt ſcribendum.

C. Thomas ſecundus duxit Ioannam Flandriæ Comitem filiam Comitis Balduini noni, ſed quæ ſterilis obiit. Deinde filiam Freſconis Genuenſis, quæ ei filium peperit Amatum quartum Sabaudiæ Comitem, patruelibus ſine liberis mortuis. Nominatus eſt ab Imp. Hendrico ſeptimo Imperij Princeps, ductaque Sibylla Comite Briſgoiæ ac Breſſæ, has regiones veteribus coniunxit, morienſque anno 1323. reliquit Eduardum Sabaudiæ Comitem, qui è Ducis Burgundiæ filia, vnicam tantùm ſuſcepit filiam ac hæredem Margaretam vxorem Ioannis filij Arthi Richemontij Britonis, quare in Sabaudiam frater Amatus quintus ſucceſſit, qui ex Iola filia Marchionis Montisferrati genuit filiam nuptam Galeacio Burchgrauio Mediolanenſi, ac filium Amatum ſextum Sabaudiæ Comitem, auctorem Ordinis Equitum, qui pro teſſera gaudent ſigno Annunciationis D. Virginis matris. Huius Amati tempore, Humbertus Viennæ Delphinus, Delphinatum Ioanni Valeſio Francorum Regi teſtamento reliquit, addita conditione, vt Delphini titulo regius ſemper filius natu maximus inſigniretur, fruſtrà pro Comite Amato

ſatagentibus Sabaudiæ Ordinibus. Moritur anno 1383. relicto è Bona ſorore Lodouici Ducis Borbonij Amato ſeptimo, de quo nunc.

D. Amatus ſeptimus Comes Sabaudiæ anno 1416. in Concilio Conſtantienſi ab Imp. Sigiſmundo, primus Sabaudiæ Dux eſt nominatus, traditaque filio Lodouico Ducatus gubernatione vitam eſt amplexus monaſticam, pauloque pòſt ſummus Pontifex creatus, eiurata mox dignitate, Cardinalatus titulo contentus vitam finiuit, cum anteà filiam Mariam Philippo Mariæ, Burchgrauio Mediolanenſi connubio iunxiſſet. Filius Lodouicus ſuſcepit ex Anna filia Ioannis Cypri Regis Lodouicum, qui Carolam filiam hæredemque Ioannis Cypri Regis duxit, ſed Ægyptij Sultani armis repulſus (qui Iacobum vxoris Lodouici fratrem nothum iuuabat) regni poſſeſſionē obtinere non potuit, tandemque Anachoreta quoque factus ſine liberis obijt. Frater eius natu maximus Amatus octauus Sabaudiæ Dux partes Caroli Pugnacis Burg. Ducis contra Francos enixè fouit, cùm tamen duxiſſet Iolam filiam Francorum Regis Caroli ſeptimi, quæ ei filios tres peperit. Philibertum Sabaudiæ Ducem, qui Lugduni cœlebs obiit. Carolum Sabaudiæ Ducem, qui è Blanca Montisferratenſi filium vnicum, qui puer obiit, ſuſcepit. Philippum Sabaudiæ Ducem, qui primis nuptiis duxit Margaretam filiam Caroli Ducis Borbonij primi huius nominis, quæ filium peperit Philibertum, qui ducta Margareta Imp. Maximiliani primi filia ſine liberis obiit. Ex altera vxore genuit Philippum Geneuæ Comitem. Lodouicam vxorem Caroli Comitis Engulemæ parentes Franciſci primi Franc. Regis. Philibertam nuptam Iuliano Mediceo Senatori Florentino. Carolum Sabaudiæ Ducem, qui è Beatrice filia Emanuelis Luſitaniæ Regis, genuit Carolum & Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem, qui pulſus à Franciſco primo Franc. Rege in Belgas ad Imperatorem Carolum quintum fugit, ac ab eius demum filio Philippo Hiſpaniarum Rege cùm pacem cum Franco faceret anno 1558. eſt in Ducatu reſtitutus, in quo exinde nemine amplius ei negotium faceſſente Dux vixit, feliciterque regnauit.

STEM-

STEMMA ALENSONIORVM.

Petrus filius Lodouici Sancti Francorum Regis à patre primus fit Alenſonij Comes. Verùm non ſuſcipiens è Ioanna Bloſia; præter filiam Mahteldim alios liberos, ditio Alenſonia ad Regem rediit, quòd in ea filiabus ius eſſe noluit. Philippus tertius Francor. Rex Lodouici Sancti quoque filius, Carolum filium natu minimum Alenſonij fecit Comitem, qui ter vxorem duxit. Prima fuit Clementia filia Caroli ſecundi Neap. ac Siciliæ Regis, quæ ei in dotem attulit diuonem Cœnomanorum, ac Andegauenſium, peperitque Regem Philippum Valeſium. Altera fuit Catharina filia Imperatoris Conſtantinopolitani, quæ Margaretam peperit. Tertia fuit Mahteldis filia Guidonis Comitis Fani D. Pauli, quæ quinque liberos peperit, quos in Genealogia Capeti Francorum Regis inuenies, cùm hîc eos tantùm ſcribam, qui Alenſoniis præfuêre. Obiit verò dictus Carolus Valeſiorum ac Alenſoniorum Comes, anno Chriſti 1325.

Lodouicus Comes Valeſij, Carnutum ac Alenſonij, ſine liberis obiit, ſucceſſitque illi frater.

Carolus anno 1329. in Comitatu Alenſonij, duxitque Mariam filiam natu maximam Caſtellæ Regis, quæ Eſtampij Comitatum in dotem attulit. Periit anno 1346. pugna Cretiaca, infeliciter contra Anglos pugnãs cum fratre Philippo Valeſio Francorum Rege, tribus relictis filiis:

Petrus Alenſonij Comes genuit ex Margareta Burchgrauia Baumontij ——

Lodouicus Eſtãpij Comes.

Robertus Perchæ Comes.

Ioannes Alenſonij Comes renunciatus eſt à Rege Carolo ſextoprimus Alenſoniorum Dux, periitque anno 1415. prœlio Azincurtiano malè cum Anglis pugnãs, relinquens ex Ioanna filia Ioannis Britonum Ducis filium.

Ioannes ſecundus Alenſonij Dux, duxit Iohannam filiã Caroli Aurelianenſiũ Ducis, quæ tres peperit liberos:

Reinerus Alenſonij Dux ac Perchæ Comes, duxit Margaretam Lotharingicã è Vandemontiorum familia ortam, quæ filium tantùm peperit ——

Anna nupſit Guilielmo decimoſexto Monferratenſium Marchioni.

Iſabella Alenſonia.

Carolus Alenſoniorum Dux, &c. duxit Margaretam filiam Caroli Comitis Engulemæ. Fuga elapſus pugna Ticinenſi, in qua Franciſcus primus Francorum Rex auſpiciis Caroli quinti Imperatoris, ab eius Ducibus eſt captus, paulò pòſt domi ſine liberis obiit. Ducatus verò Alenſoniorum in dicti Regis poteſtatem peruenit, manſitque donec eius ex filio Hendrico nepos Rex Carolus nonus eundem fratri Franciſco natu minimo, pro hæreditaria concederet portione, qui eum hoc anno 1583. vxore, cùm hæc ſcriberem, nondum ducta poſſidet.

STEM-

ſ

SERIES DVCVM QVI APVD BRITONES IMPERARVNT.

- A. Godefridus Intrepidus primus Britonum Comes, è quo ſunt nati —
  - Endo.
  - C. Berengarius
    - Conanus Britonum Comes genuit
      - Godefridus Britonum Comes.
      - Iudicialis.
      - Filia.
      - Filia altera, quæ peperit
        - Adelheida.
        - Berta peperit
          - Conanū Britonum Comitem
            - Conſtantia cuius maritus primus fuit Britonum Dux, natique ſunt ex eis —
              - Arthus.
              - Leonora.
              - Margareta.
              - Adelheida, quę marito ſuo peperit
                - Iolam.
                - Ioānem Britonū Ducem, è quo ſunt nati
                  - Tibaldus.
                  - Petrus.
                  - Nicolaus.
                  - Tibaldus.
                  - Robertus.
                  - D. Ioannes Britonum Dux —
                    - Arthus Britonū Dux
                      - Ioannes Britonum Dux:
                      - Guido — Ioanna.
                      - ex altera vxore E. Ioannes Montfortij Comes
                        - Ioannes Britonum Dux ex vxore ſuſcepit
                          - F. Ioannes Britonū Dux —
                            - Franciſcus Britonum Dux —
                              - Margareta.
                              - Maria.
                            - Petrus Britonum Dux.
                            - Ægidius.
                            - Catharina vxor Guilielmi Challonnij Aurantij Principis.
                          - G. Arthus Britonū Dux.
                          - H. Richardus — Eſtampij Comes
                            - Franciſcus Britonum Dux, filias quoque tantum duas reliquit:
                              - Annam.
                              - Iſabellam.
                          - Ægidius
                          - Filiæ tres.
                      - Filiæ quatuor
                    - Ioannes Richemontij Comes
                    - Blanca.
                  - Leonora.
                  - Adelheida.
  - B. Alanus —
    - Guerechus.
    - Henno.
    - Holem — Iudicialis.
  - Iuditha.

EXPLI.

EXPLICATIO PRÆCEDENTIS.

A. Cum Nortmanni Galliam infeſtis armis vexarent, Britonum Reges iis bello impares, non pauca regni oppida amiſere, Nobilitaſque in partes ſciſſa, Salomonem Regem cum filio Albigeone per inſidias trucidat, ſinguliq; ad regnum aſpirantes, cùm ferre par parem nollet, tandem obliterato Regis titulo, Godefridum Intrepidum Britonum Comitem communi conſenſu renũciant, qui vt res ſuas confirmaret, vxorem ducit Hennonam filiam Richardi Intrepidi Nortmanniæ Ducis. Regum Britonum ſeriem ſciens omitto, quòd incertè à ſcriptoribus tradita, parum ad rem noſtram faciat. Peperit Hennona liberos quatuor. Eudo filiorum natu minimus Comes Porthurtij duxit Bertam filiam Conani è fratre Berengario nati. Iuditha nupſit Richardo Nortmanniæ Duci huius nominis ſecundo. De Berengario ac Alano, ſeparatim eſt dicendum.

B. Alanus filiorum Godefridi Intrepidi natu maximus Britonum Comes duxit Conſtantiam filiam Guilielmi nothi Ducis Nortmanniæ occupatoris regni Anglici, eaq; defuncta ſororem Tibaldi Bleſij Comitis, pauloq; poſt tertiam Comitem Andegauenſem. Sed cùm liberi ex his ſuſcepti ad pubertatem non perueniſſent, è concubina Iuditha filios tres reliquit: Guerechum Comitem Nannetum: Hennonem natu minimum, qui victo occiſoque patruele Conano fratrum ſuorum interfectore, Britonum Comes eſt factus, deceſſitque è viuis nullis relictis liberis. Holem nothorum natu maximus Britonum Comes cum fratre Guerecho per inſidias à patruele Conano captus, veneno eſt extinctus, relicto vnico filio etiam notho Iudiciali Nannetum Comiti, qui ducta vxore breuis æui Princeps ſine liberis obiit.

C. Berengarius filius etiam Godefridi Intrepidi Princeps Reneſij filium ex vxore genuit Conanum Britonum Ducem, poſteaquam veneno extinxiſſet nothos patrueles Holemum ac Guerechum. Sed pugnans contra eorum fratrem Hennonem prœlio victus occiditur, relictis ex vxore quatuor liberis. Godefridus huius nominis ſecundus Britonum Comes, ſine liberis obiit. Iudicialis Antiſtes Nannetum. Filia natu minima nupſit Godefrido Plantageneſto, qui mortuo Eudone ac Berta, Comitatum Britonum occupauit, excluſo eorum filio Conano Richemontij Comite, relinquuntq; filiam vnicam Adelheidam, quæ Hendrico Anglorum Regi filio Guilielmi nothi Nortmanniæ Ducis nupſit: ſed cùm ante patrem liberis non genitis deceſſiſſet, Britonum Comitatus (Hendrico Anglorum Rege mortuo) ceſſit Conano Richemontij Comiti Eudonis ac Bertæ filio iam ſæpius nominato, qui ex vxore Margareta reliquit filiam hæredemque vnicam Conſtãtiam vxorem Ioannis filij natu minimi Anglorum Regis, qui cum ſocero Conano pro Britonũ Comitatu armis decertauit, allegãs ſe hæredẽ fratris Plantageneſti iuſtiùs eſſe, quàm ſocerum Conanum. Hic Ioannes primus Britonum Dux vocari cœpit, genuitque è Conſtantia Arthum ac Leonoram, qui mortuo patre impuberes à patruo Anglorum Rege Britonum imperium affectante ſunt iugulati. Quare Conſtantia iterum nupſit Comiti Randelo, qui liberis non procreatis obiit. Poſtremò nupſit Guidoni Burchgrauio Touarræ, cui filias duas peperit: Margareta nupſit Baroni Vitræo: Adelheida Britonum Dux Petro Dreuſio filio Roberti Francici, qui filius fuit Francorum Regis Lodouici Craſſi, quibus nuptiis Francorum Regum ſtemma ad Britonum imperium peruenit, qui Petrus (vt volunt Francorum Hiſtoriographi) eiurata libertate ſucceſſores omnes Britonum Duces, Francorum Regum beneficiarios fecit, clientemq; ſe primus omnium profeſſus, Regi Lodouico ſacramentum dixit, morienſque anno 1250. reliquit ſolam vxorem Hugonis Brunij Marcæ Comitis, ac dote vxoris Comes quoque Ponteuræ. Ioannem Britonum Ducem, qui Regem Lodouicum Sanctum ad ſactum bellum eſt comitatus, duxitque Blancam filiam Tibaldi Regis Nauarræ ac Comitis Champangæ, è qua genuit liberos octo in genealogia poſitos.

D. E quibus natu maximus Ioannes, Britonum Dux eſt factus huius nominis ſecundus, duxitque Beatricem, filiam Hendrici Anglorum Regis anno 1298. obiitque Lugduni oppreſſus ruina veteris maceriæ anno 1305. relictis Ioanne Richemontij Comite, Blanca vxore Philippi Arteſij, qui filius fuit Roberti Francici è ſtirpe Regis Franc. Lodouici Sancti. Artho Britonum Duce, qui primò duxit Adelheidam Burchgrauiam Le-

mouicum, quæ duos peperit filios, deinde Iolam filiam Amaurij Comitis Narbonæ ac Monrfortij, Burchgrauij Biturigum ac Carcaſſonæ, è qua filium vnicum ac filias quatuor ſuſcepit. Filius dicti Arthi Ioannes natu maximus, è prima vxore natus, Britonum Dux, cùm è tribus vxoribus liberos non ſuſcepiſſet, teſtamento hæredem ſcripſit in aſſem Ioannam fratris germani Guidonis filiam hæredemque vnicam, cauſam ſanguinarij belli: qui Guido Ioannam ſuſceperat, ex hærede ac filia vnica reguli Vaugorij; duxitque eam Carolus Bloſius, vnde inter Ioannem Monrfortij Comitem ac hunc Carolum pro Britonum Comitatu acre bellum eſt ortum, in quo occumbente tandem aperto in campo anno 1364. Carolo Bloſio, Ioannes Montfortius Britonum Comitatum cum ſucceſſoribus retinuit.

E. Diximus ſuperiùs Arthum Britonum Ducem è ſecunda vxore Iola, ſuſcepiſſe filium ac filias quatuor. fuêre autem hæ: Natu maxima nupſit Comiti Barrenſi. Altera regulo Lauallenſi. Tertia Comiti Vendomæ. Quarta Deo virginitatem dedicauit: filius verò Ioannes Montfortij Comes, contemptro fratris Ioannis teſtamento, aſſeuerabat filiabus in Britonum Ducatu ius non eſſe, bellumque hac de cauſa contra Carolum Bloſium ſuſcepit: ſed blandis à Rege verbis Pariſios vocatus, ac in carcerem coniectus, ibi obiit; Rex enim Bloſio fauebat. Vxor huius Ioannis fuit Margareta filia Lodouici Comitis Neuerſij, qui filius fuit Roberti Berhunienſis Flandriæ Comitis, quæ ei filium Ioannem peperit Britonum Ducem huius nominis quartum, poſteaquam conſerto prœlio Carolum Bloſium viciſſet ac occidiſſet: duxitque Ioannam filiam Caroli improbi Nauarræ Regis, è qua ſeptem liberos ſuſcepit, obiitque Ioannes anno 1400. Philippo Audace Burgundionum Duce, liberorum ſuorum Tutore nominato: filiaque Ioannis natu maxima nupſit Alano Burchgrauio Rohanenſi. Altera Ioanni primo Alenſoniorum Duci. Tertia Comiti Armigniaco. Ægidius filiorum Ducis Ioannis natu minimus cœlebs Auxerræ obiit anno 1412.

F. Ioannes natu maximus filiorum Ioannis, Dux Britonum quintus huius nominis, duxit Margaretam filiam Caroli ſexti Franc. Regis, morienſq; anno 1442. reliquit Franciſcum huius nominis primum Britonum Ducem, qui priore vxore ſine liberis mortua, duxit Iſabellam Scotorum Regis filiam, morienſque anno 1450. duas tantùm reliquit filias. Margareta nupſit Franciſco, filio Richardi Comitis Eſtampij cognato ſuo, eumque (vt ſtatim dicam) Britonum effecit Ducem. Mariam duxit Burchgrauius Rohanenſis, Franciſci primi frater. Petrus Britonum quoque Dux, duxit Franciſcam Amboſiam filiam Lodouici Burchgrauij Touarræ, liberiſque non genitis, moritur anno 1457. Alter Franciſci primi frater Ægidius Roſei regulus, Franciæ Mareſcalcus (ſic caſtrorum vocant præfectum) eliſis iuſſu fratris Franciſci faucibus è mundo deceſſit, quòd nullis rationibus induci potuiſſet, vt deſertis Anglis (qui eo tempore Francos acerbo vexabant bello) Francorum Regi operam nauaret.

G. Arthus etiam Ducis Ioannis quarti filius Richemontij Comes, ac apud Francos Equitum magiſter, mortuis filiis fratris ſui Ioannis ſine liberis maſculis, Britonum Dux eſt factus, duxitque primùm Margaretam Burgundicam Ioannis Intrepidi Burgundiæ Ducis filiam: deinde Annam Lutzenburgicam, nulliſque ex vtraque ſuſceptis liberis obiit anno 1450.

H. Richardus tertius Ducis Ioannis quarti filius, Comes Eſtampij, genuit filium vnicum Franciſcum, poſt mortem patrui ſui Arthi Britonum Ducem: duxit Margaretam Franciſci primi patruelis ſui Britonum Ducis filiam, qua ſine liberis mortua duxit Margaretam Foxenſem filiam Gaſtonis Nauarræ Regis, quæ filium peperit, qui infans obiit, ac filias duas. Iſabella innupta obiit. Anna nupſit Carolo octauo Francorum Regi; eoq; ſine liberis mortuo, Regi Lodouico duodecimo, cui filias duas peperit, à quo tempore Britones Francorum regno ſunt coniuncti, nec in hunc vſque diem diuelli potuere. Hic Franciſcus Carolo Pugnaci Burgundiæ Duci, multiſque aliis Francorum Proceribus iunctus, bellum geſſit contra Lodouicum vndecimum Francorum Regem.

PICTO-

PICTONVM AC AQVITANIÆ PRINCIPVM STEMMA.

A. Eblo obiit anno 911.	Eblo 2. genuit ex Aleida	Guilielmū, cui natus eſt ex Gerlona — EbloAnuſtes Lemouicū	Guilielmus 2. obiit anno 1026. relinquens ex Adomalda vxore	Guidonem, qui obiit anno 1041. ſuſcepit ex vxore Aldenarda,	B. Guilielmum tertium, qui duas duxit vxores, ex quibus ei ſunt nati	Guilielmus quartus Dux Aquitaniæ. Raimondus Comes Pictonum, Hendricus ſine liberis obiit. Ex altera vxore, Hugo Aidmondus Comes Toloſatiū.

TOLOSATIVM STEMMA.

C. Raimondus primus Toloſatium Comes, reliquit filiā ac hæredē vnicam vxorem	Guilielmi tertij Aquitaniæ Ducis, idq; anno 1052. peperitq;	Hugonē Aidmondum Toloſatium Comitē, ſed qui dirionem vendidit patruo magno, qui genuit	Bertrandum. Guilielmum. Alfonſum Toloſæ Comitem	Raimōdus Toloſę Comes, è quo eſt natus	Raimondus Toloſæ Comes, ex quo eſt natus Balduinus.	D. Raimondus quartus Toloſæ Comes, tantùm reliquit filiā hæredemque vnicam, nomine	Ioannam Toloſæ Comitem, quæ duxit Alfonſum, fratrem Lodouici Sancti Frācorum Regis, ſed liberis non procreatis obierunt. ex quo tempore Toloſa regno Franciæ eſt iuncta.

IN PRÆCEDENTIA STEMMATA.

A. Circiter annum Chriſti 875. Nortmannis Gallias vaſtantibus Carolus Caluus Francorum Rex ac Rom. Imp. eorum rabiem repreſſurus, viris fortibus è clara ſtirpe ortis beneficiario iure regni ac imperij aliquot ditiones vrbeſque dono dedit: horum è numero fuit Arnulfus, deinde Guilielmus, quibus vrbem Pictauienſem dedit. Sed cùm vterque contra Nortmannos pugnans, cecidiſſet, tertio Aquitaniam cum Pictauis dedit Ebloni cuidam, qui ducta filia Hendrici Saxoniæ Ducis genuit Eblonem 2. qui ex Aleida genuit Guilielmum Ducem Aquitaniæ, Pictauorum ac Aruernorum, qui è Gerlona filia Rodolfi primi Nortmanniæ Ducis, genuit Guilielmum 2. qui primò duxit Agnetem quæ non peperit, deinde Adomaldam quę peperit Guidonem. Ipſe admodum ſenex obiit anno 1026. in Abbatia D. Cypriani apud Pictones vitam ibi amplexus monaſticam.

B. Guilielmus tertius Aquitaniæ ac Pictonum Dux, dictus quoque Godefridus, primò duxit Gilbonam Nortmandicam quę filios quatuor peperit, deinde filiam Raimondi primi Toloſæ Comitis, quæ filium vnicum Hugonem Aidmondum peperit. Filius eius Raimondus Pictonum Comes, in Palæſtina contra Saracenos bellans, cùm anno 1131. filiam Principis Antiocheni vxorem duxiſſet, ſine liberis moriens fratri Guilielmo Pictonum reliquit Comitatum. Guilielmus quartus Aquitaniæ Dux Comes Pictonum, cùm filias tantum duas genuiſſet, monaſticū amplexus ordinē condito teſtamēto voluit Leonoram filiam natu maiorem nubere Lodouico iuniori filio natu maximo Lodouici Craſſi Franc. Regis, eique in dotem adferre Aquitaniam ac Pictauos. filiam verò alteram bona ſua Burgundica poſſidere. Poſthæc factus Anachorita Guilielmenſium Ordini initium dedit. Lodouicus iunior è bello Syriaco domum reuerſus, cùm Leonora non placuiſſet, nuptias eius repudiās, dicit ob ſanguinis propinquitatem eam ſibi ducere non licere. Leonora verò nupſit Hendrico Anglorum Regi filio Godefridi Martelli, quorum liberi ac nepotes ſemper in Aquitaniam (quam Franci Guiennam vocant) ac Pictauos

ius ſuum retinuete, fuitq́ue hæc cauſa ac occaſio veteris odij, ac tot calamitoſorum bellorum, quæ inter ſe Franci ac Angli geſsête. Subſequentes verò Francorum Reges ęgrè ferentes Lodouicum iuniotem tam vtiles regno nuptias imprudentet ſpreuiſſe, priuatoſq́ue affectus publica vtilitate potiores habuiſſe, vt iuſtam bello cauſam prætenderent, Angloſq́ue Aquitania ac Pictauis excluderent, allegabant ea Francici regni beneficia eſſe, quæ Anglorum Rex Hendricus, occiſo crudeliter ac impiè cognato Artho Britone, perdidiſſet, lata contra Hendricum Regem hac de cauſa in Curia Pariſienſi iuridico ordine ſententia, boniſq́ue eius beneficiariis omnibus fiſco Gallico addictis. Sed Angli de ſententia ad gladios appellantes, longo tempore non ſolùm Aquitaniam cum Pictauis, ſed magnam quoque regni Francici partem poſſedere, donec inteſtinis fracti ſeditionibus tandem à Francis vniuerſa pulſi Gallia in antiquũ repellerentur maritimum carcerem, poſteaquam inter ſe non minoribus cladibus quàm odiis per quadringentos fermè ſæuiſſent annos.

C. Vti volũt Francici ſcriptores tempore Hugonis Capeti, vixit primus Toloſatium Comes Raimondus, frater Raimondi Comitis Fani D. Ægidij, duxitq́ue Ioannam filiam Comitis Conſtãtiæ ac Perchæ, e qua vnica tantùm ſuſcepta filia ac hærede deſponſat anno 1052. Guilielmo tertio Aquitaniæ Duci, generantq́ue filium vnicum Hugonem Aidmondum Comitem Toloſatium, qui eum vendidit Patruo magno Raimondo Fani D. Ægidij Comiti, qui repulſis Anglis bello Toloſates inuadentibus ob ius Leonoræ prædictæ Comes mãſit Toloſatium ac Fani D. Ægidij, tribus genitis filiis. Bertrandus cum exercitu anno 1109. Tripolim profectus, fratri Toloſam reliquit. Guilielmus cùm Toloſates annos 14. gubernaſſet, ſine liberis obiit, ſuccedente fratre Alfonſo, qui in Syriam cum exercitu profectus, accepto ibi veneno, obiit quatuor ſuſceptis liberis. Filius natu maximus infans obiit. Filius alter ac filia à Saracenis capti poſt patris mortem ibi interiere. Raimondus Toloſatium Comes bellum gẽſſit cum Anglis ius in Toloſam allegantibus. Primò duxit Beatricem filiam Delphini Viennæ, quæ non peperit: deinde Conſtantiam filiam Lodouici Craſſi Franc. Regis, quæ duos peperit filios: Raimondum tertium Toloſatium Comitem, qui Albigeoſorum hæreſim fouens in Orthodoxos tyrannidem exercuit. Primò duxit Beatricem filiam Burchgrauij Leſcrij, eaq́ue repudiata, poſteaquam filiam ſuſcepiſſet, duxit filiam Regis Cypri; qua etiam repudiata, tertiò duxit Ioannam filiam Hendrici Regis Angliæ, cedente Rege omne ius quod in Toloſates habebat, ſubitò moriens anno 1222. duobus è Ioanna Anglica relictis liberis, è quibus Richardus infans obiit. Balduinus Raimondi tertij frater, Comes Monsferrandi, à fratre eſt interfectus, quòd hæreſim Albigeoſorum abiuraſſet.

D. *Raimondus quartus Toloſatium Comes, diu quoque Albigeoſorum hæreſim eſt profeſſus. Sed tandem ſacroſancto Veneris die, qui Paſchæ feſtum proximè præcedit, publicè pœnitentiam eſt profeſſus nudo capite ac pedibus, linea tantùm ſupra nudum corpus indutus veſte, præſente Lodouico Sancto Francorum Rege ac duobus Cardinalibus. Profectus in Syriam contra Saracenos in itinere obiit anno 1249. relicta è filia Regis Arragoniæ, filia ac hærede vnica Ioanna Toloſatium Comite, quæ nupſit Alfonſo fratri Regis Lodouici Sancti. Sed vtroque ſine liberis extremum diem claudente, Toloſa regno Franciæ fuit coniuncta, vt conuentum fuerat Raimondo pœnitentiam faciente, cui in hunc vſque annum 1583. fidem nunquam fefellit.

GENEA-

GENEALOGIA PRINCIPVM BLOSII AC CARNVTVM.

Circiter annum Christi 910. cùm Carolus ſimplex Franc. Rex, pacē cum Normannis feciſſet, eiſq; Neuſtriam, quæ nunc Normannia dicitur, conceſſiſſet, data fuit Gerloni alteri Normannorum Præfecto Arx Bloſia cum vicinis ditionibus, ad fines vſq; Angium ſitis; qui ducta Nobili Francorum filia primus Bloſij Comes eſt dictus, filiamque ſuam Fucquero Angiũ Comiti huius nominis primo, collocat matrimonio. Obiit Gerlon anno 928. ſuccedente ei filio

A. Tibaldo qui dictus eſt ſenior Comes Bloſij ac Carnutũ, è quo ſunt nati

- Natu maximus Carnutũ vrbē contra Normannos defendēs lem prœlio, nullis relictis liberis, occubuit.
- Eudo, Odo aut Otto, Bloſij ac Carnutum Comes —
  - Tibaldus 2. Bloſij Comes
  - Stephanus Bloſij Comes.
    - Tibaldus 3. Comes Bloſij
      - Tibaldus 4. Bloſij Comes, filius natu maximus.
        - Lodouicus Comes Bloſij.
        - Tibaldus 5. Comes Bloſij.
        - Filia natu maior vxor Ioannis Chaſtillonij.
        - Filia natu minor vxor Gualteri Auenenſis, peperit
          - B. Mariã Bloſij Comitem vxorē Hugonis Chaſtillonij, quę ei peperit
            - Ioãnem Chaſtillonium Bloſij Comitē
              - Ioãna Bloſij Comes, nupſit Petro Francico, peperitque
            - C. Alter filius, cuius nomen ē non reppeni, Comes fuit Fani D. Pauli, genuitque
              - Hugonem Fani D. Pauli Comitem, ac cauſa vxoris Mabtidis Alenſonię Comes Bloſij
                - Mabieldim Alenſoniã Bloſij Comitem vxorem Hugonis Chaſtillonij Comitis Fani D. Pauli.
                - Guido Comes Bloſij
                  - D. Lodouicus Bloſij Comes
                  - Carolus Chaſtillonius aut Bloſiuspro Ducatu Britonum cum Ioanne Montfortij Comite dimicans occubuit.
                    - Lodouicus Bloſij Comes obiit ſine liberis.
                    - Ioãnes Bloſij Comes nullis ex Iſabella Reinoldi primi Geldriæ Ducis filia ſuſceptis liberis obiit anno 1381. reliquit autem filios è concubina duos —
                      - Ioannes Bloſius à patre accepit Treſlongæ apud Hannonios Dominium, à quo in hodiernum vſque diem anni 1583 perdurat Treſlongorum familia. Duxit hic Ioannes in vxorem filiam Domini Dalemi è clara Arculenſium apud Hollandos familia ortam, quæ ei filios hoſce ſex peperit: Arnoldum, Ioannem, qui Traiecti ad Rhenum fuit Canonicus, Guidonem, Lodouicum, Gerardum, Ioannem alterum.
                      - Guido Bloſius, qui nunquam aliud cognomē geſſit illud que ad ſucceſſores tranſmiſit, accepit à patre hæreditatem in Zelandia, habitauitque Tolæ Zelandiæ oppidulo, vbi in ſummo eſt ſepultus templo, cum vxore Clara Borlandia, vt è Mauſoleo ibi erecto apparet, genueruntque vtriuſque ſexus liberos, quorum in hodiernũ diem anni 1583. ſtirpem eum Bloſij cognomine, planè interiiſſe videmus.
                    - Guido poſtremus Bloſij Comes. obiit ſine liberis
                  - Maria vxor Rodolfi Ducis Lotharingiæ.
                - Ioannes Chaſtillonius, de quo nihil inueni.
              - Guido Comes Fani D. Pauli.
              - Iacobus Chaſtillonius, de quo nil prę terea reppeti.
        - Filia natu maxima.
        - 2. filia.
        - 3. filia.
        - 4. filia.
        - Aliſa.
        - 6. filia.
      - Hendricus.
      - Stephanus.
      - Guilielmus.
    - Stephaous.
    - Humbertus.
    - Hendricus Bloſius in Anglia Antiſtes Vintongæ.
  - Filia nupta Hugoni Capeto antequam regnũ Francię occupaſſet.
- Rogerius Comes Sancerræ.

A. Tibaldvs primus, dictus ſenior, Comes Bloſij ac Carnutum (quod armis acquiſierat) vixit tempore Regis Lodouici Vltramarini, duxitq́ue filiam Ducis Franconiæ, quæ filios ei tres peperit: Natu maximus Carnutum vrbem contra Nortmannos defendens pugnans periit. Rogerius natu minimus Sancerræ Comes, Antiſtes fuit ac Comes Bauuaſiorum, facta commutatione cum Stephano Champangę Comiti, cui Comitatum Sancerræ tradidit, recepto Comitatu Bauuaſij, quod in perpetuum Eccleſiæ coniunxit. Eudo ſecundo natu filius, fratre natu maximo ſine liberis occiſo, factus eſt Comes Bloſij, Champangæ, Briæ, Turonum, ac Carnutū. Duxit primò filiā natu maximam Rodolfi poſtremi Burgundiæ Regis nomine Bertam, conatuſq́ue eſt poſt ſoceri mortem Burgundiam occupare, ſed repulſus à Conrardo ſecundo Imp. eius filiam mortua Berta vxorem duxit, ac tres ex ea ſuſcepit liberos. Poſtremò duxit Mahteldim filiam Richardi Intrepidi Nortman. Ducis, quibus nuptiis pacem à Nortmannis redemit, ſuccedente ei filio Tibaldo 2. Bloſij, &c. Comite, qui vxore non ducta periit pugnans contra Godefridum Martellum Angium Comitem prope Turonem vrbem, quem ex eo tempore Comitatum perdidit: ſucceſſitq́ue illi frater Stephanus, qui Turones recuperauit, ducta Adela filia Guilielmi Nortmanni, occupatoris regni Anglici, quæ ei peperit filios quatuor. Stephanus ſecundo natu Comes Boloniæ, poſteà factus eſt Anglorum Rex. Humbertus tertio natu Comes fuit Vertuzij, cuius filia nupſit Franc. Regi Lodouico Craſſo. Hendricus quarto natu filius Vintongæ in Anglia fuit Antiſtes, cuius opera iam dictus Stephanus ad Angliæ regnum peruenit. Tibaldus tertius, cognomine Magnus, filius natu maximus, primus ſe ſcripſit Palatinum Champangæ ac Briæ: Appellatus quoque eſt propter morum probitatem, Sanctus, ac Pater pauperum. Duxit Mahutam è Germanis ortam, quæ peperit filios quinque, ac filias ſex. Filius natu maximus dictus eſt Solis dominus, quòd non eſſet ſanæ mentis. Hendricus Comes Champangæ ac Briæ. Stephanus Comes Sancertæ, tandem factus eſt Cartuſianus. Guilielmus Antiſtes Carnutum, conſecrauit Regem Philippum Auguſtum. Filia natu maxima vxor fuit Eudonis ſecundi, Burgund. Ducis. Altera Comitis Barræ. Tertia Ducis Apuliæ, deinde domini Mommirallij. Quarta Godefridi Comitis Percheani. Quinta Aliſa Lodouici iunioris Franciæ Regis. Sexta Alani Comitis Britonum. Filius natu maximus Tibaldus 4. dictus Bonus, Comes fuit Bloſij ac Carnutum, Seneſchallus Francię, qui pacem procurauit inter Philippum Auguſtum Franc. Regem, ac Flandriæ Comitem pugnantes pro Comitatu Vermanduorum. Duxit Aleidam Francicam, quę filios peperit duos, ac totidem filias. Filius natu maior Lodouicus Comes Bloſij ac Carnutum obiit anno 1205. in obſidione Adrianopolitana, ſine liberis, ſucceſſitq́ue illi frater Tibaldus 5. ſed qui etiam ſine liberis obiit, extincta horum duorum fratrum morte maſcula ſtirpe, Gerlonis Nortmanni, poſteaquam Bloſiis circiter 280. annos imperaſſet: ſucceſſitq́ue ſoror natu maior nupta Ioanni Chaſtillonio Auennæ domino, qui etiam liberis non procreatis obierunt: in eorum locum ſuccedente ſorore natu minima, quæ Gualtero Auennenſi filio natu maximo, Iacobi Auennæ reguli apud Hannones nupſit, idq́ue anno 1219. qui filiam vnicam Mariam ſuſceperunt.

B. Maria Auennæ domina, Comes Bloſij ac Carnutum, nupſit Hugoni Chaſtillonio Fani D. Pauli Comiti, peperitq́ue filios duos. Ioannes natu maximus fuit Comes Bloſij, Carnutum, ac dominus Auennæ, ductaque Aleida Britona peperit filiam vnicam Ioannam Bloſij ac Carnutum Comitem, Auennæ dominam, nupſitq́ue Petro primo Alenſoniorum Comiti, filio Lodouici Sancti Franc. Regis, peperitq́ue etiam filiam vnicam Mahteldim Alenſoniam, ſed non Comitem, quòd in hanc prouinciam filiæ non ſuccedant, pars enim eſt regni Francici, in qua filiabus nihil eſt iuris. Fuit autem Mahteldis Comes Bloſij ac Carnutum, domina Auennæ, Remorantij, &c. nupſitq́ue primùm Amboſæ regulo, eoq́ue ſine liberis mortuo, Hugoni Chaſtillonio Fani D. Pauli Comiti, de quo nunc.

C. Ma-

C. Mariæ Auennenſis, ac Hugonis Chaſtillonij filius natu minor pro hæreditaria portione accepit Comitatum Fani D. Pauli, ſuſcepitque filios tres. De Iacobo natu minimo nil legi. Guido ſecundo natu Comes fuit Fani D. Pauli. Hugo natu maximus ducta Mahtelde Alenſonia, poſt mortem prioris eius mariti Amboſæ reguli factus eſt Comes Bloſij ac Carnutum, dominus Remorantij ac Auennæ. Sed Comitatum Carnutum vendiderunt Philippo Pulchro Franc. Regi, acceptis quatuor millibus librarum Turonenſium ſingulis annis pro ſe ac ſucceſſoribus, genueruntque filios duos. Altera enim Hugonis vxor Beatrix Flandrica non peperit. De Ioanne filio natu minimo nil legi. Guido natu maior Comes fuit Bloſij, dominus Auennæ, duxitque Margaretam Valeſiam filiam Caroli Comitis Valeſij, ſororem Philippi Valeſij Franc. Regis, quæ liberos peperit tres. Maria vxor fuit Rodolfi Ducis Lotharingiæ. Carolus Chaſtillonius filius natu minor, ducta Ioanna Britona, pro eo Ducatu acerrimum geſſit bellum, cum Carolo Monfortij Comite, eo tamen euentu, vt prœlio victus vitam cum Britonum Ducatu amitteret.

D. Filius Guidonis natu maximus Lodouicus, Bloſij Comes ac Auennæ dominus, duxit Ioannam filiam ac hæredem vnicam Ioannis Hannonij, fratris Guilielmi Hanoniæ ac Hollandiæ Comitis, qui Ioannes pro hæreditaria portione acceperat Baumontium apud Hannones, Tolam apud Zelandos, Gaudam ac Schonhauium apud Hollandos: peperitq; ei filios tres, è quibus Guido natu minimus, fratribus ſine liberis mortuis, fit Comes Bloſij, dominus Auennæ, Baumontij, Tolæ, Gaudæ ac Schonhauij. Duxit Mariam filiam Ioannis Flandri, Comitis Namurcenſis, e qua filium ſuſcepit Lodouicum, qui cùm duxiſſet Mariam filiam Ioannis Valeſij Biturigum Ducis, nullis ex ea ſuſceptis liberis, ætatis ſuæ anno decimoquarto ſupremum clauſit diem: quapropter Guido animi dolore victus, vendidit Ioanni Francorum Regi huius nominis primo Sueſſonum Comitatúm, ac Lodouico Aurelianenſium Duci Comitatum Bloſij, præteritis conſanguineis qui iure propinquitatis fuerant ſucceſſuri. Atqui hac ratione extincta quoque eſt Chaſtillonia apud Bloſios maſcula ſtirps, prouinciaque in hunc vſque diem anni 1583. regno Franciæ manſit coniuncta, Hannoniis, Zelandis, ac Hollandis ſua recipientibus.

Pulſis è Gallia Saracenis, Bearnij ſine Principe Rempublicam non bene adminiſtrari arbitrantes, legatos mittunt ad nobilem Cataloniæ Prouinciæ virum Guilielmum Mõcadam, petentes vn è duobus filiis, qui in cunis adhuc vagiebant, alterum ipſis in Principem educandum concederet. Permittit, ac vt eligant iubet. Conſpicati igitur hunc compreſſis vtriuſq; manus digitis dormire, alterum vnam manum apertam, alterum clauſam proferre, liberalitatem ex aperta manu ominantes hunc abducunt. Nomen pueroerat Gaſton: Quem patri relinquũt, Guilielmus. Cùm adoleuiſſet Gaſton, in vxorem ducit Martham filiam hæredemq́ue vnicam Eſquibati Comitis Bigorræ, è qua Gaſton filias tantùm duas ſuſcepit. Tandem cùm pater ac frater in pugna ſine liberis periiſſent, ditionem Moncadam Gaſton Bearniis, ac Bigorræ adiecit.

- A. Margareta filia natu minor nupſit Rogerio Bernardo, peperitque
  - Gaſton ſecundus Comes Bearnij ——
    - Gaſton tertius Bearnij Comes.
      - Gaſton quartus Bearnij Comes
        - Gaſton quintus non Comes.
  - Bruna.
  - B. Rogerius Bernardus Moncadæ dominus
    - Matthæus Bearnij Comes, obiit ſine liberis.
    - Iſabella vxor Arcembaldi Captali, Burchij, cui peperit
      - Ioannes Comes Bearnij
        - Gaſton quintus Bearnij, Bigorræ, ac Foxij Comes, è quo ſunt orti
          - C. Gaſton ſextus Comes Bearnij, Foxij, & Bigorræ
            - Franciſcus Phœbus Bearnij Comes, obiit ſine liberis.
            - D. Catharina Bearnij, &c. Comes peperit
              - Hendricus Comes Bearnij, &c. Rex Nauarræ
                - Ioanna Regina Nauarræ Comes Bearnij, peperit
                  - Hendricum partis Nauarræ Regem, Vendomæ Ducem, Comitem Bearnij, Foxij, Bigorræ, ac Armigniaci: duxit Margaretã filiam Hendrici ſecundi Francorum Regis ac Catharinæ Medices Ducis Vrbinatis filiæ, cuius ſtommatis ſeriem in genealogia Borboniorum videre licet.
              - Franciſcus.
              - Anna.
              - Iſabella.
              - Quiteria.
          - Filiæ quinque.
          - Iacobus.
          - Petrus.
          - Ioannes Burchgranius Narbonæ
            - Gaſton Dux Nomusci.
      - Gaſton.
      - Arcembaldus.
      - Petrus.
      - Matthæus
  - Conſtantia.
- Filia natu maior, nupſit Comiti Arminiaco, qui à ſocero eſt exhæredatus, quòd ei contra Nauarræ Regẽ auxilium negaſſet.
  - Ioanna.

A. Margareta nupſit Rogerio Bernardo Foxij Comiti, filio Rogerij Bernardi, ac Manigardæ filiæ Comitis Narbonæ, attulitque marito in dotem Comitatum Bearnij, Bigorræ, ac Moncadam, genueruntque liberos quatuor. Bruna vxor fuit Heliæ Comitis Petigortij. Conſtantia Antonij Leuij, Nurepoſij domini. Ioanna Petri Arragonij. Gaſton ſecundus, Comes Bearnij, Foxij, Bigorræ ac Moncadæ, duxit Ioannam filiam Lodouici Francici Comitis Eureuſij, quæ duos peperit filios. Gaſton tertius natu maximus Comes fuit Bearnij, &c. duxitque Leonoram filiam Comitis Comingæ, quæ Gaſtonem peperit quartum, de quo Ioannes Froſſardus ſcriptor Gallicus mira fabulatur. Duxit Agnetem filiam Regis Nauarræ ſororem Caroli impij Regis Nauarræ, quæ filium vnicum peperit Gaſtonem, quem pater interfici iuſſit, quòd inſcius ac imprudens patri venenum obtuliſſet, miſſus ab auunculo Nauarræ Rege infelix adoleſcens, ſucceſſitque ei in dictos Comitatus Mattheus, Rogerij Bernardi filius.

B. Rogerius Bernardus Moncadæ dominus, ac Burchgrauius Caſtelbanij, genuit Mattheum Caſtelbanij ac Moncadæ dominum, mortuoque patruele Gaſtone quarto Comes Bearnij, Foxij, ac Bigorræ obiit ſine liberis, ſuccedente ſibi ſorore Iſabella vxore Arcembaldi Captali Butchij, genueruntque filios quinque. Gaſton Captalis Burchij, vnde ſunt Comites Candalę orti. Arcembaldus Noalleſij dominus. Mattheus Comingæ Comes. Petrus Romanæ Eccleſiæ fuit Cardinalis. Ioannes natu maximus Comes Bearnij, &c. primò duxit Mariam Nauarream, quæ non peperit. Deinde Ioannam Albretham, quæ peperit Gaſtonem quintum Bearnij Comitem, qui inſignem præſtitit operam Carolo ſeptimo Francorum Regi in recuperanda Aquitania, quam fermè vniuerſam Angli occuparant. Duxit Leonoram filiam Ioannis Regis Nauarræ, cui non parum profuit recuperando regno, vnde à proprio filio Carolo fuerat pulſus, peperitque ei liberos nouem.

C. Ioannes natu ſecundus Gaſtonis quinti filius Burchgrauius fuit Narbonæ, ductaque Maria Aurelianenſi, ſuſcepit filium Gaſtonem Nemurci Ducem, qui inſigni obtenta prope Rauennam, auſpiciis Francorum Regis Lodouici duodecimi, contra Hiſpanos ac Germanos victoria, ab Hiſpanis quos temerè inſequebatur interfectus, fructum percipere non potuit. Gaſton ſextus filius natu maximus Comes Bearnij, Foxij, Bigorræ ac Viennæ, duxit Magdalenam filiam Caroli ſeptimi Franc. Regis, ſororem Regis Lodouici vndecimi, quæ peperit Franciſcum Phœbum Comitem Bearnij, &c. ac poſt mortem patris, matris, aui, ac auię maternę Rex Nauarrę corona aurea Pompeiopoli redimitus anno 1481. obiitque anno 1482. ſepultus Leſcarij apud Bearnos, nullis relictis liberis; ſucceſſitque illi vnica ſoror Catharina, de qua nunc.

D. Catharina filia hæreſque Gaſtonis ſexti poſt mortem fratris Franciſci Phœbi fit Regina Nauarræ, Comes Foxij, Bearnij, Bigorræ ac Viennę, nupſitque Ioanni Albretho, qui cùm arma iunxiſſet cum Lodouico duodecimo Francorum Rege contra Venetos, Hiſpanos, Germanos, ac Pontificem Iulium ſecundum, Duce Gaſtone Foxenſi inſignem ac memorabilem illam prope Rauennam victoriam retulere, cadente tamen, vti diximus, Gaſtone. Quare cùm Lodouicus duodecimus Francorum Rex, ac Ioannes hic Albrethus Nauarræ Rex, à dicto Pontifice proſcripti, ſacriſque interdicti eſſent, Ferdinandus Hiſpaniarum Rex, vniuerſam fermè Nauarram pulſo Ioanne Albretho occupat, paucis ei arcibus ac oppidulis relictis, vtroque tamen retinente, ac ad ſucceſſores tranſmittente Regio Nauarræ titulo in hunc vſque annum 1583. Peperit Catharina Ioanni Albretho liberos quinque, è quibus Hendricus natu maximus titulo tenus Nauarræ Rex, Comes factus eſt Bearnij, Foxij, Bigorræ, ac Armigniaci, duxitque Margaretam filiam Caroli Comitis Engulemæ, ſororem Franciſci primi Francorum Regis, moriensque anno 1549. vnicam tantùm ditionum ſuarum filiam reliquit ac hæredem, Ioannam, de qua in genealogia Regum Franciæ ſtirpis Capeticæ in litera E, ac in genealogia Borbonica in litera B, abunde ſcripſimus.

GENEA-

A.

Philippus Auguſtus Francorum Rex in vxorem duxit Iſabellam Hannonicam, cum ea in dotem accipiês regionem, quæ nunc Areſia vocantur, genuitque filium

Lodouicum octauum Francorum Regê, qui teſtamento filium Robertum Arteſiæ Comitem fecit

Lodouicus Sanctus Franc. Rex.

Alfonſus Toloſatium Comes.

Carolus Angium Comes.

Robertus teſtamento patris à fratre Rege eſt factus primus Atrebatenſium Comes, ac Fani D. Pauli, duxitque in vxorem Mahteldim filiã Hendrici ſexti Brabãtiæ Ducis, moriens in Syria ad ſacrum profectus bellũ anno 1249. menſe Decembri, ſuſcepitque

Robertum Arteſiæ Comitem, qui duxit filiam è familia Cortenaca, hic regnauit 53 annos, ſuperuixitq; filium Philippum. Periit verò anno 1302. prope Cortracum infeliciter cum Francis contra Flandros pugnans, ſeptimo die menſis Iulij, duobus relictus liberis

Philippo Arteſio, qui ante patrem obiit anno 1288. relinquens è Blanca filia Ioannis Britonum Comitis

Robertus Arteſius intentata lite propter Comitatum Arteſiæ contra amitam Mahteldim, intercedente Rege Philippo Longo, ceſſit anno 1317. donatus à dicto Rege Comitatu Clermontij prope Rueheram apud Nortmannos. Sed cùm litem tempore Regis Philippi Valeſij redintegraſſet, repertuſque eſſet falſis tabulis in iudicio exhibitis ſe cauſamque ſuam defendiſſe, amiſſa hac iubetur ne in perpetuum amplius, amitæ nec eius ſucceſſoribus cauſa Arteſiæ negotium in iudicio faceſſat. Obiit relictis liberis.

Filia vna nupſit Lodouico Comiti Ebreuſio filio Regis Philippi, qui filius fuit Regis Lodouici Sancti.

Agatha vxor fuit filij Raimondi Buardi Foxij Comitis.

Mahtelde quæ poſt mortem patris ac fratris Arteſiæ Comes, eſt facta, ita iudicantibus Curiæ Pariſienſis Senatoribus, vbi ei litem pro Comitatu Arteſię intentarat Robertus fratris ſui Philippi filius. Nupſit Ottoni quarto Comiti Burgundiæ, cui liberos peperit, quorum genealogiam inſpicere oportet, quòd eius liberi denuò Arteſiam ac Flandriam ſub vnius Principis imperiũ adduxerint.

Ioanna natu maxima Comes Burgundiæ ac Arteſiæ, nupſit anno 1306. Philippo Longo Francor. Regi, peperitque tantùm filias quatuor, è quibus

Margareta nupſit Lodouico ſecundo, qui dicitur Neuerſius, Comiti Flandriæ, genuitque filium vnicum, qui poſt mortem Philippi poſtremi Burgundiæ Ducis factus eſt

Lodouicus Malanus Comes Flandriæ, Burgundiæ, Arteſiæ, &c. ſuſcepit è Margareta Brabantica filiam ac hæredem vnicam

Margaretam Comitem Flandriæ, Burgundiæ, Arteſiæ, Neuerſij, Rethellij, quæ nupſit Philippo Audaci Burgundiæ Duci, peperitque liberos ſeptem, quos in Genealogia Capeti reperies.

CHAL.

B. Ioannes Comes Burgundiæ ſuſcepit è Laura Commercia tertia vxore liberos hos:

- Ioannes Challonnius Baro Arlaij duxit anno 1278. Margaretam ſororem Roberti Ducis Burgundiæ, huius nominis tertij; genuitque:
  - Hugo Challonnius duxit Margaretam Marbaiſiam, quæ filios tres peperit:
    - Ioannes Challonnius ducta Blanca filia Amati Comitis Geneuæ, obiit ſine liberis.
    - Lodouicus Challonnius natu maximus, duxit Margaretam filiam Delphini Viennę, genuitque:
      - Hendricus Challonnius pugnās contra incredulos ſine liberis periit.
      - **C.** Ioannes Challonnius nuptiis vxoris primus ex hac familia Aurantij Princeps, cui eſt natus filius
        - Lodouicus Challonnius Aurantij Princeps, cui è duabus vxoribus ſunt nati:
          - **D.** Guilielmus Challōnius Aurantij Princeps, ſuſcepit:
            - Ioannes Challonnius Aurantij Princeps genuit:
              - Philibertum Challonnium Aurantij Principem, qui in Italia, ſine liberis periit.
              - Claudia Challonnia Aurantij Princeps, nupſit Hendrico Naſſauuio, pepēritque:
                - Reinerum Naſſauuium Challonnij Regulum, ac Aurātij Principem, qui periit in obſidione oppidi Fani D. Deſiderij, Francici imperij, quod auſpiciis Caroli quinti Imperatoris Belgarumque Principis oppugnabat, teſtamento hæredem ſcribens Guilielmum Naſſauuium, patrui ſui filium natu maximum.
          - Ex altera vxore. Lodouicus Challonnius.
          - Hugo Challonnius.
    - Hugo Challonniusobiit ſine liberis.
- Filius alter Antiſtes fuit Beſonſoniorum.
- Ioāna nupſit Roberto Tonerræ Comiti, filio Roberti Ducis Burgundiæ.

IN GENEALOG. ATREBATENSEM AC CHALLONICAM.

A. ANNO 1170. Flandriæ ac Veromanduorum (cauſa vxoris) Comes erat Philippus Alſacius filius Theodorici, morienſque ſine liberis, deſponſarat Iſabellam filiam ſororis ſuæ Margaretæ, ac Balduini quarti Comitis Hannoniæ ac Namurci Philippo Augusto Franc. Regi, eique in dotem dederat regionem quæ nunc Arteſia vocatur, cuius clientelaria beneficia eſſe volebat ditionem Bolonienſem, Guinenſem, ac Fanum D. Pauli, quod poſteà Boloniæ beneficium eſt factũ. Scire enim oportet, Flandriæ fines olim multò latius quàm nunc patuiſſe. Comprehẽdebantur enim ſub Flandria, quę nunc ſunt ſeparata, Arteſia, Guinetum, Bolnnia, ac Fanum D. Pauli: quod non ſolùm è veteribus conſtat hiſtoriographis, ſed etiam è priuilegiis dictis ditionibus à Flandriæ Comitibus donatis, ac quòd in Fano D. Vedaſti apud Atrebates, ac in Fano D. Bertini apud D. Odomarum, aliiſque locis Flandriæ Comites ſepulti conſpiciantur. Francorum Rex Lodouicus Sanctus primus Atrebatenſem Comitatũ inſtituit anno 1238. ſcuti inſignia ei dans quæ etiamnum pingunt, his attributis oppidis: Atrebato, Fano Odomari, Heſdino, Aira, Lenſa, Baupama. Bethunia diu poſteà Comitatui fuit coniuncta.

B. Circiter annum Chriſti 1200. Stephanus Comes Challonnenſis ac Maſconnenſis, moriens filium reliquit Ioannem, qui mortuo ſine liberis Ottone Burgundiæ Comitenaro è ſanguine Imp. Frederici Barbaruſſę, fit anno 1236. Comes Burgundiæ, duxitque vxores tres. Prima fuit Mahteldis filia Odonis tertij Burg. Ducis, cuius liberi in Comitatum Burgundiæ ſucceſſere. Altera fuit Iſabella filia Roberti Cortenai, vnde Comites Auxerræ nati ad annum vſque 1370. durauere. Tertia fuit Laura Commercia, cuius liberi, contenti Titulo Challon, ea tantùm obtinuere, quæ in hunc vſque diem Burgundi appellant, *Hæreditaria Challonniorum portio*; & quòd hi per legitimas nuptias ad Principatum Aurantij peruenère, eorum hic genealogiam contexui.

C. Ioannes Challonnius vnicus patris, patruorum, ac fratris hæres, in vxorem duxit Mariam Bauſſiam Aurantij Principem, filiam hæredemque vnicam Reinoldi Bauſſij Aurantij Principis ac Comitis Geneuæ, peperitque filium Lodouicum, qui primis nuptiis duxit Iolam filiam Comitis Monbeliardi, è qua Guilielmum genuit. Alteris nuptiis duxit Leonoram filiam Comitis Armigniaci, quæ filios duos peperit: Lodouicum qui cum Carolo Pugnace Burg. Duce contra Heluetios infeliciter pugnans cœlebs periit: Hugonem Chaſtauguioni, ac Dolæ Regulum, qui ducta Lodouica Sabaudiæ Ducis filia liberis non procreatis obiit.

D. Gulielmus Challonnius è priore patris vxore natus Aurantij Princeps vxorem duxit Catharinam Britonam ſororem Franciſci Britonum Ducis, peperitque Ioannem vnicum patris ac patruorũ hæredẽ. Prior eius vxor fuit Ioanna filia Caroli Ducis Borbonij quæ ſine liberis obiit. Altera fuit Philiberta Lutzenburgica Charnij Comes, filia Antonij Lutzenburgici, è qua moriens anno 1500. filium reliquit Philibertum Challonnium Aurantij Principem Neapolit. nomine Imp. Caroli quinti Protegem, vxoreque non ducta anno ætatis vigeſimo octauo periit in obſidione vrbis Florentiæ, relicta ſorore Claudia omnium fortunarum hærede, quæ Hendrico Naſſauuio iam antea nupſerat, peperitque ei filiam, ſed quæ paucis vixit diebus, ac filium Reinerum Naſſauuium Aurantij Principem, hæredem auunculi Philiberti, qui Annam duxit Lotharingicam, è qua procreauit filiam, quæ paucos vixit dies. Reinerus verò obſidens Fanum Deſiderij è muris tormento ictus poſt paucos dies ſine liberis obiit. Imperator verò Carolus quintus approbato Reineri teſtamento Gulielmum Naſſauuium dicti Reineri patruelem in eius bona admiſit, qui primùm duxit Mariam Egmondanam, Buræ Comitem, dominam Lerdami ac Iſelſteini, peperitque Philippum ac Mariam. Deinde Annam Saxonem Mauricij Saxoniæ Ducis, ac Electoris filiam quæ peperit Mauricium ac

Tertiò duxit Carolinam Ducis Monpenſerij filiam anteà ſacris initiatam, quæ hoc anno 1582. ſex ei filias, filios verò nullos pepererat, obiitq; menſe Maio anno iam dicto.

MAR-

- Guilielmus filius Alerani Saxonis, ac Adolisæ filiæ Ottonis ſecundi Imperatoris Marchio factus eſt Monferrati, genuitq; ex vxore
  - Bonifaciũ Monferrati Marchionem, è quo eſt natus
    - Guilielmus 2. Marchio Monferrati, qui cum Imper. Conrardo 3. ac Lodouico iuniori Frãcor. Rege in Syriã eſt profectus., his relictis liberis
      - Guilielmus 3. Marchio Monferrati, duxit Sibyllam filiam Balduini quarti Regis Hieroſolymitani Chriſtiani, quæ ei filium peperit vnicum nomine ——
        - Guilielmum quartum Regem Hieroſolymitanum, ac Monferrati Marchionem, ſed obiit ſine liberis, ſuccedente ei patruo Reinero.
      - Bonifacius 2. Marchio Monferrati pro fratre in Syria pugnans ac captus, liberatuſque obiit ſine liberis, ſuccedente nepote ex fratre Bonifacio tertio.
      - Reinerus Rex Hieroſolymitanus poſt mortem nepotis Guilielmi quarti, duxit filiam hæredemque Emanuelis Imperatoris Conſtantinop. quæ peperit ——
        - Bonifacium tertium Monferrati Marchionem, qui è filia Sabauda ſuſcepit
          - Bonifacium 4. Monferrati Marchionem, qui è Beatrice filia Regis Caſtellæ genuit
            - Ioannem Monferrati Marchionem, qui liberis non genitis Marchionatum reliquit Theodorico Palęologo nato è magna eius amita Iordana, vt infrà patet.
      - Iordana nupſit Imperat. Conſtant. cuius filius natu minimus Theodoricus Palęologus poſt mortem Ioannis Marchionis Monferrati filij Bonifacij quarti factus eſt Marchio Monferrati, Aſtamq; armis acquiſiuit, relicto filio
        - Ioanne Palęolo. March. Monferrati, qui vixit anno 1472. inſtituit Caſali Epiſcopatum anno 1474. ſuſcepit è filia Regis Balearium quã Maiorcã vocant,
          - Guilielmum Palęologum qui ſine liberis obiit.
          - Theodoricum Palęologum Monferrati Marchionem, qui ex vxore ſuſcepit filium ac filiam
            - Iacobus Palęologus Marchio Monferrati factus eſt ab Imper. Sigiſmundo Imperij legatus per Italiam. Duxit Ioãnam ſororem Amati primi Sabaudiæ Ducis, vnde ſunt nati
              - Iſabella.
              - Iacobus Palęologus Marchio Mõferrati, obiit ſine liberis.
              - Bonifacius quintus Marchio Mõferrati, duxit Mariam filiã Deſpoti Seruię, vnde ſunt nati ——
                - Guilielmus quintus Marchio Monferrati duxit Annam filiam Reineri Ducis Alenſoniorũ, quæ peperit
                  - Bonifacium ſextũ Monferrati Marchionem, qui cum viro nobili exercitij cauſa armatus ex equo decurrens, ac vterque equo decidens paulò pòſt ex caſu ſine liberis obiit, ſuccedente ei patruo Santgeorgio iñ Marchionatu Monferratenſi.
                  - Santgeorgius Palæologus poſt Bonifacij ſexti mortem Marchio fit Monferrati, relictis ſacerdotiis, ſed cùm paulò pòſt etiam ſine liberis deceſſiſſet è viuis, ſucceſſit illi è duabus ſororibus natu maxima.
                  - . . . . . . nupſerat Frederico Gonzagæ primo Mãtuanorum Duci, ac his nuptiis Marchio Monferrati, multis tamen è familia Palęologorum ſeſe opponentibus. Sed quòd conſtaret Iordanam filiam Guilielmi ſecundi, poſt mortem Marchionis Ioannis in ditione Monferratenſi cæteris prælatam, iudicatum eſt filias in eius poſſeſſionem deficientibus filiis iure proximitatis admitti: poſſidentq, Mantuanorum Duces in hunc vſque annum 1583. Marchionatum Monferratenſem.
                  - Filia iunior.
              - Theodoricus Palęologus obiit ſine liberis.
              - Guilielmus Palæologus obiit ſine liberis.
            - Filia vna.

- **A.** Tancredus Nortmannus ſuſcepit è duabus vxoribus duodecim filios, è quibus hi in Italia rerũ ſunt potiti:
  - Drogo primus Apuliç Comes, poſtquam regnaſſet annos vndecim, obiit anno Chriſti 1005. ſine liberis.
  - Vnifridus Comes Apuliç, obiit anno 1057 relicto filio
    - Baielardo Comite Apuliæ.
  - Robertus Guiſcardus primus Apuliæ Dux, obiit anno 1085. relinquens
    - Bœmundum Ducem Antiochenum.
    - Rogeriũ Ducem Apuliæ, obiit anno 1110. relicto filio
      - Guilielmo Apuliæ Duce, qui obiit anno 1127
  - **B.** Rogerius, pulſis Sicilia Saracenis, primus Siciliæ Comes eſt nominatus, obiitque anno 1102. cùm ſuſcepiſſet
    - Simonẽ Siciliæ Comitẽ, qui obiit 1110.
    - Rogeriũ Siciliæ Comitẽ, qui obiit anno Chriſti 1153. cùm genuiſſet
      - Rogeriũ, qui ante patrẽ obiit anno 1148 cùm ſuſcepiſſet
        - Tancredus è concubina natus, obiit anno 1194 relinquens
          - Rogerium Regem, qui paulò ante patrem ſine liberis obiit.
          - Guilielmum Regem Sicil. ac Neapolis, in quo Nortmannorum virilis in Italia ſtirps defecit.
          - Filiæ tres, quæ ſine liberis quoque mori ſunt coactæ.
      - Tãcredus ante patrẽ obiit.
      - Hendricus.
      - Conſtantia.
      - **C.** Conſtantia legitimo patris thoro nata, nupſit Imperatori Hendrico ſexto, qui obiit anno 1198 cùm genuiſſet è Conſtantia filium
        - Fredericum ſecundum Imperat. Regem Siciliç ac Neapolis, qui obiit anno 1250. cùm ex eo eſſent nati
          - Contardus Imperator, ac Siciliæ Neapoliſq; Rex, qui obiit an. 1254. relicto filio vnico
            - Conradino Rege Siciliç ac N[...]polis, qui interfectus eſt iuſſu [...]roli Angium Ducis, à quo in [...]gna victus fuerat captus, n[...] relictis liberis anno 1269. in [...] defecit virilis ſtirps Sueu[...] in hiſce regnis.
          - **D.** Manfredus è concubina natus Neapolis ac Siciliæ Rex interfectus quoque fuit in prœlio à Carolo Angium Duce, ex vxore relinquens
            - Filiũ qui puer in carcere obiit.
            - **E.** Cõſtantiam vxorem Petri Regis Arragoniæ, cui pepetit filios duos
              - Iacobũ Arrago. ac Sicil. Regem tantùm, è quo ſunt nati
                - K[...] Marth[...] Rex A[...]go. ac [...]liæ, e[...] filia [...] reſq[...] ca nup[...] Hend[...] tertio[...] ſtellæ [...]gi, v[...] nati
                - Ferdi[...]dus [...] Arrag[...] Siciliæ [...]ter n[...]mino[...]drici [...] Caſte[...] Regis [...]cepit [...] vxore [...]ca
              - Fredericum Siciliæ Regem ad vitã tantùm.
      - Gnilielmus Rex Siciliæ ac Neapolis, obiit anno 1166. cùm ei eſſent nati
        - Rogerius ſine liberis obiit.
        - Robertus ſine liberis obiit.
        - Hendricus ſine liberis obiit.
        - Guilielmus Bonus etiam ſine liberis obiit, ſuccedente ei in regno Siciliæ ac Neapolis Tancredo filio notho patrui Rogerij, qui obiit anno 1148.

Alfonſus Rex Neapolis ac Siciliæ, qui obiit anno 1495. menſe Iulio, relinquens

- Ferdinandum Neapolis ac Siciliæ Regem pulſis Francis. obiit anno 1496. pridie nonas Octob. nullis relictis liberis, ſuccedente ei patruo Frederico.
- Iſabellam vxorem Ioannis Sfortiæ Ducis Mediolanenſis, qui fuit pulſus, ac poſtremùm veneno ſublatus à patruo Lodouico Sfortia, Italiæ perturbatore.

Hendricũ quartum Regẽ Caſtellæ, qui ſine liberis obiit.

Elizabetham Caſtellæ Reginam vxorem Ferdinandi Catholici Regis Arragoniæ ac poſteà Neapolis ac Siciliæ, cuius filia Ioanna nupſit Philippo Auſtriaco Belgarum Principi.

Fredericus poſt mortem nepotis ex fratre Ferdinandi Rex Siciliæ ac Neapolis, inde pulſus anno 1501. fugiens in Franciam ibi deceſſit.

- Alfonſus (Paul. Ionius Ferdinandum vocat) Dux Calabriæ, Valentiæ in Hiſpania, nullis relictis liberis, captiuus obiit.
- Maria deſponſata Ioanni Galeacio Duci Mediolanenſi, priore eius vxore mortua, ſed quam non duxit.

...nes ſecun... Caſtellæ ...duxit Ma... filiam Fer...di Regis ...go. ac Si... peperitque

...aria vxor Al... ...ſi Regis Ar... ...ac Siciliæ.

Leonora vxor Sfortiæ Mariæ Ducis Barræ in Apulia filij Franciſci Ducis Mediolanenſis, eoque mortuo Herculis Eſtenſis Ducis Ferrariæ.

...ia nupſit ...ni 1. Ca... ...æ Regi.

Ferdinandus è concubina natus, nomine Valentina femina nobili, Rex Neapolis ac Siciliæ, obiitque anno 1494. quarto Calendas Februarij, è quo ſunt nati

L.
...nſus Rex ...æ ac Nea... ...adopta... ...Ioanna ...Neap. ...ina. Ipſe ...t 1458. ...Iunij.

Ioannes Cardinalis Sabinæ.

Franciſcus.

M.
...nes Rex ...oniæ ſul... ...ex vxore

...dricus Or... ...D. Iacobi ...

...rot Infans ...oniæ di...

...nupta ...Luſitaniæ.

Ferdinandus Catholicus rex Arragoniæ, duxit Elizabethã Caſtellæ Reginam, factis his nuptiis Rex Hiſpaniarum, ac tãdem etiam Neapolis ac Siciliæ. obiit anno 1516. cùm ei eſſent nati

- Ioannes ſine liberis obiit.
- Ioanna nupſit Philippo Auſtriaco Belgarũ Principi Imp. Maximiliani primi filio, peperitque
  - Carolus quintus Imp. Hiſpaniarum Neapolis ac Siciliæ Rex, Belgarum ac Inſubrũ Princeps
    - Philippus Monarcha Hiſpaniarum, Rex Siciliæ, Neapolis, ac Sardiniæ, Belgarum, Inſubrumq; Princeps.
    - Maria Regina Bohemiæ.
    - Ioanna Regina Luſitaniæ.
  - Ferdinandus Rex Bohemiæ.
  - Maria Regina Hungariæ.
  - Leonora Regina Franciæ.
- Catharina primùm vxor Arthi, poſteà eius fratris Hendrici octaui Anglorum Regis.
- Maria.
- Iſabella.

Verſa pagina ſeriem huius Genealogia demonſtrabit litterarum ordinem ſequens.

E FAMILIA FRANCICA.

- Carolos Angiú Comes, frater Lodouici Sancti Franc. Regis lectus eſt à Papa Clemente quarto Rex Siciliæ ac Neapolis cootra Manfredum Imp. Frederici filiũ nothum, quem in pugna occidit anno 1268. (qoidam ſcribũt 1266) pridie Calendas Februarij. Duxerat Carolus in vxorẽ Beatricem filiam ac hæredẽ vnicam Raimondi Berengarij Comiós Prouinciæ Lugdunẽſis, moriens anno 1285. nati ſunt ex ea
  - F. Carolus ſecundus Siciliȩ ac Neapol. Rex, Comes Angium, ac Prouinciæ, obiit Neapoli quarto Nonas Maij anno 1309. cùm duxiſſet Mariam hȩredem Stephani Hungariæ Regis quæ 14. ei liberos peperit
    - Carolus dictus Martellus, Rex Hungariæ, genuit
      - Carolum Robertum Hungariȩ Regem, qui obiit anno 1342. cùm ſuſcepiſſet
        - Lodouicum Húgariæ Regem, qui tantùm genoit filias duas
          - Mariam vxorem Sigiſmondi Lutzenburgij Imp. Regis Bohemiæ ac Hungariæ.
          - Haduidis primò nnpſit Duci Auſtriȩ, deinde Regi Poloniæ.
        - Andreas ducta in vxorem Ioãna prima fit Rex Neap. ab ea iugulatus anno 1345 ſuſceperat
          - Carolum Martellum, ſed qui in eunis obiit.
    - Lodouieus Ordinis D. Franciſci Mooachus Antiſtes Toloſaous.
    - G. Robertus Rex Neapolis tantùm obiit 14. Calend. Februatij anno 1343. ætatis ſuæ anno 80. relinquens
      - Carolum Calabrię Ducem obiiante patrem anno 1328. ſecuodo Nonas Nouembreis.
        - Ioanna prima Regina Neapolis nupſit Aodreæ Hungaro prædicto, obiitq́; nullis relictis liberis.
        - Carolus Martellus in cunis obiit.
        - Maria poſthuma nopſit Carolo Duci Dyrrhachij, qui ſeptimo Calend. Martij anno 1348. in prœlio occubuit.
    - Raimondos Berengarius.
    - Ioannes ſacris inióatus.
    - Triſtanus puer obiit.
    - Petrus ſine liberis obiit
    - H. Ioannes Princeps Achaiæ, ac Dux Dyrrhachij, è quo ſunt nati
      - Robertus anno 1352 ſine liberis obiit.
      - Lodouicus Dux Dyrrhachij, ſuſcepit liberos tres
        - Lodouicus infans obiit.
        - Carolus Dyrrachij Dux ac Rex Neapol. genuit
          - Ladiſlaus Rex Neapolis obiit ſine liberis anno 1419. poſtridie Nonas Auguſti.
          - I. Ioanna ſecũda Regina Neapolis poſt mortem fratris femina inconſtantiſſima, ac multorum bellorum caoſa, obiit anno 1434. ſuſceperat ex Iacobo Borbonio Marchȩ Comió ſecundo marito filium Leonardnm, ſed qui in eunis obiit.
        - Agnes vxor Canis Scaligeri Veronæ reguli.
      - Carolos Dyrrhachius periit, pugoans contra Lodouicũ Hungariæ Regem, fratris Andreæ mortem vindicãtem 22. Febr. anno 1348. eùm genuiſſet
        - Margaretam vxorem Caroli Ducis Dyrrhachij, ac poſteà Regis Neapolitanorum, patrui ſui Lodouici filij, vt paulò ſuprà patet.
    - Clemeotia.
    - Blanca.
    - Leonora.
    - Maria.
    - Beatrix.
    - Philippus Princeps Tarentious, primò doxit filiam Græcam è familia Comminatum, quæ illi tres filios peperit, qui ſine liberis obiere: deinde filiam Caroli primi Valeſiorum Comitis ſororem Franc. Regis Philippi Valeſij, quæ ei vnicum peperit filium
      - Carolos in pugna ſine liberis occobuit.
      - Robertus Imp. Conſtant. obiit ſine liberis.
      - Philippus Imp. Conſt. obiit anno 1373. ſine liberis.
      - Ex ſecuoda vxore,
      - Lodouicus Princeps Tarentinns ſecundns maritus Reginæ Ioannæ primæ ab ea Dux Calabriæ nominatus. Obiit anno 1362. ſeptimo Calend. Iunij ſine liberis.
  - Mariha vxor Balduini ſecundi Imp. Conſtantinop.
  - Catharina nupſit Roberto Bethunienſi, tertio huius nominis Flandriæ Comiti, qui propria manu Manfredum nothum Regem Neap. in pugna occidit.

EXPLI-

A. ROBERTVS primus Normāniæ Dux Chriſtianus, genuit Guilielmū, is Richardum, hic Guilielmū ac Richardum. Richardus è cōcubina ſuſcepit Richardū, Robertum, Guilielmū. Richardus procreauit Tancredū, qui è duabus vxoribus filios duodecim ſuſcepit, nimirum: Semum, Godefridum, Drogonē, Guilielmū, Malogerum, Alberedū, Robertū, Tancredū, Frumentinū, Guilielmū, Vnifredum, Rogeriū, viros fortes ac magnanimos, quibus cùm non poſſet apud Nortmannos pro dignitate opes relinquere, coacta mediocri militū manu filiis Ducibus anno 1008. in Italiam contra Saracenos proficiſcitur, eoſq; fauente fortuna non paucis oppidis, ac caſtellis pellit, ac tandem etiā Conſtāt. Imperatoribus eripit Apuliam, Calabriam, Tarentum ac Siciliam, idq; eo tempore quo apud Germanos imperabat Conradus ſecundus, apud Francos Hendricus primus. Mortuo Tancredo, Apuliæ ac Calabriæ Dux fit filius eius Robertus Guiſcardus, qui primus Ducis titulo eſt vſus: & quoniam Romani Pontifices conatibus eorum aduerſati non fuiſſent, ditiones ſuas à ſede Apoſtolica (quemadmodum iam anteà frater Rogerius de Sicilia fecerat) beneficiario iure acceperūt: moriens anno 1085. reliquit Boëmundum Ducem Antiochenum, & Rogerium Apuliæ ac Calabriæ Ducem, cuius vnicus filius Guilielmus ſine liberis moriens ditiones ſuas reliquit teſtamento Rogerio tertio filio Rogerij patrui ſui magni.

B. Rogerius filius quoq; Tancredi, pulſis Sicilia Saracenis, Comes Siciliæ vocari voluit: filius eius Rogerius fit Apuliæ ac Calabriæ Dux teſtamento cognati Guilielmi, ac Comes Siciliæ eripuit anno 1130. quinto Cal. Octobris Imp. Conſt. poſt longam obſidionem Neapolim, renunciatuſque eſt à Pontifice Anacleto ſecundo Rex Neapolis ac Siciliꝫ, repudiato Regis Italiæ titulo quem affectarat, ei iis de regnis Clientelare dicens ſacramērum, quo non obſtante varia geſſit bella tribus cum Pontificibus, ac Afrorum aliquot regulis, ſed vbique victor, gladio inſcribi iuſſit: *Apulus & Calaber, Siculus mihi ſeruit & Afer.*
Triennio ante mortem, filium Guilielmū regio diademate inſigniri iuſſit, qui initio etiam contra Pōtificem bella geſſit, ſed facta pace breui obiit, quatuor relictis filiis, quibus ſine liberis mortuus Tancredus nothus teſtamento Guilielmi filij natu minimi Rex fit Neap. ac Siciliæ, ſed qui Pontificis gratiam demereri non potuit, quare victus ab Imp. Hendrico ſexto, filio Imp. Frederici Barbaruſſæ occubuit, filiuſq; Guilielmus captus, excæcatus, ac teſticulis eſt orbatus anno 1195. filiæ in carcere obiere, finiente in hoc Guilielmo Nortmannorum ſtirpe poſteaquam in Italia 156. annos imperaſſent.

C. Conſtantia ſoror Tancredi, legitimo nata thoro, diu in monaſterio virginum Abbas fuit, ſed liberata à ſummo Pontifice annum agens quinquageſimum nupſit Hēdrico Imp. Frederici Barbaruſſꝫ filio, qui dicto Pontifici ſacramento Tancredū in pugna occidit, eiuſq; liberos, vti diximus, extinxit. Conſtantia in foro Neapolitano (vbi hac de cauſa erat erectum Tentoriū, vt quæ vellent matronæ ac obſtetrices parientis veritatē cognoſcerent) peperit filium Fredericum Neapolis ac Siciliæ Regē ac Ro. Imp. qui poſteaquā 52. imperaſſet annos ac magna multaq; contra Italos geſſiſſet bella, ſenex ac ægrotus lecto decumbens à filio notho Manfredo Tarentinorum Principe anno 1250. ſuffocatur Nonis Decemb. relicto Conrardo Neap. ac Sicil. Rege, ac Rom. Imp. quo in Germaniam profecto ſollicitauit Manfredus Neapolitanos ad defectionem. Sed reuertēte Conrardo, ac omnia condonante, Manfredus quoque in gratiam eſt receptus, qui tamen paulò pòſt fratrem Conrardum veneno tolli curauit.

D. Manfredus malis artibus Rex Siciliæ ac Neap. factus, ita vixit, vt Pontifex Vrbanus quartus contra eius tyrannidem euocare ſit coactus anno 1266. è Frācia Carolum Angium Comitem fratrem Regis Lodouici Sancti, qui prope Beneuentum cum Manfredo congreſſus, victum, occidit, ac Rex Neapolis Siciliæque eſt factus, primus è Francorum ſtirpe. Interea adoleuerat Conrardinus Conrardi filius, ac cum exercitu è Germania in Italiam proficiſcebatur aditurus paternam hæreditatem. Sed prœlio etiam à dicto victus Carolo, ac captus Neapolitano in foro publicè ſecuri percutitur, in hoc finē apud Neapolit. accipiente Sueuorum ſtirpe. Sed quòd exinde Franci rerum omnium ſecuri animos ad voluptates deflexiſſent, Siculoſque omni tyrannidis genere opprimerēt, inſolentiam non amplius ferendam rati, feſto Paſchatis dum ſacerdotes poſt meridiem Veſperarum ſolennia decantant,

Francos, qui in inſula erant omnes interficiunt, ac Veſperas Sicilianas inter Chriſtianos celebres effecere, in auxilium ſtatim aduocantes Petrum Arragoniæ Regem, qui in vxorem duxerat Conſtātiam filiam ac hæredem vnicam Manfredi nothi, eumque regio diademate redimiunt, qui mari congreſſus cum Carolo ſecundo victum capit, ac poſt quartum demum annum ea conditione dimittit, vt contentus Neapoli, Calabria, Apulia, ac Tarento, ſibi Siciliam ac Sardiniam relinqueret. hæc acta tranſactaque anno 1297. durante ad tempus horum regnorum diuiſione. De Caroli ſecundi liberis, qui quatuordecim fuere, ſcribam, poſteaquam de Arragoniis qui in Sicilia regnauere locutus fuero.

E. Conſtantia peperit Petro Arragonū ac Siciliæ Regi filios duos, ac filiam Leonoram, quæ nupſit Ioanni primo Caſtellæ ac Legionum Regi. Fredericus natu minor dum vixit, Rex fuit Siciliæ, conſentiente fratre Iacobo, qui Arragonia contentus erat, moriensq́; Iacobus reliquit è Blanca filia Caroli 2. Neap. Regis filium Martinum, qui in ipſo ætatis flore obiit, relicta filia ac hærede vnica, quam duxit Hēdricus tertius Caſtellæ Rex; quo mortuo factus eſt Arragoniæ ac Siciliæ Rex Ferdinandus dicti Regis Hendrici frater, de quo in litera K. plura ſcribam.

F. In litera D. diximus Carolum 2. ſuſcepiſſe 14. liberos. Fuere autem hi: Carolus Martellus Princeps Salernitanus poſt mortem aui materni Stephani factus eſt anno 1:89. Rex Hungariæ, coronatuſque inuito patre anno 1308. filius eius Carolus Robertus duxit filiam ac hæredem Caſimiri Regis Poloniæ, quæ duos peperit filios: Lodouicum Hungariæ Regem, qui poſteaquam frater Andreas Anethę in Italia eſſet ſuffocatus, cum exercitu Neapolim eſt profectus, pulſaq́; Regina Ioanna prima, cum marito eius Lodouico Tarent Principe, quinquennio eo eſt potitus regno: exinde intercedēte Pontifice Clemēte ſexto, cum Ioanna pacem facit, relicto ei Neapol. regno. Duxit verò Andreas Hungarus Ioannam primam anno 1343. ſuffocatuſque eſt eius iuſſu anno 1345. decimoquarto Cal. Octobres; cum ex eo eſſet grauida, qui natus in cunis periit. Ioanna verò capta à cognato Carolo Dyrrhachij Duce, ac Neapolit. Rege huius nominis tertio, vindicante Deo iniuſtam Andreę mortem, eius iuſſu anno 1382. ſexto Idus Iunij iugulatur.

G. Robertus filius natu tertius Caroli ſecundi, mortuo patre Rex fit Neap conatuſque eſt poſt mortem Iacobi Regis Arrag. ac Siciliæ, qui ſororem ſuam duxerat, recuperare Siciliam. Sed victus à Frederico Arragonio Regis Iacobi fratre, filiique eius tutore, inuita fortuna nil amplius tentandum ratus, contentus Neapoli Siciliam reliquit. Duxerat Mariam filiam Lodouici primi Borbonij Ducis (Onuphrius ſcribit Sanctiam filiam Regis Arragoniæ ac Balearium) quæ peperit Carolum Ducem Calabriæ, qui ante patrem moriens, filias tantùm duas reliquit, e quibus natu maior Ioanna poſt aui mortem Neapol. fit Regina, nubitque cognato Andreæ Hungaro, de quo in litera ſuperiori ſcripſimus, eoque interfecto, nubit cognato Lodouico Principi Tarentino, de quo litera ſequenti. Tertia aduentu Lodouici Hungariæ Regis cum marito Lodouico fugit Narbonam in Prouincia Lugdunenſi ditione ſua, donec pace cum cognato Hungaro facta, venditaq́; Pontifici Romano vrbe Auenione, rediēs Neapolim, ea pecunia hoſtes in ordinem redegit. Cumq́; liberos non haberet, in filium adoptat Lodouicum Angium Ducem filium Ioannis Valeſij Francorum Regis, idque in vrbe Auenione, opera Papæ Clementis ſeptimi anno 1379. Quare Lodouicus poſt obitum Ioannæ comparato exercitu, bellum contra Carolum Dyrrhachij Ducem ac Neapolit. Regem, electum à Pontifice Vrbano ſexto parat, congreſſuſque cum eo, obiit in Italia e vulneribus, quæ in prœlio acceperat, anno 1384. bellum relinquens filio Lodouico ſecundo, Angium Duci, ſed qui nil patre felicior Carolo Dyrrhachio Neapolim reliquit, moriens anno 1417.

H. Carolus hic Dyrrhachius videns Ioannam primam, poſt vtriuſque mariti obitum nullis relictis liberis è Francia neglectis conſanguineis, ſanguine ei multo propinquioribus, hæredem quærere adoptaſſeque Lodouicum Angium Ducem, iniuriam animo non ſuſtinens, cōciliata ſibi gratia Pontificis Vrbani ſexti, ac maximæ partis nobilitatis Neapolitanę, obtinuit vt in Regem coronaretur, neglecto Lodouico Andegauenſi, qui fruſtrà vim parās, quemadmodum eius filius Lodouicus ſecundus, in conatu periere, regnátque Carolus tertius ducta Margareta filia hæredeque patrui ſui Caroli Dyrrachiani quæ ei filium ac filiam peperit. Vocatus ab Hungaris ad Regnum in Procerum cōcilio coniuratione inimicorum

adeò

adeò vulneratur, vt breui interiret, relicto Hungariæ regno Sigiſmundo Lutzenburgico Bohemiæ Regi, ac Rom. Imperatori. Filius Ladiſlaus, cùm vndecim annis Neapoli imperaſſet, nullis è duabus vxoribus relictis liberis obiit, ſorore Ioãna in ſolidũ hærede inſtituta.

I. Ioanna ſecunda Neapolitanorum Regina, vidua Guillelmi filij Lupoldi Auſtriæ Ducis, ſtatim à multis vxor ambitur. Sed inconſtantiſſima ſui temporis ſemina omnibus nuptiarum ſpem faciebat, nec tamen nubere ſtatuerat, dubia pudicitiæ ſama per Europam traducta. Tandem à Proceribus regni coacta nubit Iacobo Borbonio Marchæ Comiti, ita vt contẽtus titulo Principis Tarentini, nil vltrà attentaret. Sed cùm aſtu Caſtrum nouum Neapoli occupaſſet, Regem ſe nominari iubet. Quare pulſus à Ioannæ fautoribus, coactus eſt relicta Italia in Franciam reuerti, Beſanconi in Burgundia monaſtico inſtituto vitam dedicans. Exinde Ioanna nuptias horrens, in filium adoptat Lodouicum tertium Angium Ducem, cuius pater ac auus capitales fuerant hoſtes patris ac fratris ſui. Sed paulò pòſt territa apparatu bellico, cum quo in Italiam tendere ferebatur, eo reiecto Lancelotum adoptat Hungarum, quem tandem etiam exoſa, adoptat Alſonſum filium Ferdinandi Regis Arragon. ac Siciliæ, à quo cùm ſe duriùs tractari iudicaret, renouatis adoptionis tabulis filium iterum nominat Lodouicum tertium Angium Ducem, moriens paulò pòſt anno 1434. ſemina leuiſſima ac multarum in Italia calamitatum cauſa. Lodouico tertio ſine liberis mortuo, ſuccedit Reinerus eius frater, qui Neapolit. actione nixus, in Italiam proficiſcitur. Sed victus ab Alſonſo iam dicto, ac Neapoli in Caſtro nouo obſeſſus, anno 1442. cum Alſonſo pacem facit, actioni Neapolitanæ penitus renuncians. Filius verò Reineri Ioannes conditionibus ſtandum non cenſens, cum exercitu Neapolim proficiſcitur. Sed nil patre felicior, inglorius in Franciam reuertit, Artagoniis Neapolit. Regni poſſeſſione in pace relicta.

K. Quæ litera E. omiſimus, hîc ſunt repetenda. Poſteaquam Hendricus Caſtellæ Rex obiiſſet (qui hæredem duxerat Martini Regis Arragon. ac Siciliæ) ſucceſſit illi frater Ferdinandus, qui bellum geſſit cum cognato Ioanne Caſtellæ Rege, huius nominis ſecundo, ob regnum Arragoniæ. Sed Ferdinandus ſemper victor Rex manſit Arrag. ac Siciliæ, in vxorem dans filiam Mariam Ioanni Caſtellæ Regi prædicto, eaque ratione controuerſiam ſopientes. Reliquit Ferdinandus filios adhuc duos, Alfonſum ac Ioannem, de quibus ſeparatim eſt dicendum.

L. Alſonſus Ferdinandi filius à Ioanna ſecunda in filium adoptatur an. 1420. decimanona Septemb. & quanquã anno 1433. eo reiecto illa iterum Lodouicum tertiũ adoptaſſet, ac poſt eius mortem fratrem eius Reinerum: Alſonſus tamen, ſuperato pulſoq; anno 1442. Reinero, Neapolis ac Siciliæ Rex mãſit, reſtaurata Arce noua: nullos ſuſcepit liberos è Maria filia Hendrici tertij Caſtellæ Regis, ſed è nobili concubina ſuſcepit filiũ Ferdinandum, quem à Pontifice natalibus reſtitutum Calabriæ Ducem nominauit, tradita ei in vxorem Iſabella Clermontia Ducis Venuſini filia. Ferdinandus Rex Neapolis, Siciliæ ac Sardiniæ factus, bellum geſſit cum Ioanne Reineri Angium Ducis filio, quem tandem Neapolim relinquere coëgit. Alſonſus Ferdinandi filius vir fuit crudelis ac ſæuus; quare qui Andegauenſium fouebãt partes, cõtra eum ſuſcitarunt auctore Lodouico Sfortia Carolũ octauum Franc. Regem ac Andegauenſium procerum hæredem, qui cum exercitu Neapolim profectus, coëgit Alſonſum relicta Italia cum filio Ferdinãdo in Siciliam fugere, vbi Alſonſus obiit: Ferdinandus verò auxilio Venetorum ac multorum Italiæ Principum, pulſis Italia Francis, Neapolim recuperauit, ſine liberis moriens poſt decimum octauum victoriæ ſuæ menſem, ſuccedente patruo Frederico, qui poſt quintum regni ſui annum Neapoli ac Sicilia pellitur à Lodouico 12. Franc. ac Ferdinando catholico Hiſpaniarum Rege, qui regna eius inter ſe diuiſerant, Frederico in Gallias fugiente, ac ibi ſupremum diem obeunte.

M. Ioannes alter filius Regis Ferdinandi, de quo in litera K. eſt dictum, Rex factus eſt Arragonum, ſucceſſitque illi filius Ferdinandus dictus Catholicus, qui cum Francorum Rege Lodouico 12. Fredericum Regem Neapoli ac Sicilia pepulit. Duxerat Ferdinandus in vxorem Elizabetham filiam ac hæredem Ioannis ſecundi Caſtellæ, &c. Regis, quorum filia Ioanna natu ſecunda, nupta Philippo Auſtriaco Belgarum Principi, Imperatoris Maximiliani primi filio, poſteaquam frater ac Iſabella ſoror natu maior ſine liberis obiiſſent, in regna ſucceſſit Italica ac Hiſpanica, peperitque Imperatorem Carolum quintum, eius fratrem Ferdinandum, ac ſorores.

STEMMA ANGLORVM REGIS EDVARDI TERTII.

- **A.** Eduardus Anglorum Rex huius nominis tertius, ſuſcepit ex vxore liberos hos:
  - Eduardus Princeps Vualliæ ante patrem moriens reliquit
    - Richardum 2. Anglorum Regem, qui captus, regnoq́ue exutus, ſine liberis ubiit.
  - Guilielmus puer obiit.
  - **B.** Leonellus Clarentiæ Dux, vnicam reliquit filiam
    - Philippam vxorem Aidmoudi Murtemerij Marchæ Comitis
      - Elizabetha peperit
        - Aidmoudum.
        - Rogerium.
        - Leonoram.
        - ſine liberis ubiere.
      - Rogerius ſuſcepit
        - Annam vxorem Richardi Comitis Cantabrigæ, ac Eboracenſis. Vide paulò infrà de hoc Richardo plura.
  - **C.** Ioannes Lancaſtriæ Dux, ſuſcepit è priore vxore
    - **D.** Hendricum quartum Angliæ Regem, quod vi pulſo patruele Richardo ſecundo occupauit, filioque Ioanni Lancaſtriç Ducatum dono dedit.
      - Thomas Clarentiæ Dux.
      - Ioanues Bethfordij Dux.
      - Hunfredus Glocestriæ Dux.
      - Hendricus quintus Rex Anglorum
        - Hendricus ſextus Anglorum Rex pulſus, ac tandem interfectus iuſſu Eduardi Ducis Eboracenſis, ac Anglorum Regis, huius nominis quarti. vide paulò infrà.
          - Eduardus cum patre Hendrico puer interfectus.
      - Blanca vxur Ioannis Bauari.
      - Philippa Regina Daniæ.
  - Aidmondus Dux Eboracēſis, genuit
    - Eduardū Abermaliæ Ducem, qui ſiue liberis obiit.
    - Richardum primò Cantabrigę Comitē: deinde Ducem Eboraceuſem.
      - Richardum Ducem Eboracēſem reſumpturē diſſidij, cuius Principes ex alba rubráque Roſa cognuſci voluere, è quo ſuut nati
        - Eduardus quartus Anglorum Rex
          - Eduardus ac Richardus à patruo Richardu ante pubertatem iuterfecti.
          - Cæcilia. Auna. Catharina. Brigitta.
          - Elizabetha vxor Hendrici ſeptimi Anglorum Regis, qui eam ſe ducturum receperat, ſi deuictotyranno Richardo ad regnum perueniſſet.
        - Edmundus.
        - Guilielmus.
        - Hendricus.
        - Ioannes.
        - Georgius Clarentiæ Dux, è quo eſt natus
          - Eduardus, qui iuſſu Regis Hendrici ſeptimi poſt diuturni carceris ſqualorem eſt interfectus, ne maſcula proles è familia Eboracenſi ad perturbandum Angliæ ſtatum lu viuis relinqueretur, extinctis hac ratione Proceribus Lancaſtræ ac Eboracenſis familiæ, quod ad maſculinam attinet ſtirpem.
        - Thumas.
        - **F.** Richardus tyrannus Glocestriæ Dux, regnique Anglici per varia ſcelera occupator, tandem ab Hendrico ſeptimo in pugna victus, nullis relictis liberis occubuit.
        - Margareta vxor Caroli Pugnacis Burguud. ac Belgarum Principis tertia, non peperit.
        - Vrſula. Elizabetha. Anna.
  - Thomas Glocestriæ Dux, ſiue liberis obiit.
  - Maria vxor Ioannis Britonum Ducis.
  - Iſabella uupta Comiti Bethfordio.
  - Margareta coniux Comitis Penbrochi.

A. Edvardvs Anglorum Rex, huius nominis tertius (ſeriem Regum Angliæ texendo, à Guilielmo notho Nortmanniæ Duce, ac Anglici regni occupatore) ducta in vxorem Philippa filia Guilielmi tertij Comitis Hollandiæ ac Hannoniæ, procreauit filios ſex ac filias tres, moriturque anno 1377. octauo Calend. Iulij, ætatis ſuæ anno 74. Regni 52. Princepſque fuit ſui temporis clariſſimus ac bellicoſiſſimus, qui Francorum nomen ac regnum in ſummum adduxit diſcrimen.

B. Leonellus duxit Elizabetham filiam, hæredemque vnicam Ioannis Borgthij Clarentiæ domini, nominatuſque eſt Leonellus à patre primus Clarentiæ Dux. Peperit ei Elizabetha filiam vnicam Philippam Aidmondi Marchæ Comitis vxorem. Hæc verò Aidmondo Elizabetham vxorem Hendrici Perchij Comitis Nortbumbriæ, cuius Genealogiæ ſeriem hic ſciens omitto: ac Rogerium, è cuius quatuor liberis, Anna tantùm vxor Richardi Comitis Cantabrigæ liberos reliquit, vt in litera E. demonſtrabimus, qui Richardus propter Annæ nuptias in omnia Leonelli bona ſucceſſit, ac actionem in Angliæ regno, mortuo Rege Richardo ſecundo allegauit: quæ vt clariùs intelligas, literam E. diligenter infrà perpende.

C. Ioannes Dux Lancaſtræ, quòd Blancam filiã hæredemq; vnicã Hendrici Lancaſtræ Ducis in vxorem duxiſſet, quæ ei filiũ peperit Hendricũ, qua defuncta duxit Conſtantiã filiam natu maximã Petri Caſtellæ Regis tyranni, peperitq; filiã vnicã Catharinã vxorem Hendrici Caſtellę Regis. E nobili verò concubina nomine Catharina, multos ſuſcepit liberos, è quibus Somberſeti reguli, ac plæriq; alij origině traxere.

D. Hendricus Ioannis Lancaſtræ Ducis filius, Anglorum Rex, huius nominis quartus eſt appellatus, poſteaquã patruelě Richardum vi regno ſpoliaſſet, ac publicè ſibi coronam cum ſceptro de manu tradere coëgiſſet. Duxit Mariam filiam Comitis Eſſexij ac Herfordij, morienſq; anno 1413. ſex reliquit liberos, è quibus Hunfredus Gloceſtriæ Dux ad tempus maritus fuit Iacobę Bauaræ Hollandorũ Comitis. Hendricus verò natu maximus Anglorum fit Rex, huius nominis quintus; ductaque Catharina filia Caroli ſexti Franc. Regis, moritur anno 1423. vnicũ relinquens ſui nominis filiũ Hendricũ ſextum Anglorum Regem, qui à cognatis Proceribus familiæ Eboracěſis poſt varios belli euentus eſt captus, regno exutus, ac tandem cum vnico filio Eduardo anno 1471. crudeliter interfectus. Duxerat Hědricus ſextus in vxorem Margaretam, filiã Reiueri Angiũ Ducis, virilis planè animi feminã, ac fortiùs inimicis, quàm maritus reſiſtentem.

E. Aidmondus Cantabrigæ Comes à fratris filio Rege Richardo ſecundo, primus Eboracenſium fit Dux, moriens anno 1400. reliquit filios duos: Eduardũ Abermaliæ Ducem, ac Richardum, dum pater viueret, Cantabrigæ Comitem appellatũ, vnicum mortuo fratre patris ſui hæredem. Duxit Annã filiam, hæredemq; vnicam Rogerij Mortemerij, vt in litera B. ſcripſimus, quæ ei filium peperit ſui nominis Richardum Ducě Eborac. qui ex vxore Cæcilia Clarętiæ domina, duodecim genuit liberos, albamq; in ſcuto ferens factionis Roſam cùm Lancaſtrij rubram præferrent, diſſidio iamdudum ſopito denuò occaſionem dedit. Hendricus enim tertius Angl. Rex, cùm moriens reliquiſſet filium Edmundum natu maximum, Lancaſtræ Comitem, ac Eduardum. Edmundus propter corporis deformitatě repulſam paſſus, ęgreferens fratrem Eduardum (huius nominis Regě primum) ſe natu minorem Regem coronatũ, factioni originem dedit, ferens Edmundus Lancaſtræ Comes in ſcuto roſam purpuream, frater eius Rex Eduardus primus albam. Prædictus Richardus Dux Eboracenſis, mortuo Rege Richardo ſecundo, regnũ Angliæ ad Leonellum, Richardi Regis patruũ natu maximũ, eiuſq; ſtirpem pertinere iudicabat, nõ ad Ioanně Lancaſtrum, patruũ Leonello natu minorě, nec eius ſtirpem, ſeq; matris cauſa proximũ Leonelli hæredě, Dux Richardus conſpiciens, Regemq; Hendricũ ſextum, Lancaſtriæ familiæ, Principě eſſe mitem, puſillanimem, belli ignarum, ac ſancti nomen affectantem, collecto clam milite, capere eum, aut regno pellere ſtatuit. Prima, ſecũdaq; pugna, Dux Richardus victor, Regě Hendricũ viuũ capit. Sed tertiò cũ Regina Margareta, virilis animi muliere (quæ capto marito exercitũ reparauerat) congreſſus, victus, cum filio Aidmũdo pugnãs occubuit: Rex verò Hendricus carcere dimiſſus in libertatě reſtituitur. Eduardus verò filiorũ Richardi natu maximus, magno animo patris cauſam ſuſcipiěs, ad inuadendũ regnum, vindicãdamq; patris mortě inſurgit. Poſt varios igitur belli euětus, deuicto, occiſoq; cum filio vnico Rege Hendrico ſexto, reginaq; Margareta, in Franciã remiſſa, Rex ab omnib. Anglorũ Ordinibus ſalutatur, dictus Eduardus quartus. Sed paulò pòſt regno pulſus à germano fratre Georgio Clarětiæ Duce, ac Comite Richardo Vuaruuicano, ad Belgas profugit, vbi nauibus, milite, pecunia ac cõmeatu, à Carolo Pugnace inſtructus, fratreq; Georgio in partes traducto, in Angliã traiicit, confluětibuſq; veteribus amicis, cum hoſtibus cõfligit, victorq; Vuaruuici Comitě cum maxima parte Nobilitatis aduerſæ factionis interficit, nemineq; poſteà negotiũ faceſſente, tranquillè dum vixit, regnauit, moriěs an. 1483. ſeptě ex vxore Elizabetha reliquit liberos. Georgius eius frater, Clarětiæ ab eo Ducatu donatus, paulò pòſt eius iuſſu in vaſe pleno Melitenſi vino quo eum delectari ſciebat, parua de cauſa eſt ſuffocatus: cuius crudelitatis eũ paulò pòſt adeò pœnituit, vt cùm à ſe quis poſtularet quidpiã, ſemper reſpõderet: Me infelicem, quòd nullus vnquã pro fratre Georgio interpellare ſit auſus!

F. Richardus Regis Eduardi quarti alter germanus frater. ab eo Dux Gloceſtriæ eſt appellatus, ac teſtamento ſeptem liberorum Tutor, Educatorque ſcriptus. Sed è Tutore latro, ex Educatore parricida factus, primùm fratris filios iugulari iubet, matrem deinde cum filiabus tetro in carcere concludit, ſeq; Anglorum Regem nominari præcipit. Verùm ob tyrannidem ac crudelitatem omnibus exoſus, Anglorum Ordines regnum Hendrico Richemontij Comiti offerunt, qui Richardum prœlio victum in pugna an. 1486. occidit, coronatuſq; Londini ſumma omniũ Ordinum cum lætitia, Hendricus ſeptimus, eſt proclamatus.

Sed quòd generoſa Eduardi tertij ſtirps, ambitione inſaniens, ciuilibus ſeſe bellis planè confecit, ac Hendricus ſeptimus ex incognita fermè ſtirpe, præter ſuam multorumque opinionem ad Angliæ regnum peruenerit, non abs re mihi viſum fuit, dicti Regis Hendrici ſeptimi originem hîc ſubiicere.

STEMMA HENDRICI SEPTIMI ANGLORVM REGIS.

Mortuo Hendrico quinto Anglorum Rege, vidua eius Catharina filia Caroli ſexti Francor. Regis adhuc adoleſcẽtula, inſciis Anglorũ Ordinibus clam nupſit cuidã Oweno Teuthero viro nobili è Wallia oriundo, vt vult Polydorus, Alij ſcribunt, Sutoris fuiſſe filium, qui veſtimẽtorum Reginæ curam habere ſolebat. Alijs placet cereuiſiopolæ fuiſſe filiũ. Ioannes Bernardus ſcribit eum laneos pannos, recenter à tinctore infectos apparare, ac tondere didiciſſe. Mortua Catharina Owenus Teutherus ſecuri fuit percuſſus, iuſſu Hũfredi Glocceſtriæ Ducis, qui frater erat Hendrici quinti Anglor. Regis, nulla de cauſa quàm quòd propria auctoritate ſanguinẽ ſuũ cum Regia miſcere auſus fuiſſet. Peperit Catharina Oweno Teuthero filios duos:

Edmondus factus eſt à fratre Hendrico ſexto Anglorum Rege, Richemõtij Comes, ductaque Margaretæ filia ac hærede vnica Ioannis primi Sommerſetij Ducis, genuit

Hendricus Comes Richemõtij poſt cladem patrui ſui Regis Hendrici ſexti, fugit cum patruo Iaſparo ad Britones in Galliam, vitans tyrannidẽ Regis Richardi, qui eum ad necem quærebat. Tandem vocatus ab Angliæ Ordinibus, cõtra tyrannum Richardum, eum in prœlio occidit, creatuſque eſt communi Anglorũ conſenſu anno 1486. Rex: duxit Elizabethã, filiam Eduardi quarti Anglorũ Regis, quod ſe facturum receperat, ſi ſe Deus Anglorũ regem feciſſet. Obiit anno 1509. Regni ſui 23. quinque ex Elizabetha relictis liberis.

Arthus duxit Catharinam filiam Ferdinandi Hiſpaniarum Regis, obiitque poſt ſeptimum nuptiarum menſem, nullis relictis liberis, ſeptem ante patrem annis.

Hendricus octauus fit Anglor. Rex anno 1509. 22. Aprilis. Initio de ſe ſpem magnam præbens, omnium tandem opinionem fefellit, animo ad voluptates ac crudelitatem conuerſo. Primò duxit viduam fratris Arthi, diſpenſatione Pontificis Iulij ſecundi, quæ Mariam peperit. Mox ea repudiata, ducit Annam Bolonienſem filiam natu maximam Thomæ Bolonienſis Burebgrauij in Rocheſort, quę Elizabetham peperit, Annamque adulterij accuſatam anno 1536. in turre Londinenſi capite priuat, ac cum ea Georgium Bolonienſem eius fratrẽ, Hendricum Norris, Marcum Siueton, Franciſcum Weſthem, ac Guilielmum Breretoo viros nobiles Regi in comitatu ſuo ſeruientes. Tertiò ducit Ioannam Seymeram, quæ Eduardum peperit, eamque ſtatim deferens, concubinam induxit Annam Blontiam, quæ filium peperit Hendricum, qui infans obiit. Dato Annæ Blontiæ marito, ducit Annam ſororem Guilielmi Cliuiæ Ducis, eaque poſt ſextũ menſem repudiata, ducit Catharinam Hawart, filiam Emondi Hawart, ſed breui zelotypia tactus, ei caput abſcindi iuſſit, ad patibulũ eam ob ſuſpicionem ſtrangulari Londini iubens, Franciſcũ Dereham, ac Thomã Kulpeperum. Sextò ac poſtremò ducit Catharinam Patar anno 1543. viduam Ioannis Nebol, ſororem Guilielmi Marchionis Northamptonij, quæ ei ſterili matrimonio ſuperuixit. qua de cauſa à Pontifice Romano, multiſque viris doctis ac probis, de impietate admonitus, ac vti reſipiſceret, diuinamque erga ſe liberoſq; ſuos vltionem non prouocaret, rogatus, Chriſtianam caſtigationem tyrannicus non ferens faſtus, mutatis diuinis humaniſque in Anglia legibus, catholicam religionem ſuſtulit, ac Ioannis Caluini opinionibus Angliam repleuit, innocentes multos crudeliter interficiens. Obiit anno 1546. 28. Ianuarij, Regni ſui 38. tribus relictis liberis:

Eduardus natu minimus natus eſt anno 1536. 11. Octob. patris teſtamẽto Anglorum Rex huius nominis quintus. Obiit cœlebs anno 1553. 17. ætatis ſuæ anno.

Maria natu maxima, nata eſt anno 1514. menſe Febr. renunciataque Londini eſt Regina an. 1553. 19. Iulij teſtamento patris fratri ſubſtituta. Nupſit Philippo Auſtriaco Hiſpaniarum Regi, ac Belgarum Principi, ſed nõ peperit, moriens an. 1558.

Elizabetha nata eſt anno 1533. ſeptima Septemb. patris teſtamento fratri ac ſorori, ſine legitimis liberis decedentibus, in Anglorũ regno ſubſtituta. Proclamata eſt Londini Regina an. 1558. 17. Nouemb. corona regali redimita 14 Ianuarij ſequẽtis, quo facto ſtatim Ioannis Caluini opiniones Anglos in religione ſequi voluit, quas Maria reſtituta religione catholica ſuſtulerat. Cùm hæc ſcriberem menſe Iulio anno 1583. innupta adhuc viuebat.

Margareta primò nupſit Iacobo Stuuardo Scotorum Regi huius nominis quarto, cui peperit — Iacobum Stuuardum, huius nominis quintum Scotorum Regem, qui filiam hæredemque vnicam genuit — Mariam Stuuardam Scotorum Reginam, quæ primò nupſit Franciſco ſecundo Francorum Regi, eoque ſine liberis mortuo, domino D'Arleij cui filium peperit Iacobum, Scotorum nunc Regem huius nominis ſextum. Maria cùm maritum D'Arleij interfici curaſſet, ab Elizabetha Anglorum Regina capta, menſe Iulio anno 1583. adhuc detinebatur in carcere.

Secũdò nupſit Archibaldo Douglas Comiti Daugu, cui filiã hæredemq; vnicã peperit — Margaretam vxorem Comitis à Lynnox, cui peperit filium — D'Arleij dominum prædictum, qui Mariam Scotorum Reginam in vxorem duxit, cuius iuſſu interfectus eſt, procreato ex ea filio Iacobo Scotorum hoc menſe Iulio anni 1583. etiamnum Rege cœlibe.

Maria primò nupſit Lodouico 12. Francor. Regi, cui non peperit, eoque mortuo, Carolo Brandoni Duci Suffolkio, cui peperit.

- Hendricus Comes Lyncolne, puer obiit.
- Franciſca nupſit Hendrico Graij Duci Suffolkio anno 1553. capite plexo. peperit
  - Ioannam vxorem Guilfortij Dudlaij filij poſtremi Ducis Northumberlandiæ.
  - Catharinam nuptam Hendrico Seymero Comiti Hertfortiæ filio nato maximo poſtremi Ducis Sommerſetij, peperit — Eduardum. Mariam.
  - Maria Gibboſa fuit corpore malè affecta.
- Leonora vxor Caroli Cliffortij Comitis Combeꝛlantij, peperit — Margaretam vxorem Hendrici Stanlai, Baronis in Stranke ac Knokyng, filio natu maximo Comitis D'Erbij, cui filios duos peperit — Ferdinandum. Eduardum.
- Catharina innupta obiit.

CVLENBVRGORVM STEMMA.

- Robertus Boſichemus primus fuit Culenburgij Regulus, obiitq; anno 1164 duobus relictis liberis.
  - Hubertus Culẽburgi dominus, ſuſcepit è filia Zvueri Zulij filium. Ipſe obiit anno 1205.
    - Ioannes Culẽburgi dominus, duxit filiã domini Ghiſtellæ apud Flandros, moriens anno 1240.
      - Hubertus 2. Culenburgi regulus, duxit filiam Hendrici Vornani, obiitque 1272.
        - A. Hubertus 3. regulus Culenburgi, ſuſcepit ex vxore liberos tres
          - Ioannes 2. Culenburgi regulus, ſuſcepit
            - Hubertus 4. dominus Culenburgi
              - Ioannes 3. Culenburgi dominus.
              - B. Gerardus Culenburgi dominus
                - Hubertus 5. Culenburgi regulus.
                - Ioãnes quartus Culenb. regulus
                  - Gerardus ſecundus Culenburgi dominus
                    - C. Iaſparus Culenburgi regulus, nullis ſuſceptis filiis, reliquit filias tantùm quinque
                      - Elizabetha.
                      - Anna.
                      - Cornelia, nonnulli Ioannam appellant.
                      - Alcida.
                      - Magdalena.
                    - Alcida vxor Frederici Egmõdani Iſelſtenæ reguli.
                    - Filia altera, quæ Dipenueni Deo virginitatem dedicauit.
                  - Zvuerus ſine liberis obiit.
                  - Euervuinus.
                  - Berta nupta Ioanni Heukelenẽſium domino, peperit Ottonem.
                  - Zvuerus è concubina natus.
                - Zvuerus.
                - Arnoldus.
                - Petrus.
                - Gerardus.
                - Filiæ tres.
              - Petrus.
              - Filiæ ſex.
            - Ioannes.
            - Filius tertius.
          - Filiæ duæ.
  - Filia nupſit domino Burano, cui ditionem Boſichemam in dotem attulit.

A. Hvbertvs tertius duxit Gertrudim filiam Ioannis Arculei huius nominis noni, moriẽs anno 1296. cùm paulò antè vendidiſſet Reinoldo primo Geldriæ Duci anno 1280. ſupremam Culenburgicæ ditionis iuriſdictionem, acceptis centum libris Hollandicis, ac præſtito beneficiario ſacramento. Succeſſit illi Ioannes 2. qui primùm duxit filiam domini Manderici quæ Hubertum peperit. Deinde filiam Zvueri Abcoudani, quæ Ioannem peperit Vuodebergæ dominum, ac filium alium qui dominus fuit Vuanebergij ac Schunevenij. Hubertus 4. filiam duxit domini Leccani, occubuitque anno 1347. prœlio Leodienſi nouem relictis liberis. Filia natu maxima nupſit Hendrico Vianę domino: Maria Gerardo Vuordano, Vlitæ domino. Tertia Gualtero Minio. Quarta Zvuero Montfortij Burchgrauio apud Hollandos. Quinta Vuardẽburgæ regulo. Sexta hermaphrodita fuit. Ioannes obiit anno 1377. ſine liberis. Petrus ducta hærede familiæ Boxmeriæ, auctor eius quæ etiamnum extat, fuit.

B. Gerardus ſecundo natu filius Huberti 4. duxit Bertam filiam Ioannis Egmondij, moriens anno 1395. multos reliquit liberos. Zvuerus Antiſtes fuit Vltraiectenſis. Petrus ſine liberis obiit. Gerardus liberos genuit multos. Filia natu maxima nupſit Euerueldij regulo: altera Riperſchetij domino. Tertia innupta obiit. Hubertus 5. duxit Iolam filiam Zvueri Abcoudani Gasbechæ domini, ſed ipſe liberis non procreatis obiit anno 1424. Ioannes eius frater Culẽburgi regulus primò filiam duxit Gemenę domini, quæ non peperit: deinde filiam Comitis Benthemij quæ ei liberos peperit in genealogia poſitos. Inſtituit Culenburgi Collegium Canonicorum, moriẽs anno 1453. Zvuerus eius filius ſine liberis obiit. Gerardus Culẽburgi dominus, duxit Elizabetham filiam ac hæredem Ioannis Buræ reguli, ac Leonoræ Borſeliæ ſororis vnicæ Franciſci Borſelij Comitis Oſteruantij, poſtremi mariti Iacobę Bauaræ Comitis Hollandiæ, &c. Gerardus moriẽs anno 1481. tres reliquit liberos, è quibus Aleida Buræ ac Martenſdikij domina, nupſit Frederico Egmondio, Iſelſtenenſium domino, ac primo Buræ Comiti.

C. Iaſpar Culenburgi regulus, duxit Ioannam filiam Antonij Burgundi Stenbergæ reguli, filij nothi Philippi Boni Burg. Ducis, factuſque eſt poſt mortem Leonoræ Borſeleæ auiæ ſuæ, dominus Borſelij, Hohſtratæ, Evuikij, Doddendalæ ac Zulæ, peperitque ei Ioanna filias quinque. Elizabetha natu maxima primo nupſit Ioanni Lutzenburgio, Vilæ regulo, fratri Iacobi Lutzenb. Fiennæ reguli, eoque mortuo Antonio Lalano Montignij regulo, ſed neutri peperit, morienſque ſterilis Hohſtratam, ac alia quædam marito Lalano donauit. Anna vxor fuit Ioannis Palanti, Droſſardi ditionis Valkenburgij, quo è matrimonio hodiernus Culenburgij Comes deſcendit. Ioanna coniunx fuit Guilielmi Comitis Reinebergij. Aleida apud Atrebates nupſit Balleuilæ regulo. Magdalena iuncta eſt Noëllæ domino, pepereruntque omnes excepta Elizabetha. Verùm vt intelligas meliùs lector, qua ratione bona Borſeliorum ad Culenburgios deuenerint, inſpice hanc Tabellam genealogicam.

Franciſcus Borſelus Oſteruantij Comes, dominus Zulę, Sintmartenſdikij, Hohſtratæ, Evuikij, Doddendalæ, &c. ducta Iacoba Bauara Hollandiæ Comite ſine liberis obiere.

Leonora Borſelia vnica fratris hæres, excepto Oſteruantio, nupſit Ioanni filio natu ſecundo Buræ reguli, peperitque filiam vnicam

Elizabetham Buræ, Borſelij, Zulæ, Sintmartenſdikij, Evuikij, ac Doddendalæ dominam, quæ nupſit Gerardo ſecundo Culenburgij regulo, peperitque

Iaſparum Culẽburgij, Zulæ, Hohſtratæ, Borſelij, Evuikij, ac Doddendalæ regulum, ſuſcepitque è Ioanna Burgundica

- Elizabetham.
- Annam.
- Corneliam.
- Aleidam.
- Magdalenam.

Aleida patris teſtamento Buræ ac Sintmartenſdikij domina, nupſit Frederico Egmondano Iſelſtenenſium domino, &c. cui peperit

Florentium Egmondanum Buræ Comitem, dominum Iſelſtenæ, Leerdami, Sintmartenſdikij, &c. vide genealogiam Iſelſtenẽſium.

VIANENSIVM STEMMA.

- Circiter annum Chriſti 1200. vixiſſe legimus Gisbertum Boſichemium Vianæ (olim Dianæ Fani) regulum, è quo eſt natus filius ac ſucceſſor,
  - Hugo Vianæ regulus, qui obiit anno 1260. relicto filio
    - Huberto Vianæ regulo, qui obiit an. 1318. ſuccedente ei filio
      - Zvuero Vianæ regulo, qui obiit an. 1333 cùm ei nati eſſent
        - Hendricus Vianæ regulus, qui duxit filiam Huberti 4. Culenburgij domini, moriens anno 1352. reliquit
          - Gisbertus Vianæ dominus, duxit Beatricem filiam Ioannis 19. Egmondæ domini. Ipſe obiit anno 1391. extructa Turri Paulina è pecunia qoam extorſit filio Comitis Fani D. Pauli, in pugna quadam capto
            - Heodricus Vianæ regulus, duxit filiam natu maximam domini Harlarij ac Ameidæ, moriens anno 1418. vnicam reliquit filiam ac hæredem
              - Ioannam, Vianæ, Ameidæ, &c. dominam, quæ nupſit Vualrauio Brederodij regulo, cui peperit filios duos, ac filiam vnam, vt eorum in genealogia patet.
            - Ioannes Vianenſis, duxit filiam natu minimam domini Harlarij, ac Ameidæ, genuitque
              - Gisbertus Vianenſis Nordelozij dominus, duxit Menam, filiam Gerardi Hemkerkij, quæ ei liberos peperit.
              - Maria Vianenſis nupſit Ioanni Duenuordio, filio Arnoldi.
            - Zvuerus Vianenſis obiit ſine liberis.
          - Hubertus Vianenſis.
          - Reinoldus Vianenſis ſacris ſuit ioitiatus.
        - Catharina ſine liberis obiit.
        - Helvuiga nupſit Guilielmo Duuenuordio notho, obiitque ſine liberis anoo 1345.

PARS STIRPIS ANGHIANÆ.

- Gualterus Anghianus duxit Ioannam Chaſtillonium in vxorem, quæ ei peperit
  - Gualterū qui ex Iola filia Roberti tertij Comitis Flandriæ ſuſcepit
    - Gualterum Anghianom, qui duxit Helenā filiam ac hæredem Ducis Athenarum, Comitis Conuerſantij, ac Brianæ apud Francos magiſtri Equitum, quæ peperit
      - Gualterum Anghianom, qui ſine liberis obiit.
      - Goherum Ducem Athenarum, Comitem Brianæ, qui duxit ſororem Ioannis domini Condei, ac Morlamezi apud Hannones, quæ peperit
        - Gualterum Anghianum, qui periit in obſidione vrbis Gandenſis tempore Flādrorum Comitis Lodouici Malani, anno 1381. nullis relictis liberis.
      - Ioannes ſuſcepit Mariam, quæ primo nupſit Raimondo Bauſſio, Andriæ Duci: deinde Lanceloto Hungaro.
        - Margareta nupſit Ioanni Lutzenburgio Baurevorij domino, in dotem ei adferens ferè omnia Anghianorum bona apud Belgas ſita.
      - Lodouicus Aoghianus Comes Conuerſantij, duxit Ioannam filiam Comitis Fani D. Seuerini, peperitque
        - Iſabella Anghiana innupta obiit.
        - Helena Anghiana nupſit Seneſchallo Prouinciæ Lugdunēſis.
      - Iacobus Anghianus electus Leodiorum Antiſtes.
      - Engelbertus Rauerui, Foliæ, ac Tubiſæ dominus, duxit Mariam filiam Simonis Lalani, peperitque
        - Lodouicum, Engelbertum, Iacobū, Mariam; ſine liberis mortui.
        - Ioanna nupſit Reinoldo Argentauio.
    - Guido.
    - Maria.
    - Iola.
    - Iſabella.
    - Margareta.
    - Ioanna.
  - Filia nupta Comiti Rethelenſi.

A.

Circa annum Chriſti 1248. Hendricus Lutzenburgij Comes, duxit Beatricem filiam Balduini Baumōtij apud Hannones reguli, qui frater fuit Ioānis Auennenſis Comitis Oſteruātij, è qua quinque ſuſcepit liberos. Ea mortua duxit filiam Hendrici Comitis Barræ, quæ vnicam tantùm peperit filiam Iſabellam. Periit Comes Hendricus tribus cū fratribus pugnans cum Reinoldo Geldriæ Comite ac Archiepiſcopo Colonienſi prope Arcem Vuoroncanam, contra Ioannem primū, Brabantię Ducē, pro Ducatus Limburgij poſſeſſione, quam vterq; ſibi deberi affirmabat. Fuere autem hi Comitis Hendrici Lutzenburgij liberi:

Caue tibi lector hic ab errore Iacobi Meieri, qui in vita Guidonis Damperr Flandriæ Comitis, huius Hendrici liberos suos facit fratres, excepto Imperatore Hendrico.

Hendricus Comes Lutzenburgij electus anno 1308. Rom. Imp. huius nominis ſeptimus, ductaque Margareta filia natu maxima Ioannis Brabantiæ Ducis, huius nominis primi pace cum eo facta genitū ſunt

B.

Ioannes Lutzenburgij Comes ac Rex Bohemiæ, cognomine Cæcus, periit an. 1346. pugna Crecıaca pro Francis contra Anglos dimicans, ſepultus eſt Lutzenburgi.

Carolus Rex Bohemiæ ac Imper. huius nominis quartus, obiit anno 1379. relinquēs

Vuenceſlaus Dux Lutzenb. Rex Bohemiæ, ac Rom. Imp. obiit ſine liberis anno 1418.

C.

Sigiſmundus Dux Lutzenb. Rex Bohemiæ, Hungariæ, ac Rom. Imp. obiit anno 1437.

Elizabetha L… burgica, nup… berto Duci A… his nupſit B… ac Hungariæ… ac Roman. I… peritque ei… tres.

Ioannes Dux Gorlitzij, Lutitzij, ac Marchio Brandeburgēſis.

Elizabetha D… zenburgenſis… lis è duobus… ſuſceptis libe… didit Lutzēb… iam ſterilis,… po Bono Bu… Duci.

Vuenceſlaus primus Lutzenburgij Dux, duxit Iohannam Brabantię Ducem, vterq; ſine liberis obiit.

Ioannes Hendricus Marchio Morauiæ, genuit

Iodocus Lutzenburgius electus Ro. Imp. ſed ante coronationem ſine liberis obiit.

Bona nupta Ioanni Valeſio Francorum Regi.

Filius alter.

Beatrix vxor Balduini Hennini quarti, huius nominis Fōtaine ac Boſſui domini, qui obiit an. 1295.

Maria vxor Caroli Pulchri Franc. Regis.

Balduinus Lutzenburgius, Archiepiſcopus Treuerēſis, filius natu minimus.

Vualleranus Lutzenburgius Lignij Comes duxit . . . . à quo originē ducunt Comites Fani D. Pauli, Brianæ, Conuerſannj, Leſcheſij, domini Fiennę, Richeburgij, Vilæ, aliique multi.

Vualleranus Lutzenburgius Comes Lignij, ſuſcepit ex vxore Guida filia hæredeque vnica Caſtellani hæreditarij vrbis Inſulenſis,

Ioannem Lutzenb. Comitem Lignij, ac hæreditarium ciuitatis Inſulenſis apud Flandros Caſtellanium, ſuſcepit

Guidonē Lutzenb. qui duxit hæredem Comitis Fani D. Pauli, morienſque apud Geldros, multos reliquit liberos

D.

Vualleranus Lutzenburg.

Ioanna Lutzenburgica.

Robertus.

Lodouicus.

Ioannes Lutzenburgius.

Petrus Lutzenburgius.

Lodouicus.

Ioannes.

Filia vna.

Filiæ quatuor.

Lod… Lu… gius… Fa… li, eq… natu…

Iaco…

Tib… Lut… gius… regu… quo… niti…

Iſab…

Ann… null… lan… tin…

Iaco… Lut… giu… burg… lum… tùm… ſæ fi…

Elizabetha vxor Guilielmi Brederodij, qui obiit an. 1316. ſed ipſa non peperit.

Philippa Lutzenburgica, nupſit Ioanni Auennēſi Comiti Hollandiæ ac Hannoniæ, huius nominis ſecundo.

Iſabella Lutzenburgica, nupſit Guidoni Dampitro Comiti Flandriæ, qui obiit anno 1304. eique liberos vndecim peperit, poſt mortem primæ vxoris.

Ladiſlaus Rex Bohemiæ, ac Hungariæ, deſponſata ſibi filia Caroli Franc. Regis, moritur ante nuptias ſine liberis anno 1457.

Anna vxor Gulielmi Ducis Brunſvuicani, qui cum Philippo Bono pro Ducatu Lutzenb. pugnauit, tandemque ius ſuum ei vendidit.

Elizabetha vxor Caſimiri Regis Poloniæ, qui actionem quam in Lutzenb. ditionem habebat, vendidit Carolo Pugnaci Burgundiæ Duci, peperitque hæc

Vladiſlaum Regem Bohemiæ ac Hungariæ, ducta vidua Regis Hung. Matthiæ Coruini, quam poſtea ob ſeniū repudians duxit aliam è clara Francorum familia ortam, quæ ei filium ac filiam peperit

Lodouicum Hungariæ Regem, qui duxit Mariam Auſtriacam ſororem Imperat. Caroli quinti. Ipſe nullis ſuſceptus liberis occubuit anno 1526. pugnans contra Solymannum Turcarum Regem.

Annam Hungariæ Reginam, niſi inde à Turcis foret pulſa. Nupſit Ferdinando Auſtriæ Duci, qui his nuptiis Bohemiæ Rex eſt factus ac Hungariæ, fratri Imp. Caroli quinti, peperitque et liberos multos.

[illegible]nnes Lutzenburgius Comes Marlæ, ac Fani D. Pauli.

Petrus Lutzenb. Comes Fani D. Pauli, genuit vnicam tantùm filiam Mariam Fani D. Pauli, ac Lignij Comitem, Anghiani dominam, quæ primùm nupſit Iacobo Sangio Comiti Ramondo ac Vauſſio, cui filiam peperit nuptam Hendrico Naſſauuio. Deinde nupſit Franciſco Comiti Vendomio, cui filium peperit Carolum, primum Vendomæ Ducem.

Antonius Lutzenburg. Charnij Comes, genuit vnicam filiam Philibertam vxorem Ioannis Challonnij Auranij Principis.

Carolus. Helena. Iacoba. Philippa Lutzenburgica.

Ex altera vxore,

Lodouicus Lutzenburgicus.

Iacobus Lutzẽburgius Fiennæ dominus, duxit Mariam filiam, ac heredem Vilæ reguli, ortā è filiō natu minimo Barlamontiorum reguli, cui liberos quinque peperit.

Iacoba Lutzenburgica.

Maria Lutzenb.

Iacobus Lutzenburgius Fiennæ regulus

Ioannes Lutzenb. obiit ſine liberis.

Philippa Lutzenb.

Iacobus Lutzenburgius Fiennæ regulus, primus Gaueræ Princeps. Obiit nullis ex Helena Crouiaca ſuſceptis liberis.

Franciſca Lutzenburgica Fiennę domina ac Gaueræ Princeps, nupſit Ioanni Egmondano, cui peperit

Carolum Egmondanum, qui in Italia ſine liberis obiit.

Lamoralem Egmondæ Comitem, ac Gauerę Principem.

Margaretam Egmondanam nuptam Nicolao Comiti Vandemontano.

Iſabella Lutzenburgica Richeburgi domina, nupſit Ioanni Meluno, Eſpinoi, ac Antongnij regulo.

Iola Lutzenburgica, Rubaſij, ac Herſellæ domina, vxor fuit Nicolai Vuerchinij Seneſchalli Hannoniæ.

Ludouica Lutzenburgica coniunx fuit Ioannis Ghiſtellani Dudzellæ reguli, eoque mortuo Antonij Crouiaci Fani D. Piati reguli. Peperere hæ tres ſorores.

A. Lvtzenbvrgii familiæ ſuæ originem ducunt ab Antonio Meluſinæ præſtigiatricis è decem filiis natu quarto, primo Lutzeburgenſium domino, vt plærunque omnes illuſtriores familiæ, heroica vulgò obtrudunt initia. Nos rei veritatem hîc examinare nolentes, lectori, quod lubet credere permittimus. Reperio apud probatos Scriptores, Gilbertum Lutzenburgij Comitem filiam ſuam Ogniam Balduino quarto Flandriæ Comiti in vxorem dediſſe, qui Balduinus obiit anno 1034. deinde Gerardum Lutzenburgium Lignij Comitem duxiſſe circa annum Chriſti 1092. Sibyllam filiam prædicti Balduini Comitis Flandriæ, Hannoniæ, ac Namurci, quos paruo interuallo eſt ſecutus noſter Hendricus Lutzenburgij Comes, à quo huius genealogiæ ſeriem deduximus, ſecuti partim exemplar manuſcriptum domini Sintpollij anno 1500. ac anteà Lutzeburgiorum Genealogi: partim quæ nobis communicauit dominus Arnoldus Vuahtendonckius vir nobilis ac doctus, Leodij in Collegio D. Martini Canonicus.

B. Ioannes Lutzenburgij Comes, procurante patre Imp. duxit Elizabetham filiam natu maximam Vuenceſlai Regis Bohemiæ, factuſq; eſt poſt ſoceri mortem Rex cognomine cæcutiens, quòd acceptum pellere conatus venenum, vtroque eſſet debilitatus oculo. Secundis nuptiis duxit Beatricem Borboniam, quæ vnicum peperit filium Vuenceſlaum a fratre Carolo primum Lutzenburgij Ducem factum, ac tandem ducta Ioanna filia natu maxima Ioannis tertij Brabantiæ quoque Ducem, qui obiit anno 1383. nullis relictis liberis, ſepultuſque eſt Oriuali apud Lutzenburgios. Ioannis Lutzenburgij filius natu maximus, fuit Carolus quartus Imp. qui anno 1300. ab Ottone Bauaro emit Marchionatum Brandeburgenſem. Reliquit Carolus Imp. filios tres. Ioannes natu minimus Dux Gorlitzij, &c. vnicam ſuſcepit filiam Elizabetham alteram vxorem Antonij Burgundij Brabantiæ Ducis, dotatam à patruo Vuenceſlao Imp. Ducatu Lutzenburg. quem nullis editis liberis, poſt dicti Antonij mortem vendidit Philippo Bono Burgundionum ac Belgarum Principi, vt eius in Vita ſcripſimus. Vuenceſlaus Imp. mortuo patruo Vuenceſlao Brabantiæ Duce, Lutzenburgij factus eſt Dux, quem exinde nepti ſuæ dictæ Elizabethæ in dotem dedit, moriens quoque ſine liberis.

C. Sigiſmundus Lutzenburgij Dux, Bohemiæ ac Hungariæ Rex, poſt mortem fratris Vuenceſlai, fit Roman. Imp. neptique Elizabethę Lutzenburgum quoq; gratis ceſſit. Duxit primùm Mariam filiam hæredemque Lodouici Hungariæ Regis. Deinde Barbaram Ciliæ Comitis filiam, quæ vnicam peperit filiam Elizabetham vxorem Alberti Auſtriæ Ducis ac Rom. Imp. iureque vxorio Regis Hungariæ ac Bohemiæ, deficiente hîc apud Bohemos Lutzenburgica ſtirpe, poſteaquam ibi regnaſſet annos 126. obiit Albertus 1439.

D. Vualleranus Lutzenburgius cognomine Pulcher, Comes fuit Fani D. Pauli ac Lignij, ductaque ſorore Richardi ſecundi, Anglorum Regis, genuit filiam ac hæredem vnicam Ioannam priorem vxorem Antonij Burgundi Brabantiæ Ducis, pepentque Ioannem ac Philippum Brabantiæ Duces, qui ſine liberis obiere. Sorores dicti Vualleranı fuere: Ioanna vxor Comitis Vaudemótij. Altera vxor Comitis Geneuæ. Tertia Comitis Leſchei. Quarta domini Moriamezi. Frater eius Ioannes Lutz. Baureuorij dominus, duxit Margaretam Anghianã, quæ mortuo cognato Gualtero Anghiano, nato è patruo Gobero facta eſt Comes Brianæ, Conuerſantij, ac domina Anghiani, peperitq; Lodouicum Lutzenb. natu ſecundum, Antiſtitem Terouanenſem ac Cardinalem Rothomagenſem. Ioannem Lutzenb. Lignij Comitem tertiò natu filium, ac filiam, quæ poſt mortem Ioannis ac Philippi Brabantiæ Ducum ſine liberis vita defunctorum facta eſt Comes Fani D. Pauli ac Lignij, obiitque ſine liberis, ditionibus his relictis cognato Ioanni Lutzenb. nato è Lodouico Lutzenb. Petrum Lutzenb. natu maximum Comitem Brianæ ac Conuerſantij, qui duxit Margaretam Bauſſiam Andriæ Ducis filiam, quæ filios tres ac totidem filias peperit, de quibus nunc.

E. Iacobi

E. Iacoba Lutzenburgica primò nupſit Duci Bethfordiæ Angliæ Regis fratri: deinde Richardo Dondeuilio Comiti Riuerio. Iſabella vxor fuit Caroli Dauronij Comitis Cœnomanorum ac Guiſiorum. Anna (nonnulli Catharinam vocant) natu minima coniux fuit Arthi Britonum Ducis apud Francos Equitum magiſtri. Lodouicus filius natu maximus Comes fuit Fani D. Pauli, Equitum apud Francos magiſtri, capite plexus à Rege Lodouico vndecimo. Primò duxit Ioannam Barrenſem Marlæ Comitem: deinde Mariam filiam Lodouici Ducis Sabaudiæ, quæ vnicum tantum filium Lodouicum peperit: prior liberos quinque. Ioannem Lutzenb. Fani D. Pauli ac Lignij Comitem poſt mortem amitæ magnæ, periit anno 1 4 7 6. pugnans cum Carolo Pugnace contra Heluetios. Petrum Lutzenb. Fani D. Pauli, Conuerſanij, Lignij, Leſchij, ac Brianæ Comitem, Anghiani dominum, qui duxit filiam Ducis Sabaudiæ, è qua ſuſcepit filiam vnicam Mariam. Antonium Lutzenb. Charnij Comitem ac Ruſſij dominū, ſub Carolo Pugnace Burgundiæ Marſcalcum, qui e Franciſca Crouiaca filia Philippi Comitis Chimaij ſuſcepit vnicam quoque filiam Philibertam. Carolum Lutzenb. Antiſtitem Laonenſem. Iacobam vxorem Philippi Crouiaci Comitis Porceani, cui nupſit anno 1511. Helenam Comitis Geneuæ vxorem. Philippam nuptam Philippo Cliuenſi Raueſtani regulo. Tibaldus filius natu ſecundus Fiennæ dominus, duxit Philippam Meluniam, Dondæ ac Sortegemi dominam. peperitque Iacobum Lutzenb. qui e Maria Vilæ domini filia ſuſcepit Iacobam Lutzenb. vxorem Caroli primi Comitis Lalapi. Mariam Lutzenb. quæ nupſit Danieli Buchottio Bolleſij domino. Iacobum Lutzenb. Fiennæ dominum, qui duxit filiam domini Gruthuſæ, quæ peperit Iacobum ac Franciſcam. Ioannes duxit Elizabetham Culenburgicam filiam natu maximam Iaſpari Culenburgi reguli, ſed obierunt ſine liberis. Philippa Lutzenb. coniux fuit Antonij Lignij, Comitis Fauquenbergij. Iacobus Lutzenburgius tertio natu filius Petri Lutzenburgij Richeburgi dominus, duxit Iſabellam filiam, hæredemque vnicam domini Rubaſij ac Hetſellij, quæ filias tantùm tres peperit, Iſabellam, Iolam, ac Lodouicam, de quibus in genealogia. Tres hi fratres Lodouicus, Tibaldus ac Iacobus, anno 1 4 5 0. ac ſequentibus, cum Philippo Bono, Belgarum Principe, contra Gandenſes, ac rebelles Flandros pugnarunt.

Otto dominus Lalani, duxit Iſabellam Sarrebruſſam, è qua eſt natus

Simon Lalani regulus, duxit Mahutam Aſpremôtiam, è qua ſunt nati

Nicolaus Lalani regulus, qui duxit Mariam Monrigniacam, è qua eſt procreatus

Otto Lalani dominus, Præfectus Hanoniæ, duxit Iolam Barbanſoniam, vixitque ann. 108. obiit anno Chriſti 1441.

Guilielmus Lalani dominus, Præfectus Hanoniæ ac Hollandiæ, duxit Ioannam Crecquiã Bignicurtij dominam. Ipſe obiit anno 1444. cùm ei eſſent nati

Iacobus Lalani dominus, vxore non ducta, periit ... no 1453. in obſidione Arcis Pucqueanæ bello G... denſi tormento ... ctus: vir ſui temporis fortiſſimus ...

Ioannes Lalani Dominus ac Bignicurtij, duxit ... tharinam Vuietam, obiitque anno 1498. ——

Philippus Lalanus periit prœlio Monherriaco, ... liberis anno 1466.

Antonius periit, contra Heluetios pugnans, ſine ... ris anno 1476. cum Carolo Pugnace.

Iola nupſit Reinoldo Brederodio.

Iſabella vxor Petri Hennini Boſſui domini.

Filia nupta Raſſei domino.

Sanſeus Lalanus, duxit Catharinã heredem domini de Robertſa, quæ ei filiam vnicam peperit

Ioãnam Lalanã Philippi Borbonij Duiſantiorum Reguli vxorem, quæ peperit

Antonium Borbonium Duiſantij domin...

Ioannam Borboniam vxorem Franciſci ... lini Bauchampij reguli, cui peperit Geor... Rollinum, Bauchampij ac Aimeriæ d... num, in cuius ego familia œconomi... lo miniſtraui, genuitque ex Anna Ha... filiam ac heredem vnicam Annam Rollin... primo vxorem Maximiliani Meluni vice... mitis Gandenſis, eoque ſine liberis mor... Roberti Meluni Marchionis Richebur... vterque adhuc hoc anno 1583. viuens

Simon Lalanus Montignij dominus, duxit Ioannam Gauerenſem, obiitque anno 1478. decima Martij, Philippum Bonũ Burgund. Ducem omnibus ſecutus bellis, peperitque ei Ioanna

Iodocum Lalani ac Montignij re... lum, quòd dinonem Lalanam e... ſet à patruele ſuo Ioanne Lalano, G... lielmi patrui ſui filio. Fuit hic Iodo... Hollandiæ Præfectus. Periit p... Nonas Augusti anno 1483. in o... dione vrbis Vltraiectenſis, cùm e... ſent nati è Bona Viuilla liberi qua...

Simon Lalanus Cheuraini regulus, duxit Ioannam Reſſiam heredẽ domini Deſcauſſini, è qua ſunt nati

Simõ Lalanus Cheuraini ac Deſcauſſini dominus, duxit Ioannam Ligniacam, obiitque anno 1488. ——

Simon Lalanus Cheuraini ac Deſcauſſini dominus, duxit Ioannam Barbanſoniam filiam Ioannis, quæ ei peperit filias tantùm duas:

Ioannam Lalanam v... rem Oliuerij Brito... Comitis Ponteuræ.

Mariam Lalanam ... ptam Ioanni Cro... Chimaij Comiti, ... noniorum Præfect... peperit Philippum ... uiacum Chimaij C... tem. Inſpice gene... giam,

Maria vxor Engelberti Anghiani.

Machtildis Auſſaui Traſignij.

Ioanna nupta Ioanni Suzellio.

...us Lalanus Bi-
...curtij regulus, du-
...t Ioannam Habar-
...Noyellæ ac Vuiou-
...dominam, è qua
...nt nati —

Pontus Lalanus Bignicurtij regulus, qui obiit, nullis è Leonora Mommeranciaca filia Ioſephi ac Annæ Egmondanæ ſuſceptis liberis.

Anna Lalana vxor Nicolai Lannoij Mingouallæ reguli.

Bona Lalana nupſit Adamo Eſnio Betencurtij regulo.

Iola Lalana coniux fuit Ioannis Portæ Morſeledæ reguli.

...rolus primus Lala-
... Comex factus ab
... Carolo quinto,
...it Iacobam Lut-
...burgicam, quæ pe
...nt —

Carolus Lalani Comes, duxit Margaretam Crouiacam, quæ peperit Philippum. Secundò duxit ...... Horneam, quæ excepto Philippo cæteros peperit,

Philippum Lalani Comitem, qui duxit Margaretam filiam Ioannis Lingij Arenbergæ Comitis, quæ peperit. Ipſe obiit anno 1581.

Hugonem Lalanum Condei dominum, virum non integræ mentis.

Emanuelem Lalanum Montignij regulum.

Philippam Chriſtinam Lalanam vxorem Petri Melunij Eſpinoij Principis quarti.

...onius Lalanus
...ontignij dominus,
...ctus eſt ab Imp. Ca-
...lo quinto primus
...bſtratæ Comes.
...xit Elizabetham
...m natu maximam
...ſpari Culeburgi re-
...i, à qua Hohſtra-
...obtinuit. Cumq;
...e liberis obiret, hę-
...de m teſtamento in-
...it Philippum La-
...um nepotem ex
...re.

Philippum Lalanum teſtaméto patrui Antonij Hohſtratæ Comitem, cui ſunt nati ex Anna Comitis Rennebergij filia liberi multi: —

Antonius Lalanus Hobſtratæ Comes, cui ſunt nati ex Anna Mommorancia ſorore Philippi Hornæ Comitis,

Guilielmus Hohſtratæ Comes.

Philippus Hermannus Rennebergij Comes.

.... filius tertius.

Anna Lalana nupta apud Francos Locæ domino, filio natu ſecundo Annæ Mommorācij Equitum magiſtri.

Margareta Lalana.

Georgius Lalanus Rennebergij Comes ac Vilæ dominus, vxore non ducta, obiit Groningæ anno 1581.

Margareta vxor Philippi Com. Lignij.

Anna Canonica Thoræ.

Cornelia vxor Monchauæ domini, è familia Hamala.

Barbara nupta fratri Comitis Emdæ.

Maria Lalana.

Iacoba Canonica Montibus Hannoniæ.

Guilielma Lalana.

...tonia Lalana, nu-
... Philippo Habar-
...

...argareta Lalana
...or fuit primùm
...hilippi Contai:
...inde Lodouici
...ongeualli.

Merentur Lalani Proceres, vel ob vnicum Philippi Cominæi Argentoniorum Reguli teſtimonium, in hominum memoria æternitatis beneficium. Ita enim hiſtoriæ ſuæ libro primo capite ſecundo, de Philippo Lalano Guilielmi filio loquens, ait: *Qui ea natus eſt familia, è qua fortes ac ſtrenuus prodiere viri, ac qui pro maiori parte Principibus ſuis militantes mortem oppetiere.* Vtinam hæc omnibus cordi eſſent, qui fumo nobilitans tumidi, nil præterea Reipublicæ conferunt; non per Deum immortalem tam miſerè Reſpublicas ciuilibus bellis lacerari conſpiceremus, magna nobilitatis cum infamia ac iactura!

A.
Andreas Hungarus genuit è Sibylla Cuinça

B.
Marcum Hungarum, qui è filia ac hærede vnica Baronis Araini, ac Crouiaci ſuſcepit

Ioannem Baronem Arainium, qui ſine liberis obiit.

Guilielmũ Baronem Crouiacũ, qui genuit

Ioannem Crouiacum, is

Antoniũ Crouiacum, hic

Iacobum Crouiacum: iſte

Guilielmũ Crouiacum. ille

Ioannem Baronem Crouiaci, cui ex vxore ſunt nati liberi octodecim, ac è concubina vnus. Periit cum duobus filiis natu maximis prœlio Azincurtiano anno 1415.

- Arcembaldus ac Ioãnes vxore non ducta, periere prœlio Azincurriano an. 1415 cum patre.
- Iacoba.
- Guilielma.
- C. Antonius Crouiaci Baro, huic ſunt nati
  - Ioanna prima vxore nata, vt quidã volunt.
  - Ioanna minor.
  - Maria Crouiaca.
  - F. Philippus Crouiacus Comes Porceanus
    - Hendricus Crouiacus Comes Porceanus
    - Antonius
    - Guilielmus.
      - Guilielmus.
      - Robertus.
      - Carolus.
      - Carolus Comes Porceanus.
      - Philippus omnium natu maximus primus Arſchoti Dux
        - Carolus Crouiacus.
          - Carolus Chimaij Princeps.
          - Anna Crouiaca.
          - Margareta Crouiaca.
        - Philippus Crouiacus Arſchou Dux.
        - Guilielmus Crouiacus Marchio Renti[illegible], [illegible] reliquit vnicam — Annam Crouiacam.
        - Lodouicus Crouiacus.
        - Carolus Philippus Crouiacus Marchio Haurechi.
      - Helena.
      - Anna.
  - Iacoba.
  - Ioanna tertia.
  - Iſabella.
  - G. Ioannes Crouiacus Reuſſij regulus.
    - Fredericus Crouiacus Reuſſij regulus.
      - Filius ac filiæ duæ infantes obiere.
      - Adrianus Crouiacus primus Reuſſij Comes, è quo ſunt nati
        - Ioannes Crouiacus Reuſſij Comes, obiit ſine liberis anno 1581.
        - Euſtatius Crouiacus Rennegemi regulus.
        - Gerardus Crouiacus Protonotarius Eccleſiæ Tornacenſis.
        - Lamberta Crouiaca.
        - Anna Crouiaca.
        - Maria Crouiaca.
        - Claudia Crouiaca.
      - Euſtatius.
    - Iſabella nupta Molini domino.
    - Ioannes Crouiacus Crecquij regulus
      - Euſtatius Crouiacus Crecquij regulus, primò duxit Lodouicam Ongniam: deinde Annam Norturiam.
  - Philippus.
  - Guilielmus.
  - Michaël ſine liberis obiere.
  - Antonia.
  - Ioanna minor.
  - Agnes.
  - Lodouica.
  - Carola.
  - Margareta
  - Anna.
  - Iſabella. — infantes obiere.
- D. Ioannes Crouiacus primus Chimaij Comes, à quo ſunt geniti
  - Iacobus.
  - Michaël.
  - Oliuerius.
  - Philippus Crouiacus Chimaij Comes
    - H. Carolus Crouiacus primus Chimaij Princeps, à quo ſunt nati
      - Anna Princeps Chimaii vxor Philippi Crouiaci primi Arſchotenſium Ducis.
      - Margareta Vuantini domina, nupſit Carolo Lalani Comiti.
      - Franciſca ſacris initiata.
      - Iſabella puella obiit.
    - Ioãnes Crouiacus Thui regulus, duxit Burchgrauiam Furnezij.
    - I. Antonius Crouiacus Fani D. Piati regulus, è quo ſunt nati
      - Iacobus Crouiacus Fani D. Piati regulus, è cuius matrimonio ſunt geniti liberi quinque
        - Antonius Crouiacus Fontainæ regulus, obiit ſine liberis.
        - Antonius Crouiacus.
        - Philippus Crouiacus.
        - Iacobus Crouiacus.
        - Anna Crouiaca.
      - Anna Crouiaca nupſit Martino Hornano.
    - Catharina. Franciſca.
    - Ioannes, Maximilianus, Margareta, tres in infantia mortui.
  - Iacoba.
  - Iſabella.
  - Antonius.
  - Antonius.
  - Ioanna. — infantes diem obiere.
- E. Ioanna maior primo nupſit Lannoij regulo: deinde Ioanni Sombreſſio, peperitque Lannoio Ioannem Lannoium.
- Butherus Crouiacus nothus.

IN

A. Croviacos Proceres originem non trahere è Palæologis, Caſtriotis, Comminatibus, nec Deſpotis, illuſtres potenteſq; olim Græcorum familias, his patet rationibus. Palæologorum familia, cùm circiter annos ducentos Conſtant. imperaſſet, deſiit in Conſtantino Imp. qui eum vniuerſa ſtirpe maſcula anno 1453. expugnata à Mahumeto Turcarum Rege huius nominis ſecundo Vrbe Conſtant. eſt interfectus. Deinde pulſis, extinctiſque ab eodem Mahumeto Thoma ac Demetrio fratribus Palæologis in Peloponneſo tum latè imperantibus. Stirps Comminatium, ac Deſpotarum, interiit morte prioris vxoris Philippi Principis Tarentini, filij Caroli ſecundi Regis Neapolitani, quorum tres filij liberis non ſuſceptis obière. Stemma Caſtriotorum periit morte Ioannis, qui à Baiazetho Turcarum Rege pulſus, exul in Francia ſine liberis obiit. Quòd autem Crouiacos è Croatia Dalmatiæ regione oriundos inde nomen deducere nonnulli euincere conentur, falſum eſſe ſequens hiſtoria docebit. Andreas decimus ſextus Hungarorum Rex, qui anno Chriſti 1235. vixit (ſeriem eorum numerando à D. Stephano Rege, qui vixit anno Chriſti 997.) è priore vxore Gertrude genuit filios tres. Belam poſt ſe Hungariæ Regem, vexatum ac ad tempus pulſum à Tartaris (olim Scythæ) fratre Colomanno natu ſecundo in pugna deſiderato. Tertio natu Andreas in Italiam ad Venetos rebus deſperatis perfugit, videnſque fratrem Belam liberos ſuſcepiſſe, vxorem Venetiis Sibyllam duxit Cumanam filiam Petri Cumani Senatoris Veneti, viri longè ditiſſimi. huius Andreæ ſoror fuit D. Elizabetha, vxor Lodouici Thuringiæ Lantgrauij.

B. Marcus Hungarus Andreæ filius, conſiderans parentum opes numerata in pecunia conſiſtere, exoſus mercaturam circiter annum Chriſti 1266. in Franciam proficiſcitur, regnante Philippo tertio filio Lodouici Sancti, cuius in Aula cognitus probatuſq;, vxorem meruit Catharinam, filiam hęredemque vnicam, Baronis Araini ac Crouiaci, ea conditione, vt filius qui ex eis naſceretur natu maximus, retentis paterni ſtemmatis inſignibus natalitiis, Baro Arainus vocaretur: Secundo autem loco natus filius, Baro Crouiacus appellaretur. Fuit olim Crouij caſtellum ſatis celebre ac munitum, ſub imperio Vidami Ambianenſis ſitum, eorumque beneficium, hoc tempore planè dirutum, extante tamen eiuſdem nominis pago. Nati ſunt è Marco ac Catharina, Ioannes Baro Arainus, qui ducta Ioanna filia Comitis Bellemontij liberis nõ genitis obiit. Guilielmus Crouiaci Baro duxit Annam filiam Amoldi Comitis Guinenſis, quæ ei in dotem attulit Burchgrauiatum Greuelingę ac Borborgi, clara apud Flandros oppida, moriensque ante fratrem Ioannem, reliquit filium Ioannem Crouiacum, patris patruique hæredem, qui ſeruato cognomine ac inſignibus Crouiacis, Hungarica tamen in ſcuto ſuperiorem dedit locum, conſtantibus è tribus rubris tignis per tranſuerſum albi ſcuti poſitis, duxitque in vxorem Ioannam Arainiam, quæ ei inter alios peperit Antonium Crouiacum Baronem Arainum, Burchgrauium Greuelingæ ac Borborgi, qui duxit Margaretam Sueſſonam Moreli dominam è Francorum Regum ſtirpe ortam, quæ Iacobum peperit Crouiacum Baronem Arainum, Burchgrauium, &c. nupſitque illi Maria Picqueniaca Vidami Ambianenſis filia anno 1313. peperitque Guilielmum, qui duxit Iſabellam filiam hæredemque vnicam Andreæ Baronis Rentiaci ac Seningæ, ac Mariæ Brimeuſię, idque anno 1354. ea conditione, vt filius natu maximus, inſignia familiarum Crouij, ac Rentij vnn in ſcuto coniuncta præferret: quod & hodie familiæ Crouiacæ Primatem obſeruare videmus. Peperit Iſabella Ioannem Crouiacum Guineſij Comitem Baronem Rentiacum ac Seningę ſupra veteres titulos, duxitq; Mariam Craonicã filiã filiæ Comitis Porciennę, cuius auia filia fuit Ioannis filij ſecundo natu Comitis Flandriæ, quæ ei in dotem attulit ditionem Thulenſem, fuitque hic Ioannes ſumma in auctoritate apud Carolũ ſextum, Francorum Regem, eiuſque patruum Philippum Audacem Burg. Ducem, cuius nomine Picardiam ac Boloniam gubernauit, primuſque eius Cubicularius ac Conſiliarius, quemadmodum & Ioannis Intrepidi dum vixit fuit, quo tempore Crouiaci Proceres primum in Flandria, deinde in Brabantia cognoſci, clarique haberi cœpêre. Periit anno 1415. ſeptimo Cal. Nouembris, duobus cum filiis natu maximis prœlio Azincurtiano

pro Francis contra Anglos infeliciter pugnans, multis aliis vtriuſque ſexus relictis liberis, de quibus nunc ſeparatim eſt ſcribendum.

C. Antonius Crouiacus Guineſij Comes, &c. Prima eius vxor filia fuit reguli Rubaſij, quæ Ioannam filiam vnicam peperit, vxorem Montfortij Comitis. Altera Margareta filia fuit Antonij Comitis Vaudemontij, quæ ei in dotem attulit Airſchotum, ac Birbecam Brabantiæ oppida, hac ratione. Godefridus frater natu minimus Ioannis primi Brabátiæ Ducis pro hęreditaria portione accepit, Airſchotum, Birbecam, Sichenum, ac Sintahtenrodam, pugnanſque pro Rege Francor. contra Flandros prope Corttacum, cum vnico filio Ioanne, multaque Francorum nubilitate, conceſſa Flandris victoria occubuit. Filiæ verò eius duæ dictas patris ditiones diuiſere. Natu maior nupſit Comiti Vaudemontano apud Lotharingos, eique in dotem attulit Airſchotum ac Birbecam, quæ Vaudemontiorum agnouere imperium, donec his Antonij Crouiaci nuptiis cum Margareta Vaudemontana dotis nomine Crouiacis cederent. Filia altera nupſit Comiti Lonæo (Loſſenſem alij, magis corrupta vernacula voce, dicere malunt) in dotem adferens Sichenum ac Sintalitenrodam. Fuit hic Antonius Philippi Boni Burg. Ducis Conſiliarius, ſi quis alius, intimus ac ſecretiſſimus, filiique eius Caroli Pugnacis è ſacro fonte ſuſceptor, ac ditionis Lutzenburgij Rector, auxitque prædeceſſorum dignitatem titulo Comitis Porceani, domini Airſchotani ac Birbecani, morienſque anno 1477. è Margareta procreâuit liberos multos, de quibus litera F. G.

D. Ioannes Crouiacus primus Chimaij Comes factus anno 1473. Brugis à Carolo Pugnace. Hannoniorum fuit Gubernator, ductaque Maria Lalana Queuraini domina, genuit Iacobum Antiſtitem Cameracenſem. Michaelem Fani D. Piati Regulum, qui ſine liberis obiit. Oliuerium Rhodiorum nunc Melitenſium Equitem. Iacobam vxorem Comitis Neſlæ. Iſabellam coniugem reguli Vaurini. Philippum Chimaij Comitem, qui ducta Vualburga Meurſia, genuit Carolum ac Antonium, de quibus litera H. I.

E. Ioanna ſenior primum nupſit Lannoij regulo, deinde Sombreffi domino. Iacoba eius ſoror vxor fuit domini Rubenpræi. Guilielma domini Manderſchetij. Antonia Ioannis Bochainij. Ioanna iunior domini Baurcuorij. Agnes gubernatrix fuit familiæ Iſabellæ Luſitanæ vxoris Philippi Boni Burgundiæ Ducis, ac Belgarum Principis, obiitque innupta.

F. Antonij Crouiaci de quo in litera C. locuti ſumus, liberi fuere hi: Ioanna vxor Lodouici Bauari. Maria Guilielmi Loſſij Comitis Blanquenhemij. Iacoba domini Lignij. Ioanna iunior Abbas fuit apud D. Marcellum prope vrbem Pariſienſem. Iſabellam duxit Guido Tureuilius. Philippus Porceani Comes anno 1511. duxit Iacobam Lutzenburgicam filiam Lodouici Fani D. Pauli ac Lignij Comitis, quæ peperit Antonium Antiſtitem Terouanenſem. Guilielmum Marchionem Airſchoti, qui ducta Anna Hamala liberis non procreatis obiit. Hendricum Comitem Porceanum, qui anno 1514. Catharinam Chaſtaubriantiam duxit, peperitque ei Guilielmum Antiſtitem Cameracenſem, Archiepiſc. ac Card. Toletanum. Robertũ Epiſcop. Camerac. Carolum Antiſt. Tornac. Helenam vxorem Iacobi Lutzenburgij Gaueræ Principis, qui ſine liberis obiit. Annam nuptam Antonio Marchioni Montibus ad Scaldim. Carolum Comitem Porceanum, qui filiam Caroli Amboſij duxit, vnde natus Antonius Crouiacus ſine liberis obiit. Philippum Cro. qui ab Imp. Carolo quinto primus Airſchoti Dux eſt creatus, primaque eius vxor fuit Anna filia Caroli Crouiaci, primi Chimaij Principis, Altera fuit Anna Lothoringa, vidua Reineri Naſſauuij Aurantij Principis quam duxit anno 1549. genuitque ex ea vnicum filium Carolum Philippum Crouiacum à Philippo Auſtriaco Hiſpaniarum Rege, Belgarumque Principe primum Hautechi Marchionem factum, duxitque Dianam Dommartinam. E priore vxore genuit Philippus Crouiacus Carolum Crouiacum, qui è duabus vxoribus liberis non genitis obiit. Guilielmum Marchionem Renriaci, qui ducta Anna Reneſſia filiam genuit Annam Crouiacam. Lodouicam vxorem primi Ma-

ximiliani

ximiliani Burgundi primi Veræ Marchionis, deinde Ioannis Burgundi reguli Fromontiorum, vnde nata Ioanna Burgundica puella obiit. Philippum Ducem Airſchortanum, qui ducta Ioanna filia hæredeq́ue vnica domini Halevuini, genuit Carolum Chimaij Principem, qui filiam duxit domini Quirij e familia Brimæa, quæ eum Megij Comitem fecit. Poſt mortem vxoris ſtirpis Halevuinæ, duxit Philippus Dux Airſchotanus anno 1582. Ioannam Bloſiam ſororem domini Treſlongi, viduam Philippi Lannoij Bauuorij domini.

G. Ioannes Reuſij regulus, alter Antonij Crouiaci filius, ducta filia hæredeq́ue vnica domini Crecquij apud Atrebates, genuit Iſabellam vxorem domini Molinij. Fredericum Reuſij dominum, qui e Lamberta Brimeuſia genuit Euſtatium Antiſtitem Atrebatenſem, ac Adrianum Crouiacum Reuſij Comitem, qui ducta Claudia Meluna procreauit Ioannem Crouiacum Reuſij Comitem, qui è Maria Licqueſia, moriens anno 1581. liberos non genuit. Euſtatium Reunegemij regulum, qui Lodouicam Ghiſtellanam duxit. Lambertam primo nuptam Antonio Crouiaco, deinde Ægidio Barlamontij Comiti, regulo Hergiano, liberiſq; ex ea non genitis, periit tormenti fortuito ictu anno 1579. in oppugnatione vrbis Traiectenſis ad Moſam. Claudia nupſit Adriano Rubempræo Benrani regulo.

H. Carolus primus Chimaij Princeps creatus ab Imp. Carolo quinto, duxit Lodouicam Albretham Auennæ dominam, quæ filias tantùm quatuor peperit. Anna natu maxima Princeps Chimaij ac domina Auennæ, nupſit Philippo Crouiaco primo Airſchotenſium Duci, de quo ſuprà in litera F. qui tradidit Imp. Carolo quinto munitiones oppidi Auennæ, vt iis ſuo arbitrio contra Francos vteretur, ſeruatis ſibi annuis reditibus. Margareta, Vuarini domina, nupſit Carolo Comiti Lalano, cui peperit Philippum Lalani Comitem.

I. Antonius Crouiacus filius alter Philippi Crouiaci filij Ioannis, de quo ſuprà in litera D. Fani D. Piati regulus fuit. Prior eius vxor fuit Lodouica Lutzenburgica: altera Anna Vandergrachtia, genuitq́ue è prima Iacobum Crouiac. Fani D. Piati regulum, qui primò duxit Annam Henninam, deinde Anná Hornanam, poſtremò Iolam Lannoiam. E prima natus eſt Antonius Crouiacus Fontaineſi regulus, qui ducta Lamberta Crouiaca ſine liberis obiit. Ex altera nata eſt Anna Crouiaca. E tertia Philippus, Antonius, ac Iacobus Crouiacus. Antonius Crouiacus genuit ex Anna Vandergrachtia filiam Annam vxorem Martini Hornani Gasbecæ reguli. Prior eius ſoror Catharina nupſit Roberto Marcano. Franciſca Antonio Lutzenburgio Charnij Comiti, &c.

Illuſtrem hucuſque ſtirpem proſequi libuit, poſteros poſteri celebrabunt. Huius verò genealogiæ exemplum nobis fecit vir nobilis ac in quærendis Nobilium familiarum ſtemmatibus diligens, nepos mihi ex ſorore Ioannes Dilſius, plura nobis ad communem vtilitatem communicaturus, niſi eum hæc molientem intempeſtiua mors rapuiſſet.

GENEALOGIA HEVKELANA.

Otto Arculeus filius natu ſecundus, Ioannis Arculenſium Reguli, huius nominis octaui à patre factus eſt dominus Heukelanus ac Aſperanus, ſuſcepit è priore vxore filia Heuſdana filios duos
- Ioannes Heukelemi dominus ac Leldenburgi, duxit in vxorem filiam reguli Burani, quæ peperit ——
  - Ottonem Heukelemi dominum, cui eſt natus è filia Lecana
    - Ioannes Heukelemi dominus, duxit primò filiam Hornanam: deinde hac mortua è Teilyngiis, reliquit
      - Ottonē Heukelemi dominum, qui duxit Elizabethā Liendanam. Ipſe obiit anno 1408. natus ei eſt
        - Ioannes Heukelemi dominus, duxit Bertam Culenburgicam filiā Ioannis. Ipſe obiit anno 1465. relicto filio
          - Ottone Heukelemenſium domino, qui duxit filiā ac hæredem domini Vuaerdenburgij ac Ameroię. Campis cum patre à Carolo Pugnace Burgund. Duce nō fuit dimiſſus niſi ei ditionē ceſſiſſet Heukelanā, in quam Carolus fuit inauguratus. obiit Otto anno 1505. hiſce relictis liberis:
            - Ioannes dominus fuit Heukelemenſium, Vuaerdenburgij ac Ameroiæ, duxit Adrianam Bac Ioannis Aſtę domini filiam, è qua eſt natus —— obiit Ioannes anno 1512.
              - Poſthumus, qui poſt tertium natiuitatis diē obiit.
            - Gerardus Heukelemi dominus, ducta Margareta Pratenſi, ſine liberis anno 1547. obiit.
            - Vualrauius Heukelemi, Vuaerdēburgi, ac Ameroiæ dominus, filiam duxit nothan Caroli Geldriæ Ducis nomine Catharinam, è qua ei ſunt nati hi liberi
              - Otto Heukelemi dominus, duxit Mariam Immerſelliam. Ipſe obiit anno 1567. relicta filia ac hærede vnica ——
                - Maria Heukelemenſium domina.
              - Carolus Vuaerdenburgi dominus, duxit filiam natu minimam Caroli Hannard domini Likerkij, obiit ſine liberis.
              - Georgius Ameroiæ dominus, duxit filiam domini Lochorſtij nomine Annam.
              - Gerardus Heukelanus.
              - Elizabeth Heukelana vxor domini Caſtreſij in Flandria.
              - Anna, Vualrauia, Helvuiga, } Heukelanæ adhuc innuptæ.
            - Berta vxor Rutgeri Boſſelarij, Aſperæ ac Langeraci domini.
            - Hendrica nupſit Hendrico Aſſendelſtio Gauriæ domino.
- Otto Aſperæ dominus, nec non Ackoij, ac Lounij.

HEVSDANÆ FAMILIÆ STEMMA.

Balduinus filius Roberti primi Cliuiæ ac Teiſterbãij Co. mitis, genuit è filia Lodouici Comitis Prouinciæ Lugdunenſis filios tres:

Lodouicus Cliuię Co. obiit ſine liberis.

Euerardus Cliuię Co. è quo corũ deducitur ſeries.

A. Robertus Com. Teiſterbanij, qui ſuſcepit è Cunigũde Hoij Com. filia.

Lodouicus Co. Teiſterbanij.

Robertus primus Heuſdæ regulus, Comitis tamen Cliuiæ beneficiarius, duxit Adamam filiam Hẽdrici Com. Cucani, obijtq; an. 857.

Theodoricus primus Altenaæ dominus Comitis quoq; Cliuij beneficiarius.

B. Balduinus 2. Heuſdæ dominus, duxit Sophiã Angliæ Regis filiam, obiitq; anno 870. relinquens

Aidmondũ Heuſdanum.

Robertus 2. Heuſdæ dominus, duxit Adelheidã filiam Comitis Zutphaniæ, obiitque anno 914.

Aidmondus Heuſdæ dominus, duxit Hildegõdim filiã Comitis Seinæ, obiitque anno 929. cùm ei eſſet natus filius

Ioãnes Heuſdæ dominus, qui obiit an. 936 cùm ſuſcepiſſet è Lonij Comitis filia

Robertũ Heuſdæ dñm, qui obiit anno 972. cùm ei vxor Getrudis filia Com. Spanheimij peperiſſet

Balduinum 3. Heuſdę dominũ, qui obiit an no 1028 cùm procreaſſet ex Aleida Geneppæ dñi filia

Ioannem Heuſdæ dñm, qui obiit 1073 cùm genuiſſet ex Mahtelde Stenuordij domini filia,

Alverardis nupſit Theodorico 2. Brederodæ regulo.

Robertũ 4. Heuſdæ dñm. obiit anno 1093. cùm eſſet natus è Ioanna filia Ioãnis Altenaireguli

Aleida vxor Ioãnis Arculei quinti

Balduinus 4. Heuſdæ dominus, obiit 1110. peperitque ei Bertranda Lippiæ domini filia

Ioannẽ 3. Heuſdæ dominũ. obiit 1135. ſuſcepit è Christiana filia domini Arenſbergij

Gulielmũ, qui ſine liberis obiit 1153.

Arnoldũ Heuſdæ dominũ, cui è Maria filia Comitis Salmæ procreauit. obiit an. 1168.

Ioannẽ 4. Heuſdæ dominũ. Duxit Luciã fil. dñi Hornani, obiit 1192.

Balduinus Cuſtinus Herſvuici dñs.

Robertus 5. Heuſdæ dominus, duxit Philippam filiam domini Dieſtani, obiitque anno 1202. ſuccedente filio Ioanne quinto *

Vualterus Spiringius.

D.

Ioãnes 5. Roberti quinti filius Heuſdæ dñs, duxit filiam Comitis Vuarneburgij, obiitque an. 1235.

Guilielmus Hedechoſij dominus

Ioãnes 6. Heuſdæ dñs, duxit Catharinam filiam Comitis Lonij, obiitque anno 1279. ſuc ceſſitque filius —

Ioannes Venędominus.

C. Ioannes 7. Heuſdę dñs, duxit Aleidã Comitis Vuibeſteinei filiam: deinde Ermengardim filiã domini Vuiecutij, obiit 1303.

Arnoldus Sluſæ dñs.

Ioãnes Heſbenij dñs.

Ioannes 8. Heuſdæ dñs, Aleida natus, primò duxit Margaretã filiam dñi Cucani: deinde Sophiã filiã dñi Cranedonckij, quæ non peperit, obiitq; anno 1318. duobus relictis liberis.

Ioãnes Heuſdanus Aleida quoque natus Drongeli dominus, genuit ex vxore *

Guilielmũ Drõgelium, cui ex vxore ſunt nati

Ioannes Heuſdanus Ermingarde natus, dominus fuit Elshauij.

Ioannes 9. Heuſd[illegible] dñs, duxit Cunigundim filiam Ioãnis Arculei 10. obiitq; an. 1334 nullis relictis liberis, ſuccedẽte illi Ioanne Brabantiæ Duce.

Sophia Heuſdana nupſit Saſſenburgij regulo.

Robertus Drongelius anno 1333. ex vulnere ſine liberis obiit.

Ioannes Drongelius.

Herbertus Drongelius.

Theodoricus Drõgelius.

Arnoldus Drongelius.

Ioanes 3. Brabantiæ Dux, [illegible] à Saſſenburgio vxoris Sophię Heuſdana actione, factus eſt Heuſdę dominus, huius nominis decimus, ac fundamentum marcis Heuſdanę primus iecit, obiitque anno 1355. ſuccedente illi filia è tribus natu maxima

Ioanna Brabantiæ Duce ac Heuſdæ domina, quę nupſit Vuenceslao Luzenburgenſiũ Duci. Sed orta inter Brabantos ac Flandros de iuſta hæreditatis diuiſione controuerſia (Flandri enim mater, huius Ioãnæ erat ſoror) cùm aliquandiu inuicem bello veſaſſent, tandem interceſſione Gulielmi Bauari Holládię Comitis diſſidium componitur, vt in huius genealogiæ explicatione litera D. latiùs declaratur.

Guilielmus Bauarus Hollãdiæ Comes, cùm pacem inter Flandros ac Brabantos feciſſet, ſui non oblitus, effecit vt Brabantus veteri obliterata lite Hollandis ditione Heuſdana abſolutè cederet, à quo tempore in hũc vſq; annum 1583. Hollandiæ Comites Heuſdanam ditionẽ nemine litẽ mouente pacificè poſſedere, ac cũ Hollandia iunxere. Ne verò Drongelius conquerẽdi relinqueretur locus, dictus Comes Gulielmus Ioãni Drongelio filio Gulielmi omniquod in Heuſdanã ditionẽ habere poterat cedẽte iure, dono dedit pro ſe ac ſucceſſoribus ditionẽ Ethenam ac Meuvuanam, ſeruato Hollandię Comitibus patronatus iure, quemadmodum & in ditione Drongelana habebant; ædificauit exinde Ioannes Drongelius Meuvuæ inſignem arcem, vbi ſedem figens, vitam finiuit.

EXPLICATIO.

A. Teisterbantii Comitatus olim continebat inſulam Bommelanam, ditionem Heuſdanam, Arkeleam, Altenaënſem, Vianenſem, Culenburgēſem, Buranam, ac quod à Lecca Lingaque (olim Aqua longa dicta) ad veteris Moſæ alueum continetur, deſiitq; hic Comitatus amplius nominari, tempore Comitis Anfredi, qui vixit anno 994. ac Traiecti ad Rhenum Antiſtes factus dictas regiones inter propinquos ac cognatos diuiſit, parte tamē Eccleſiæ Vltraiectenſi ac Leodienſi tradita, quòd iam antea Comites Cliuię Teiſterbantij Comitatū ab Epiſcopis Vltraiectenſibus beneficiario iure accipere eſſent conſueti. Extitit enim Epiſcopatus Vltraiectenſis ducentos circiter annos ante Comitatum Cliuiæ.

B. Hic Balduinus cum Heinoldo Comite Andegauenſi in Angliam profectus, diu Aidmondo Anglorum Regi militauit, eiuſq; tandem filiam Sophiam abductam Heuſdæ in vxorem duxit, quam dum pater quæri iubet, mortuo iam Balduino inuenta eſt Heuſdæ ſericum purpureum conſuens ac nota rotulæ rubra machina nere. Rex Aidmondus ab amicis placatus nepotes ad ſe profectos blandè ſuſcepit, voluitq; vt maternæ memoria ſortunæ armorum inſignia mutarent, acciperentq; purpuream in ſcuto aureo rotā, ſupra verò galeā ponerent aures aſininas cum cærulea corpora ac purpurea rotula intra aſininas aures collôcatas, quæ in hunc vſque diem Heuſdani ſeruarunt. Robertū liberaliter donatum exinde domum dimittit: Aidmondus verò apud auum ſine liberis obiit. Sophia è viuis deceſſit anno 8 9 0. ſepultaque eſt Altheuſdæ. Balduinus eius maritus pagos condidit, Puderoam, Brakelam ac Alſtam.

C. Ditio Heuſdana beneficium Cliuiæ Comitum eo vſque manſit, donec anno 1290. Theodoricus Cliuiæ Comes 15. Florentium quintum Holl. Comitem filium Guilielmi Imp. inuiſeret. Tum enim vt in menſa prandebant, liberali manu dicto Comiti Florentio ius omne quod in ditionē Heuſdanam ac Altenaënſem Cliuius habebat transfert, factiſque ea de re publicis tabulis, quæ non ita pridem in Hollandorum adhuc ſeruabantur Archiuis, Heuſdam, ac Altenaam Hollandiæ beneficium facit: quæ cauſa fuit vt hic Ioannes Heuſdæ dominus, ditionem ſuam ab Hollandiæ Comite beneficiario iure repeteret. Sed cùm paulò pòſt quæſtio orta eſſet inter Heuſdæ dominum, ac Buſcoducenſes, Heuſdanus illis impar, auxilium ab Hollando patrono ſuo petit: Buſcoducenſes à Duce Brabantiæ, qui (Hollando adhuc imparato) facilè Heuſdam in poteſtatem redegit, pauloq; pòſt amicorum interceſſione Heuſdæ domino reddidit, ea conditione vt poſthac ipſe, ac eius poſteri ſe beneficiarios Brabātiæ agnoſcerent: Cumq; acceſſiſſet venditio Ioannis Heuſdani huius nominis poſtremi ſine liberis morientis, Brabanti abſolutum ſe ius quæſiuiſſe allegabant. Sed quis tandem huius controuerſiæ finis fuerit, lege litera ſequenti.

D. Ioanne hoc mortuo variè iactata eſt hac de cauſa ditio Heuſdana: Ioannes nonus Heuſdæ dominus, liberis non genitis, Heuſdanam ditionem, Ioanni huius nominis tertio Brabantiæ Duci vendidit, rem promouentibus Ioanne Cranendonckio ac Ioanne Elshotio. Sed Ioannes Drongelus ac Sophia propinquiores hæredes quantum potuere ne fieret venditio obſtiterunt, tutatuſque eſt ius ſuum Guilielmus Drongelus, quinque adiuuantibus filiis ſummo ſtudio, adeò vt ad tempus ea de cauſa, ditione Drongelana (occupante eam Brabanto) pelleretur. Saſſenbergæ dominus, Sophiæ Heuſdanæ maritus, ius vxoris perſequēdum ratus, quòd ſororem patruo hæredem propinquiorem iudicaret, Bruxellam proficiſcitur, tentaturus an ne in æquiſſima cauſa plus quàm Drongelij eſſet obtenturus. Petit à Brabanto, vt præſtito Clientelari ſacramento, vxori ſuæ hæredi legitimæ Heuſdam reſtituat. Sed cùm ſibi verba dari conſpiceret, irarum plenus ad Hollandiæ Comitem (cui antiquius in Heuſdam ius Patronale eſſe ſciebat) venit, eique pro certa pecuniæ ſumma, ius quod in Heuſdanam ditionem habebat vendit, vnde primò bellum, deinde pax inter Hollandum ac Brabantum ſecuta: quæ cùm Saſſenbergio non placeret, exuſto Turnotio, multiſque aliis Brabātiæ pagis, propriis auſpiciis ac viribus, bellum contra Brabantum aggreditur. Sed res tandem hac conditione componitur, vt Brabantus Heuſdam poſſideret, Saſſenbergio autem cum ſucceſſoribus pro vxoris iure ſolueret ſingulis annis trecentos Regales aureos, pro quarum ſolutione vrbs Buſcoducenſis ſpopondit, vtroque non conſiderante venditionem conſiſtere non poſſe, quòd Saſſenbergius paulò antè ius ſuum Hollando vendidiſſet. Cumque bellum eſſet ortum inter Vuenceſlaum Lutzenburgi ac Brabantiæ Ducem, ac Lodouicum Malanum Flandriæ Comitem cauſa vrbis Mechlinienſis propter hæreditariam matris Lodouici Malani portionem, quam Flander detineri à Vuenceſlao allegabat, poſt aliquot vltrò citroque illatas clades, tandem communi conſenſu addita ſolemni ſtipulatione ad arbitrium Guilielmi Bauari Hollandiæ Comitis controuerſiam deferunt, qui pro Brabanto lata ſententia addidiſſe audacter fertur, tantum Brabantis eſſe iuris in ciuitatē Mechlinienſem, quantum Hollandis in ditionem Heuſdanā; ac proinde tua, inquit, eſt Mechlinia, Heuſda mea, his vernacula lingua vſus verbis: **Mechelen dijn / Heuſden mijn.** Atqui ex eo tempore nemine amplius controuerſiam mouente, ditio Heuſdana membrum beneficiarum Hollandiæ manſit, cùm primò fuiſſet beneficium Eccleſiæ Traiectenſis ad Rhenum, deinde Cliuiæ, exinde Hollandiæ, quartò Brabantiæ, poſtremò rurſum Hollandiæ, cuius ſolum Comitem iure Patronum in hunc vſque diem agnoſcit.

ARCV-

ARCVLEÆ FAMILIÆ STEMMA.

A. Heimannus factus eſt à Theodorico primo Hollandorũ Comite Arculei dominus, quẽ quidã eius Oeconomum fuiſſe volunt: alij Præfectũ partis Friſiæ fuiſſe dicũt: Arculei aſſeuerant virum fuiſſe nobilẽ, ex Hũgaria in Hollandiã profectum, atque ob virtutem ditione Arculea donatum: genuit

Dodonẽ, qui eam obtinuit partẽ vbi nũc eſt Lerdamũ, ſed genus breui interiit.

Fopponem natu minimum Arculei dominũ. Duxit Mariã filiã Comitis Oyæ, obiitq; anno 1008. cùm ei eſſet natus filius

Ioannes Arculei dominus, duxit Elizabethã filiã Guilielmi Comitis Cucani, obiit in Syria pugnans cõtra incredulos anno 1034.

Ioannes 2. Arculei domi nus, duxit Margaretam filiã domini Altenai, periitque in oppugnatione Caſtelli Iſelmondij, anno 1082.

Ioãnes 3. Arculei regulus, duxit Aleidã Heuſdanã. Rediẽs è Syria in itinere, obiit anno 1142 multis impetratis Arculeis immunitatibus.

Ioãna Arculea nupſit Roberto nono Heuſdæ dño

Ioannes 4. Arculei regulus, duxit Petram filiã Comitis Aræ, Periit ſecunda Grimbergẽſi pugna anno 1144.

Folpardus Arculens Lerdami regulus.

Hugo Arculeus Boterſloti, Blodanti, ac Spikę regulus.

Ioãnes 5. Arculei regulus, duxit Gertrudim filiã Henrici Comitis Lonij. Rediẽs è Syria in itinere obiit an. 1176. cùm ei eſſet ex vxore genitus,

Ioãnes 6 Arculei dñs, duxit Margaretã filiã Balduini Niniuitę fratris Comitis Flãdriæ. Ædificauit hic Arcẽ Heukelanã, eiuſq; oppidũ cum Arce Aſperana à Gerardo Aſperæ regulo. Periit pugna Couuordana anno 1225.

Ioannes 7. Arculei regulus, duxit Mariã Vuatneburgiã, cõdiditq; oppidũ Gorinchemũ cum Arce extra portam dictã Buschporta, quæ nunc diruta eſt. obiit anno 1243

Ioannes octauus Arculei dominus, duxit Bertham filiam Comitis Octhę apud Hollãdos. Adeò robuſtus fuiſſe fertur, vt vna manu equum è terra leuaret, ac ad murum ita adigeret, vt ſui impotens præ anguſtia linguam exereret. obiit anno 1272.

Ioannes 9. Arculei dñs, duxit Bertradam filiã Comitis Stakenburgij. Pugnauit pro Ioanne primo Brab. Duce ad arcẽ Vuoroncai ã, obnuitque ab eo Gorinchemiis Portorij immunitatẽ per Brabantiã. Periit pugnans cũ Ioãne 17 Hollãdiæ Comite an. 1297. cõtra Friſios.

Otto Arculens primus Heukelemi dominus, duxit filiã Heuſdanam.

Ioãnes 10. Arculei regulus, duxit Ermgardim filiã, hæredemq; vnicã dñi Henrici Vornani. obiit an. 1324. relicto filio Ioanne, ac filia Cunigunde *

Filia quę nupſit Humberto 5. Culenburſium regulo, cuius inſpice genealogiam.

* Ioannes vndecimus decimi filius, Arculei regulus, duxit Ermgardim filiam, hæredemq; vnicam Ottonis Cliuiæ Comitis filij Comitis Theodorici noni. Obiit anno 1355.

Cunigundis Arculea nupſit Ioanni vigeſimo Heuſdẽſium Regulo.

Ioannes duodecimus Arculei dominus, obiit ante patrem, nullis relictis liberis, Dordraci in ludicro equitum decurſu caſu vulneratus.

B. Otto Arculei dñs, duxit Elizabethã Barrenſem, moriens anno 1396.

Ioannes iunior Antiſtes primò Vltraiectenſis, quod perpetuis inuolutus bellis gubernauit, ſed ſemper victor, tandem Antiſtes fit Leodienſis. Nonnulli eum appellant Arnoldum, quòd ſacra ablutus aqua, Ioannes Arnoldus fuerit vocatus.

Arnoldus dominus Auizati, Nordelozij, ac Alblaſſerdami.

Robertus dominus Aertsbergæ ac Stolvuikij, duxit cognatam ſuam hæredem Aſperæ.

Herberus Slingelandi dominus.

Guilielmus puer obiit.

Elizabetha vxor domini Hornani.

Mabelia nupſit Ottoni Egmõdano filio Ioãnis decimioctaui reguli.

C. Ioannes decimus tertius Arculei regulus, duxit Ioannã filiam Guilielmi Ducis Iuliacenſis ac Geldrenſis, ſororem Guilielmi ac Reinoldi Ducum Geldriæ, quibus ſine liberis mortuis iure ad eius imperium deuoluebantur Iuliacum, Geldria, Zutphania, ac Berga. Sed pulſus, exul obiit anno 1416. duobus relictis liberis

Guilielmus Arculens, nunquam poſſeſſione dominus, periit nullis relictis liberis pugnans contra Iacobam Bauaram Hollandiæ Comitem ac Vualrauium Brederodiũ in oppido Gorinchemo, quod dictus Guilielmus (quamuis pater Ioannes vendidiſſet) opera Ioannis Egmondani denuò occuparat, idque anno 1417. cadentibus in oppido circiter duobus virorum millibus, ac illi ſuccedentibus Hollandiæ Comitibus.

Ioanna Arculea nupſit domino ab Schonreuuort.

Maria Arculea nupſit Ioanni Egmondano filio Arnoldi, cui peperit Arnoldum Geldriæ Ducem, &c. ac Guilielmum Egmondæ Regulum, vt in vtriuſq; patet genealogia.

A. PROVINCIA Arculea, cuius Metropolis Gorinchemum eſt, tum ferè initium ſumpſit, quum Batauia mutato veteri nomine, Hollandia vocari cœpta, Comitatus titulo, à Carolo Caluo Imp. ac Francorum Rege, anno circiter Chriſti 861. ornaretur. Theodoricus enim ſecundus Hollandorum Comes, Heimanno cuidam nobili, militarique viro, agros dono dedir Arculeos ac Lerdamios, qui ſub Hollandia tum comprehenſi, proprijs hiſce nominibus carebant. Cùm enim finibus illis olim Hercules à Romanis præſidiarijs cultus Fanum obtinuiſſet, idque ſemidirutum, vetus etiamnum nomen ſeruaret, fabuloſi numinis auctoritatem, Heimannus delere ac obliterare apud homines in Chriſtiana religione nondum ſatis confirmatos volens, Fanum reſtitutum D. Virgini Mariæ conſecrat, propeque iacto ſuperbæ Arcis fundamento ſedem ſibi poſteriſque elegit. Indigenæ verò aſſueti Herculis nomen in ore habere Pago ac Arci, Heimanno facilè conniuenre, vetuſtum Fani nomen dedère. Decorum enim arbitrabatur vir fortis ac ſtrennuus, olim fortiſſimi, ac inuictiſſimi Græcorum Regis nomen, Prouinciam ſuam referre. Temporis verò ſucceſſu ſuppreſſa aſpiratione, ac omiſſa commodioris enunciationis cauſa, poſtrema ſyllaba ex Hercules, factum eſt Arkel. In ditione Arkulea Heimanno ſucceſſit filius natu minor Foppo (Dodone ſuam partem obtinente, vbi nunc eſt Lerdamum cum maxima parte ditionis Arkulei, à quo ortos volunt Dalemios, Ghellichemios, Kedechemios, Zeuenderanos ac Haeſtenſes) qui Arcem Arkuleam auxit, filiuſque eius Ioannes primus, eam planè abſoluit.

B. Quod hic Otto Comes Cliuiæ non fuerit factus, cùm mater eius Ermgardis filia vnica fuerit Ottonis Cliuiæ Comitis, filij natu maximi Theodorici noni, cauſa fertur quòd Cliuia ex iis Imperij ſit beneficiis, quæ ad feminas non tranſeunt: Feuda mala appellant. Proinde mortuis Theodorici noni Cliuię Comitis filiis ſine liberis maſculis, magno cum tumultu pro eo Comitatu eſt certatum. Otto enim hic Arkuleus, quòd natus eſſet è filij natu maximi vnica filia Ermgarde ſucceſſionem ſibi deberi allegabat. Pervueſij dominus quòd ortus eſſet ex Elizabetha, Theodorici noni filia vnica, ſe iure potiorem cenſebat. Engelbertus Marcæ Comes, natus è Theodorici decimi filia vnica cum fratre Adolpho electo Colonienſium ac Monaſterienſium Antiſtite, ſibi Cliuiæ poſſeſſiunem vendicabant. Sed omnibus his repulſam paſſis, quòd è filiabus eſſent geniti; factus eſt Cliuiæ Comes Ioannes, Theodorici noni filius natu minimus, qui relicta Canonicatus apud Colonienſes dignitate, vxorem duxit Margaretam, filiam natu maiorem Reinoldi ſecundi Geldriæ Ducis, ſororem Reinoldi ac Eduardi. Sed cùm nullis ex ea ſuſceptis liberis eſſet mortuus, vetus reſuſcitatur aliquandiu ſopita de ſucceſſione in Comitatum Cliuiæ queſtio. Occupat aſtu Pervueſius Craneburgum, ac Orſoum cum aliquot caſtellis, quòd vno gradu propinquitatis Arkuleum aç Marcanum pręcederet, qui non deſiſtebant, quemadmodum & Pervueſius Imper. Carolum quartum rogare pro poſſeſſione Cliuiæ. Is edoctus Cliuēſes inclinare animis ad Adolphum Marcanum electum Colon. ac Monaſt. Antiſtitem, eum Cliuiæ Comitem renunciat, præterito fratre eius natu maximo Engelberto Marcæ Comite, Ottone Arculeorum regulo, ac Pervueſij domino. Adolfus eiurata epiſcopali dignitate præſtito Imp. fidei ſacramento ab omnibus ordinibus ſummo cùm gaudio inauguratur, eorumque auxiliis, Pervueſium, ac Arculeum vim inferentes repreſſit. Tandem Otto Arculeus, inuitis Fatis nil conandum iudicans, opera Ioannæ Brab. Ducis vidua Vuenceſlai cum Adolſo Marcano tranſigit, acceptaque pecuniæ non parua ſumma, omnem ei Cliuenſem actionem vendidit, quemadmodum & paulò pòſt etiam fecit eius frater Engelbertus Marcæ Comes, vterque ei auxilium contra Pervueſium ferens, qui cùm ſe tot Proceribus imparem conſpiceret, ſuum etiam ius, ſatagente dicta Ioanna Brabanta, Adolſo vendidit, poſſidentque in hodiernum vſque annum 1583. nuſquam interciſa ſtirpe cum pace Cliuiam eius ſucceſſores è familia Mercana.

C. Hic

C. Hic Ioannes diu cum Hollandiæ Comitibus Alberto ac Guilielmo Bauaris bellum geſſit, tandem captus à proprijs ſubditis, ac poſt decennalem detentionem dimiſſus, nunquam tamē eſt iterum Gorinchemi admiſſus, Lerdami vitam finiuit, cùm prius Arnoldo Egmondano Geldriæ Duci, conſenſu filij ſui Guilielmi Arculei, ditionem Arculanam vendidiſſet. Geldrus ius huius emptionis in Guilielmum Bauarum Hollandiæ Comitem tranſtulit, ratumque id Guilielmus Arculeus iterum habuit, quòd è centum millibus aureorum Liliorum quæ hac de cauſa in numerata pecunia Hollandus Geldro ſoluerat, ipſe partem accepiſſet. His omnibus non obſtantibus, mortuo dicto Guilielmo Bauaro Holl. Comite, Guilielmus Arculeus pactis conuentis violatis, Gorinchemum cum armato milite, opera Ioannis Egmondani, qui ſororē Mariam in vxorem duxerat, occupat. Sed Iacoba Hollandiæ Comes, dicti Guilielmi filia hæresq; vnica, cum Vualrauio Brederodio ex Hannoniis eò profecta Guilielmum Arculeum pugna in oppido Gorinchemo ſuperatum cum duobus circiter virorum millibus (per arcem enim admiſſa fuerat) occidit, cadente ſua à parte Vualrauio Brederodio. Exinde ditio Arculea Hollandiæ, vnde olim fuerat ſeparata, denuò coniungitur, poſteaquam in ea Heimanni primi ſtirps, circiter annos quadringentos viginti cum laude imperaſſet.

A. Simon Comes Alſaciæ & Kiburgi, duxit Roſillã Bauarã, è qua ei ſunt geniti filij tres:

Simon Comes Alſaciæ, genuit è filia Ducis Sueuorum hæredem vnicam filiam

Heluidiam vxorem Alberti Comitis Habſpurgi, è quibus eſt procreatus magnus ille

Rodolphus Comes Habſpurgi, Alſaciæ, Kiburgi ac Roman. Imperator. Duxit Annã Sueuorum Ducis filiam Comitis Hohenbergij, vnde nati ſunt liberi multi.

Hermannus Kiburgi Comes, qui ex filia Comitis Sabaudiæ, genuit filiam vnicam

Elizabetham Kiburgi Comitem vxorem Euerardi Comitis Habſpurgenſis, cognatum Imp. Alberti Habſpurgij. Ipſa obiit ſine liberis, ſuccedente ſibi Imperatore Rodolpho Habſpurgio.

Theodoricus Alſacius Comes Flandriæ ſuſcepit

Philippum Alſacium, qui ſine liberis obiit.

Margaretam Comitem Flandriæ nuptam Balduino quarto Hannoniæ Comiti.

Balduinus 3. dominus Fontainesij ac Seburgij, obiit 1279. genito è Mabuie Boſſua

Balduinus 4. ſuſcepit ex Beatrice Lutzenburgica filia Imper. Henrici 7. filios duos, obijtq; anno 1293.

Ioannes Henninus Seburgi tegulus, ſuſcepit

Balduinus quintus Fontainesij Regulus, ex vxore filiam tantùm vnicam reliquit

Elizabetham Fontainesij dominam ... guli Condæ ... pud Hannon... no 1307.

Balduinus 6. Seburgi regulus, genuit ex Elizabetha Aſpremontia filios duos

Balduinus ... ne liberis o...

Gerardus Henninus Seburgi regulus, vxorem duxit anno 1350. è qua ei ſunt nati

Theodoricus Alſacius filius natu minimus, duxit Gertrudim filiam natu minimam Roberti primi Flãdriæ Comitis, viduam Hendrici Brabantiæ Ducis, è qua ſunt procreati illi filij duo:

Albertus, Ætainus, Elias, Ioannes, infantes obiêre.

D. Balduinus Henninus, genuit ex vxore Alexandra

Balduinum Hennin... liberis.

Ioannem Henninu... liberis obiit.

Simon Alſacius, duxit Margaretam filiam ac hæredem vnicã Reguli Henninij ac Lietarti (quæ eſt nobilis, ac vetus familia apud Flandros Gallicè loquentes) è qua eſt natus

Balduinus Regulus Henninij ac Quinchij. Duxit Elizabetham hæredem Philippi Hannonij reguli Seburgij: hic primus relicto Alſacij cognomine, Henniniorum ſumpſit, ſeruatis tamen Alſaciorum inſigniis.

B. Balduinus 2. dominus Héninij, Quinchij ac Seburgij, ex vxore ſuſcepit decem liberos

Gualterus Henninus Canonicus apud Fanum D. Virginis Cameraci, obiit anno 1279.

Ioãnes Henninus Boſſui ac Cuuille tij dominus, duxit Mariam heredem reguli Blangiſiorum. obiit anno 1300.

Elizabetha abbas Mabuſæ, obiit anno 1291.

Baſilia Bauuorij dña, obiit 1287.

Huga Hennina Canonica apud D. Vaudrium, obiit anno 1284.

Ioannes.

Margareta.

Nicolaus.

E. Gualterus Henninus tertio natu filius, obiit anno 1319. cùm ei eſſent ex vxore nati

Balduinus Henninus, è Margareta natus

Bandartu... Héni... nus e... vxore genui... filium

Richardus Cremonæ in Italia ſine liberis obiit.

Gualterus.

Ioannes.

F. Ioannes Henninus iunior, obiit anno 1379.

Gua... Hen... Boſſ... gulu...

The... cus.

Ioan...

Eliz...

Æg...

Elizabetha.

Geleina.

Perra.

Ioanna.

nam Fon-
xorem re-
gamezi a-
iobiit an-

1398. fi-

ns 8. ſine
biit.

ſecundus
nte Ghiqa
micū reli-
è verò pe-
o 1415.
Azincur-
ifelicites
acis con-
pspugnās

obiit ſine

dam ſine

- Antonia Hennina Mabuſæ Abbas.
- Lodouica Hennina.
- Balduinus nonus Fontaineſij; Seburgi, ac Marcæ regulus, ſuſcepit è filia Gerardi Barlamontij Vilę domini, liberos duos
  - Balduinus decimus Seburgi regulus, &c. duxit Annam Ailliacam Vidami Ambianenſis filiam, è qua ſunt nati
    - Balduinus vndecimus, ſuſcepit è filia domini Montenaci filiam tantùm vnicam, Ipſe ante patrem obiit.
      - Annam Henninam vxorem Ioannis Harzellij.
    - Ioannes tertius Fontaineſij dominus, duxit Iacobā Lannoiā, è qua ſuſcepit
      - Balduinum duodecimum Fontaineſij regulum, qui è Ioſina Gauerenſi Eſcornai domina, genuit
        - Annam Henninam vxorem Iacobi Crouiaci Fani D. Piati Reguli.
      - Antonia Hennina.
      - Guilielmus Henninus.
      - Iacoba Hennina Marcæ domina, vxor Ioannis Hamali Moncaui Reguli.
  - Ioanna Hennina Niellæ domina, vxor Bauhij Ioſinij.

- Baldui nus Henninus, cui ex vxore ſunt geniti liberi quatuor:
  - Ioãnes Henninus ex vxore ſuſcepit
    - Antonium Henninum, cui ex vxore eſt natus
      - Ioannes Henninus Cuuillerij dominus, qui duxit Ioannam Prouoſtiam à Baſſerode, dominam Ganetæ ac Dudonliuæ.
    - Maria Hennina vxor Ioannis Guſſelinij.
  - Iacobus Henninus, duxit Clarã Quaribbiam, quæ ei peperit
    - Georgium Henninum, qui ſuſcepit ex Anna Mahia
      - Antonium Guuillerium.
    - Ioanna vxor Iacobi Vendignæ.
    - Catharina nupta Antonio Crehino.
  - Margareta Hennina coniux Gerardi Bloſij domini Iamignij.
  - Maria Hennina matrimonio iuncta Nicolao Bolengerio Derndonnæ regulo.

H.

ānes Henninus Boſſui regulus
- Petrus Henninus Boſſui regulus, ſuſcepit
  - Philippum Henninum Boſſui regulũ, tertio natu filium.
    - Ioannes Henninus creatus ab Imp. Carolo 5. primus Boſſui Comes
      - Carolus Henninus Boſſui Comes, equo decidẽs, periit, nulliis è Carola Vuerchina Seneſchalli Hannoniæ filia relictis liberis.
      - Maximilianus Hẽninus Boſſui Comes, duxit Carolam Vuerchinam Caroli fratris viduam, è qua filium ſuſcepit. Ipſe obiit Antuerpiæ anno 1577.
        - Petrus Henninus Boſſui Comes, dominus Iumontij, Blangiſij, Gammerágij.
      - Philippus in cunis obiit.
      - Leonora Hennina.
      - Iacobus Henninus Auſſij dominus, duxit Mariam filiam natu maximam Caroli Likerkij Burchgrauij Bruxellenſis, ſuſcepit
        - filios duos ac filias quatuor.
      - Antonius Henninus Domproſtius Traiecti ad Rhenum.
    - Philippa cum alia ſorore infans obiit.
    - Iola Hennina vxor Franciſci Merodij Moriamezi domini.
  - Iacobum.
  - Guilielmam.
  - Gerardum.
  - Elizabeth.
  - Gabriellam.
  - Franciſcam.
- Margareta.
- Elizabeth.
- Anna.
- Gualterus.

obus.
ualterus.
rardus.
alduinus.
heodori-
a.
nna.

A. Homines non paucos reperi non minus nobili quàm ignobili loco natos, quibus pro certo perſuaſum erat Henninos equeſtri tantùm familia ortos inter illuſtres familias numerari non debere, exiſtimantes eos nunquam ex illuſtri familia vxorem duxiſſe, præterquam ex Vuerchina; huc inducti quòd plæroſque inferioribus è locis vxores cepiſſe animaduerterent, quod tamen nouum non eſt, cum familiæ illuſtres ob fœcunditatem ad inopiam redigantur. Populo hæc ſunt condonanda: Nobili verò viro minimè, cùm eius maxime interſit ex ſcriptoribus non ex fama de dignitate ac loco inter ſe iudicare. Conſulturo igitur famæ clariſſimæ familiæ, eam hîc delineare viſum fuit, vt eam accepi à viro nobili Hendrico Halmalio vrbis Antuerpienſis Senatori, harum rerum ſtudioſiſſimo; vnde apparebit non ſolùm eos illuſtri eſſe loco ortos, ſed etiam ex illuſtribus ſæpè familiis vxores accepiſſe.

B. Vxor Balduini ſecundi Mahuta fuit Fontainæ domina, idque dono fratris mariti ſororis ſuæ Nicolai Cameracenſium Antiſtitis circiter annum Domini 1222. vendiditque hic Balduinus ditionem Henoinam Lietartam, quò ea pecunia ſe inſtrueret ad bellum quod tum Chriſtiani Principes contra Mahumetiſtas in Syria gerebant.

C. Hic Balduinus Fontainæ, Seburgi ac Marchæ apud Hannones dominus, ducta filia Meluneoſi, ſine liberis è vita deceſſit. Frater eius Ioannes dictus eſt Niellæus.

D. Balduinus cognomine Pætus, Boſſui, Blangiſij, ac Londillerij regulus, ducta Alexandra Reuſſij domini filia, periit pugna Cortracenſi anno 1302. infeliciter pro Francis contra Flandros pugnans. Frater eius Nicolaus Canonicus fuit Cameraci in Collegio D. Virgini ſacrato. Ioannes puer obiit. Margareta vxor fuit domini Hameidæ. Huius Balduini filius natu maximus, Balduinus etiam vocatus anno 1317. vitam cœlebs finiuit. Alter filius Ioannes fratris ſui Balduini hæres, ducta Ioanna Anghiana anno 1348. ſine liberis obiit.

E. Gualterus hic Cuuillerij ac Quinchij dominus, duxit Ioannam Mouiacam, è Veromanduorum nobili familia ortam, quæ anno 1316. viro orbata reliquum vitæ tempus exegit apud Ioannam Valeſiam Hannoniæ Comitem, multis relictis liberis, è quibus Elizabeth obiit anno 1388. Gualterus puer deceſſit anno 1316. Ægidia Abbas fuit Spenluij, obiitque anno 1375. Petra Canonica obiit anno 1362. Ioanna Canonica Mabuſæ obiit anno 1393. Ioannes quoque puer è viuis deceſſit. Balduinus natu maximus, Cuuillerij ac Quinchij dominus, duxit Margaretam Montigniacam apud Oſteruantios, quæ peperit Bandartum Cuuillerium, qui ex Elizabetha filia domini Baumontij apud Cameracenſes, genuit Bandartum ſecundum Cuuillerij dominum, qui e Maria filia Ioannis Bugerij. ac Margaretæ Broconiæ a Roſai procreauit Balduinum Cuuillerij dominum, qui ex Elizabetha filia domini Crucis quatuor genuit liberos. Ioannem qui è Iacoba D'Eſtenæa ſuſtulit Antonium Cuuillerij dominum, is verò ex Antonia Maiacurtia, ſuſcepit Ioannem Heoninum.

F. Ioannes Henninus quarto loco natus factus eſt Boſſui ac reliquarum ditionum regulus, per mortem patruelis ſui Ioannis, qui ſine liberis obiit anno 1348. Duxit Ioannam filiam domini Rochefortij apud Syluam Arduennam Comitis Montorgolæ, quæ ei quinque peperit liberos: Ioanna obiit anno 1382. Theodoricus natu maximus infans obiit. Elizabeth nupſit Clareuaneij domino apud Lutzenburgios, obiitque anno 1408. Ægidius Blangiſij dominus, è viuis deceſſit anno 1374.

G. Gualterus Ioannis filius natu maximus Boſſui dominus, &c. duxit Sibyllam filiam domini Vieſæ Neniuæ Cupelij apud Atrebates, è qua multis procreatis liberis obiit anno 1422. Iacobus, Gualterus ac Gerardus infantes obiere. Balduinus fuit Vuicquegemi dominus.

dominus. Theodoricus Hieroſolyma rediens Venetiis, liberis non procreatis, obiit anno 1430. Anna vxor fuit . . . . . . Egmondani, eoque mortuo Iacobi Borſelij Brigdami domini. Ioannes liberorum natu maximus Boſſui regulus, duxit Catharinam filiam Ioannis Bethunienſis Morelæ domini, obiitque anno 1452. quinque relictis liberis, de quibus nunc.

H. Gualterus Henninus D'Autreſchæ dominus, Sueſſonum fuit Præfectus (Ballyf vocant) Margareta obiit 1441. Elizabeth nupſit Aëno Bloſenſi Terlongæ domino. Anna vxor fuit Zegerij Heriuei. Petrus natu maximus Boſſui dominus, Eques Aurei Velleris, duxit Elizabetham filiam Guilielmi Lalani Bignicurtij reguli, è qua multis ſuſceptis liberis obiit anno 1490. nimirum: Iacobus Henninus, qui nullis è Maria Duchia genitis liberis, in obſidione oppidi Nanceani apud Lotharingos anno 1476. periit. Guilielma nupſit Philippo Barbanſonio Vuegæ domino. Gerardus liberis è filia Lutzenburgica non procreatis obiit. Elizabeth vxor fuit Guilielmi Gucij, domini Vuedergaren. Gabriela iuncta fuit Ioanni Barbanſonio. Franciſca infans obiit. Philippus filius natu tertius Boſſui dominus, duxit Catharinam Ligniam filiam domini Barbanſonij, è qua eſt nata Philippa Hennina, quæ cum alia ſorore infans obiit. Ioannes Henninus primus Boſſui Comes Eques Aurei Velleris, ducta Anna Burgundica, vidua Iacobi Hornani, ſex ex ea ſuſcepit liberos in genealogia poſitos, neque ſolùm claritatem rebus feliciter bello geſtis, auſpiciis Imp. Caroli quinti eſt adeptus, ſed ædificata Boſſui ampliſſima, ac quæ cum multorum Regum ſuperbis certat operibus, ſumptuoſiſſima æde.

L GENEA-

Iacobus Burchgrauius Leidæ, dominus Superioris ac Inferioris dominij Rynlandij, reliquit

Chriſtianam vxorem Theodorici Cucæ domini, quæ ei in dotem attulit minus dominũ Rynlandij

Hendricus Cucæ dominus, ſuſcepit ex Halévuina Egmondana

Thedoricum, qui ... ſine liberis.

Bertham vxorem ... lippi Vuaſſenarę ... li terij.

WASSENARII.

Theodorus Vuáſſenarę Regulus ac Vorburgij, (Chronicõ Holl. de eo mẽtionem facit anno 1235. ac 1235.) reliquit ſucceſſorẽ filium

Philippũ Vuaſſenaræ dñm, cui eſt natus è Bertha Cucana, de qua ſupetius. Ipſe obiit an. 1248.

Iacobus periit in Friſia pugnans cũ Hol. Comite Florentio 1272.

B. Hendricus Vuaſſenaræ dñs, Burchgrauius Leidæ, obiit 1319.

Theodorus.

Philippus Vuaſſenarę dominus, Burchgrau. Leidę obiit anno 1366.

Theodoricus Vuaſſenaræ dñs, Burchgr. Leidæ, obiit anno 1391.

Hendricus Vuaſſenatius periit in pugna 1408.

Haduidis vxor Guilielmi Duvenvordij nothi.

Philippus Vuaſſenaræ dñs, poſtremus Leidæ Burchgrau. duxit Mariam Egmõdanam filiam Ioannis domini 19. obiit anno 1438.

Hendricus Vuaſſe... regulus, duxit Cat... nam Gruthuſiam ... riens anno 1447. ſe... tus eſt apud Iacobit... Haga Comitis.

Ioannes Vuaſſenar... Vorburgi dominus. ... cepit è filia Egmone...

Theodoricus Præp... tus Vltraiecti in C... gio D. Ioannis.

A.
Philippus natu minor dominus Vuaſſenaræ, Duvenvordij, Polanæ, Vorborgij, Vorſchotæ, Valkẽburgij, Catvnici, Groneveldij, Zanthorſtij, obiit circiter annũ Chriſti 1228. cùm ei eſſent nati

Arnoldus Duvenvordij dominus.

Alevuinus Zanthorſtij dominus.

Adolfus Groneveldij dominus.

POLANI.

D.
Ioannes filius natu tertius Polanæ fuit Regulus, duxit Catharinam filiã Theodorici Brederodiorũ reguli vndecimi, quæ ei in dotẽ attulit ditionẽ Leccanã, peperitq; filios tres:

Ioannes 2. Polanæ dominus, duxit Vdam Hornanã, eaq; mortua, bis adhuc vxorem duxit, ſed vtraque ſterilis obiit. prima verò Vda peperit

Ioannes tertius Polanæ regulus, ac Leccę, ac teſtamento patruelis Guilielmi Duvenvordij nothi dominus quoque Bredæ. Duxit filiam Comitis Solmij, quæ liberos ſeptem peperit

Philippus dominus Pola...

Theodoricus Polanus fil...

Otto Polanus filium ...

Hendricus Polanus filias...

Guilielmus Polanus ...

Filia natu maior oupſit He...

Altera vxor fuit Hendrici ...

Theodoricus Polanus, duxit filiam ac hęredem vnicam Roberti Arculei Aſperenſium domini anno 1365.

Otto Aſperæ dominus, fi...

Guido vxore non ducta pe...

Filia natu maior nupſit N...

Altera Brakelij domino, p...

Theodoricus dictus Vualanus filiam ſuſcepit vnicam, quę nupſit Bertoldo Aſſendelffio.

Philippus Polanus ex vxore tantùm filias duas ſuſcepit

Filia natu maior nupſit H...

Altera vxor fuit Rigerzort...

Filia vna vxor quoque Bertoldi alij Aſſendelffij.

Gerardus Polanus ex vxore filios tres, ac filias duas procreauit

Guilielmus Polanus filiam...

Alfardus Polanus filium ta...

Arnoldus ſine liberis obiit...

Filia natu maxima nupſit H...

Altera vxor fuit Voudeber...

Vda oupſit Hendrico Montfortio, eoque ſine liberis mortuo Gerardo Hamſtedio, cui filium ac filias duas peperit.

Beatrix vxor fuit Hendrici Bouterzemij Bergarum ad Schaldim Reguli.

Hic Guilielmus filius fuit nothus Arnoldi Duvenvordij ſuprà poſiti honoratus Equeſtri ordine, ad... modum diues ac ingenioſus. Duxit in vxorem Helvingam Zvueri Vianæ reguli filiam, ſed quæ non... peperit. Obiit admodum ſenex, duobus tantùm liberis quoque nothis relictis, emitque à Lidekerkii... oppidum ac ditionem Bredanam, Gertrudæ montem Holl. oppidum muro cinxit, ac cœnobium ord... nis Cartuſianorum, haud procul hoc oppido ſitum ædificauit, cenſuſque ampliſſimos donauit. Bo... verò omnia duobus liberis illegitimo thoro ſuſceptis reliquit his:

annes Vuaſſenarę dñs, primò
xit Catharinam Craoniam:
einde Ioannam Halevuinam,
biit 1496. ſepultus iuxta pa-
em: prima vxor obiit anno
477. altera 1529.

hilippus ſacris initiatus obiit
nno 1474.

cobus obiit ſine liberis 1451.

gnes vxor domini Vuorneſij,
iit anno 1444.

izabeth ſacra virgo obiit 1469

ilippus Vorburgij dominus,
xit Catharinam filiam A-
iani Rymmerſvualij, mo-
ns anno 1483.

Catharina peperit
Filios quatuor, qui infantes obiere.

Barbara vxor Florẽtij Cortgenæ domini, filij nothi Frãciſci Borſellij Comitis Oſteruantij.

Catharina deſponſata Comitis Lalani filio obiit anno 1476.

Ioanna peperit
Iodocum, qui anno ætatis 18. obiit.

C.
Ioannes Vuaſſenaræ dominus, Eques Aurei Velleris, duxit Ioſinam Egmondanam primi Comitis filiam ——

Maria dono Imp. Caroli 5. dña Vuaſſenaræ, Valkenburgij, Vorburgij, nupſit Iacobo Comiti Lignio, ac Fauquenbergio, peperitque — Philippum Lignij Comitẽ, Vuaſſenaiæ Regulum, qui duxit Margaretam Lalanam.

Margareta Vuaſſenaria vxor Ioannis Marcani Lumaij ac Serainæ domini, peperit —— Guilielmus obiit ſine liberis. Philippus. Georgius. Filiæ tres.

Andreas Vuaſſenarius nothus.

Catharina vxor Iodoci Cruningij.

Ioannes Vorburgij dominus, ſine liberis obiit, ſuccedente illi Ioanne patruele.

Filia Polæ prope Leidam virgo ſacra, obiit anno 1516.

, Leccæ, &c. hæredem tantùm genuit Mariam (nonnulli Ioannam nominant) vxorem Engelberti Naſſauij.

m reliquit.

Bergæ dominum.

as: Maria vxor Theodorici noni Brederodæ reguli: altera Huberti 4. Culenburgæ Reguli.

tiatus.

ourfortij Burchgrauio, peperitque Ioannem, Lodouicum, Guilielmum.

rgij, peperitque Hendricum, ac Guilielmum.

it ac filias duas.

uilielmo 20. Holl. Comite prope Staueram in Friſia anno 1346.

omino, peperitque filium ac filiam.

os multos.

mino, peperit Adrianum ac Ioannem, ac filias duas.

peperit Baltazarum, ac filiam Reguli Oſtendæ vxorem.

æredem vnicam ſuſcepit.

redem vnicum genuit.

j domino, peperitque tantùm filiam hæredem vnicam.

i, cui filium vnicum hæredem peperit.

lmus Duvenvordius illegitimo quoq; patris thoro natus, ſed ordine Equeſtri nobilitatus, Bredæ, &c. dominus, Haduidim filiam Philippi Vuaſſenaræ reguli, ſed quam intactam reliquit, quòd nuptiarum die conqueſta foret pus eſſe communicandum viro illegitimo ſuſcepto thoro. Obtulit Duvenvordij domino omnium bonorum n poſt mortem poſſeſſionem, ſi ſibi permitteret armorum inſignia ſine nota illegitimæ natiuitatis ponere, quod nderet recuſauit. Quare Duvenvordiis planè exhæredatis, multa in pios vſus donauit, reliqua Ioanni tertio regulo cognato ſuo, teſtamento reliquit, è quibus ditio Bredana non minima pars fuit. Obiit quoque valde nullis relictis liberis anno 1400. ſepultuſque eſt apud Cartuſianos à patre ædificatos, ac à ſe ditatos.

upſit Baxio cuidã nobili Buſcoducenſium familia orto, vnde ij Oſterhotũ, ac plura iis in locis bona ſunt adepti.

IN PRÆCEDENTEM
GENEALOGIAM.

A. Vetvstissimam eſſe Vuaſſenariorum familiam conſtans fama continua temporum ſerie per manus tradita Hollandis perſuaſit. Solent enim Vuaſſenarios vocare vetuſtos: Brederodios Nobiles: Egmõdanos diuites. Sed an Vuaſſenarij a Cattis ſuperioris Germaniæ populis quos Tacitus ſcribit Batauiã occupaſſe originẽ trahant, quemadmodum ſe Brederodij ab Aquitanis, Egmondani ab antiquiſſimis Friſiorum Regibus, vterq; autem ab adulteris Troianis oriri vulgò perſuadere nititur, deficiẽte dialectica demonſtratione credere, quàm ob incredulitatem condemnari malo. Fateor certè, idque ingenuè, Belgis Waſſenaer fermè ſonare Aquæ dominum, ac aquæ accolam; ſed quid hoc ad Cattorum vetuſtatem? Fateor quoque Proceres fuiſſe potentes, ac circa Rheni oſtium nunc Catuici obſtructum, etiam tempore primi Hollandorum Comitis fertiliores agros poſſediſſe, imò ante eius aduentum, cum Cimbris, Daniſque pro aris ac focis certaſſe, tandemque ſedibus pulſos, rurſumque reuerſos contra primos Holl. Comites ſubinde rebellaſſe, agriſque exutos, poſteà redditis bonis in gratiam fuiſſe receptos, certiſque agrorum beneficiariorum limitibus eorum eſſe circumſcriptũ imperium. Sed quid hæc ad Cattos? Burchgrauiorum certè titulum ab Holland. Comitibus, aut paulò ante illis acceſſiſſe crediderim, cùm Comitum Ducumque tituli, non à Barbaris nationibus, ſed Romanorum deriuati ſint ſucceſſoribus. Chronicon certè Hollandię diſertis ſcribit verbis in fine vitæ Theodorici quinti, vixiſſe ſub annum Chriſti 1092. Alevuinum Caſtelanum Leidenſem. Vnde apparet titulum Caſtelani antiquiorem eſſe Burchgrauij, ac inſtitutum à primo Hollandiæ Comite, qui Francus fuit, quemadmodum & Caſtelani vox eſt, eamque paulò pòſt in Burchgrauiatus titulum mutarã. De vetuſtate huius familiæ dubitari non poteſt, ſed certam ſucceſſionem adferre nõ licet ante tempus huius noſtri Philippi, idque circiter annum Chriſti 1200. ortique ſunt ex hac plures familiæ nobiles, quàm ex vlla alia Hollandorum familia.

B. Hendricus hic profectus eſt cum cæteris Holland. Proceribus in Angliam ad reuocandum Ioannem filium Florentij Comitis Holland huius nominis quinti, interfecti à Gerardo Velſio, ac Hermanno Vuordano anno 1296. Filius Hendrici Philippus priuatus eſt a Guilielmo Bauaro 22. Holland. Comite, Burchgrauiatu Leidẽſi; quod anno 1356. nobilis matronæ literas Comitis Holl. ſigillo obſignatas ira correptus diſrupiſſet: filiuſque eius Hendricus periit pugna Leodienſi, commiſſa inter Pervuerſios ac Ioannem Intrepidum Burgund. Ducem: fraterque eius Theodoricus duxit filiam ac hæredem domini Barendrechtij, fuitque primus Vuaſſenaræ vocatus Baro; filius verò Theodorici Philippus fuit poſtremus Leidæ Burchgrauius, cedere actioni, longa à Ioanne Bauaro preſſus obſidione, coactus, nihil è Burchgrauiatu retinens, præter inſignia, titulum, ac arcis Leidanæ reditus annuos: Ioannes verò Bauarus relicto Leodienſi Epiſcopatu, fratri Guilielmo Bauaro in Hollandia, (filia eius Iacoba ad tempus excluſa) ſucceſſit.

C. Ioannes hic vir fuit militaris, comitatuſque eſt Imperatorem Maximilianum in Italiam, ac cum filio eius Philippo, in Geldria militauit. Imperator Carolus quintus præfecit eum Friſiæ Orientali, vbi in obſidione Slotana, leuiter in brachio vulneratus, cùm vulnus neglexiſſet, contra ſuam, multorumque opinionem anno 1525. pridie nonas Decembreis obiit, ſepultuſque eſt in Haga Comitis apud Iacobitas iuxta patrem ac auum.

D. Polanicam familiam noſtro tempore extinctam olim apud Hollandos claram extitiſſe, maximè cùm à Guilielmo ſecundo notho, ſummis eſſet ornata opibus, apertè conſtat; quemadmodum etiam quòd à Burchgrauiis Leidenſibus ortum trahant, cum

Duuen-

Duvenvordiis, ac aliis aliquot familiis, è quibus nulli veterem æquare potuerunt claritatem præter Vuaſſenarios ac Polanos, cæteris rei familiaris inopia intra Equeſtrem conſiſtentibus ordinem. Et quanquam vetera diplomata multa ac hiſtoriæ, huius rei veritatem non docerent, natalium inſignia, vtriſque coloribus tantùm mutatis communia, id apertè teſtantur. Polani enim in ſcuto albo tres ſemilunas nigras proferunt: Duvenvordij in ſcuto luteo: Vuaſſenarij in ſcuto purpureo. Arx Polana ſine dubio in ditione Delfenſi fuit ſita. Legimus enim in Chronicis Hollandiæ Delfenſes anno 1359. contra Albertum Bauarum Holland. Comitem rebellantes inter alia euertiſſe Arcem Polanam. Exiſtimo eam ſtetiſſe in pago Munſterano, quod in hunc vſque diem ibi nominetur ab agreſtibus certa quædam villa, Villa Polana, aſſeuerare tamen pro certo nolim.

BREDERODII.

Arnoldus tertius Holland. Comes, ducta in vxorem Lutgarde filia Theophanis Imperat. Conſtãt. genuit filios tres:

Theodoricum 3. quartum Holl. Comitem.

A.
Sifridium primum Brederodę dominum, qui duxit Tetburgã filiam Goſvuini Staverenſis; vt alij volunt Comitis Iuliaci, ſuſcepit moriens 1030.

Simonem primum Teilingæ dominum, vt folio verſo patet.

Theodoricus natu maior 2. Brederodæ dominus, duxit Aluerardim filiam Balduini Heuſdani, obiit 1063.

Guilielmus 3. Brederodæ dñs, duxit Aleidam filiam Comitis Seinę, obiit 1103 Nonnulli volunt hunc fratrem habuiſſe primum Teilingæ dominũ Sed Holl. Chronicon id Teilingiis tribuit.

Theodoricus 4. Brederodæ dominus, duxit Agnetem Comitis Solmij filiã, obiitque anno 1139.

Guilielmus 5. Brederodæ Regulus, duxit Catharinã filiam Comitis Salmij, obiit anno 1144.

Florẽtius ſextus Brederodę Regulus, duxit Chriſtianam filiam domini Geneppæ, obiit anno 1198.

Guilielmus 7. Brederodę dominus, duxit Margaretam filiam Comitis Lippæ, obiit anno 1221.

Ioãnes 15. Brederodæ dominus.

Vualrauius 16. Brederodæ regulus.

Theodorus Brederodius.

Guilielmus Brederodius.

E.
Reinoldus 17. Brederodæ regulus

Giſbertus Brederodius ſacris initiatus.

D.
Vualrania Brederodia.

Ioanna infans obiit.

Iodoca, Iola, Ioanna } ſacris initiatæ.

Vualrauia nupſit Ioanni Gauerenſi Rottelingæ domino.

Vualrauius natu maximus 18 Brederodæ regulus, primò duxit Margaretam (nonnulli Ioannam nominant) filiam natu minimam Vuolfardi Borſelij Veræ reguli: deinde Annam Nivuenariam: vtraque peperit.

Margareta peperit
Reinoldum 19. Brederodæ dominum, q[...] xit Philippam Marcanam.

Franciſca nupſit Hendrico Merodio Pe[...] domino.

Carola vxor fuit Ioannis Burchgrauij M[...] fortiorum, peperitque Iodocum, He[...] cum, Franciſcam vxorem Comitis Ma[...] ſchetij.

Vuolfardus Brederodius, Cloringæ, Volsh[...] Svuamerdammæ dominus, duxit Adriana[...] liam Ioannis Backij, Aſtæ domini, viduan[...] annis Arculei Heukelemenſium reguli, [...] peperit

Anna peperit
Franciſcum Svuamerdammę dominum.

Baltazarem Bergæ dominum apud Ken[...] landos.

Vualburga nupſit Comiti Benthemio ac [...] Stenvordio.

Margareta Abbas Thoræ.

Peperit Anna liberos adhuc nouem, ſed qu[...] pubertatem non peruenẽre.

Frãciſcus Brederodius ſecutus partes Rauaſteinæ reguli (qui Sluzas Flandrorũ tenebat) Roterodamum occupat, ac contra Hollandos bellum geſſit. Capitur tandem à Ioanne Egmondano nauali prœlio victus, obiitque anno 1490, ſine liberis ex vulneribus dicto prœlio acceptis apud Dordracenſes.

- Alferardus 9. Brederodæ regulus, duxit Beatricem filiam domini Hornani, obiit an. 1253. cùm ei eſſent ex vxore nati
  - B.
  - Guilielmus decimus Brederodę dominus.
  - Catharina Brederodia.
  - Theodoricus Brederodius dictus Vanderdunius, quòd duxiſſet Mahteldim filiam ac hæredem familiæ Vanderduniæ ortæ è Comitum Verdunorũ familia apud Lothangos, vt mihi è manu ſcripto demõſtranis libello Guilielmus Vanderdunius, qui ſcriptus eſt ante centũ annos, ac fratri ſuo Nicolao Vanderdunio venationis apud Hollandos præfecto dono datus ab Hendrico 10. Brederodij domino, continẽs dominorum vitam. Inſignia Vanderduniorum fuêre, deambulans in ſcuto purpureo ceruus albus, cornua ferens ex nigro ac albo colore mixta, quæ Theodoricus hic omittens, paterna paucis mutatis ſeruauit.
  - Theodoricus Brederodius nothus.

Theodorus 11. Brederodę dominus ſuſcepit
- Guilielmus 12. Brederodę dominus
- Hendricus.
- Gutta.

C. Theodorus 13. Brederodæ dominus, duxit Beatricem Vualrauij Valkenburgij filiã, obiit anno 1377.
- Reinoldus 14. Brederodæ dominus, obiit anno 1392. *
- Vualrauius.
- Catharina.

hilippus vxore non ducta Mediolani obiit.

udouicus vxore non ducta, prœlio ad Fanum Quintini facto, anno 1557. occubuit.

endricus 20. Brederodæ, Vianæ ac Ameldæ Regulus, Burchgrauius Vltraiectenſis, ducta Amelia Niuenarda, ſine liberis obiit.

obertus vxore non ducta, obiit in Bauaria, è bello reuertens Turcico.

elena vxor Thomæ Perenoti Chantonettorum Reguli, peperit

argareta nupſit Petro Erneſto Comiti Manſveldiæ, peperit

nna coniux Iodoci Broncborſtij Batenburgij Hunnepelæ Reguli, cui peperit Gertrudim teſtamento Hendrici 20. Brederodiorum Reguli Vianæ dominam.

tonia Penelope, iuncta fuit Comiti Iſenburgio, ipſe ſine liberis obiit: illa alteri nupſit, nothos liberos multos reliquit.

noldus dominus Clotin-, Volsholłæ, Svuammerda-, Aſtæ, &c. ac 21. Brederodę minus dono Ordinum Hollandiæ, primò duxit Mariam maram, quæ nouem illi liros peperit, eaque mortua, ir Helenã Comitem Maucherij, Blanquenbeimij ac arſteinij, quę bis peperit, ac hi non parum in huius gelogiæ concinnatione prot.

Maria peperit
- Hendricum Brederodium, qui duxit Margaretam Floraceam, ſed liberi ferè omnes interiere.
- Vualrauium Brederodium Clotingæ dominum, qui duxit Guilielmam Haſtæam viduam Nicolai Aſſendelſij, nondum peperit.
- Florentium Brederodium.
- Vuolfardum Brederodium.
- Maximilianum Lubbertum Brederodium.
- Anna Brederodia.
- Adriana Brederodia.
- Margareta Brederodia.
- Suſanna Breder. Abbas Coloniæ apud virgines D. Cæciliæ cõſecratas.

argareta Brederodia vxor annis Vuittenhorſtij.

Helena peperit
- Theodoricum Brederodium, ſed qui puer obiit.
- Adrianam Franciſcam Brederodiam gratiſſimæ formæ virgunculam.

M 2 DECLA-

DECLARATIO PRÆCEDENTIS GENEALOGIÆ.

A. Brederodiæ nominis origo hæc fertur. Cùm Arnoldus Comes Hollādiæ tertius, filio Florentio nuptias cum filia Saxonica celebraret, Proceres ibi tum præſentes, rogant, filio Siſridio natu ſecūdo hæreditariam vt aſſignaret portionem. Reſpondet: Ego filio meo virgulas amplas (quod ad verbum ſonat, Brederodæ, ſed non eodem hic cum Latinis ſenſu) ac dimenſos liberaliter terræ limites in Hollandia quod ſatis erit dabo: quæ ioco prolata ac excepta à Siſridio, Caſtello nomen dedere. Arce enim à patre quam haud procul Harlemo ædificarat donatus, Brederodam appellauit, ſeque Brederodæ dominum vocari iuſſit, acceptis etiam à patre non paucis in meridionali Hollandia reditibus, comprehenſa flumine Merua, Lecca, ac Ghiſſa, nominatuſque inſuper eſt Burchgrauius ac Gubernator Kenemerlandiæ, ac Iudex Præſeſque Friſiæ Occidentalis. Cùm extremum Siſridius clauſiſſet diem, ſepultus eſt in templo Egmondano.

B. Guilielmus hic duxit Hildegondim, Hendrici Vornani filiam, quæ obiit anno 1302. Ipſe anno 1285. relicto filio Theodorico, qui ducta Maria filia Hendrici Polani, tum temporis etiam Leccæ domini, obiit anno 1318. tribus ex vxore relictis liberis. Guilielmus natu maximus primò duxit Elizabetham filiam Vuallerani Lutzenburgij, quæ ſine liberis obiit: deinde Catharinam filiam Guilielmi poſtremi Teilingæ domini, viduam Alberti Vornani, quæ filium peperit Theodoricum, de quo litera ſequenti: ipſe anno 1316. biennio ante patrem obiit, quare inter Brederodæ dominos à quibuſdam non numeratur. Frater eius Hendricus duxit Elizabetham filiam domini Sautainiæ, tutorque fuit Theodorici Brederodij nepotis ex fratre Guilielmo, moriens anno 1321. Gutta eorum ſoror nupſit Ioanni Perſino Vuaterlandiæ domino.

C. Hic Theodoricus Brederodæ dominus, duxit Beatricem Valkenburgicam, cuius pater Vualrauius Valkenburgi ac Montiuæ dominus, originem ducit, è filio natu minimo, Ducis Limburgi, duxeratque in vxorem Philippam Reinoldi Comitis Geldriæ poſtremi filiam, è qua genuit filios tres, ac totidem filias. Filiorum natu maximus Reinoldus Valkenburgi ac Montiuæ dominus, nullis ex Elizabetha Comitis Iuliaci filia ſuſceptis liberis, obiit. Theodoricus alter filius fratri ſuccedens, ducta hærede domini Vornani, nullis ex ea genitis liberis, occubuit anno 1346. prœlio Leodienſi. Ioannes tertio loco natus duxerat Ioannam hæredem domini Bergæ ad Scaldim, ſed qui liberis quoq; non procreatis è viuis deceſſit. Beatrix filiarum natu maxima nupſit dicto Theodorico Brederodæ domino. Philippa altera filia nullis genitis liberis obiit. Maria tertia filia Abbas fuit Mabuſæ apud Hannones. Quāmobrem iuſta ratione ditio Valkenburgica ac Montiuæ ad Theodoricum hunc Brederodium erat deuoluta, ſi non obſtitiſſet actio Ducum Limburgi, cuius Valkenburgum ac Montiua, Feudaria ſunt beneficia in filias non ſuccedentia, quæ vulgò vocant, Feuda mala: non omiſit tamen ex eo tempore Brederodius inſignia Valkenburgenſia cum ſuis vno in ſcuto miſcere. Peperit Beatrix Theodorico liberos tres. Vualrauius ſecundo natu filius, duxit Bertham filiam Ioannis Egmondani 19. domini, obiit ſine liberis. Filia Catharina vxor fuit Ioannis primi Polanæ domini. Reinoldus filius natu maior duxit Iolam filiam hæredemque vnicam Geneppæ domini, moriens anno 1392. reliquit filios quatuor. Ioannes natu maximus, duxit Iolam filiam Guilielmi Gasbecani, eaq; mortua fit Cartuſianus, moriens ſine liberis anno 1415. Theodoricus natu tertius Dieſtæ factus eſt Cartuſianus. Guilielmus natu minimus, duxit filiā hæredemq; vnicam domini Meruani, ſed liberis nō genitis obiit. Vualrauius ſecundo natu filius poſt mortem fratris Ioannis fit Brederodæ dominus, duxitque Ioannam hæredem vnicam Hendrici Vianæ Reguli ac Amcidæ, periitque anno 1417. in oppido Gotinchemo pugnans pro Iacoba Bauara contra Guilielmum Arculeum, tribus relictis liberis, è quibus Gisbertus frater natu minor Vltraiecti in Collegio D. Martini

tini (vt vocant) Præpoſitus fuit, ac poſteà electus Antiſtes mortuo Rodolfo. Sed aduerſante Philippo Bono Burgundiæ Duce, ac Belgarum Principe, qui pro Dauide filio nutho ſatagebar, tandem ceſſit, reliquitque Giſbertus, moriens anno 1478. filios nothos octo, ac filias quatuor, è quibus nonnulli ſeſe ſacris initiarunt, maior verò pars liberos ex ſuis vxoribus genuit.

D. Vualrauia hæc nupſit Gerardo Vuardẽburgio, Ameroię, ac Bruchuſij Domino, peperitque ei filios quinque. Ioannem Vuardenburgæ dominum, patrem Gerardi Vuardenburgij. Vualrauium Ameroiæ dominum. Reinoldum Bruchuſij dominum. Guilielmum ac Adrianum Canonicos Vltraiectenſes.

E. Reinoldus Brederodæ, Vianæ, Ameidæ dominus, Burchgrauius Vltraiectenſis, Eques aurei Vellens, duxit Iolam, filiam Guilielmi Lalani, morienſque anno 1474 multos reliquit liberos, è quibus filia Iodoca Vltraiecti, Iola Montibus Hannoniæ Canonica fuit. Ioanna diu in comitatu miniſtrauit Margaretæ Eboracenſi poſtremæ vxori Caroli Pugnacis, tandemque Gandaui in Collegio D. Claræ ſacro, Deo virginitatem conſecrauit. Reinoldus verò anno 1452. comitatus Ioanni Lannoio, Ioanni ac Philippo Vuaſſenario, Ioanni Hamſtedio in auxilium profectus eſt Philippo Bono Burgundiæ Duci contra rebelles Gandenſes. Captus tandem cum fratre Giſberto, à Dauide Vltraiectenſium Antiſtite indigna tulere multa, donec Caroli Pugnacis ſententia ac iuſſu liberarentur. Reliquit Reinoldus filios nothos quinque, nimirum: Reinoldum, Hendricum, Ioannem, Vualrauium ac Iodocum, è quibus Reinoldus ac Ioannes, liberos iuſto è matrimonio genuere.

A.

Fuiſſe Simonem hunc filium natu minimum Arnoldi Hollandorum Comitis tertij, non filium Sifridij primi Brederodæ domini, teſtatur Hollandię Chronica in vita Guilielmi Bauari Holland. Comitis huius nominis ſexti, capite decimo. Huius mihi Genealogiæ exemplum liberaliter fecit Auguſtinus Teilinganus Iobi filius, quo eam tempore in iudicio certæ litis cauſa exhibuiſſet argumentis quamplurimis neceſſariis locis inſtructam & munitam, idque anno 1583.

Arnoldus Hollandiæ Comes tertius, ex vxore filios reliquit tres, vt præcedenti folio in genealogia Brederodiana ſcripſimus.

Theodoricum natu maximum mortuo patre Arnoldo Hollandorum Comitem.

Sifridium primum Brederodiorũ dominum.

A.
Simonem natu minimum, qui à patre primus eſt creatus Teilingæ dominus, cuius Caſtellũ prope Leidam in pago Vuarmontio olim fuit ſitum, ędificarũtque Vuarmontiani domini in dirutæ Arcis Teilinganæ ruinis virorũ monaſteriũ, vt Annales docẽt Hollãdiæ. Nati ſunt Simoni liberi duo ex vxore quę filia fuit Ioãnis ab Altena, obiitq; Simon anno 1063.

Gerardus Teilingæ dominus, duxit filiã Ioannis quarti Arculeorum domini, obiitque ipſe anno 1100 relinquens ex vxore

Gerardum ſecũdum Teilingæ dominum qui duxit filiã ac hæredem vnicam domini Leccani, obiitque anno 1164. ſuccedente filio

Hugone Teilingæ ac Leccæ domino, duxitq; filiam domini à Meruue, quæ filios tres peperit. Sub hoc tempus Lãgeracorum familia è iuniore filio Teilingæ domini orta initium ſumpſit

Guilielmus Teilingæ ac Leccæ dominus, duxit filiam Gualteri Egmondani. obiitq; an. 1244. ex vxore relinquẽs filios duos

Guilielmus 2. Teilingæ dominus, duxit Gertrudim filiam Hermanni Vuordani, obiitq; an. 1284.

B.
Theodoricus Teilinganus, duxit filiã Ottonis Heukelemenſium Reguli tertij, obiitq; an. 1311. ſucceſſitq; illi filius

Simon Teilinganus, qui vxorẽ duxit è familia Polana, periitque cũ fratre Theodorico, qui ſine liberis obiit an. 1345. pugnãtes cum Guilielmo 4. Hol. Comite contra Friſios. genuit Simon

Theodoricus Teilinganus duxit filiam Arnoldi Arculei Alblaſſerdamæ domini ac Zulæ, obiitque an. 1395. ſuſcepit

Albertus Teilinganus reliquit ex vxore Simoné, ac Hildegondam, qui liberos ſuſcepere.

Helvuiga Deo virginitatem dedicauit.

Sophia Teilingana, nupſit Guilielmo domino Naeltvuicano.

Altera filia vxor fuit Guilielmi Montfortiorum domini.

Catharina Teilingana, primù duxit Albertum Vornæ dominum, Burchgrauium Zelãdię, eoq; mortuo ſublato Guilielmum Brederodiũ, quod non feciſſet, ſi patruus Theodoricus primus Brederodæ dominus fuiſſet. Ipſa obiit an. 1328.

Theodoricus Teilingius Præfectus Hollãdię, ac poſteà Kenemerlandiæ. plærique hunc primum non Sifridium Brederodæ dominum facere voluut, ſed vt mihi videtur, non rectè.

Simon Teilinganus, duxit filiam Culenburgæ domini.

Florẽtius Teilinganus cognominatus fuit Tol.

Filia vna, quæ nupſit Hendrico Beuſichemenſium ac Culenburgenſium domino.

B.

Hic Theodoricus cum omnibus ſucceſſoribus Teilingæ dominus ſcribere deſiit, quòd Teilinga ac maxima parte fortunarum eſſet exutus à Comite Hollandiæ Ioanne primo, ob interfectum patrem Florentium 5. Holland. Comitem, in cuius mortem cum Gerardo Velſio, Hermanno Vuordano, Giſberto Amſtelio, ac plærique aliis Nobilibus coniurarat. Sororem eius Catharinam poſteaquam Guilielmo Brederodio nupſiſſet, volunt nonnulli donatam ab Holland. Comite, dominio Teilingano, ſed ad vitam ne tantùm, an in perpetuum, non adduut. Puto ad vitam tantùm fuiſſe, quòd Teilingam Brederodij nuſquam reperiantur poſſediſſe.

- Florẽtius Teilinga. duxit filiã Gisberti Vlitani à Merlo, obiitque an. 1436. cùm ſuſcepiſſet
  - * C. Theodoricus Teilinganus, duxit Margaretam filiã Ioannis Lalani, vterque obiit Queſnoiç apud Hannones, ipſe anno 1463. cùm nati illi eſſent liberi quatuor.
    - Florentius Teilingan. duxit Iacobam Febuream Hannonã. Ipſe obiit an. 1507. quatuor relinquens liberos.
      - Auguſtinus Teilinganus in Hollandiã rediit, ac Alcmaræ ſedem fixit, ducta Iodoca Egmondana Nieuburgia. Obiit anno 1533. relictis 20. liberis.
        - Nicolaus ſine liberis obiit.
        - Cornelius ſine lib. obiit.
        - Florentius liberos reliquit.
        - Theodoricus liberos reliquit.
        - Theodoricus iunior, liberos reliquit.
        - Franciſcus liberos reliquit.
        - Iobus è Margareta Biana quinque ſuſcepit liberos
          - Auguſtinus Teilinganus, duxit Mariã à Beukelaers, ac hanc mihi ſtemmatis ſui genealogiã exhibuit.
          - Petrus.
          - Maria.
          - Margareta.
          - Ioannes.
        - Reinerus ſine liberis obiit.
        - Iacobus liberos ſuſcepit.
        - Bartholomeus liberos genuit.
        - Ioannes ſine liberis obiit.
        - Adrianus liberos creauit.
        - Lucas liberos ſuſcepit.
        - Auguſtinus liberos reliquit.
        - Anna, Iodoca, Maria, Ioanna, Eua, Anna.
      - Antonins Traiecti ad Moſam Canonicus.
      - Margareta vxor Georgij Barenſis.
      - Adhuc ſeptem liberi, qui ante nuptias obière.
    - Lucas Teiling. duxit Catharinã Vuataringiam Franconis filiã, extinctóſque fermè in Hollandia Teilingios in lucem reduxit, genitis liberis quatuor
      - Petrus Teilinganus Ærarij apud Holl. Præfectus, duxit Margaretam filiam Michaelis Everdikij, è qua decem ſuſcepit liberos, obiitque anno 1505.
        - Anthonins Teilingan. ſacris initiatus.
        - Vincentius Teilingan. Quæſtor Nemorum, ac Balliuus Egmondanus, filiam ex Alkemadiis duxit, obiitq; anno 1540. relictis
          - Adriano ac Catharina.
        - Ioannes Teilinganus vxore non ducta, obiit ſecutus comitatum Vuaſſenaræ Reguli, vt ſolent nobiles adoleſcentes, militauitque Imper. Carolo quinto ſub Georgio Scheinckio, titulo Capitanei in Friſia,
        - Theodoricus Teilinganus ſecutus quoque eſt, vt frater, Vuaſſenaræ Regulum, ductaque Gerarda filia Ioannis Deinſij liberis non genitis obiit.
        - Iacobus Teilingan. ducta è Vuerniis filia liberis ex ea quoque non ſuſceptis deceſſit.
        - Cornelius Teilingan. ducta filia Theodorici Bruchouij Leidenſis, ſuſcepit
          - Petrum.
        - Iacoba, Margareta, Anna ſacris initiatæ Deo virginitatem dedicarunt.
        - Belia innupta obiit.
      - Filius ſecundus ſacris initiatus.
      - Margareta Teil. nupſit Ioanni Alkemadio à Berry.
      - Maria Teilingia vxor fuit Caſtellani Medenblikij.
    - Franciſcus Teilingan. vxorẽ duxit Hannonam, quæ ſeptendecim ei liberos peperit, è quibus nulli in Hollandia matrimonio ſunt iũcti.
    - Ioannes Teilingan. cœlebs obiit.
    - Gerburga Teilingana, nupſit Florentio Kruſynckio.
  - Humannus Teilinganus.
  - Simoua Teilingana, nupſit Ægidio Gralingano.

C.

Tempore huius Theodorici migrarunt fermè omnes Teilingij in Hannoniã cum Margareta Burgunda filia Philippi Audacis vidua Guilielmi ſexti Hollandiæ, Hannoniæ, &c. Comitis, habitaruntq; pro maiori parte cum ea Queſnoij Hannoniæ oppidulo, vbi Margareta ſedes fixerat; ibiq; vxores duxerunt, liberoſq; nuptui collocarunt, vt in Genealogia apparet. Primus ex iis Lucas Theodorici huius filius in Hollandiam rediit, aſcitus in eorum numerum, qui Hollandiæ Comitis Ærario præſunt, ſecutúſque eſt eum paulò pòſt fratris ſui Florentij filius Auguſtinus Teilinganus, ſedemque Alcmaræ elegit, vbi exinde fœcundis matrimoniis familiam læta prole reſtaurarunt.

Hugo Lannoij ac Liſij dominus, duxit Margaretam Mignovallæ dominam. ſepulti ſunt Liſij prope oppidú Lannoium, his relictis liberis:

- Robertus Lannoius Mignovallę ac Liſij dominus, obiit ſine liberis.
- Hugo Lannoij, Liſij ac Mignovallę dominus, duxit Mariam Barlamontiam, è qua eſt natus
  - Ioannes Lannoij, Liſij ac Mignovallæ dominus, duxit Ioannam Croüiacam, quæ ei filios duos peperit.
    - Ioãnes Lannoij dominus, Aurei Velleris eques, primò duxit Ioannam à Foix Brimeuæ dominam: deinde Ioannã Ligniacã.
      - E prima
        - Filia vnica nupta Philippo Horneo Gasbekæ domino.
      - Ex altera
        - Bona, Lannoij ac Roulencurtij domina, vxor Philippi Lannoij Santæ domini.
        - Maria Lannola vxor Ioannis Baufortij.
        - Iacoba Lannoia nupta Ioanni Hennino Fontainæ domino.
        - Ioannes L… dominus, … cam dictã … Plaines.
        - Carolus L… Rex Neap… per. ac Aut… Monbelia…
    - Antonius Lannoius Mignovallæ dominus, duxit Mariam à Ville Daudrigæ dominam.
      - Ioannes Lannoius Mignovallæ ac Riulai dominus, primò duxit Catharinam Neufvillam: deinde Philippam Lalanam.
  - Hugo Lannoius Santæ dominus Aurei Velleris Eques. Obiit, nullis è Margareta Bochutia relictis liberis.
  - Guilbertus Lannoius Vuillervallæ ac Trochiennæ dominus, Aurei Velleris Eques. primò duxit Leonorã D'Eſquiennes: deinde Ioannam Ghiſtellanam: Tertiò Elizabetham à Drinckam, his relictis liberis:
    - E ſecunda
      - Philippus Lãnoius Vuillervallæ, Santæ, Trochiennę, ac Vuahignij dominus, duxit Mariam Chaſtillonicam Roulencurtij ac Dampierrę dominam, quę peperit
        - Philippus Lannoius … Velleris Eques, duxit … nam, ſupraſcriptam, …
        - Philippus Lannoius … montij dominus.
        - Guilbertus Lannoius … Ioannã Neufvillã vid…
      - Iacobus Lanno. obiit ſine liberis.
    - E tertia vxore,
      - Petrus Lannoius Freſnoij dominus, duxit Iodocã Grimbergicam
        - Ferricus Lannoius … Mariam à Maſtaing…
        - Filia ſacra virgo Bre…
        - Maria vxor Ioann…
        - Tertia, vxor Philib…
      - Filia nupta Montreulæ domino.
  - Balduinus Lannoius Molembaiſæ dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Adrianam Barlamontiam Sorle Caſtelli dominam.
    - Balduinus Lãnoius Molembaiſæ ac Sorle Caſtelli dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Michaelem D'Eſne, quæ peperit
      - Philippus Lannoius Molemb… minus, Eques Aurei Velleri… tam Burgundicam: deinde F…
      - Filia vxor Antonij Monmora…
      - Magdalena Lannoia nupta I… Cordæ domino.
    - Filia nupta Ioanni Iancæo, Maſtaingæ domino.
- Guilbertus Lannoius Santæ ac Baumontij dominus, duxit Catharinam filiam ac hæredem vnicã Ioannis à Sint-Anbim Molembaiſę reguli, è qua hi nati ſunt liberi:
  - Goſelinus Lannoius Breuzæ dominus, duxit Mariam à Montgardim, quæ vnicam tantùm peperit filiam nomine Mariam Lannoiam Breuzæ … Antonij ab Herin.
  - Ioannes Lannoius Motrię dominus, duxit Mariam Cordæã, quæ peperit
    - Ioannes Lannoius adoleſcens obiit.
    - Ioanna Lannoia vxor Gerardi Couſtrei.
    - Ioannes Lannoius alter, Motriæ ac Orgemontij dominus, duxit Iſabellam Meſdiriam aliàs à Cruce cognominatam, genuit
      - Robertus Lannoius Orge… Curbæ dominus, reliqui…
      - Ioanna Lannoia vxor T… Maillet, Barlettæ domin…
      - Antonius Lannoius Mo… nus, duxit Philippam ab… quæ genuit
      - Petrus Lannoius Leda… nus, duxit vxorem è Bel… è qua ei ſunt nati
  - Agnes Lannoia nupta Antonio Rubaſij ac Herzellæ domino, cui peperit
    - Petrũ Rubaſij ac Herzellæ dñm, qui duxit Margaretam Ghiſtellanam Breukæ dominam, vnde nata
      - Iſabella Rubaſij ac Herzellæ domina, vxor Iacobi Lutzenburgij, Richeburgæ domini, quorum Genealogiam conſule.
    - Filia nupta Vualerano Vuaurini, &c. domino.

riore vxore
s Mignovallæ ac Dandriguę
duxit Margaretam Flandri-
raet. deinde Philippam de

E priore
Lodouica Lannoia Daudriguæ domina, vxor Lodouici Reuelij domini. — . . . . filius Mignovallæ dominus.
Ex altera
Nicolaus Lannoius Mignovallæ ac Riulai dominus, duxit Annam Lalanam — Bona nupta Philippo Sintaldegondio Noircarmæ domino.
Claudia Lannoia, vxor Caroli à Fiennes D'Eſquerdes domini.

Ex altera,
s Zanzellæ dominus, Vice-
s nomine Caroli quinti Im-
eris Eques, duxit Fräciſcam
, quæ tres ei filios peperit.

Philippus Lannoius Princeps Sulmonēſis, Aurei Velleris Eques, vxorem duxit è Columniis Romanis, quæ peperit — Carolum Lannoium Principem Sulmonenſem, Aurei Velleris Equitem.
Ferdinandus Lannoius, duxit filiam Nicolai Perroneti, quæ ei vtriuſque ſexus liberos peperit.
Pompeius Lannoius Romæ ſacris initiatus.

dominus, Antei
Lannoij domi-
niq; liberos tres
ampierrę ac Baus

Hugo Lannoius Roulencurtij dominus, obiit ante patrem, relinquēs ex vxore Maria Bochutia — Franciſca Lannoia vnica hæres ditionum Lannoij ac Roulencurtij, nupſit Maximiliano Egmōdano Buræ Comiti, cui peperit filiam vnicam Annam Egmōdanam vxorem Guihelmi Naſſauuij Aurantiæ Principis; de quibus ſi cætera cupis, conſule Genealogiam Iſelſteinenſem.
Ioāna Lan. vxor Hēdrici Vuithemi Berzellæ dñi.
Margareta Lannoia vxor Ioannis D'Ognies.

rvallæ dñs, duxit
haelis Belleforeri

Bona Lannoia vxor Franciſci D'Ognies Bauraingę domini.

ominns, duxit

Lodouica Lannoia vxor Ioannis Montmorantij Courieræ domini.
Lodouica altera Lannoia, nupta Antonio Barræo, Mouſcroni domino.

elij.
domini.
Sorle Caſtelli do-
duxit Margare-
m Barbanſoniam

E priore vxore,
Ioannes Lannoius Molembaiſæ dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Ioannam Ligniam, quæ peperit — Florētius Lan. puer obiit. Maria Lannoia Molembaiſæ ac Sorle Caſtelli domina, nupſit Ioanni Bergenſi, Bergis ad Schaldim Marchioni ſecundo, ac Hannoniorum Præfecto, ſed vterque nullis creatis liberis obiit.
Ex altera,
Balduinus Lannoius Torcoingi dominus, Aurei Velleris Eques, duxit Adrianam Gasbekanam, genuitque — Philippum Lannoium Torcoingi dominum.

iſellæ domini.
oiſino Rougij ac
, vxorem

Philippus Lannoius Banuaſij dñs, duxit Ioānam Treſlongā, è qua ſuſcepto filio ac filia obiit.
Lodouicus Lannoius Protonotarius.
Iodoca Lannoia vxor Ioannis Halevuini Comminę domini, cui filiam vnicam peperit nomine Ioannam, vxorem primam Philippi Crouiaci Archotæ Ducis.
Maria Lannoia, vxor Franciſci, Noyellæ ac Stadæ domini.
Catharina Lannoia, nupta Gabrieli Ianczo, Maſtaingę domino.

ac
te
Petrus Lannoius Orgemontij dominus, duxit Mariam à Monnoier, aliàs de Hermes, quæ filiam peperit — Ioannam Lannoiam Orgemontij dominam, vxorem Caroli Miromontij.

Georgius Lannoius, qui ex vxore reliquit — Georgium Lannoium. Filiam nuptam Ioãnni Riuæo, Ramæ domino.

i-
l,
Antonius Lannoius Motriæ dominus, cui ſunt nati è Iacoba Syluia — Lodouicus Lannoius Motriæ dominus, duxit Michaelem D'Ognies — Iacobus Lannoius. Guilbertus Lannoius. Maria Lannoia.
Catharina Lannoia vxor Ioannis Languerodæ.

i-
s,
Nicolaus Lãnoius Ledaini dñs, duxit Iacobam ab Harechies — Hugo Lannoius Ledaini dñs, duxit Annam Carubæam filiam Nicolai — Nicolaus Lan. Ledaini dñs, duxit Michaelē Cortellęam. Margareta Lan. vxor . . . . . Buſentonij Queccinę dñi.

Antonius Lannoius Hardiplankę dñs, duxit filiã domini du Toret, quæ ei peperit — Ioannes Lannoius Hardiplankæ dominus, duxit filiam domini Deſcamaing. Martinus Lannoius Hautponti dominus, duxit Iacobam Cortellęam, quę ei filium peperit — Carolum Lannoium.

EGMONDANORVM AC ISELSTEINENSIVM STEMMA.

A. Radboldus filius natu minor Adgillis Regis Friſiæ inferioris, vt volũt, datur primus Egmõdę Regulus, obiiſſeque dicitur an. 792. à nato Chriſto, reliquiſſeque filium

- Gerbrandum 2. Egmondæ dominum, qui obiit 845. decima Martij, ne quis de rei veritate dubitet.
  - **B.** Vuolebrandus 3. Egmondæ dominus, periit in pugna anno 868.
    - Radbodus 4. Egmõdæ regulus, obiit anno 920.
      - Dodo 5. Egmõdę dominus, obiit anno 977.
        - Vualgerus 6. Egmõdę dominus, obiit anno 1036.
          - Dodo 7. Egmõdę dominus, obiit anno 1074.
            - Bervuoltus 8. Egmõdę dominus, obiit anno 1114.
              - **C.** Bervuoltus 9. Egmondæ dñs, obiit an. 1155.
                - **D.** Dodo 10. Egmõdæ dominus, obiit ſine liberis.
                - **E.** Alardus 11. Egmõdę dñs, periit an. 1168
                  - Gualterus 12. Egmõdę regulus, obiit anno 1208. tribus relictis liberis.
                    - **F.** Guilielmus 13. Egmond. dñs, obiit an. 1234.
                      - Gerardus 14. Egmõdæ dominus, obiit anno 1242.
                        - Guilielmus 15. Egmondę dominus, obiit anno 1304.
                          - **G.** Gerardus Egmondanus ante patrẽ obiit anno 1300 cùm ei eſſet nati
                            - Guilielmus 16. Egmondæ dominus.
                            - Gualterus 17. Egmondæ dominus. *
                            - Nicolaus obiit anno 1305.
                            - Ioannes obiit anno 1319.
                        - Sophia vxor Iacobi Vuodani 12. Vuarmontiorum Reguli. Ipſa obiit 1309.
                    - Arnoldus obiit in Syria anno 1217. relicto filio Gualtero, qui liberos multos genuit.
                    - Halevuina vxor Hendrici Cucani.
                - Theodoricus.
                - Bervuoltus.
                - Vuarmboltus.
              - Bervuoltus iunior à Friſiis ſeſt inſ terfectus an. 1124.

* **H.** Ioãnes Mereſteinius 18. Egmondę dominus, obiit anno 1370 cùm ei eſſent geniti

- Arnoldus 19. Egmondæ Regulus.
  - **I.** Ioannes 20. Egmondæ dominus obiit anno 1451.
    - Arnoldus 21. Egmon. dñs, ac Geldriæ Dux, primus ex hac familia.
      - Adolfus Egmõdanus Geldriæ Dux
        - Carolus Egmondanus Geldriæ dux, poſtremus ex hac familia.
        - Philippa Egmondana.
    - Guilielmus 22. Egmond. dñs Iſelſteini quoque, Buræ ac Lerdami, obiit anno 1483.
      - **K.** Ioannes 23. Egmõdæ dominus, Comes primus.
        - Maximilianus ac Guilielmus, vxore non ducta, obiêre.
        - Ioannes ſecundus Egmondæ Comes, obiit 29. Aprilis anno 1528. Mediolani.
          - Carolus Egmondanus vxore nõ ducta, in Italia obiit.
          - **L.** Lamoralus tertius Egmondæ Comes, Princeps Gaueræ, obiit anno 1568.
            - Philippus 4. Egmõd Comes, duxit Mariã Hornanam.
            - Lamoralus Egmondanus.
            - Carolus Egmondanus.
            - Leonora Egmondana vxor Georgij Hornani Comitis Houtekerkij peperit
              - Sabinam Hornanam.
              - Franciſcum Hornan.
              - Lamoralum Hornan.
            - Ipſa obiit anno 1582.
            - Maria Egmondana Cameræ ſacris initiata.
            - Franciſca Egmondana.
            - Magdalena Egmondana.
            - Chriſtiana Egmondana, nupſit domino Capperſij
            - Anna Egmondana Cameræ ſacra virgo.
            - Sabina Egmondana.
            - Ioanna Egmondana.
            - Philippa Egmondana infans obiit.
          - Margareta Egmondana vxor Nicolai Comitis Vaudemõtij, peperitque inter alios Lodouicã Vaudemontiam vxorem Hendrici tertij Francorum Regis.
        - Iorianus Egmõdanus.
        - Philippus Egmondan.
        - Filiæ quinque.
      - Fredericus Iſelſteini dominus.
      - Guilielmus.
      - Filiæ quatuor.
      - Nothus. Gerardus, vnde Niburgiorum familiæ initium.
    - Nothi. Arnoldus. Catharina. Iola.
  - Guilielmus Iſelſteinenſium dominus, filiũ tantùm nothum reliquit.
- Gerardus Egmond.
- Ioannes Egmondan.
- Guilielmus Egmond.
- Otto Egmondanus.
- Albertus Egmond.
- Filiæ ſeptem.

ISELSTEINENSIVM STEMMA.

M.

Gisbertus Amſtelius duxit Bertrandam hæredem domini Iſelſteinenſis, obiit Gisbertus exul ac pauper, quòd in necem Florentij 5. Holl. Comitis, cum Velſio ac Vuordano coniuraſſet an. 1296 quo tempore vir erat admodum ſenex. Natus eſt illi ex Bertranda filius

Arnoldus Amſtelius Iſelſteinenſium Regulus, qui obiit anno 1298.

Gisbertus Amſtelius Iſelſteini Regulus, duxit Mariã filiam notham Guidonis Hannonis poſteà Vltraiect. Antiſtitis.

Arnoldus Amſtelius Iſelſteini dominus ſine liberis obiit, ſuccedente ſibi ſorore.

Otto Amſtelius dominus Bervuarti ſemper ſterit cum Ioanne Arculeo Vltraiect. Epiſcop.

Gnida Amſtelia vxore Ioannis Egmondæ domini 18. Ipſa obiit anno 1340.

N.

Arnoldus Egmondanus Iſelſteini dominus, filius Ioannis 18. Egmondæ reguli ac Guidę Amſtelię reliquit filium

Guilielmum Egmond. filium natu minimum Iſelſteini dominũ, qui obiit anno 1451. vnico tantùm relicto filio nostro. ei igitur ſuccedẽte Guilielmo fratris Ioannis filio natu ſecundo 22. Egmondæ domino, qui obiit anno 1483 ſuccedente ſibi Iſelſteini filio natu ſecundo

Frederico Egmondano Iſelſteinẽſium ac Lerdami domino, primo Burę Comiti, qui duxit Aleidam Culenburgiã filiam Gerardi Culenbur genſiũ reguli, quę ei in dotem attulit ditionem Butanã cum oppido ac Sintmartenſdikam, peperitq;

Florẽtium Egmonda. Iſelſteini ac Lerdami dominum, Comitem Buranum, dominũ Sintmartẽſdikij, Equitẽ Aurei Velleris, qui duxit Margaretã Berganam filiam Cornelij domini Sevenbergij.

Maximilianũ Egmondanum dominum Iſelſteini, Lerdami, Sintmartẽſdikij, Buræ Comitẽ, Equitẽ Aurei Velleris. Duxit Franciſcam Lansnoiam, quæ peperit——

Anna vxor Ioſephi Mõmorancij: deinde Comitis Hornani.

Altera nupſit Roberto Arenbergæ regulo.

Anna Egmondana domina Iſelſteini, Lerdami, Sintmartenſdikij, Comes Buræ nupſit Guilielmo Naſſauuio Aurantij Principi, peperitque filium ac filiam

Philippum Naſſauuiũ Iſelſteini, Lerdami, Sintmartenſdikij dominum, ac Buræ Comitem.

Mariam Naſſauuiam.

EXPLICATIO GENEALOGIÆ EGMONDANÆ.

A. ORIGO familiæ Egmondanæ diuerſa à ſcriptoribus traditur, vt ferè ſolent claræ omnes familiæ initia ſua fabulis inuoluere. Sunt qui tradant ab antiquis Friſiæ inferioris Regibus Egmondanos deſcendere. Alij ſeriem illam Friſiæ Regum fictam tradunt, cùm nullius recepti ſcriptoris auctoritate nitatur, ortoſque Egmondanos tradunt, à Curatoribus (quos eo tempore Aduocatos appellabant) Abbatiæ Egmondanæ, quam vetuſtiſſimæ originis eſſe certis conſtat teſtimoniis, illiſque cognomen Egmondanum non ex certæ originis continua deſcenſione, ſed ex officio ac munere publico, quod in dicta obibant Abbatia, tandem adhæſiſſe. Poteris cui placuerit lector opinioni adhærere, cùm ſine adulationis ſuſpicione, aut inuidiæ morſu à me ferri ſententia nequeat; quanquam inficias ire nõ poſſum ante omnem hominum memoriam, quemadmodum & hodie Arcem Egmondanam, quam vernacula lingua appellant Thuis van Egmont op de Houve, quæque ad eam ſpectant, beneficiario iure poſſeſſa ſemper fuiſſe ab Abbatia Egmondana. Verùm ne quem offenderemus, à Friſiæ Regibus deducta Egmondanorum origine, genealogiam auſpicati ſumus.

B. Vuollebrandus periit pugnans contra Caroli Calui Franc. Regis ac Imp. exercitum, quem is miſerat contra rebelles Hollandos ac Friſios, quòd Theodoricum primum Holl. Comitem à ſe darum auxilio Procerum Vuaſſenariorum eiceiſſent, idque anno 869. quo ex tempore Egmondij, Vuaſſenarij, cæteriique Hollandiæ ac Friſiæ Proceres bonis omnibus exuti, petita à dicto Theodorico venia, in gratiam iterum recepti, bona ſua tanquam à beneficiario patrono, repetere ſunt coacti.

C. Reperi in manuſcripto libello Bervuoldij huius tempore Egmondanos ob præteritas rebelliones ad inopiam redactos, non inter Nobiles illuſtri genere natos, ſed inter eos qui in populo ob morum probitatem, opes, vitamque ciuiliorem clariores habentur fuiſſe numeratos. Vide ſcriptorum diuerſitatem. Cumque hoc tempore Abbas Vualterus Gandauo à Theodorico ſexto Holl. Comite vocatus, Abbatiam Egmondanam reſtauraret, mores monachorum corrigeret, ac diuinum cultum à Barbaris perturbatum ad priſtinum nitorem reduceret, Bervuoldus hic à dicto Vualtero ac Comite Theodorico inter complures Abbatiæ procuratores (quos eo tempore aduocatos ac tutores vocabant) præcipuè eſt conſtitutus, qui Abbatem iuuaret, poteratque hos Abbas cùm placuiſſet, officio mouere, aliumque eius loco legere. Et quoniam nullus Procuratorum tam enixè Abbatem Vualterum in reſtauratione diruti Monaſterij, opibus ac conſilio iuuiſſet quàm hic Bervuoldus, Abbas ei procurationem confirmauit, deditque in perpetuam emphyteuſim regiunculam, (Hollandica lingua vocant een manchr/ oude houf lants met zes woonyngen) ſex villarum, vbi Arcis Egmondanæ, quam hodie adhuc appellant opde Houve, fundamentum iecit, ſed morte præuentus abſoluere non potuit. Ab hoc Bervuoldo non pauci familiæ Egmondanæ originem ducunt, eumque cognomen Egmondanum aſſumpſiſſe aſſeuerant, ita ſenſim auctis opibus, vt dominium Egmondanum eius ſucceſſores emerint, ac nobiliſſimis per nuptias coniuncti familiis, illuſtres quoque euaſerint.

D. Dodo non contentus paterna ſucceſſione, contendebat ſe hæreditarium Abbatiæ Procuratorem eſſe. Negabat Abbas Vuigboldus ac cæteri Procuratores, donec re ad arbitrium Florentij decimi Holl. Comitis omniumque Procerum delata, ij tandem pronunciarent ſolùm Holl. Comitem hæreditarium Abbatiæ Procurat. eſſe, cæteros omnes temporarios, ac minorum negotiorum Curatores, quos Comes ac Abbas pro arbitrio mouere, ac retinere poſſent. Deinde in Procuratione à Comite ac Abbate Dodo confirmatus, Arcem Egmondanam à patre cœptam, abſoluit, obiitque ſine liberis.

E. Alar-

E. Alardus hic fratri ſuccedens, periit Scagæ anno 1108. pugnans cum Florentio Holland. Comite contra Friſios, primuſque legitur inter Egmondanos Equeſtri donatus ordine; filiuſque eius Gualterus, cum Philippo Vuaſſenario ac Guilielmo Teilingio, multiſque aliis Proceribus enixè ſtuduit, vt Guilielmus Comitis Theodorici frater Holland. Comes nominaretur, cùm contra multi laborarent pro Comite Lonæo, qui Adamam filiam vnicam dicti Comitis Theodorici, vxorem duxerat.

F. Guilielmus hic contra Lulbertum Egmondæ Abbatem inſurrexit, multa ſibi arrogans. Cumque controuerſia Romæ agitata finem non haberet, tandem Guilielmus Holland. Com. arbiter factus, diſſidium compoſuit, Abbatiæ nil detractum. Ipſe anno 1234 contra incredulos prope Bremam pugnans occubuit, relictis ex vxore Badeloca filiis duobus, è quibus natu maior Gerardus bis in Palæſtinam eſt profectus, duxitque in vxorem Mabeliam, quæ obiit anno 1262.

G. Hic Gerardus à Comitibus Holl. obſignatas adferens literas, oſtendit Florentio Holland. Comiti ſeſe in iuriſdictione ſua Rinegomia exules omnes recipere poſſe; modò ij neque incendiarij, neque publici prædatores regiarum viarum forent. Duxit Elizabetham filiam Srtiæ domini, quæ obiit anno 1296. ipſe annó 1300. Guilielmus filius eius natu maximus, poſt aui mortem factus eſt Egmondæ dominus, duxitque Margaretam filiam Comitis Blancquchemij, è qua liberis non creatis, obiit anno 1312. ſucceſſitque illi frater Gualterus, qui duxit Beatricem Dortogæam, obiitque ipſé anno 1321.

H. Ioannes 18. Egmondæ dominus, duxit Guidam filiam Gisberti Amſtelij Iſelſteinenſium domini, cuius mater Maria filia erat notha Guidonis Hannonij Vltraiectenſium Epiſcopi 42. Sepultus eſt Iſelſteini tredecim è Guida relictis liberis. Arnoldus filiorum natu maximus, duxit Iolam filiam Comitis Leumegemij, quæ obiit anno 1437: ſepulta apud Iacobitas in Haga Comitis: ipſe obiit anno 1409. ſepultuſque eſt Iſelſteini. Gerardus ſecundo natu filius, duxit Ioannam filiam Theodorici Raphorſtij, dominam D'Ortogæ. Otto quarto natu filius Ballifus fuit Kenemerlandiæ, duxitq; Guilſelmam Vuareringiam, deinde Hendricam Rodenburgiam Vueldami dominam, quæ liberos 24. peperit, è quibus inter alios ſunt orti Egmondij Kenneburgij. Guilielmus ſecundo natu filius dominus Zotermeræ, Zegervuarti ac Zevenhuzæ, duxit Mahteldim Hemmettiam. Albertus ſexto natu filius Canonicus fuit Vltraiecti in Collegio D. Virginis. Beatrix filiarum natu maxima, nupſit Gisberto Vianæ Regulo. Altera Gerardo nono Culenburgij domino. Tertia Philippo Vuaſſenatæ Regulo. Quarta Bartholomæo Raphorſtio. Quinta Buſcoducis in Collegio D. Claræ Deo virginitatem dedicauit. Maria ſexta filia domina fuit Riſvuichi. Bertha natu minima vxor fuit Vualrauij Brederodij fratris Arnoldi, ſed non peperit.

I. Ioannes Arnoldi filius natu maximus 20. Egmondæ Regulus, in vxorem accepit, inſciis ſponſæ parentibus, Mariam filiam Ioannis Arculei 12. cuius auunculi fuêre, Guilielmus ac Reinoldus Geldriæ Duces. Peperit Arnoldum, qui poſt mortem magnorum [illegible]culorum Geldriæ Dux eſt factus primus è familia Egmondana. Frater eius dominus fuit Egmondæ ac Iſelſteini. Hic Ioannes 20. iterum renouauit vetus cum Abbatia diſſidium. Sed Guilielmus Bauarus Holl. Comes, cuius ſeſe arbitrio commiſerant, ſententiam pronunciauit anno 1411. in oppido Schonhauio. Vxor eius Maria Arculea cùm e[illegible]iri poſtremum infantem nulla vi nec remediis potuiſſet, ſecto ventre cum infante obiit anno 1415. Inſtituit Egmondæ Canonicos ſex, vbi ſepultus eſt anno 1451. frater eius Guilielmus Iſelſteini fuit dominus, qui eodem obiit anno; relicto tantùm filio notho Arnoldo. Arnoldus Egmondanus Geldriæ Dux, conceſſit fratri Guilielmo ditionem Egmondanam ac Iſelſteinenſem, obtentoque à Geldriæ ordinibus oppido Butenſi, ac ab auo Ioanne Arculeo pro dote matris oppido Lerdamo; Schonrevuorrio ac Haeſtrehtio, ea quoq; fratri donauit, qui è Vualburga Meurſia Frederici filia ſeptem ſuſcepit liberos. Ipſe Gravæ obiit anno 1483. ibiq; eſt ſepultus iuxta fratrem Ducem Arnoldum.

K. Ioannes 23. Egmōdæ dominus, Gubernator fuit Holl. Zel. ac Friſiæ, nomine Imp. Maximiliani primi, ſuccedens Iodoco Lalano in obſidione vrbis Vltraiectenſis occiſo, qui Maximilianus eum anno 1492. primum Egmōdæ Comitem ac Aurei Velleris Equitem fecit. Emit oppidum cum ditione Purmerendana à Baltazaro Vuolkefteinio, cui eam Imp. Maximilianus dono dederat confiſcaram à Montfortij domino, duxerat& in vxorem Magdalenam filiam Georgij Comitis Vuardenburgij, quæ ei filios quinque ac totidem filias peperit. Frater eius Fredericus Egmond. dominus, fuit Iſelſteini, &c. ac Comes Buræ. Guilielmus frater natu tertius, duxit Margaretam Heſvuikiam viduam Petri Vertij, peperitq́ue filias tantùm duas: prima mentis inops erat: altera primò nupſit Comiti Bergio: deinde Cumiti Vuarneburgio. Soror natu maxima, vxor fuit Bernardi Comitis Benthemij. Elizabeth Giſberti Bronchorſtij: deinde Ioannis ab AA, Bruchouæ domini. Margareta Ioannis Peterſomij. Quarta Rodichomi in Veluvua Geldrenſi Deo virginitatem dedicauit. Filius eius natu maximus Ioannes quoq; appellatus Eques Aurei Velleris, duxit Franciſcam Lutzenburgicam Gaueræ Principem, ac Fiennæ dominam, peperitq́ue liberos tres. Ipſe Mediolani apud Inſubres obiit anno 1528. Iorianus ſiue Georgius Antiſtes fuit Vltraiectenſis. Philippus Barræ fuit dominus, obiit ſine liberis in Italia anno 1529. Horum ſoror natu maxima Iodoca nupſit Ioanni Vuaſſenaræ domino, qui in Friſia periit. Vualburga vxor fuit Guilielmi Naſſauuij. Tertia Loſdunæ Deo virginitatem dedicauit. Carharina quarta filia iuncta fuit Georgio Sceinkio Tautenburgæ Regulo, Gubernatori Friſiæ Occidentalis ac ditionis Transiſulanæ. Quinta coniux fuit Franciſci Borſelij Cortgenæ domini, ſed non peperit.

L. Lamoralus tertius Egmondæ Comes, Princeps Gaueræ ac Eques Aurei Velleris, duxit Sabinam Bauaram filiam Ioannis Comitis Palatini Ducis Hotſruekij, quæ duodecies peperit. Frater eius natu maior Carolus Egmondanus, obiit nondum ducta vxore ſecutus in Italiam Imp. Carolum quintum ad expeditionem Argerianam.

IN ISELSTEINENSIVM GENEALOGIAM.

M. Anno Chriſti 1203. ac circiter, vixit Engelbertus Amſtelius vir potens ac nobilis iis locis, vbi nunc Amſtelrodamum viſitur: is filium reliquit Giſbertum Amſtelium, qui moriens anno 1225. reliquit Giſbertum ac Arnoldum Amſtelium: Giſbertus duxit Bertrandam Iſelſteini dominam, ſecutuſq́ue partes Hermanni Vuordani, ac Gerardi Velſij, qui Hermanni filiam in vxorem duxerat, bis pro eis pugnauit. Primò contra Hendricum Antiſtitē Vltraiect. 38. an. 1252. vbi cladem accepere. Deinde contra Ioannē 40. Antiſtitem, ac Florentium 16. Holl. Com. qua etiam pugna cùm ſuperati eſſent, Giſbertus eſt captus, pauloq; pòſt pace inter partes facta liberatus. Sed cùm poſt aliquot annos decrepitus iam ſenex contra Florentium quintum Holl. Comitem cum Velſio ac Vuordano coniuraſſet, eumq́ue captum illi interfeciſſent, cum cæteris qui fuga erant elapſi proſcriptus, omnibus bonis eſt exutus, vt etiamnum apparet manente in hunc vſque diem vrbe Amſtelrodamenſi ſub poteſtate Comitis Hollandiæ. Bertranda exulante marito ſene, cum filio Arnoldo fugerat Iſelſteinum, vbi à Comite Ioanne dicti Comitis Florentij filio per annum fermè obſeſſa, tandem pacem impetrauit, hac conditione, vt omnia mariti Giſberti Amſtelij bona fiſco Comitis cederent, ſua verò bona minimè, ſed liberis Giſberti Amſtelij manerent.

N. Arnoldus Egmondanus pòſt morte auunculi, Arnoldi Amſtelij, Iſelſteinenſium fit dominus. Guilielmus filius eius natu minimus, duxit Annam Henninam, filiam Iacobi Boſſui domini, viduam Iacobi Borſelij, ſed ipſe ſine liberis obiit pridie Cal. Ianuarij anno 1451. relicto tantùm filio notho. In Iſelſteinenſium ditionem ſucceſſit Guilielmus filius natu minimus fratris ſui Ioannis, quo moriente an. 1483. factus eſt Iſelſteinenſium dominus filius huius Fredericus Egmond. qui duxit Aleidam filiam Gerardi 12. Culenburgæ domini quæ in dotem ei attulit ditionē Buranam, ac Sintmartenſdikum, fuitq;

Frede-

Fredericus cum fratre Guilielmo Neomagi in maxima Turri per triennium captiuus, quod non paucis poſteà ciuibus malè ceſſit. Creatus eſt anno 1492. ab Imp. Maximiliano primo, primus Buræ Comes, peperitque ei Aleida filium Florentium Iſelſteini, Lerdami, &c. dominum, Buræ Comitem.

PROCERVM LERDAMENSIVM SERIES.

LERDAMENSIVM ditio ſemper pars ditionis fuit Procerum Arculenſium. Dodo enim Heimanni primi filius natu maximus, moriens anno 996. ſine liberis Lerdamum ceſſit fratri ſuo iuniori Fopponi Arculenſium Regulo, apud cuius poſteros manſit vſque in annum 1212. Tum enim Ioannes huius nominis quintus Arcul. dominus, fratri Folpardo Lerdamum dedit cum Schonrevuortio ac Haſtrehtio, quêm ſcribunt à cacodæmone abductum poſteaquam è condicto is certo ei tempore ſeruiſſet, quemadmodum & filium Folpardi Pelgrinum Lerdami dominum, à malo genio cum vndecim familiaribus ſubmerſum ſcribunt, cùm vellet flumen Leccam tranſmittere: inſiliens enim ſpecie nigri caballi, nauem cum omnibus qui ingreſſi erant demerſit. Cumque Pelgrinus liberos non creaſſet, Ioannes vndecimus Arculei dominus, Lerdamum, Schonrevuortium ac Haſtrehtium occupat, manſitque hac in familia vſque ad Ioannem decimumtertium Arculei Regulum. Is enim diu cum Arnoldo Egmondano Geldriæ Duce filiæ ſuæ Mariæ filio pro eius dote litigarat, tandemque compoſitione facta dat Ioannes Arculeus Duci Arnoldo nepoti ex filia pro matris ſuæ dote ditionem Lerdanam, Schonrevuortiam ac Haſtrehtiam, pro ſe ſuiſque ſucceſſoribus in æternam poſſeſſionem, qui exinde ea cum oppido ac ditione Burana fratri Guilielmo Egmondæ Regulo dono dedit, qui tres ſuſcepit filios: Ioannem primum Egmondæ Comitem, Fredericum primum Buræ Comitem, ac dominum Lerdami, Schonrevuortij ac Haſtrehtij: cætera in horum Genealogiis cognoſcere licebit.

- Adolfus primus Marchæ Comes, duxit Eliſabetham Faucombergicam, è qua ſunt nati
  - Engelbertus Marchę Com. ſuſcepit è prima vxore (cuius nomē non reperio) liberos tres: Ex altera vxore (quę fuit è familia Loſſenſi) filiū vnicum.
    - E prima Adolfus Marchæ Comes, genuit è filia Loſſenſi.
      - Engelbertus Marchæ Com. primò duxit filiam Vuezemalę domini: deinde filiam ac hæredem Arenbergæ domini
        - E prima Adolfus Marchæ Co. duxit Mariā filiam ac hæredem Theodori Cliuiæ Comitis
          - Engelbertus Marchæ Com. reliquit ex vxore
            - Iſabellam Marcanam vxorem Ioannis Naſſauuij Comitis.
          - Adolfus Marcanus Canonicus Colonienſis, ac poſteà Comes Cliuiæ ptimus ex hac familia, ac mortuo fratre Com. etiam Marchæ, cuius vxorem ac Genealogiam quęres in Genealogia Cliuiæ.
          - Theodorus Marcanus Canonicus Colonienſis.
        - Engelbertus Antiſtes Leodienſis.
        - Adelheidis vxor Ioannis Cliuiæ Comitis.
        - Ex altera Euerardus Marcanus Arenbergæ dominus, duxit Mariam filiam ac hæredem, Lodouici Loſſenſis Neufcaſtellę apud Arduennam dñi, obiitque anno 1387.
          - Ioannes Marcanus Arenbergæ dominus, obiit ſine liberis.
          - Euerardus Marcha. poſt fratris mortem Arenbergæ, Neufcaſtellæ, Lumaingæ, &c. dominus, primò duxit Mariā Bracquimontiam apud Britones: deinde Agnetē filiam Ioannis Rochefortij, genuitque
            - E prima Ioannes Marcanus Arenbergæ, Lumaingæ, &c. dominus, duxit filiam Comitis Vuarneburgij *
            - Iacobus Seraingæ dominus, obiit ſine liber.
            - Filia vna.
            - Ex altera Euerardus Marcanus Rochefortij, Dagimontij, ac Orchimōtij dominus, obiit ſine liber.
            - Lodouicus Marcanus Rochefortij dominus, duxit Nicolaam Aſpremōtiam *
            - Ioannes Marcanus Canonicus ac Archidiaconus Leodienſis.
          - Gerardus Marcanus genuit filiam tātùm, quæ nupſit Rogerio Neufvillæ apud Leodios domino.
          - Filiæ duæ.
      - Adolfus Marcanus Prępoſitus Vuormati. poſteà Antiſtes Leodienſis.
      - Conrardus in pugna periit.
      - Ioannes Canonicus Leodienſis.
      - Engelbertus duxit Iſabellam filiam Ioānis Haumalæ ac Louervauxi domini
        - Engelbertus Marcanus Lovervauxi, ac Vogelzangæ dominus, obiit ſine liberis.
        - Filia nupta Getardo Baſtonio.
      - Filia nupta Hendrico Heinsbergæ domino.
    - Cōrardus Marcanus Canonicus Leodienſis.
    - Filia nupta Ioanni Bertourio dño Mechliniēſi.
    - Ex altera Gerardus Marcanus Rekehemi dominus, genuit è filia Neufcaſtellia apud Arduennam filias tantùm duas
      - Prior nupta filio natu maximo Conrardi domini in Alteren.
      - Altera vxor Bertrādi Malę domini.
  - Adolfus Marcanus, ſine liberis obiit.

Euerar-

- Euerardus Marcanus Arenbergæ dominus, primò duxit Margaretã Bochoutiam: deinde Vuermam filiam Kicbergæ Comitis apud Suauos
  - E prima
  - Ioannes Marcan. obiit ſine lib.
  - Euerardus Marc. obiit ſine lib.
  - Daniel Marcan. obiit ſine lib.
  - Robertus Marcan. Arenbergæ dominus, duxit Mahteldim Mõtfortiam Naeltvuici dñam.
    - Robertus Marc. Arenbergę dominus, ſuſcepit è filia Egmõdana
      - Robertus Marcanus primus Arenbergæ Comes. Obiit nullis ex Anna Bergana creatis liberis.
      - Margareta Marcana Arẽbergæ Comes, domina Naeltvuici, nupſit Ioanni Lignei Barbanſonij domino, peperitque vtriuſq; ſexus liberos.
      - Filia nupta Lantgrauio Lichtenbergenſi.
    - Nicolaus ſine liberis obiit.
    - Iodoca Marcana vxor Com. Vuarnebergij.
  - Euerarda Marcana.
  - Guilielma, Barbara, Anna. Margareta, vxor Comitis Manderſchetij.
  - Helena Marcana.
- * Robertus Marcanus Eſdainæ dominus, duxit Ioannã à Sauci Florengæ dominam, genuerunt
  - Robertus Marcanus Eſdainæ dominus, duxit Catharinam Crouiacam
    - Robertus Marcan. Eſdainæ dominus, duxit hæredem Brainæ domini.
    - Filius 2. Lognij dominus.
    - Antonius Leodij Canonicus.
    - Philippus Archidiaconus Leodij.
    - Philippa vxor Reinoldi Brederodæ domini.
    - Ioannes Saucij ac Iamaſij dñs, reliquit filiam tantùm.
  - Euerardus Marcan. epiſcopus, ac Cardinalis Leodienſis.
- Guilielmus Marcanus Lumaingæ ac Vuarperæ dominus, capite plexus Traiecti ad Moſam anno 1481. relinquens è Ioanna Schonouia
  - Ioannes Marcan. duxit Margaretam Roukeliam, genuitque
    - Ioãnes Marcanus Lumaingæ ac Seraingæ dominus, duxit Margaretam Vuaſſenariam, è qua ſunt nati
      - Guilielmus Marcanus, Lumaingæ ac Serainæ dominus; obiit cœlebs.
      - Philippus Marc. Leodij Canonicus.
      - Georgius Marcanus.
      - Filia prima nupta Frẽſi domino.
      - Altera Bauſortij domino, apud Atrebates.
      - Tertia Deo virginitatem dicauit.
    - Guilielmus Marcanus Canonicus, ac archidiaconus Leodienſis.
  - Guilielmus Marcanus Montboſouij dominus.
  - Margareta Marcana vxor Lanceloti Barlamontij Hierges domini.
  - Filia altera nupta Faucmontij apud Leodios domino.
- Adolfus Marcanus, obiit ſine liberis.
- Euerardus Marcan. Rochefortij dominus, obiit ſine liber.
- * Lodouicus Marcan. Neufcaſtellæ dominus, genuit ex Agnete Rodemarcenſi
  - Lodouicus Marcanus Herbemontij dominus, liberis non ſuſceptis, è filia notha Imperatoris Maximiliani primi, obiit.
- Engelbertus Marcanus, obiit ſine liberis.
- Philippus Marcanus Canonicus, poſteà Rochefortij dominus.
- Lodouica Marcana vxor Comitis Conincſteinij.

Anno Chriſti 711. imperâte Iuſtiniano, Francorum Rege Hildeberto, Duce Brabantiæ Pippino Herſtallo vixit Theodoricus Cliuiæ dominus (vt eorum volũt credi Chronica) ortus Vrſina Romanorũ familia, qui ex hærede Comitis Teiſterbantij (de quo conſule Genealogiam Heuſdanam) vnicam quoque filiam ac hæredem gennit

Beatricem vxorem Heliç Gralij, quem ab Imper. Theodoſio fabulantur primum eſſe factũ Cliuiæ Comitem, eiq́ue ſucceſſiſſe filium

Theodorum 2. Cliuię ac Teiſterbãnij Comitẽ, qui duxit Idã Co. Hannoniæ filiam, obiit anno 742.

Reinoldum Cliniæ ac Teiſterh. Comitẽ, duxit Aleidam Comitis Arduennę, filiam genuit

Cononẽ Cliuiæ ac Teiſterbanhij Comitem, duxit Aleidam Comitis Aquitaniæ filiam.

Ioannes Comes Cliuiæ ac Teiſterbaniæ, vixit an. 798. duxit Michaelem filiã Inper. Conſtant.

Robertus Comes Cliuiæ ac Teiſterb. duxit anno 808. Garinam filiam Ducis Lotharingiæ.

Ioannes 2. ſine liberis obiit.

Balduinus Com. Cliuiæ ac Teiſterbantij, duxit filiam Comitis Geneuæ ac Prouinciç Lugdunenſis.

Lo Cl uit ar.7. Bea liar A:

Be Ai liesd Le gc

A.

Arnoldus 4. Co. Cliuiæ, duxit Catharinã filiam Hẽdrici Ducis Limburgi ac Comitis Montenſis.

Theodoricus 5. Com. Cliuiæ, duxit Mahteldim hæredem domini Dinſlakij circa annum 1237.

Theodoricus 6. Com. Cliuiæ, duxit filiam Adolfi Comitis Montenſis, è qua eſt natus

Theodoricus 7. Comes Cliuię, duxit Ermgardim filiã Ottonis Geldrię Comitis, idq́ue anno 1271.

Theodoricus 8. Comes Cliuiæ, duxit filiam Com. Lutzenburgij

Elizabeth vxor Gerardi Com. Iuliacenſis.

Theodoricus 9. Comes Cliuię, duxit filiam Alberti Ducis Auſtriæ, è qua ſunt nan liberi quatuor

Otto Com. Cliuiæ, mortua ... Adela Engelberti March. fi... duxit Margaretam filiam C... neburgij ſororem Hendrici... Colonienſis, peperitq́; hæred...

Theodoricus 10. Com. Cliui... Mariam (alij Margaretam...) filiam Reinoldi primi Geles... peperitq́ue filiam quoque am... tantùm vnicam

Ioannes primò Canonicus in ... gio. Sed mortuis ſine maſcu... duxit Margaretam filiam ... vterque ſine liberis obiit.

Elizabeth vxor Reguli Pare... niorem declarationem Gen...

* Ioannes primus Cliuiæ Dux, Comes Marchæ, duxit Elizabetham hæredem Ioannis Valeſij Comitis Neuerſij, Rethellij, ac Eſtampij nepotis Philippi Audacis Burgund. Ducis, è qua ſunt nati

Ioannes 2. Dux Cliuiæ, Comes Marchæ, duxit Vuichundim, filiam Lantgrauij Haſſiæ, è qua ſunt procreati

- Ioannes 3. Dux Cliuiæ, Com. Marchæ, du... hæredemq́; vnicam Guilielmi Ducis Iulia...
- Anna vxor Philippi Comitis Vualdechi.
- Engelbertus puer obiit.

Engelbertus Comes Neuerſij, Auxerræ, Rethellij, ac Eſtampij factus à Franc. Rege Lodouico 12. Dux Neuerſij. Duxit Carolam filiam Ioannis Comitis Vendomæ, peperit

Carolum Neuerſij Ducem, qui è Maria filia Ioãnis Albrethi Comitis Lavallæ apud Britones, ſuſcepit

Fran... Neue... gare... genu...

Theodoricus, alij Philippum appellant, Archiepiſcopus Rhemenſium.

Adolfus, nonnulli Gerardum nominant, Canonicus Leodij in Collegio D. Lamberti.

Maria deſponſata Duci Sabaudiæ, obiit antequam nuberet.

Adolfus Rauaſtaini Regulus, duxit primùm Annam Burgundicam filiam notham Philippi Boni Burgund. Ducis, eaq́ue ſine liberis mortua Beatricem filiam Ioannis filij ſecundo natu Regis Luſitaniæ, qui Dux erat Coimbriæ

Philippus Rauaſtaini Regulus, ... filiam Lodouici Lutzenburgij C... Pariſiis capite plexi, obiitq́ue ſine ...

Margareta nupſit Com. Vuirtenbergio. | Elizabeth Comiti Svuartzenburgio. | Helena Duci ...

Catharina Arnoldo Egmondano Duci Geldriæ. | Agnes Regi Nauarræ. | Maria Carolo ...

lis Cli- xit 37. n fi- ṗer. — rius Tul pnd s-

Balduinus 2. Co. Cliuiæ, duxit anno 923. Mahteldim filiã Ducis Saxoniæ, è qua ſunt nati

Arnoldus Com. Cliuiæ duxit Aleidam filiam Vuicmanni Comitis Zurphaniæ.

Mahteldis vxor Colonij.

Vuicmannus Comes Cliuiæ, duxit Cunigundim filiam Lantgrauij Thuringiæ

Adela vxor Godefridi terrij Curatoris Geldriæ.

Conrardus Comes Cliuiæ, duxit Catharinã filiam Comitis Scinæ

Theodorus 2. Cliuiæ Comes, duxit Agneté filiam Comitis Schuvuẽbergij

Theodoricus 3. Com. Cliuiæ, duxit Catharinam Com. Heinebergæ filiã, ſed obiit ſine liberis.

Arnoldus 2. Comes Cliuiæ, duxit Margaretam filiam Ducis Sueuiæ.

Theodoricus 4. Com. Cliuiæ, duxit Ioannam filiam Godefridi Ducis Brabant.

Aleida vxor Com. Marcani.

Margareta nupſit Com. Arentsbergio.

Arnoldus 3. Comes Cliuiæ, duxit Aleidam filiam Florentij 3. Com. Hollandiæ ann. 1203. *

Aleida vxor Theodorici 7. Comitis Holland.

beris filia, mar- ſtitis cam

Ermgardim, nonnulli malè Ioannam vocant, vxorem Ioannis vndecimi Arculei Reguli, cui liberos nouem peperit

Ioãnes ſine liber. obiit.

Otto Arculei dñs. Lege declarationem Arculeam ſub litera B.

uxit ant) cis, dem

Margaretam (nonnulli Mariã nominãt) vxorem Adolfi 9. Com. Marcani, cui illa peperit——

Engelbertum Marchæ Comitem.

Adolfum Marcanum electum Coloniæ Epiſc. ac Monaſterij, quibus relictis factus eſt Co. Marchæ, ac Cliuiæ Ordinum conſenſu, ac Imp. Caroli quarti dono. Duxit Margaretam filiam Gerardi Co. Iuliaci ac Montium. vide declarationem Arculeam ſub litera B.

Ioãnes Dynſlakij dñs, obiit ſine lib.

mo Colonienſium Colleeris fratribus Co. Cliuiæ, di 2. Geldriæ Ducis, ſed cui liberos peperit. Sed perlege ad huius rei intelligentiam ple- Arculeæ in litera B.

Adolfus 2. Com. Cliuiæ ac Marchæ factus eſt anno 1417. in Concilio Conſtantienſi ab Imp. Sigiſmundo primus Cliuiæ Dux. Duxit Agnetem filiam Roberti Bauari quæ non peperit: deinde Mariam filiam Ioannis Intrepidi Burgũd. Ducis, quæ liberos decem peperit *

Gerardus Marchæ Comes ſine liberis obiit.

Theodoricus Dinſlakij dominus, ſine lib. obiit.

Margareta altera vxor Alberti Bauari Holland. Com. non peperit.

Altera filia vxor fuit Imp. Vueceſlai, nõ peperit.

Beatrix nupſit Comiti Meurſio.

Catharina Regulo Morenberchio.

Fuere adhuc filij quatuor, ac filiæ quinque, de quibus nil reperi.

iã filiam ontium.

Guilielmus Dux Cliuiæ, Comes Iuliaci, Marchæ, ac Montium, duxit Mariã filiã Ferdinandi Auſtriæ Ducis ac Bohemiæ Regis.

Carolus vxore nõ ducta Romæ obiit.

Ioannes electus Antiſtes Monaſterienſis.

Anna vxor Ducis Bipontini.

Maria Leonora vxor Alberti Brandeburgij, Ducis Pruſſiæ.

. . . . . . adhuc innupta.

Anna vxor Hendrici octaui Anglorum Regis.

Sibylla nupſit Ioanni Frederico Duci Saxoniæ Imperij Electori.

Ducem uxit Mar boniam,

Franciſcum Enſij Comitem, qui anno 1563. pugna Dreuſana ſine liberis obiit.

Iacobum Ilæ Marchionem Neuerſij Ducem; obiit ſine liberis.

Hendrica Dux Neuerſij vxor. Lodouici Gonzagæ.

Catharina Comes Euſij primò nupſit Antonio Crouiaco Principi Portiano, eoque mortuo Hendrico Lotharingo, Guiſæ Duci.

ãciſcam D. Pauli is.

Maria Marchio Ilæ, Comes Baufortij, vxor Hendrici Borbonij Principis Condeani.

uicenſi. Aurelianorum.

Engelbertus, cum alia ſorore infantes obiere.

COMITVM DVCVMQVE GELDRIÆ AC ZVTPHANIÆ GENEALOGIA.

B.

Otto Naſſauius, primò duxit Adelheidam filiam hędemq; Vuichardi poſtremi Geldriæ Curatoris, quæ ei peperit filium Gerardum : deinde Sophiam filiam Vuichmanni Comitis Zutphaniæ, quæ filium peperit Gerlacum.

- Gerardus Com. Geldriæ, duxit Hadevuinim filiam Florentij 2. Com. Holl. obiit 1131.
  - Hendricus Comes Geldriæ ac Zutphan. duxit Seiuaram filiam Godefridi 3. Brabantiæ Ducis, obiit anno 1162.
    - Gerardus Co. Geld. ac Zutph. obiit ſine liberis.
    - Otto Com. Gel. ac Zutphan. genuit è Richarde filia Comit. Iuliaci,
      - Gerardus 3. Co. Geldriæ ac Zutphaniæ, duxit Richardim filiam Com. Naſſauij
        - Otto 3. Comes Gel. ac Zutph. duxit Philippã Fani D. Pauli Co. filiam. Cinxit hic muro Ruremondam, Arnhemum, Hardevuicum, Bommelum, Gochum, Vuageningam.
          - **C.** Reinoldus factus eſt ab Imper. Lodouico Bauaro an. 1339 primus Geldr. Dux. Duxit Ermgardim Ducis Limburgi filiam: deinde Margaretã filiam Guidonis Comitis Flandriæ, quæ peperit
            - Reinoldus 2. Dux Geldriæ Com. Zutph. primò duxit Sophiam filiam Florentij Bartolrij poſtremi Mechliniæ domini: deinde Leonoram filiã Eduardi Angl. Regis. obiit ipſe ann. 1344.
              - Peperit Sophia Reinoldus 3. Dux Geldriæ, Com. Zutphan. liberis non genitis è Maria Brabantica, obiit 1361.
              - **D.** Eduardus Dux Geldrię, Co. Zutph. deſpõſata Catharina filia Alberti Bauari Co. Holl. ea nõ ducta ſine liber. obiit.
              - Margareta primò nupſit Godefrido Co. Loneo: deinde Ioãni Co. Cliuię fratri Theodorici decimi. Tertiò Ioanni Bloſij Co. nullique peperit.
              - Maria vxor Guilielmi primi Iuliacenſium Ducis, cui peperit filios duos ac filiam. vt ſequens docet Aſteriſcus *
            - Elizabeth vxor Adolfi Comitis Mõrium: deinde Frederici Auſtriaci Imperatoris, huius nominis tertij, cui non peperit.
            - Maria nupſit Theodorico 10. Com. Cliuiæ.
            - Guido.
            - Philippus.
          - Ermgardis Geldria vxor Theodorici 7. Com. Cliuiæ.
        - Hendricus Geldrius Antiſtes Leodienſis.
      - Hendricus duxit Aleidam filiam natu maximã Theodorici 7. Com. Holland. ſed vterque breui ſine liberis moriens, Rynſburgi ſunt conditi.
      - Adelheida nupſit Guilielmo primo Comiti Holland.
      - Margareta vxor Adolfi Com. Marcani.
    - Otto electus Vltraiect. Antiſtes, obiit anno ætatis 23.
  - Gerlacus nullis è filia Ducis Saxoniæ, ſuſceptis liberis, fratri Gerardo Zutphaniã reliquit.

E.

* Guilielmus Dux Geldriæ, Comes Zutph. duxit Catharinam Hollandam viduam auunculi Eduardi, ſed ipſe ſine liberis obiit.

Reinoldus 4. Dux Geldriæ, Com. Zutph. ducta filia Atrebatenſi, ſine liberis etiam obiit.

Maria Dux Geldriæ, Com. Zutph. nupſit Ioanni decimotertio Arculenſium Regulo, cui peperit

- Guilielmum Arculeum Gorinchemi interfectũ anno 1417. nullis relictis liberis.
- Mariam vxorem Ioannis vigeſimi Egmõd. Reguli, cui filios peperit duos, ex poſtremo ſecta, cũ infante periit.
  - Arnoldus Egmondanus Geldriæ Dux, Comes Zutphaniæ, duxit Catharinam filiam Adolfi Marcani Cliuiæ Ducis. Obiit menſe Februario anno 1473.
    - Adolfus Dux Geldriæ nomine tenus, Comes Zutphaniæ, duxit Catharinam Borboniam. Interfectus eſt prope Tornacum leui in pugna anno 1477. cùm ei eſſent è Catharina nati—
      - Carolus Egmondanus Dux Geldriæ ac Iuliaci, Comes Zutphaniæ, nullis ſuſceptis liberis ex Elizabetha Luneburgia. ſucceſſit ei Imper. Carolus quintus Belgarum Princeps, excepta ditione Iuliacenſi, quæ ceſſit Guilielmo Marcano Cliuiæ Duci, cuius mater filia poſtremi Iuliacenſium Ducis fuit. Reliquit Carolus Egmondanus liberos nothos complures, quorum pars maior matrimonio ſunt iuncti, ac liberos pepeţere.
      - Philippa Geldra nupſit Reinero Duci Lotharingiæ. Plærique hanc Annam appellant, nonnulli Catharinam, ſed vtrique malè.
    - Eduardus puer obiit.
    - Catharina innupta obiit.
    - Maria nupſit Regi Scotorum.
    - Margareta vxor fuit Ducis Bauariæ.
  - Guilielmus Egmondæ, Iſſelſteini, Lerdami, ac Buræ dominus, cuius Genealogiam lector inſpicere poteſt ſuo loco.

IN PRÆCEDENTES GENEALOGIAS

CLIVIÆ AG GELDRIÆ.

A. Liqvine apparet ex huius Theodorici liberis Cliuiam beneficium Imperij fuiſſe, quod ad filias non tranſit. Scio amice lector quàm non paucis locis ſcriptores non ſolùm de Comitum Cliuiæ nominibus, ſed & tempotum ratione inter ſe diſcrepent: æqui boniq́ue conſules quod nobis miſſum à domino Arnoldo Vuahtendonckio Leodij in Collegio D. Martini Canonico, tibi hic offerimus. Non tamen eſt quòd dubites de Genealogiæ Marcanæ veritate. Marca Comitatus eſt factus anno 1122. quemadmodum & Berga ab Imp. Hendrico quinto. Sed anno 1339. Imp. Lodouicus Bauarus Geldriam ac Bergam Ducatus titulo cohoneſtauit.

B. Primi Geldriæ Reguli Curatoris titulo contenti paruos poſſidebāt limites, ſi conferas cum Geldriæ noſtri temporis finibus, donec hic Otto Naſſauuius, vt nonnulli volunt, regioni Comitis titulum communicaſſet. Sed Franciſcus Irenicus, qui Latinè de ſuperiori ac inferiori Germania ſcripſit, dicit Imp. Hendricum Aucupem anno 935. Geldriæ Comitatum inſtituiſſe, nominatq́ue primum Comitem Begrinum, alterum Mendoſum. Exinde pulſos à Danis ac Nortmannis Geldriæ Comites, ſucceſſores eorum Curatorum reſumpſiſſe titulum, donec Otto Naſſauuius ducta Adelheida Comitis titulum repetiiſſet, non attuliſſet, quem exinde ſeruauere donec ad Ducatum eueherentur. Hollandię Chronica volunt Imperatorem Hendricum tertium Geldrię Comitatum inſtituiſſe anno 1079. ſtatuentes hunc Ortonem Naſſauuium primum Geldriæ ac Naſſauij Comitem. Lectori quod lubet ſequi liberum relinquo.

C. Reinoldus hic (vt ſcribunt Geldrij) poſt mortē Hermanni Ducis Limburgij ſine liberis mortui verus erat Limburgi hęres. Negabat autem Brabantię Dux, ortoq́ue ea de cauſa inter eos bello, Reinoldus pugna ſuperatus capitur, nec dimittitur antequam Duci Brabantiæ ceſſiſſet ius omne quod in Limburgenſi ac Vuaſſenburgenſi ditione allegare poterat. Tandem infelix Princeps à proprio filio captus in carcere anno 1325. obiit.

D. Hic Eduardus conatus fratrem Reinoldum pellere, ciuilis belli auctor Geldriis fuit. Pro Eduardo ſtabant Bronchorſtij. cum Reinoldo Hecherij, ſæpiuſq́ue coniurata nobilitas inter ſe conflixit eo euentu, vt tandem Reinoldus captus ac per decennium detentus non dimitteretur niſi mortuo Eduardo, quem cùm breui eſſet ſecutus, coniuratæ factiones iterum arma ſumunt, Hecheriis pro Margareta, Bronchorſtiis pro Maria eorum ſororibus facietibus. Sed cùm tandem Margareta ſine liberis etiam diem clauſiſſet, ac Maria neceſſariò ſucceſſiſſet, arma poſuere. Nupſerat Maria Guilielmo primo Iuliacenſium Duci fratri Arnoldi ſine liberis mortui. Erexerat Imp. Lodouicus Bauarus ditionem Iuliacenſem anno 1329. in Marchionatum, ſed Imp. Vuenceſlaus Lutzenburgius anno 1388. Ducatum fecit. Hic Guilielmus Dux Iuliaci, ac cauſa vxotis Mariæ etiam Dux Geldriæ is fuit, qui cum Philippo Audace Burgundiæ Duce, ac Ioanna Brabantiæ Duce bellum geſſit pro oppido Graua ac caſtellis Milla, Guhta ac Gangellum, vt narrauimus in vita dicti Philippi Audacis anno 1387. 1388.

E. Infelix hic Dux Arnoldus captus à filio Adolfo, per ſexennium non ſatis honeſta in cuſtodia fuit detentus. Tandem liberatus admonitione Papæ, Imp. ac maximè opera Caroli Pugnacis Burgund. Ducis ac Belgarum Principis, ea de cauſa illi Geldriam ac Zutphaniam vendidit, teſtamentoq́; hæredē quoque inſtituit, poſſeditq́; Carolus dictas regiones quoad vixit, vt in eius vita deſcripſimus. Poſt mortem verò Caroli Maria eius filia Adolfo paternas ditiones reſtituit, ſucceſſitq́ue illi filius Carolus Geldriæ Dux, &c. qui primò cum Belgarum Principibus è familia Auſtriaca bellum pro Geldriæ Ducatu geſſit: ſed tandem cum Imp. Carolo quinto hac conditione pacem fecit, vt ſi nullis relictis legitimis liberis diem ſupremum obiiſſet, Geldriæ ac Zutphanię hæreditatem nullus

prætet

præter dictum Imperatorem Carolum aut eius hæredes, adiret. Cumque Carolus Geldriæ Dux, legitimis non procreatis liberis, è viuis deceſſiſſet, Guilielmus Cliuiæ Dux, cauſa matris ſeſe proximum Geldriæ hæredem dicebat, quod negari non poterat, ſi non obſtitiſſet venditio ac teſtamentum Ducis Arnoldi, quæ ius propinquitatis, imò & ſanguinis excludebant, eo magis quòd venditio acceſſiſſet Gerardi Iuliacenſium Ducis, filiique eius Guilielmi, quod ad Geldriæ ac Zutphaniæ ius ſpectabat, confirmataque hæc omnia erant, conſenſu, ſubſignatione, ac ſigillo Imperatoris Sigiſmondi Lutzenburgij, qui dictas venditiones ſua auctoritate ratas habuerat, ac confirmarat, quarum rerum documenta cum aliis quibuſdam, tum ſunt exhibita, ac poſteà prælo commiſſa, adiunctæque ſunt rationes Cliuiæ Ducis ac Imperatoris Caroli quinti, impreſſo primùm hoc libello Norimbergæ apud Ioannem Petræum, deinde Antvuerpiæ penes Martinum Mæram anno 1540. His omnibus non obſtantibus Guilielmus Cliuiæ Dux deceptus inani ſpe immenſi auxilij, quod illi adhuc adoleſcenti ſeſquipedalibus Franci verbis inflatis pollicebantur buccis, maiorem Geldriæ partem Carolo quinto Imperatore in Italiam profecto, occupat. Sed eo iuſtis cum viribus reuerſo, ac Dura munitiſſimo Cliuiæ oppido cum præſidio vi expugnata, Guilielmus viribus diffidens, ac à Francis verba ſibi dari conſpiciens, impetrata ab Imperatore venia, renunciatoque Gallico fœderi, ac aliis omnibus quæ contra eius maieſtatem pepigerat, nouum cum Imperatore facit, filiam fratris eius Ferdinandi Bohemiæ Regis in vxorem ducit, cedens in vniuerſum omni actione Geldrica, ac Zutphanica, ex quo tempore ij imperium Principum Auſtriacorum, non ſine læta pace, multis annis agnouere.

COMI-

COMITVM HOLLANDIÆ, ZELANDIÆ AC FRISIÆ GENEALOGIA.

A.

Theodoricus primus Hollandiç, Zelandiæ ac Friſiæ Comes, inſtitutus à Rege Fräcorum ac Imp. Romanorũ Carolo Caluo, Caroli magni nepote, anno Chriſti 862. reliquit filium

Theodoricum 2. Holland. Zeland. Friſiç Comitem, obiit anno 988. octauo Septembris die, cùm ei eſſent ex vxore nati

- Arnulfus Co.Holl. Zel. Friſiæ, obiit ann. 993.
  - Theodoricus 3. Co. Holl. Zel Friſiæ, obiit 1039.
    - Theodoricus 4. Co. Holl. Zel. Friſiæ, obiit 1048 ſine liber.
    - **B.** Florẽtius Co. Holl. Zelandiç, Friſiæ, è quo ſunt nati
      - Theodoricus 5. Co. Hol. Zel. Friſiæ, obiit an. 1092.
        - Florẽtius 2. Com. Holl. Zel. Friſiç. Obiit anno 1123.
          - Theodoricus 6. Co. Holl. Zel. Friſiæ, obiit 1163
            - Florentius 3. Co. Hol. Zel. ac Friſ. obiit anno 1190.
              - Otto.
              - Balduinus.
              - Theodoricus
              - Pelgrinus.
              - Sophia.
              - Hadevuidis.
              - Petra.
            - Florentius.
            - Simon.
            - Hadevuidis.
          - Mahteldis Hollandica.
        - Albertus
        - Florentius.
        - Petrus Hollandicus.
  - Sifridus præfectus Kenemerlandiæ, à quo Brederodij ac Teilingij ſe ortos ferunt.
- Egbertus Archiep. Treuerẽſis.
- Aleida Hollandica.

C.

Theodoricus 7. Com. Hol. Zel. Friſ. obiit 1203.
- Aleida obiit ſine liberis.
- Ada obiit ſine liberis.

Guilielmus 1. Com. Hol. Zel. Friſ. obiit 1223.
- Florentius 4. Co. Holl. Zel. Friſiæ, obiit anno 1251.
  - Guilielmus 2. Holland. Zeland. Friſiæ Comes, ac Ro. Imp. obiit anno 1255.
    - Florẽtius 5. Comes Hol. Zel. Friſiç, interfectus eſt à Gerardo Velſio ac Hermanno Vuorſdano, anno 1296. cùm eſſet ex eo natus
      - **D.** Ioannes 1. Com. Holl. Zel. Friſiæ, obiit ſine liber. an. 1300 ſucceſſitq; ei Ioannes 2. Hannoniæ Com. natus ex Aleida filia Florẽtij 4 Holl. Com. ſorore Guilielmi 2. Hol. Co. ac Rom. Imp.
    - Florentius.
    - Aleida.
    - Margareta.
  - Theodoricus.
  - Otto.
  - Richardus.
  - Guilielmus.
  - Filia alia.
- Florentius.
- Robertus.
- Beatrix.
- Elizabeth.
- Aleida.
- Margareta.

Ioãnes 2. Co. Hãnoniæ, Holl Zel. Friſ. natus ex Ioãne Auennẽſi Comite Hannoniæ (filio notho Margaretæ Comitis Flandriæ ac Boſcharri Auennẽſis Præpoſiti ac Canonici in Collegio D. Petri Inſulis eius tutoris) ac Aleida filia Florentij 4. Co. Holl. ſorore Guilielmi 21. Com. Holl. ac Roman. Imperat. Obiit hic Ioannes anno 1305. cùm ei eſſent nati
- Guilielmus 3. Co. Holl. Zel. Friſiæ, ac Hannoniæ, obiit anno 1336.
  - Guilielmus 4. Co. Holl. Zel. Friſiæ, ac Hannoniç, obiit ſine liberis anno 1344.
  - **E.** Margareta Com. Holl. Zel. Friſ. ac Hannoniæ, peperit Imperatori Lodouico Bauaro
    - Guilielmus 5. Co. Holl. Zel. Friſiæ, ac Hannoniæ, obiit mẽtis inops ſine liberis, anno 1377.
    - Albertus Bauarus Com. Holl. Zel. Friſiæ, Hannoniæ, obiit 1404.
      - Guilielmus 6. Co. Holl. Zel. Friſ. ac Hanno. Obiit 1417. relicta filia ac hærede vnica
        - Iacoba Bauara Co. Holl. Zel. Friſiæ ac Hanno. obiit ſterilis anno 1436. ſuccedente amitæ eius Margaretç filio Philippo Bono Burg. Duce, quãquã ipſa quater nupſiſſet.
      - Albertus puer obiit.
      - **F.** Ioãnes electus Leodiẽſium Antiſtes, Co. Hol. Zel. Friſ. Hanno. obiit ſine lib. 1424.
      - Margareta vxor Ioannis Intrepidi Burgundiæ Ducis, cui peperit
        - Philippũ Bonum Burg. Ducem, Imperij Belgici conditorem. Inſpice eius genus in Genealogia Regum Fräciæ ſtirpis Capeticæ, vbi ſex eius ſorores reperies: genuit
          - Carolum Pugnacẽ Burgundionum ac Belgarũ Principẽ, qui ex Iſabella Borbonica vnicam tantùm reliquit filiã ac hæredem
            - Mariam Burgũd. vxorem Maximiliani primi Rom. Imp. ac Auſtriæ Ducis, cauſa harum nuptiarum Principẽ Belgarũ, cui peperit
              - Philippũ Principẽ Belgarũ, ſuſcepit è Ioanna Hiſp. Regina
                - Carolus 5. Imp. Hiſp. Rex, Belgarum Princeps, ſuſcepit ex Iſabella Luſitana. Obiit 1558
                  - Ferdinandus infans obiit.
                  - Philippus Monarcha Hiſp. Princeps Belgarum, duxit vxores quatuor, è quibus tres pepere, eas in Genealogia Brabantica reperies.
                  - Ioanna.
                  - Maria.
                  - Nothi. Margareta.
                  - Ioannes Auſtriacus nõdum ducta vxore obiit 1578.
                - Ferdinandus Rex Bohemiæ Dux Auſtriæ.
                - Maria.
                - Leonora.
                - Elizabeth.
                - Catharina.
              - Margaretã primò vxorem Ioannis Hiſp. Regis, de inde Philiberti Sabaudiæ Ducis.
      - Catharina ſine liberis obiit.
      - Anna ſine liberis obiit.
      - Ioanna Bauara.
      - Nothi. Adrianus Bauarus Papendrechi interfectus.
      - Guilielmus Bauarus primus Schagę dominus, vnde horum origo.
    - Lodouicus Bauarus.
  - Ioanna.
  - Philippa.
- Ioannes.
- Ioannes.
- Hendricus.
- Margareta.
- Aleida.
- Maria.
- Mahteldis.

A. Hollandia Batauiæ nomen amiſit, cùm Dani ac Nortmanni Gallias vaſtantes ibi pro parte aliquandiu ſedes fixiſſent. Videntes enim regionem eſſe paluſtrem, Hollant, quod cauam ſonat terrã, appellauere, õbtinuitq́; in hunc vſq; diem obliterato Batauiæ nomine ea hic vox, vnica apud Geldros peninſula Batauiæ relicto nomine, quã illi Betouwe vocãt. Interea Danis ac Nortmãnis nondum a ſæuitia ceſſantibus, Caroli magni ſucceſſores varijs diſtracti bellis nõ omnibus in locis iis reſiſtere poterãt. Quare viris bello expertis ditiones varias, ſeruato Patronali iure, dono dederũt, vt ſuis quiſq; finibus Imperium ac Frãciæ regnum defenderet. Hac ratione anno 850. Flandria Foreſteriũ accepit, ac anno 862. Hollandia Comitẽ à Carolo Caluo, nimirum Theodoricũ primum, qui ab Hollandis pulſus à dicto Carolo reſtituitur. Ædificauit Egmondę monaſterium ex ligno, virgineſq́; puellãs in eo ſtatuit: duxit Genam filiam Pippini Regis Italiæ. Theodoricus 2. domitis Friſiis coëgit eos monaſteriũ Egmondanũ, quod exuſſerant, ex lapide reſtituere, in quo deinceps viros collocauit: ſuſcepit ex Hildegarde Lodouici Franc. Regis filia Arnulfum, qui Lutgardim duxit filiã Theophanis Imp. Conſtãt. impetrauitq́, ab Ottone 3. Imp. vt Hollandia Franciæ clientela liberata, exinde Imperij beneficiũ eſſet. periit Vuinkelij interfectus à Friſiis Occidẽtalibus: filiuſq́; eius Theodoricus tertius natu maximus, duxit Vuitelhildim filiam Imp. Ottonis ſecundi, primuſque contra Vltraiectenſes bellum geſſit, obiit 1039. filiuſque eius Theodoricus 4. Dordraci ſagitta ictus, obiit ſine liberis, cum nouem annos Hollandiam rexiſſet. Hi Comites Egmondæ ſunt ſepulti omnes.

B. Florentius mortuo fratre fit ex Comite Oriẽtal. Friſiæ Co. Holl. duxit Gertrudim Hermanni Saxo. Ducis filiã, interfectuſq́; Hemerti. Gertrudis nupſit Roberto Friſio Co. Flandrię, cui liberos ſex peperit. Cùm Hol. ac Fland. aliquandiu in pace rexiſſent, Godefridus Gibboſus Lotharingiæ Dux concitatione Epiſcopi Vltraiect. 21. eos cum quatuor liberis dicti Florentij Co. Holl. Hollandia exegit, ac in Flandriã fugere coëgit: Gibboſus verò condito oppido Delfenſi anno 1071. cùm quinquennio Hollandiam obtinuiſſet, Antvuerpiæ aluum exonerans, à Theodorici quinti Com. Holl. famulo venabulo per latrinam adeò in ano vulneratur, vt Traiecti ad Moſam 1075. obiret, nullis relictis liberis. Theodoricus 5. in Holl. reſtitutus, duxit Vuitelhildim filiam Frederici Ducis Saxoniæ: tres eius fratres canonici fuere Leodij in Collegio D. Lamberti. Florentius 2. dictus Pinguis, duxit Petram Theodorici Saxoniæ Ducis filiam, quæ Abbatiam Rynsburgi condidit, ſoror eius nupſit Duci Aurelianorum. Theodoricus ſextus, duxit Sophiam Com. Palatini ad Rhenum filiam, ſoror eius nupſit Gerardo Geldriæ Comiti. Florentius tertius, duxit Adam Schotorum Regis filiam, proficiſcens cum Imp. Frederico Barbaruſſa in Syriam ibi obiit, frater eius Otto Comes fuit Benthemij: Balduinus Antiſtes Vltraiectinus: Theodoricus Domproſtius ac poſteà etiam Epiſcopus Vltraiectinus: Pelgrinus gubernator Hollandiæ: Sophia Abbas Fontanellæ: Haduidis ac Petra ſacræ virgines.

C. Theodoricus ſeptimus, duxit Aleidam Theodorici Cliuiæ Comitis filiã, genuitq́; filias duas: Aleida natu maxima nupſit Hendrico Geldrio, obiitq́; ſterilis ante patrem, ſepulta Rynsburgi. Ada mortuo patre, nupſit inuitis ac inſciis Hollandorũ ordinibus, opera matris, Comiti Lonæo, qui tandẽ Hollãdia fuit exactus ab vxoris ſuæ patruo Guilielmo primo, moriente paulò pòſt quoq; ſine liberis Ada. Duxit Guilielmus primus Aleidam filiã Ottonis Geldriæ Co. Frater Florẽtius Domproſtius fuit Vltraiecti: Robertus Pręfectus Kenemerlandiæ: Margareta nupſit Co. Cliuiæ. Florẽtius 4. duxit Mahteldim filiam Hendrici Brabantiæ Ducis, occiſus eſt ludicro equitum decurſu à Clermõtij Duce, vxor eius Abbatiam Lugdunẽſem prope Hagam Comitis fundauit: frater Otto Antiſtes fuit Vltraiectenſis. Theodoricus Præfectus Hollandiæ: ſoror Abbas Rynsburgi. Richardus Delfis Abbatiam Konynxveldiam ædificauit. Guilielmus 2. duxit Elizabetham Bruinſvuikanam, annoq́; ætatis vigeſimo Ro. eligitur Imp. Tranſtulit Hollandiæ Concilium Sgravazandã, Hagam Comitis, regiumq́; ibi Palatium ædificare cœpit, periitq́; in Friſia, ſepultus eſt Middelburgi apud Zelandos: frater eius Florẽtius gubernator fuit Holland. Aleida nupſit Ioãni Comiti Hannoniæ, cuius filius Ioãnes Comes quoq; factus eſt Holl. Zel. ac Friſiæ: Margareta vxor fuit Co. Hennebergij. Florentius 5. puer erat ſex mẽſium,

cùm

cùm pater à Friſiis interficeretur, rexeruntque eius nomine Hollandiam mater ac patruus, donec adoleſceret: tum ducta Beatrice filia Guidonis Com. Flandriæ, genuit filios ſeptem, ac quatuor filias, è quibus ad pubertatem tantùm peruenit Ioannes, qui palatium Hagenſe auxit, ac à Cliuiæ Duce ſupremã poteſtatem ditionis Heuſdanæ ac Altenaenſis anno 1296. obtinuit, interfectuſque eſt à Gerardo Velſio, ob vim vxori illatam, adiuuante Hermanno Vuordano, Gisberto Amſtelio, ac pleriſque aliis viris nobilibus, ſepultuſq; eſt Rynsburgi, Hollãdis paulò acerbiùs, quàm res exigebat, mortẽ eius vindicãtibus.

D. Ioannes primus duxit Elizabetham Eduardi primi Angl. Reg. filiam, obiitque anno 1300. ſine liberis, ſepultus Rynsburgi, ſucceſſitq; ei Ioannes Hannoniæ Comes filius Aleidæ ſororis Guilielmi 2. Holland. Com. ſuſcepitq; ex Philippa Comitis Hendrici Lutzenburgij filia Guilielmum 3. qui duxit Ioannam filiam Caroli Valeſiorũ Comitis. Frater eius Ioannes dictus immitis, periit ſine liberis pugna Cortracenſi anno 1302. pugnans pro Frãcis. Alter frater Ioãnes Dominus fuit Baumontij, Tolæ, Gaudę ac Schonhauij, cuius vnicam filiam ac hæredem duxit Lodouicus Bloſij Comes, peperirique ei filios tres, vt in Genealogia Bloſia apparet. Frater tertius Hendricus Canonicus fuit Cameraci. Margareta nupſit Roberto Arteſio. Aleida Clermontij Comiti. Maria Comiti Borboniæ. Mahteldis Niellæ Regulo. Guilielmus quartus, duxit Ioannam filiam natu maximam Ioannis tertij Brabantiæ Ducis, periitque prope Staueram, à Friſiis occiſus, relicto tantùm filio notho Daniele Pulano. Soror eius Ioanna nupſit Comiti Iuliacenſi. Philippa Eduardo tertio Anglorum Regi, cuius ſtemma inſpicere lector potes.

E. Margareta nupſit Lodouico Bauaro Comiti Palatino ad Rhenum Imp. peperitq; Guilielmum 5. qui duxit Mahteldim Lancaſtræ Ducis filiam, quæ non peperit, quòd paulò pòſt mente captus per 19. annos in Palatio Hagenſi cuſtodiretur: moriens anno 1377. ſepultus eſt Valencenis in Hannonia, eiuſque tempore factiones Houckorum ac Cabbeliauorum ſunt ortæ, quòd initio regni ei cum matre non conueniret, quare ſciſſi in duas partes Hollandi, qui cum matre faciebant, Houckij vocabãtur; qui cum Guilielmo, Cabbeliaui. Succeſſit illi frater Albertus, qui duxit Margaretam filiam Ducis Brigæ apud Polonos, quæ liberos ſeptem peperit: deinde filiam Comitis Cliuiæ, quæ non peperit, ſed ædificauit monaſterium Iacobitarum in Haga Comitis, vbi ſepulta quieſcit. Albertus ſepultus eſt cum priore vxore in Sacello Palatij Hagani. Guilielmus 6. primò duxit Mariam filiam Caroli 7. Franc. Regis, quæ non peperit: deinde Margaretam filiam Philippi Audacis Burgund. Ducis, quæ vnicam hæredem filiam Iacobam peperit, quæ quater nupſit, ac è nullo ſuſceptis liberis, obiit anno 1436. primus eius maritus fuit Ioannes Delphinus filius Caroli 7. Franc. Regis. Alter Ioannes 4. Brabantiæ Dux. Tertius Hunfredus Cloceſtriæ apud Anglos Dux. Quartus eius beneficiarius Cliens Franciſcus Borſellius. ſepulta eſt in Haga Comitis iuxta auum Albertum.

F. Ioannes electus Leodienſium Antiſtes, eiurata dignitate, fit Comes Holland. &c. Duxit Elizabetham Lutzenburgicam viduam Antonij Burgundi Brabantiæ Ducis, obiitque ſine liberis ante cognatam Iacobam, quam Hollandia exegerat, teſtamento hęredem in ſolidum ſcribens Philippum Bonum Burgund. Ducem ex ſorore Margareta natum. Soror Ioannis Catharina nupſit Eduardo: deinde Guilielmo Geldriæ Ducibus, ſed obiit ſterilis. Anna nupta Vuenceſlao Lutzenburgio Bohemiæ Regi, ac Imper. non peperit. Ioanna vxor Alberti Ducis Auſtriæ peperit filium Albertum Imperatorem.

Vides hîc lector qua ratione Holland. Zeland. Friſ. Hannoniæ Comitatus per filias deſcenderint à prima ſtirpe in familiam Hannonicam, deinde in Bauaricam, ex ea in Burgundicam, ac poſtremò in Auſtriacam.

- Gerardus Vuezemalus conditor oppidi Bergarũ ad Schaldim (vulgò Bergen opt Zoom dicunt) primus eius dominus, reliquit ex vxore filios duos
  - Arnoldus Vuezemalus Bergarum ad Schaldim dominus, genuit ex filia domini Bouterzemij filias duas
    - Mahteldis Vuezemala, primò nupſit Alberto Vorneo: deinde Reinero à Clebes, peperitque Alberto filiá vnicam
      - Ioanná Vornea Bergarum ad Schaldim domina, nupſit Ioanni Valkẽburgio, qui oppidum Bergarum vẽdidit Hendrico Bouterzemio infraſcripto.
    - Altera filia nupſit Merodij domino.
  - Godefridus Vuezemalus Merxemi dominus, duxit filiã domini Raſſegemij, quæ ei peperit
    - Gerardum Vuezemalũ Merxemi dominom, qui Margaretam Borſeliam duxit, genueruntque
      - Maria Voezemala nupſit Hendrico Bouterzemio, qui Bergas ad Schaldim emit à Ioanna Voroea, ac eius marito Ioanne Valkenburgio ſupraſcripto, genueruntq́;
        - Hédricus Bouterzemius Bergarum ad Schaldim dominus, duxit Beatricem Polanam, vnde ſunt nati
          - Hédricus Bouterzemius Bergarum ad Schaldim dominus, duxit vxorem è familia Brugenſi, aliâs Gruithuizen, quę ei in doté attulit Baroniã Grimbergẽſem, genueruntque
            - Hendricus Bouterzemius obiit ſine liberis.
            - A. Ioanna Bouterzemia vxor Ioannis à Glimes (qui è Ioanne filio notho Ioannis tertij Brabantiæ Ducis ac Elizabetha de Gottingnies natus fuit) quem his nuptiis Bergarum ad Schaldim, Vualhemi ac Grimbergæ dominum fecit, peperitque
              - Ioannes Bergarum ad Schaldim dominus, dictus Labeo, duxit Margaretam Senſimonianã, è qua ſunt nati
                - Ioannes … nus, du… Guidon…
                - Philipp… ceum co…
                - Hendric…
                - Antooit… tinum a…
                - Corneli… hæreder… aurei V…
                - Michael… pugnati…
                - Elizabe…
                - Iacoba B… mio Ber…
                - Filia tert… Claram.
                - Quartu…
                - Adhæc…
              - Antonius à Glimes Vualhemij dominus, deceſſit, nullis ex vxore Zevẽbergica relictis liberis.
              - Philippus Baro Grimbergæ, duxit Ioannã Hamalam filiam Arnoldi Delderæ domini ac hęredis Baronis Traſignij
                - Philipp… bergius p… ceũ cœle…
                - Iacobus … Grimber… Elizabeth… nes, aliâs … vnde ſunt…
                - Anna Gr… vxor Phil… gij apud … dos.
                - Iodoca G… gia vxor P… noij Freſn… mini, Equ… rei Velleri…
              - Filia nopta Adriano Cruoingio.
          - Oda Bouterzemia vxor Florentij Borſelij Sintmaertenſdikij domini.
        - Gerardus Bouterzemius, dominus Borchvlieti ac Hogerheidæ, duxit Ioannam Laudais
          - Filia vnica domina Borchvlietij ac Hogerheidæ, vxor Ioannis Vanderdilftij.
        - Margareta Bouterzemia, vxor Arnoldi Gaverani Lidekerkæ domioi, ſecuodis nuptiis. Primò enim duxerat Gerardum Voſſelarum
    - Elizabetham Vuezemalam, quę nupſit Gerardo Strienſi Zevenbergæ domino.

A.

Ioannes tertius Brabantiæ Dux genuit ex Elizabetha, filia domini de Gottingnies, filium uothum nomine Ioannem, qui ab Imperatore Lodouico natalibus fuit reſtimtus, anno 1344. deditque illi pater io vxorem filiam è familia Eſtreez, cuius mater fuerat è familia D'Argentau, dotauitque eum ditione de Glimes, Opperbais ac Torbiſel, è quibus nulli è ſucceſſoribus cognomina ſumpſere, cùm anteà indiffetẽter vſi eſſent cognomine Brabantiæ, aut matris Gottingnies. Huius nothi filius fuit hic Ioannes, qui in littera A. duxit Ioannam Bouterzemiam, filiam ac hæredem Hendrici Bouterzemij è filia Gruthuizæ domini procreatam, quemadmodum clariſſimè didici è copia legitimationis dicti Ioannis uothi.

Reſum… quibus … Marchi… ſculs ſt…

um, ac Baronum Grimbergenſium.

im ad Schaldim domi-
anam Brimeuam filiam
Comitis, genueruntq;

us periit prope Nan-

ius Antiſtes Cameraci.

us Abbas, apud D. Ber-
m D. Odomari.

ius duxit Magdalenam
Zevenbergij, equitis

nbiit ſine liberis in op-
ana.

vxor Comitis Salmæ.

pta Hendrico Vuitte-
nino.

ſacra Gandaui apud D.

infantes obiere,

iberos nothos 36.

Ioãnes Bergius ducta Anna Burg. obiit ſine liberis.

Philippus Bergius obiit cœlebs.

Antonius Bergius creatus ab Imper. Carolo quinto primus Bergarum ad Schaldim Marchio, duxit Iacobam Cruuiacam, quæ peperit-

Anna Bergia vxor Adolfi Burgundi Beueræ ac Veræ domini.

Adriana Bergia nupſit Philippo Naſſauio Comiti in Vuisbaden.

Maximilianus Bergius Zevenbergij dominus, duxit filiam Vandergrachtij, obiitque ſine liberis.

Cornelius Bergius Antiſtes Leodienſis.

Leonardus Bergius obiit cœlebs in Hiſpania.

Maria Bergia vxor Ioannis Lignij.

Margareta Bergia nupſit Florentio Egmondano Buræ Comiti.

Tertia Abbas fuit Cameræ prope Bruxellam.

Quarta filia fuit Abbas Betaniæ prope vrbem Mechlinienſem.

Ioannes Bergius March. Bergarum ad Schaldim Præfectus Hannoniæ, ducta Maria Lanoia, obiit ſine liberis in Hiſpania.

Robertus Berg. Antiſtes Leodienſ.

Loduuicus Bergius Comes de Vualhain.

Maria Bergia obiit innupta.

Anna Bergia primò nupſit Roberto Arenbergæ Comiti: deinde Henrico Montfortio domino in Abbenbrouc.

Mena Bergia vxor Ioãnis Merodij Baronis Peruueſij, vnde eſt nata

Margareta Merodia, quę nupſit Ioãni Vuitemio, Baroni in Bouterzem, qui his nuptiis eſt factus Marchio Bergarum ad Schaldim, quod vulgò appellant **Bergen opt Zoom.**

Georgius Baro Grimbergæ, duxit Philippã Tſerclaes filiam Guilielmi, ac Ioannæ Bax viduæ Ioannis à Vuittem domini in Iſſche, cui non pepererat

Rolandus Baro Grimbergæ duxit Gommaram Prant filiã domini Blaeſveldij, ſed obiit nullis procreatis liberis.

Ioanna Grimberga vxor Adriani Rimerſvualij domini in Lodijc.

B.

Petrus Bergius vxore non ducta, obiit anno 1582.

Ioãnes Bergius Canonicus Leodij ad D. Lambertum, obiit 1555

Hieronymus Bergius Abbas Bergis D. Vuinoci in Flandria, obiit anno 1575.

Ferricus Bergius Baro Grimbergæ, duxit Annam Sterc filiam vnicam ac hæredem Gerardi Stere domini in Buſquoi, Vuinegem, Hootvvndere, Bouterzem ac Pulle, quam Annam ſuſcepit è ſecunda vxore Iodoca Dalæa, quæ in dotem ei attulit Stabrouc, Caſterle, ac Lichtaert, genuit ex ea liberos ſexdecim.

Margareta Bergia primò nupſit Lodouico Stradio domino in Maleue, AA, ac Orbais, eoque mortuo Ioanni Pſalmiro Baroni in Bouigniis, ac Brenaigne.

Georgius Bergius Stabrouci dominus, obiit ſine liberis anno 1578.

Gerardus Bergius dominus Stabrouci, Hootvvnderæ, Pullæ, ac Bouterzemi, duxit Annam Hamalam, filiam Philippi domini in Munchau, & Margaretæ Culenburgicæ.

Guilielmus Bergius Protonotarius Eccleſiæ Romanæ, Decanus Leodij apud D. Ioannem.

Iacobus Bergius dominus in Sint Amands.

Petrus Bergius
Ioannes Bergius } adoleſcentes obiere.
Philippus Berg.

Ferricus Bergius Baro Grimbergæ.

Anna Bergia vxor Gerardi Pulgeſtij domini in Honade, ac Coudekerc.

Maria Bergia innupta obiit.

Altera Maria Cameræ virgo ſacra.

Margareta Bergia ſacra virgo in Herquenro.

Loduuica Bergia innupta obiit.

Maximiliana Bergia ſacra virgo Vorſtij.

Ioanna Bergia.

Elizabetha Bergia.

B.

cognomen Bergicum, dimiſſo Grimbergen ac Glimes,
ferenter vſi fuerant, eo quòd mortuo Ioanne Bergio
Bergarum ad Schaldim ſecundo, nulla alia extaret ma-
quæ id iure proximitatis poſſet ac deberet facere,

DVCVM BRABANTIÆ GENEALOGIA.

A.

Carolus frater natu minor Lotharij Francorum Regis pater, poſtremi Regis è ſtirpe Caroli Magni. Dux fuit Lotharingiæ, quæ eo tempore ampliſſimis continebatur limitibus, comprehendens Lutzenburgios, Brabantos, ac vicinas ditiones: ſuſcepit ex vxore

Ottonē qui in pugna quadam ſine liberis periit.

Gerberga Dux Lotharingiæ, pulſa à Godefrido Arduennę Com. fratre Goſelini, qui auus fuit Godefridi Gibboſi, cui Lotharingiā dedit Imp. Hendricus ſanctus, extinctam vidēs virilem Caroli Magni ſtirpem, qui Godefridus Arduēnas huic Gerbergę nil relinquit, præter Louanium (vnde Comes fuit dicta) Bruxellā, Niuellam, ac vicina oppidula. Nupſit Lamberto Barbato aut Longicollo fratri Co. Hannoniæ, qui interfectus eſt Floriuaſij à Godefrido Gibboſo. ex his eſt natus

Ermgardis vxor Alberti Comitis Namurcenſis.

Hēdricus Comes Louaniēſis ac Marchio Rhienſis, cuius eſt caput Antuerpia, obiit anno 1046. ſepultus Niuellę iuxta patrem ac matrē, cùm ei eſſet natus

Lambertus Com. Louaniēſis, Marchio Rhienſis, qui duxit Vdam filiā Goſelini Ducis Lotharingię aui Godefridi Gibboſi, periit prope Tornacum an. 1054.

Mahteldis vxor Euſtatij, Comitis Boloniæ.

Hēdricus 2. Comes Louanienſis, March. Rhienſis, in lecto iugulatus anno 1068 à nobili viro quem captum dimittere nolebat.

Hēdricus 3. Comes Louanienſis, March. Rhienſis, duxit ſororem Ducis Thuringię quę ei filios duos peperit:

Hēdricus 4. nullis ſuſceptis liberis, prope Tornacum eſt interfectus anno 1096 ſepultus Niuellæ.

B.

Godefridus Barbatus primus, qui Brabantię Ducis titulū ſumpſit. Duxit filiam Imp. Hendrici 4. obiit anno 1140 ſepultus eſt Afflighemij.

Godefridus 2. Dux Brabant. Duxit Lutgardim filiam Ducis Salſenbschi ſororem Imper. Conrardi. obiit anno 1142. ſepultus Louanij

Filius monachus.

Aleida nupta Regi Angliæ.

Ida vxor Comitis Cliuiæ.

Clara virgo ſacra.

Godefridus 3. Dux Brabantiæ, primò duxit Margaretam Limburgicam, deinde filiā Comitis Louanij, obiit an. 1183. ſepultus Louanij apud D. Petrum iuxta patrem.

Hēdricus 5. Dux Brab. duxit Mahteldim filiā Matthęi Comitis Boloniæ: deinde filiam Philippi Augusti Franc. regis Mariam, obiit Coloniæ an. 1230

Albertus Epiſcopus Leodienſis.

Hendricus Cuei dñs.

Aleida vxor Regis Angl.

Guilielmus altera vxore natus primus Paruiſij dominus.

Seinara nupſit Hendrico Geldriæ Comiti.

Hendricus 6. Dux Brab. duxit primò filiā Imp. Philippi, quæ liberos 5. peperit: deinde Sophiā filiam D. Elizabethæ, quæ bis peperit: obiit anno 1247.

Godefridus Co. Louanienſis,

Maria vxor Imperator. Ottonis quarti.

Altera Ottonis Com. Geldriæ.

Tertia Com. Aruernæ.

Mahteldis primò vxor Co. Palatini ad Rhenū, deinde Floręuij 4. Com. Holl.

Quinta è Maria nata, nupſit Co. Cliuiæ.

C.

Hendricus 7. Dux Brab. quē volunt Chronica Brab. primū Brabantiæ Ducem dictū. mihi aliud eſt perſuaſum. Duxit Aleidam filiam Ducis Burgundiæ, obiit anno 1260

Mahteldis vxor Roberti primi Arteſiæ Comit.

Maria Ducis Bauariæ.

Beatrix primò nupſit Hermanno Lantgr. Turingiæ: deinde Guilielmo Co. Flandriæ.

Sophia peperit Hendricum dictū, Infantē Haſſiæ; quòd Haſſiæ ſit factus Lantgrauius, vide adhuc ſtirps hoc an. 1583. durat.

D.

Ioānes 1. Dux Brabantiæ, duxit Margaretā filiam Philippi Franc. Regis, obiitq; primo partu: deinde Margaretam filiam Guidonis Com. Flandriæ, quæ liberos quatuor peperit *

Hendricus in Burgūdia monachus.

Godefridus dominus Airſchoti, Birbechæ, Sicheni, ac Sinachtenrodæ, reliquit tantùm filias duas.

Maria vxor tertia Philippi Francorum Regis.

Ioannes

Ioannes ſecundus Dux Brabantiæ, duxit filiã Eduardi Anglorum Regis Margaretam. Obiit 1312. ſepultus Bruxellæ.

E. Ioannes 3. Brab. Dux, obiit anno 1355.

Godefridus in cunis obiit.

Margareta vxor Hendrici Com. Lurzenburgij Imper. huius nominis ſeptimi.

Maria nupſit Comiti Sabaudiæ.

Hẽdricus.

Godefridus.

Ioannes.

Ioãna nupſit bis.

Margareta vxor Lodouici Malani Co. Flãdriæ, genuerunt

Maria vxor Reinoldi Ducis Geldr.

Nothus, Ioannes nanis ex Elizabetha de Gottingnies, cuiusfilius etiam nomine Ioannes nuptiis Ioãnę Bouterzemię factus eſt dominus Bergarum ad Schaldim, ac Baro Grimbergæ.

Margaretã Comitem Flandr. hæredẽ Brabantiæ: nupſit Philippo Audaci Burg. Duci, peperit liberos ſeptem, è quibus hi apud Brabãtos imperarũt

Ioãnes Intrepidus Dux Burg. Com. Flandriæ ac Arthesiæ genuit

Antonius Dux Brabantiæ ac Limburgi, duxit Ioãnam hæredem Vualerani Lurzẽburgij Com. Fani D. Pauli ac Ligonj, eaq; mortua Elizabethã Lurzẽburgij Ducem, idq; an. 1408. vbi fuit inaugu ratus an. 1411. Periit cũ fratre Philippo prœlio Azincurtiano anno 1415. nullis ex Elizabetha ſuſceptis liberis, ſed è Ioanna filiis duobus

Philippũ BonũDucem Burgundię ac Brabãtiæ, poſt mortẽ patruelium è patruo Antonio, genuit

Carolum Pugnacẽ Ducem Burgũd. ac Brabãtiæ, qui vnicam filiam genuit

Mariã Ducem Burgundiæ ac Brabantiæ vxorẽ Imperatoris Maximiliani primi, è quib. ſunt nati ——

Ioannes 4. Dux Brabantię, obiit anno ætatis ſuæ vigeſimo quarto, nullis relictis liberis è Iacoba Bauara Hollandiæ, &c. Comite, filia Guilhelmi ſexti Holl. Comitis. Inſtituit hic Ioãnes Academiam Louanienſem, vbi cœptũ eſt doceri an. 1426. Calendis Nouembribus, cùm ipſe extremum diem clauſiſſet decimoquarto Calendas Maij eiuſdem anni. Sepultus eſt Vuræ.

Philippus Comes Fani D. Pauli ac Lignij factus eſt poſt fratris mortẽ Dux Brabantiæ ac Limburgi. Vxore nondum ducta, obiit ex apoſtemate in pectore nato, in arce Louanienſi anno 1430. vbi expectabat Iolam filiam Lodouici ſecundi Angium Ducis quam in vxorem erat ducturus, relictis è concubina filiis nothis duobus, Antonio, nimirum ac Philippo, qui Brabanti fuit co nomine nati. ſucceſſit illi patruelis è patruo Ioãne natus Philippus Bonus Burgundiæ Dux, &c.

Franciſcus ac Georgius infantes obiere.

Philippus Burgundionum ac Belgarum Dux, ſuſcepit è Ioanna filia Ferdinandi altera. Hiſpaniar. Regis, hos liberos. Obiit anno 1506. ætatis ſuæ anno 28. Burgos in Caſtella vbi apud Cartuſianos eſt ſepultus.

Margareta deſponſata Carolo 8. Franc. Regi ab eo repudiata, nupſit Ioanni filio vnico Ferdinãdi Caſtellæ ac Arragoniæ Regis, cui filium peperit, ſed qui mox cum patre obiit. Tertiò nupſit Philiberto Duci Sabaudię, quo etiam breui mortuo in Belgas rediens nomine Caroli nepotis ex fratre ibi gubernauit. Obiitque nullis relictis liberis, Mechliniæ, vbi ferè ſemper habitabat.

Nothi Imp. Maximiliani liberi,

Georgius Antiſtes Leodiẽſis

Filia nupta Comiti Rocheſortio.

Altera Franciſco Melunio primo Elpinoij Principi.

Tertia Com. Emdani fratri.

Quarta Comiti Hilbio.

Carolus Rex Hiſpaniarum Princeps Burgund. ac Belgarum, Imp. huius nominis quintus. Obiit anno 1558. cùm ſuſcepiſſet ex Iſabella Luſitana Regis Emanuelis filia liberos hos——

Ferdinandus Rex Bohemię ac Hungariæ, Archidux Auſtriæ, Tirolis, Carinthiæ.

Maria vxor Lodouici Regis Hungariæ à Turcis occiſi, Gubernatrix Belgarum.

Leonora nupta Frãcisco primo Franc. Regi, non peperit.

Elizabeth coniux Chriſtierni Regis Daniæ.

Catharina vxor Ioannis Regis Luſitaniæ.

Ferdinandus infans obiit.

Philippus Monarcha Hiſpaniarum Rex, Siciliæ, Neapolis, &c. Dux Burgundionum ac Belgarum, primò duxit Mariã filiam Ioannis 3. Regis Luſitaniæ, peperitque Carolum, qui vxore non ducta obiit anno 1568. Secundò duxit Mariam filiam Henrici 8. Anglorum Regis, quæ non peperit. Tertiò Elizabetham filiam Hendrici 2. Francorum Regis, peperitque Elizabetham ac Catharinam. Quartò duxit Annam Mariam filiam Imp. Maximiliani ſecundi, quæ peperit Carolum, Laurentium, Iacobum, Philippum.

Ioanna vxor Ioannis Principis Luſitaniæ filij Regis Ioannis 3. cui peperit Regem Sebaſtianum in Africa occiſum, nullis relictis liberis.

Maria vxor Maximiliani ſecundi Imper.

Liberi nothi.

Margareta primò nupſit Alexandro Medices Duci Florentiæ, qui ſine liberis obiit. Deinde Octauiano Farneſio Parmę Duci, cui peperit.

Ioãnes Auſtriacus vxore nõ ducta apud Belgas obiit an. 1578.

A. Nominis Brabantiæ etymologia eſt incerta, quòd quæ de Anchiſe ac Brabonibus ſcribuntur, meræ ſint fabulæ. Ego mihi perſuaſi a Bratuſpantiis regioni nomen manſiſſe, de quibus Cæſar Commentarior. lib. 2. loquitur. Exciſa enim eorum vrbe huc ſuperſtites migraſſe credo, nomenq́; ſeruaſſe, ac ſenſim ex Bratuſpant factum Brabant, vnica e vocis medio detracta ſyllaba. Chronica Hollandiæ in vita Theodorici tertij ſcribunt Auſridium Antiſtitem Vltraiectenſem, Comitem Huiæ, Teiſterbantij, Bratuſpantiæ ac Rhiæ, dominum in Altena, in epiſtola quadam his vti verbis: In Comitatu noſtro Rhienſi ac Bratuſpantiæ, cuius ſunt ditionis pagi Vueſterlo, Oſterlo, Mirbeka, Honbeka, Burenta, quos etiam hodie pagos Brabãtia nouit, quemadmodũ & Comitatum Rhienſem, cuius eſt caput Antvuerpia. Titulum Ducatus à Lotharingis manaſſe certum eſt, quòd longo tempore hæ duæ regiones vnum habuerint Principem, ſeparatimq́; communem titulum vtraque ditio ſeruauit. Non enim reperitur Principem aliquem Brabantiam in Ducatũ erexiſſe, aut Comitatus titulum habuiſſe quemadmodũ Louanium.

B. Godefridus hic dictus eſt Barbatus, quòd patri iuraſſet non ſe cam poſiturũ quàm ex Lotharingia ac Bratuſpantia Proceres Arduennates (qui eas vi poſſidebãt) expuliſſet, ac ad veros Gerbergæ ſucceſſores tranſtuliſſet, quud hac ratione eſt conſecutus. Mortuo Euſtatio Bononię Comite, fratres eius Godefridus ac Balduinus in Syriã cõtra Mahumetiſtas profecti, Boloniam commendarunt cognato ſuo Hendrico Comiti Limburgenſi, qui partes Hendrici 4. Imp. ſecutus, captus fuit ab Imp. Hendrico 5. ac nõ prius dimiſſus, quàm Boloniam, Lotharingam, ac Bratuſpantiam ſibi reddidiſſet, quæ morte prædictorum fratrum Godefridi ac Balduini illi ceſſerãt. Et quoniã Godefridus Barbatus in vxorem duxerat ſororẽ Imp. Hendrici 5. dedit illi anno 1108. Lotharingiã ac Bratuſpantiam poſteaquã 15. annis Com. Louaniẽſis fuiſſet; quo obliterato titulo ſe deinceps Ducẽ ſcripſit Lotharingię ac Bratuſpantię, centeſimo anno poſteaquã inde Gerberga foret exacta ab Arduennatibus. Hẽdricus Limburgi Comes ſe ſe opponens armis eſt repulſus. Exinde Godefridus Barbatus conuocatis Ordinibus à Bratuſpantiæ nobilibus iuſiurandum fidelitatis exegit, qui omnes paruere, excepto Arnoldo Bertottio Grimbergæ domino, qui propter potẽtiam Godefridum Barbatum dominũ agnoſcere nolebat. Poſſidebat enim Bertottius Grimbergã, Mechliniã, Duffelam, Vualem, Rumſtam, Heiſtum, Heilaram, Gelam, Rethũ, Berlaram, Poſtellum, ac alia multa, potentiſſimis familiis per nuptias ſanguine erat iũctus. Cùm ventum eſſet ad bellum, ſuperatur Godefridus, obiitq́; an. 1140. filius Godefridus 2. felix fuit contra Limburgios, ſed infelix contra Grimbergenſes. Godefridum 3. cùm pater moreretur, adhuc in cunis degentẽ Grimbergij inuadunt. Dieſtę, Vueſemali, Birbechi, ac Vueſemali reguli pueri, Curatores impetrant auxiliũ à Theodorico Alſacio Flandriæ Comite, ea conditione, vt cum Dux adoleuiſſet, Brabantię Ducatum à Comite Flandrię, vt Clientelare beneficium, repeteret. Brabãti cum Flandrorum auxiliariis in aciem prodeunt, Ducemq́; Godefridum in cunis vagientem arbori ſuſpendunt, vt miles Brabantus præſentia eius animaretur. Exinde cum Grimbergiis congreſſi memorabilem obtinent victoriam, cęſo Arnoldo Bertottio, Gualtero Vitſonio, Ioãne ac Sigberto Bredano, Hendrico Honbekano, cum maxima aduerſæ partis nobilitate: tanta hic clade Grimbergij affecti, vt nũquam poſteà bellum reſumere potuerint, ſed ſe victos faſſi, Duci Godefrido 3. ſacramentũ dixerint, acceptis ab eo legibus, inter quas fuere, vt in ditione Grimbergenſi non filius natu maximus, ſed natu minimus ad beneficiaria bona admitteretur, quòd natu maximus excitata rebellione tot clades procuraſſet. Godefridus vir factus, cùm in Flãdriam profectus tutorum fidem liberare vellet, audita conditionis indignitate, reſpondit, ſeſe e veſtigio mori malle quàm ſatisfacere. Admiratus Flander adoleſcentis magnanimitatem quindecim tantum annos nati, contentus fuit pro dato auxilio, oppido ac ditione Teneramundana, quę eò vſque Brabantici iuris fuerant, eaque in perpetuum Flandriæ ſunt annexa, remiſſis cæteris conditionibus, tabuliſque diſceptis. Duxit Godefridus tertius anno ætatis 17. Margaretam filiam Comitis Limburgi, remittens ei his nuptiis omne ius quod in Brabantiam allegabat.

C. Chronica Brabantiæ volunt hunc Hendricũ, non Godefridum Barbatũ primum Braban-

Brabantiæ Ducis titulum prætuliſſe,ſed ſecus ſe res habet. Fateor tamen hunc fuiſſe primum,qui Brabantiæ Ducis titulum,omiſſo Lothanngiæ, ſolùm ſcripſit, ſucceſſores tamen vtrumq; iterum reſumpſere. Frater eius natu minimus è Sophia natus Hendricus quoque appellatus iure materno fuiſſet poſt mortem auunculi Hermanni Lantgrauius Thuringiæ: ſed pulſus ab Alberto Marchione Miſniæ, cuius mater Iuditha filia etiam fuit Ducis Thuringiæ, coactus eſt Haſſiæ Lantgrauiatu contentus eſſe,vno in ſcuto miſcens inſignia Thuringiæ,Haſſiæ ac Brabantiæ.

D. Ioannes primus hac ratione Limburgi Ducatum eſt adeptus. Cùm Hendricus Dux Limburgi ſine liberis moreretur, proximus de iure hæres Adolſus Montium Comes ius ſuum vendidit Ioanni primo Brabantiæ Duci. Sed Reinoldus Geldriæ Comes intercedens dicebat ſe propinquiorem Hendrici Limburgenſis eſſe hæredem. Orto hac de cauſa inter eos bello cum Geldro ſtabat Adolfus Naſſauuij Comes poſteà Imperator: Hendricus Lutzenburgij Comes cum fratre Vualerano, Vualrauius Valkenburgius, Comes Meurſij, Antiſtes Colonieſis, vēdiditq; Gelder anteqiuā ad manus veniret actionem ſuam Limburgicam Hendrico Comiti Lutzenburgenſi. Cum Brabanto erant, Comes Montium, Comes Cliuiæ, multiq; alij Principes, acriterq; eſt dimicatum in ditione Colonienſi, prope Arcem Vuoroncanam. Sed ſuperatus Gelder ac captus, non fuit dimiſſus quàm Ioanni Brabanto omnem actionē quam in Ducatu Limburgenſi allegabat abſolute ceſſiſſet. Periere Comes Lutzenburgius cum fratribus, Gualterus Bertottius Mechliniæ pro parte dominus. Capti ſunt Comes Naſſauuins, Antiſtes Colonienſis, Valkenburgius. Ex hoc tempore Limburgum Brabantiæ fuit vnitum. Ioannes ſecundus emit ab Hugone Antiſtite Leodienſi partem vrbis Mechlinienſis; alteram enim tum poſſidebat Ioannes Bartottius patronum agnoſcens primum Eccleſiaſticum ordinem Leodienſem, deinde Ducem Brabantiæ, qui vrbi immunitates multas contulete, ac inter cætera forum Piſcium, Salis ac Auenæ; quod ægrè ferentes Antvuerpiani, obtinuere ab Imperatore Hendrico ſeptimo, vt ipſis dicta fora reſtituerentur, coactuſq; inſuper eſt Brabantus Eccleſiæ Leodienſi, reſciſſa emptione, vrbis Mechlinienſis alteram reſtituere partem, quæ eam paulò pòſt vendidit Lodouico primo Flandriæ Comiti, quemadmodum illi & ſuam partem vendidit Reinoldus ſecundus Geldriæ Dux, nomine filiæ ſuæ vnicæ, quam ſuſceperat e Sophia, filia ac hærede vnica Florentij Bertottij Mechlinienſis pro parte domini poſtremi. Sed Lodouicus Malanus Flandriæ Com. iam dicti filius, vtramque vrbis partem dedit, ceſſitque Ioanni tertio Brabantiæ Duci, apud cuius exinde ſucceſſores in hunc vſque annum manſit. Quæ Ioanni tertio pro ditione Heuſdana fuerit controuerſia cum Hollandis, ac Saſſenbergæ Regulo, lege in Genealogia Heuſdana.

E. Ioannes tertius duxit Mariam filiam Lodouici Comitis Eureuſij, qui filius fuit Philippi tertij Francorum Regis, ex altera eius vxore, quæ fuit Maria filia Hendrici ſeptimi Ducis Brabantiæ, peperitque filios tres, ac totidem femellas. Hendricus natu maximus viuo patre appellatus Dux Limburgi, ducta filia Ioannis Valeſij Francorum Regis ſine liberis obiit. Godefridus ſecundo natu, ducta filia Ducis Borbonij, liberis quoq; non procreatis deceſſit è viuis. Ioannes natu minimus, vxore nondum ducta, inter viuos eſſe deſiit. Ioanna filiarum natu maxima Dux Brabantiæ primò nupſit Guilielmo quarto Hollandiæ Comiti, eoque ſine liberis mortuo, Vuenceſlao Duci Lutzenburgenſi. Sed obiit Ioanna anno 1406. nullis relictis liberis. Natu minima Maria nupſit Reinoldo Geldriæ Duci, qui cùm ſine liberis anno 1361. moreretur, viduitatis ſuæ annos exegit apud ſororem Ioannam Brabantiæ Ducem, moriens quoque ſine liberis anno 1398. ſepultaque eſt Bruxellæ apud Franciſcanos. Proinde nil mirum ſi Ducatus Brabantiæ ac Limburgi peruenerint ad filiam Margaretæ, filiæ natu ſecundæ Ioannis tertij Brabantiæ Ducis, vxoris Lodouici Malani Comitis Flandriæ, vt in Genealogia patet. Habuit Brabantia Principes, primùm è ſtirpe Caroli magni: deinde è familia Comitum Arduennæ: poſteà è ſtirpe prima Comitum Hannoniæ: quartò è ſtemmate Ducum Burgundiæ ſtirpis Capeticæ: Poſtremò ex illuſtri Auſtriacorum genere ſtirpis Habſpurgicæ.

A.

Lidericus Bue primus Flandriæ Foreſterius, filius fuit Saluarti Principis Digeonē:is, creatus à Dagoberto Franc. Rege anno 6 x 1. Duxit Rothildim filiá Clotarij Franc. Regis, huius nominis ſecundi, quá ei ſexdecim filios peperiſſe ſcribūt, è quibus natu maximū capite truncari ob rebellionē iuſſit. Ipſe admodú ſenex anno 6 9 2. è viuis deceſſit, duobus tantùm hiſce filiis illi ſuccedentibus, cùm de cæteris nil planè reperiatur.

Antonius Bue Flandriç Foreſterius vir fuit impius. Perijt cum omnib. liberis, occiſus à Danis, ſuccedente fratre

Boſcharto Flādriç Foreſterio, è qua à Theodorico Franc. Rege eſt pulſus, iáiū̃m ei relicto Harlebechi dominio. Exinde Flandria centum ferè continuis annis à Danis ac Normannis miſerè fuit vexata. Succeſſit illi filius

Eſtoredus Harlebechl dominus, ac tādem iterum Flādriæ Foreſterius, qui auxilio Caroli Martelli Normános Flādria expulit, obiitq; an. 792. relinquēs ex vxore Idonia filium

Lidericum x. Flādriæ Foreſterium. Duxit vxorem è Germanis nomine Flādrinam, à qua regioni nomen māſiſſe quidam volunt. Carolus magnus eū Harlebechi Comitē fecit, obiitq; an. 836. relicto filio

Inguelrano Flādriæ Foreſterio ac Comite Harlebecano, qui multa Flādriæ oppida ad mare ſita muro cinxit, ac in plęriſq; Arces extruxit. Obiit anno 8 5 2. ſucceſſit illi filius

Odoacer Flādriæ Foreſter. Comes Harlebechi, qui Gādauum primus muro cinxit, ac Toroti, Caſſelij, Audenardæ, arces ædificauit. Duxit filiam domini Fani D. Odomari, moriēs an. 863. cùm ei eſſet natus filius

B.

Balduinus cognominatus Ferrea manus, ob fortitudinem. Creatus eſt ab Imperat. Carolo Caluo anno 862. primus Flādriç Comes. Obiit ac ſepultus eſt Atrebati Metropoli tum Flādriæ, anno 877. ſucceſſitque ei filius

Balduinus 2. dictus Caluus, Comes Flandriæ, cinxit muro Brugas, Iperas, Bergam, FanúOdomari. Duxit Elſtrudam filiá Elfredi Regis Angliæ, obiit anno 919.

Eudo Comes Cameracenſis, periit pugnans cōtra Hubertum Comitem Veromanduorum.

Arnoldus primus Comes Flandriæ inſtituit Burchgrauios Gandenſes. Duxit Aleidam filiá Roberti Co. Veromandui, obiit anno 964. ętatis ſuę 92.

Adolfus.

Elgifreda.

Elſtrudis.

Baldu… nus 3… Com… Flanc… ceden… patre. Duxi… Mahı… dim … Herm… ni Du… Saxor… Obiit… no 9… ſepul… ad Fa… D. O… mari Abba… D Be… ni.

Lutg… dis.

Elſtr… dis.

F.

Philippus Alſacius è duabus vxoribus non ſuſceptis liberis, obiit ann. 1192.

Margareta Comes Flādriç, peperit Balduino quarto Comiti Hannoniæ ac Namurci, hoſce liberos

*

Matthæus.

Gerardus.

Balduinus.

Petrus.

Gertrudis.

Mahteldis.

Balduinus 9. Comes Flādriæ ac Hānoniæ, duas tantū gennit filias è Maria filia Hēdrici Comitis Campangæ

Ioannes.

Philippus.

Hēdricus.

Elizabeth.

Iola.

Sibylla.

Ioanna Comes Flandriæ ac Hannoniæ liberos non peperit Ferdinando Sancij, Luſitaniç Regis filio, nec Thomę, filio Thomæ Comitis Sabaudiæ. Ipſa obiit anno 1243.

Margareta Comes Flandriæ ac Hannoniæ, nupſit Guilielmo Borbonio Damperrę Regulo, Arcembaldi Borboniæ Comitis fratri. Ipſa obiit anno 1279. cùm peperiſſet tutori ſuo Buſcharto Auennenſi Canonicorum Inſulis Præfecto, cui virgo commiſſa fuerat in tutelam, extra matrimonij ordinem filios duos nothos, ac Guilielmo Damperro marito ſuo liberos quatuor nothis natu minores.

Nothi.

Ioannes Auennenſis Com. Hannoniç (ita pactus cum legitimis fratribus) pater Ioannis Co. Han. Holl. Zel. ac Friſ.

Balduinus Aueunæ dn̄s, ſine lib. obiit.

Damperræ liberi.

Guilielmus Com. Flādriç, facta tranſactione cum Ioanne fratre notho. Obiit 1285. nullis è Beatrice Hendrici 6. Brab. Ducis filia ſuſceptis liberis.

Guido Dampertus Co. Fland. primò duxit Mahteldim filiam Roberti Betunienſis: deinde Elizabetham Lutzenburgicam Comitem Namurci filiam Hendrici Lutzenb. Comitis, Ipſe obiit 1304. ætatis ſuæ 80. multos relinquens liberos

Ioannes Com. Namurcenſis.

Maria Abbas Flineſij.

E…

Robertus… nienſis C… riore vxo… Obiit 13…

Guilielm…

Balduinu…

Ioannes.

Philippu…

Guido.

E…

Ioannes C…

Guido d…

Hendric…

Margare…

Philippa.

Catharin…

Adela.

Arnoldus ſecundus Comes Flādriæ, duxit Roſam Berengarij Regis Lombardiæ filiā. Obiit anno 988. decimatertia Martij.

Ioanna vxor Godefridi Comitis Montibus Hanoniæ.

Balduinus quartus Com. Flandriæ, obtinuit ab Imper. Hendrico ſecundo Vualachriā Zelandię inſulā cauſam multarū calamitatum. Duxit Ogniam filiā Gilberti Comitis Lutzenburgij. Obiit anno 1034. relicto vnico filio

Mahteldis.

Albertus.

Theodoricus.

Balduinus 5. Comes Flandriæ, duxit Aleidam filiā Roberti Capeti Frācorum Regis. Obiit ann. 1067. ſepultus eſt Inſulis quāvrbem valde muniuerat, arcemque ibi ædificarat, ac in fano D. Petri Collegium Canonicorū inſtituit, ob hanc rē appellatus à nonnullis Inſulanus, ab alijs Bonus. reliquit liberos tres.

C.

Balduinus 6. Com Flandrię ac Hannoniæ cauſa vxoris. Obiit 1070. genuit

Arnoldum tertium Comitem Flandriæ tantùm. Interfectus in pugna à patruo Roberto Friſio an. 1072. obiit ſine liber.

Balduinum Comitem tātùm Hannoniæ, Flandria à patruo iam dicto exactum, quam eius poſteri recuperarunt.

Robertus Friſius pulſis nepotibus vi Flādriā occupat. Obiit an. 1077 cùm ei nati eſſent liberi ſex ex Gertrude vidua Florēnij 1. Holl. Com. cū qua Hollandia eſt pulſus à Godefrido Gibboſo Lotharingię ac Arduennæ Duce.

Robertus Friſius alter Comes Flandriæ. Obiit anno 1111. ſepultus Atrebati, ſuſcepit

Guilielmum ac Philippum qui ante patrem obiere.

Balduinū ſeptimū Flandriæ Comitem, qui vndecim nobiles ſtrangulari iuſſit, quòd tres mercatores ſpoliaſſent ac interfeciſſent, propria manu mortē eorùm promouēs. moriēs ſine liberis hæredem teſtamento ſcripſit Carolum Bonum patruelē natū ex amita Adela ac rege Canuto.

Philippus Burchgrauius Iperenſis, genuit tantùm filiam domino à Lo nuptam, qui filium genuerunt nomine

Guilielmū à Lo Burchgrauium Iperenſem, qui fruſtrà pro Comitatu Flandriæ laborauit.

Balduinus Antiſtes Terouanenſis.

Maria Abbas Meſſinenſis.

Adela nupſit Canuto Regi Daniæ, cui peperit filium qui ob vitæ ſanctitatem, ac morum probitatem ab omni hominum ordine eſt dictus

D.

Carolus Bonus Comes Flādriæ poſt obitū Balduini 7. fruſtrà negotium faceſſente Guilielmo à Lo. Obiit ſine liberis, ſuccedēte Guilielmo Normānię Duce, quo breui ob tyrannidē eiecto, Flandri Theodoricū Alſaciū legēre.

Gertrudis primò nupſit Comiti Louanienſi, eoq; ſine liberis mortuo, Theodorico Comiti Alſaciæ, cui filios duos peperit, è quibus natu minor Simon Alſacius duxit Margaretam hæredem Hennini Liettarti, vnde ſunt orti Henninij ac Boſſuij. Natu maior fuit

E.

Theodoricus Alſacius, quem Flandri, remoto ac interfecto Guilielmo Normanno, Flandriæ Comitem elegere, obiitque anno 1168. cùm ei eſſent nati liberi octo *

Mahteldis vxor Guilielmi nothi Normāniæ Ducis ac occupatoris regni Anglici, cui inter alios multos liberos peperit & filium nomine Robertū Normāniæ Ducem, qui ex vxore reliquit hunc—

Guilielmum Normannia exactum, poſt obitum Caroli Boni, Flandriæ Comitem. Sed etiam Flandria ob ſæuitiam pulſus anno 1129. ſine liberis obiit, ſuccedente illi vnanimi Flandrorum cōſenſu Theodorico Alſacio, de quo in litera E.

G.

…riore vxore …rtius dictus Bethu…nes Flandr. è poſte…nos reliquit liberos, … 15. Cal. Octob.

…nfans obiit.

Margareta.

Beatrix.

Ioanna.

…altera vxore …m. Namurci.

…inus Richeburgi.

Com. Lodæ.

Lodouicus dictus Comes Niuerſij, duxit Mariam filiam ac hæredem Iacobi Comitis Rethellij ac Duchij, obiitq; Pariſiis anno 1322. vndecimo Cal. Auguſti duobus fermè ante patrem menſibus, cùm ei eſſent nati

Robertus.

Ioanna.

Iola.

Mahteldis.

Hendricus.

Lodouicus primus poſt aui mortem Comes Flandriæ, duxit Margaretam filiā Philippi Longi Francor. Regis. Periit pugna Creciaca contra Anglos cum Francis pugnans an. 1346. cùm genuiſſet—

Margareta vxor Ioannis Comitis Montfortij apud Britones, vnde Duces ſunt nati. Nonnulli malè Claudiam appellant.

Lodouicus ſecundus dictus Malanus à natali caſtro, Com. Flandriæ. Duxit Margaretā filiam Ioannis tertij Brabantiæ Ducis. Hic primus apud Flandros monetam auream cudit. Cauſa patris fuit Com. Flandriæ, Neuerſij, Rethellij: ac iure matris, Comes Burgundiæ ac Arteſiæ, quæ omnia reliquit filiæ ac hæredi vnicæ Margaretæ, cùm obiiſſet anno 1383. ſepultus eſt Inſulis.

Margareta Comes Flandriæ, Arteſiæ, Neuerſij, Rethellij ac Burgundiæ, nupſit Philippo Valeſio Duci Burgundiæ, qui cognominatus eſt Audax, quarum liberos Lector reperiet in Genealogia Capetica Francorum Regum, ac Ducum Brabantiæ. Non enim eſt neceſſe eaſdem res diuerſis in locis ſcribere. Peperit Margareta filios tres, ac filias quatuor. Ipſa obiit anno 1405. ſepulta Inſulis iuxta patrem.

A. Etymologiam vocis Flandriæ, cùm Cæſatis tempore incognitam fuiſſe conſtet, imò & Taciti, nullus adhuc certam tradidit. Sunt qui à fluctu, aut flatu deducere conentur, ſed id durius eſt ac longiùs petitum, quàm vt fidem mereri poſſit. Alij à Flamdum deriuant, quód marini æſtus reciprocationem volunt ſignificare, cum tamen id non doceant. Tertij à Flandrina feminæ nomine: Quarti ab oppido iamdudum exciſo, de quo nullius probati ſcriptoris teſtimonium adſerunt. Sunt qui ab ordinum quodam ductore Srephano Flamberto, regioni nomen datum volunt. Verùm quòd hę aut coniecturæ ſint vanæ, aut meræ fabulæ, nil in re incerta lectori obtrudere volens, rem in medio relinquo, quemadmodum & Foreſterij nomen, quod nonnulli ſyluæ tantùm Cuſtodem, alij etiam paludum ſignificare volunt. Qui verò primi fuerint, ac qua orti ſtirpe, non minus eſt incertum, quàm ratio nominis Flandriæ. Parua tamen eorum initia, ac non magni nominis Proceres fuiſſe Foreſterios, facile eſt iudicare, qui eius temporis Flandriæ deſerta ac inculta loca conſiderare voluerit.

B. Balduinum primum Flandriæ Comitem rapuiſſe volunt Iuditham filiam Imper. Caroli Calui, viduam Eduardi Anglorum Regis, eaq; de cauſa aliquádiu bello vexatum, tandem facta compoſitione pacem ac gratiam impetraſſe, ornatumq; ab Imp. Caluo nouo Comitis titulo, auctoſque fuiſſe Flandriæ limites ditione Boloniensi, Guinenſi, Fano D. Pauli, Atrebatenſi, Terouanenſi, denique quicquid Somona ac Schalda amnibus ad mare vſque Oceanum continebatur. Adolfus Arnoldi primi frater Comes fuit appellatus Boloniæ ac Terovanæ, de cuius ſororibus nil præter nomina inuenio. Filiam eius Lutgardim nupſiſſe Comiti Vuitmanno reperio, cuius ditionis minimè. Altera filia Elſtrudis vxor fuit Friſcorini Nortmanni Guinenſium Reguli. Arnoldus ſecundus à Francorum Rege Lothario, fermè omni Flandria fuit exactus, ſed interceſſione Procerum tandem reſtitutus. Balduinus quartus Princeps fuit fortiſſimus. Obſeſſus enim ab Imp. Hendrico ſecundo, ac Roberto Franc. Rege Valencenis, coëgit eos indecora pace facta obſidionem ſoluere. Balduinus quintus abſtulit Imperatori Hannoniam, Rithilde hærede Hannoniæ, filio ſuo Balduino ſexto in vxorem tradita. Profectus eſt cum Guilielmo notho Nortmanniæ Duce in Angliam, eique in occupanda inſula multum profuit.

C. Balduinus ſextus Montenſis fuit cognominatus, quòd vi rapta Rithilde filia ac hærede Reineri Comitis Montium apud Hannones in vxorem duxiſſet. Filius eius natu maior Arnoldus tertius à patruo Roberto Friſio ſumma cum iniuria Flandria eſt pulſus, ac tandem in pugna interfectus. Cum Roberto Friſio faciebant, Gandauum, Brugę, Veurna, Berga, Borborgum, Caſſelium, Cortracum, Audenarda, Harlebecum, Oudeburgum, Iperæ, ac Inſulæ: Pro Arnoldo ſtabant, Atrebatum, Duacum, Tornacum, Fanum Odomari, Bolonia, Ara, Fanum D. Pauli, ac Bethunia. Robertus ſupra interfecti Arnoldi ſepulchrum, eius imaginem gladium manu vibrantem erigi curauit in ſignum fortitudinis, quam tamen viuo cum vita ac fortunis inuiderat.

D. Carolus Bonus iugulatus eſt à Vanderſtrariis in vrbe Brugenſi in templo D. Donatiani ſacrum in genua prouolutus audiens, an. 1127. Robertus Friſius iunior Princeps fuit fortiſſimus, adeò vt à Mahumetiſtis in Syria appellaretur D. Georgij filius. Duxerat Clementiam filiam Guilielmi Co. Burgundiæ, quæ Clementia mortuo Balduino ſeptimo ſummo ſtudio annitebatur, vt Guilielmus à Lo Burchgrauius Iperéſis Comes Flandriæ legeretur, ſed obtinuit Carolus Bonus.

E. Theodoricus Alſacius Princeps fuit pius ac fortis, qui quater in Syriam contra Mahumetiſtas eſt profectus. Primò duxit Margaretam Clermontiam, quæ filiam peperit Lauram. Deinde Sibyllam filiam Focautij Angium Comitis, quæ octies peperit. Auxilium tulit Godefrido tertio Brabantiæ Duci in cunis vagienti contra Grimbergenſes, obtinuitq; ea de cauſa ditionem ac oppidum Teneramondanum, Flandriæque coniunxit. Senex filio Philippo Flandriam tradidit, ac Vuatenei monaſterio à ſe ædificato ſe incluſit. At Philippus Alſacius ratione primæ vxoris Elizabethæ Comes quoque fuit Veromanduorum: altera eius vxor Mahteldis, filia fuit Alfonſi Luſitaniæ Regis, ſed è neutra liberos ſuſcepit. Bis eſt profectus in Syriam, propriaq; manu occidit Nobilionem Al-
baniæ

baniæ Regem Mahumetiſtam, qui in luteo ſcuto Leonem nigrũ vnguibus in proximos inſurgentem præferebat, quibus exindecſt vſus, obliteratis veteribus Foreſteriorum inſignibus, ac ad ſucceſſores Flandriæ Comites tranſmiſit. Et quoniam neque ipſe, neque fratres liberos genuiſſent, hæredem teſtamento inſtituit ſororem Margaretam natu maximam, cuius filiam Elizabetham in vxorem dans Philippo Auguſto Francorum Regi pro dote addidit ditionem Atrebatenſem, quæ paulò pòſt à Rege Lodouico ſancto in Comitatum fuit erecta, vt in Genealogia Atrebatenſi legere licet.

F. Sub hoc Balduino Flandria ad ſuperiorum Comitum rectam lineam peruenit, vnde à Roberto Friſio vi ac armis fuerat tranſlata. Frater eius Ioannes Comes fuit Namurcenſis, quemadmodum & Philippus. Hendricus Imperator Conſtantinopolitanus. Elizabeth eorum ſoror vxor fuit Philippi Auguſti Francorum Regis ei Arteſiam in dotem adferens: Iola Comitis Neuerſij: Sibylla Geradi Lutzenburgij Comitis Lignij.

G. Robertus tertius dictus Bethunienſis, quòd ea in vrbe eſſet natus, vir fuit manu quàm ingenio promptior, quod traditis Francorum Regi, Inſulis, Duaco, cum Orchiaco facile demonſtrauit. Profectus eſt cum Carolo Angium Duce in Italiam pugnaturus pro poſſeſſione regni Neapolitani ac Siciliæ, in pugna ſua manu interfecto Rege Manfredo notho. Primò duxit Catharinam Andegauenſem filiam dicti Caroli Neapolitanorum Regis, quæ ei filium peperit Carolum. Hac mortua Iolam filiam Odonis Burgundiæ Ducis, quæ ei Comitatum Neuerſij in dotem attulit, quam freno equino interfecit, quòd veneno ſuſtuliſſet filium Carolum, è priore vxore ſuſceptum. Guilielmus eius frater è priore patris vxore natus dominus fuit Teneramundę: Ioannes Antiſtes Metenſis, deinde Leodienſis: Philippus Comes Thiettæ: Guido Comes Namurcenſis: ſoror Margareta vxor fuit Ioannis primi Brabantiæ Ducis: Beatrix primò nupſit Florentio quinto Hollandiæ Comiti, deinde Hugoni Chaſtillonio Bloſenſium Comiti: Ioanna coniux fuit Ducis Iuliacenſis. Soror eius Margareta altera patris vxore nata, primùm nupſit Alexandro Scotorum Regi, deinde Reinoldo primo Geldriæ Comiti: Philippa deſponſata filio Regis Luſitaniæ: Catharina vxor Tibaldi Ducis Lotharingiæ: Adela Reguli Freſnoij. Robertus filius natu ſecundus Comitis Roberti tertij fuit dominus Caſſeli: ſoror huius Ioanna nupſit Enguerrano Cuchij Regulo: Iola Gualtero Anghianenſi: Mahteldis Matthæo Duci Lotharingiæ. Hendricus natu minimus ad Anglos defecit cum eis contra Francos pugnans. Imperauit apud Flandros primò ſtirps Foreſteriorum: Deinde Alſaciorum: Tertiò Borboniorum ſtirpis Arcembaldici: Quartò Burgũdionum ſtirpis Capeticæ: Quintò Auſtriacorum ſtirpis Hapſburgicæ.

F I N I S.

Errata aliquot libri ſexti ſic caſtigato.

Pag. 10. *litera A.* Bonoaſios, *lege* Baonaſios. *lit. B.* Gallos, *lege* Gallum. Guaſla, *lege* Guaſtæ. *Pag.* 15 nolunt, *lege* nolint. *Pag.* 17. *lit. B.* Comitis, *lege* Comite. *Pag.* 40. *lit.* . Ballenſis, *lege* Balleula. *Pag.* 44. *lit. B.* nullis editis liberis, *lege* edito filio Guilielmo, qui infans obiit. *Pag.* 45. *lit. E.* magiſtri, *lege* magiſter. *Pag.* 50. *lit. F.* Montibus *lege* Bergis. Primi Maximiliani, *expunge* primi. *Pag.* 51. *lit. G.* libertiique ex canon, *lege* quilibet ex canon. *Pag.* 56. *lit. F.* Clarenancij, *lege* Clarenancij. *Pag.* 68. *lit. C* Monnuæ dominus, *lege* Montjoüæ *quoties occurrunt.* Fergæ ad Schaldim, *lege* Bergarum. *Pag.* 69. *lit. E.* Eboracenſi, *lege* Eboracenſis. vxoen. vxorem. *Pag.* 7 *lit. N.* poſt matre, *lege* mortem. *Pag.* 84. *in fine Genealogiæ Gelrica* ſed vtrique male. *lege* vterque. *Pag.* 86. quod venditio acceſſiſſet, *pro* quod venditioni acceſſiſſet conſenſus &c. *Pag.* 88. Lugdunenſem, *lege* Loſdunenſem. *Pag.* 89. *lit. E* Clocellriæ, *lege* Glocellriæ. *Pag.* 90. *lit. A.* è quibus nulli, *lege* nonnulli. *Pag.* 91. in Godefrido 2. *lege hoc modo:* Ducis Salſenbachi, cuius Lutgardis ſororem Imperator Conradus duxerat in vxorem.

In Genealogia Cromaca pag. 48.

Sub litera C. appellatur Antonij Croiiaci filia natu maxima Ioanna, *lege* Margareta, *et expunge,* vt quidam volunt. *In extinctione eiusdem loci notata lit. C hoc modo legito:* Antonius Croiiacus Goineſij Co prima eius vxor fuit Ioanna, filia Ioannis Rubaſij Harzeliæ domini, quæ filiam vnicam peperit Margaretam vxorem Hendrici Monſfortiorum apud Viermecienſes domini.

In Genealog. Lanoia, Pag. 71.

Catharina Lanoia nupſit Gabrieli Iancco, *lege* Ieſſe, *quoties occurrerit. In eadem Genealog. reperitur* Agnes Lanoia nupta Antonio Rubaſij ac Harzeliæ domino, *ſed male, quemadmodum & de eius filia, vt deduci ex compositione lata in Senatu Mechliniensi inter Lanoios et Rubaſios, certa de re litigantes, vbi vterque ſtemma ſuum in iudicio eſt exhibere coactus, reperitque hoc modo exhibitum ſtemma.*

Agnes Lanoia nupſit Ioanni Rubaſio Harzeliæ domino Equiti Aurei Velleris, qui obiit an. 1449 ſeptima Ionij, relinquens	{	Petrũ Robaſium Harzeliæ dñm. Ioãnam Rubaſiam nuptam Antonio Croiiaco, Vunuetui, Lileſij, ac Malaunoij domino.

Legendo circa finem Prei, pro Terec.

Genealogiæ Henkelana fol. 52 *hæc addatur*

Elizabeth Henkelana, primùm nupſit Iacobo à Tiennes Caſtreſij in Flandria domino, eoque ſine liberis mortuo, diſpenſatione Pontificis Romani, eius fratri Thomæ à Tiennes Caſtreſij, &c. domino, cui filium ac filiam peperit.

In Genealog. Lutzemburgica fol. 51. *hæc emendantur*

E. Lodouicus Lutzenb. Comes Fani D. Pauli, è quo ſuos nati	Ioannes Lutzenb.	
	Petrus Lutz. Com. Fani D. Pauli duas reliquit filias	Maria Fani D. Pauli, ac Lignij Comes Anghiani domina, primò nupſit Iacobo Sangio Comiti Raimondo ac Vauſſie, & quę ſequuntur. Franciſca Lutzenb. vxor Philippi Cliuij Rauaſtaniæ domini.
	Antonius Lutzenb.	
	Carolus Lutzenb. &c.	

Pag. 44. *initio lit. D.* ductaque ſorore Richardi ſecundi, *lege* ductaque Mahtelde ſorore, &c. *Pag.* 45. *lit. E. expunge hæc* Philippam nuptam Philippo Cliuenſi Rauaſtaniæ Regulo.

In Genealog. Cliuia, pag. 82.

Lege hoc modo: Philippus Rauaſtaniæ Regulus, duxit Franciſcam filiam Petri Lutzenburgij, cuius pater fuit Lodouicus Lutzenb. Fani D. Pauli Comes Pariſiis capite plexus.

